MUZEUL
JUDEȚEAN
ARGEŞ

ARGESIS
XXIX

STUDII ŞI COMUNICĂRI

SERIA
ISTORIE

PITEŞTI - 2020

MUZEUL JUDEŢEAN ARGEŞ

ARGESIS

Studii și comunicări

Seria Istorie

XXIX

EDITURA ORDESSOS

PITEŞTI

2020

ARGESIS
Seria Istorie
Analele Muzeului Județean Argeș
Pitești

ARGESIS
History Series
Annals of the Argeş County Museum
Piteşti

EDITORI:
CONSILIUL JUDEŢEAN ARGEŞ
MUZEUL JUDEŢEAN ARGEŞ
Adresa redacției: Str. Armand Călinescu, nr. 44, 110047 Pitești
tel./fax: 0248/212561
e-mail: argesis.istorie@gmail.com www.muzeul-judetean-arges.ro

EDITORS:
THE ARGEŞ COUNTY COUNCIL
THE ARGEŞ COUNTY MUSEUM
Editorial Office Address: Armand Călinescu Street, 44, 110047, Pitești
Phone/Fax: 0248/212561
e-mail: argesis.istorie@gmail.com www.muzeul-judetean-arges.ro
PITEŞTI - ROMÂNIA

Tehnoredactare: **Ionel DOBRE**
Traduceri în limbi străine: **Autorii**

I. S. S. N. 1453 - 2182

S U M A R

ISTORIE VECHE

ISTORIE MEDIEVALĂ

ISTORIE MODERNĂ ŞI CONTEMPORANĂ

CONSERVARE-RESTAURARE

IN MEMORIAM

C O N T E N T S • S O M M A I R E

ISTORIE VECHE

ISTORIE MEDIEVALĂ

ISTORIE MODERNĂ ŞI CONTEMPORANĂ

CONSERVARE-RESTAURARE

IN MEMORIAM

MUZEUL JUDEŢEAN ARGEŞ
ARGESIS, *STUDII ŞI COMUNICĂRI*, seria ISTORIE, **TOM XXIX**, 2020, p. 7-26

ISTORIE VECHE

AŞEZĂRI DIN EPOCA BRONZULUI SITUATE LA ÎNTÂLNIREA CÂMPIEI PITEŞTILOR CU PIEMONTUL COTMEANA

FLORIN CHIVOCI[*]

Cercetări de suprafaţă[1] efectuate recent pe raza comunelor Albota şi Lunca Corbului, situate în vestul Piteştilor, ne-au revelat existenţa în unele suprafeţe arabile a unor rămăşiţe de aşezări datând din epoca bronzului şi aparţinând aceluiaşi orizont cultural. Cele cinci locuiri la care ne vom referi în continuare au în comun faptul că aparţin fazelor finale ale culturii Tei, iar dacă le judecăm în contextul cadrului natural, situarea lor geografică apare în zona largă în care Câmpia Înaltă a Piteştilor se întrepătrunde cu versantul sudic al Podişului Cotmeana.

Cultura Tei, cultură din perioada mijlocie a epocii bronzului, denumită după aşezarea eponimă de pe malul lacului Tei din Bucureşti, a fost răspândită în Muntenia, de-a lungul a cinci faze: „Căţelu Nou", „Tei", „La stejar", „Fundeni" şi „Fundenii Doamnei". În general, rămân tipice pentru această cultură ornamentica spiralo-meandrică a ceramicii din primele faze şi locuitorii seminomazi, adică păstori care practicau şi o agricultură primitivă, folosind locuinţe din nuiele împletite şi chirpici, ridicate pe malurile joase sau mai înalte ale apelor. În general, aşezările se află în apropierea unor cursuri de apă, atât pe râurile mari cât şi pe văile secundare ale afluenţilor acestora, în zone propice desfăşurării unor activităţi agricole pe suprafeţe relativ mari[2].

[*] Liceul Tehnologic „Constantin Brâncuşi", Piteşti.

[1] În cazul a trei din cele cinci locuiri prezentate aici, descoperirea lor a avut loc în contextul căutării sau studierii diverselor obiective specifice arheologiei de teren pe frontiera romană *Limes transalutanus*, care traversează teritoriile celor două comune, în drumul său spre râul Argeş. Într-o situaţie fericită, precum a fost cea de la *Lăngeşti-Dealul Cetăţii*, uşurinţa depistării locuirii preistorice ne-a fost dată chiar de pluristratigrafia suprafeţei agricole în care am explorat aşezarea civilă a forturilor romane de la Săpata (situate pe malul opus al pârâului Cetăţii, la graniţa administrativă cu comuna Lunca Corbului).

[2] Comunităţile din epoca bronzului au folosit pentru ridicarea de aşezări majoritatea formelor de relief. Cele mai multe au fost însă identificate în locuri aflate în apropierea unor cursuri de ape, lacuri, bălţi sau izvoare. Erau preferate zonele ferite de inundaţii şi protejate oarecum natural prin văi adânci, pante abrupte, mlaştini. Odată epuizate unele areale, comunităţile căutau noi locuri pentru animale, ceea ce a făcut ca urmele aşezărilor să fie numeroase, uneori în acelaşi spaţiu limitat.

După perieghezele efectuate în decursul ultimilor ani au ieșit la iveală cinci noi asemenea așezări care formează un grup unitar cronologic și cultural, fiind încadrabile în fazele terminale „Fundeni” și „Fundenii-Doamnei” ale acestui facies cultural, și având drept trăsături comune caracterul sărăcăcios al inventarului descoperit (care sugerează un caracter pastoral-agricol al acestei populații) și, îndeosebi, faptul că sunt caracterizate prin aceeași ceramică lucrată cu mâna, rudimentară, fără decor, prost arsă, având pasta degresată cu ingrediente comune și prezentând unele aspecte comune ale morfologiei, precum conformația buzelor și bazelor de vas, fabricația, decorul. Chiar dacă amănuntele organizării stațiunilor nu ne sunt cunoscute, în lipsa unor săpături, încadrarea cronologică a acestor faciesuri zonale pe care le dezvoltă finalul culturii Tei rămâne oricum dependentă de ceea ce se poate deduce din contextul general.

Prima și cea mai întinsă locuire la care facem referire este cea din satul Lăngești (comuna Lunca Corbului), aflată în dealul Cetății și suprapusă de o vastă locuire romană. În primăvara anului 2016, cu ocazia explorării așezării civile din zona castrelor romane de la Săpata, la care am avut ocazia să participăm[3], au fost descoperite și numeroase fragmente ceramice care proveneau dintr-o locuire preistorică. O cantitate însemnată[4] din ceramica culeasă atunci din zonă demonstra faptul că stratul de cultură al vicus-ului roman suprapune o așezare de epoca bronzului, aparținând unei etape târzii a culturii Tei.

După tipologia fragmentelor ceramice găsite în acel an, s-a apreciat că locuirea din epoca bronzului de la vest de satul Lăngești este una de tip Tei, târzie. Situl *Lăngești-Dealul Cetății* se găsește în imediata apropiere a graniței administrative cu comuna Săpata. Așezarea deschisă, acoperită de culturi agricole se află pe a doua terasă a râului Cotmeana, la o cotă de 252 m, la vest de Valea Cetății și pe direcția S-S-E de forturile romane, fiind amplasată pe lățimea terasei, și ajungând cu limita sa vestică până pe marginea acesteia. (vezi Fig. 1) Populațiile Tei se așezau pe malurile apelor curgătoare, preferând terasele înalte. Orientarea sa nord-sud a fost observată în funcție de axul lung al suprafeței pe care se aflau împrăștiate majoritatea resturilor locuințelor. Totuși, chiar dacă este răspândită pe o suprafață de cel puțin două hectare, sub raport topografic ea nu este organizată în funcție de vreun criteriu sau altul, locuințele fiind dispuse, ca în orice așezare Tei, la distanțe variabile[5].

---

[3] În cadrul proiectului „Limes Transalutanus - o reevaluare la sud de râul Argeș” (2013-2017), coordonat de dr. Eugen Teodor (Muzeul Național de Istorie a României).

[4] În urma acelei cercetări sistematice a suprafeței, fragmentele preistorice au totalizat un procent de 40% din totalul ceramicii colectate, după Teodor, E. S., Ștefan M., *Sistematic fieldsurvey on Limes transalutanus. Săpata case,* în *Journal of Ancient History and Archaeology,* No. 4.2/2017.

[5] În general, se știu puține lucruri vizavi de dimensiunile reale ale așezărilor, despre structura lor internă, despre arealul destinat construcțiilor, cât și de cel folosit pentru adăpostirea animalelor.

Ceramica descoperită inițial în perimetrul cercetat se compune din două tipuri: fragmente ceramice realizate din pastă fină, unele cu decor, realizat din linii de împunsături succesive și ceramică destinată uzului comun. Materialele au fost acreditate ca aparținând cel mai sigur ultimelor două faze ale acestei culturi, „Fundeni” sau „Fundenii Doamnei”[6]. Cea mai apropiată locuire de tip Tei cu care ar putea avea legătură așezarea de la Lăngești se află la circa 1 km spre nord-est, în satul Silișteni, pe panta colinei dinspre Valea Săpăţii, în locul numit „Peste Vale”, cercetată de Eugen Comșa în anii '60, în urma descoperirii unui topor-ciocan din bronz, încadrat în același orizont cultural și temporal[7].

Odată cu perieghezele din zonă, am inventariat în arătura proaspătă, la suprafața solului artefacte precum ceramică, chirpici, precum și bucăți de silex de culoare castanie, cu nuanțe roșiatice și de culoare vânătă opacă. Originea bucăților de chirpici ars este incertă, ele putând fi atât preistorice cât și de proveniență romană. Așezarea *Lăngești-Dealul Cetății* ar putea fi mult mai întinsă, dar cercetarea s-a oprit în partea sa de răsărit, pe urcușul lin către centrul satului Lăngești, din cauza unor livezi aflate pe terenuri nearate.

A doua așezare la care facem referiri se găsește tot în Lăngești, la est de șoseaua națională DN 65 care leagă Piteștiul de Slatina, pe terasa stângă a Pârâului Ulmilor, afluent al râului Cotmeana, în extremitatea estică a satului Lăngești, aproape de limita de hotar cu satul Silișteni din comuna Lunca Corbului, într-o zonă de câmpie cu aspect colinar. Cercetările de suprafață au indicat prezența unei mici locuiri preistorice pe un teren de pe malul stâng al Văii Ulmilor, pe o suprafață redusă, de circa 200 de m² (Coordonate: 44º42'08.48"N și 24º46'48.94" E). (Fig. 2)

Și așezarea *Lăngești-Valea Ulmilor* este deschisă, aspectul economic fiind cel al agriculturii primitive și al păstoritului, iar inventarul ceramic este specific culturii Tei. În sprijinul situării în această cultură stă și existența în Lăngești, la mai puțin de 1 kilometru, mai jos, spre nord, a locuirii menționate anterior, mult mai întinse, de pe malul stâng al Văii Cetății, suprapusă de așezarea civilă a forturilor romane de la Săpata. (Coordonate: 44º45'48.96" N și 24º49'42.69" E) Atât pârăul Cetății, cât și pârâul Ulmilor sunt afluenți de stânga ai râului Cotmeana. Dacă includem în acest areal și descoperirea toporului de bronz din satul vecin Silișteni (încadrat de Eugen Comșa în același orizont cultural), atunci putem afirma că ne aflăm într-un areal mai larg în care s-au așezat triburi purtătoare ale culturii Tei, la vest de râul Teleorman.

Densitatea vestigiilor, provenite dintr-o fază terminală a culturii Tei, atestă faptul că ne găsim și aici în fața unei așezări propice activităților agro-pastorale, aflată la întrepătrunderea Câmpiei Înalte a Piteștilor cu dealurile de pe

[6] Teodor, E. S., Ștefan M., *op. cit.*, p. 61.
[7] Eugen Comșa, *Toporul de bronz de la Silișteni,* în „Studii și Cercetări de Istorie Veche”, XVIII, 1967, 4, p. 671-675.

versantul sudic al Piemontului Cotmeana. Așezarea de pe malul vestic al văii Ulmilor ar putea aparține aceleași etape a culturii la fel ca și cea de mai jos, din Valea Cetății; dacă aceste locuiri au fost contemporane, ele au făcut parte, probabil, din teritoriul stăpânit de aceeași formațiune politico-militară. Calitatea ceramicii din așezarea de pe malul vestic al văii Ulmilor arată că poate fi încadrată într-o etapă terminală a culturii Tei, la fel ca și locuirea de mai jos, din Valea Cetății, al cărei pandant putea fi.

La fel de bine, am putea afirma că amplasamentul celor două așezări din Lăngești contrazice o idee mai veche, vizavi de evitarea de către populațiile Tei a unei apropieri prea mari de purtătorii culturii Verbicioara, de peste Olt, demonstrând că unele triburi au ales să se stabilească și în interfluviul Teleorman-Olt, nu foarte departe de primul râu. Coordonatele acestor locuiri atestă că ne aflăm într-un punct de la periferia apuseană a culturii Tei, ele fiind un avanpost către vest al purtătorilor acestei culturi.

Mai aproape de Pitești, pe teritoriul comunei Albota, au fost identificate încă trei astfel de locuri de epoca bronzului. Prima din ele, așezarea *Mareș-Dealul Arnota*, situată tot la est de DN65, se găsește în imediata vecinătate a satului Mareș, pe platoul din marginea dealului Arnota, situat la circa 400 de metri distanță de albia Teleormanului, unde am descoperit resturi care probează încă o așezare databilă din perioada culturii Tei. Locuirea preistorică, aflată în plin relief piemontan, se întinde pe o suprafață de circa jumătate de hectar, pe promontoriul situat deasupra satului. (Coordonate: 44º45'48.96" N și 24º49'42.69" E) (Fig. 4). Trebuie precizat că zona de relief specifică vestului și sud-vestului teritoriului comunei Albota se află la limita Piemontului Cotmeana, ale cărui dealuri se pierd în Câmpia Piteștilor. Aceste prelungiri dau un aspect de relief larg vălurit, cu spinări netede în marea lor majoritate transformate în suprafețe arabile (precum în cazul de față), atingând înălțimi de peste 300 de metri.

După tipologia fragmentelor ceramice găsite aici, se poate aprecia că și această locuire din epoca bronzului este una dintr-o fază de mijloc sau târzie a culturii Tei. Așezarea deschisă, acoperită de culturi agricole, se află pe promontoriul de la marginea vestică a dealului Arnota, la o cotă de 308 metri, ajungând cu limita sa vestică până în marginea acestui platou, deasupra satului Mareș. Este un caz tipic pentru situațiile când populațiile Tei se așezau pe boturi de dealuri ori pe platouri de unde puteau avea o poziție dominantă. Sub raport topografic, ea nu pare a fi organizată în funcție de vreun criteriu sau altul, locuințele fiind dispuse, ca în orice așezare Tei, la distanțe variabile.

Din punct de vedere al stratigrafiei sitului, și aici, ca și în cazul locuirii mai întinse *Lăngești-Dealul Cetății*, sondajul efectuat pe teritoriul sitului atestă existența a cel puțin două straturi de cultură suprapusă:

- un strat inferior cu un inventar ceramic specific unei faze a culturii Tei;

- din stratul următor sunt prezente numeroase resturi ceramice care atestă existența unei locuiri din perioada medievală. În plus, se remarcă, în acest sit, prezența masivă a bolovanilor de râu și a numeroase bucăți de chirpici (cu caracteristici culturale probabil medievale).

Ca și în cazul celorlalte așezări, amănuntele organizării acestei stațiuni nu ne sunt cunoscute, în lipsa unor săpături. Ceramica descoperită în perimetrul cercetat se compune din mici fragmente realizate din pastă fină, destinată uzului comun. Materialele pot fi acreditate ca aparținând penultimelor două faze ale acestei culturi, respectiv „La Stejar” sau „Fundeni”.

În faza finală Tei V („Fundenii Doamnei”), ceramica fină constituie o prezență foarte rară. În plus, în faza ultimă a culturii ceramica are un aspect mai închis, în timp ce aceasta este mai deschisă, deci trimite către o fază mai timpurie. De aceea, descoperirile din acest sit pot fi încadrate, după aspectul lor, în fazele III sau IV ale culturii („La Stejar” sau „Fundeni”), începând cu care triburile au pătruns din câmpie în zona de dealuri și de munte din Muscel și Dâmbovița. Cea mai apropiată locuire de tip Tei cu care ar putea avea legătură așezarea de la Mareș se află la circa 5 km spre nord, în satul Smeura (comuna Moșoaia)[8].

În privința surselor de apă ale așezării, ar fi de menționat, în primul rând distanța considerabilă, de aproape 500 de metri până la albia Teleormanului, distanță care implica, în mod evident, găsirea unor surse de apă mai apropiate. Acestea se găseau cu siguranță în rețeaua de izvoare de la baza terasei pe care se află locuirea. Marile râuri asigură apă cel mult pentru animale, iar în cazul de față un râu ca Teleormanul, care vara aproape seacă, nu putea fi o sursă de bază. Pentru uzul casnic, comunitățile umane foloseau apă proaspătă din izvoare locale, pentru că pânza freatică se găsește relativ jos, sub promontoriu. La fel cum satele actuale din lunca Teleormanului s-au format în asemenea văi unde au beneficiat de izvoare locale, la fel s-a întâmplat și în trecut, cu peste trei milenii în urmă, precum în cazul așezării de pe această terasă. Locuitorii așezării Mareș-Dealul Arnota puteau fi, așadar, atât agricultori primitivi, cât și crescători de vite, mai cu seamă prin faptul că această zonă din vestul Piteștilor le oferea nu numai pășuni și păduri întinse, dar și multe pâraie cu apă din izvoare naturale.

Tot pe teritoriul comunei Albota, pe suprafața agricolă de la est de satul cu același nume, în punctul numit „Poiana Roșie”, aflat la circa 1 km vest de DN 65 Pitești-Slatina, am descoperit unele piese care documentează o altă așezare databilă din perioada culturii Tei. Așezarea preistorică *Albota-Poiana Roșie* se întinde pe o suprafață de circa un hectar, pe malurile unei mici văi. (Coordonate: 44º47‘02.18" N și 24º51‘57.79" E).

Poiana Roșie este singura denumire care cu care figurează pe hărți această suprafață agricolă de lângă satul Albota, inclusiv în Planul Director de

[8] I. Nania, *Descoperiri arheologice pe vatra Piteștilor,* în „Argesis”, XII, 2003, p.84-85.

Tragere din anul 1953. (Fig. 5). Etimologia denumirii nu poate avea drept cauză decât vecinătatea imediată a traseului *Limes transalutanus,* care străbate zona în direcția Pitești. Este un toponim asemănător altora din apropiere care sunt legate de urmele vizibile ale drumului roman, cum ar fi, de pildă, satul și pădurea *Pârvu Roșu*, din apropiere. De altfel, chiar Pamfil Polonic, cercetând traseul valului roman de la sud de râul Argeş, a semnalat la începutul secolului trecut urme de locuire preistorică în zonă: „*cercetând după «Troian», locuitorul Burcea ni l-a arătat și l-am găsit dincolo de pârâul Giorocului, la 1 km, la răsărit de Albota, prin Braduri. La B* (punct notat probabil pe o schiță – n.n.) ***sunt urme de așezări preistorice*** (…)”[9]. De altfel, la circa 100 de metri spre nord de așezarea preistorică au fost descoperite acum câțiva ani urmele unui turn de semnalizare roman, în imediata apropiere a troianului.

Configurația economică a așezării este cea a agriculturii primitive, a păstoritului şi vânătorii, în timp ce după inventarul ceramic, aspectul cultural căruia îi aparține este specific culturii Tei. Dintre toate locuirile pe care le prezentăm în aceste rânduri, acesta este sălașul cel mai expus pericolelor exterioare, dat fiind faptul că se află practic în plin câmp, la limita șesului dar la o distanță apreciabilă de primele coline ale podişului Cotmeana. Aşezarea este deschisă, mai greu de apărat în cazul unui atac asupra ei prin amplasamentul într-o zonă de şes, pe terasa joasă a unui pârâu leneş, al cărui curs se scurge puțin mai jos într-o mlaștină mare. O putem include, așadar, în tipologia așezărilor instalate pe terasele joase ale apelor curgătoare, sau pe versanții unor adâncituri de teren, care erau uneori preferați pentru că ofereau o bună vedere în toate direcțiile. Ca situare geografică, poate fi pusă în legătură cu alte aşezări de epoca bronzului din stânga Argeşului, situate la întâlnirea Câmpiei Înalte a Piteştilor cu marginea Piemontului Cotmeana, descoperite mai demult începând din sud-vestul Piteştilor (zona Prundu) şi până spre nord, la Smeura sau la Valea Ursului (comuna Bascov)[10].

Sub raport topografic, este organizată în funcție de dispunerea locuințelor pe cele două maluri opuse ale văii. (Fig. 6) Concentrarea maximă a locuirii se află pe ambele coaste ale văiugii care adună apele, pe o suprafață de maxim 1 hectar, în care am dat peste o mare densitate de ceramică. Am identificat în arătură fragmente reduse, din pastă fină, nisipoasă, care provin din olăria rudimentară lucrată cu mâna, dar și fragmente din pastă conținând multe pietricele şi cioburi pisate ca materii degresante.

În privința surselor de apă ale așezării, ar fi de menționat, în primul rând distanța considerabilă până la albia unor ape mai mari, precum pârâul Albota sau

[9] Dragoș Măndescu, Ion Dumitrescu, Marius Păduraru, *Repertoriul arheologic al județului Argeș*, Editura Istros, 2014, p. 37.
[10] I. Nania, *op. cit*, p. 83-87.

râul Teleorman, depărtare care implică, în mod evident, găsirea unor surse de apă mai apropiate.

Acestea se găseau cel mai probabil în rețeaua de izvoare care alimentau cursul de apă pe ale cărui maluri se află locuirea, care capta aceste surse din pânza freatică pentru uzul casnic. Mai jos cu circa 300 de metri, mlaștina asigura apă cel mult pentru animale. La fel ca și în stațiunea de pe dealul Arnota, situată la circa 5 km spre vest, și aici ocupația locuitorilor putea fi agricultura rudimentară și creșterea vitelor.

O ultimă așezare descoperită în acest areal, cea de la Albota de Jos, se găsește la marginea de sud-est a satului, la aproximativ 1km vest de DN65 Pitești-Slatina și la circa 200 de metri de malul stâng al pârâului Albota. Mica așezare este situată pe un teren arabil, la baza unui bot de deal, sub versantul care mărginește Câmpia Înaltă a Piteștilor de Valea Albotei, și în prelungirea unei poieni sau văi mlăștinoase care străpunge versantul și colina ce urcă spre câmpie. (Fig. 7) Vegetația mlăștinoasă din această vale din spatele așezării atestă sursa principală de apă și este, totodată, indiciul clar care arată alegerea locuirii în acest punct: apropierea de sursa de apă, identificabilă, cel mai plauzibil, în izvoarele ce alimentează mlaștina. Altminteri, ar părea bizară o asemenea amplasare, dat fiind botul colinei de sus unde ar trebui să se afle de fapt, dar excepția în cazul de față o constituie imediata vecinătate cu apa din vale. Chiar dacă locuirea ar putea la fel de bine să continue și sus, pe platoul împădurit de pe colină, această așezare este vizibil așezată către zona de interior a promontoriului, beneficiind astfel de posibilitățile de mascare și apărare oferite de cadrul natural. Așadar, această suprafață de la baza platoului împădurit ar putea fi doar o parte a locuirii; chiar dacă aici era bine ascunsă, în schimb numai de sus, de pe acel platou se putea observa bine în depărtare cursul Albotei și către dealul din depărtare. Deci, și platoul trebuie să fi avut un rol strategic pentru comunitatea respectivă.

Ceramica

În general, pe suprafața celor cinci așezări am identificat în arătură aproximativ același gen de fragmente reduse din pastă fină, nisipoasă, destinate uzului comun și care provin dintr-o olărie rudimentară, lucrată cu mâna dar și multe fragmente din pastă conținând multe pietricele și cioburi pisate ca materii degresante. În fazele finale ale culturii Tei a scăzut sensibil cantitatea vaselor din pastă fină[11], astfel că resturile găsite în Dealul Cetății, lângă Valea Ulmilor, la Mareș, în „Poiana Roșie” sau în Albota de Jos ar putea fi și dintr-o perioadă mai timpurie, dar nu mai devreme de faza III („La Stejar”). Prin metoda tipologic-comparativă am reușit să sintetizăm următoarele tipuri ceramice din confruntarea fragmentelor găsite:

[11] Valeriu Leahu, *Date și considerații noi cu privire la periodizarea evoluției culturii Tei*, în „Cercetări Arheologice” IX, 1992, p. 71.

1. Fragmente arse oxidant, inegal, având aspect cărămiziu doar la exterior, în timp ce interiorul are o culoare închisă, negru-cenușiu (Fig. 8-9);

2. Resturi ceramice dintr-o pastă neagră-cenușie foarte densă, bine arsă, cu o pastă în care găsim ca degresanți urme de nisip (Fig. 10);

3. Fragmente de vase lucrate cu mâna din pastă cu multe pietricele în compoziție, rugozitate accentuată, arse oxidant, cu aspect roșcat-cărămiziu atât la exterior cât și în interior, fără urme de decor, cu o grosime medie de 1-1,5 cm. Acestea din urmă ar putea fi incluse în faza Tei IV, în care a apărut o nouă categorie de ceramică, cea a recipientelor lucrate din pastă care conține în amestec cu lutul un procent mare de cioburi pisate[12] (Fig. 11).

În ansamblu, materialele pot fi acreditate ca aparținând ultimelor trei faze ale acestei culturi, respectiv „La Stejar” sau „Fundeni” sau „Fundenii Doamnei” începând cu care triburile au pătruns din câmpie în zona de dealuri și de munte. În privința fragmentelor mai mari de vase, ar fi de remarcat în special cele trei relicte ceramice găsite în așezările *Lăngești-Dealul Cetății* și *Lăngești-Valea Ulmilor*:

1. Un fragment de castron mic, cu corpul arcuit simplu, cu un diametru la bază de aproximativ 10 cm și cu o grosime a acesteia de 1 cm, lucrat cu mâna, din pastă de culoare cenușie, mai închisă la interior, cu multe pietricele în compoziție, fără decor (Fig. 12);

2. Un rest de recipient mic ornamentat cu brâu alveolat, dispus pe buza răsfrântă în exterior, cu un diametru la buză de aproape 8 cm; deși are în alcătuire urme de pietricele, compoziția sa este realizată dintr-o pastă mai fină, cenușie (Fig. 13);

3. Un fragment de vas cu o proeminență rotundă exterioară, bine ars, aspect cenușiu-închis cu pete gălbui, cu urme de pietricele în compoziție, rugozitate accentuată, lungime 4,4 cm, grosime 0,5 cm (Fig. 14).

Alăturările de mai sus, valabile în general pentru toate cele cinci locuiri, despre o ceramică cu un regim decorativ sobru pot fi oarecum completate de un tip deosebit de ceramică, cu ornamente, găsit numai la *Lăngești-Dealul Cetății*, deci în cea mai mare așezare cercetată. Resturile ceramice decorate cu impresiuni, incizii, dungi în relief simple sau crestate identificate aici ar trimite mult mai sigur către o fază mijlocie a culturii, așadar locuirea ar fi putut începe odată cu faza III („La stejar”), fază care se definește pregnant prin decor și în care, în cadrul ceramicii ornamentele sunt obținute *și* din șiruri de împunsături succesive[13], precum în ilustrațiile alăturate (Fig. 15). Se observă pe umerii ceșcuțelor (cănițelor) de pastă nisipoasă dispunerea unor compoziții decorative

---

[12] *Ibidem*.

[13] V. Leahu, *op. cit.*, 1992, p. 70.

complex elaborate, din benzi hașurate cu decorații aplicate în caracter spiralic (arcuri, volute) sau cu contururi mai rotunjite[14].

Inventar litic

Odată cu perieghezele din zonă, am inventariat în arătura proaspătă, la suprafața solului, în afara relictelor ceramice, următoarele categorii de materiale: chirpici, bolovani de râu, diferite bucăți de silex precum și câteva unelte litice. În așezările de epoca bronzului sunt frecvente uneltele din cremene. Fragmentele de silex sunt de culoare brună, castanie cu nuanțe roșiatice sau de culoare vânătă opacă. După aspect, majoritatea prezintă urmele lamelor desprinse prin loviturile cu percutorul. Aspectul bucăților de silex le include în tipologia materiei prime adusă de populațiile Tei de la sud de Dunăre, din platforma prebalcanică. (Fig. 16). În inventarul litic al așezării de la *Lăngești-Valea Ulmilor* am identificat, pe lângă nuclee de cremene gălbuie sau brună, și trei lame de silex în formă de trapez pentru seceri, de mici dimensiuni (3,6 x 2,1 cm; 4 x 2,5 cm; 4,2 x 3 cm), semn al practicării agriculturii de către o comunitate sedentară. (Fig. 17). Pe teritoriul locuirii *Albota-Poiana roșie* au apărut alte două asemenea produse de debitaj: două lame neretușate din silex − de culoare maroniu-gălbuie, neretușate, de dimensiuni sub 5 cm. Aceste dimensiuni reduse ale lamelor le încadrează în categoria pieselor microlitice. Prima din ele are dimensiunile: L. – 4 cm, l. max. – 2,4 cm; gr. max. 1 cm, profilul este ușor curbat. A doua lamă are dimensiunile: L.- 3 cm; l. max. – 2,7 cm; gr. max. 0,6 cm, laturile paralele pe toată lățimea sa, cu tăișul aproape drept. (Fig. 18). În privința fragmentelor de chirpici ars la roșu-cărămiziu descoperite, unele arată că au fost trecute prin foc, provenind fie de la o vatră, fie atestă că locuințele au fost distruse prin incendiu.

Dintre uneltele de piatră descoperite se remarcă, la Albota *Poiana roșie* o daltă înaltă de 6 cm, cu ceafă în formă patrulateră, tăișul semi-curbat, secțiunea aplatizată. (Fig. 19) O altă daltă, înaltă de 6,7 cm, cu tăișul drept și secțiunea semi-aplatizată a fost găsită în așezarea de la Albota de Jos, împreună cu o lamă având dimensiunile L. – 4,5 cm; l. max – 2 cm, gr. max. 1,3 cm. (Fig. 20)

Concluzii

Această zonă de osmoză dintre Câmpia Înaltă a Piteștilor și urcușurile Podișului Cotmeana se găsește într-un sector periferic al culturii Tei, supus foarte puțin investigației prin săpături până în prezent. Ne aflăm în partea de vest a ariei de răspândire a populațiilor Tei, în interfluviul Olt-Teleorman, nu departe de cursul râului Vedea și al afluenților săi, dincolo de care, în mod tradițional, se consideră că aceste populații nu s-au mai așezat și nu s-au mai apropiat de

[14] Ilustrațiile cu piese ceramice decorate sunt reproduse după articolul *Sistematic fieldsurvey on Limes transalutanus. Săpata. A case* (2017), de Teodor E., Ștefan M. Mulțumiri și pe această cale autorilor pentru permisiunea de a le insera și în acest studiu.

populațiile Verbicioara[15]. Cele cinci stațiuni identificate acreditează ipoteza unei locuiri întinse din epoca bronzului mijlociu în această arie de întrepătrundere a celor două forme de relief. Pornind de la cea mai mare dintre ele, *Lăngești-Dealul Cetății*, alături de care se adaugă descoperirile din satul vecin Silişteni, care aparțin aceluiași facies cultural, și împreună cu *Lăngești-Valea Ulmilor, Albota-Dealul Arnota, Albota-Poiana roșie* și *Albota de Jos*, cu toate întregesc locuirea din epoca mijlocie a bronzului din nord-vestul Munteniei.

Întrucât pot fi încadrabile aproximativ în aceleași faze terminale ale culturii, nu este exclusă, sub raport etno-demografic, nici posibilitatea ca ele să fi făcut parte dintr-o mai vastă uniune tribală din marginea vestică a răspândirii ariei Tei. Putem vorbi, așadar, de o populare intensă a zonei precum și de una și aceeași comunitate culturală. Totodată, condițiile geografice similare de care au beneficiat, favorabile agriculturii și păstoritului, vin în sprijinul caracterului unitar al grupării acestor locuiri. Ca situare geografică, le putem pune în legătură cu salba de așezări de epoca bronzului din această margine a Piemontului Cotmeana și din stânga Argeșului, descoperite în timp începând din sud-vestul Piteștilor (zona Prundu) și până spre nord, la Smeura sau la Valea Ursului (comuna Bascov). Și prin locurile de amplasare, ele se înscriu în tipul așezărilor instalate pe boturi de dealuri ori pe platouri, care sunt printre cele mai preferate de aceste populații.

Indicii care converg către ideea de unitate reies și din studierea ceramicii și a celorlalte artefacte găsite pe suprafața lor. Astfel, morfologia relicvelor ceramice indică situarea în același orizont temporal, după distribuția unitară a unui stil ceramic simplu, rudimentar, specific ultimelor două faze din periodizarea clasică a culturii Tei; excepție ar putea face ceramica fină, semifină și grosieră cu ornamente de la *Lăngești-Dealul Cetății*, care trimite către specificul de prelucrare al unei etape mai timpurii, poate faza III („La stejar”).

În ansamblu, complexul de locuiri „Albota-Lăngești” vine să contureze un perimetru Tei cât mai distinct din această margine a culturii situată în vestul Munteniei, încadrându-se ca o formă distinctă a orizontului mai vast „Govora-Fundeni” (specific fazelor IV-V ale culturii). Amploarea sa rămâne în continuare o problemă deschisă, întrucât numărul așezărilor din zonă ar putea fi mai mare, iar situarea lor și mai spre vest ar pune iarăși în discuție apropierea și raporturile dintre purtătorii culturilor Tei și Verbicioara.

[15] Încă din studiul său din 1965, „Cultura Tei”, devenit clasic pentru cercetarea în acest domeniu, Valeriu Leahu punea în discuție dacă, în răsăritul Munteniei, dispariția sau absența populațiilor Tei poate fi pusă pe seama confruntării cu purtătorii culturilor Monteoru sau Noua. La fel de bine, limita apuseană a culturii poate avea drept cauză tot nesiguranța ori inferioritatea politico-militară în raport cu triburile culturii Verbicioara. În schimb, populațiile Verbicioara au ajuns, la Fărcașu de sus și mai ales la Vlădești, pe linia Oltului și chiar l-au trecut, la Slatina și la Ipotești, așezându-se în stânga râului.

Lista ilustrațiilor

Fig. 1. Așezarea Lăngești-Dealul Cetății.

Fig. 2. Așezarea Lăngești-Valea Ulmilor.

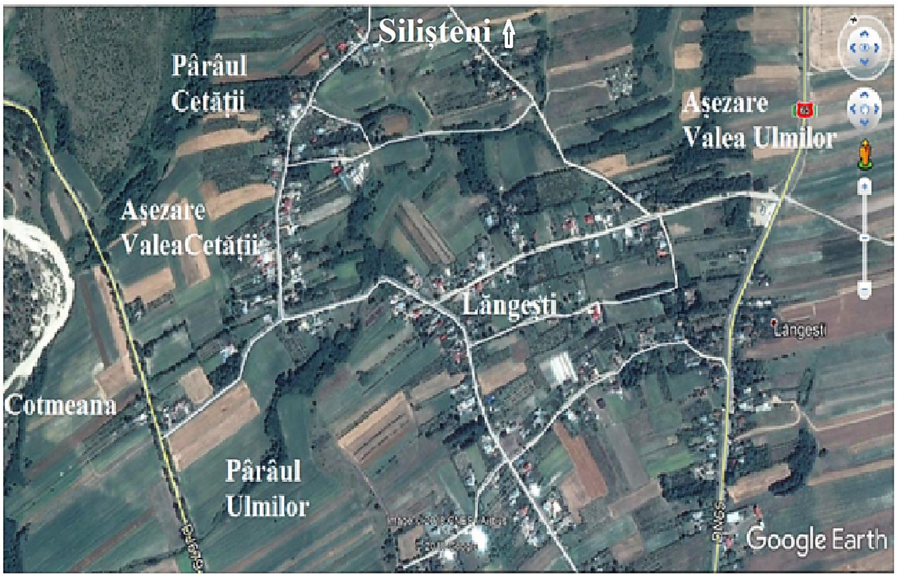

Fig. 3. Vedere de ansamblu a celor două situri din Lăngești.

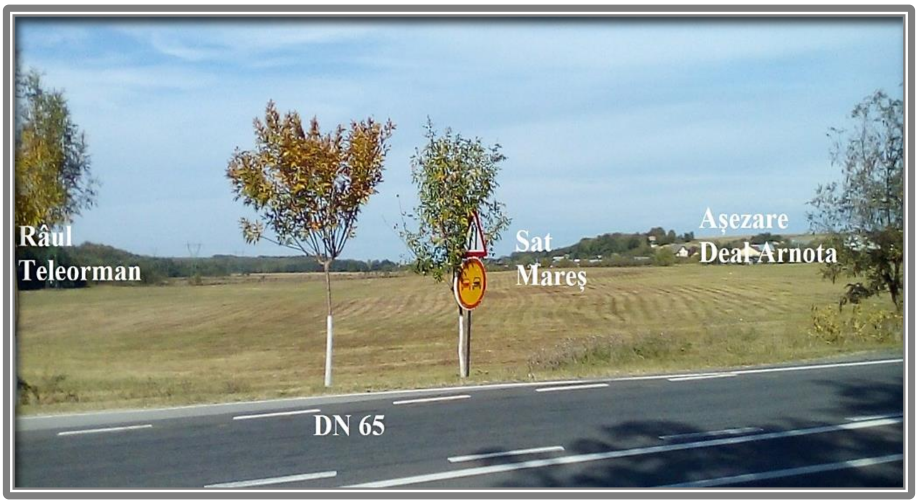

Fig. 4. Așezarea de la Mareș - Dealul Arnota.

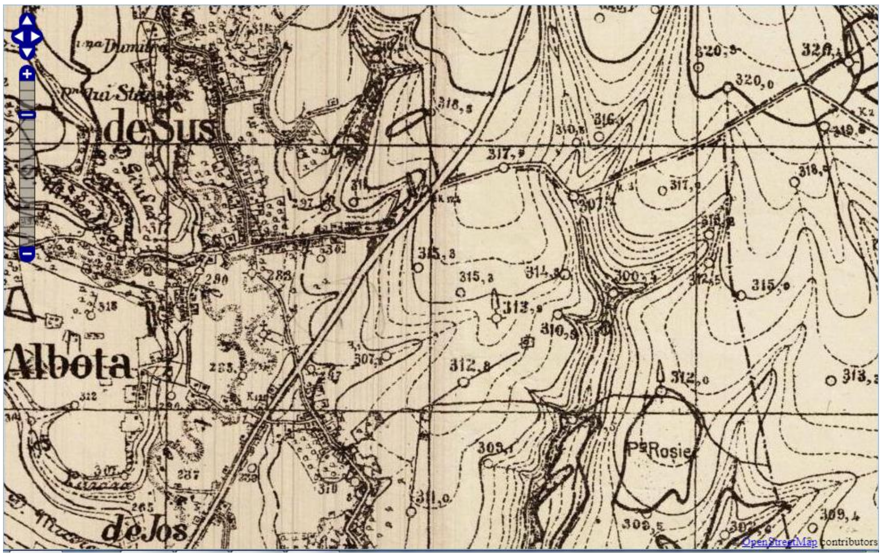

Fig. 5. Satul Albota și zona Poiana Roșie, în Planul Director de Tragere (1953).

Fig. 6. Așezarea din zona Poiana Roșie.

Fig. 7. Așezarea de la Albota de Jos.

Fig. 8-9. Fragmente arse oxidant, inegal, având aspect cărămiziu doar la exterior, în timp ce interiorul are o culoare închisă, negru-cenușiu. (Mareș - Dealul Arnota și Poiana Roșie)

Fig. 10. Resturi de vase dintr-o pastă neagră-cenușie, foarte densă, cu un slip negru-cenușiu, în care s-au adăugat particule fine de mică. (Valea Ulmilor).

Fig. 11. Fragmente de vase lucrate cu mâna, din pastă cu multe pietricele în compoziție, rugozitate accentuată, arse oxidant, cu aspect cărămiziu atât la exterior cât și în interior, fără decor, cu o grosime de 1-1,5 cm. („Poiana Roșie”).

Fig. 12. Un fragment de castron mic, cu corpul arcuit simplu, lucrat cu mâna, din pastă cu multe pietricele în compoziție, rugozitate accentuată, ars oxidant, inegal, cu aspect cărămiziu la exterior și cenușiu-deschis în interior, fără decor. Grosime perete: 1-1,5 cm; Ø bază: aprox. 10cm; H: 3,9 cm (Lăngești-Dealul Cetății).

Fig. 13. Rest de recipient, mic ornamentat cu brâu alveolar, dispus pe buza răsfrântă în exterior. Deși are în alcătuire urme de pietricele, compoziția sa este realizată dintr-o pastă mai fină cu o rugozitate scăzută. (Lăngeşti-Dealul Cetății).

Fig. 14. Fragment de vas cu o proeminență rotundă exterioară, bine ars, aspect cenușiu-închis cu pete gălbui, cu urme de pietricele în compoziție, rugozitate accentuată, lungime 4,4 cm, grosime 0,5 cm. (Valea Ulmilor).

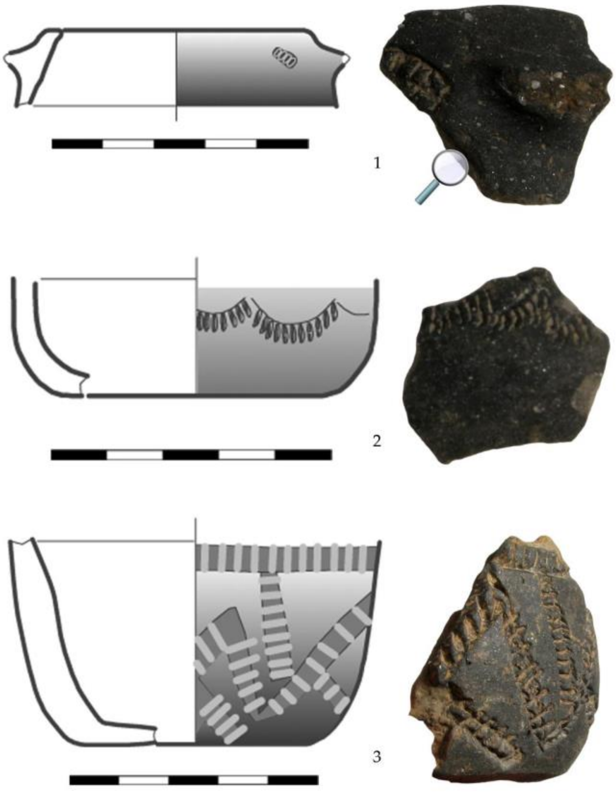

Fig.15. Ceramică decorată prin împunsături – Lăngești-Dealul Cetății (poze și desene: Eugen Teodor).

Fig.16. Fragmente și bulgări de silex care pot fi incluse în tipologia materiei prime adusă de populațiile Tei de la sud de Dunăre, din platforma prebalcanică.

Fig.17. Lame de silex în formă de trapez pentru seceri, de mici dimensiuni (Valea Ulmilor).

Fig.18. Lame neretușate din silex (Poiana Roșie).

Fig.19. Daltă înaltă cu ceafă în formă patrulateră, tăișul semi-curbat, secțiunea aplatizată. (Poiana Roșie).

Fig.20. Lamă dintr-o rocă dură (Albota de Jos).

BRONZE AGE SETTLEMENTS LOCATED AT THE MEETING OF THE PITESTI PLAIN WITH THE COTMEANA PIEDMONT

Abstract

Surface research conducted recently in Albota and Lunca Corbului villages, which are located west of Pitești, revealed the existence of settlement remains in some arable areas dating from the Bronze Age and belonging to the same cultural horizon. This area of osmosis between the High Plain of Pitești and the slopes of the Cotmeana Plateau is located in a peripheral sector of the Tei cut, which has undergone very little investigation by excavations so far.

We are in the western part of the area where the Tei populations spread, in the Olt-Teleorman interfluve, not far from the course of the Vedea river, and its tributaries, beyond which, traditionally, it is considered that these populations have not settled, and they did not get closer to the populations of Verbicioara. The five identified resorts accredit the hypothesis of an extensive habitation from the Middle Bronze Age in this area of interpenetration of the two forms of relief.

Starting from the largest of them, Lăngești-Dealul Cetății, together with the discoveries from the neighbouring village Silişteni, which belong to the same cultural facies, and together with Lăngești-Valea Ulmilor, Albota-Dealul Arnota, Albota-Poiana Roșie and Albota de Jos, however, complete the medieval Bronze Age settlement in nortwestern Muntenia.

MUZEUL JUDEȚEAN ARGEȘ
ARGESIS, *STUDII ȘI COMUNICĂRI*, seria ISTORIE, **TOM XXIX**, 2020, p. 27-36

ROMÂNII DIN CARPAȚII NORDICI ȘI DIN TRANSCARPATIA

CONSTANTIN C. PETOLESCU*

În decursul secolelor I-VII, în regiunea carpato-balcano-dunăreană, de la Marea Adriatică la Marea Neagră, se crease o vastă unitate lingvistică, pe care istoricii și lingviștii o denumesc *romanitatea orientală*. Deplasarea slavilor (după 602), apoi a bulgarilor (în 681) la sud de Dunăre, apoi a sârbilor și croaților (alte seminții slave) în spațiul fostei provincii Moesia Superior, au determinat fragmentarea acestei romanități, care apare de acum sub forma unor insule romanice. De asemenea, prezența avarilor în Pannonia (aprox. secolele VI-VIII) a provocat ruperea legăturilor cu romanitatea occidentală. Paradoxal, cei mai persistenți sunt romanii din Dacia, care se dezvoltă, în decursul secolelor VII-VIII, în afara statelor barbare (slavi, bulgari, avari) și a presiunii lor militare; contribuția creștinismului este esențială.

Chiar dacă de acum aceste *Romaniae* încep a evolua în direcții diferite[1] și spre limbi diferite[2] - „rheto-romana" (*romanche*), „dalmata (vegliota)",

---

* Academia Română, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan", București; adresa e-mail: ccpetolescu@yahoo.fr.

[1] Walter von Wartburg, *Die Entstehung der romanischen Völker*, Tübingen, 1951, p. 52-53, 192: „Das Zustand der verschiedener rumänischen Idiome läßt keinen Zweifel darüber, das bis etwa zehnten Jahrhundert alle diese Zweige des rumänischen Volkes noch in einiger Verbindung untereinander standen" (o versiune franceză a acestei cărți: Walter von Wartburg, *Les origines des peuples romanes*, traducere de Claude Cuénot de Maupassant, Paris, 1941).

[2] Cea mai rapidă evoluție a latinei se constată pe teritoriul fostelor provincii romane ale Galliei. Se știe astfel că regele franc Chilpéric (561-584) încearcă să reformeze ortografia latină (adăugându-i câteva litere), pentru a o adapta realităților lingvistice din Gallia. De asemenea sunt interesante așa-numitele Glose de la Reichenau (Austria) datând din secolul al VIII-lea, un fel de glosar care să explice credincioșilor unii termeni mai dificili din Biblie (tradusă în latină) și din alte texte religioase. Față de astfel de „aberații", împăratul Carol cel Mare recomanda întoarcerea la latina clasică. Dar tocmai acest secol va înregistra diferența decisivă dintre latina occidentală (în principal cea gallică) și noua limbă romanică în curs de constituire. Această realitate este exprimată într-o manieră concisă de Conciliul de la Tours din 813, care recomandă ca predicile să fie pronunțate în „limba romană populară" *(in rustica Romana lingua)*, pentru ca toți să poată înțelege mai ușor ceea ce se spune *(quo facilius cuncti possint intellegere quae dicuntur)*; este prima recunoaștere oficială a unei vorbiri franco-gallice, diferită de latină, și poate fi socotită data de

aromâna, „daco-română" (româna) -, ele păstrează un element comun: numele locuitorilor, care derivă din cel al romanilor și al acelei *lingua Romana* pe care o vorbeau[3]. Cum scria un autor contemporan (cca 560-636; Isidor din Sevilla, *Etymologiae*, IX, 1, 1): *ex una lingua multae sunt gentes exortae*. Destinul istoric a făcut ca descendenții cei mai numeroși ai acestei romanități să fie cei care trăiesc acum pe cuprinsul fostei Dacii.

În anii din urmă, am dedicat trei cărți problemei nașterii poporului român și a limbii române[4]. Deși acestea reiau aceeași problematică, am ales succesiv alt mod de expunere și, mai cu seamă, am venit de fiecare dată cu idei noi, pe măsura cristalizării ideilor expuse în edițiile anterioare. Una din problemele cele mai importante și totodată controversate privește spațiul geografic al etnogenezei române. În această privință, am acceptat părerea, oarecum generală, că poporul român este urmașul romanității „orientale" (carpato-dunărene), cu alte cuvinte cea cuprinzând spațiul fostelor provincii romane de la Dunărea de jos: Moesia (în secolele I-III, provinciile Moesia Superior și Moesia Inferior; în secolele IV-VI, cinci provincii: Moesia Prima, Dacia Ripensis, Dacia Mediterranea, Moesia Secunda, Scythia), Pannonia Secunda și Dacia (nu doar teritoriul organizat în trei provincii romane: Dacia Superior = Apulensis, Dacia Inferior = Malvensis, Dacia Porolissensis; ci și teritoriile locuite de dacii liberi – la răsărit și la apus de

naștere a limbii franceze vechi (vezi Michelle Perret, *Introduction à l'histoire de la langue française*, Paris, 2008, p. 36). Trei decenii mai târziu, istoria înregistrează primul document (primul cunoscut) redactat în limba franceză: este jurământul rostit la Strasbourg de către Ludovic Germanicul la întâlnirea cu Carol Pleșuvul, în 842 (*le serment de Strasbourg*) [Textul jurământului a fost păstrat în cartea lui Nithard, nepotul lui Carol cel Mare (fiul Berthei, fiica Împăratului), scrisă în latină. Ludovic Germanicul a rostit jurământul în *lingua romana* (ceea ce este considerat primul document de limba franceză), iar Carol cel Pleșuv în *tudesca* (germană). Traducerea franceză: Armand Gasté, *Le serment de Strasbourg, étude historique, critique et philologique*, Paris, 1888; o ediție recentă a acestei cronici: Nithard, *Histoire des fils de Louis le Pieux, 814-843*, trad. François Guizot, Yves Germain et Éric de Bussac, Clermont-Ferrand, Paléo, 2009]. Curând după aceasta datează prima atestare a limbii italiene: câteva scurte texte, denumite *Indovinello Veronese* (un pergament conținând un codex, datând de la sfârșitul secolului al VIII-lea începutul secolului al X-lea, cu o notiță marginală) și *Placito di Capua* (pergament din 960 conținând hotărârea unui judecător din Capua în legătură cu o dispută asupra unui teren revendicat de abația de Montecassino; trei alte pergamente datează din anul 963, cu o rezoluție similară, motiv pentru care sunt cunoscute sub numele de *Placiti Cassinesi*) [Carlo Tagliavini, *Le origini delle lingue neolatine: introduzione alla filologia italiana*, Bologna, 1982, p. 524–527; o ediție românească: idem, *Originile limbilor romanice*, București, 1977].

[3] Regretăm că trebuie să-l contrazicem pe Haralamb Mihăescu, *La romanité dans le Sud-Est de l'Europe*, București, 1993, p. 288 (§ 208), când afirmă „Le roumain est la seule langue romane ayant gardé *romanus* comme nom ethnique…".

[4] C. C. Petolescu, *Geneza poporului roman*, Editura Enciclopedică, București, 2017; idem, *La rommanité daco-mésienne et l'ethnogenèse des Roumains*, Editura Academiei Române, București, 2018; idem, *Formarea poporului român și a limbii române*, Editura Enciclopedică, București, 2019.

Carpați, cu alte cuvinte, cele rămase *extra fines Imperii*).

Acum suntem de părere că la acestea trebuie adăugată și Pannonia. Cronica Notarului Anonim relatează că, la intrarea în Pannonia, în 896, ungurii au întâlnit pe *Sclavi, Bulgarii et Blachii ac pastores Romanorum*[5].

În Pannonia - ocupată de huni în prima jumătate a secolului al V-lea, apoi de gepizi (care erau creștini arieni), iar mai târziu de avari (circa 567-798) a persistat o importantă masă de populație romană[6]; istoricul Simon de Keza (*Chronicon Hungaricum*, compusă spre sfârșitul secolului al XIII-lea) scria că locuitorii Pannoniei și altor provincii pustiite de huni s-au refugiat în Italia, cu excepția vlahilor: *Blackis, qui ipsorum fuere pastores et coloni, remanentibus sponte in Pannonia*[7].

Printre acești Romani, credința creștină[8] a putut lua forme organizate, având o biserică cu preoți și poate chiar un episcop, precum acel Ursus, ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας Ἀβαριτιανῶν ἐκκλησίας - *Avaritianensium sanctae ecclesiae episcopus*, participant la cel de-al VII-lea sinod œcumenic de la Niceea (787)[9].

Având în vedere proximitatea Imperiului franc, întins până la limitele Pannoniei în cursul ultimilor ani ai secolului al VIII-lea, conducătorii avari (Tudun, Yugur, Chagan) cer protecția lui Carol cel Mare și se botează[10]. Totuși, pentru a captura bogățiile avarilor, Pepin, regele Italiei (fiul lui Carol cel Mare) ia cu asalt *rhing*-ul avar. În 796, Pepin convoacă un synod în tabăra sa (*castra*), undeva *ad ripas Danuvi*. Principalii promotori ai acestui eveniment au fost patriarhul Paulinus de Aquileia (787-802) și episcopul Arno de Salzburg (Iuvavum). O prezentare sintetică a dezbaterilor se regăsește într-un *Dictatus*

---

[5] Pentru această sursă, cităm: P. Magistri, qui Anonymus dictus, *Gesta Hungarorum*, în *Scriptores rerum Hungaricarum tempore ducum regumque stirpis Arpadianae gestarum*, ed. E. Szentpetery, I, Budapesta, 1937 [republicare 1999]. Vezi și G. Popa-Lisseanu, *Fontes historiae Daco-Romanorum*, I. *Anonymi Bele regis Notarii Gesta Hungarorum - Izvoarele istoriei Românilor*, I, *Faptele Ungurilor*, București, 1934, p. 32 (text latin), 81 (traducere).

[6] Endre Tóth, *La survivance de la population romaine en Pannonie*, Alba Regia, 15, 1976, p. 107–120; vezi de asemenea Al. Madgearu, *Românii în opera Notarului anonim*, Cluj-Napoca, 2001, p. 73-104 (cu amplă bibliografie).

[7] Vezi G. Popa-Lisseanu, *Izvoarele istoriei Românilor*, IV, București, 1935, p. 33.

[8] Vezi E. Tóth, *Christians in Roman Pannonia*, în vol. *Saint Martin and Pannonia. Christianity on the Frontiers of the Roman World*. Exhibition Catalogue, edited by Endre Toth - Tivadar Vida - Imre Takacs, Szombathely, 2016, p. 49-59.

[9] C.C. Petolescu, *Ursus, episcopus Avaritianorum*, în: Costin Croitoru (ed.), *Miscellanea historica et archaeologica in honorem Professoris Ionel Cândea septuagenarii*, București-Brăila, 2019, p. 77-87.

[10] Amplă prezentare: Rastislav Kožiak, *Les debuts de la christianisation des Avars et des Slaves sur le Danube Moyen*, Codrul Cosminului, XVII, 2011, nr. 1, p. 149-172.

Paulini patriarchae Aquileiensis[11]; de aici, noi aflăm despre existența în Pannonia a unor creștini botezați de preoți locali (*baptizati a sacerdotibus terrae istius*), precum și alții care primiseră taina botezului de la preoți fără pregătire teologică: *ille vero, qui ab illiteratis clericis baptizati existunt*[12].

Desigur, la acest synod au participat și alți episcopi, ale căror nume nu le cunoaștem. Unul putea fi acel *Ursus*, ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας Ἀβαριτιανῶν ἐκκλησίας - *Avaritianensium sanctae ecclesiae episcopus*, menționat mai sus, care participase cu doar nouă ani mai înainte la sinodul ecumenic de la Niceea. De altfel, el poate fi identic și cu Ursus, succesorul (între 802-811) lui Paulinus la scaunul patriarhal al Aquileei[13], personaje atestate ambele printr-o diplomă din 14 iunie 811 a lui Carol cel Mare[14].

Această romanitate pannonică era legată de cea din Dacia; este exagerat a crede că romanitatea dacică era separată de cea pannonică printr-un spațiu nelocuit între Tisa și Dunăre[15]. Acei *pastores Romanorum*, menționați în cronica *Gesta Hungarorum* a Notarului Anonim, pot fi cei care veneau dinspre sud spre pășunile Pannoniei; dar pot fi și cei care, prin pendularea sezonieră între munte și câmpie (transhumanța pastorală), coborau din regiunea Munților Apuseni sau chiar din nord-vest spre șesurile cu pășuni dintre Tisa și Dunăre. Probabil că încă de atunci, după invazia ungurilor, unii vlahi s-au deplasat cu turmele lor spre nord, până în Slovacia și Moravia[16].

După ce relatează supunerea rutenilor de către unguri, Cronicarul Anonim (IX) consemnează: „Dar l-au rugat [conducătorii rutenilor] pe ducele Almus ca, părăsind Galiția, să descalece dincolo de pădurea Hovos [munții dintre

---

[11] Vezi I.D. Mansi, *Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio tomus decimus tertius*, Veneția, 1770 [ediția utilizată: Mansi Amplissima Coll. Concill., 13, Ann. 787-814 , Paris & Leipzig, 1902 (ed. H. Welter), col. 921-926].

[12] *Ibidem*, col. 924-925.

[13] Pentru acești episcopi, vezi Ioan Marin Mălinaș, PENTARHIA - ΠΕΝΤΑΡΧΙΑΣ, vol. II/4. *Patriarhii latini de Roma Veche, Aquileia, Grado, Veneția și cei din Orient (Constantinopol, Alexandria, Antiohia și Ierusalim)*, Presa Universitară Clujeană, 2014, p. 91-92; R. Kožiak, *art. cit.* (v. nota 10), p. 169.

[14] *Monumenta Germaniae historica* inde ab anno Christi quingentesimo usque ad annum millesimum et quingentesimum. *Diplomata regum Germaniae ex stripe Karolinorum* . Tomus III. *Arnolii diplomata*. Berolini apud Weidemannos MCMXXXX [1940] - *Die Urkunden der Karolinger* herausgegeben von der Gesellschaft für Ättere Deutsche Geschichtskunde. Erster Band. *Die Urkunden Peppins, Karlmanns und Karls des Grossen*, unter Mitwerkung von Alfons Dopsch, Johann Lechner, Michael Tangl, bearbeitet von Engelbert Mühlbacher, Hannover, 1906, p. 282-283, nr. 211.

[15] Al. Madgearu, *Românii în opera Notarului anonim*, p. 98-99: „Subliniem însă că romanicii care au continuat să locuiască în Pannonia, în cursul secolelor V-X, nu erau români, ci o ramură a romanității orientale, care pe atunci era în curs de dispariție”.

[16] Vezi Gheorghe Șișeștean, *Românii care s-au stins. Valahii din Carpații nordici și Românii din Ungaria*, Cluj-Napoca, 2013; vezi de asemenea prezentarea acestei cărți de către Costa Roșu, *Scrieri despre noi, Românii de pretutindeni*, București, 2018, p. 119-121.

Galiția și Maramureș], spre apus, în Pannonia, care fusese mai înainte țara regelui Athila. Și le lăudau pământul Pannoniei ca fiind extraordinar de bun. Căci spuneau că acolo curg cele mai renumite izvoare de ape, Dunărea și Tisa, și alte preavestite ape, pline de pește bun. Că această țară o locuiesc Sclavii, Bulgarii, Blachii și păstorii Romanilor *(quam terram habitarent Sclavi, Bulgarii et Blachii ac pastores Romanorum)*. Fiindcă, după moartea regelui Athila, pământului Pannoniei romanii îi ziceau că este pășune, fiindcă turmele lor pășteau în țara Pannoniei. Și cu drept cuvânt se spunea că pământul Pannoniei ar fi pășunile romanilor *(pascua Romanorum)*, fiindcă și acum Romanii pasc pe moșiile Ungariei *(nam et modo Romani pascuuntur de bonis Hungarie)*”[17].

Despre pătrunderea ungurilor în Pannonia, unde întâlnesc pe *volohi* și slavi (Волхи и Словени), relatează și cronica rusească a lui Nestor, *Povestea vremurilor trecute* - Повѣсть времян ьныхъ лѣтъ (XIX)[18].

Cu mai bine de un secol în urmă, marele nostru lingvist Ovid Densusianu, într-o conferință la Universitatea din București, după care a luat note un discipol al său[19], demonstra, cu argumente lingvistice indubitabile, că *Vlahii* din Carpații Nordici (numiți de concetățenii slavi: *gorani* - „munteni”) erau români, ajunși în părțile Moraviei și Sileziei probabil încă din cursul secolului al XIII-lea. Asupra acestei probleme s-au aplecat și alți învățai, între care, în a doua jumătate a secolului trecut, cunoscutul cercetător etnolog Jaroslav Štika[20], el însuși unul din vlahii „pierduți” în lumea slavă de nord-vest.

Într-o carte apărută cu câțiva ani în urmă la Cluj-Napoca, rodul unei ample cercetări istorice, etnografice și sociologice[21], se documentează existența unei importante arii de locuire a unei românimi nord-carpatice – în cuprinsul actualelor state Slovacia (în regiunea Tatrei Albe și Munților Beskidî), Cehia (o întreagă regiune denumită Moravské Vlašsko) și în sudul Poloniei. Documentele istorice și artefactele etnografice, păstrate în mai multe colecții muzeale, arată că

[17] Vezi G. Popa-Lisseanu, *Izvoarele istoriei Românilor*, I, București, 1934, p. 31-32 (text latin), 80-81 (traducere). Despre *pastores Romanorum*: A. Armbruster, *Romanitatea Românilor*^{2}, București, 1993, p. 36 și urm.; vezi și Al. Madgearu, *Românii în opera Notarului Anonim*, Cluj-Napoca, 2001.

[18] Vezi traducerea franceză a lui Louis Léger: *Chroniue dite de Nestor*, Paris, 1884, p. 19: „Ils venaient de l’Orient; ils franchirent de grandes montagnes qu’on a appelées montagnes des Ougres [Угорьское] et se mirent à combattre avec les Vlokhs et les Slaves qu vivaient dans ces contrées: car les Slaves s’y étaient d’abord établis; puis vinrent les Vlokhs qui soumirent la terre slave; puis les Ougres ayant chassé les Vlokhs et ayant conquis cette terre s’y établirent avec les Slaves après les avoir soumis: de là vint au pays le nm de Ougrie (Hongrie)”.

[19] Ovid Densusianu, *Graiul valahilor din Galitia și Silesia*. Rezumat redactat de Jacques Byk după notele luate la cursul d-lui Profesor Ovid Denausianu, 1922 (BAR, 538753).

[20] Vezi, între multele contribuții ale lui Jaroslav Štika, *The Ethnografic Region of Moravian Wallachia. Its Origin and Development,* Privateli Published Leo Baca, Richardson, Texas, 2003.

[21] Gheorghe Șișeștean, *Români care s-au stins. Valahii din Carpații Nordici și românii din Ungaria*, Cluj-Napoca, 2012.

acești vlahi practicau o formă a păstoritului transhumant (asemeni oierilor din mărginimea Sibiului), cu pendularea periodică între munte (zona pășunilor alpine) și sat.

Ei sunt în chip firesc o prelungire a românimii din nordul Transilvaniei și din Maramureș. Această afirmație ridică două întrebări firești: când au ajuns acești „vlahi” în zona Carpaților nordici; dacă aceștia aveau conștiința romanității lor.

Părerea istoricilor – în primul rând a celor aparținând națiunilor în mijlocul cărora s-au păstrat până de curând aceste relicve romanice – este că acești vlahi au ajuns în acele locuri fugind din calea turcilor, după ce Ungaria fusese transformată în pașalâc turcesc, iar mai apoi au fost anexate Banatul și teritoriul de la vest de Munții Apuseni. În ce mă privește, în contribuțiile amintite mai la început, am emis părerea că acești „vlahi” au fost împinși spre nord de invazia hoardelor maghiare, la sfârșitul secolului al IX-lea.

Din păcate, acești „Vlahi” sunt acum aproape complet asimilați în națiunile slave în mijlocul cărora au conviețuit, iar memoria istorică le păstrează identitatea etnică doar sub numele de *Valaši*. Nu știm dacă ei se autodenumeau români; după cum se știe, și românii de la sud de Dunăre (spre exemplu cei din valea Timocului) sunt numiți de națiunile slave dominante *Vlaski*, dar ei afirmă cu obstinație că sunt români.

Situația este și mai confuză în Transcarpatia, regiunea de dincolo de Carpații răsăriteni. Atenția mi-a fost reținută de curând de două emisiuni vizionate pe YouTube, una din 22 decembrie 2018 (*La un pas de România. Românii din Poroșcovo*; în bună parte pe baza interviului cu preotul Eftimie Mitra și pastorul baptist Ion Pătraș), cealaltă din 24 mai 2018, realizată de reportera Carmen Avram (*Români de niciunde. O comunitate românească din vestul Ucrainei care se numesc volohi*). Emisiunile televizate menționate ne prezintă o comunitate constând din câteva sate, din vestul Ucrainei, dincolo de Nistru, ai cărei locuitori sunt numiți (și se autodenumesc) *volohi*. Ei reprezintă una din comunitățile cele mai defavorizate din punct de vedere social din Ucraina. Nu se știe în ce condiții au ajuns în aceste locuri. Părerea că ar fi ajuns pe calea păstoritului nu este acceptabilă, deoarece această ocupație le este străină; ocupația lor este prelucrarea lemnului, din care produc coveți („troace”) și linguri. Ucrainenii îi denumesc «țigani albi», dar ei neagă (resping) cu vehemență asemenea origine. Există și alte comunități de români ajunși în evul mediu în Ucraina și Rusia, dar ei își spun moldoveni (cei veniți din Basarabia) sau chiar români.

Spațiul începând de la cotul Dunării pannonice și până la izvoarele fluviilor Nistru (*Danastris*) și Nipru (*Danapris*) era ocupat, în vremea existenței provinciei Dacia (secolele II-III p.Chr.) de purtătorii unei culturi materiale, de

esență traco-dacică: spre vest sunt chiar dacii liberi, iar din Maramureș spre răsărit s-a identificat așa-numita *cultura Lipița*, pe care arheologii o atribuie costobocilor[22]. Deși istoricii îi grupează sub numele de „dacii liberi", ei s-au aflat sub o puternică influență (materială, dar și lingvistică) romană.

Dar tocmai în această a doua jumătate a secolului al II-lea, provinciile romane din răsăritul Europei trec printr-o perioadă de greu cumpăt. Din Scandinavia, se puseseră în mișcare, spre spațiul dintre Vistula și Nipru, neamuri până atunci necunoscute coborâte din negurile Nordului: populațiile gotice, care înaintează spre stepele nord-pontice, provocând o mare vânzolire de popoare, de la Rin la gurile Dunării. Acești germanici au întâlnit, în calea lor, populațiile provinciilor romane (Dacia, Moesia, Macedonia, Dalmatia), cărora le aplică numele unui trib celtic din Gallia romanizară: *Volcae*. În graiul lor, toți romanicii (inclusiv cei din peninsula italică) devin vlahi (*Blachi*).

În secolul al VI-lea, se pun în mișcare alte populații din zona de silvo-stepă de la nord de Marea Neagră: slavii; timp de o jumătate de secol, ei țin sub teroare provinciile balcanice. Slavii din primul val adăstează o vreme pe teritoriul Daciei răsăritene și sudice (secolul al VI-lea); dar stânjeniți de crearea marelui *khaganat* avar, întins din stepele nord-pontice și până în Pannonia, trec Dunărea și se stabilesc în Moesia Inferior la începutul secolului al VII-lea. Peste mai multe decenii, trec Dunărea bulgarii (681), de seminție turanică; ei se vor slaviza și creștina, dând numele țării și națiunii slave a bulgarilor. În Moesia a continuat să trăiască o importantă masă de populație romanică, pe care slavii sudici (bulgarii, sârbii, iar de la ei grecii) îi vor denumi *Vlahi*.

Un important izvor istoric rusesc, *Povesti vremennîh let* („Povestea vremurilor de demult"), cunoscută și sub numele de *Cronica lui Nestor*, conține unele informații valoroase despre istoria noastră medievală de la sfârșitul primului mileniu al erei creștine. Între acestea, ne reține atenția o informație

---

[22] Localitatea eponimă est situată pe cursul superior al fluviului Nistru. Bibliografia esențială despre costoboci: W. Thomaschek, *Die alten Thraker*, I, Wien, 1893, p. 107-108; A. v. Premerstein, *Untersuchungen zur Geschichte des Kaisers Marcus. Der Einfall der Kostoboken*, Klio, 12, 1912, p. 145-166; idem, RE XII (1925), col. 1504-1507; G. G. Mateescu, ED, 1, 1923, p. 98-105; I. I. Russu, *Les Costoboces*, Dacia (N.S.), 3, 1959, p. 341-352; N. Gostar, *Ramura nordică a dacilor - costobocii*, Buletinul Universității Babeș-Bolyai (seria științe sociale), 1, 1956, 1-2, p. 183-200; idem, *Numele și originea costobocilor* Cercetări istorice (Iași), 1, 1970, p. 109-116; idem, în *Dicționar de istoria veche a României* (ed. D.M. Pippidi), București, 1976, p. 189–190, s.v. *costoboci*; Gh. Bichir, *Ramura nordică a dacilor - costobocii*, Thraco-Dacica, 4, 1983, p. 59-68; idem, în *Enciclopedia arheologiei și istoriei vechi a României* (ed. C. Preda), I, București, 1994, p. 363-364, s.v. *costobocii*; Gh. Diaconu, *Dacia în epoca primelor migrații (secolele al II-lea - al IV-lea d. Hr.)*, București, 2009, p. 66-67; I. Florkiewicz, *Dacian Elements in the Przeworsk Culture in the Early Period of Roman Influence*, Analecta Archaeologica Ressoviensia, 1, 2008, p. 195-237 (în poloneză, cu rezumat englez, p. 220-237).

neluată în seamă până acum.

Între neamurile slave, Cronica lui Nestor (cap. VII și IX) menționează, în zona Bugului superior, pe *Volhynieni*; ei par a-și fi impus numele unei cunoscute forme de relief, podișul Volhyno-Podolic (cel de-al doilea element se referă la regiunea geografică denumită Podolia; a aparținut la început Poloniei, apoi Rusiei / URSS, iar acum Ucrainei).

Revenind la „volohii” din Transcarpatia, reținem faptul că aceștia trăiau până de curând într-un primitivism total. Limba lor este o română arhaică, împănată cu slavisme (preluate din poloneză, rusă și ucraineană); flexiunea este însă românească. Totuși, limba pe care o vorbesc, ei o denumesc volohă.

Remarcăm însă că aceste comunități romanice – din Carpații nordici și din Transcarpatia - sunt singurele comunități românești (vorbitori ai dialectului daco-roman) trăind în afara granițelor României de astăzi, ai cărei locuitori se autodenumesc volohi. Istoricii și lingviștii, români sau străini, au remarcat fără ezitare, că denumirea de *Vlah* le era (și este) practic necunoscută românilor. Revenind la acești volohi răsăriteni, considerăm că numele lor provine dintr-o primă perioadă de contact româno-slav (secolele VII-VIII), când s-au impus în Dacia o serie de toponime precum Vlăsia, Vlașca, Blahnița; în această grupă de toponime trebuie adăugată și *Volhynia*, cu locuitorii ei, volhynienii.

Prin urmare, acești vlahi răspândiți din Carpații nordici până în Transcarpatia trebuie să fie urmașii acelor daci care rămăseseră în afara provinciei romane: unii trăiau în teritoriul aflat la nord de provincia Pannonia (dovadă că în oficiul legatului legiunii de la Brigetio era nevoie de prezența unui *interpres Dacorum*: „interpret de limba dacă”)[23]. Apoi, teritoriul din Maramureș până la cursul superior al fluviilor Nistru și Bug reprezintă aria culturii *Lipița*, pe care arheologii o atribuie costobocilor (aceștia sunt atestați de Ptolemeu, III, 8, 3: „Locuiesc Dacia, în partea cea mai de miazănoapte, dacă începem de la apus: anarții, teuriscii și costobocii”); la origine, erau niște triburi celtice, pierdute în zona tracică răsăriteană. Același Ptolemeu (III, 8, 15) menționează în partea de răsărit a Daciei cel puțin un toponim dacic (*Clepidava*), dar și altele celtice (*Carrodunum*, *Eractum*). În aceeași zonă răsăriteană trebuie localizat *Galtis*, toponim menționat de Jordanes (*Getica*, 99), care a transmis poate denumirea viitorului cnezat de Halici (Galiția). Încă din secolul III a.Chr., o ramură a celților în migrație, ocolind Carpații, coborâseră de-a lungul Nistrului, ajungând la Dunărea dobrogeană, unde au impus toponime precum *Aliobrix* (Cartal), *Noviodunum* (Isaccea) și *Durostorum* (Silistra).

Acești daci și celto-traci nordici s-au aflat sub o puternică iradiere a romanității din Pannonia, Dacia și chiar din Moesia Inferioară (centrele greco-romane de la nordul Mării Negre). Ei au fost autohtoni în spațiul de la cotul

[23] C. C. Petolescu, *Inscriptions externes concernant l'histoire de la Dacie*, II, București, 2000, p. 287-288, nr. 272-273.

Dunării pannonice și până la izvoarele Nistrului și Bugului. Pentru românii („vlahii”) din Carpații nordici, presiunea civilizatoare a națiunilor în mijlocul cărora au trăit a fost diferită: mai puternică în zona slavilor apuseni (cehi, slovaci - care au intrat cu timpul în compunerea Imperiului Habsburgic, apoi a statelor naționale constituite după primul război mondial), la care asimilarea a fost cvasi-totală; mai superficială în părțile răsăritene, unde, într-o aproape totală izolare, unele elemente romanice („volohi”) încă persistă[24].

LES ROUMAINS DES CARPATHES NORDIQUES ET DE TRANSCARPATIA

Résumé

En Pannonie - occupée par les Huns dans la première moitié du Ve siècle, puis par les Gépides (qui étaient chrétiens aryens), et plus tard par les Avars (*circa* 567-798) -, persistait encore une masse importante de population romaine; l'historien Simon de Keza (*Chronicon Hungaricum*, composé vers la fin du XIIIe siècle) affirme que les habitants de Pannonie et d'autres provinces dévastées par les Huns se sont réfugiés en Italie, à l'exception des Valaques: *Blackis, qui ipsorum fuere pastores et coloni, remanentibus sponte in Pannonia*.

Parmi ces Romains, la foi chrétienne a pu prendre des formes organisées, ayant une église avec des prêtres et peut-être aussi un évêque, comme Ursus, ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας Ἀβαριτιανῶν ἐκκλησίας - *Avaritianensium sanctae ecclesiae episcopus*, participant au VIIe synode œcuménique de Nicée (787).

Cette romanité pannonienne était liée à celui de la Dacie. Ces *pastores Romanorum*, mentionnés dans la chronique *Gesta Hungarorum* du Notaire Anonyme, peuvent être ceux qui sont venus du sud vers les pâturages de Pannonie; mais il peut aussi y avoir ceux qui, par l'oscillation saisonnière entre la montagne et la plaine (transhumance pastorale), descendaiennt de la région des Carpates occidentales (Munții Apuseni) ou même du nord-ouest vers les plaines et les pâturages entre la Tisza et le Danube. Après l'invasion des Hongrois (896), ces Valaques se sont déplacés avec leurs troupeaux vers le nord, en Slovaquie et en Moravie.

Les recherches modernes dans les domaines de la linguistique (spécialement Ovid Densusianu) et de l'ethnographie (Jaroslav Štika, Gheorghe Șișeștean) ont montré, avec des arguments incontestables, que les Valaques des

[24] O versiune prescurtată și fără note a acestui articol a apărut în revista Curtea de la Argeș, XI, 5 (114), 2020, p. 7.

Carpates du Nord étaient des Roumains; ils sont arrivés dans certaines parties de la Slovaquie (dans la région de Belianske Tatras et des Monts Beskidy), en Moravie (où une région entière est appelée Moravské Vlašsko) et la Silésie au plus tard au XIIIe siècle. Des documents historiques et des artefacts ethnographiques, conservés dans plusieurs collections muséales, il résulte que ces Valaques pratiquaient une forme de pastoralisme transhumant, avec des oscillations périodiques entre les montagnes (alpages) et le village. Ils étaient naturellement une extension du romanisme du nord de la Transylvanie et du Maramureş.

Une communauté plus restreinte de locuteurs du roumain (mais abondant en slavismes) vit toujours en Transcarpatie - dans la partie nord-ouest de l'Ukraïne actuelle. Ils sont appelés *Volohi* par la population slave au milieu de laquelle ils vivent; d'ailleurs, ils s'appellent eux-mêmes *Volohi*. Avec ce nom, les Romans de Pannonie et de Dacie sont mentionnés dans la Chronique dite de Nestor (XIX). Nous considérons que leur nom provient d'une première période de contact roumano-slave (VIIe-VIIIe siècles), lorsque la Chronique de Nestor (chapitres VII et IX) mentionne, dans la région du Bug supérieur, les *Volhyniens*; même en Dacie, les Slaves ont imposé une série de toponymes tels que *Vlăsia*, *Vlaşca*, *Blahniţa* (c'est-à-dire des zones habitées par des Valaques = Roumains).

Il faut cependant noter que ces communautés romanes - du nord des Carpates et de la Transcarpatie - sont les seules communautés roumaines (locuteurs du dialecte daco-romain), vivant en dehors des frontières de la Roumanie actuelle, dont les habitants se nomment eux-mêmes *Volohi*. Les historiens et linguistes, roumains ou étrangers, ont remarqué, sans hésitation, que le nom de *Valaque* était (et est) pratiquement inconnu aux Roumains vivant sur le territoire de l'ancienne Dacie.

MUZEUL JUDEȚEAN ARGEȘ
ARGESIS, *STUDII ȘI COMUNICĂRI*, seria ISTORIE, **TOM XXIX**, 2020, p. 37-52

DATAREA RADIOCARBON A UNOR PROBE DE OASE CREMATE DIN SITUL DE LA PĂUCA – BISERICA UNGUREASCĂ, JUDEȚUL SIBIU

IOAN MARIAN ȚIPLIC[*]
CORINA ANCA SIMION, OANA GÂZA, TIBERIU BOGDAN SAVA, CRISTIAN MANAILESCU, MARIA VALENTINA ILIE[**]

Introducere

Localitatea Păuca este centrul comunei cu același nume și este situată la 50 km nord-vest de municipiul Sibiu, la granița județului Sibiu cu județul Alba. Așezarea este atestată documentar pentru prima dată în anul 1309. Cea mai veche descoperire arheologică de pe teritoriul localității, datează din anul 1884, când într-un loc neprecizat s-a găsit o oglindă scitică din bronz, dar pe teritoriul localității de-a lungul timpului au mai fost descoperite întâmplător și fragmente ceramice eneolitice aparținând culturii Coțofeni, precum și vestigii romane provenite probabil de la un vicus (așezare rurală de epocă romană - sec. II-III). În marginea de NV a așezării, în punctul *Homm,* a fost cercetată între anii 1965-1966, de către Iuliu Paul, o așezare aparținând culturii eneolitice Petrești. Alături de aceste descoperiri arheologice merită menționat și patrimoniul ecleziastic construit pe care localitatea Păuca îl deține, fiind vorba despre trei biserici:

- o biserică ridicată, conform istoriografiei, în secolul al XIII-lea, purtând hramul Sf. Maria, construită probabil ca bazilică în stil romanic, cu două turnuri pe fațada de vest, transformată în secolul al XV-lea în stil gotic;

- pe un deal, situat la SE de biserica săsească există o altă biserică, construită inițial în stil gotic, care făcea parte din cadrul unui ansamblu mănăstiresc al Ordinului Paulin[1], dar care a fost abandonată și a devenit biserică

[*] Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Centrul de cercetare a Patrimoniului și Istoriei Socio-Culturale, Sibiu.
[**] Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei”, Măgurele, Ilfov.

[1] Beatrix, Romhány, *New results on the Medicant Economy in Medieval Hungary: Spatial Distribution, Urban (?) Context*, in: Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Historia, nr. 60 (1), 2015, pp. 15-38; Corina Hopârtean, *Ordinul Sfântului Paul Eremitul, în interiorul granițelor Regatului maghiar*, in: Transilvania, 3-4, 2015, pp. 66-72; Corina Hopârtean, *Despre ordinul Paulin în textele scrise (secolele XV-XVI)*, în: Alt-Schaessburg, 10, 2017, pp. 71-80.

parohială a comunității maghiare de rit calvin. Această biserică a funcționat până la începutul anilor 1990, după care a fost din nou abandonată, fiind lăsată în ruină. Această zonă este principalul punct de interes al prezentei cercetări arheologice;

- la est de această biserică ungurească, pe al treilea deal, se află biserica ortodoxă.

***

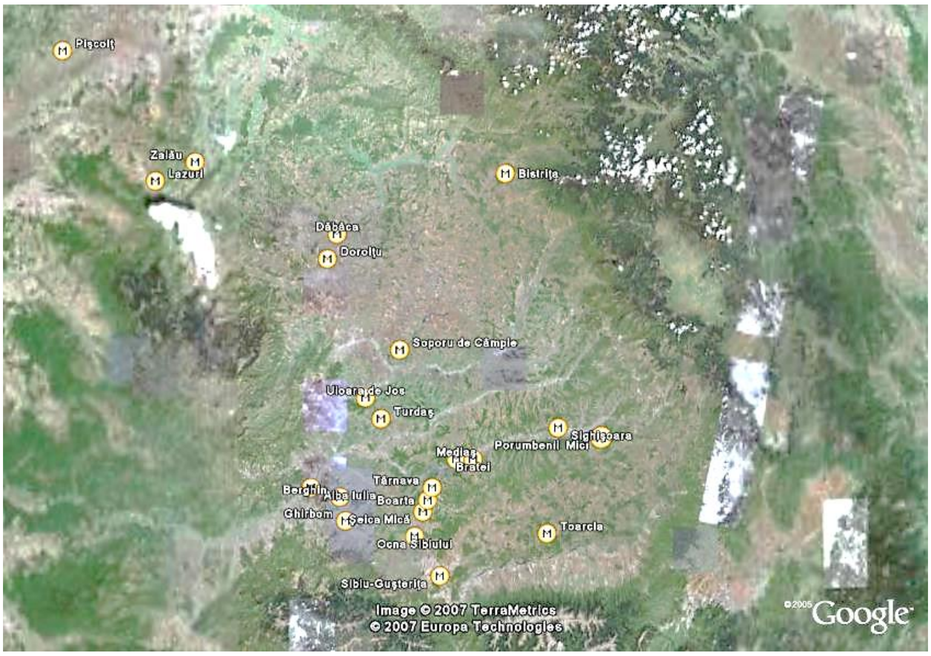
Cercetarea arheologică în situl de la Păuca – *Biserica Ungurească* a debutat în anul 2010, cu scopul de a clarifica apartenența acestei construcții la un ansamblu mănăstiresc aparținând ordinului Sf. Paul din Theba (Paulin). În unitatea arheologică realizată pe latura nordică a bisericii, în dreptul portalului renascentist, a fost descoperită o urnă de incinerație (U1), decorată cu benzi de linii drepte și în val, aparținând unei necropole de incinerație (cca. 700-900 d. Ch.). Această descoperire a constituit o surpriză avându-se în vedere că nu exista nici un fel de informație legată de existența unei necropole de incinerație în zona Păuca. Astfel, în urma cercetărilor arheologice dintre anii 2012-2019, în necropola de la Păuca, au fost descoperite peste 70 de morminte de incinerație, unele fiind morminte simple de incinerație cu depunerea resturilor în urnă, altele fiind morminte duble (cu două urne) și un mormânt dublu mixt (incinerație și inhumație). Tot efortul de cercetare de până în prezent și mai ales cel viitor, de analiză, interpretare, conservare, restaurare și valorificare muzeistică și științifică, nu ar fi fost și nu va fi posibil fără implicarea tuturor membrilor echipei de cercetare compusă din: CȘ II dr. Maria Emilia Țiplic (Institutul de Cercetări Socio-Umane din Sibiu), dr. George Tomegea (Complexul Muzeal Național „Astra"), dr. Adrian Șovrea (Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu).

Mormintele cercetate până în prezent au fost descoperite la adâncimi destul de mici, între – 0,40m și – 0,80m, ceea ce a dus la distrugerea urnelor din cauza lucrărilor agricole efectuate de-a lungul anilor. Cea mai mare parte a urnelor au fost descoperite în stare fragmentară, în cazul multor vase lipsind buza sau alte părți din corpul vasului. Din păcate, natura solului nu permite observarea gropilor, dar cu siguranță acestea erau circulare sau ovoidale, ca și în alte necropole similare. Urnele au fost depuse în poziție verticală, dar s-au înclinat în diferite direcții sub greutatea pământului. Nu au avut capac iar conținutul lor era format din pământ, oase calcinate, cărbune și cenușă. În unele dintre cazuri au fost observate și în afara urnelor mai multe bucățele de cărbune sau chiar oase calcinate.

Materialul arheologic cel mai numeros care a fost descoperit constă în vasele ceramice în care erau depuse resturile incinerate ale defuncților. Urnele sunt lucrate la roata înceată sau rapidă, dintr-o pastă mai fină sau mai grosieră, lutul fiind amestecat cu nisip fin sau cu o granulație mai mare. În afară de

ceramică, au fost descoperite foarte puține obiecte de inventar în interiorul urnelor și anume: un vârf de săgeată în formă de frunză, o verigă din fier, un ac de cataramă, un fragment din fier (posibil de la un amnar). Cercetarea necropolei este în plină desfășurare, fiind prevăzute încă cel puțin trei campanii arheologice în perioada 2021-2023.

Având în vedere analogiile foarte apropiate pentru acest tip de necropolă, ea face parte din ceea ce Kurt Horedt numea *grupul Mediaș*[2], a cărei cronologie propusă încă de la sfârșitul anilor ‘60 ai secolului al XX-lea are ca limite secolele VII-IX A.D.

Harta 1. Necropolele de incinerație cunoscute până în prezent.

***

[2] Kurt Horedt, *Un cimitir din sec. IX-X e. n. la Mediaș*, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai*, serie Historia, II, 1965, 7-25; K. Horedt, *Die Brandgräberfelder der Mediaşgruppe aus dem 7.-9. Jh. In Siebenbürgen*, în *Zeitschrift für Archäologie* 10, 1976, 35-57; Kurt Horedt, *Die Brandgräberfelder der Mediaşgruppe aus dem 7.-9. Jh. In Siebenbürgen*, în *Rapports du IIIe Congrès International d'Archèologie Slave*, tom I, Bratislava, 1979, 385-393; Ioan Marian Țiplic, *Necropolele de tip Mediaş din Transilvania*, în *Acta Musei Napocensis*, 39-40 II 2002-2003, 2005, 9-24; George Tomegea, *The analysis of the cremation graves of the biritual necropolises of Transylvania (7th and 9th centuries)*, în *Brukenthal. Acta Musei*, VII.1, 2012, 101-115 ; Ioan Marian Țiplic, George Tomegea, *Păuca. Necropola de incinerație (secolele VIII-IX). Catalog de expoziție*, Astra Museum, Sibiu, 2017.

Istoria Transilvaniei în perioada secolelor VII-IX este una destul de controversată având în vedere atribuirea în acest segment temporal a procesului de etnogeneză. La cunoaşterea precară a acestei perioade contribuie atât numărul redus al cercetărilor arheologice sistematice, cât şi nepublicarea rezultatelor, dar acestea se constituie, însă, în probleme ale arheologiei româneşti în general.

Pentru istoria Europei centrale și de sud-est în a doua jumătate a mileniului I al erei creştine un rol deosebit îl are cercetarea arheologică a siturilor funerare, ce reprezintă procentajul cel mai însemnat al tipurilor de sit cercetate până în prezent. Transilvania ca spațiu privit atât din perspectivă geografică, cât și din perspectivă cultural-istorică a fost și este aproape organic conectat la spațiul Europei Centrale. Cu toate acestea a reprezentat de multe ori un teritoriu de convergență a unor influențe culturale și politice venite dinspre zona vestică a continentului sau dinspre spațiile stepelor nord-pontice sau cele sud-dunărene.

Unul dintre elementele ce au individualizat, din această perspectivă, spațiul transilvan, este reprezentat de orizontul necropolelor de incinerație și/sau birituale, intrate în atenția arheologilor din România în special în perioada anilor 1950-1970, când presiunea politicului a dus la dezvoltarea unor linii de cercetare a etnogenezei populațiilor din spațiul sud și nord dunărean din perspectiva rolului jucat de migrația slavă. Subiectul a fost, într-o oarecare măsură, abandonat în anii 1980-2000, fiind revitalizat la nivelul istoriografiei românești de apariția lucrării *Apariția slavilor. Istorie și arheologie la Dunărea de Jos în veacurile VI-VII* (prima ediție fiind publicată în limba engleză sub titlul *The Making of the Slavs*) datorată lui Florin Curta[3].

Necropolele atribuite *grupului Mediaș* fac parte din grupa primelor cimitire birituale cercetate prin săpături arheologice sistematice începând cu Mediaș (1969) și continuând cu cercetări ulterioare în necropole similare la Sibiu-Gușterița, Bratei, Dăbâca, Boarta, Târnava, Berghin ș.a. și mai nou, Păuca (vezi Harta 1). Aceste necropole se înscriu într-un orizont al necropolelor de incinerație prezente în intervalul cronologic cuprins între secolele VI-X pe un areal geografic ce cuprinde zona Europei Centrale și zona de nord și de sud a Dunării de Jos. Cronologia acestui orizont se bazează pe analiza comparativă și seriile tipologice realizate mai ales în cursul anilor 1970-1990, fără a exista o diagramă bazată pe datări radiocarbon ^{14}C pentru nici una dintre necropole. Aceasta a dus la încadrarea cronologică largă între secolele VII-IX ce are la bază în special tipologia ceramicii funerare.

Cu toate constrângerile date de faptul că este imposibil de extras colagen din oase calcinate este important să vedem ce datări se pot obține prin datarea cu radiocarbon ^{14}C în încercarea de a introduce și acest orizont funerar în cadrul

[3] Florin Curta, The *Making of the Slavs*: *History and Archaeology of the Lower Danube Region, c.500-700*, Cambridge University Press, 2001; Florin Curta, *Apariția slavilor. Istorie și arheologie la Dunărea de Jos în veacurile VI-VII*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2006.

cronologiei absolute a Europei Centrale. Din acest motiv, colaborarea ULBS cu IFIN-HH este una care deschide o acțiune de pionierat în cercetarea arheologică românească și, prin rezultatele obținute, poate oferi o diagramă cronologică care să permită o mai mare acuratețe a datărilor necropolelor de incinerație aparținând grupului Mediaş.

Datarea oaselor provenite din morminte de incinerație reprezintă o metodă dezvoltată spre sfârșitul anilor '90 ai secolului al XX-lea[4], dar care deja a generat o serie de discuții cu privire la corecțiile de cronologie absolută ce ar trebui operate pentru perioada post-romană și a evului mediu timpuriu ca urmare a unor oarecari neconcordanțe dintre datarea relativă cu care se operează, și rezultatele datărilor ^{14}C.

În cazul necropolei de incinerație de la Păuca au fost selectate 5 morminte:

U2: urnă funerară descoperită în S6/ 2013

Dimensiuni: H: 20,6 cm; DF: 9,4 cm; D max.: 20,8 cm

Descriere: Oală borcan cu corp bombat, cu pereți foarte groși, buza evazată și tăiată drept. Este lucrată la roata înceată, pasta conținând ca degresant nisip cu bob mediu. Decorul începe de pe umăr cu o bandă de linii drepte, urmată de două benzi de linii în val și o nouă bandă de linii drepte. Vasul este ars neuniform și are culoarea cenușie. Lipsesc bucăți însemnate din partea superioară.

U6: urnă funerară descoperită în S10/ 2014

Dimensiuni: H: 22 cm; DG: 15,5 cm; DF: 9,8 cm; D max.: 21,2 cm

Descriere: Oală borcan zveltă de culoare cărămizie în amestec cu gri (în partea superioară). Este decorată pe aproape toată suprafața cu linii orizontale. Lipsește buza. Vasul este lucrat la roata înceată, cu ardere oxidantă. Fundul este ușor retras spre interior. Lutul a fost amestecat cu nisip fin.

U8: urnă funerară descoperită în S12/ 2014

Dimensiuni: H: 26,4 cm; Dg: 18,2 cm; Df: 8,7 cm; D max.: 24 cm

Descriere: Oală borcan cu corp zvelt, având gât foarte pronunțat, iar gura evazată și buza tăiată drept. Este lucrată la roată din pastă omogenă amestecată cu pietricele mărunte și degresant nisip; decorul se întinde, din zona gâtului, pe aproape toată suprafața, și este format din linii paralel orizontale. Arderea este oxido-reducătoare rezultând o culoare cărămizie, cu pete cenușii în zona diametrului maxim. Lipsesc părți din buză.

U10: urnă funerară descoperită în S14/ 2014

Dimensiuni: H: 14 cm; Dg: 7 cm; Df: 6,3 cm

Descriere: Oală borcan cu gura evazată și întoarsă ușor spre corp. Urna este lucrată la roată din pastă omogenă amestecată cu nisip fin. Este ornamentată

[4] JN Lanting, AT Aerts-Bijma, J.van der Plicht, Dating of cremated bones. *Radiocarbon*, 43(2A), 2001, pp.249-54.

pe 2/3 din suprafața corpului; decorul începe de sub gât și constă din benzi de câte două linii care formează motivul în ochi. Vasul este ars uniform și are culoarea cărămizie.

U18: urnă funerară descoperită în S19/ 2015

Dimensiuni: H: 20,4 cm; Df: 9,8 cm; D max.: 23,3

Descriere: Oală borcan cu corp pântecos din care se păstrează partea inferioară, până în zona diametrului maxim. Vasul a fost lucrat la roată dintr-o pastă grosieră amestecată cu nisip cu bob mare. Este decorat în partea superioară cu linii paralele orizontale. Arderea a fost neuniformă, vasul având culoarea cenușie deschis, dar cu pete de culoare cărămizie.

U2

U6

U8

U10

U18

Recoltarea probelor din urnele menționate a fost realizată în laboratorul de restaurare ceramică al CNM Astra Sibiu și a constat în prelevarea întregii cantități de pământ, oase calcinate și cărbune din interiorul urnelor aparținând mormintelor menționate.

Datarea radiocarbon a probelor de oase cremate

Ritualurile de trecere prin viață (naștere, căsătorie, înmormântare – asimilate prin aceste noțiuni provenite din gândirea noastră actuală) au variat o dată cu evoluția societății umane. La fel, și „urmele" lăsate de ele de-a lungul timpului. Dintre toate, scenariul de înmormântare este cel mai mult legat de tipurile de analize ce se pot aplica materialului osteologic ce a supraviețuit momentului. Practic, ne vom referi la cazurile în care defunctul a fost supus în mod voit unui proces cognitiv, „artificial", dincolo de situațiile în care corpul intră în mod natural în faza post-depozițională până la momentul excavărilor, și care reprezintă majoritatea cazurilor de-a lungul unui bun segment al istoriei existenței rasei umane, dar nu mai vechi de 65,000 ani – limita inferioară a datărilor radiocarbon prin metoda AMS după Timpul de Înjumătățire Libby al carbonului-14, $T_{1/2}$ = 5568 ani[5, 6].

Descoperirile din România, în privința materialului arheologic recuperat din săpături, în majoritatea cazurilor este relativ bine conservat sau slab conservat datorită climei specifice teritoriului țării noastre, nu foarte favorabile pentru păstrarea contextului arheologic. Este evident valabil în primul rând pentru materialul de suport organic. Oasele, în mod particular, sunt un amestec de „anorganic" și „organic", spre deosebire de lemn, țesături, alimente etc. De aceea ce se conservă în primul rând este componenta anorganică, în detrimentul celei organice – dar care în schimb este cea mai căutată în arheometrie, în special în analiza de ADN antic și datare radiocarbon.

Faptul că o lungă perioadă de timp ritualurile de înmormântare au constat în arderea / incinerarea / cremarea corpurilor prezintă două caracteristici importante în opoziție: pe de o parte conservă mult mai bine structura anorganică a materialului osteologic datorită tratamentului termic, pe de altă parte distruge aproape complet componenta organică, considerată cea mai „sigură" în datarea radiocarbon.

Totuși, această tehnică arheometrică de datare absolută are un avantaj net față de analiza ADN antic; în ultimul caz, lunga perioadă în care s-au practicat tratamentele termice asupra cadavrelor devine un „teritoriu interzis" pentru obținerea unor date.

---

[5] Nicolae Stoia, Datări de ordinul 10^2 ani prin metoda ^{14}C, Lucrare absolvire CUIR, 1970, p. 401-419.

[6] Attila László, Datarea prin radiocarbon în arheologie, Muzeul Național de Istorie a României, Biblioteca Muzeului Național II, București, 1997.

Nici datarea radiocarbon nu este ferită de „capcane”, cel mai important fiind „platoul hallsattian” în care fluctuaţiile dioxidului de carbon în atmosfera terestră nu au permis o interdependenţă riguroasă a curbei de dezintegrare a carbonului-14 faţă de variabila timp. Astfel, pentru reprezentarea aproximativă a intervalului, pentru o distribuţie a incertitudinii standard combinate de măsurare rezonabile corespunzătoare la cel mult ± 20 de ani BP, plaja de valori se va extinde pe un interval de câteva ori mai mare, ceea ce reduce la dimensiuni „modeste” eforturile performanţelor de măsurare prin metoda AMS ale probelor singulare, conform ultimelor integrări ale curbei de calibrare radiocarbon, IntCal 20 (Figura A) oferită Online de Oxford Radiocarbon Unit, UK[7, 8].

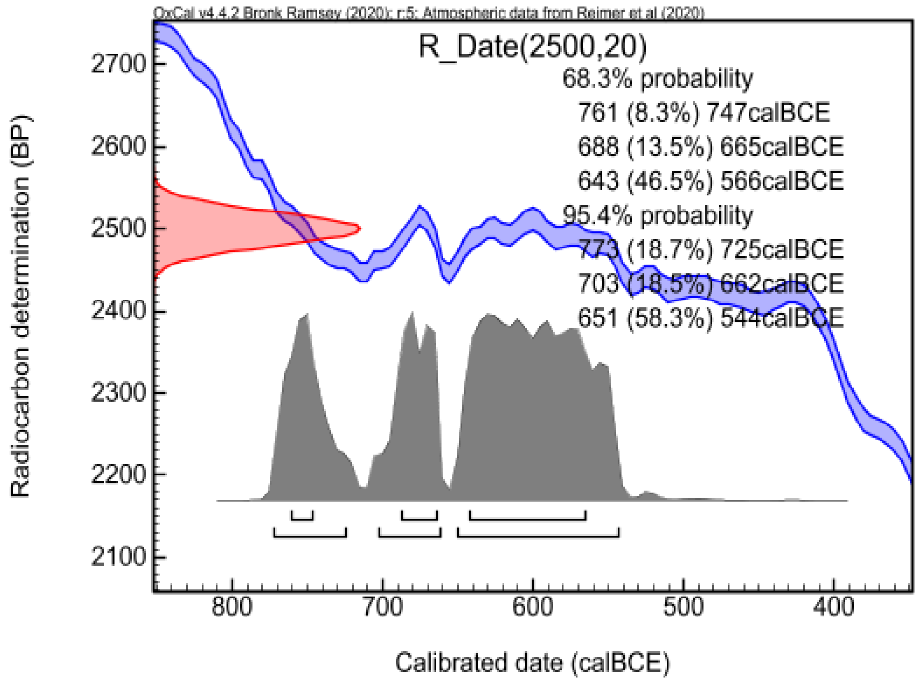

Figura A. „Platoul Hallstatt” în datarea radiocarbon.

[7] Paula J. Reimer, Edouard Bard, Alex Bayliss, J. Warren Beck, Paul G. Blackwell, Christopher Bronk Ramsey, Caitlin E. Buck, Hai Cheng, R. Lawrence Edwards, Michael Friedrich, Pieter M. Grootes, Thomas P. Guilderson, Haflidi Haflidason, Irka Hajdas, Christine Hatté, Timothy J. Heaton, Dirk L. Hoffmann, Alan G. Hogg, Konrad A. Hughen, K. Felix Kaiser, Bernd Kromer, Sturt W. Manning, Mu Niu, Ron W. Reimer, David A. Richards, E. Marian Scott, John R. Southon, Richard A. Staff, Christian S. M. Turney, Johannes van der Plicht, IntCal13 and Marine13 Radiocarbon Age Calibration Curves 0–50,000 Years cal BP, Radiocarbon, vol. 55, no. 4, 2013, pp. 1869-1887.

[8] https://c14.arch.ox.ac.uk/calibration.html.

Cu alte cuvinte, posibilitatea de a restrânge la un interval reprezentativ și semnificativ rezultatele obținute de multe ori le „aruncă” în mai multe sub-etape diferite între ele din punctul de vedere al cronologiei relative sau de contact, diminuând simțitor relevanța metodei în sine pentru arheologi.

La celălalt „capăt” al impactului datărilor absolute stă „pragul Stradivarius” (după a doua jumătate sec. XVII CE – jumătatea sec. XX CE) care impune de această dată o limitare a performanțelor metodei radiocarbon dată preponderent nu de condițiile de evoluție naturală a concentrației dioxidului de carbon atmosferic, ci dată de impactul activităților umane, cel mai mult de impactul revoluțiilor industriale[9]. De fapt, ele împreună cu debutul erei nucleare de după a doua jumătate a secolului XX CE, au dus la atingerea „pragului final” al metodei radiocarbon judecată din punct de vedere istoric și arheologic. După 1950, „regulile jocului” au fost complet rescrise prin curbele de calibrare care țin cont de „Bomb Pulse Effect”[10, 11, 12, 13].

Am putea considera că intervalul cca. 450 BCE – 1650 CE ar fi propice unor astfel de determinări, ajutând la rafinarea concluziilor din cronologia relativă (acolo unde se poate stabili) sau la furnizarea unor informații acolo unde nu există context arheologic. În principal, acest lucru este valabil mai ales datorită îmbunătățirii continue a tehnicilor AMS, dar există unele limitări privind atingerea unor rezultate performante din cauza caracteristicilor specifice curbei de calibrare pe intervale scurte sau foarte scurte de timp pentru secolele V-VI, VIII, X, parțial XI, XIV CE, pe când datele pentru secolele VII, IX, XIII, XV, XVII CE sunt mai „performante” din punctul de vedere al datelor radiocarbon. Prin diferență, secolele XII, XIV, XVI, XVIII, din motive legate tot de producerea carbonului-14 cosmogenic (mica Glaciațiune, cca. 1300-1870 CE) sau de anomalii dictate de fenomene cosmice deosebite (produse în mai multe rânduri, conform Tabelului A de mai jos) devin și ele „neofertante”[14, 15].

---

[9] A.J.T. Jull, Nuclear News, Accelerator radiocarbon dating of art, textiles, and artifacts, June 1998, based on a paper presented at the ANS Winter Meeting, held November 16-20, 1997, in Albuquerquete N.M., 1998 American Nuclear Society.

[10] Dai Kaimei, Qian Youneng, C. V. Fan, Bomb-Produced 14C in Tree Rings, Radiocarbon, vol. 34, no. 3, 1992, pp. 753-756.

[11] Mebus A. Geyh, Bomb Radiocarbon Dating Of Animal Tissues And Hair, Radiocarbon, vol. 43, no. 2B, 2001, pp. 723–730, Proceedings of the 17th International 14C Conference, edited by I. Carmi and E. Boaretto.

[12] Quan Hua, Mike Barbetti, Radiocarbon, vol. 46, no. 3, 2004, pp. 1273–1298.

[13] Paula J. Reimer, Thomas A. Brown, Ron W. Reimer, Discussion: Reporting and Calibration of Post-Bomb 14C Data, Radiocarbon, vol. 46, no. 3, 2004, pp. 1299–1304.

[14] J.A. Quirós Castillo, Las dataciones radiocarbónicas de yacimientos de época histórica. Problemas y experiencias de análisis en contextos de época medieval, Munibe. Antropología y Arqueología vol. 60, 2009, pp. 313-324.

[15] Paul LaViolette, Independent Confirmation of the Arrival of 8 Minor Superwave Events in the past 1300 years, 25 August 3013; Accesed on June 1st 2015.

Tabel A. Anomalii radiocarbon produse, influențând curba de calibrare pentru perioada medievală[15].

Momente ale impactului Terrei cu fenomene cosmice de „Superwave” (Predicția originală, în ani AD / CE sau BC / BCE)	**Evenimente energetice în înregistrările geologice, exprimate în ani calendaristici AD / CE sau BC / BCE, determinați prin diferite tehnici**
1289 ± 104 AD	1250 – 1350 AD (Dome Fuji Be-10) 1265 – 1267 AD (GISP 2 ECM)
1020 ± 144 AD	1017 ± 10 AD (Dome Fuji Be-10)
993 ± 148 AD	993 – 994 AD (tree rings C-14) 1000 ± 10 AD (Dome Fuji Be-10)
943 ± 155 AD	900 ± 10 AD (Dome Fuji Be-10) 950 AD (GISP 2 ECM)
828 ± 173 AD	800 ± 10 AD (Dome Fuji Be-10)
746 ± 185 AD	774 – 775 AD (tree rings C-14) 754 & 761 AD (GISP 2 ECM)
651 ± 199 AD	695 AD (GISP 2 ECM)
253 ± 259 AD	
6 ± 296 AD	
487 ± 370 BC	
610 ± 388 BC	
1042 ± 453 BC	
3200 ± 777 BC	3230 - 3330 BC (tree rings C-14) 3266 BC (GRIP NO-3 peak) 3320 – 3335 BC (GISP 2 haitus) 3250 BC (Quelccaya Cap blizzard)

Deși afectează teritoriul Românei într-o mai mică măsură față de bazinul Mării Mediterane, alte anomalii trebuie luate și ele în considerare atunci când estimezi șansele de reușită ale unei datări radiocarbon sustenabile și de calitate, dincolo de atingerea celui mai înalt nivel al performanțelor metodelor fizice și chimice implicate la momentul analizelor[16, 17, 18, 19].

Date de cronologie absolută obținute pentru situl de la Păuca – Biserica Ungurească

În privința așteptărilor pentru cele 5 probe de oase cremate selecționate din situl de la Păuca – Biserica Ungurească, în spiritul informațiilor prezentate anterior de către arheolog, estimările au fost convergente către datarea lor în secolele VII-IX CE, perioadă corespunzătoare Evului Mediu, respectiv în intervalul larg 600-900 CE.

Din punctul de vedere al analizei șanselor de a obține un rezultat radiocarbon de încredere și pe un interval restrâns, așa cum se vede din cele prezentate mai sus în secțiunea arheometrie, riscurile ar fi implicat intervalele incluse în secolul VIII CE sau mai precis situate în jurul anilor: 695, 754, 761, 774-775, 800, 900 CE.

Prelucrarea fizico-chimică a probelor de oase, cu distrugerea carbonului organic exogen și endogen, grafitizarea ulterioară a dioxidului de carbon trapat în matricea anorganică la sistemul CHS – AGE 3 (IonPlus, CH) și obținerea datelor radiocarbon la acceleratorul Walton Crockcroft Tandetron de 1 MV

---

16 Johannes van der Plicht, Hendrik J. Bruins, Albert J. Nijboer, The Iron Age around the Mediterranean: a high chronology perspective from the Groningen Radiocarbon Database, Radiocarbon, vol. 51, no. 1, 2009, pp. 213-242.

17 Bernd Kromer, Sturt W. Manning, Michael Friedrich, Sahra Talamo, Nicole Trano, ^{14}C calibration in the 2nd and 1st Millennia BC-Eastern Mediterranean radiocarbon comparison project (EMRCP), Radiocarbon, vol. 52, no. 2-3, 2010, pp. 875-886, Proceedings of the 20th International Radiocarbon Conference, edited by A.J.T. Jull.

18 Douglas J. Keenan, Why early-historical radiocarbon dates downwind from the Mediterranean are too early, Radiocarbon, vol. 44, no. 1, 2002, pp. 225-237.

19 Malcolm H. Wiener, Problems in the measurement, calibration, analysis, and communication of radiocarbon dates (with special reference to the Prehistory of the Aegean world), Radiocarbon, vol. 54, no. 3-4, 2012, pp. 423-434, Proceedings of the 6th International Radiocarbon and Archaeology Symposium, edited by E. Boaretto and N.R. Rebollo Franco.

(HVEE, NL) au furnizat următoarele intervale la Laboratorul RoAMS de la IFIN-HH (Tabel B)[20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35].

---

[20] R.E.M. Hedges, G.J. Van Klinken, A review of current approaches in the pretreatment of bone for radiocarbon dating by AMS, Radiocarbon, vol. 34, no. 3, 1992, pp. 279-291.
[21] Richard Gillespie, Burnt and unburnt carbon: dating charcoal and burnt bone from the Willandra Lakes, Australia, Radiocarbon, vol. 39, no. 3, 1997, pp. 239-250.
[22] J.N. Lanting, Dating of cremated bones, Radiocarbon, vol. 43, no. 2A, 2001, pp. 249-254, Proceedings of the 17th International 14C Conference, edited by I. Carmi and E. Boaretto.
[23] Christopher Bronk Ramsey, Thomas Higham, Angela Bowles, Robert Hedges, Improvements to the pretreatment of bone at Oxford, Radiocarbon, vol. 46, no. 1, 2004, pp. 155-163.
[24] Philip Naysmith, E. Marian Scott, Gordon T. Cook, Jan Heinemeier, Johannes van der Plicht, Mark Van Strydonck, Christopher Bronk Ramsey, Pieter M Grootes, Stewart P.H.T. Freeman, A cremated bone intercomparison study, Radiocarbon, vol. 49, no. 2, 2007, pp. 403-408.
[25] Mark Van Strydonck, Mathieu Boudin, Guy De Mulder, 14C dating of cremated bones: the issue of sample contamination, Radiocarbon, vol. 51, no. 2, 2009, pp. 553-568.
[26] Guy De Mulder, Mark Van Strydonck, Mathieu Boudin, The impact of cremated bone dating on the archaeological chronology of the Low Countries, Radiocarbon, vol. 51, no. 2, 2009, pp. 579-600.
[27] A. Zazzo, J-F. Saliège, A. Person, H. Boucher, Radiocarbon dating of calcined bones: where does the carbon come from?, Radiocarbon, vol. 51, no. 2, 2009, pp. 601-611.
[28] C.M. Hüls, H. Erlenkeuser, M-J. Nadeau, P.M. Grootes, N. Andersen, Experimental study on the origin of cremated bone apatite carbon, Radiocarbon, vol. 52, no. 2-3, 2010, pp. 587-599, Proceedings of the 20th International Radiocarbon Conference, edited by A.J.T. Jull.
[29] Jesper Olsen, Karen Margrethe Hornstrup, Jan Heinemeier, Pia Bennike, Henrik Thrane, Chronology of the Danish Bronze Age based on 14C dating of cremated bone remains, Radiocarbon, vol. 53, no. 2, 2011, pp. 261-275.
[30] Guy De Mulder, Mark Van Strydonck, Rica Annaert, Mathieu Boudin, A Merovingian surprise: early medieval radiocarbon dates on cremated bone (Borsbeek, Belgium), Radiocarbon, vol. 54, no. 3-4, 2012, pp. 581-588, Proceedings of the 6th International Radiocarbon and Archaeology Symposium, edited by E. Boaretto and N.R. Rebollo Franco.
[31] Antoine Zazzo, Jean-François Saliège, Matthieu Lebon, Sébastien Lepetz, Christophe Moreau, Radiocarbon dating of calcined bones: insights from combustion experiments under natural conditions, Radiocarbon, vol. 54, no. 3-4, 2012, pp. 855-866, Proceedings of the 6th International Radiocarbon and Archaeology Symposium, edited by E. Boaretto and N.R. Rebollo Franco.
[32] Antoine Zazzo, Matthieu Lebon, Laurent Chiotti, Clothilde Comby, Emmanuelle Delqué-Kolië, Roland Nespoulet, Ina Reiche, Can we use calcined bones for 14C dating the Paleolithic?, Radiocarbon, vol. 55, no. 2-3, 2013, pp. 1409-1421, Proceedings of the 21st International Radiocarbon Conference edited by A.J.T. Jull & C. Hatté.
[33] C. Snoeck, F. Brock, R.J. Schulting, Carbon exchanges between bone apatite and fuels during cremation: impact on radiocarbon dates, Radiocarbon, vol. 56, no. 2, 2014, pp. 591-602.
[34] L. Wacker, R.-H. Fulop, I. Hajdas, M. Molnar, J. Rethemeyer, A novel approach to process carbonate samples for radiocarbon measurements with helium carrier gas, Nuclear Instruments and Methods in Physics Research B vol. 294, 2013, pp.214-217.
[35] L. Wacker, M. Christ, H.-A. Synal, Bats: A new tool for AMS data reduction, Nuclear Instruments & Methods in Physics Research Section B-Beam Interactions with Materials and Atoms, vol. 268, 2010, pp. 976-979.

Tabel B. Datele radiocarbon calibrate obținute pentru probele de oase cremate excavate din situl de la Păuca – Biserica Ungurească, județul Sibiu

Cod arheolog	**Cod laborator**	**Intervale și sub-intervale pentru σ=2 (95.4% șanse ca valoarea adevărată să intre în interval / sub-interval)**
„Păuca – Biserica Ungurească U6”	534.68	*2564 (1.1%)2533 calBCE* *2495 (90.9%) 1860 calBCE* *1854 (3.4%)1771 calBCE*
„Păuca – Biserica Ungurească U8”	535.68	*cal CE 356 (0.8%)366* *cal CE 381(94.6%) 603*
„Păuca – Biserica Ungurească U10”	536.68	*cal CE 430 (9.8%) 493* *cal CE 510 (0.7%) 518* *cal CE 529 (84.9%) 670*
„Păuca – Biserica Ungurească U18”	537.68	*cal CE 353 (0.9%)367* *cal CE 380 (94.5%) 663*

Proba „Păuca – Biserica Ungurească U2” (cod 533.68) nu a furnizat material databil.

În afară de proba 534.68 care aparține vizibil unui orizont din perioada eneolitică, dealtfel „sigur” privind datarea radiocarbon, semnalat în apropierea sitului arheologic investigat, celelalte trei date calibrate sunt toate în afara segmentelor curbei de calibrare care suscită probleme, însă rezultatele sunt cuprinse parțial în secole cu o mai slabă performanță privind întinderea sub-intervalelor componente pentru secolele V-VI.

Deci, dacă prelucrările de laborator și măsurările au fost corecte, atunci decesele și incinerarea au survenit undeva între secolele IV-VII CE, reprezentând un orizont de timp și o fază culturală mai vechi față de așteptările inițiale ale arheologului.

Argumentele tehnice care au stat la baza susținerii rezultatelor obținute prin cronologie absolută au fost:

1. Combinarea datelor radiocarbon prin Programul OxCal (Figura B și Tabel C):

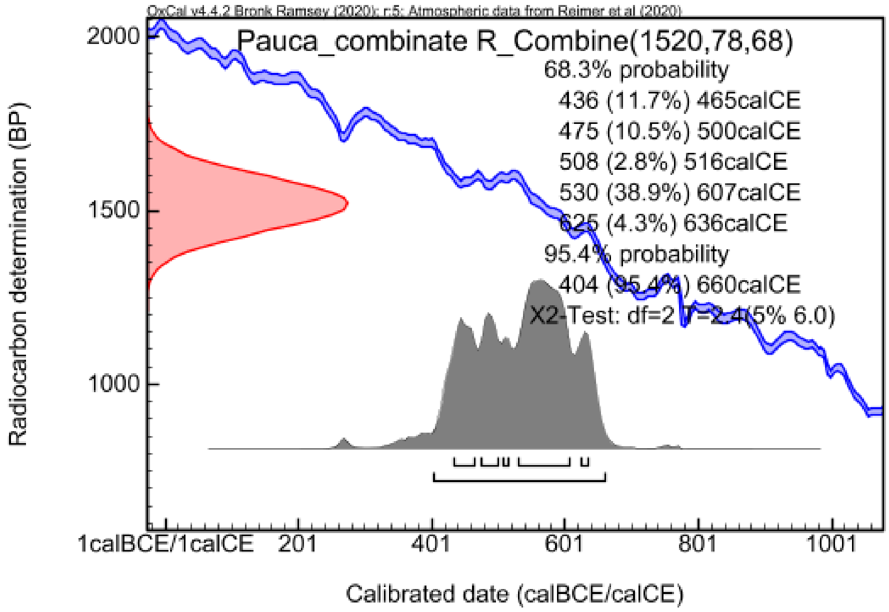

Figura B. Combinarea datelor radiocarbon pentru probele 535.68 – 537.68

Tabel C. Convergența criteriilor de combinare cu ajutorul funcției R_Combine din Programul OxCal; IntCal 2020

Show Show structure	all	Unmodelled (BCE/CE) from	to	%	from	to	%	Select All Visible	Page break
R_Combine Pauca_combinate	≡	436	636	68.3	404	660	95.4	☑ 2	☐

Rezultatul dat de combinarea celor singulare întărește veridicitatea rezultatelor obținute pentru fiecare probă și arată că cele trei valori aparțin unui orizont de timp foarte apropiat / contemporan. În al doilea rând îmbunătățește statistica de reprezentare pe curba calibrată, restrângând intervalele la prima jumătate secol V – mijlocul secolului VII CE. Sau și mai exact, pentru intervalul cel mai restrictiv dat de $\sigma = 1$, cu probabilitate de 68.3%, la calCE 530 (38.9%) 607. În principiu, dincolo de caracteristicile defavorizante ale curbei de calibrare care „împrăștie" rezultatele pentru secolul VI CE în acest caz, este o valoare considerată „modestă" pentru performanțele de datare actuale și datorită faptului

că măsurările s-au făcut pornind de la un substrat anorganic ce a trapat dioxid de carbon endogen, și nu de la colagen, format pe timpul vieții individului. Şi nu în ultimul rând, este foarte puțin probabil să greșești în fiecare caz, în același fel. Calitatea rezultatelor obținute la RoAMS este întărită de includerea RoAMS pe pagina laboratoarelor Radiocarbon, dar și de publicarea unor articole științifice în reviste internaționale cu referenți[36, 37, 38].

Integrarea rezultatelor arheometrice și interpretarea datelor radiocarbon.

Datarea cu ^{14}C a generat la nivelul continentului european și pentru mai toate epocile pre- și protoistorice o coborâre a limitelor inferioare ale intervalelor cronologice față de cronologia relativă cunoscută ce are la bază analiza tipocronologică. Analiza probelor din cele 5 morminte de incinerație de la Păuca (cu două excepții) se înscrie în această tendință.

Dacă pentru U2 situația e clară – neputând fi realizată datarea – este destul de ciudată situația pentru U6 (534.68), care este din punct de vedere tipologic o urnă tipică pentru orizontul necropolelor de incinerație aparținând grupului Mediaș, dar datarea ^{14}C indică o perioadă mult mai timpurie (eneolitic). Această situație poate fi explicată prin contaminarea probei fapt ce ar putea fi susținut de descoperirea unor materiale ceramice aparținând eneoliticului și epocii bronzului, sporadic, pe toată suprafața necropolei de incinerație. Contaminarea putea să aibă loc contemporan derulării ceremoniei de incinerare a defunctului sau într-o perioadă ulterioară și mult mai târzie momentului derulării ceremonialului funerar. Având în vedere faptul că toată zona necropolei a fost intens utilizată pentru activități agricole și că majoritatea urnelor au fost „agățate” de fierul plugului și distruse sau chiar împrăștiate, nu este exclus ca în urnă să fi ajuns material organic / cărbune aparținând unui complex eneolitic.

În ceea ce privește rezultatele pentru celelalte trei probe (535.68, 536.68, 537.68), ridică unele probleme legate de cronologia perioadei migrațiilor prin faptul că sunt stabilite limite inferioare și superioare ce ies cumva din intervalul cronologic acceptat pentru existența necropolelor de incinerație și generează și unele discuții cu privire la originea comunităților responsabile de apariția acestor necropole de incinerație. În prezent discutăm de atribuirea acestor necropole unui

---

[36] https://radiocarbon.webhost.uits.arizona.edu/node/11.

[37] C. Stan-Sion, M. Enachescu, A.R. Petre, C.A. Simion, C.I. Calinescu, D.G. Ghita, A new and compact system at the AMS laboratory in Bucharest, Nuclear Instruments & Methods in Physics Research Section B-Beam Interactions with Materials and Atoms, vol. 361, 2015, pp. 105-109.

[38] Tiberiu B. Sava, Corina A. Simion, Oana Gâza, Iuliana M. Stanciu, Doru G. Păceșilă, Gabriela O. Sava, Lukas Wacker, Bianca Ștefan, Vasile D. Moșu, Dan G. Ghiță, Alexandru Vasiliu, Status Report on the Sample Preparation Laboratory for Radiocarbon Dating at the New Bucharest RoAMS Center, Radiocarbon, vol. 61, no. 2, 2019, pp. 649 – 648; DOI:10.1017/RDC.2018.123.

interval cronologic cuprins în linii mari între secolele VI-IX, fiind corelate cu prezența unor comunități slave. Datarea celor trei probe ar sugera că necropola de la Păuca este contemporană cu faza finală a culturii Sântana de Mureș, cu perioada germanică târzie (gepizi) și cu perioada avară timpurie (secolele IV-VII). Dacă admitem că este posibilă datarea spre limita superioară a intervalului (secolul al VII-lea), necropola de la Păuca ar putea fi conectată cu evenimentele petrecute în perioada 567-630, adică stabilirea și consolidarea puterii avare în spațiul panono-transilvan.

Situația ar putea fi clarificată prin continuarea procesului de datare a altor probe din cadrul sitului, dar și prin realizarea datării pentru alte necropole similare, și compararea acestor rezultate cu datări realizate pe probe provenite din așezări contemporane orizontului de necropole de tip *Mediaș*.

Concluzii

Datarea probelor din necropola de la Păuca prilejuiește lansarea unei dezbateri asupra necesității realizării datărilor cu ^{14}C pentru necropolele de incinerație atribuite grupului Mediaș și în același timp poate reprezenta un punct de plecare pentru o rediscutare a cronologiei și atribuirilor etnice pentru perioada secolelor VI-IX.

RADIOCARBON DATING OF CREMATED BONES FROM THE PĂUCA - HUNGARIAN CHURCH (SIBIU COUNTY) SITE

Abstract

Archaeological research in the site of Păuca - Hungarian Church has started in 2010, and between 2010-2019 has uncovered over 70 graves, some being simple cremation graves with the deposit of remains in the urn, others being double graves (with two urns) and a mixed double grave (incineration and inhumation).

The dating of three samples from the necropolis would suggest that Păuca necropolis is contemporary with the final phase of the Sântana de Mureș culture, with the late Germanic period (Gepids) and the early Avar period. If we admit that it is more accurate to date to the upper limit of the range (7th century), the necropolis at Păuca could be connected with historical events spent in the period 567-630, ie the establishment and consolidation of Avars power in the Pannonian-Transylvanian space.

The C^{14} dating of the cremated bones from the Păuca necropolis (jud. Sibiu) is intending to launch a debate on the need for more samples of C^{14} data for the cremation necropolises attributed to the so-called Mediaș group and at the same time may represent a starting point for a re-discussion of the chronology for the period between 6 to 9 Century A.D.

MUZEUL JUDEȚEAN ARGEȘ
ARGESIS, *STUDII ȘI COMUNICĂRI*, seria ISTORIE, **TOM XXIX**, 2020, p. 53-68

ISTORIE MEDIEVALĂ

SPAȚIUL ROMÂNESC DINTRE CARPAȚI ȘI DUNĂRE ÎN SECOLUL AL XIII-LEA LA INTERFERENȚA INTERESELOR UNGARE, CATOLICE ȘI MONGOLE

GABRIEL-STELIAN CONSTANTIN*

În prima jumătate a secolului al XIII-lea, românii de la sud de Carpați au avut de înfruntat acțiunile expansioniste ale Regatului ungar și ale Bisericii catolice, parte a unui plan conceput de cele două puteri, laică și ecleziastică deopotrivă, menit a le asigura controlul asupra Europei sud-estice.

Depășind arcul carpatic și trecând la sud de Carpați la sfârșitul secolului al XII-lea și la începutul veacului următor, Regatul ungar a intrat în contact cu societatea românească organizată din punct de vedere politic sub forma unor ,,*țări*" cneziale și voievodale[1]. În încercarea sa de a-și extinde dominația asupra acestor formațiuni politice românești, coroana maghiară a căutat să le rupă unitatea politică, astfel încât să nu mai existe o legătură între românii de la Nordul și Sudul Carpaților Meridionali. S-a considerat că unul dintre motivele pentru care au fost amplasați sașii și secuii pe linia Carpaților Meridionali a fost acela de a constitui o barieră între românii situați ,,între cele două versante ale munților"[2]. Iar un exemplu în acest sens poate fi țara lui Litovoi, care își exercita autoritatea și asupra Hațegului[3]. De asemenea, un alt exemplu este ruperea legăturii între țara lui Seneslau și ,,țara" corespunzătoare aflată pe celălalt versant al Carpaților, adică ,,țara Oltului", fapt care s-a realizat în condițiile în care maghiarii au început să controleze pasul Bran și trecătoarea de pe valea Oltului.

În ceea ce privește realitățile politice românești existente în spațiul dintre Carpați și Dunăre în prima jumătate a secolului al XIII-lea, acestea sunt surprinse elocvent în *Diploma Cavalerilor Ioaniți* (2 iunie 1247). Astfel sunt amintite: Țara Severinului, formată din cnezate și un voievodat; două cnezate (*Kenazatus*),

---

* Muzeul Municipiului București.

[1] Șerban Papacostea, *Românii în secolul al XIII-lea. Între Cruciată și Imperiul mongol*, Editura Enciclopedică, București, 1993, p. 53.

[2] *Ibidem*, p. 76.

[3] *Ibidem*.

unul al lui Ioan și altul al lui Farcaș; voievodatul lui Litovoi (*terra Kenezatus Lytuoy woiaudo*); Țara lui Seneslau, voievodul românilor, în stânga Oltului (*terra Seneslai woiavode Olacurom*).

Informațiile regăsite în *Diploma Cavalerilor Ioaniți* ne permit să tragem scurte concluzii: în primul rând, organizarea politică a românilor în prima jumătate a veacului al XIII-lea era sub forma cnezatelor (sau „*țări*"), aflate sub autoritatea unui voievodat care nu atinsese încă stadiul unei formațiuni politice unitare în cadrul căreia să le integreze; în acest sens, un exemplu este Țara Severinului. În al doilea rând, faptul că în privința Cumaniei *Diploma* nu amintește decât Țara lui Seneslau nu înseamnă că celelalte formațiuni politice românești – cnezate și voievodate – își încetaseră existența după invazia tătară din 1241-1242, întrucât continuitatea lor este dovedită de organizațiile militare și bisericești ale românilor din acest teritoriu[4].

Nu lipsit de importanță este faptul că voievodatul lui Seneslau și cel al lui Litovoi erau suficient de puternice astfel încât să beneficieze de recunoașterea autonomiei din partea coroanei maghiare. De asemenea, ele se aflau în relații de alianță – în cadrul specific al raporturilor feudale – cu Regatul ungar, iar după anul 1241, cu Ordinul Cavalerilor Ioaniți.

Penetrarea spațiului extracarpatic de către coroana maghiară a fost precedată de exercitarea controlului de către aceasta din urmă asupra trecătorilor Carpaților, iar rapiditatea cu care s-a desfășurat acest proces ilustrează amploarea asaltului maghiar asupra teritoriului dintre Dunăre și Carpați. Pentru structurile politice românești din acest spațiu, instaurarea controlului maghiar a însemnat stagnarea procesului de agregare a „*țărilor*" românești și, un lucru și mai grav, pierderea unor părți din teritoriul lor. În acest sens, putem evidenția *Diploma Cavalerilor Ioaniți*, în cadrul căreia regele maghiar Bela al IV-lea realizează o separare între „*țările*" lăsate românilor (*quam Olatis relinquimus*), cele vasalice în raport cu Regatul ungar, și cele încadrate în stăpânirea coroanei maghiare[5].

Un alt exemplu care ilustrează amputarea unor teritorii aparținând formațiunilor politice românești de la sud de Carpați pe fondul extinderii autorității maghiare asupra acestui spațiu îl constituie cazul Țării Severinului, din care coroana maghiară a extras Țara Hațegului (*excepta terra Harszoc*); cnezatele lui Ioan și Farcaș au fost incluse direct în cadrul Regatului ungar. Cnezatul lui Litovoi a fost lăsat românilor.

Prin faptul că Ungaria atingea linia Dunării oltene datorită exercitării controlului asupra cnezatelor lui Ioan și Farcaș și prin faptul că regele Bela al IV-lea obținuse monopolul morilor în Țara Severinului se poate înțelege cât de adâncă și rapidă a fost pătrunderea dominației Regatului ungar la sud de Carpați.

---

[4] *Ibidem*, p. 62.

[5] *D.R.H.*, D., *Relații între Țările Române*, vol. I, (1222-1456), Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1977, p. 26, nr. 10.

Regii maghiari s-au preocupat ca temelia dominației lor asupra acestei regiuni să fie una durabilă, și nu una de scurtă durată, iar pentru aceasta au apelat fie la extragerea unor „*țări*” din cadrul structurilor politice românești, pe care le-au organizat după un model folosit deja în interiorul arcului carpatic, fie la însușirea unor teritorii întregi, din care acordau ulterior danii de pământ în baza drepturilor regaliene și senioriale.

Tot în sensul celor enunțate mai sus poate fi adus ca exemplu Banatul de Severin, a cărui înființare de către regalitatea maghiară ilustrează gândirea pe termen lung a acesteia în ceea ce privește exercitarea controlului asupra spațiului extracarpatic, în sensul că Banatul de Severin îndeplinea un dublu rol: pe de o parte reprezenta un punct de sprijin asupra Țării Severinului, iar pe de altă parte, constituia un obstacol în calea unei posibile alianțe între Țaratul vlaho-bulgar și structurile politice românești din această zonă.

În paralel cu extinderea dominației maghiare, spațiul românesc a înregistrat și ofensiva prozelitismului catolic. Momentul căderii Constantinopolului sub loviturile cruciaților creștini (1204) a însemnat începutul transpunerii în practică a proiectului Bisericii catolice în sensul eliminării „schismei grecești”, a integrării continentului european sub autoritatea Papei, toate acestea în numele „misiunii apostolice pe care o revendica Biserica de la Roma”[6]. Brațele armate ale papalității în ceea ce privește îndeplinirea acestei misiuni au fost regatele catolice subordonate ei, respectiv Polonia și, în special, Ungaria. În momentele în care Ungaria șovăia sau nu era deplin ancorată în susținerea prozelitismului catolic, papalitatea nu ezita să constrângă regalitatea maghiară să acționeze decisiv în sensul politicii de convertire a „schismaticilor”.

Cucerirea Constantinopolului din 1204 a oferit Romei un cadru aparent ideal pentru împlinirea unuia din obiectivele principale ale programului ei universal, și anume reunirea celor două Biserici, ortodoxă și catolică, sub conducerea sa.

Proiectul de unire bisericească între Bizanț și Roma inițiat în secolul al XII-lea și în primii ani ai secolului următor s-a soldat cu un eșec dată fiind pretenția Bisericii catolice de a-și impune primatul papal în relația cu Bizanțul. Cruciata, care s-a vrut inițial să fie un factor de apropiere între cele două structuri ale creștinătății, a avut un efect contrar celui așteptat, sporind adversitatea dintre ele și conducând la replierea lor pe poziții ireconciliabile. Momentul 1204 a fost expresia clară a lipsei unei viziuni comune între Apusul catolic și Răsăritul ortodox, a anulat orice posibilitate de apropiere între ele și a creat cadrul propice atât pentru impunerea superiorității politice și militare a Romei față de Bizanț, cât și pentru aplicarea politicii papalității privind realizarea universalismului creștin prin integrarea „schismaticilor” sub autoritatea sa.

---

[6] Șerban Papacostea, *op. cit.*, p. 84.

Evenimentele din anul 1204 s-au desfășurat în timp ce scaunul papal era ocupat de către Inocențiu al III-lea, a cărui viziune față de acest eveniment major din viața creștinătății pleca de la premisa că „schisma” a fost un păcat săvârșit de Răsăritul creștin din momentul în care acesta a ieșit de sub ascultarea Romei, iar preluarea Constantinopolului de către latini era interpretat ca fiind o hotărâre a divinității[7]. Cucerirea orașului întemeiat de Constantin cel Mare de către latini a impus elaborarea unei politici a papalității față de Răsăritul ortodox, adaptată multiplelor aspecte socio-culturale pe care le prezenta lumea bizantină.

Această politică a avut la bază un principiu fundamental, respectat și de papii care l-au succedat pe Inocențiu al III-lea: subordonarea riguroasă a creștinătății răsăritene[8].

În condițiile în care concepția papalității față de Răsăritul creștin era aceea că Biserica ortodoxă și statul bizantin erau lipsite de legitimitate din cauza „schismei”, un păcat pe care Dumnezeu l-a îndreptat odată cu preluarea Constantinopolului de către latini, Biserica răsăriteană trebuia să reintre sub ascultarea Romei, de sub autoritatea căreia se sustrase, iar perpetuarea în greșeala „schismei” trebuia să înceteze.

Intransigența Romei s-a manifestat și pe plan dogmatic. Faptul că grecii au refuzat să accepte un punct esențial al crezului roman, potrivit căruia Sfântul Duh purcede și din Fiul (*filioque*), a transformat „schisma” în erezie din punctul de vedere al Bisericii catolice. Această acuzație s-a regăsit frecvent în limbajul latinilor, înregistrând o recrudescență pe măsură ce planurile papalității privind integrarea Europei sudice și de răsărit în sfera sa de influență erau departe de a se realiza. Politica de subordonare a celei de-a doua Romă promovată de papalitate după 1204 a vizat și ierarhia ortodoxă de la Constantinopol. Recunoașterea primatului papal a constituit condiția *sine qua non* impusă clerului grec, astfel încât și patriarhul latin de Constantinopol recent numit, dar și ceilalți episcopi greci, erau obligați să se supună doctrinei „deplinătății puterii”[9] („*plenitudo potestatis*”) papale, potrivit căreia „puterea celorlalți ierarhi ecleziastici avea doar caracter de asociere și delegație în raport cu puterea papală”[10]. În conformitate cu hotărârea Conciliului Lateran IV (1215), nu era permisă coexistența unui episcop latin și grec în aceeași dioceză[11].

În ceea ce privește viața monahală, politica papalității a îmbinat măsurile de forță cu bunăvoința interesată, și într-un caz și în celălalt, scopul fiind același: aducerea mănăstirilor grecești sub ascultarea papei. Astfel, pe de o parte, s-a

[7] A. J. Andrea, *Pope Innocent III*, p. 423, *apud* Șerban Papacostea, *op. cit.*, p. 50.
[8] Șerban Papacostea, *op. cit.*, p. 50.
[9] W. de Vries, *Innozenz III*, p. 91-97, *apud* Șerban Papacostea, *op. cit.*, p. 51.
[10] Șerban Papacostea, *op. cit.*, p. 51.
[11] *Ibidem*, p. 52.

înregistrat supunerea forțată a monahilor greci, iar pe de altă parte, mănăstirile de la Muntele Athos au fost trecute sub protecția Bisericii catolice.

Exemplul cuceririi Constantinopolului de către latini, prezentat de papă ca fiind rezultatul voinței divine, a fost folosit de Biserica de la Roma ca avertisment pentru lumea din răsăritul Europei, în special pentru spațiul rusesc, de a nu mai persista în greșeala „schismei" și de a reveni sub ascultarea Bisericii catolice. Pentru a fi convingătoare, papalitatea nu ezita să amintească soarta grecilor care nu respectaseră voința Romei și care „fuseseră dați spre jaf și în pradă"[12]. Pe măsură ce a realizat că procesul de unire spirituală dintre Apusul catolic și Răsăritul ortodox a eșuat, papalitatea a trecut ortodoxia în rândul ereziei și a elaborat o serie de norme cu valoare juridică, potrivit cărora stăpânii de pământ „schismatici", indiferent de rangul nobiliar sau de categoria socială, au fost declarați *injusti possesores*, fiind în pericol să-și piardă proprietățile. Pentru îndeplinirea acestui obiectiv se putea recurge la ajutorul cruciatei, unde situația reclama acest lucru. Așadar, în raza de acțiune a catolicismului, apartenența la credința ortodoxă putea duce la pierderea proprietății.

Pentru a avea o imagine clară a ceea ce a însemnat procesul de convertire forțată a „schismaticilor" din cadrul Regatului ungar – printre ei aflându-se, bineînțeles, și români – în contextul realizării unității de credință catolică în interiorul granițelor acestui stat, pot fi evocate două scrisori papale (septembrie 1233 și februarie 1234), prin care coroana maghiară era îndemnată să ia măsuri aspre și chiar de extirpare a evreilor (mozaici), saracinilor, ismaeliților (musulmani) și a *falșilor creștini*. Dând curs acestor cereri, Bela al IV-lea se angaja: „Iar pe cei care în țara noastră se arată nesupuși față de Biserica romană îi vom sili să se supună Bisericii romane, potrivit ritului fiecărei nații, care nu este împotriva credinței catolice"[13].

În perioada 1230-1240, spațiul locuit de români cunoaște o declanșare virulentă a prozelitismului catolic, această reacție fiind determinată de ieșirea Țaratului vlaho-bulgar din aria de influență a Romei. Acesta este momentul când, într-un mod explicit, Biserica de la Roma decide să-i aducă pe români la catolicism, să îndepărteze ierarhia lor rânduită după modelul răsăritean și să-i includă în structurile sale ecleziastice.

Astfel, potrivit dorinței Papei Grigore al IX-lea, comunicată regelui Bela al IV-lea în 1234, în teritoriile de la răsărit și apus de Olt, structura ecleziastică de tip răsăritean urma să fie înlocuită cu cea catolică; de asemenea, Țara Severinului urma să fie subordonată din punct de vedere episcopal de organismele Regatului ungar. Tot acest prozelitism catolic, menit să-i aducă pe români sub ascultarea Romei, a fost susținut în spațiul românesc extracarpatic de

[12] *Acta Innocentii* P.P. III, p. 335-336, *apud* Șerban Papacostea, *op. cit.*, p. 54.

[13] *D.I.R.*, C., veacul XI, XII, XIII, vol. I. (1075-1250), Editura Academiei Republicii Populare Române, f.l., 1951, p. 271-272, nr. 225.

misionarii dominicani, cărora le revenea misiunea de a-i convinge pe „schismatici” sau pe *falșii creștini* să treacă la catolicism.

Cu toate eforturile depuse de Biserica de la Roma și de regii Ungariei, ofensiva catolică s-a lovit de rezistența românilor. Papa Grigore al IX-lea își manifesta îngrijorarea că ungurii și germanii intrați în teritoriul episcopiei cumane adoptau credința românilor. Cu alte cuvinte, în loc ca românii să fie convertiți la ritul catolic, avea loc un proces în sens opus intereselor papalității, adică noii veniți erau asimilați din punct de vedere religios de români.

În cea de-a doua jumătate a secolului al XIII-lea, spațiul românesc extracarpatic s-a aflat la intersecția a două zone de civilizație și dominație: cea maghiară și cea mongolă. Cea din urmă a reușit să se impună ca o forță redutabilă în spațiul estic și central al Europei și a provocat o lovitură puternică Regatului ungar, care nu a găsit resurse să se redreseze, intrând într-o criză profundă, accentuată atât de convulsii interne, cât și de presiuni din exterior – amenințarea mongolă și imperativul papalității privind *unitas fidei* și continuarea cruciatei –, culminând cu destrămarea autorității regale.

La începutul secolului al XIII-lea, din interiorul stepelor răsăritului continentului asiatic s-a ridicat tribul războinicilor mongoli, care, sub conducerea lui Ginghis-han și a urmașilor săi imediați, a lovit violent o serie de civilizații sedentare – chineză, japoneză, islamică și europeană –, ceea ce a însemnat pentru o mare parte a globului pământesc, plecând din China și Japonia, trecând prin Orientul Apropiat și până în Europa de răsărit și centrală, rectificarea granițelor, schimbarea raporturilor de forțe și instaurarea dominației mongole asupra unui vast teritoriu.

Bazele Imperiului mongol au fost puse de *Temugin* (Fierar), care a reușit să unifice sub conducerea sa diferitele triburi înrudite din punct de vedere etnic și lingvistic cu mongolii. Acest proces a consacrat atât nașterea Imperiului mongol (*ulus*), cât și impunerea lui *Temugin* în funcția de conducător suprem. *Kuriltaiul* ținut în 1206 recunoștea *ulus*-ul mongol, iar lui *Temugin* i-a dat numele de Ginghis-han, despre care s-au scris atât de multe pagini de istorie.

Masa pe care Ginghis-han a organizat-o și a pus-o în mișcare, cu consecințe devastatoare pentru teritoriile asupra cărora s-a revărsat, a avut la bază credința într-o forță superioară, „cerul veșnic albastru”, precum și chemarea ideologică potrivit căreia „Există un singur Dumnezeu în cer, iar pe pământ un singur stăpânitor, Ginghis-han”, cu ajutorul cărora marele han revendica pentru el și poporul său dominația universală. Aceste două componente, mistic și ideologic, sunt invocate continuu în mesajele pe care marii hani mongoli le trimiteau popoarelor pe care voiau să le cucerească: „în puterea cerului veșnic albastru, noi, hanul oceanic al marelui popor întreg, porunca noastră”[14].

[14] Șerban Papacostea, *op. cit.*, p. 91.

Universalismul mongol a trasat programul de cuceriri respectat de urmașii lui Ginghis-han. Succesele cuceririlor mongole în timpul lui Ögödai, Güyük, Möngke și Kubilai, urmașii imediați ai fondatorului *ulus*-ului mongol, au însemnat atât transpunerea în practică a viziunii imperiale a lui Ginghis-han, cât și afirmarea universalismului mongol.

Cucerirea unor vaste teritorii precum și obținerea unui șir impresionant de victorii în fața unor civilizații dezvoltate au fost realizate de mongoli prin moștenirea de la predecesorii lor a unor trăsături specifice popoarelor antrenate în dominația stepei, precum mobilitatea, capacitatea de a desfășura largi operațiuni de învăluire pe spații relativ întinse, replierea surprinzătoare, deplasarea rapidă a trupelor și, în special, disciplina riguroasă în ceea ce privește dispunerea pe câmpul de luptă și respectarea planului de război. Însă meritul mongolilor a constat în faptul că au dezvoltat aceste trăsături până le-au adus la stadiul de perfecțiune.

Campaniile militare erau minuțios pregătite de mongoli prin strângerea de informații privind aspecte de natură geografică, politică și economică a teritoriilor ce urmau a fi cucerite. Nu era evitată nici colaborarea, înainte de declanșarea atacului, cu unele comunități sau persoane din teritoriile vizate de atac, fapt care facilita acțiunile militare. Unda de șoc odată declanșată era teribilă; mongolii manifestau o cruzime excesivă, măcelărindu-i efectiv pe adversari, după care luau în robie comunitățile înfrânte, jefuind și distrugând bunuri importante.

Plecând din stepele Asiei și spulberând tot ce le-a ieșit în cale, mongolii au ajuns la porțile Europei după ce au trecut Caucazul și s-au oprit la nordul Mării de Azov, nu înainte de a nimici o coaliție cumano-rusă pe râul Kalka (31 mai 1233).

În anul 1235, „*anul șoarecelui*”[15], marele *Kuriltai* stabilea lansarea ofensivei împotriva Europei estice și centrale în spiritul misiunii universale trasată de ctitorul Imperiului mongol. Marele han Ögödai, unul dintre cei patru fii ai lui Ginghis-han, a încredințat misiunea invadării Europei lui Batu, nepotul său și fiul lui Giuci. Fire războinică, Batu a beneficiat de ajutorul unuia dintre marii strategi mongoli, Subotai, considerat mentorul militar al expediției[16], și al fraților (Ordu, Siban și Berke) și verilor săi (Büri, Güyük, Kadan, Möngke și Bucek). Cucerirea unui teritoriu variat și întins, care pleca din marile regiuni de stepă ale Mării Negre și ajungea în Câmpia Panonică, presupunea angajarea unei armate numeroase, iar pentru aceasta s-a apreciat că efectivele armatei mongole

---

[15] *Ibidem*, p. 90.

[16] Vasile Spinei, *Marile migrații din estul și sud-estul Europei în secolele IX-XIII*, Iași, Editura Institutului European, 1999, p. 372.

au fost de 100.000-150.000 de oameni[17].

Invazia mongolă asupra Europei s-a desfășurat în două etape; prima etapă (1236-1240) a vizat partea de Est a Europei și s-a soldat cu cucerirea cnezatelor rusești (Reazanul, Kolomna, Moscova, Vladimirul, Suzdalul). La 6 decembrie 1240, Kievul, ,,mama orașelor rusești”, cădea sub loviturile mongolilor. Cea de-a doua etapă a început în iarna anului 1241 și a constituit momentul decisiv al marelui asalt împotriva Europei Centrale, vizate fiind Polonia și Ungaria. Atacarea simultană a acestor două regate avea menirea de a nu le acorda timp fie pentru a se ajuta reciproc, fie pentru a nu le permite să întreprindă măsuri de a consolidare a fortificațiilor. În cazul Ungariei mai exista un motiv pentru care se afla în centrul invaziei mongole, iar acesta era legat de profilul Câmpiei Panonice, având în vedere pe de o parte poziția sa geografică, un loc excelent pentru lansarea unor acțiuni rapide asupra Europei de Vest, iar pe de altă parte condițiile favorabile pe care le oferea pentru pășunat, în condițiile în care calul reprezenta pentru mongoli un vehicul indispensabil pentru extinderea imperiului lor.

Atacul împotriva Ungariei a fost lansat la începutul lunii martie 1241 și a găsit coroana maghiară nepregătită pentru a putea face față valului mongol. Așa s-a ajuns la dezastrul de la Mohi (11 aprilie 1241), când armata maghiară a fost nimicită, iar regele Bela al IV-lea s-a refugiat în insulele Mării Adriatice. În acest context, trebuie menționată ,,trădarea” celor 40.000 de războinici cumani, care, neiertând asasinarea de către unguri a hanului lor, Kuten, nu i-au oferit regelui maghiar sprijinul lor militar în fața valului mongol.

În contextul invaziei mongole asupra Ungariei, istoricul persan Răšid od-Din (1247-1318) face mărturisiri interesante în ceea ce privește spațiul carpato-danubian, în sensul în care menționează că un corp militar mongol, aflat în drum spre Regatul ungar, a traversat Moldova, a trecut de popoarele ,,*Kara-Ulagh*” (vlahii negri) și ,,*Ulagh*” (vlahi), neutralizându-le rezistența, a ocupat spațiul deținut de Episcopia cumanilor și a ajuns la hotarele lui *Miš law* (Mișelav) – considerat de unii istorici a fi aceeași persoană cu Seneslau – pe care-l înfrânge. Ulterior, mongolii au trecut prin Oltenia și Banat spre Ungaria, pentru a se alătura forțelor lui Batu.

Asocierea lui Mișelav cu Seneslau, voievodul de la Curtea de Argeș, nu corespunde realității istorice[18]. În acest sens sunt invocate câteva argumente. În primul rând, dacă Mișelav (Seneslau) ar fi opus rezistență mongolilor, atunci aceștia ar fi trecut așezarea voievodului român prin foc și sabie conform modului cum erau obișnuiți să procedeze în astfel de cazuri. Or, *Diploma Cavalerilor Ioaniți* menționează la 1247 existența lui Seneslau, precum și statutul aparte de

[17] Denis Căprăroiu, *Expansiunea mongolă și lumea creștină,* Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2015, p. 5.
[18] *Ibidem,* p. 8.

care acesta beneficiază în raport cu coroana maghiară, care îi recunoaște autonomia formațiunii politice pe care o conduce. În al doilea rând, potrivit cercetărilor arheologice, la Curtea de Argeș nu a fost descoperită nicio urmă de distrugere provocată de invazia mongolă[19].

Moartea lui Ögödai (11 decembrie 1241) a impus retragerea trupelor spre est întrucât Batu nu dorea să lipsească de la dezbaterea succesiunii la tronul *ulus*-ului. Astfel, Ungaria era evacuată. O parte a trupelor mongole s-a retras prin Transilvania și Cumania, pustiind totul în calea lor, iar alta prin Serbia și Bulgaria, în același mod. Retragerea unei armate numeroase într-o ordine și rapiditate impecabile l-a determinat pe marele istoric Nicolae Iorga să menționeze că „a doua zi după invazia care umplu de spaimă Europa occidentală nu mai este niciun tătar pe teritoriul trecut prin foc și sabie. Puhoiul devastator s-a întors în matca sa”[20].

Una dintre consecințele invaziei din 1241-1242 asupra Europei a fost instaurarea unui centru de putere mongol în spațiul sud-est european, cunoscut sub numele de Hoarda de Aur, care, timp de mai mult de o jumătate de secol, a reprezentat o amenințare directă pentru statele central-europene și pentru păstrarea raportului de forțe în această regiune.

Constituirea Hoardei de Aur într-un spațiu delimitat de Marea Caspică, Munții Caucaz, tundra siberiană, cnezatele rusești, gurile Dunării și Marea Neagră a însemnat apariția pe harta Europei a unei forțe care a contribuit prin forță la reconfigurarea sferelor de influență în zona central-est europeană.

Concret, instaurarea dominației mongole în Europa Răsăriteană s-a realizat în dauna altor puteri, și ne referim în mod deosebit la misiunea catolică; aceasta a primit o lovitură puternică din partea mongolilor, ceea ce a însemnat pierderea unor poziții importante cucerite în deceniile anterioare în Cumania, în zona cnezatelor rusești și a Balticii. Cu alte cuvinte, „Imperiul stepei, reîntrupat în varianta mongolă, cu aspirații de hegemonie universală, a respins spre teritoriul continentului universalismul romano-catolic”[21].

Dominația mongolă s-a așezat peste țărmurile Crimeii și ale Mării de Azov, peste așezările comerciale de la gurile Dunării și peste Imperiul vlaho-bulgar. În ceea ce privește teritoriile românești extracarpatice și structurile politice existente în acest spațiu, ele au ieșit de sub dominația Regatului ungar, în ciuda încercărilor coroanei maghiare de a recupera această zonă, și au intrat sub suzeranitatea Hoardei de Aur. În lipsa unor dovezi concrete în acest sens, a fost emisă ipoteza că ducele de *Olaha*, reîntors de pe Volga, unde exista reședința

---

[19] Nicolae Constantinescu, *Curtea de Argeș, 1200-1400. Asupra începuturilor Țării Românești*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1983, p. 152.

[20] Nicolae Iorga, *Problema tătară, în Locul românilor în istoria universală*, Editura Științifică și Enciclopedică, ediție îngrijită de Radu Constantinescu, București, 1985, p. 129.

[21] Șerban Papacostea, *op. cit*., p. 101.

hanilor Hoardei de Aur, era român[22], în baza interpretării ca etnonim a acestui nume, deși ,,misionarul franciscan Plano Carpini l-a inclus pe *Olaha* printre ducii ruteni”[23]. Dacă în privința lui *Olaha* putem avea dubii privind apartenența sa la etnia românească, în schimb, grație misionarului Guillaume de Rubruck, care în anii 1253-1254 a călătorit în Imperiul mongol, aflăm despre existența *blacilor*, pe care acesta i-a întâlnit în drumul său spre curtea hanului.

O undă de incertitudine în privința acestor *blaci* e legată de localizarea lor, în sensul că nu știm dacă este vorba despre românii de la nord sau sud de Dunăre sau despre românii de pe ambele maluri ale fluviului.

Deși era retrasă în partea răsăriteană a Europei, forța mongolă putea lovi oricând spațiul central-european din mai multe direcții, datorită teritoriului imens pe care îl controla, cu consecințe mai profunde și mai distrugătoare decât invazia din 1241-1242. În aceste împrejurări, puterea care s-a implicat în organizarea unui plan de contracarare a unei inevitabile revărsări mongole a fost Papa Inocențiu al IV-lea (1243-1254), cu atât mai mult cu cât Biserica romano-catolică urmărea să recâștige pozițiile pierdute după 1241-1242. Mai mult, papalitatea viza atragerea mongolilor în sfera ei de influență pentru a-i folosi ca masă de manevră împotriva musulmanilor.

Sub aceste auspicii a început Conciliul de la Lyon (1245), care a decis crearea unui vast front anti-mongol de la Marea Baltică până la cursul inferior al Dunării, pornind de la premisa că lupta împotriva unei noi invazii mongole era o datorie a întregii creștinătăți și că dacă puterile angajate în avangarda frontului anti-mongol vor reuși să opună o rezistență puternică atunci restul creștinătății va avea o perioadă mai mare de timp la dispoziție pentru a organiza contraofensiva.

În ceea ce privește spațiul carpato-danubian după invazia din 1241-1242, acesta rămăsese în sfera de influență a Ungariei, care ia măsuri de apărare în fața unei noi acțiuni a *ulus*-ului din răsăritul Europei înainte de convocarea Conciliului de la Lyon. În acest sens, documentele vremii consemnează atât fortificarea trecătorilor carpatice, cât și reapariția unui ban de Severin în anul 1241, fapt care indică reinstaurarea pazei militare în această zonă importantă din punct de vedere strategic.

Diploma din anul 1247 prin care regele maghiar Bela al IV-lea apela la ajutorul unei forțe cruciate, Ordinul Cavalerilor Ioaniți, ilustrează incapacitatea Regatului ungar, devastat de atacul mongol, de a se apăra cu resurse proprii în fața unui nou pericol venit din răsărit, dar mai ales subliniază pierderea pozițiilor câștigate de coroana maghiară la sud de Carpați în deceniile precedente. De altfel, nu era pentru prima dată când Ungaria proceda în acest fel, întrucât în

[22] Gh. I. Brătianu, *Tradiția istorică despre întemeierea statelor românești*, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, București, 1945, p. 156-157.
[23] Șerban Papacostea, *op. cit.*, p. 101.

urmă cu aproximativ trei decenii instalase *Ordinul Cavalerilor Teutoni* într-un alt teritoriu românesc, respectiv *Ţara Bârsei*.

Documentul semnat de Bela al IV-lea la 2 iunie 1247 prevedea acordarea unor importante concesiuni[24] cavalerilor Ioaniţi la sud de Carpaţi, aceştia având obligaţia să realizeze lucrări defensive şi să participe efectiv la apărarea Ungariei „împotriva tuturor păgânilor de orice neam ar fi”[25]. O altă obligaţie a Ioaniţilor era de a întreprinde acţiuni militare cu caracter ofensiv asupra zonelor din Cumania care se sustraseră de sub controlul coroanei maghiare.

Foarte importantă este, credem, sublinierea, în acest context, a faptului că amintitele formaţiuni politice româneşti menţionate în *Diplomă*, adică Ţara lui Seneslau şi cnezatul lui Litovoi, erau cuprinse în frontul anti-mongol şi aveau obligaţia să coopereze militar cu Ordinul Cavalerilor Ioaniţi[26]. În anul 1250, Papa Inocenţiu al IV-lea confirma *Diploma* acordată de către Bela al IV-lea Ioaniţilor, fapt care însemna, practic, includerea spaţiului extracarpatic de la sud de Carpaţi în sistemul anti-mongol stabilit la Lyon.

Revenirea papalităţii – cu ajutorul braţului său armat, Ungaria – la politica de extindere a influenţei sale, promovată asiduu în anii premergători invaziei mongole în teritoriul dintre Carpaţi şi Dunăre, a fost ilustrată de convertirile operate de călugării dominicani în Cumania[27]. Desăvârşirea procesului de acaparare spirituală a acestor teritorii de către Biserica de la Roma nu putea să se realizeze, în opinia Papei Inocenţiu al IV-lea, decât într-un cadru politic prielnic, cu condiţia extinderii cruciatei în spaţiul controlat de Hoarda de Aur.

După şocul provocat de invazia mongolă din 1241-1242, Regatul ungar a intrat într-o criză profundă care s-a menţinut până la începutul secolului al XIV-lea, cu multiple consecinţe nu numai pe plan intern, ci şi pe plan extern. Un rol important în decăderea Ungariei ca mare putere în spaţiul est-european începând de la jumătatea secolului al XIII-lea l-au avut forţele externe, în speţă mongolii

[24] „[...] îi dăruim [...] întreaga ţară a Severinului împreună cu munţii ce ţin de ea şi cu toate celelalte ce atârnă de ea, precum şi cu cnezatele lui Ioan şi Farcaş până la râul Olt, afară de pământul cnezatului voievodului Litovoi, pe care îl lăsăm românilor aşa cum l-au stăpânit aceştia şi până acum. [...] Pe lângă aceasta, am dăruit [...] casei ospitalierilor toată Cumania, de la râul Olt şi munţii Transilvaniei [...] în afară de ţara lui Seneslau, voievodul românilor, pe care le-am lăsat-o acelora, aşa cum au stăpânit-o şi până acum [...]” (*D.R.H.,* D., p. 25-26, nr. 10).

[25] „Iar des-numitul preceptor, pentru daniile noastre pe care le facem [...] s-a legat limpede şi desluşit în numele zisei case să ia armele împotriva tuturor păgânilor de orice neam ar fi [...] împotriva unei oşti creştine, ce ar voi să pătrundă în regatul nostru [...] împotriva tătarilor, dacă s-ar întâmpla ca aceştia să intre în regatul nostru, de care lucru să ferească Dumnezeu [...]” (*Ibidem*, p. 26-27, nr. 10).

[26] „Mai voim ca amintiţii români să ajute pe sus-zişii fraţi cu mijloacele lor ostăşeşti întru apărarea ţării şi înfrângerea şi pedepsirea atacurilor ce ni s-ar aduce de către străini . [...]” (*Ibidem*, p. 25, nr. 10).

[27] *D.I.R.*, C., veacul XI, XII, XIII, Transilvania, vol. I (1075-1250), p. 209, nr. 157.

din Hanatul Hoardei de Aur și papalitatea, a căror implicare în problemele interne ale statutului maghiar a accentuat starea de criză pe care o traversa acesta din urmă. Pe plan intern, manifestările perioadei de criză în care a intrat Ungaria au fost: creșterea puterii nobilimii și formarea acesteia ca grup privilegiat; modificarea legăturilor dintre coroana maghiară și stăpânii de pământ; presiunile exercitate de Biserica catolică în vederea realizării unității de credință, *unitas fidei*, fapt care a condus la o încleștare puternică între cei care sprijineau acest proiect și cei care nu doreau schimbarea realităților moștenite de-a lungul secolelor; pierderea de către Regatul ungar a unor teritorii controlate direct sau asupra cărora și-a extins influența.

Unul dintre factorii care au contribuit la adâncirea crizei statului maghiar a fost problema cumană. Fugiți din stepele nord-pontice din calea tăvălugului mongol și așezați în Ungaria, cumanii au fost folosiți ca masă de manevră de coroana maghiară în lupta acesteia cu nobilimea maghiară. De altfel, ascensiunea cumană în ierarhia nobiliară și dinastică maghiară a constituit principalul reproș pe care nobilimea l-a adresat coroanei.

Faptul că unii regi maghiari (Ștefan al V-lea încoronat neoficial ca „rege al cumanilor" sau Ladislau al IV-lea Cumanul) manifestau o evidentă înclinație spre cooperarea cu cumanii nu a fost acceptat de Biserica de la Roma, deoarece aceasta considera că era pus în pericol programul cruciatei în estul Europei, motiv pentru care a solicitat coroanei maghiare asimilarea cumanilor și creștinarea lor. Iar refuzul lui Ladislau Cumanul de a da curs cererii Papei a atras excomunicarea acestuia[28].

Pe fondul schimbării contextului internațional european după 1241-1242, Ungaria a fost nevoită să facă față presiunii exercitate din două direcții: pe de o parte, exista o presiune venită dinspre mongoli, cu care Regatul ungar părea dispus să încheie o înțelegere din considerente pragmatice, având în vedere că percepea obiectiv pericolul reprezentat de Hoarda de Aur; pe de altă parte, coroana maghiară era nevoită să răspundă insistentei cereri venită din partea papalității în sensul blocării oricăror negocieri sau înțelegeri cu mongolii. Domnia lui Ladislau al IV-lea Cumanul (1272-1290) a fost expresia clară a acestei presiuni la care a fost supus Regatul ungar, iar din alt unghi de vedere a reprezentat un semn clar atât al implicării forțelor externe în politica externă maghiară, cât și, pe cale de consecință, al instabilității statului maghiar.

Devenit rege al Ungariei la o vârstă fragedă (15 ani), Ladislau al IV-lea Cumanul a ilustrat foarte clar ascensiunea cumană în ierarhia societății maghiare, el însuși fiind pe jumătate cuman după mamă. În același timp, domnia sa a accentuat confruntarea dintre nobilimea maghiară și noua nobilime de origine cumană.

---

[28] Ștefan Lupșa, *Catolicismul și românii din Ardeal și Ungaria până la anul 1556*, Editura „Glasul Bucovinei", Cernăuți, 1926, p. 59.

Situația din Regatul ungar a fost dezbătută în cadrul celui de-al doilea Conciliu de la Lyon (1274), considerată dezastruoasă pentru obiectivele papalității: ,,Acestea sunt pericolele care amenință creștinătatea din partea Ungariei: mai întâi, faptul că sunt ocrotiți în regat cumanii, dușmani atroce nu numai ai străinilor, dar și ai locuitorilor regatului și urmând în chip de luptă mai puțin obișnuit altora, necruțând copiii și bătrânii, îi trag pe tinerii și tinerele capturați la obiceiul ticăloșiei ritului lor, astfel încât și-au înmulțit în asemenea măsură puterea prin aceștia încât o primejdie și un dezastru sigur pândesc din această pricină nu numai Ungaria dar și țările învecinate. De asemeni, în acest regat sunt ocrotiți în chip manifest ereticii și schismaticii fugiți din alte țări. Iată, însăși regina Ungariei este cumană, iar rudele ei cele mai apropiate sunt și au fost păgâni. Două fiice ale regelui Ungariei au fost căsătorite cu ruteni care sunt schismatici. Sora cea tânără a acestui rege a fost dată lui Vatatzes, dușman al bisericii. Rutenii sunt schismatici și totodată supuși ai tătarilor”[29].

Înfrângerea cumanilor – care constituiau facțiunea pro-mongolă din regatul maghiar – de către oștile ,,Cumanului” lângă lacul Hod (1282), urmată de fuga lor din Ungaria și urmărirea acestora în teritoriile aflate sub controlul mongolilor, a reprezentat un indiciu că la începutul deceniului nouă al secolului al XIII-lea, Ladislau al IV-lea Cumanul urma linia trasată de papalitate.

Însă acțiunea din 1282 a atras riposta Hoardei de Aur care nu accepta apropierea legăturilor dintre coroana ungară și Biserica de la Roma, drept pentru care, în anul 1285, hoardele mongole conduse de Nogai au invadat Transilvania și Ungaria, într-un asalt care s-a desfășurat pe mai multe direcții, astfel încât, la scurt timp, au fost atacate Polonia și Imperiul bizantin. Așadar, Ungaria a fost lovită atât din sud, de către Nogai, prin Transilvania, cât și prin nord, de către Telebuga, al cărui itinerar nu este clar deslușit: ,,Blestematul și cel fără de lege Nogai și Telebuga cu el au lovit cu război Țara Ungurească. Nogai a mers la Brașov (*Brașev*), iar Telebuga a trecut peste munți, străbătând peste trei zile și a umblat treizeci de zile rătăcind în părțile muntoase, dus de mânia lui Dumnezeu”[30].

În condițiile în care Hoarda de Aur avea de gestionat un teritoriu vast, care presupunea delegarea autorității centrale către conducători locali, capabili să impună autoritatea *ulus*-ului în fața oricărui act de nesupunere, s-a înregistrat, inevitabil, un proces de autonomizare, de desprindere de sub autoritatea centrală a unor *reges*, care, fără să-l ignore total pe hanul Hoardei de Aur, acționau și în funcție de propriile interese. Un exemplu în acest sens a fost *noionul* Nogai,

---

[29] *Relationes episcopi Olomucensis Pontifici porrectae,* în MGH, *Leges,* IV, *Constitutiones et acta publica imperatorum et regum,* III, Hannovrae et Lipsiae, 1904-1906, p. 590, *apud* Șerban Papacostea, *op. cit.*, p. 162.

[30] Petru Iambor, *Atacurile cumano-tătare asupra Transilvaniei în a doua jumătate a secolului al XIII-lea,* în *A.I.I.A.C.*, XVII, 1974, p. 211-223.

descendent din neamul *ginghishanid*, care, treptat, a început să joace un rol important în luarea deciziilor în cadrul Hoardei de Aur, iar comandamentul său militar stabilit la Isaccea constituia o forță de temut atât în regiunile central-europene, cât și în Peninsula Balcanică. Spre sfârșitul secolului al XIII-lea, Nogai și-a extins autoritatea asupra spațiului românesc extracarpatic; inițial și-a subordonat partea de la răsărit de râul Olt, Cumania, iar apoi și teritoriul de la apus de același râu, Țara Severinului. Drept urmare, extinderea considerabilă a dominației *noionului* Nogai a adus forța mongolă în vecinătatea imediată a Ungariei.

Invazia din anul 1285 a condus la reorientarea politicii lui Ladislau al IV-lea Cumanul, care a renunțat să mai respecte directivele papalității și s-a orientat către colaborarea cu mongolii. Acest fapt este surprins în scrisorile din perioada 1287-1290 ale Papei Honoriu al IV-lea, unde este menționat că Ladislau al IV-lea Cumanul își repudiase soția și trăia cu cumanii, sarazinii și tătarii[31].

Ultimul deceniu al secolului al XIII-lea marchează atât „extinderea fără precedent a hegemoniei mongole pe cursul Dunării inferioare”[32], adică de la gurile Dunării până la Porțile de Fier, cât și pierderea din partea Ungariei a pozițiilor sale deținute în partea de sud-est a Europei. Practic, acest lucru a însemnat că pe fondul creșterii puterii lui Nogai în partea centrală și sud-estică a Europei, unde *noionul* devenise un factor de decizie din punct de vedere politic, intervenind în favoarea conducătorilor locali din Serbia[33], exercitând, totodată, și o presiune constantă asupra coroanei maghiare, care fusese preluată după moartea lui Ladislau al IV-lea Cumanul de către Andrei al III-lea (1290-1301), a cărui orientare marca revenirea Ungariei pe drumul marcat de Biserica de la Roma, Regatul ungar pierde influența pe care reușise să o impună în partea sudică a Europei în deceniile anterioare, iar un semn în acest sens este dispariția banului de Severin din actele cancelariei maghiare după 1290. Așadar, putem menționa că atât spațiul carpato-dunărean, cât și Peninsula Balcanică au intrat sub controlul mongolilor spre sfârșitul secolului al XIII-lea.

Pe fondul declinului autorității maghiare la sud de Carpați s-a produs răscoala lui Litovoi, conducătorul unei structuri politice însemnate din Țara Severinului. Având o forță militară considerabilă, care i-a permis să-și impună autoritatea în raport cu celelalte formațiuni politice de la apus de râul Olt, cnezatul lui Litovoi a intrat sub vasalitatea coroanei maghiare pe măsură ce aceasta și-a extins hegemonia peste teritoriul dintre Carpați și Dunăre în anii precedenți invaziei mongole din 1241-1242 și a fost recâștigat după șocul

---

[31] Gh. I. Brătianu, *Marea Neagră. De la origini până la cucerirea otomană*, vol. II, Editura Meridiane, București, 1988, p. 94.

[32] Denis Căprăroiu, *op. cit.*, p. 22.

[33] Este vorba despre susținerea lui Smilec, Șișman și a principilor de Branicevo, Dărman și Kudelin împotriva sârbilor (*Cf.* Șerban Papacostea, *op. cit.*, p. 124.).

mongol cu ajutorul Cavalerilor Ioaniți.

Răscoala *infidelului Lythway wayvoda* s-a declanșat în perioada tulbure a domniei lui Ladislau al IV-lea Cumanul și a fost surprinsă într-un document emis de acesta din urmă la 8 ianuarie 1285, prin care magistrul Gheorghe era recompensat pentru înfrângerea lui Litovoi și pentru atașamentul față de coroana maghiară: „Și, în sfârșit, când începusem noi a domni, fiind încă copil, după moartea preaiubitului nostru tată, iar voievodul Litovoi, împreună cu frații săi, în necredința sa cuprinse pe seama sa o parte din regatul nostru, aflătoare dincolo de Carpați, și cu toate îndemnurile noastre nu s-a îngrijit să ne plătească veniturile ce ni se cuveneau din acea parte, l-am trimis împotriva lui pe des-numitul magistru Gheorghe, care, luptând împotriva aceluia cu cea mai mare credință, l-a ucis pe el, iar pe fratele lui, cu numele Bărbat, l-a luat în prinsoare și ni l-a adus nouă. Pentru răscumpărarea acestuia, noi am stors o sumă de bani foarte mare și astfel, prin slujbele acelui magistru Gheorghe, s-a așezat iar tributul ce ni se datora din acele părți”[34].

Acțiunea lui Litovoi a însemnat înlăturarea autorității Regatului ungar și recâștigarea unui teritoriu care intrase sub dominația acestuia din urmă. Faptul că diploma din 1285 nu specifică unde se afla teritoriul revendicat de Litovoi a condus la interpretări diferite în istoriografia românească privind localizarea acestuia; varianta care este împărtășită de cei mai mulți istorici plasează acest teritoriu în Oltenia – pe Valea Jiului până la Dunăre[35] –, în zona cnezatelor lui Ioan și Farcaș, care împreună cu Severinul, se aflau sub autoritatea Ungariei. Identificarea acestui teritoriu cu „*țara*” lui Seneslau, adică în Cumania, este mai puțin plauzibilă, deoarece, pe lângă faptul că diploma regală din 1285 nu amintește nimic despre teritoriul de la est de Olt, coroana maghiară nu ar fi riscat să-l trimită pe magistrul Gheorghe să revendice un teritoriu aflat în zona de dominație a mongolilor.

Consecința răscoalei lui Litovoi a constat în recuperarea teritoriilor pierdute în favoarea Ungariei și în anularea vasalității impuse de aceasta, fapt care se desprinde din refuzul de a mai presta obligațiile materiale. Chiar dacă suzeranitatea maghiară și *tributum nostrum*[36] au fost reimpuse în dreapta Oltului în urma acțiunii militare a magistrului Gheorghe, totuși, teritoriul care a făcut obiectul disputei din anul 1285 nu a mai fost recuperat de coroana maghiară, așa cum se poate deduce din documentul citat mai sus. Era, practic, încă unul dintre semnele de slăbiciune ale statului maghiar apărute după șocul provocat de invazia mongolă.

În concluzie, putem menționa că declinul Regatului ungar după cea de-

[34] *D.R.H.*, D., I, p. 30-35, nr. 13.
[35] Constantin C. Giurescu și Dinu C. Giurescu, *Istoria Românilor din cele mai vechi timpuri până la întemeierea statelor românești*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1975, p. 125.
[36] *D.R.H.*, D., I, p. 30, nr. 13.

a doua jumătate a secolului al XIII-lea s-a produs în contextul în care acesta nu fost capabil să depășească dificultățile apărute după momentul 1241-1242, să facă față presiunilor venite din exterior, să-și recâștige poziția de mare putere pe plan internațional, la toate acestea adăugându-se greșelile regilor arpadieni de la sfârșitul secolului al XIII-lea în ceea ce privește conducerea statului ungar. Această situație a permis afirmarea structurilor politice din afara spațiului extracarpatic, proces în urma căruia s-a produs geneza statului românesc, deși românii nord-dunăreni se aflau la intersecția a două zone de dominație politică: ungară și mongolă[37].

THE ROMANIAN SPACE BETWEEN THE CARPATHIANS AND THE DANUBE IN THE 13TH CENTURY DUE TO INTERFERENCE OF HUNGARIAN, CATHOLIC AND MONGOLIAN INTERESTS

Abstract

On the Romanian territory between the Carpathians and the Danube, where the political structures of the Romanians were in the process of formation, Hungarian, Catholic and Mongol interests intersected in the 13th century, which, although acting differently, combining force with diplomacy, had the same purpose: to impose domination over this territory.

Politically, the Kingdom of Hungary acted, which had the necessary capacity to penetrate the extra-Carpathian space, the only deficiency it registered being of a demographic nature, in the sense that it did not have sufficient human resources to populate the new occupied territories to foreign settlers. Spiritually, the Church of Rome manifested itself, whose policy was focused on the imposition of Catholicism, an objective that required, first, the elimination of the Greek schism. These powers were simply crushed by the Mongols, who came from the steppes of Asia Minor, whose force nullified all the political, territorial and spiritual advantages of Hungary and the Church of Rome.

In the case of the Kingdom of Hungary, the shock caused by the Mongols was so strong that it entered a deep crisis that eventually led to the disintegration of the central Hungarian authority. This international context, dominated by the overthrow of the balance of power, was favorable to the Romanian political structures between the Carpathians and the Danube, which, although under Mongol rule, were not politically controlled, did not experience territorial losses and could it develops as far as the rigid framework of Mongolian control has allowed.

[37] Șerban Papacostea, *op. cit.*, p. 135.

MUZEUL JUDEȚEAN ARGEȘ
ARGESIS, *STUDII ȘI COMUNICĂRI*, seria ISTORIE, **TOM XXIX**, 2020, p. 69-80

POVESTEA UNEI FICȚIUNI: LEGENDA BISERICII LUI MIRCEA CEL BĂTRÂN DE LA MĂNĂSTIREA JITIANU

FLORIN PETCU, CĂTĂLIN TOPOE*

Mănăstirea Jitianu este situată la 2 km de municipiul Craiova, în satul Braniște (comuna Podari, județul Dolj). Potrivit documentelor, acest așezământ monahal a fost întemeiat de către preotul Novac din Popova la sfârșitul secolului al XVI-lea[1]. Însă, o tradiție pusă pe seama locuitorilor satelor Braniște și Balta Verde din vecinătate leagă începuturile mănăstirii de numele domnitorului Mircea cel Bătrân și de bătălia de la Rovine, de la finele veacului al XIV-lea. Această tradiție este consemnată de preotul Ioan Locusteanu, parohul fostei comune Balta Verde (județul Dolj), într-un articol publicat în anul 1941, în revista „Renașterea", unde spune că *„în gura poporului circula legenda că acolo* [la mănăstirea Jitianu] *ar fi existat o bisericuță zidită de Mircea cel Bătrân, desigur, în urma memorabilei bătălii ce a avut cu turcii la Rovine, lângă Craiova, și care Rovine se presupune a fi chiar acele locuri. Acea biserică, ca multe altele, cu timpul a dispărut. Pe locul presupusei bisericuțe a lui Mircea cel Bătrân a zidit biserică din nou, în secolul al XVI-lea, jupâneasa Maria din Obede"*[2]. Suprapunerea acestei ficțiuni populare peste un adevăr istoric a

---

* Craiova

[1] Mănăstirea Jitianu este menționată pentru prima dată în documente la 12 martie 1593 (Petronel Zahariuc, *„Date noi despre ctitorii mănăstirii Jitianu (Județul Dolj) și un document de danie pentru mănăstirea Sfântul Pavel de la Muntele Athos"*, în vol. *„De la Iași la Muntele Athos. Studii și documente de istorie a Bisericii"*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2008, p. 154). Patru ani mai târziu, la 11 ianuarie 1597, domnitorul Mihai Viteazul întărește preotului Novac stăpânirea unei moșii în satul Popova, cu *„locul din jurul mănăstirii lui"* (Petronel Zahariuc, *op.cit.*, p. 155). La 28 noiembrie 1779, cu ocazia cercetării hotarului dintre moșia mănăstirii Jitianu și moșia Craiovei, egumenul Dionisie le prezintă boierilor hotarnici mai multe acte vechi, printre care și hrisovul lui Mihai Viteazul, amintit mai sus, explicând că preotul Novac menționat în document este cel ce *„a zidit dintâi această mănăstire"* (Arhivele Naționale Istorice Centrale [în continuare ANIC], *Ms. 453*, f. 37^v).

[2] I. G. Locusteanu, *„Mânăstirea Jitianu sau Jitia"*, în revista *Renașterea*, anul XX, nr. 2/1941, p. 84. Articolul este presărat cu informații eronate despre mănăstirea Jitianu. De exemplu, se spune că numele mănăstirii ar proveni de la cuvântul slavon *jitia*, care ar însemna *liniște*, însă *jitia*

condus, cu timpul, la mistificarea istoriei mănăstirii Jitianu. Căci, cum s-ar putea crede că pentru ajutorul primit în cea mai mare victorie românească împotriva oştilor Imperiului otoman conduse de sultanul însuşi şi unica mare victorie obţinută de un şef de stat creştin împotriva oştii otomane conduse de sultan[3], victorie care a salvat Ţara Românească de la transformarea în paşalâc, iar pe conducătorul ei de la moarte, domnitorul Mircea cel Bătrân a găsit cu cale să-I mulţumească lui Dumnezeu construind o umilă bisericuţă din lemn într-un loc izolat din lunca Jiului? Firesc ar fi fost ca o asemenea biserică să fie construită din piatră sau cărămidă, undeva în cetatea de scaun a ţării, unde ar fi rămas peste veacuri ca un simbol al biruinţei marelui domnitor în lupta cu sultanul Baiazid. Dar, mai înainte de a cerceta cât adevăr şi câtă ficţiune se află în legenda menţionată mai sus, trebuie făcute câteva precizări privind localizarea celebrei bătălii.

Sintagma *„bătălia de la Rovine”* este o creaţie istoriografică modernă prin care se dă nume unui eveniment istoric real - dar care nu a fost cunoscut sub această denumire de niciunul dintre cei care au luat parte la el[4]-, şi anume confruntării militare din anul 1394 (după alţii, 1395) dintre domnitorul Ţării Româneşti Mircea cel Bătrân şi sultanul Baiazid I Ildîrîm (Trăsnetul). Cuvântul „rovine” este preluat din cronicile sârbeşti târzii şi înseamnă *şanţuri*, după cum vom detalia mai jos. Aşadar, în acest context, *rovinele* nu denumesc o localitate, nu reprezintă un toponim[5].

În privinţa localizării acestei bătălii, izvoarele istorice o plasează în locuri diferite: *„în apropiere de Argeş”* (Enveri[6]); *„la locul numit Argeş”* (Mehmed Neşri[7]); *„in loco quem Turci tam Arcas qua Artzes nominant” – în locul pe care turcii îl numesc Arcas sau Artzes* (Leunclavius[8]); *„на ровинахь”*

însemnă *viaţă, vieţuire, trăire.* Se mai spune în articol că jupâneasa Maria din Obede ar fi adevărata fondatoare a mănăstirii, însă, de fapt, jupâneasa a fost doar unul dintre numeroşii miluitori şi binefăcători ai mănăstirii de la începutul secolului al XVII-lea. De asemenea, Ioan Locusteanu mai scrie că doamna Bălaşa ar fi zidit biserica actuală în anul 1658 pentru însănătoşirea soţului ei, care se afla bolnav în spitalul Colţea din Bucureşti. Însă, doamna Bălaşa a murit la 12 martie 1657, pe când biserica actuală a fost construită la începutul secolului al XVIII-lea de către egumenul Luca, iar spitalul Colţea a fost construit abia în 1704. O altă informaţie eronată este aceea că, în anul 1864, în clădirile mănăstirii s-ar fi instalat o şcoală de agricultură, iar plantaţia didactică de duzi a şcolii, existentă până astăzi, ar fi purtat numele de *„duzii lui Cuza”.* În realitate, acea şcoală de agricultură nu are nicio legătură cu Alexandru Ioan Cuza, fiind înfiinţată la 1 septembrie 1867, în timpul domniei şi prin decretul lui Carol I.

[3] Alexandru Diţă, *Victoria românească de la Rovine (17 mai 1395),* în „Anale de Istorie”, nr. 4/1986, p. 41.

[4] Alexandru Diţă, *Mircea cel Mare*, Editura Publiferom, Bucureşti, 2000, p. 289.

[5] *Ibidem*, p. 293, nota 8.

[6] *Cronici turceşti privind ţările române.* Extrase. Vol. I, întocmit de Mihail Guboglu şi Mustafa Mehmed, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1966, p. 39.

[7] *Ibidem*, p. 113.

[8] Leunclavius, *Historiae Musulmanae Turcorum*, Frankfurt, 1591, c. 320. *Online la*

- *la rovine* (cronicile sârbești[9]), *„pre apa Ialomiții”* (Letopisețul cantacuzinesc[10]); *„cătră Nicopoea”, „pă apa Ialomiții”* (Radu Popescu[11]), *„appresso Chraglievo, città di Valachia” - aproape de Craiova, oraș al Valahiei* (Mauro Orbini[12]), *„sotto la città di Chraglievo” - sub orașul Craiova* (Giacomo Luccari[13]), *„în acel loc muntos și primejdios”* (Idris Bitlisi[14]); *„având în spate un munte”* (Sa'adeddin[15]), *„într-un loc neprielnic”* (Georgios Sphrantzes[16]), *„într-un loc strâmt”* (Kodja Husein[17]), în apropierea unui râu (cronica bulgară[18]).

Așadar, două cronici italiene târzii, cea a lui Mauro Orbini (1601) și cea a lui Giacomo Luccari (1605) plasează bătălia *„aproape de Craiova, oraș al Valahiei”* și *„sub orașul Craiova”*, opinie îmbrățișată de B. P. Hasdeu[19], Nicolae Iorga[20], Dimitrie Onciul[21], Constantin C. Giurescu[22], Vasile Rotomeza[23], Zaharia Gărău[24], George Olaru și Natalia Florescu[25]. Localizarea propusă de Luccari și

---

https://books.google.ro/books?id=69wb2sMNDloC&printsec=frontcover&hl=ro&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=true (accesat: 20 mai 2021).

[9] Гласник, XI, 1859, p. 149. *Online la* https://archive.org/details/glasniks11srpsuoft. (accesat la 20 mai 2021); Зборник, XVI, 1927, pp. 219, 289. *Online la* https://ro.scribd.com/document/117874946/Ljubomir-Stojanovic-Stari-srpski-rodoslovi-i-letopisi. (accesat la 20 mai 2021).

[10] *Istoria Țării Românești (Letopisețul Cantacuzinesc),* ediție critică de C. Grecescu și D. Simonescu, Ediura Academiei Republicii Populare Romîne, București, 1960, p. 3.

[11] Radu Popescu vornicul, *Istoriile domnilor Țării Românești,* ediție critică de C. Grecescu, Ediura Academiei Republicii Populare Romîne, București, 1963, p. 13.

[12] Mauro Orbini, *Il regno degli Slavi*, 1601, p. 279. *Online la https://archive.org/details/ilregnodeglislav00orbi*. (accesat la 20 septembrie 2018).

[13] Giacomo di Pietro Luccari, *Copioso ristretto degli annali di Rausa*, Veneția, 1605, p. 72. *Online la* https://archive.org/details/copiosoristretto00lucc. (accesat la 20 mai 2021).

[14] *Cronici turcești...*, p. 158.

[15] *Ibidem,* p. 304.

[16] Georgios Sphrantzes, *Memorii (1401-1477)*, ediție V. Grecu, București, 1966, p. 223 *apud* Constantin Căzănișteanu, *Pe urmele lui Mircea cel Mare,* Editura Sport-Turism, București, 1987, p. 102.

[17] *Cronici turcești...,* p. 442.

[18] I. Bogdan, *Ein Beitrag zur bulgarischen und serbischen Geschichtschreibung,* în *Archiv für slavichen Philologhie, XIII*, Berlin, 1890, p. 530 *apud* Zaharia Gărău, *Noi argumente privind localizarea bătăliei de la Rovine lângă Craiova. O ipoteză de lucru*, în *Oltenia. Studii și comunicări*, 1981, p. 82.

[19] B. Petriceicu-Hasdeu, *Originile Craiovei*, București, 1878, pp. 57-60.

[20] Nicolae Iorga, *Istoria românilor, vol. III (Ctitorii)*, București, 1937, p. 297; *Idem, Istoria armatei românești*, vol. I, Editura Militară, București, 1970, p. 88.

[21] Dimitrie Onciul, *Mircea cel Bătrân. Cuvântare comemorativă la 500 de ani de la moartea lui*, Editura Academiei Române, București, 1918, p. 11.

[22] Constantin C. Giurescu, *Istoria românilor. Din cele mai vechi timpuri până la moartea lui Alexandru cel Bun,* vol. I, ediția a V-a, București, 1946, p. 471; *Idem, Probleme controversate în istoriografia română*, București, 1977, p. 165.

[23] Vasile Rotomeza, *Rovine. Opinii* în *Studii vâlcene,* nr. 2 (1972), pp. 214-216.

[24] Zaharia Gărău, *art.cit.*, pp. 69-87.

[25] George Olaru și Natalia Florescu, *Bătălia de la Rovine și „Fîntîna lui Mircea”*, în *Ramuri,* nr. 8 din 15 august 1986, p. 4.

Orbini este însă respinsă de Teodor Nicolau[26], P. P. Panaitescu[27], I. Ionașcu[28], Ștefan Pascu[29], Ștefan Ștefănescu[30], B. T. Câmpina[31], Aurelian Sacerdoțeanu[32], G. T. Ionescu[33], A. Bolșacov[34], Ion Nania[35], Marin Braniște[36], Nicolae Stoicescu[37], Sergiu Iosipescu[38], Nicolae Constantinescu[39], Dan Zamfirescu[40], Șerban Papacostea[41], Alexandru Diță[42], George Georgescu[43], Constantin Rezachevici[44] și Ionel Claudiu Dumitrescu[45].

Despre cei doi cronicari italieni, Ion Nania afirmă că aceștia *„fac probabil o legătură între asemănarea denumirii orașului Craiova cu numele eroului atât de cântat de baladele sârbești, Marco Cralevici de Prilep, care și-a găsit sfârșitul în această confruntare”*[46]. De asemenea, Sergiu Iosipescu susține

---

[26] Teodor Nicolau, *O eroare istorică. Unde a avut loc bătălia de la Rovine?*, în *România militară*, nr. 5, 1934, pp. 15-17.

[27] P. P. Panaitescu, *Mircea cel Bătrân*, Casa Școalelor, București, 1944, p. 243.

[28] I. Ionașcu, *Istoria medie a României*, partea I, București, 1966, p. 168.

[29] Ștefan Pascu, *Istoria României. Compendiu*, București,1969, p. 144 *apud* Pr. Prof. Dr. Niculae Șerbănescu, Prof. Dr. Nicolae Stoicescu, *Mircea cel Mare*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987, p. 303, nota 58.

[30] Ștefan Ștefănescu, *Istoria poporului român*, București, 1970, p. 140 *apud* Pr. Prof. Dr. Niculae Șerbănescu, Prof. Dr. Nicolae Stoicescu, *op.cit.*, p. 303, nota 58.

[31] B. T. Câmpina, *Scrieri istorice*, vol. I, p. 257 *apud* Pr. Prof. Dr. Niculae Șerbănescu, Prof. Dr. Nicolae Stoicescu, *op.cit.*, p. 303, nota 58.

[32] A. Sacerdoțeanu, *Mircea cel Bătrîn. O evocare de la 550 de ani de la moarte,* în *Mitropolia Olteniei*, nr. 1-2/1968, pp. 33-34.

[33] G. T. Ionescu, *Materiale ale sesiunii științifice ale Institutului pedagogic București pe anul 1956*, p. 269, nota 1 *apud* Pr. Prof. Dr. Niculae Șerbănescu, Prof. Dr. Nicolae Stoicescu, *op.cit.*, p. 303, nota 57.

[34] A. A. Bolșacov, *Localizarea bătăliei de la Rovine*, în *Studii și Materiale de Istorie Medie,* IV, 1960, pp. 391-394.

[35] Ion Nania, *Localizarea și datarea luptelor de la Rovine și de „la locul numit Argeș”*, în *Argesis, Studii și Comunicări*, *Seria Istorie*, tom XI, 2002, pp. 151-158.

[36] Marin Braniște, *Noi contribuții la localizarea luptei de la Rovine din anul 1394*, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 7-8/1963, pp. 612-618;

[37] Nicolae Stoicescu, *Bătălia de la Rovine*, Editura Militară, București, 1986, pp. 52-56.

[38] Sergiu Iosipescu, *La Rovine în cîmpii*, în *Magazin Istoric*, nr. 12/1974, pp. 14-18.

[39] Nicolae Constantinescu, *Mircea cel Bătrân*, Editura Militară, București, 1981, p. 103.

[40] Dan Zamfirescu, *Din nou despre victoria de la Rovine a lui Mircea cel Mare*, în *Luceafărul* din 9 august 1986.

[41] Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*, Editura Enciclopedică, București, 1998, p. 185.

[42] Alexandru Diță, *Mircea cel Mare...*, pp. 285-290.

[43] George Georgescu, *Locul și data luptei de la Rovine-Argeș*, în *Argesis. Studii și comunicări*, *Seria Istorie*, tom VII, 1995, p. 43.

[44] C. C. Rezachevici, *Bătălia de la Rovine – un moment de vârf al rezistenței românești antiotomane*, în *Revista Arhivelor*, nr. 4/1994, p. 321.

[45] Ionel Claudiu Dumitrescu, *Problema apărării capitalei în timpul domniei lui Mircea cel Bătrân: bătălia de la Rovine*, în *Argesis. Studii și comunicări*, *Seria Istorie*, tom XIX, 2010, pp. 51-56.

[46] Ion Nania, *art.cit.*, p. 152.

că *„nimic din povestirea celor doi istorici nu se regăsește în letopisețele sârbe, Orbini și Luccari nu știu nimic de Rovine. Evident, locul bătăliei indicat de ei provine dintr-o întâmplătoare omofonie între Craljeva (Craiova) și Craljevich (Marko Kraljević), omofonie căutată și găsită pentru vers de rapsodul popular”*[47]. Adăugăm și opinia mai recentă a lui Alexandru Diță, conform căreia *„lupta dintre oștile conduse de Mircea și Baiazid nu a putut avea loc lângă «orașul» Craiova («città di Valachia», «città di Chraglievo»), din simplul motiv că la 1395 «orașul» Craiova nu exista, el fiind o creație a secolului al XVI-lea, deși prima atestare a toponimului, ca nume de moșie, este din anul 1475”*[48].

În afară de cele două cronici italiene, pentru localizarea bătăliei în apropierea Craiovei s-a mai adus ca argument un document otoman din secolul al XV-lea, descoperit în 1957 de către profesorul Halil Inalcik în arhivele de la Topkapî Sarai (Istanbul), în care se arată că trupele lui Baiazid, după ce au traversat Ungaria inferioară și Banatul, au pătruns în Țara Românească pe la Severin[49]. Însă, turcologul Aurel Decei arată că documentul respectiv *„relatează o incursiune imaginară a sultanului Baiazid I prin Ungaria inferioară și Banat înaintea vestitei bătălii cu românii de la Rovine”*[50] și este *„lipsit parțial de forță probatorie și presărat cu ficțiuni ciudate”*[51]. În plus, *„fragmentul de cronică otomană invocat pentru susținerea lui Luccari în localizarea bătăliei lângă Craiova nu poate sluji câtuși de puțin acestui scop, întrucât în text confruntarea este precis arătată a se fi desfășurat pe Argeș”*[52]. A. Bolșacov este de părere că dacă trupele otomane ar fi intrat în țară pe la Severin, *„Mircea nu putea opune rezistență nici pe valea largă a Motrului, nici în regiunea de câmpie dintre Jiu și Olt”*[53]. Un alt cercetător al problemei, Constantin Căzănișteanu, afirmă că localizarea bătăliei în vecinătatea Craiovei *„nu ține seama de relatarea lui Laonic Chalcocondil, care scrie despre o lungă retragere a lui Mircea, având drept obiectiv sleirea adversarului, prin lipsa de resurse de aprovizionare și prin atacuri de hărțuială date de români. Dacă lupta s-ar fi dat lângă Craiova, drumul parcurs de Baiazid de la Severin până în vecinătatea Craiovei nu era atât de lung încât otomanii să sufere de pe urma lipsurilor îndurate în timpul înaintării”*[54].

47 Sergiu Iosipescu, *Două chestiuni de geografie istorică,* în volumul *Marele Mircea Voievod,* Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1987, p. 444.
48 Alexandru V. Diță, *Mircea cel Mare...*, p. 293, nota 4.
49 Constantin C. Giurescu, *Probleme controversate ...*, p. 164.
50 Aurel Decei, *Relații româno-orientale,* Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978, p. 220.
51 *Ibidem*, p. 222.
52 Sergiu Iosipescu, *op.cit.*, p. 444.
53 A. A. Bolșacov, *art.cit.*, p. 392.
54 Constantin Căzănișteanu, *op.cit.*, p. 104.

Posibilitatea ca Baiazid să fi intrat în țară pe la Severin este contrazisă de cronicarii Mehmed Neșri, Ibn Kemal și Leunclavius, care arată că armata otomană a pătruns în Țara Românească pe la Nicopole[55], ceea ce se confirmă și prin cucerirea cetății românești de pe celălalt mal, Nicopolul Mic (Turnu)[56]. Chiar Constantin C. Giurescu, un susținător al ipotezei că bătălia s-ar fi dat la Craiova, recunoștea că *„dacă Baiazid a intrat pe la Nicopole, atunci Rovinele trebuie căutate în altă parte”*[57]. Și *„cum cronicarii sunt de acord că oastea otomană a trecut fluviul pe la Nicopole și la ducere și la întoarcere, ipoteza localizării sângeroasei confruntări la Craiova cade. Este greu de crezut că otomanii ar fi forțat și râul Olt și, după cum se știe, orice conducător țintește spre cucerirea capitalei, deoarece există mari șanse ca rezistența să înceteze după preluarea centrului de putere”*[58]. Și, întrucât cetatea de scaun a țării era, la acea vreme, Curtea de Argeș, *„lupta nu poate fi căutată decât pe linia ce unește Turnu cu Argeș”*[59].

Localizarea bătăliei în zona de câmpie nu este în concordanță cu relatările cronicarilor Idris Bitlisi și Sa'adeddin, în care se arată că lupta s-a dat *„în acel loc muntos și primejdios”*[60] și *„având în spate un munte”*[61]. Or, de la Craiova nu se văd munții Țării Românești.

B. P. Hasdeu credea că *„rovine”* înseamnă *„locuri băltoase”*[62], înțeles care ar corespunde destul de bine configurației actuale a terenului din jurul mănăstirii Jitianu[63] și care ar fi astfel un argument puternic pentru localizarea bătăliei lângă Craiova. Numai că *„«rovine» nu înseamnă loc mlăștinos, el vine de la «ров», șanț”,* spunea P. P. Panaitescu în 1944[64]. În limba română, cuvântul „rovină” are două sensuri: primul este acela de *groapă, adâncitură, surpătură de teren, râpă*, iar cel de-al doilea, de *loc mlăștinos, mlaștină, mocirlă*[65]. Însă, înțelesul cuvântului „на ровинахъ” din cronicile sârbești este acela de *șanțuri,*

---

55 *Cronici turcești...,* p. 113; Valeriu Veliman, *O cronică turcească despre domnia lui Mircea cel Mare*, în *Revista Arhivelor*, nr. 4/1986, p. 380; Leunclavius, *op.cit.*, c. 319.

56 Alexandru V. Diță, *Mircea cel Mare...*, p. 288.

57 Constantin C. Giurescu, Dinu. C. Giurescu, *Istoria românilor. De la mijlocul secolului al XIV-lea până la începutul secolului al XVII-ea,* vol. II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p. 74.

58 Ionel Claudiu Dumitrescu, *art.cit.*, p. 50, nota 1.

59 P. P. Panaitescu, *op.cit.*, p. 243.

60 *Cronici turcești...*, p. 158.

61 *Ibidem*, p. 304.

62 B. P. Hasdeu, *op.cit.*¸ p. 57.

63 Actuala zonă mlăștinoasă din vecinătatea mănăstirii Jitianu este vechea Baltă a Jitianului (de la care și-a luat numele mănăstirea), secată de către autoritățile locale la începutul secolului al XX-lea.

64 P. P. Panaitescu, *op.cit*., p. 243, nota 21.

65 *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975, p. 817.

râpi, gropi, tranșee, locuri strâmte prielnice ambuscadei[66] și corespunde relatării lui Kodja Husein, care arată că bătălia s-a dat *într-un loc strâmt"*[67]. Și în cronica persană manuscrisă a lui Idris Bitlisi se menționează că bătălia s-a desfășurat la *„hendek",* cuvânt existent până astăzi în arabă, persană și turcă și având înțelesul de *șanțuri*[68]. Aceasta dovedește că domnitorul român, înainte de luptă, pregătise locul de bătălie. *„Era pesemne un loc ales de Mircea cu șanțuri în pădure, ceea ce făcea cu neputință desfășurarea cavaleriei, în care turcii erau foarte puternici",* afirmă P. P. Panaitescu[69]. De aceea, Baiazid, văzând că a fost ademenit *„într-un loc neprielnic", „chibzuindu-se în fața locului său, a lăsat lupta și s-a retras"*[70].

Însă, cele mai vechi letopisețe sârbești nu menționează nici locul, nici data bătăliei. Abia letopisețele tinere completează textul inițial cu localizarea confruntării româno-otomane „на ровинахъ" (la rovine) și cu desfășurarea ei la 10 octombrie. Evident, apariția târzie a unor asemenea precizări topografice și cronologice este rezultatul unei preluări dintr-o altă sursă scrisă. Potrivit istoricului Sergiu Iosipescu, folosirea în versiunile tinere ale letopisețelor sârbe a formei „Paiazit" a numelui sultanului îndreaptă atenția spre un arhetip bizantin, în greaca medievală și modernă, sunetul *b* fiind înlocuit cu *p* sau *mp.* Un asemenea arhetip s-a păstrat într-un manuscris conservat astăzi la Yale Medical School din New Haven (SUA). În pasajul acestei cronici bizantine se precizează că în anul 6903, sultanul Baiazid (*Παγιασήτης*) a pornit spre Dunăre împotriva lui Mircea, voievodul românilor, dar a fost biruit de români *„și i-a lovit Mircea cu românii oastea"* (*„καί τού έκοψεν ο Μίρτζας μέ τούς Βλάχους τό φουσάτο"*). Printr-o eroare de traducere a cronicarului sârb, grecescul medieval *„[...]ς τό φουσάτο"* (oastea), preluat din mediolatinul *„fossatum"* (șanț), a fost redat prin slavonescul „на ровинахъ" (la rovine = la șanțuri), astfel acreditându-se în analistica sârbă mai nouă și apoi în istoriografia modernă localizarea bătăliei româno-otomane „la rovine"[71].

În privința fragmentelor de arme medievale descoperite în diferite locuri din apropierea Craiovei, invocate de Constantin C. Giurescu[72] și de Zaharia Gărău[73] în favoarea localizării bătăliei lângă Craiova, până în prezent nu există nicio dovadă clară că acestea ar avea vreo legătură cu bătălia de la Rovine. De

---

[66] Alexandru. V. Diță, *Mircea cel Mare...*, p. 293, nota 8.
[67] *Cronici turcești...,* p. 442.
[68] Sergiu Iosipescu, *art.cit.*, p. 443.
[69] P. P. Panaitescu, *op.cit.*, p. 243.
[70] Georgios Sphrantzes, *Memorii (1401-1477)*, ediție V. Grecu, București, 1966, p. 223 *apud* Constantin Căzănișteanu, *op.cit.*, p. 102.
[71] Sergiu Iosipescu, *art. cit.*, pp. 445-446.
[72] Constantin C. Giurescu, *Probleme controversate în istoriografia română*, București, 1977, p. 165.
[73] Zaharia Gărău, *art.cit.,* p. 77.

reținut că nu a fost semnalată descoperirea unor asemenea fragmente de arme și la mănăstirea Jitianu sau în satele din vecinătate, Branişte şi Balta Verde.

Unii adepți ai localizării bătăliei de la Rovine în apropierea Craiovei au găsit o formulă de compromis, inventând pur și simplu două lupte, una la Craiova, iar alta pe Argeş. Însă, absolut toate izvoarele istorice descriu o singură confruntare militară între Mircea și Baiazid. *„Faptul anulează orice posibilitate ca, pe viitor, să se mai poată vorbi – fără ca autorul să se situeze în afara câmpului cercetării științifice – despre două confruntări militare desfășurate între oștile lui Mircea și cele ale lui Baiazid, în cadrul aceleiași campanii sultanale",* potrivit lui Alexandru Diță[74]. Prin urmare, *„va trebui să renunțăm la localizarea luptei de la rovine în regiunea Craiova"*[75], conchide Nicolae Stoicescu.

***

Revenind la legenda bisericii lui Mircea cel Bătrân de la mănăstirea Jitianu, despre aceasta nu au avut cunoştinţă niciunul dintre istoricii şi cercetătorii amintiți la începutul articolului. Doar Zaharia Gărău o menționează într-o notă de subsol, dar nu indică altă sursă în afară de articolul lui Ioan Locusteanu. În mod surprinzător, nici Nicolae Iorga nu a auzit de această legendă, deși cercetase atent trecutul mănăstirii Jitianu, pe care a vizitat-o în mai multe rânduri. De exemplu, în vara anului 1925, când la Jitianu poposeau Principesa Elena, micul Principe Mihai și profesorul Nicolae Iorga, vizită care a rămas până azi în memoria colectivă a satului Braniște. Distinșii oaspeți au putut afla chiar din gura sătenilor adunați în curtea bisericii istoria acestui vechi așezământ monahal, însă nimeni nu le-a spus că pe aceste meleaguri s-ar fi dat bătălia de la Rovine sau că Mircea cel Bătrân ar fi ridicat aici o biserică în amintirea acelei bătălii. Nicolae Iorga nu pomenește de acestea nicăieri în lucrările sale, cu toate că era unul dintre adepții localizării bătăliei de la Rovine în apropierea Craiovei. Nici lui Mihail Sadoveanu nu i-au menționat localnicii de această legendă, atunci când scriitorul le-a vizitat biserica, în 1906[76]. Nici generalul Năsturel n-a auzit despre vreo ctitorie a lui Mircea cel Bătrân în aceste locuri, în timpul vizitei sale din 1909[77], şi nici Virgil Drăghiceanu, secretarul Comisiunii Monumentelor Istorice, pe parcursul vizitei sale din același an[78].

Marele Dicționar Geografic al României din 1898 cuprinde câteva date despre mănăstirea Jitianu, aflată atunci pe teritoriul comunei Balta Verde, din

[74] Alexandru V. Diță, *Mircea cel Mare...*, p. 288.
[75] Nicolae Stoicescu, *op.cit.*, p. 305.
[76] Mihail Sadoveanu, *Biserica Jitianului,* în *Ramuri,* anul I, nr. 7-8, iunie-iulie 1906, pp. 131-132.
[77] General Năsturel, *Mănăstirea Jitianu din Județul Doljiu,* în *Albina,* XIII, 1909-1910, p. 314.
[78] Virgil N. Drăghiceanu, *Monumentele Olteniei. Al III-lea raport,* în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice,* anul XXVII, 1934, pp. 103-104.

județul Dolj[79]. Din informațiile pe care autorii dicționarului le-au cules de la localnici nu lipsesc tradițiile orale, precum aceea că, *„după spusa bătrânilor”*, în cele două movile de pământ de lângă mănăstire ar fi fost îngropate osemintele unor soldați ruși. Însă, nu se spune nimic despre bătălia de la Rovine sau despre legenda bisericii lui Mircea cel Bătrân.

Chestionarul Comisiunii Monumentelor Istorice[80] din 1921, trimis spre completare tuturor parohiilor care dețineau biserici monument istoric, avea în componență o rubrică dedicată tradițiilor și legendelor. Pentru biserica mănăstirii Jitianu, chestionarul a fost completat de către preotul Constantin Marinescu, parohul comunei Balta Verde. Acesta a menționat ca tradiții populare zidirea bisericii de către doamna Bălașa pentru biruința soțului său în luptele cu turcii, uciderea unor credincioși în biserică, de către turci, în noaptea de Paști, îngroparea unor ostași ruși și turci în cele două movile de lângă biserică ș.a. Nimic, însă, despre bătălia de la Rovine sau despre vreo ctitorie a lui Mircea cel Bătrân în aceste locuri. Acest fapt dovedește că nici localnicii și nici preotul satului nu aveau habar de localizarea celebrei bătălii pe teritoriul satului lor sau de existența unei ctitorii a lui Mircea cel Bătrân în locul în care se află mănăstirea Jitianu.

În *Chestionarul arheologic*[81] (1927) al profesorului C. S. Nicolăescu Plopșor, Primăria comunei Balta Verde menționează ca zone cu potențial arheologic de pe teritoriul localității mănăstirea Jitianu și mormintele soldaților ruși din cimitirul mănăstirii, însă nu se face nicio precizare despre locul unde s-ar fi luptat Mircea cel Bătrân cu Baiazid sau despre vreo biserică ridicată în aceste locuri din porunca domnitorului. Este exclus ca acest mare eveniment istoric să fi fost omis din greșeală, deoarece autorul Chestionarului le-a recomandat în scris autorităților locale *„a sta de vorbă cu bătrânii, preoții și învățătorii satului”* pentru a putea da un răspuns cât mai bun. Primarul, fiind el însuși locuitor al comunei, ar fi trebuit să cunoască legenda popularizată de preotul Ioan Locusteanu, dacă ea ar fi existat cu adevărat.

Anuarul pe anul 1900 al Episcopiei Râmnicului Noului Severin[82] cuprinde o scurtă istorie a mănăstirii Jitianu, din care lipsește însă povestea bisericii lui Mircea cel Bătrân. Este puțin probabil ca preotul Ștefan Vicșoreanu, parohul comunei Balta Verde, cel care a transmis către Episcopie datele despre mănăstirea Jitianu, să nu fi avut cunoștință de această legendă, dacă ea ar fi

---

[79] *Marele Dicționar Geografic al Romîniei,* alcătuit și prelucrat de George Ioan Lahovari, General C. I. Brătianu și Grigore G. Tocilescu, vol. I, București, 1898, p. 234.

[80] Arhiva Institutului Național al Patrimoniului, fond *Comisia Monumentelor Istorice,* dosar 137, f. 2-5.

[81] Lucian Popescu Vava, Cristian Ceacîru, *Câteva informații cu privire la chestionarul lui C. S. Nicolăescu Plopșor adresat primăriilor din Județul Dolj,* în *Oltenia, Studii și comunicări. Arheologie-Istorie,* nr. XXII-XXIII/2015-2016, p. 189.

[82] Sfînta Episcopie a Rîmnicului Noul Severin, *Anuarul pe anul 1900*, București, 1899, pp. 36-37.

existat. Însă, lucrurile se schimbă în Anuarul pe anul 1940: *„În popor se păstrează legenda că la Jitianu ar fi existat o bisericuță ridicată de Mircea cel Bătrân în urma bătăliei ce a avut cu turcii la Rovine, lângă Craiova, care ar fi chiar aceste locuri”*[83]. Numai că acum, preot paroh și deservent al mănăstirii Jitianu era Ioan Locusteanu.

În 1981, Zaharia Gărău auzise de la un localnic din satul Braniște, Ion Leoveanu, că oștenii lui Mircea cel Bătrân *„au tras o bătaie zdravănă turcilor ce au venit să jefuiască țara”,* înfruntându-i în mlaștinile de pe malul Jiului[84], unde *„turcii au pierit cu zecile de mii”*[85]. Însă, această mărturie este prea târzie pentru a mai avea vreo relevanță și nu oferă nicio informație despre vreo biserică construită de Mircea cel Bătrân în aceste locuri. De asemenea, este exclus ca localnicii să fi păstrat amintirea acestei bătălii din generație în generație, tocmai de la finele veacului al XIV-lea, dintr-un motiv foarte simplu: primii locuitori ai satelor Braniște și Balta Verde s-au așezat aici abia la sfârșitul secolului al XVIII-lea[86], pe măsură ce mănăstirea a avut nevoie de lucrători pentru terenurile agricole care au luat treptat locul pădurilor seculare din jur.

Așadar, nu există nicio altă mărturie despre această presupusă legendă, în afară de cea a preotului Ioan Locusteanu, din 1941.

***

Din discuțiile purtate cu locuitorii satelor Braniște și Balta Verde am constatat că aceștia cunosc foarte puțin din trecutul mănăstirii Jitianu, cunoștințele lor fiind în mare parte inexacte și confuze și limitate la evenimentele din ultima sută de ani. Cei mai mulți nu știu nimic despre legenda pusă pe seama bunicilor și străbunicilor lor. Doar câțiva susțin că biserica actuală a mănăstirii ar fi ctitoria lui Mircea cel Bătrân. Însă, biserica actuală a fost ridicată la începutul secolului al XVIII-lea pe temeliile celei zidite la 1657, iar aceea, la rândul ei, a fost construită pe locul unei biserici mai vechi, datând de la întemeierea mănăstirii (sfârșitul secolului al XVI-lea). Un localnic credea că, de fapt, turnul-clopotniță, iar nu biserica, ar fi ctitoria lui Mircea cel Bătrân. Însă, turnul a fost construit mult mai târziu, la cumpăna secolelor XVIII-XIX[87]. Alți săteni credeau că în cele două movile de pământ din cimitirul mănăstirii s-ar afla

---

[83] *Anuarul Mitropoliei Olteniei, Râmnicului și Severinului pe anul 1940*, Craiova, 1941, p. 831.

[84] Se observă iarăși tendința de a transforma cu orice preț rovinele în „locuri mlăștinoase”.

[85] Zaharia Gărău, *art.cit.*, p. 77.

[86] În 1790, pe moșia din jurul mănăstirii Jitianu nu locuia nicio familie (Constantin Șerban și Victoria Șerban, *Orașul Craiova și împrejurimile sale, după un manuscris german inedit din secolul al XVIII-lea*, în *Oltenia – Studii și comunicări*, Craiova, 1981, p. 142). Satul Balta Verde apare pentru prima dată în documente la 1 mai 1792, dată la care avea doar 5 familii (vezi *Învoiala* dintre sătenii din Balta Verde și egumenul mănăstirii Jitianu pentru zilele de clacă - ANIC, *Ms. 453,* f. 147). Satul Braniște este atestat documentar abia în secolul al XIX-lea.

[87] Arh. Iancu Atanasescu, Arh. Pavel Popescu, *Culele din Oltenia și evoluția lor până astăzi*, Craiova, 2013, p. 281.

osemintele ostașilor români care au murit în bătălia de la Rovine. În realitate, în acele movile au fost îngropați mai mulți soldați ruși care au luat parte la războiul ruso-turc din anii 1828-1829, precum și locuitorii Craiovei care au pierit de ciumă în 1829[88].

Concluzia la care am ajuns în urma discuțiilor cu sătenii este aceea că sensul transmiterii legendei nu a fost dinspre localnici către preotul Ioan Locusteanu, ci mai degrabă invers. Am arătat mai sus că la sfârșitul sec. al XIX-lea și la începutul sec. al XX-lea localnicii nu aveau cunoștință de această legendă. De aceea, este puțin probabil ca Ioan Locusteanu, care nu era originar din aceste locuri și care avea să ajungă preot al comunei Balta Verde abia în anul 1935, să fi auzit această legendă *„din gura poporului”*. El a încercat conturarea unei ipoteze privind începuturile mănăstirii Jitianu pornind de la opinia - foarte populară în acea vreme - că bătălia de la Rovine s-ar fi dat în apropierea Craiovei.

Ultimul argument împotriva acestei ficțiuni moderne ridicată la rangul de legendă este acela că pe parcursul lucrărilor de reparații realizate de-a lungul timpului în incinta mănăstirii Jitianu, ultimele fiind realizate în anii 2018-2021, niciodată nu a fost semnalată descoperirea vestigiilor unei biserici de sfârșit de secol XIV sau unei necropole în care să fi fost îngropați ostașii lui Mircea cel Bătrân morți în bătălia de la Rovine.

În concluzie, majoritatea istoricilor contemporani resping posibilitatea ca marea confruntare militară româno-otomană de la sfârșitul secolului al XIV-lea să fi avut loc în apropierea Craiovei și nu există nicio atestare materială sau documentară a unei ctitorii a lui Mircea cel Bătrân la mănăstirea Jitianu. Prin urmare, legenda bisericii lui Mircea cel Bătrân de la mănăstirea Jitianu este doar o ficțiune modernă, iar istoria acestui așezământ monahal trebuie desprinsă de bătălia de la Rovine, a cărei localizare trebuie căutată în altă parte.

THE STORY OF A FICTION: THE LEGEND OF THE CHURCH OF MIRCEA THE ELDER FROM THE JITIANU MONASTERY

Abstract

This article analyzes the veracity of a legend regarding the beginnings of Jitianu monastery, in Dolj county. According to this legend, Jitianu monastery was founded on the site of a lost church built by order of the ruler of Wallachia, Mircea the Elder, at the end of the 14th century, as a gratitude to God for the victory obtained in the battle with Sultan Baiazid.

[88] Conform raportului trimis de egumenul Dorotei, în 1832, Ocârmuirii Județului Dolj (Serviciul Județean Dolj al Arhivelor Naționale, fond *Prefectura Județului Dolj*, dosar 3/1831, f. 101).

The authors of the present article are using the testimonies of medieval chroniclers and the arguments of contemporary historians to prove that the battle „of Rovine" did not take place in the area of Jitianu monastery. It also shows that there is no archaeological or documentary evidence to support the possibility that this church ever existed. The conclusion of this article is that the alleged legend could be just a modern fiction that should be removed from the history of Jitianu monastery.

MUZEUL JUDEȚEAN ARGEȘ
ARGESIS, *STUDII ȘI COMUNICĂRI*, seria ISTORIE, **TOM XXIX**, 2020, p. 81-104

BOIERII DIN GOLEȘTI (SECOLUL AL XVI-LEA). ÎNDREPTĂRI ȘI LĂMURIRI GENEALOGICE ȘI ISTORICE

CLAUDIU NEAGOE[*]
MARIANA PAULA LIMBĂLATĂ[**]

Pentru cei mai mulți cercetători[1], istoria familiei Goleștilor a început cu Baldovin pârcălabul[2], un mic boier care a trăit în a doua jumătatea a secolului al XV-lea și începutul secolului al XVI-lea. Acesta a mai avut un frate, pe nume Cândea, menționat postum într-un hrisov de la Radu de la Afumați (2 septembrie 1528)[3].

Baldovin pârcălabul a fost căsătorit prima oară cu jupanița Stana, fiica lui Oancea pârcălab din Batiu (jud. Argeș)[4]. Nu știm dacă cei doi au avut copii. Cu cea de-a doua soție, jupânița Maria, Baldovin pârcălab a avut un fiu, pe nume

[*] Universitatea din Pitești.
[**] Universitatea din Pitești, Master - *Istoria românilor și a României în context european (sec. XIV-XX)*.

[1] A se vedea: M. Popescu, C. Iliescu, *Golești*, București, Editura Meridiane, 1966, p. 7; Dumitru Almaș, *Neamul Goleștilor*, în „Magazin Istoric”, an. V, 1971, nr. 5, p. 76; Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova, sec. XIV-XVII* (în continuare se va cita: *Dicționar al marilor dregători*), București, Editura Enciclopedică Română, 1971, p. 61, nota 1; Gerard Florin Călin, *De la Baldovin pârcălabul la epoca Iluministă*, în „Buletin științific. Studii istorice”, nr. 3-4, 2004-2005, Pitești, Editura Universității din Pitești, 2005, p. 39; mai nou, la Irina Cîrstina, *Neamuri boierești și patrimoniul lor funciar în Țara Românească (secolul al XVI-lea)*, Târgoviște, Editura „Cetatea de Scaun”, 2015, p. 69.

[2] Apare menționat prima oară într-o carte de întărire de la Neagoe Basarab (26 noiembrie 1520); *Documenta Romaniae Historica*, B. Țara Românească (în continuare se va cita: *DRH*, B), vol. I (1501-1525), îngrijit de Ștefan Ștefănescu și Olimpia Diaconescu, București, Editura Academiei R.S.R, 1972, doc. 302, p. 393-393; vezi și în *Documente referitoare la istoria județului Teleorman, 1441-1700. Catalog*, vol. I, întocmit de Maria Georgescu și Gheorghe Popa, București, 1989, nr. 21, p. 23.

[3] *DRH*, B, vol. III (1526-1535), întocmit de Damaschin Mioc, București, Editura Academiei R.S.R., 1975 , doc. 61, p. 104; vezi și la Gheorghe Pârnuță, Dorina Panaitescu, *Județul Muscel. monografie – istorică și socială*, București, Editura Semne, 2001, p. 224.

[4] *DRH*, B, vol. II (1501-1525), îngrijit de Ștefan Ștefănescu și Olimpia Diaconescu, București, Editura Academiei R.S.R., 1972, doc. 203 (26 noiembrie 1520), p. 393-394, Irina Cîrstina, *op. cit.*, p. 147.

Ivașco, și două fete, Calea și Velica[5]. După cât se pare, jupânița Maria a mai avut, dintr-o legătură anterioară, un fiu, pe nume Stan[6], iar acesta a avut o fată pe nume Maria[7] (Anexa I).

La scurtă vreme după moartea soțului ei (înainte de 24 iulie 1525)[8], jupânița Maria a îmbrăcat rasa monahală sub numele de Magdalina (înainte de 29 august 1526)[9]. Mai târziu o vom găsi menționată pe Maria și sub numele de Anghelina călugărița (1 iunie 1541)[10]. Or, în această situație am putea presupune, de pildă, că, la un moment dat, Magdalina a revenit la viața laică, pentru ca mai târziu, înainte de data de 1 iunie 1541, aceasta să îmbrace din nou veșmântul monahal, nu știm din ce motive, sub numele de Anghelina. Ar putea fi un caz unic în istoria noastră, chiar dacă unii l-ar putea pune sub semnul îndoielii. Însă, după alte opinii ar putea fi vorba de un caz de trecere de la o treaptă monahală la alta: înainte de 24 iulie 1526, jupâneasa Maria a devenit „rasoforă" sub numele de Magdalina, pentru ca mai târziu, înainte de 1 iunie 1541, ea să devină călugăriță sau „monahie" sub numele de Anghelina[11].

---

[5] *DRH*, B, vol. II, doc. 240 , p. 450-451.

[6] *Ibidem*, p. 451.,

[7] Menționată prima oară la 24 iulie 1525 (*Ibidem*, vol. III (1526-1535), întocmit de Damaschin Mioc, București, Editura Academiei R.S.R., 1975, doc. 32, p. 55-56) și mai apoi la 6 iulie 1555 (*Ibidem*, vol. V (1551-1565), îngrijit de Damaschin Mioc și Marieta Adam Chiper, București, Editura Academiei R.S.R., 1983, doc. 52, p. 53).

[8] *Ibidem*, vol. II, doc. 240, p. 450-451. După unele opinii, Baldovin pârcălab s-ar fi numărat printre acei boieri morți în cursul luptelor purtate de Radu de la Afumați cu turcii (Ștefan Andreescu, *Boierii lui Radu vodă de la Afumați (Observații asupra pomelnicului mănăstirii Argeșului)*, în Idem, *Perspective medievale*, București, Editura Nemira, 2002, p. 26; Irina Cîrstina, *op. cit.*, p. 147). Dacă lucrurile stau așa, atunci Baldovin a murit fie în cursul anului 1522, atunci când Radu de la Afumați a purtat 18 „războaie" cu *sancakbeyı*-ul de Nicopole, Mehmet pașa (Constantin Bălan, *Inscripții medievale și din Epoca Modernă a României. Județul istoric Argeș (sec. XIV-1848)*, București, Editura Academiei Române, 1994, nr. 241, p. 224 și 226; despre cronologia exactă a luptelor lui Radu de la Afumați cu Mehmet Bey de Nicopole vezi: Constantin Rezachevici, *Cronologia critică a domnilor din Țara Românească și Moldova, a. 1324 - 1881*, vol. I: *Secolele XIV-XVI*, București, Editura Enciclopedică, 2001, p. 154-158, precum și la Claudiu Neagoe, *Prima încercare de transformare în pașalâc a Țării Românești: episodul Mehmed Bey (1522)*, în „Danubius", XXII, Galați, 2004, p. 29-30), fie între aprilie 1523 și septembrie 1524, când Radu de la Afumați a purtat două lupte cu Vladislav al III-lea (Constantin Bălan, *Inscripții medievale...*, nr. 241, p. 224 și 226; vezi și la Constantin Rezachevici, *op. cit.*, p. p. 160 și 168).

[9] *DRH*, B, vol. III, doc. 32, p. 55.

[10] *Ibidem*, vol. IV (1536-1550), întocmit de Damaschin Mioc, București, Editura Academiei R.S.R., 1981, doc. 110, p. 140; vezi și *Documentele familii Golescilor, trase din Condica Monastirii Vieroșul*, în volumul: *Documente inedite din colecțiile Muzeului Golești*, volum îngrijit de dr. Filofteia Pally, Muzeul Golești, 2012, p. 20.

[11] Opinie exprimată de Protosinghel dr. Clement Mircea, Starețul Schitului Sf. Efrem cel Nou, Cristian, județul Brașov. Îi adresăm mulțumirile noastre, pentru toate lămuririle oferite în cadrul discuției telefonice purtată la data de 7 mai 2020. Dintr-un document oficial al Patriarhiei Ortodoxe Române aflăm că: „Treptele monahale sunt: fratele (novicele), rasoforul și monahul, în cazul bărbaților, și respectiv sora, *rasofora* (subl. n.) și monahia, în cazul femeilor"; *Statutul pentru*

Fiul lui Baldovin pârcălab și al jupaniței Maria (Magdalina-Anghelina)[12], pe nume Ivașco, atestat ca paharnic la data de 2 septembrie 1528[13], a fost căsătorit cu o jupâneasă numită Neacșa, menționată prima oară la 1 iunie 1541[14]. Prima dintre fiicele lui Baldovin pârcălab, anume Calea, a fost căsătorită cu Borcea șetrarul[15], iar după moartea acestuia (înainte de anul 1564) ea avea să se călugărească sub numele de Eupraxia (Praxia)[16]. Despre sora sa mai mică, Velica, nu avem informații că ar fi fost căsătorită, dar știm că, înainte de data de 15 ianuarie 1575, ea s-a călugărit sub numele de Sara monahia[17].

Ivașco paharnicul și jupanița Neacșa[18] au avut o fată, pe nume Caplea[19]. Aceasta avea să se căsătorească, între anii 1541-1546, cu un anume Radu vistier[20]. După opinia istoricilor Nicolae Stoicescu și Ștefan Andreescu, acest

organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române (2008), p. 58, Art. 81 (1). Dintr-o lucrare, apărută foarte recent, aflăm următoarele: *rasoforul* este cel care, după noviciat, îmbracă „rasa” sau haina monahală, lungă, cu mâneci largi, iar pe cap poartă un acoperământ numit *cuculion*, cu un văl negru (*camilafcă*); după ce învață regulile monastice și istoricul mănăstirii, rasoforul poate deveni călugăr sau monah; Radu Bobică, *Dicționar de termeni și concepte teologice*, București, Editura Coresi Publishing House SRL, 2020, p. 1496.

[12] Vezi și la Anastasie Iordache, *Pe urmele Goleștilor*, București, Editura Sport-Turism, 1982, p. 280.

[13] *DRH*, B, vol. III, doc. 61, p. 104.

[14] *Ibidem*, vol. IV, doc. 110, p. 140.

[15] *Ibidem*.

[16] *Ibidem*, vol. VII (1571-1575), întocmit de Ștefan Ștefănescu și Olimpia Diaconescu, București, Editura Academiei R.S.R., 1988, doc. 70, p. 92.

[17] *Ibidem*, doc. 202, p. 268-269. Sara călugărița avea să fie amintită și la 15 martie 1576; *Ibidem*, vol. VIII (1576-1580), întocmit de Damaschin Mioc și Ioana Constantinescu, București, Editura Academiei Române, 1996, doc. 8, p. 11-12.

[18] Octav-George Lecca, *Familiile boerești române. Istoric și genealogie (după isvoare autentice)*, București, 1899, p. 253. În mod eronat, unii istorici au văzut în Neacșa pe fiica lui Radu de la Afumați (Anastasie Iordache, *Goleștii. Locul și rolul lor în istoria României*, București, 1979, p. 8). Dan Pleșia, de pildă, vorbește de o fiică a lui Radu de la Afumați, cu numele de Neacșa, însă ea murise în 1528 (Dan Pleșia, *Mănăstirea Dealu – necropolă domnească și ceva despre frământările interne din Țara Românească în veacul al XVI-lea*, în „Acta Valachica. Studii și materiale de istorie și istoria culturii”, III, 1972, Tabelul B), deci nu avea cum să fie aceeași cu Neacșa menționată la 1 iunie 1541 (*DRH*, B, vol. IV, doc. 110, p. 140). Mult mai pertinentă ni se pare, totuși, opinia istoricului Constantin Rezachevici, potrivit căreia ar fi vorba, mai degrabă, de o Neaga, nicidecum de Neacșa (Constantin Rezachevici, *Cronologia critică a domnilor din Țara Românească și Moldova, a. 1324-1881*, vol. I: Secolele XIV-XVI, București, Editura Enciclopedică, 2001, Planșa I^3. Basarabii (3): Ramura Drăculeștilor de la Vlad Călugărul și Radu cel Mare).

[19] *DRH*, B, vol. IV, doc. 110, p. 140.

[20] Înainte de 1 iunie 1541, jupânița Caplea a fost înfiată de bunica ei, călugărița Anghelina, și de mătușa ei Calea, fiica Angelinei monahia (*Ibidem*, p. 139-141). Prin urmare, la data respectivă Caplea nu era măritată. Căsătoria cu Radu vistier a avut loc după 1 iunie 1541 și înainte de 23 octombrie 1546 (*Ibidem*, doc. 133, p. 165-166). Cât privește documentul din 17 noiembrie 1538, care vorbește de căsătoria Caplei cu Radu vistier (*Ibidem*, doc. 69, p. 91-92), împărtășim opinia

Radu vistierul ar fi fost fiul lui Radu clucerul Furcovici („Radu al lui Furcă", „Radu Furchev"[21], „Radu Furcă"[22] sau „Radu Furcovichiu"[23]) și nepotul lui Furcă clucerul, de unde și numele de Furcovici[24]. Dintr-un document datat 10 aprilie 1520 aflăm și de „Vâlsan grămătic, fiul lui Furcovici"[25]. Așadar, după cei doi istorici mai sus amintiți Radu Furcovici și Vâlsan Furcovici ar fi fost frați[26]. Or, dacă acceptăm acest lucru, atunci putem afirma că Radu[27] și Vâlsan[28] au fost

istoricul Constantin Rezachevici, potrivit căreia acesta este un „*fals de epocă* (subl. a.)"; Constantin Rezachevici, *op. cit.*, p. 219.

[21] George D. Florescu, *Divanele domnești din Țara Românească*, vol. I (1389-1495), București, 1943, doc. CXLIX (5 iunie 1494), p. 341.

[22] *DRH*, B, vol. III, doc. 59 (16 august 1528), p. 101-102.

[23] *Ibidem*, doc 65 (29 octombrie 1528), p. 110-111.

[24] Nicolae Stoicescu, *op. cit.*, p. 83; Ștefan Andreescu, *Boierii lui Radu vodă de la Afumați (Observații asupra pomelnicului mănăstirii Argeșului)*, în Idem, *Perspective medievale*, București, Editura Nemira, 2002, p. 56. Furcă clucerul apare menționat ultimul în Sfatul Domnesc al lui Radu cel Frumos, la 25 august și respectiv 29 octombrie 1469 (*DRH*, B, vol. I (1247-1500), întocmit de P. P. Panaitescu și Damaschin Mioc, București, Editura Academiei R.S.R., 1966, doc. 135, p. 229 și doc. 136, p. 230; vezi și la George D. Florescu, *op. cit.*, doc. LXXXI, p. 202, precum și în *Lista unor dregători de categoria a doua, în secolele XV-XVII (Țara Românească)*, întocmită de Marieta Adam, în „Studii și Materiale de Istorie Medie", IX, București, 1978, p. 187). Radu clucerul, fiul acestuia, apare menționat în Sfatul lui Vlad Călugărul, la 9 octombrie 1492 (*DRH*, B, vol. I, doc. 234, p. 375 și 377) și respectiv la 5 iunie 1494 (*Ibidem*, doc. 249, p. 407-408). După unele opinii, Radu al lui Furcă ar fi fost mare clucer între 8 septembrie 1492 și 2 septembrie 1493 (*Lista unor dregători de categoria a doua, în secolele XV-XVI ...*, p. 187).

[25] *Ibidem*, vol. II, doc. 193, p. 375.

[26] Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători*, p. 103; Ștefan Andreescu, *op. cit.*, în loc. cit., p. 58. A se vedea, în acest sens, și noua sinteză despre boierimea munteană din veacul al XVI-lea, realizată de Irina Cîrstina, *op. cit.*, p. 96-97.

[27] Acesta a fost menționat în Sfatul Domnesc ca: spătar (27 februarie, 23 aprilie, 26 aprilie, 3 mai, 12 iunie, 2 iulie, 19 iulie, 24 septembrie 1527, 4 aprilie, 28 aprilie, 5 mai, 25 mai, 3 iunie, 6 iunie, 25 august, 2 septembrie, 7 septembrie, 15 septembrie, 28 octombrie, 10 noiembrie 1528, 12 mai, 1 iunie, 10 iunie, 27 iulie, 3 august, 31 octombrie 1529) [*DRH*, B, vol. III, doc. 34, p. 57-58; doc. 35, p. 59 și 60; doc. 36, p. 60-61; doc. 37, p. 62; doc. 38, p. 63; doc. 39, p. 64; doc. 40, p. 65-66; doc. 41, p. 67-68; doc. 42, p. 70 și 72; doc. 44, p. 74-75; doc. 50, p. 84-85; doc. 51, p. 86; doc. 52, p. 87-88; doc. 55, p. 93 și 95; doc. 56, p. 96-97; doc. 59, p. 101-102; doc. 60, p. 102; doc. 61, p. 104-105; doc. 62, p. 106; doc. 63, p. 107; doc. 64, p. 108-109; doc. 66, p. 112, doc. 67, p. 113-114; doc. 70, p. 117; doc. 71, p. 117-118; doc. 80, p. 131 și 133; doc. 81, p. 134; doc. 85, p. 138; doc. 87, p. 141; doc. 89, p. 143-144], mare (*velichi*) spătar (10 septembrie 1527, 30 mai, 26 iunie 1528, 12 mai, 13 mai, 17 mai 1529) [*Ibidem*, doc. 43, p. 72-73; doc. 53, p. 89-90; doc. 58, p. 100-101; doc. 74, p. 122; doc. 76, p. 125; doc. 77, p. 127], în sfârșit, mare vistier (24 noiembrie 1529 – 26 aprilie 1533) [*Lista marilor dregători din Sfatul Domnesc ...*, în loc. cit., p. 573]

[28] Apare menționat în documente, mai întâi ca logofăt, la 14 noiembrie 1516 (*DRH*, B, vol. II, doc. 147, p. 289) și grămătic la 10 aprilie 1520 (*Ibidem*, doc. 193, p. 373 și 375), iar mai apoi mare vistier între 19 iulie 1527 și 10 noiembrie 1528 (*Lista marilor dregători din Sfatul Domnesc ...*, p. 573; Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători*, p. 103; Ștefan Andreescu, *op. cit.*, p. 58) și mare logofăt între 25 iunie 1530 – 17 decembrie 1531, respectiv între 17 martie și 23 mai 1534 (*Lista marilor dregători din Sfatul Domnesc ...*, p. 569; Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători*, p. 103; Ștefan Andreescu, *op. cit.*, p. 58).

fiii lui Radu clucerul, cel menționat între anii 1492-1494, și nepoții lui Furcă clucerul, menționat în 1469[29] (Anexa II).

Totuși, din „raportul” lui Aloisio Gritti, redactat la 6 august 1534, lângă Brașov, aflăm că între 29 iulie – 1 august, Vâlsan logofăt, împreună „cu un frate de-al lui” (adică Radu, căci altul nu mai este menționat), și cu alți boieri au fost decapitați din porunca lui Vlad Vintilă de la Slatina[30]. Dacă lucrurile au stat așa și nu altfel, înseamnă că jupânița Caplea din Golești s-a măritat cu un alt Radu vistier, posibil fiu al lui Radu Furcovici († a. 1 august 1534)[31] sau, mai degrabă, un alt Radu[32]. Din nefericire, în acest moment, sursele istorice existente nu dovedesc descendența lui Radu vistier din Radu Furcovici mare spătar sub domnia lui Radu de la Afumați.

Numele lui Radu vistier apare menționat prima oară într-o carte domnească de întărire de la Radu Paisie (29 aprilie ‹1541-1544›)[33]. Ulterior, acesta s-a remarcat în cursul luptelor pentru tronul Țării Românești dintre Radu Paisie și pretendentul Laiotă Basarab (aprilie – mai 1544)[34], fapt dovedit de o carte domnească din 23 octombrie 1546[35], din care aflăm următoarele: înfrânt în cea „dintâi luptă cu Stroe Pribeagul” (după 27 aprilie 1544)[36], Radu Paisie s-a

---

[29] *Ibidem*, p. 55-56.

[30] Aloisio Gritti, *Raport din 1534*, în *Călători străini despre Țările Române*, Supliment I, volum întocmit de Ștefan Andreescu (coordonator), Marian Coman, Alexandru Ciocîltan, Ileana Căzan, Naghy Pienaru, Ovidiu Cristea, Tatiana Cojocaru, București, Editura Academiei Române, 2011, p. 31 și 41; vezi și *Documente turcești privind istoria României*, vol. I: 1455-1774, întocmit de Mustafa A. Mehmed, București, Editura Academiei R.S.R., 1976, doc. 17, p. 24. Radu Furcă (Furcovici) a lăsat în urma sa un fiu, pe nume Vlad comisul, atestat în timpul domniei lui Pătrașcu cel Bun, însă într-un document târziu, din vremea lui Mihai Viteazul (6 septembrie 1594); *Documente privind istoria României*, B. Țara Românească, vol. VI (1591-1600), București, Editura R.P.R., 1953, doc. 165, p. 150.

[31] Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători*, p. 83; Ștefan Andreescu, *op. cit.*, p. 57; a se vedea mai nou, la Irina Cîrstina, *op. cit.*, p. 76.

[32] Nu putem să nu remarcăm, totuși, faptul că Octav G. Lecca nu-l menționează pe soțul Caplei, Radu vistier, apoi paharnic și mai apoi mare clucer, ca fiind din neamul Furcovici (Octav-George Lecca, *Familiile boerești române. Istoric și genealogie (după isvoare autentice)*, p. 253; Idem, *Familiile boerești române*, Seria I. *Genealogia a 100 de case din Țara Românească și Moldova*, București, 1911, p. 42).

[33] *DRH*, B, vol. IV, doc. 109, p. 138-139.

[34] Vezi pe larg despre acest episod, precum și istoriografia problemei, la: Constantin Rezachevici, *op. cit.*, p. 216-219.

[35] În mod inexplicabil, editorii vol. IV al colecției *DRH*, B, au datat documentul ‹1542-1543›, deși în document se precizează foarte clar anul 1546: „Și am scris eu, Florea, în cetatea de scaun Târgoviște, am scris în luna octombrie 23 zile, anul 7055 ‹1546›”

[36] Constantin Rezachevici, *op. cit.*, p. 214. Despre această primă luptă a lui Radu Paisie cu Stroe „Pribeagul” (Stroe din Florești, fost mare paharnic), susținătorul pretendentului Laiotă Basarab, *Letopisețul Cantacuzinesc* relatează următoarele: „[...] au venit Laiotă Băsărabă vodă cu niște pribegi, anume: Stroe pribeagul și Manole și Mihalco și cu haiducii din Țara Ungurească și au avut război cu Radul vodă, și au biruit Laiotă vodă pe Radu vodă. Și au fugit Radul vodă cu boiarii la Nicopole [...]” (*Istoria Țării Românești, 1290-1690. Letopisețul Cantacuzinesc*, ediție critică de C.

refugiat la „Turnu Nicopolului" (Turnu Măgurele)[37]. La scurtă vreme, Radu vistierul a salvat visteria domnului și a dus-o la Turnu: „când a fost cea dintâi luptă cu Stroe Pribeagul şi ne-a doborât Stroe şi s-a spart oastea şi s-au împrăştiat toți și au fugit toți și au lăsat visteria domniei mele și au început să jefuiască visteria domniei mele şi spart căruțele. Iar Radul vistierul nu a lăsat visteria domniei mele, ci a scos-o cu bărbăția sa și a dres căruțele și a adus toată visteria la domnia mea la Turnul Nicopolului [...]"[38]. După ce a revenit în scaunul domnesc, cu ajutor turcesc, înainte de 2 iunie 1544[39], Radu Paisie i-a întărit lui Radu vistier trei sate domnești, Poienari, Cheiani și Căpățâneni, din județul Argeş[40].

După mazilirea din domnie a lui Radu Paisie (înainte de 20 februarie 1545)[41], Radu vistier, aflând de venirea noului domn, Mircea Ciobanul (între 25 februarie-2 martie 1545)[42] a fugit în Transilvania, fapt consemnat într-un hrisov de la Alexandru Mircea (30 decembrie 1576) astfel: „i s-a întâmplat pribegie, în zilele lui Mircea voievod"[43]. El avea să revină în Țara Românească în timpul domniei lui Pătrașcu cel Bun (1554-1557). După cei mai mulți istorici, odată întors în țară, Radu din Golești, fost vistier, a intrat în slujba lui Pătrașcu cel Bun, el ocupând dregătoria de mare paharnic (25 mai 1554 – 20 iulie 1556)[44], iar mai apoi dregătoria de mare clucer (4 mai 1556 – 20 noiembrie 1557)[45]. Totuși, dacă

Grecescu și D. Simonescu, București, Editura Academiei R.P.R., 1960, p. 48). În cronica lui Radu Popescu vornicul același eveniment este descris astfel: „[...] Stroe, Manole, Mihalco carii strângând haiduci și luând pă Laiotă Băsărab, care era acolo, fecior de domn, au venit asupra Radului vodă și s-au bătut și au fost izbânda pribegilor. Radul vodă cu boiarii lui au fugit la Nicopoea" (Radu Popescu vornicul, *Istoriile domnilor Țării Românești*, ediție critică de Constant. Grecescu, București, Editura Academiei R.P.R., 1963, p. 46).

37 *DRH*, B, vol. IV, doc. 133, p. 166.

38 *Ibidem*.

39 Constantin Rezachevici, *op. cit.*, p. 220.

40 *DRH*, B, vol. IV, doc. 133, p. 166.

41 Constantin Rezachevici, *op. cit.*, p. 223.

42 *Ibidem*, p. 224.

43 *DRH*, B, vol. VIII (1576-1580), întocmit de Damaschin Mioc și Ioana Constantinescu, București, Editura Academiei Române, 1996, doc. 42, p. 68-69. Un document din vremea lui Grigore Ghica I (1660-1664, 1672-1673), păstrat sub formă de copie în manuscrisul de la Muzeul din Golești, intitulat *Documentele familiei Goleștilor*, dar față de care manifestăm, totuși, mari rezerve, mai cu seamă că nu este datat și nici nu avem vreo certitudine că el există sau nu, consemnează ceva mai pe larg despre pribegia lui Radu vistierul din Golești, în 1545: „Iar apoi în urmă Radului Vodă călugărul, viind domn țării răposatul Mircea Vodă, iar Radul vistierul împreună cu fiul său Ivașco vornic au pribegitu în țeră Ungurească și au fost tot pribegi ți în domnia Mircii Vodă și în domnia lui Petru Vodă ‹al› Mircii Vodă"; *Documentele familii Golescilor, trase din Condica Monastirii Vieroșul*, în loc. cit., p. 25.

44 *Lista marilor dregători din Sfatul Domnesc ...*, p. 578; Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători*, p. 83.

45 *Lista unor dregători de categoria a doua, în secolele XV-XVI ...*, p. 187; Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători*, p. 83.

urmărim cu mare atenție documentele emise în timpul domniei lui Pătrașcu cel Bun vom observa câteva amănunte interesante: în Sfatul domnesc apar menționați, între 25 mai 1554 și 4 mai 1556 și respectiv între 26 mai 1556 și 9 februarie ‹1557›, doi dregători cu numele de Radu, respectiv Radu paharnic și Radu stolnic[46]. Ne punem firesc întrebarea: oare acest Radu paharnic poate fi identificat cu Radu din Golești, fostul vistier? Dar, cine poate fi acel „alt Radu paharnic”[47] menționat în Sfatul domnesc, la 3 aprilie 1556, după Radu stolnic? Care din cei doi paharnici cu numele de Radu poate fi identificat cu Radu, fost vistier, soțul Caplei, fiica lui Baldovin pârcălabul? E greu de precizat cu certitudine. Mai facem încă o precizare importantă: un sigur document din vremea lui Pătrașcu cel Bun, datat 16 mai 1556, menționează în Sfatul domnesc, în mod cât se poate de clar, pe „Radu din Golești paharnic”[48].

Cu dregătoria de mare clucer, Radu din Golești apare, alături de jupanița sa Caplea, în două cărți de întărire de la Pătrașcu cel Bun, prima oară la 8 aprilie 1557[49] iar a doua oară 20 noiembrie 1557[50]. După această ultimă dată, Radu clucerul din Golești dispare brusc din documente. Aflăm, totuși, ce s-a întâmplat cu el din două documente târzii. Astfel, potrivit unui document de la Alexandru Mircea (21 mai 1571), aflăm că la scurtă vreme după moartea lui Pătrașcu cel Bun (24 decembrie 1557)[51], Socol vornicul din Cornățeni „a prins pe Radu clucer [...], de l-au legat”[52]. Profitând de acest lucru, un alt boier, Stanciu al lui Benga[53] „a apucat pe niște slugi ale lui Radu clucer, anume Dragomir din Clăbuceri și Ion din Racovița”, care erau pârcălabi la balta Bistrețului, proprietatea lui Radu clucer din Golești și a jupaniței Caplea, luând de la ei „13 000 de aspri și trei cai buni și 4 sănii cu pește și două care cu slănină de porc”[54]. Nu știm care a fost

[46] *DRH*, B, vol. V, doc. 30 (25 mai 1554), p. 34, doc. 31 (27 mai 1554), p. 35, doc. 33 (28 iunie 1554), p. 36-37, doc. 35 (17 iulie 1554), p. 38, doc. 37 (13 august 1554), p. 40, doc. 39 (‹1 septembrie 1554-31 august 1555›), p. 41, doc. 40 (‹1 septembrie 1554-31 august 1555›), p. 42, doc. 41 (14 septembrie 1554), p. 42-43, doc. 46 (24 martie 1555), p. 46-47, doc. 47 (4 aprilie 1555), p. 47-48, doc. 49 (10 mai 1555), p. 49-50, doc. 50 (11 iunie 1555), p. 51, doc. 51 (5 iulie 1555), p. 52, doc. 52 (6 iulie 1555), p. 53, doc. 54 (9 august 1555), p. 56, doc. 56 (23 august ‹1555›), p. 58, doc. 59 (1 septembrie 1555), p. 61-62, doc. 60 (24 octombrie 1555), p. 63, doc. 61 (1 noiembrie 1555), p. 63-64, doc. 62 (12 noiembrie 1555), p. 64-65, doc. 63 (7 decembrie 1555), p. 66, doc. 65 (5 martie 1556), p. 68, doc. 66 (15 martie 1556), p. 68, doc. 68 (8 aprilie 1556), p. 70-71, doc. 69 (17 aprilie 1556), p. 71-72, doc. 70 (28 aprilie 1556), p. 72-73 și doc. 71 (4 mai 1556), p. 73 și 74, doc. 73 (26 mai 1556), p. 77-78, doc. 74 (9 iunie 1556), p. 78-79, doc. 75 (22 iunie 1556), p. 80, doc. 76 (20 iulie 1556), p. 81-82 și doc. 83 (9 februarie ‹1557›), p. 90.

[47] *Ibidem*, doc. 67 (3 aprilie 1556), p. 69.

[48] *Ibidem*, doc. 72, p. 75-76.

[49] *Ibidem*, doc. 84, p. 91-92.

[50] *Ibidem*, doc. 110, p. 124-125.

[51] Vezi la Constantin Rezachevici, *op. cit.*, p. 240-241.

[52] *DRH*, B, vol. VII, doc. 27, p. 38-39.

[53] Vezi Nicolae Stoicescu, *op. cit.*, p. 90.

[54] *DRH*, B, vol. VII, doc. 27, p. 39.

motivul „prinderii și legării" lui Radu clucerul, însă am putea corobora aceste informații cu altele oferite de un document din vremea lui Mihnea al II-lea (26 aprilie 1579), din care aflăm că Radu clucerul a fost închis la „Ocna cea Mare", pentru „o datorie" de 5 000 de aspri avută de acesta față de un turc din Nicopole, anume Mami ceauş[55]. Episodul ar trebui plasat, credem noi, între 20 noiembrie și 24 decembrie 1557. Însă, după moartea lui Pătrașcu cel Bun, Radu clucerul a reușit să scape și să fugă peste munți, în Transilvania[56]. Ce s-a întâmplat cu el nu știm. Cel mai probabil, acesta s-a întors în țară, alături de alți boieri pribegi, și a căzut ucis, toamna anului 1559, în cursul uneia din cele trei lupte purtate de acești pribegi cu oștile doamnei Chiajna și ale lui Petru cel Tânăr[57]. Am putea lega această presupunere a noastră de o mențiune interesantă oferită de un document din vremea lui Alexandru Mircea (30 decembrie 1576), potrivit căreia satele Poenari și Căpățâneni, care aparținuseră lui Radu clucer din Golești, au fost întărite de Petru cel Tânăr lui Manta grecul, o slugă credincioasă a acestui domn, care „a făcut slujbă de curte la Petru voievod". Ulterior, acest Manta grecul a dăruit respectivele moșii mănăstirii Iezer. La 30 decembrie 1576, prin bunăvoința lui Alexandru vodă Mircea, urmașul lui Radu clucerul din Golești, Ivașco mare vornic, a redobândit aceste două sate, „Poenarii și Căpățânenii cu toate hotarele"[58].

Radu clucer din Golești și jupanița lui, Caplea, au avut doi băieți și o fată[59]: Ivașco, Albu și Neacșa (Anexa III). Ivașco și Albu apar atestați prima oară, doar nominal, fără vreo dregătorie, într-o carte de întărire de la Pătrașcu cel Bun din 8 aprilie 1557[60]. Cât despre Neacșa, „fiica jupaniței Caplea din Golești", aceasta apare menționată prima oară într-un document din vremea lui Mihai Viteazul (‹1 septembrie 1597 – 31 august 1598›)[61].

Ivașco, fiul cel mare, a fost căsătorit cu Elina, fiica lui Udriște I din Mărgineni și a domniței Anca, fiica lui Radu de la Afumați[62]. Nunta celor doi ar

---

[55] *Ibidem*, vol. VIII, doc. 197, p. 312.
[56] *Ibidem*.
[57] Vezi pe larg, la Ion Nania, *Localizarea celor trei lupte purtate de Doamna Chiajna*, în „Argesis. Studii și comunicări – seria Istorie", tom. X, Pitești, p. 91-102.
[58] *DRH*, B, vol. IV, doc. 42, p. 68-69.
[59] Octav George Lecca, *Familiile boierești române, Seria I. Genealogia a 100 de case din Țara Românească și Moldova*, p. 42.
[60] *DRH*, B, vol. V, doc. 84, p. 91-92.
[61] *Ibidem*, vol. XI (1593-1600), *Domnia lui Mihai Viteazul*, volum întocmit de Damaschin Mioc, Ștefan Ștefănescu, Marieta Adam, Constantin Bălan, Maria Bălan, Sașa Caracaș, Ruxandra Cămărășescu, Olimpia Diaconescu, Coralia Fotino, București, Editura Academiei R.S.R., 1975, doc. 257, p. 338-339.
[62] Constantin Rezachevici, *op. cit.*, Planșa I^3. BASARABII (3): Ramura Drăculeștilor de la Vlad Călugărul și Radu cel Mare; vezi și la Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători...*, p. 60-61; vezi și la G. D. Florescu, *Genealogia boierilor din Mărgineni din secolele al XV-lea și al XVI-lea*, în „Buletinul Comisiunii Istorice", IX, 1930, p. 72-77 . Cei doi soți, Ivașco și Elina apar

fi avut loc în august 1568[63]. Împreună au avut doi fii (Anexa IV): Vlad, care a fost botezat de însuși Alexandru Mircea, domnul Țării Românești (1568-1577), înainte de data de 5 noiembrie 1570[64] și Tudoran (Tudor), care apare menționat pentru prima oară la 6 iunie ‹1578›[65]. Pe acesta din urmă, îl vom găsi menționat ca mare sluger (2 septembrie 1585[66] și 13 iunie 1589[67]), apoi ca postelnic (26 ianuarie 1587)[68] și ca sluger (14 aprilie 1596)[69]. Tudoran sluger a fost căsătorit cu Fimia (Eufimia) și a avut o fată pe nume Elina[70]. Aceasta a murit fără să lase urmași (înainte de 28 martie 1616)[71].

Albu, fratele lui Ivașco, a fost căsătorit cu Irina, fiica lui Miloș, frate cu Alexandru Mircea și Petru Șchiopul[72]. Albu și Irina au avut doi băieți (Anexa V): Radu, menționat documentar la 14 mai 1573[73], Albu postelnic, menționat la 30 ianuarie 1577[74].

Cei doi frați, Ivașco și Albu din Golești, apar menționați, la 21 mai 1571, ca „cinstiți vlastelini și primi sfetnici" ai domnitorului Alexandru Mircea[75]. Numeroase documente îi atestă ca membrii ai Sfatului domnesc, în răstimpul 1568 – 1574. Ivașco de pildă, apare mai întâi ca mare armaș (21 ‹iunie› 1568)[76], apoi mare stolnic (19-30 iulie, 2-25 august, 3-22 septembrie și 1-28 octombrie 1568[77], precum și 6-29 ianuarie, 17 februarie, 25-29 martie, 11-29 aprilie, 31 mai

menționați în hrisovul de întărire dat acestora de către Alexandru Mircea voievod, la 30 ianuarie 1577; *DRH*, B, vol. VIII, doc. 47, p. 75 și 77.

[63] C. Bobulescu, *Cronica bisericii Sf. Ecaterina din București, 1577 – 1 octombrie 1924*, București, 1927, p. 8.

[64] *DRH*, B, vol. VI, doc. 247, p. 301-302.

[65] *Ibidem*, vol. VIII, doc. A, p. 545-546.

[66] *Lista unor dregători de categoria a doua, în secolele XV-XVI ...*, p. 190.

[67] *Ibidem*.

[68] *Documente privind istoria României*, B. Țara Românească, veacul XVI (în continuare: *DIR*, B, veac. XVI), vol. V, București, 1952, doc. 301, p. 289-290; vezi și *Documente privitoare la istoria județului Teleorman, 1441-1700. Catalog*, vol. I, întocmit de Maria Georgescu și Gheorghe Popa, București, 1989, doc. 72, p. 47.

[69] *DRH*, B, vol. XI, doc. 161, p. 206-207; vezi și *Documentele familii Golescilor, trase din Condica Monastirii Vieroșul*, în loc. cit., p. 29.

[70] *Documente privind istoria României*, B. Țara Românească, veacul XVII (în continuare: *DIR*, B, veac. XVII), vol. I: 1601-1610, București, 1951, doc. 389 (24 februarie 1610), p. 440-441; *Ibidem*, III: 1616-1620, București, 1951, doc. 63 (23 decembrie 1616), p. 69-71.

[71] *Ibidem*, doc. 7, p. 8-9.

[72] Constantin Rezachevici, *op. cit.*, Planșa I^2. BASARABII (2): Ramura Drăculeștilor de la Vlad Țepeș; vezi și la Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători*, p. 62.

[73] *DRH*, B, vol. VII, doc. 136, p. 180.

[74] *Ibidem*, vol. VIII, doc. 47, p. 75 și 77.

[75] *Ibidem*, vol. VII, doc. 27, p. 38-39.

[76] *Ibidem*, vol. VI, doc. 78, p. 98-99; vezi și la Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători*, p. 61; *Lista unor dregători de categoria a doua, în secolele XV-XVI ...*, p. 186.

[77] *DRH*, B, vol. VI, doc. 86, p. 106-107, doc. 87, p. 107-108, doc. 88, p. 109, doc. 89, p. 109-110, doc. 92, p. 113-114, doc. 93, p. 114-115, doc. 94, p. 116-117, doc. 95, p. 117-118, doc. 96, p. 119-

și 1-14 iunie 1569[78]), mare portar (15 iunie 1569)[79], din nou mare stolnic (23 iunie, 2 iulie, 7-23 august, 4-30 septembrie și 4-28 octombrie 1569[80], 16 ianuarie și 1 februarie 1570)[81] și, în sfârșit, mare logofăt (8 octombrie[82] și 1 noiembrie 1570[83], după 8 octombrie 1570 – 7 august 1574[84]). Fratele lui Ivașco, Albu, apare în documente, cel puțin până la moartea sa (24 aprilie 1574), ca mare clucer (10 noiembrie 1570[85], 12-24 mai, 30 septembrie și 11 octombrie 1571[86], 7 aprilie și 9 octombrie 1572[87], 14 mai 1573[88] și 13 mai 1574[89]).

Ivașco și Albu s-au remarcat în timpul unei confruntări armate purtată, la 24 aprilie 1574, de Alexandru II Mircea, domnul Țării Românești, cu Ioan Vodă cel Viteaz, domnul Moldovei, fapt consemnat de două hrisoave domnești, primul din 25 ianuarie 1575, iar cel de-al doilea din 30 ianuarie 1577.

Așa după cum bine se știe, Alexandru II Mircea a reușit, după mai multe încercări, să obțină mazilirea lui Ioan Vodă din domnia Moldovei[90], precum și

---

120, doc. 97, p. 120-121, doc. 98, p. 121-122, doc. 99, p. 122-123, doc. 100, p. 124-125, doc. 102, p. 128, doc. 103, p. 130, doc. 104, p. 130, doc. 106, p. 135, doc. 108, p. 136-137, doc. 110, p. 139-140, doc. 111, p. 141, doc. 112, p. 141-142, doc. 113, p. 143, doc. 116, p. 147-148, doc. 117, p. 149, doc. 119, p. 151, doc. 120, p. 152. Ivașco apare ca stolnic și la 28 august 1568, al VI-lea dregător în Sfatul domnesc, după spătar și înaintea paharnicului; Andrei Busuioceanu, *Documente medievale românești în S. U. A.*, în „Revista de Istorie”, tom. 41, nr. 10, 1983, p. 1011.

[78] *DRH*, B, vol. VI, doc. 123, p. 154-155, doc. 124, p. 155-156, doc. 126, p. 157-158, doc. 127, p. 158-159, doc. 128, p. 159-160, doc. 130, p. 165, doc. 131, p. 165-166, doc. 133, p. 167-168, doc. 134, p. 169, doc. 136, p. 171, doc. 137, p. 171-172, doc. 140, p. 175-176, doc. 141, p. 177, doc. 142, p. 178, doc. 143, doc. 178, doc. 144, p. 179, doc. 145, p. 180, doc. 146, p. 181, doc. 147, p. 182, doc. 148, p. 183, doc. 149, p. 184, doc. 150, p. 185, doc. 152, p. 187.

[79] *Ibidem*, doc. 153, p. 188.

[80] *Ibidem*, doc. 154, p. 189, doc. 156, p. 191-192, doc. 159, p. 194-195, doc. 160, p. 196, doc. 161, p. 197-198, doc. 162, p. 198-199, doc. 163, p. 200-201, doc. 164, p. 201-202, doc. 166, p. 203-204, doc. 168, p. 206, doc. 169, p. 208, doc. 170, p. 208-209, doc. 171, p. 210.

[81] *Ibidem*, doc. 180, p. 224-225, doc. 186, p. 230-232.

[82] *Ibidem*, doc. 234, p. 288

[83] Andrei Busuioceanu, *op. cit.*, în loc. cit., p. 1012.

[84] *DRH*, B, vol. VI, doc. 235, p. 289-290. Doc. 236, p. 291, doc. 237, p. 292-293, doc. 238, p. 294, doc. 239, p. 294, doc. 240, p. 295, doc. 241, p. 296, doc. 242, p. 297, doc. 243, p. 298, doc. 244, p. 298, doc. 245, p. 299, doc. 246, p. 300-301, doc. 248, p. 303, doc. 249, p. 304-305, doc. 250, p. 307, doc. 251, p. 308-309, doc. 253, p. 310, doc. 254, p. 311, doc. 255, p. 311-312; *Ibidem*, vol. VII, doc. 1 (5 ianuarie 1571)... , doc. 180 (7 august 1574), p. 240-241; vezi și *Lista marilor dregători ...*, p. 569 și Nicolae Stoicescu, *Dicționar*, p. 61.

[85] *DRH*, B, vol. VI, doc. 249, p. 304-305; vezi și *Lista unor dregători de categoria a doua...*, p. 187 și Nicolae Stoicescu, *Dicționar*, p. 62.

[86] *DRH*, B, vol. VII, doc. 25, p. 37, doc. 27, p. 38-39, doc. 30, p. 41-42, doc. 70, p. 93-94, doc. 71, p. 95-96.

[87] *Ibidem*, doc. 91, p. 119-120, doc. 121, p. 160.

[88] *Ibidem*, doc. 136, p. 180.

[89] Constantin N. Velichi, *Nouă documente slave inedite (1569-1636)*, în „Studii. Revistă de Istorie”, an. XV, nr. 4, 1962, doc. nr. 2, p. 902-903.

[90] Înainte de 21 februarie 1574; vezi Constantin Rezachevici, *op. cit.*, p. 705.

numirea ca domn, la 18 martie 1574, a fratelui său, Petru Șchiopul[91]. Ulterior, la 29 martie, noul domn, Petru Șchiopul, a pornit spre Moldova[92]. Înainte de 14 aprilie, Alexandru II Mircea și Petru Șchiopul s-au întâlnit și „au făcut ospăț” la satul Săpățeni[93], aflat în apropiere de Târgul de Floci[94]. De aici, cei doi domni au pornit cu oastea munteană și cu escorta otomană spre Moldova. Undeva la sud de hotarul moldo-muntean, între Jiliște și Slobozia Ciorăști[95], aceștia au fost atacați, pe neașteptate, în seara zilei de 23 aprilie, de către avangarda domnului moldovean, condusă de marele vornic Dumbravă[96]. În dimineața zilei următoare, 24 aprilie, Ioan vodă s-a năpustit cu întreaga sa oaste împotriva oștilor muntene și otomane, care au fost pur și simplu decimate[97].

Din hrisovul domnesc datat 25 ianuarie 1575 aflăm că, atunci când domnul muntean a fost atacat „cu înșelăciune” de către domnul moldovean, Ioan vodă, „la satul Focșani”, cei doi frați, Ivașco mare vornic și Albu mare clucer, au sărit în ajutorul domnului lor, Alexandru Mircea, salvându-i acestuia viața. În cursul luptei purtate cu moldovenii, Ivașco mare vornic a fost rănit, iar mai tânărul său frate, Albu mare clucer, a fost ucis[98]. Sacrificiul tânărului Albu, în vârstă de numai 23 de ani, a fost consemnat chiar pe piatra sa de mormânt, aflată în naosul mănăstirii Vieroș[99]. Un alt hrisov de la Alexandru Mircea, datat 30 ianuarie 1577, constituie un adevărat „fragment de cronică”, căci el relatează mult mai pe larg despre confruntarea care a avut loc între munteni și moldoveni, în primăvara anului 1574, „la vadul numit Râmna, lângă satul Jiliște”. El relevă, încă o dată, credința și vitejia de care au dat dovadă cei doi frați din Golești, Ivașco mare

---

[91] Alexandru Ciorănescu, *Documente privitoare la istoria românilor culese din arhivele din Simancas*, în „Academia Română. Studii și cercetări”, XLIII, București, 1940, doc. CXXI, p. 65.
[92] *Ibidem*.
[93] *Letopisețul Cantacuzinesc*, p. 52; Radu Popescu vornicul, *Istoriile domnilor Țării Românești*, p. 61.
[94] Constantin Rezachevici, *op. cit.*, p. 262.
[95] *Ibidem*.
[96] *Letopisețul Cantacuzinesc*, p. 52; Radu Popescu vornicul, *Istoriile domnilor Țării Românești*, p. 61.
[97] Pe larg despre această bătălie, la Dinu C. Giurescu, *Ioan vodă cel Viteaz*, ediția a II-a, București, 1966, p. 143-148; vezi și Mircea Soreanu, *Jiliște-Roșcani*, în Petre Otu, Alesandru Duțu, Alexandru Madgearu, Mircea Soreanu, *100 de mari bătălii din istoria României*, București, Editura Orizonturi, 2009, p. 158.
[98] *DRH*, B, vol. VII, doc. 206, p. 273-274.
[99] Nicolae Iorga, *Inscripții din bisericile României*, I, București, 1905, p. 145: „A răposat dumnealui Albul marele-clucer: să se știe, când a venit Ion Voevod și cu oaste și cu înșelăciune asupra capului domnului nostru Io Alexandru Voevod, când a vrut fratele domniei sale Io Petru Voevod să intre domn în țara Moldovei cu schiptrul împăratului, atunci toți credincioșii boieri ai domniei lui l-au lăsat să-și piardă capul și într-alt chip n-a fost, cum e martor unul Dumnezeu, iar eu n-am uitat pânea domniei lui, ci singur mi-am întors fața asupra vrăjmașilor domniei lui și m-am făcut însumi pavăză capului domniei lui și așa m-am săvârșit, în luna lui april 24 zile, în Sfânta Miercure [a Paștilor] și fiind anul curgător 7082 [1574]; și am avut atunci ani 23.”

vornic și Albu mare clucer, care au salvat viața domnului lor, primul fiind rănit, iar cel de-al doilea sfârșindu-și viața în luptă: „ [...] Iar apoi, din vremea în care a lovit pe domnia mea Ioan voievod cu moldovenii la Focșani, cu înșelăciune, când a vrut fratele domniei mele, Io Pătru voievod, să intre să fie domn în Țara Moldovei, atunci am văzut domnia mea dragostea tuturor boierilor și vitejilor domniei mele, cum au fost la nevoia domniei mele. Astfel, mai mare dragoste decât dregătorul domniei mele mai sus-zis, jupan Ivașco marele vornic și decât fratele lui, cinstitul dregător al domniei mele jupan Albul marele clucer, nici unul nu a arătat. Și au fost foarte bucuroși să-și pună capetele pentru capul domniei mele. Și dacă nu s-ar fi întors ei înapoi, cu lăncile în oastea moldovenilor, de au apărat capul domniei mele, iar capul domniei mele ar fi căzut. Deci, cinstitul dregător al domniei mele jupan Ivașco marele vornic a scăpat din luptă rănit, iar cinstitul dregător al domniei mele jupan Albul marele clucer, el și-a pus capul acolo la vadul numit Râmna, lângă satul Jiliștea, pentru capul domniei mele, cum singur Dumnezeu e martor și adeverește.”[100] Trupul lui Albu mare clucer a fost dus și îngropat, ulterior, în naosul bisericii mănăstirii Vieroș, ctitorită de cei doi frați înainte de anul 1571[101].

După lupta de lângă Jiliște, îl vom regăsi din nou menționat pe Ivașco din Golești ca mare logofăt în Sfatul domnesc (13-25 mai, 20 iunie, 1-6 iulie, 7 august 1574[102]), apoi ca mare vornic (4-5 septembrie, 6-13 octombrie, 2-8 noiembrie, 18 decembrie 1574[103], 12-29 ianuarie, 3-18 februarie, 2 martie, 12-22 aprilie, 24-28 mai, 5-30 iunie, 1-10 iulie, 8-29 august, 1 septembrie, 22-30 octombrie, 13 noiembrie, 4-23 decembrie 1575[104], 4-9 ianuarie, 15-26 februarie, 15-27 martie, 18-30 aprilie, 5-18 mai, 2-30 iunie, 12-25 iulie, 22 septembrie, 12-

---

[100] *DRH*, B, vol. VIII, doc. 47, p. 77.

[101] Vezi pe larg, la Spiridon Cristocea, Romeo Maschio, *Cercetările arheologice de la fosta mănăstire Vieroș, județul Argeș*, în „Revista Monumentelor Istorice”, LXV, nr. 1-2, 1996, p. 16, 18 și 22.

[102] *DRH*, B, vol. VII, doc. 173, p. 231-232, doc. 174, p. 232-233, doc. 177, p. 235-236, doc. 178, p. 236-237, doc. 179, p. 238-239, doc. 180, p. 240-241.

[103] *Ibidem*, doc. 181, p. 241-242, doc. 182, p. 243, doc. 183, p. 243, doc. 186, p. 246-247, doc. 187, p. 248, doc. 189, p. 250, doc. 190, p. 251-252, doc. 191, p. 253, doc. 192, p. 254-255, doc. 193, p. 256, doc. 194, p. 257.

[104] *Ibidem*, doc. 195, p. 258-259, doc. 196, p. 259-260, doc. 197, p. 261-262, doc. 198, p. 262-263, doc. 199, p. 264, doc. 200, p. 265, doc. 201, p. 267, doc. 203, p. 270, doc. 204, p. 271, doc. 205, p. 272, doc. 206, p. 275, doc. 207, p. 276, doc. 208, p. 277-278, doc. 209, p. 282, doc. 210, p. 283-284, doc. 211, p. 285, doc. 212, p. 286, doc. 213, p. 287, doc. 214, p. 289, doc. 217, p. 291, doc. 218, p. 292-293, doc. 219, p. 294-295, doc. 221, p. 296-297, doc. 223, p. 299-300, doc. 225, p. 301, doc. 227, p. 303-304, doc. 228, p. 305-306, doc. 229, p. 307-308, doc. 230, p. 309-310, doc. 232, p. 318, doc. 233, p. 319, doc. 234, p. 320-321, doc. 235, p. 321-322, doc. 236, p. 323-324, doc. 237, p. 324-325, doc. 238, p. 326, doc. 239, p. 327-328, doc. 240, p. 331, doc. 241, p. 332-333, doc. 242, p. 333-334, doc. 245, p. 337-338, doc. 246, p. 339, doc. 247, p. 340, doc. 248, p. 340-341, doc. 251, p. 343-344, doc. 252, p. 345, doc. 253, p. 345-346, doc. 254, p. 347, doc. 255, p. 348, doc. 256, p. 350, doc. 257, p. 351-352.

25 noiembrie 1576[105], 9-30 ianuarie, 6 februarie, 14-27 martie, 10-30 aprilie, 5-30 mai, 3-25 iunie, 7-28 iulie, 1-30 august, 11 septembrie, 8-30 octombrie, 7-21 noiembrie, 16 decembrie 1577[106], 17-25 ianuarie, 6-10 februarie, 1 martie, 12-16 aprilie, 7-28 mai, 1-30 iunie, 2-15 iulie, 1578[107], 10 martie, 4 aprilie, 4 mai, 7 iunie 1579[108], 1-19 septembrie, 6 octombrie, 6-16 noiembrie, 13 decembrie 1581[109], 2-17 ianuarie, 16 februarie, 7 martie, 10-23 aprilie, 25 mai, 4-20 iunie, 2 iulie, 10-29 august, 1-28 septembrie, 1-17 noiembrie, 16 decembrie 1582[110], 7-9 ianuarie, 24 februarie, 2 martie, 6-30 aprilie, 4-30 mai și 3-10 iunie 1583[111]). Dintr-un document, datat 22 august 1575, aflăm că Ivașco mare vornic, „vlastelin

[105] *DRH*, B, vol. VIII, doc. 1, p. 2-3, doc. 2, p. 3-4, doc. 3, p. 5-6, doc. 4, p. 6-7, doc. 6, p. 9-10, doc. 7, p. 10-11, doc. 8, p. 12-13, doc. 9, p. 14, doc. 10, p. 15-16, doc. 11, p. 17, doc. 12, p. 19, doc. 13, p. 21, doc. 14, p. 23, doc. 16, p. 24-25, doc. 17, p. 27, doc. 18, p. 31, doc. 19, p. 32, doc. 20, p. 34, doc. 21, p. 35, doc. 22, p. 36-37, doc. 23, p. 38, doc. 25, p. 40, doc. 26, p. 41-42, doc. 27, p. 43-44, doc. 28, p. 45, doc. 29, p. 46-47, doc. 30, p. 48-49, doc. 31, p. 50-51, doc. 32, p. 52-53, doc. 33, p. 54, doc. 34, p. 54-55, doc. 35, p. 55-56, doc. 39, p. 60-61, doc. 40, p. 64, doc. 41, p. 65

[106] *Ibidem*, doc. 43, p. 70, doc. 45, p. 72, doc. 46, p. 74, doc. 47, p. 78, doc. 48, p. 79-80, doc. 49, p. 81, doc. 52, p. 86, doc. 53, p. 88, doc. 54, p. 89-90, doc. 55, p. 92, doc. 56, p. 93, doc. 57, p. 96, doc. 58, p. 98, doc. 59, p. 99, doc. 60, p. 100, doc. 61, p. 101, doc. 62, p. 102, doc. 63, p. 103, doc. 64, p. 106, doc. 65, p. 107, doc. 66, p. 110, doc. 68, p. 114, doc. 69, p. 115, doc. 70, p. 118, doc. 72, p. 120, doc. 74, p. 122, doc. 76, p. 125, doc. 77, p. 126, doc. 78, p. 127, doc. 79, p. 129, doc. 80, p. 130, doc. 81, p. 132, doc. 82, p. 134-135, doc. 83, p. 137, doc. 84, p. 140, doc. 85, p. 141, doc. 86, p. 143, doc. 87, p. 144, doc. 88, p. 146, doc. 89, p. 147, doc. 91, p. 150, doc. 92, p. 151, doc. 94, p. 154, doc. 96, p. 156, doc. 97, p. 158, doc. 99, p. 159-160, doc. 100, p. 160, doc. 101, p. 162, doc. 103, p. 164, doc. 105, p. 166, doc. 106, p. 169, doc. 107, p. 170, doc. 108, p. 171-172.

[107] *Ibidem*, doc. 109, p. 174, doc. 110, p. 175-176, doc. 113, p. 180, doc. 114, p. 181-182, doc. 115, p. 183, doc. 117, p. 185, doc. 118, p. 188, doc. 119, p. 189, doc. 120, p. 190, doc. 121, p. 192, doc. 122, p. 193, doc. 123, p. 194, doc. 124, p. 196, doc. 125, p. 198, doc. 126, p. 200, doc. 127, p. 202, doc. 129, p. 204, doc. 130, p. 205, doc. 131, p. 206, doc. 132, p. 207, doc. 142, p. 223.

[108] *Ibidem*, doc. 185, p. 290-291, doc. 189, p. 303, doc. 201, p. 320, doc. 211, p. 334.

[109] *Documente privind istoria României*, B. Țara Românească, veacul XVI, vol. V (1581-1590), București, 1952, doc. 34, p. 33, doc. 35, p. 34, doc. 37, p. 36, doc. 38, p. 36, doc. 39, p. 37, doc. 40, p. 38, doc. 41, p. 39, doc. 43, p. 42.

[110] *Ibidem*, doc. 45, p. 43, doc. 46, p. 45, doc. 47, p. 46, doc. 48, p. 47, doc. 49, p. 48, doc. 50, p. 49, doc. 51, p. 51, doc. 53, p. 52, doc. 55, p. 54, doc. 57, p. 56, doc. 58, p. 57, doc. 59, p. 58, doc. 60, p. 59, doc. 61, p. 60, doc. 62, p. 60, doc. 63, p. 62, doc. 65, p. 63, doc. 65, p. 63, doc. 66, p. 64, doc. 67, p. 65, doc. 68, p. 66, doc. 69, p. 67, doc. 70, p. 68, doc. 71, p. 70, doc. 72, p. 70, doc. 73, p. 71, doc. 75, p. 73, doc. 76, p. 74, doc. 77, p. 75, doc. 78, p. 76, doc. 79, p. 77, doc. 80, p. 78, doc. 82, p. 80, doc. 83, p. 81, doc. 84, p. 82, doc. 85, p. 83, doc. 86, p. 84, doc. 87, p. 85, doc. 88, p. 85, doc. 90, p. 87, doc. 91, p. 88, doc. 92, p. 89, doc. 94, p. 91.

[111] *Ibidem*, doc. 96, p. 93, doc. 97, p. 94, doc. 98, p. 94, doc. 99, p. 95, doc. 100, p. 95, doc. 101, p. 97, doc. 102, p. 98, doc. 103, p. 99, doc. 104, p. 100, doc. 105, p. 101, doc. 106, p. 102, doc. 108, p. 104, doc. 110, p. 106, doc. 111, p. 107, doc. 112, p. 109, doc. 113, p. 110, doc. 114, p. 110-111, doc. 115, p. 111, doc. 116, p. 112, doc. 117, p. 113, doc. 118, p. 114, doc . 119, p. 114, doc. 120, p. 115, doc. 122, p. 117, doc. 123, p. 118, doc. 124, p. 119, doc. 125, p. 120, doc. 126, p. 120, doc. 127, p. 121, doc. 128, p. 122, doc. 130, p. 124, doc. 131, p. 125, doc. 132, p. 125, doc. 133, p. 126, doc. 134, p. 128, doc. 135, p. 129, doc. 136, p. 130, doc. 137, p. 131.

și cinstit dregător al domniei”, a fost trimis, anterior acestei date, de către Alexandru Mircea în Transilvania, pentru a readuce în Țara Românească un boier fugar, care se viclenise față de domn, anume pe Dumbravă vornicul. Or, acest lucru s-a putut face „cu multă nevoie și cheltuială” și, evident, cu acordul principelui Ștefan Báthory al Transilvaniei[112]. Același principe, devenit între timp și rege al Poloniei, avea să-l sprijine, la 17 februarie 1576, pe Ivașco mare vornic în a-și recupera o datorie de 200 de florini de la sibieni[113].

După mazilirea lui Mihnea al II-lea de către Înalta Poartă și înlocuirea acestuia cu Petru Cercel (iunie-iulie 1583)[114], Ivașco fost mare vornic avea să se refugieze la Sâmbăta, în Transilvania, „cu toate averile, cu nevasta și cu copii”[115]. Ulterior îl vom găsi pe Ivașco din Golești, fost mare vornic, dar și „consilier” și „favorit” al principelui muntean Mihnea al II-lea, la Cracovia (înainte de 14 august 1583), în Polonia, sub protecția regelui Ștefan Báthory[116] și a cancelarului Zamoyski[117]. Profitând de bunăvoința regelui polon și a cancelarului său, Ivașco din Golești, fost mare vornic al Țării Românești, trăgea nădejde că fostul său domn, Mihnea al II-lea, va reuși, atât cu daruri în bani, cât și cu sprijinul regelui polon și a domnului moldovean, să revină în scaunul domnesc al Țării Românești[118]. Mai mult decât atât, acesta avea să expună, înainte de 27 august 1583, în fața nunțiului apostolic Alberto Bolognetti, prezent la Curtea regelui polon, planul unei acțiuni antiotomane, care viza unificarea forțelor creștine din centrul și estul Europei cu cele ale popoarelor creștine din Balcani în vederea înlăturării asupririi și a dominației otomane[119]. Or, momentul se arăta a fi cât se

[112] *DRH*, B, vol. VII, doc. 243, p. 335-336.
[113] Andrei Veress, *Documente privitoarea la istoria Ardealului, Moldovei și Țării Românești*, vol. II: Acte și scrisori (1573-1584), București, Cartea Românească, 1930, doc. 79, p. 105.
[114] Vezi pe larg, la Constantin Rezachevici, *op. cit.*, p. 277-280 și p. 289-290.
[115] Andrei Veress, *Documente* ..., vol. II, doc. 236, p. 256-257.
[116] *Ibidem*, doc. 242, p. 264.
[117] *Ibidem*, doc. 243, p. 265.
[118] *Ibidem*, doc. 248, p. 270-271.
[119] Așa după cum bine a arătat istoricul Florin Constantiniu, încă de la sfârșitul domniei lui Mircea cel Bătrân și până către sfârșitul veacului al XVI-lea, colaborarea cu otomanii reprezentase o constantă în politica marii boierimi muntene. Treptat însă, mai cu seamă de la mijlocul veacului al XVI-lea, în contextul instaurării și consolidării dominației otomane asupra Țării Românești, marea boierime și-a văzut direct amenințate interesele economice. Or, acest lucru a impus o revizuire a atitudinii acesteia față de Imperiul Otoman. În acest sens, Ivașco Golescu îi aducea la cunoștință nunțiului apostolic Bolognetti faptul că la sfârșitul primei domnii a lui Mihnea al II-lea, haraciul Țării Românești fusese sporit cu suma de 100 000 de florini. În plus, Poarta Otoman ar mai fi impus, pe lângă haraci, și o contribuție extraordinară ce urma a fi plătită la trei ani (Florin Constantiniu, *Un proiect de coaliție antiotomană din ultimul sfert al sec. al XVI-lea*, în „Studii. Revistă de Istorie”, an. XVI, 1963, nr. 3, p. 673). Potrivit istoricului Mihai Berza, evoluția tributului Țării Românești, în răstimpul 1524-1582, a fost următoarea: 12 000 de ducați, între anii 1505-1524, 16 000 de ducați, între 1535-1542, 24 000 de ducați, în intervalul 1542-1558, 50 000 de ducați, între anii 1558-1568, 65 000 de ducați, în intervalul 1568-1574, 55 000 de ducați, între anii

poate de prielnic pentru o astfel de acțiune antiotomană, în condițiile în care majoritatea forțelor otomane erau angrenate în războiul din Persia. Ivașco Golescu se manifesta pentru o alianță politico-militară între Polonia, Rusia și Imperiul Habsburgic îndreptată împotriva turcilor. Declanșarea unei acțiuni antiotomane ar fi fost urmată, în viziunea lui Ivașco Golescu, de o răscoală generală a românilor, sârbilor, bulgarilor și grecilor[120].

Înainte de 8 octombrie 1583, aflând de încercarea eșuată a lui Mihnea de a redobândi tronul Țării Românești, Ivașco a revenit, cu toți ai lui, în Transilvania[121]. Între 11 decembrie 1583 și 21 ianuarie 1584, Ivașco vornicul a stat în satul Halsdorff sau Helczdorff, el fiind găzduit în casa unui anume Diess Maurer[122]. La 21 ianuarie 1584, îl găsim la Brașov, însoțit de 62 de persoane[123]. Tot aici îl găsim menționat și la 12 februarie, de această dată însoțit de un alai compus din 140 de persoane[124]. La 13 mai 1584, regele Poloniei, Ștefan Báthory, era înștiințat printr-o scrisoare trimisă din Alba Iulia, de faptul că, cu câteva zile înainte, un ceauș al Porții și un sol al domnului muntean, Petru Cercel, care tocmai sosiseră la Alba Iulia, ceruseră, în numele sultanului și, evident, al domnului muntean, ca toți boieri pribegi, în frunte cu Ivașco vornicul și cu Dumitru vornicul, să fie trimiși degrabă în Țara Românească[125]. Fiind înștiințați, în mare taină, de acest lucru, de către autoritățile transilvănene, Ivașco și Dumitru au fugit în Moldova[126]. Din nefericire, odată ajuns la satul Balotești (Bălătești), din ținutul Putnei, Ivașco fost mare vornic avea să-și găsească sfârșitul, la 20 decembrie 1584, de o „moarte năprasnică”, fapt consemnat chiar pe piatra așezată pe mormântul acestuia, aflat în pronaosul bisericii mănăstirii Bistrița: „Aceasta este groapa lui Ivașco marele vornic din Țara Românească. I s-a întâmplat să pribegească în Țara Ungurească și să treacă în țara Moldovei. Când a fost dincoace de munți, a căzut moarte năprasnică asupra lui, la satul Bălătești și acolo a murit. Și Petru voievod a ridicat trupul lui și l-a îngropat în mănăstirea Bistriței, unde e hramul Adormirea Maicii Domnului. Și fiind egumen chir Anastasie, în luna lui decembrie 20 de zile, în anul 7093 [1584]; veșnica lui

---

1574-1578, 104 000 ducați, între 1575-1582 și respectiv 95 000, între anii 1582-1585 (vezi pe larg la Mihai Berza, *Haraciul Moldovei și Țării Românești în sec. XV-XIX*, în „Studii și materiale de Istorie Medie”, vol. II, 1957, p. 29-31). Dacă în anul 1541 galbenul de aur echivala cu 55 de aspri (bani de argint), la 1585 un galben a ajuns să valoreze 119 aspri (vezi Mihai Maxim, *O istorie a relațiilor româno-otomane cu documente noi din arhivele turcești*, vol. I. Perioada clasică (1400-1600), Brăila, Editura Istros, 2012, p. 77).

120 Florin Constantiniu, *art. cit.*, în loc. cit., p. 673.

121 Andrei Veress, *Documente ...*, vol. II, doc. 255, p. 279.

122 Eudoxiu de Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, vol. XI: 1517-1612, adnotate și publicate de Nicolae Iorga, București, 1900, p. 826-827.

123 *Ibidem*, p. 827.

124 *Ibidem*.

125 Andrei Veress, *Documente ...*, doc. 269, p. 301.

126 Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători*, p. 61.

pomenire"[127].

Neacșa, fiica lui Radu clucer și a jupaniței Caplea din Golești, a fost căsătorită cu Radu din Brâncoveni (Anexa III). Cei doi au avut o fiică, Maria, care s-a căsătorit cu David postelnicul din Brâncoveni[128]. Jupanița Maria din Golești și David postelnicul din Brâncoveni au avut trei copii: Preda, Danciu și Stana[129]. Din Preda au descins boierii Brâncoveni din veacul al XVII-lea[130]. Stana s-a căsătorit prima oară cu Fota grecul, ajuns mare postelnic (29 martie 1611 – 16 aprilie 1613)[131], iar a doua oară cu Gorgan mare spătar (3 februarie – 6 iulie 1628)[132]. Stana și Fota mare postelnic au avut o fată pe nume Vișa, care s-a căsătorit cu postelnicul Stroe Leurdeanu (1623)[133]. Cei doi au avut 8 copii (6 băieți și 2 fete)[134], dintre care al treilea, pe nume Matei, avea să adopte numele de Golescu[135].

[127] Nicolae Iorga, *op. cit.*, p. 39-40.
[128] *DRH*, B, vol. XI, doc. 207 (28 septembrie 1596), p. 274-277.
[129] Ștefan D. Grecianu, *Genealogiile documentate ale familiilor boierești*, vol. II, publicat de Paul Șt. Grecianu, București, 1916, p. 318-319.
[130] Vezi Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători*, p. 125-126.
[131] *Lista marilor dregători din Sfatul Domnesc ...*, p. 581; Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători*, p. 181.
[132] *Lista marilor dregători din Sfatul Domnesc ...*, p. 572; Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători*, p. 188.
[133] Spiridon Cristocea, *Din trecutul marii boierimi muntene. Marele vornic Stroe Leurdeanu*, Brăila, Editura Istros, 2011, p. 35.
[134] *Ibidem*, p. 54, Fig. 16. Arborele genealogic al lui Stroe Leurdeanu.
[135] *Ibidem*, p. 77.

ANEXE

Anexa I

Familia lui Baldovin pârcălab

(sfârșitul secolului al XV-lea – începutul secolului al XVI-lea)

(?) x (?)

Cândea

Baldovin pârcălab
x 1) Stana, fiica lui Oancea pârcălab din Batiu (Argeș)
x 2) Maria (Magdalina-Anghelina) .... x ... ? (primul soț)

2)

Ivașco paharnic
x Neacșa

Caplea

Calea
(Eupraxia/Praxia)
x Borcea șetrar
din Vrănești

Fără urmași

Velica
(Sara)

Stan
x ... ?

Maria

Arbore genealogic întocmit de Claudiu Neagoe

Anexa II

Familia boierilor Furcovici
(secolele XV – XVI)

Furcă clucer
(1469)
x ..... (?)

Radu „al lui Furcă”
clucer (1492, 1494)
x ...... (?)

Radu Furcovici († a. 1 august 1534)
mare spătar (1527-1529)
și mare vistier (1529-1533)
x .... (?)

Vlad comis

Vâlsan Furcovici († a. 1 august 1534)
mare vistier (1527, 1528)
și mare logofăt (1530-1531, 1534)
x Vlădaia,
fiica lui Pârvu I Craiovescu

(Fără urmași)

Arbore genealogic întocmit de Claudiu Neagoe

Anexa III

Familia lui Radu mare clucer și a Caplei din Golești
(secolul al XVI-lea)

Radu din Golești (1) x Caplea din Golești x (2) Stoica din Modruzești
mare clucer mare postelnic

(Fără urmași)

Ivașco († 20 dec. 1584)
mare vornic
x Elina, fiica lui
Udriște din Mărgineni

Albu († 24 april 1574)
mare clucer
x Irina, fiica lui
Miloș Vodă, nepoata
lui Alexandru Mircea
și Petru Șchiopul

Neacșa din Golești
x Radu din Brâncoveni

Maria din Golești
x David postelnic
din Brâncoveni

Stana
x 1) Fota mare postelnic
x 2) Gorgan Mare spătar

Preda spătar
din Brâncoveni

Vișa din Golești
(Goleștii și Leurdenii din sec. XVII)

Arbore genealogic întocmit de
Claudiu Neagoe și Mariana Paula Limbălată

Anexa IV

Familia lui Ivașco mare vornic din Golești
(secolul al XVI-lea – începutul secolului al XVII-lea)

Ivașco din Golești x Elina din Mărgineni
mare vornic

- Vlad postelnic
  (n. 1570 – † 1612)
  x ... ?
  - Fără urmași
- Tudoran sluger
  x Eufimia (Fimia)
  - Elina († a. 28 martie 1616)
    x Stoica postelnic din Văcărești
    - Fără urmași

Arbore genealogic întocmit de Claudiu Neagoe

Anexa V

Familia lui Albu mare clucer din Golești
(secolul al XVI-lea – începutul secolului al XVII-lea)

Albu din Golești x Irina, fiica lui Miloș Vodă,
mare clucer nepoata lui Alexandru Mircea
și a lui Petru Șchiopul

Albu postelnic († 1578/1580)
x ... ?
Fără urmași

Radu comis († 1616)
x ... ?
Fără urmași

Arbore genealogic întocmit de Claudiu Neagoe

Anexa VI

Fig. 1. Biserica Mănăstirii Vieroș, vedere dinspre nord-vest. (Sursa: Arhiva personală - Mariana Paula Limbălată).

F 2. Piatra de mormânt a lui Albu clucerul din Golești (Sursa: Arhiva personală - Mariana Paula Limbălată).

F 3. Coloană exterioară aflată în partea dreaptă a intrării în Biserica Mănăstirii Vieroș (Sursa: Arhiva personală - Mariana Paula Limbălată).

Fig. 4. Ruine ale vechii incinte a Mănăstirii Vieroș – vedere exterioară.
(Sursa: Arhiva personală - Mariana Paula Limbălată).

Fig. 5. Ruine ale vechii incinte a Mănăstirii Vieroș – vedere din interior.
(Sursa: Arhiva personală - Mariana Paula Limbălată).

THE BOYARS OF GOLEȘTI (SIXTEENTH CENTURY). GENEALOGICAL AND HISTORICAL CORRECTIONS AND CLARIFICATIONS

Abstract

This article brings to the attention of researchers, but also of the general public, a well-known family of boyars from Argeș and Muscel, respectively the Goleștilor family.

A careful research and a critical interpretation of the existing historical sources, which we have at this time, have allowed us to bring some important clarifications regarding the beginnings and evolution of this important family of Wallachian boyars from the 16th century, from genealogical as well as historical point of view.

MUZEUL JUDEȚEAN ARGEȘ
ARGESIS, *STUDII ȘI COMUNICĂRI*, seria ISTORIE, **TOM XXIX**, 2020, p. 105-114

O PISANIE INEDITĂ ÎN LEGĂTURĂ CU URMAȘII LUI MAREȘ BĂJESCU DESCOPERITĂ PRIN PERIEGEZĂ ÎN PUNCTUL „BÂRDICEA”, CARTIERUL RACOVIȚA, ORAȘUL MIOVENI, JUDEȚUL ARGEȘ

MARIUS PĂDURARU
ION DUMITRESCU[*]
MARIUS MIROIU[**]

I. Contextul descoperirii. În data de 13 septembrie 2020 am efectuat o cercetare de teren pe raza localității Conțești, comuna Davidești, județul Argeș[1], cu scopul

de a verifica punctele „Lacul lui Bârcă” și „Dealul lui Mădăran”, zone în care s-au făcut investigații arheologice soldate cu identificarea unor vestigii din a doua epocă a fierului; tot aici s-a descoperit, întâmplător, un tezaur monetar alcătuit din 15 piese de argint, din secolul al XVIII-lea. Rămas deocamdată inedit, acesta se compune din: șapte ducați de Ragusa (1746-1765), un taler emis de Maria Theresia (1764), alte două monede divizionare emise de aceeași împărătească (1765), precum și cinci monede otomane, din care patru piaștri[2].

După verificările făcute în cele două puncte, profesorul Marius Miroiu ne-a atras atenția asupra existenței, în apropierea cișmelei de la est de hala S. C. Haulotte S. A., a unei pietre, presupusă a fi de hotar. Punctul este amplasat în lunca râului Argeșel, pe malul său drept, la limita dintre satele Conțești (comuna Davidești), Valea Stânii (comuna Țițești) și cartierul Racovița (orașul Mioveni)[3], aparținând din punct de vedere administrativ de acesta din urmă, fiind cunoscut cu denumirea de „Bârdicea”.

---

[*] Muzeul Județean Argeș, Pitești.
[**] Școala Gimnazială Gălețești, com. Budeasa, jud. Argeș.
[1] Cercetarea de teren a fost efectuată de Ion Dumitrescu și Marius Miroiu.
[2] Dragoș Măndescu, Ion Dumitrescu, Marius Păduraru, *Repertoriul arheologic al județului* Argeș, Brăila, Editura Istros, 2014, p. 75, cu bibliografia aferentă.
[3] Toate unitățile administrativ-teritoriale din proximitatea punctului „Bârdicea”, menționate în cuprinsul articolului, au făcut parte în trecut din județul istoric Muscel, iar în prezent se situează în județul Argeș.

Fig. 1. Locul unde în data de 13 septembrie 2020 a fost identificat blocul de piatră cu inscripție din punctul „Bârdicea”, cartierul Racovița, orașul Mioveni.

Sosind la fața locului, am observat că blocul de piatră era întors cu fața în jos și se afla la circa 260 m nord de DN 73D, într-o zonă mlăștinoasă, situație determinată de spargerea conductei care alimenta cișmeaua de la sud de locul descoperirii. De la început, ne-a fost clar că blocul de piatră era fasonat, forma lui fiind similară unei pietre de hotar, însă, atunci când l-am întors, am constatat că pe acea latură avea o inscripție scrisă cu litere româno-chirilice, ceea ce ne-a condus la concluzia că avem de-a face cu o pisanie, posibil cu brațul longitudinal (coloana) al unei cruci.

Fig. 2. Blocul de piatră în momentul identificării sale drept pisanie săpată în piatră de Albești.

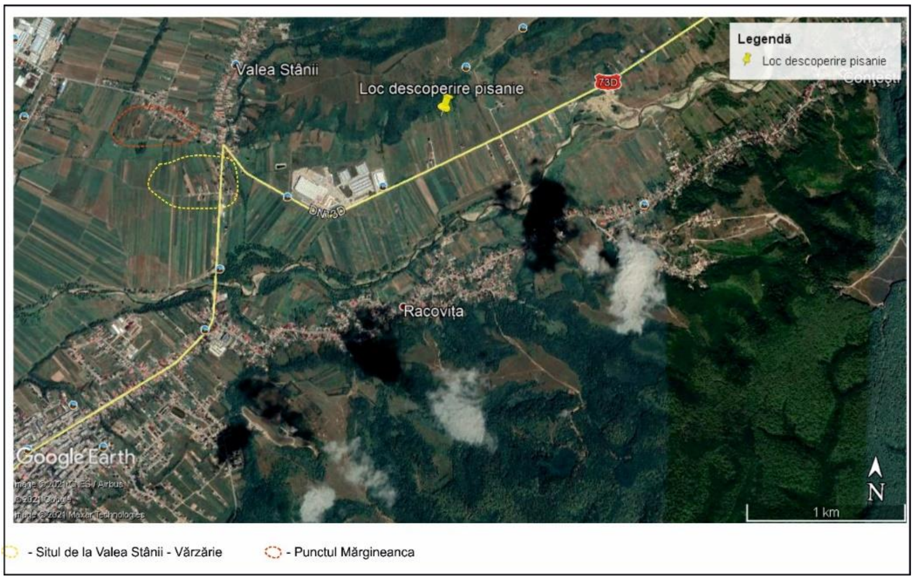

Fig. 3. Preluare de pe Google Earth a zonei descoperirii blocului de piatră cu pisanie, cu amplasarea siturilor arheologice din vecinătate.

Pentru a introduce descoperirea într-un context mai larg trebuie să facem câteva precizări. În primul rând, punctul descoperirii se află foarte aproape de confluența râului Argeșel cu Râul Târgului și de intersecția a două rute de circulație: drumul de la Pitești la Câmpulung, din care, la 1,3 km vest de zona unde a fost descoperit blocul de piatră, se desprinde drumul care urcă pe valea Argeșelului. Apoi, în zonă, se constată o densitate a siturilor și monumentelor din diferite epoci. Astfel, putem enumera: situl din punctul „Vărzărie”, situat în sudul satului Valea Stânii, cu o locuire din epoca bronzului (cultura Tei), necropolă tumulară (fiind vizibili cca. 20 de tumuli) din prima epocă a fierului (grupul Ferigile) și cu o locuire din epoca romană (secolele II-III p. Chr.); punctul „Mărgineanca – Piscul Liliecilor” (aparținând administrativ de satul Valea Stânii), situat la aproximativ 1,5 km nord-vest de punctul „Bârdicea”, este cunoscut încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea ca loc cu potențial arheologic, când se fac referiri la prezența unor posibile case boierești – ruine cu „trei mari fântâni, un vast eleșteu de pește, mai mulți arbori de grădină și lilieci, precum și sălcii vechi voluminoase dispuse în formă de grădină patrulateră, care toate denotă că aici au fost casele și curtea unui harnic și bun gospodar”[4] – cu biserică „din timpurile cele mai vechi”[5] ; în fine, la circa 700 m sud de situl de la Valea Stânii – „Vărzărie” se află biserica Racovița.

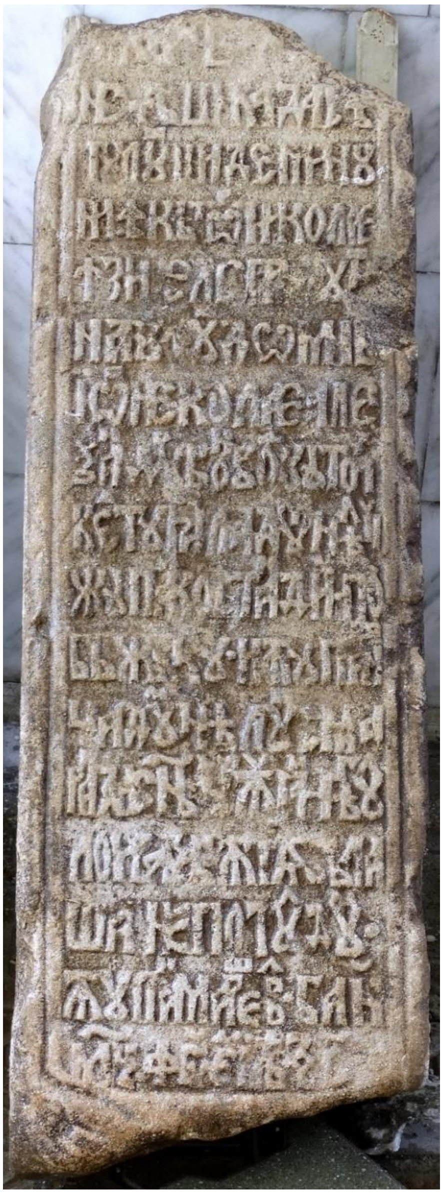

Fig. 4. Partea frontală a pisaniei de la „Bârdicea” - Racovița.

[4] C. Alessandrescu, *Dicționar geografic al județului Muscel*, București, Stabilimentul grafic J. V. Socecu, 1893, p. 97.
[5] BAR, ms. rom. 228, f. 181.

În punctul „Mărgineanca” – „Piscul Liliecilor” s-au făcut cercetări de teren în 2013, ocazie cu care s-au descoperit fragmente ceramice din secolul al III-lea p. Chr. De asemenea, dincolo de eleşteu şi vâlceaua formată la sud de el, în partea de vest a terasei, s-a constatat existența unor ruine cu multă cărămidă bine arsă, cu grosimea de 4 cm, precum şi a unor fragmente ceramice, databile în secolele XVII-XVIII[6], indicând, probabil, prezența unei construcții cu fundații de cărămidă, posibil o biserică.

Așadar, în perimetrul unde s-a descoperit blocul de piatră cu inscripție se constată o intensă locuire de-a lungul timpului. În opinia noastră pisania nu reprezintă un obiect purtat, punctul descoperirii fiind situat la baza dealului, dar în zona cea mai înaltă a luncii râului Argeșel, ceea ce o făcea vizibilă pentru trecători. În plus, la 50-60 m se află un drum de plai care este aproape continuu de la Țițești până în Negrești, comuna Beleți-Negrești.

II. Pisania din punctul „Bârdicea”, cartierul Racovița, orașul Mioveni. După identificare, blocul de piatră cu pisanie descoperit în punctul „Bârdicea”, cartierul Racovița, orașul Mioveni, cântărind circa 200 kg, a fost adus la Muzeul Județean Argeș, unde a fost curățat și inclus în *Lapidarium*-ul instituției, fiind inventariat sub nr. 2583 al Colecției Istorie Medievală (Feudală). Confecționată din piatră de Albești, cu dimensiunile de 120 cm x 39,5 cm x 24,5 cm, spartă pe alocuri, ca urmare a unor acțiuni mecanice, pisania conține un text româno-chirilic cu formule slave, vizibil pe 17 rânduri (nu peste tot lizibil), a căror lățime măsoară 30 cm; literele sunt excizate, având înălțimea de 4,5 cm, iar cele suprapuse (slovo-titlele) de 2 cm. Întregul text este încadrat de două linii continue rotunjite, separate printr-un șanț (lat de 1 cm), cea de la exterior având grosimea de 2,5 cm, iar cea de la interior de 1 cm. Aceste linii formau un chenar dublu care încadra întreaga inscripție. Blocul de piatră este spart în mai multe locuri, cu precădere pe partea dreaptă. O spărtură mai pronunțată se observă în partea finală a rândurilor vizibile 5-6. La baza inscripției, șanțul dintre cele două chenare coboară sub formă de acoladă cu deschiderea în sus, având probabil în epocă, în exteriorul acesteia, motive florale.

Pe lateral, pe muchia dreaptă, pornind din dreptul celui de-al optulea rând, a fost practicat un șanț oblic, pătrat în secțiune, cu adâncimea de 1 cm, în forma literei „L”, în care a fost fixată o scoabă din fier menită să ajute la încastrarea pisaniei. Capătul scurt al scoabei pătrundea 3 cm în blocul de piatră. Capătul lung, măsurând aproximativ 20 de cm, se poate distinge până la intersecția rândurilor 4-5 vizibile ale inscripției; nu este exclus să fi fost și mai lung, dat fiind faptul că pe muchia din spate blocul este spart pe o lungime mai

[6] I. Dumitrescu, M. Miroiu, *Cercetări perieghetice efectuate la Valea Stânii, punctul „Mărgineanca – Valea Liliecilor” (comuna Țițești, județul Argeș)*, în „Argesis”, seria Istorie, 2013, XXII, p. 30.

mare, pornind din partea superioară către zona mediană. De asemenea, pe muchia din spate (aflată în oglindă cu muchia inscripționată), s-a practicat un alt șanț, cu adâncimea tot de 1 cm, având și acesta forma literei „L", cu partea mai lungă de 12 cm, iar partea mai scurtă de 4 cm. Evident, și aici a fost fixată o scoabă metalică. În fine, tot pe muchia din spate, în partea inferioară, s-a practicat cu dalta o tăietură piezișă, la distanța de 24 cm față de bază, pe o lungime de 13 cm, cu deschiderea maximă de 4 cm, al cărui rost viza, de asemenea, fixarea blocului de piatră într-un suport (zid).

Cu toate că după formă, dimensiuni și parțial după text am fi tentați să considerăm că avem de-a face cu brațul longitudinal al unei cruci, prezența șanțurilor și a orificiilor pentru scoabele de fier, precum și a tăieturii piezișe de pe muchia opusă feței scrise, ne îndeamnă la prudență. Nu este exclus ca pisania să fi fost încastrată într-un zid, foarte posibil la o cișmea[7]. De altfel, așa cum am văzut, în apropiere, în punctul „Mărgineanca" – „Piscul Liliecilor" se amintește, în răspunsurile la *Chestionarul* lui Al. Odobescu din deceniul al optulea al secolului al XIX-lea, de existența a trei fântâni.

Lectura inscripției[8] avea să ne rezerve o frumoasă surpriză, comanditarul, postelnicul Constantin Băjescu, fiind unul dintre urmașii marelui ban Mareș Băjescu[9], ilustru personaj istoric al secolului al XVII-lea muntean, membru de prim rang al partidei boierești a Cantacuzinilor, a cărui reședință de la Băjești, comuna Bălilești, județul Argeș, se află la aproximativ 6 km în linie dreaptă față de locul descoperirii pisaniei de la „Bârdicea" – Racovița. O redăm în continuare, pentru a reveni apoi la aspectele genealogice și istorice desprinse din conținut:

„[Den mila lui Dumnezeu, |
făcutu-se-au această fântână][10] |
în slava și lauda Sfân |
tului și de minu |
ni făcătoru Nicolae, | 5

[7] Precizăm că în punctul „Bârdicea", locul în care a fost descoperit blocul de piatră, există și în prezent o cișmea, a cărei conductă de aducțiune este spartă, zona fiind mlăștinoasă.

[8] Ținem să le mulțumim în mod deosebit domnilor prof. univ. dr. Petronel Zahariuc de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași și cercet. științ. I dr. Gheorghe Lazăr de la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga" al Academiei Române, București, pentru sprijinul acordat în lămurirea anumitor pasaje ale textului.

[9] Spiridon Cristocea, *Din trecutul marii boierimi muntene. Marele ban Mareș Băjescu*, Brăila, Editura Istros, 2005.

[10] Întregire probabilă, după partea de început a textului unei pisanii puse de Mareș Băjescu la fântâna conacului de la Băjești, de la 1661-1662 iul. 20 (Sp. Cristocea, *op. cit.*, p. 18-19). Partea de început a pisaniei de la „Bârdicea" – Racovița, probabil încă un rând în afara celui abia vizibil, este spartă. Aceasta a existat cu siguranță, aici fiind menționat inclusiv tipul obiectului (fântână, cruce etc.) pentru care a fost scrisă pisania.

în zilele prealumi |
natului domn |
Io Necolae Ale |
xandru voivod, cu toată |
cheltuiala dumnealui | **10**
jupan Costandin pos(telnic) |
Băjăscul i jupani |
ța dumnealui Sma |
randa, с<ы>нь[11] [dum](nealui) jupan Neagul |
log(ofăt) и рабь Б<о>жїа[12], [B][13]ăla | **15**
șa, nepotul dum(nealui) |
jupan Mareș vel ban. |
Measeța fe(vr)u(arie) 15 (dni), leat 72[…][14]”.

După leatul lizibil 7200 (1691 sept. 1 – 1692 aug. 31) – care nu corespunde celor două domnii muntene ale lui Nicolae Mavrocordat (1715 dec. 25/1716 ian. 5 – 1716 nov. 3/14; 1719 mart. 1/12 – 1730 sept. 3/14), ci domniei lui Constantin Brâncoveanu, nu se mai distinge nicio altă cifră, deși ar fi fost loc pentru cel puțin încă una. Chiar dacă pietrarul îl indică eronat în text pe postelnicul Constantin drept „nepotul dumnealui jupan Mareș vel ban”, când ar fi trebuit să-l menționeze ca strănepot al acestuia, credem că de astă dată omisiunea nu-i aparține meșterului. În această situație avem de-a face, mai degrabă, cu o deteriorare a scrisului în colțul din dreapta, jos, al pietrei, ca urmare a factorilor mecanici și/sau a condițiilor climatice aspre pe care pisania le-a cunoscut de-a lungul timpului.

Cum am precizat mai sus, postelnicul Constantin era, potrivit altor izvoare, strănepotul ilustrului său înaintaș. Ascendența comanditarului inscripției descoperite la Conțești se prezintă astfel: fiu al logofătului Fiera (II) Băjescu, nepot al celui de-al doilea postelnic Fiera (I) Băjescu și, prin urmare, strănepot al marelui ban Mareș Băjescu[15]. El apare atestat documentar la 8 martie 1720, alături de fratele său, Ștefan, dată la care cei doi vindeau marelui vistier Grigore Halepenschi partea lor de moșie de la Băneasa, județul Ilfov, pentru 715 taleri[16].

---

[11] „fiica”.
[12] „și roaba lui Dumnezeu”.
[13] Inscripție deteriorată.
[14] Inscripție deteriorată/ilizibilă în dreptul cifrei/cifrelor zecilor și/sau unităților leatului.
[15] Sp. Cristocea, *op. cit.*, p. 26-28 (vezi și Arborele genealogic Mareș Băjescu, p. 32); *Arbore genealogic Băjescu*, întocmit de G. D. Florescu și Dan Pleșia, în Mihai Dim. Sturdza (coordonator și coautor), *Familiile boierești din Moldova și Țara Românească*, enciclopedie istorică, genealogică și biografică, vol. I (*Abaza-Bogdan*), București, Editura Simetria, 2004, p. 160.
[16] Sp. Cristocea, *op. cit.*, p. 28-30, 42.

Din pisania pusă la 10 iunie 1703, cu ocazia refacerii bisericii mănăstirii bucureştene *Sf. Ioan cel Mare–Grecesc*, aflăm că marele căpitan de dorobanți Gheorghe Băjescu fusese ispravnic al lucrărilor[17]. Fiu al banului Mareş, acesta era unchiul tatălui postelnicului Constantin, logofătul Fiera (II) Băjescu. Prin urmare, devine clar de ce comanditarului pisaniei descoperite la „Bârdicea" – Racovița, „Costandin postelnicul Băjăscul, sin Fierii logofăt", i s-a îngăduit să-şi găsească aici odihna de veci, după cum o indică inscripția pietrei de mormânt puse la 4 noiembrie 1728[18]. Mai mult ca sigur, în epocă se va fi numărat şi el printre donatorii de moşii sau odoare ai mănăstirii, dobândind calitatea de ctitor al acestei vechi fundații religioase din capitală. Cu toate că după cercetările desfăşurate până în prezent, pe teritoriul localităților învecinate Conțeşti, Mioveni, Racovița, Valea Stânii nu se cunosc posesiuni ale lui Mareş Băjescu, nu este exclus ca punctul „Bârdicea" să fi făcut parte din patrimoniul funciar al acestui mare dregător sau din cele ale urmaşilor săi.

Față de ceea ce se ştia până în prezent, ceea ce aduce în plus inscripția de la „Bârdicea" – Racovița este numele soției comanditarului pisaniei, Smaranda, fiica logofătului Neagu, personaje despre care nu cunoaştem în acest moment alte amănunte. Bălaşa ar putea fi soția postelnicului Matei Băjescu care era fiul marelui căpitan de dorobanți Gheorghe Băjescu[19] şi, deci, vară prin alianță cu Fiera (II) Băjescu, tatăl comanditarului.

În ceea ce priveşte datarea, deşi putem cita un exemplu al unei inscripții din epocă, din județul Muscel, unde se precizează că a fost scrisă în cea de-a doua domnie a lui Nicolae Mavrocordat[20], în cele mai multe cazuri nu se face o departajare între cele două domnii muntene ale celui considerat inauguratorul epocii fanariote în Țara Românească. Prin urmare, în lumina datelor pe care le avem până la acest moment, inscripția de la „Bârdicea" – Racovița se datează în intervalele: 1715 dec. 25/1716 ian. 5 – 1716 nov. 3/14; 1719 mart. 1/12 – 1728 a. nov. 4.

Cu toate necunoscutele şi întrebările pe care le suscită, pisania descoperită în punctul „Bârdicea", cartierul Racovița, oraşul Mioveni, județul Argeş, confirmă şi consolidează în acelaşi timp presupunerile prezente în *Chestionarul* inițiat de Al. Odobescu, conform cărora în proximitate a existat o

[17] *Inscripții medievale ale României*, vol. I *(1395–1800), Oraşul Bucureşti*, redactor responsabil Alexandru Elian, Bucureşti, Editura Academiei R. S. R., 1965, nr. 453, p. 416-4117.

[18] Idem, nr. 462, p. 424.

[19] Ştefan D. Greceanu, *Genealogiile documentate ale familiilor boiereşti*, vol. I, publicat de Paul Şt. Grecianu, Bucureşti, Tipografia ‹‹Cooperativa››, 1913, p. 86.

[20] Este vorba despre crucea din Valea Năcii, pe drumul spre Stoeneşti, comuna Dragoslavele, județul Argeş, în al cărei text se precizează că a fost ridicată „în zilele prealuminatului domnu Io Niculae voevod, într-a doua domnie, întru anul al cincilea" († Calinic Argeşeanul, Grigore Constantinescu, *Monumente memoriale din județul Argeş. Cruci de piatră*, Piteşti, Editura ‹‹Europroduct››, 1999, p. 197).

curte boierească. Aici, unul dintre stăpânitorii locului a fost, la un moment dat, postelnicul Constantin Băjescu, strănepotul marelui ban Mareș Băjescu, ceea ce ar merita măcar o investigație arheologică pentru includerea acestui perimetru în Repertoriul Arheologic Național. De asemenea, descoperirea contribuie la sporirea cunoștințelor genealogice despre acest important neam boieresc stins în secolul al XIX-lea.

UNE INSCRIPTION INEDITE CONCERNANT LES DESCENDANTS DE MAREȘ BAJESCU DECOUVERTE A LA SUITE D'UNE PERIEGESE DANS LE POINT «BARDICEA», QUARTIER RACOVITA, VILLE DE MIOVENI, DEPARTEMENT D'ARGEȘ

Résumé

Le 13 septembre 2020, suite à une périégèse réalisée à Conțești, commune de Davidești, département d'Argeș, dans le point «Bârdicea», appartenant administrativement au quartier Racovița, ville de Mioveni, périmètre divisé administrativement aussi avec le village Valea Stânii, commune Țițești, département d'Argeș, a été découverte une inscription exécuté sur de la pierre d'Albești. Très probablement, le bloc de pierre contenant l'inscription a été encastré dans un mur de l'une fontaines, qui indique qu'il y avait une cour aristocratique (de boyard) à proximité.

L'inscription sur pierre (*Pisania*) a été incluse dans le *Lapidarium* du Musée du Département d'Argeș. D'après le contenu du texte corroboré par d'autres sources, il apparaît qu'elle a eu comme commanditaire le sénéchal *(postelnic)* Constantin Băjescu, l'arrière-petit-fils du grand ban Mareș Băjescu et qu'elle a été écrite lors de la construction d'un édifice (probablement une fontaine), pendant l'une des deux règnes valaques de Nicolae Mavrocordat, entre 1715 dec. 25/1716 jan. 5 – 1716 nov. 3/14; 1719 mars 1/12 – 1728 a. nov. 4. D'un point de vue généalogique, on apprend que le sénéchal *(postelnic)* Constantin Băjescu a été marié avec Smaranda, la fille du chancelier *(logofăt)* Neagu, personnages sur lesquels nous n'avons pas encore d'autres informations. La découverte confirme l'existence d'une cour aristocratique (de boyard) dans la zone, qui devrait être confirmée aussi archéologiquement et incluse dans le Répertoire Archéologique National.

MUZEUL JUDEȚEAN ARGEȘ
ARGESIS, *STUDII ȘI COMUNICĂRI*, seria ISTORIE, **TOM XXIX**, 2020, p. 115-132

CATALOGUL ACTELOR DOMNIEI LUI CONSTANTIN ALEXANDRU IPSILANTI DIN COLECȚIA DE DOCUMENTE A MUZEULUI MUNICIPIULUI BUCUREȘTI

GRINA-MIHAELA RAFAILĂ*

După o scurtă domnie în țara de peste Milcov, între 7/18 martie 1799-28 iunie/9 iulie 1801, Constantin Alexandru Ipsilanti, fiul fostului domnitor Alexandru Ipsilanti (1774-1782 și 1796-1797), a fost numit în tronul de la București la 18/30 august 1802, pe care l-a deținut până la 12/24 august 1806. Începutul domniei sale a fost marcat de un puternic seism care a lovit Capitala, la scurt timp după miezul zilei de 14/26 octombrie, producând numeroase pagube materiale îndeosebi lăcașurilor de cult, dar și edificiilor civile (hanurile Sf. Gheorghe și Șerban Vodă). Peste doar doi ani, în vara anului 1804, Capitala a fost cuprinsă de un incendiu, în timpul căruia Curtea Domnească a ars. Speculând unele prevederi ale Hatișerifului din 1804, care stabileau perioada unei domnii la șapte ani, Constantin Ipsilanti a căutat sprijinul Curții de la Sankt Petersburg, în vederea obținerii recunoașterii independenței țării și a dreptului de succesiune pentru fiii săi, de la Constantinopol. Cheltuielile pentru acest demers diplomatic au ajuns, în anul 1803, la 4 milioane de piaștri. A întreținut bune relații și cu Curtea imperială de la Viena. Din pricina bunelor sale relații cu Rusia, Constantin Ipsilanti a fost mazilit de către sultan, însă, aflând de acest fapt, domnitorul a reușit să se refugieze la Sankt Petersburg. În urma sa, tronul muntean a fost atribuit lui Alexandru Suțu pentru doar câteva luni, între 12/24 august-1/13 octombrie 1806, pe care nu l-a ocupat efectiv din pricina invadării Olteniei de către Pazvantoglu.

În urma solicitării Rusiei, sprijinită de către Anglia, Germania și Prusia, sultanul Selim al III-lea (1789-1807) l-a numit domnitor în Țara Românească pe Constantin Ipsilanti, care a intrat în București, însoțit de generalul Ivan Ivanovici Michelson, la 15/27 decembrie 1806. Cum Țara Românească a intrat sub ocupație rusească (17/29 noiembrie 1806-16/28 mai 1812), noul domnitor a cerut boierilor, breslașilor și locuitorilor să presteze jurământul de credință față de țarul Alexandru I (1801-1825) și față de el, la 10/22 ianuarie 1807. Prin circulara

* Muzeul Municipiului București.

adresată ispravnicilor, la venirea sa în țară, Constantin Ipsilanti se intitula „*domn al Moldovei și al Țării Românești*”, întrucât, încă din prima domnie, acesta a urmărit să fie recunoscut drept rege al Daciei. S-a preocupat de organizarea unei armate pământene de panduri (2.500 ostași călări și 7.500 de pedeștri), incluzând în rândul detașamentelor din Oltenia și pe Tudor Vladimirescu. Fiind socotit hain, Constantin Ipsilanti a fost pedepsit de către Poartă cu uciderea tatălui său, Alexandru Ipsilanti, care era retras la Constantinopol încă de la sfârșitul anului 1797. În urma atacurilor turcilor din nordul Dunării din cursul lunii mai 1807, domnitorul Constantin Ipsilanti a fost nevoit să se retragă la Focșani și ulterior la Bârlad, de unde a revenit în Capitala țării în luna august, pentru scurt timp, fiind nevoit să o părăsească defintiv, îndreptându-se spre Iași și apoi la Kiev. A fost destituit de către țar prin hotărârea emisă la 17 februarie 1808. Practic, cea de-a doua sa domnie s-a derulat între 3/15 octombrie 1806 și 19/31 mai 1807.

Patrimoniul *Muzeului Municipiului București* deține prin *Colecția sa de Documente*, 69 de înscrisuri, atât originale, redactate, doar pe hârtie folio sau difolio, cu sau fără filigran, cât și cópii ale actelor emise în răstimpul celor două cârmuiri muntene ale lui Constantin Alexandru Ipsilanti, care au totalizat circa 4 ani și 8 luni. Printre aceste acte se numără câteva zapise, însă cele mai multe sunt jalbe adresate de către diverși boieri (Văcărescu, Dumitrașco Racoviță) pentru reglementarea hotarelor dintre moșiile lor. Se mai adaugă o listă cu bunurile găsite în ctitoria Domniței Bălașa din București sau scutiri de dări pentru unii dintre boieri care s-au „*arătat slujind cu credință domnilor și țării*”. Astfel, la 23 august 1803, domnul țării a întărit lui Grigore Băleanu stăpânirea a 20 de liude, după cum era consemnat, atât în condicile Vistieriei, cât și la „*calemul scutelnicilor*” (*doc. 7*). Peste doar câteva zile, la 31 august, Dumitrașco Racoviță mare vornic a beneficiat de aceeași „*hărăzire*” pentru 15 liude din județul Buzăului, după cum i-a avut, prin cărțile domnești ale antecesorilor săi, Mihai Suțu și Alexandru Ipsilanti (*doc. 8*). După un an, la 16 septembrie 1804, marele boier a mai primit încă 15 liude „*oameni străini*”, pe care să îi țină „*după orânduiala celorlalți*”, spre a fi „*în pace și nesupărați dă rândul dăjdiilor Vistieriei și dă alte orânduieli*”, dându-li-se și „*pecetluituri gospod dă la Vistierie*” (*doc. 31*).

Între documentele acestei perioade se remarcă și trei contracte de arendă pe care le-a încheiat Grigorie (Grigorașco) Brâncoveanu (fost) mare vornic pentru cele 25 de moșii aflate în județele de peste Olt, respectiv Romanați, Dolj, Gorj, Mehedinți și Olt. Primele două contracte au fost încheiate pe o perioadă de un an de zile, cu începere de la 1 aprilie, contra unor sume cuprinse între 7.500 și 10.500 de taleri. Ultimul contract a fost încheiat pe o perioadă de trei ani, între 1 aprilie 1806 și 1 aprilie 1809, pentru suma de 30.000 de taleri.

Doctorul Constantin Darvari se regăsește în patru documente cuprinse într-o condică de acte. Pentru început, la 20 noiembrie 1803, cu ocaziei căsătoriei

doctorului Darvari cu Elenca, nepoata lui Panait Băbeanu, acesta a primit în stăpânire 15 stânjeni de loc, aflați pe Podul Mogoșoaiei, în Mahalaua Popei Stoica, din București. Acești stânjeni au fost cumpărați de către Petre Băbeanu, în anul 1773, de la Nicolae logofăt, și avea drept vecini „*casele dvornicului Slătineanu ce le are împotriva bisericii Crețulescului și despre altă parte cu locul ce este acum băcănia cu celelalte prăvălii despre ulița puțului cu Zale*". La 11 ianuarie 1805, de la acelaș moș, Panait Băbeanu, doctorul Darvari și soția lui au cumpărat 600 de stânjeni din moșia Lipoveanca (județul Ilfov). Alte bunuri, aflate în orașele Târgoviște și București, precum și în județul Dâmbovița, au fost achiziționate de către doctorul Constantin Darvari la 31 mai același an de la Maria postelniceasa (*doc. 43*) și mai apoi, la 12 iunie 1806, de la monahia Elisaveta Fusoaica, a cumpărat locul unei pivnițe de lângă Hanul lui Zamfir, din Capitala țării.

De la mitropolitul Țării Românești, Dositei Filitti (1793-1810) avem o carte „*cu înfricoșat blestem și groaznică afurisenie*" dată unor locuitori ce sunt „*știutori hotarelor moșiei i vechii stăpâniri*" pentru a indica precis hotarele dintre moșiile Valea Lungă și Glodeni, în privința cărora au existat mai multe neînțelegeri de-a lungul timpului.

Din cele 20 de acte emise de către domnitorul Țării Românești, doar 16 documente sunt și autentificate doar cu sigiliul inelar domnesc imprimat în chinovar. Pe de altă parte, nu avem niciun act semnat autograf de către primul om al țării.

*

1. ***1803 martie 5*** Constantin Alexandru Ipsilanti, domnul Țării Românești, poruncește marelui vistier ca Barbu Văcărescu vornic să-și strângă oamenii de clacă pentru noul sat pe care dorea să-l întemeieze pe moșia Jilava (județul Ialomița), alături de fratele său, Ștefan Văcărescu vornic.
***M.M.B.**, nr. 27.546*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (33,5x25 cm.), sigiliu inelar domnesc în chinovar.

2. ***1803 mai 5*** Domnița Ecaterina Caragea îl desemnează pe Grigore Hrisoscoleu paharnic și ispravnic al județului Buzău să facă cercetare, la fața locului, în legătură cu pricina ce o avea cu moșnenii Scăieni pentru o moară.
***M.M.B.**, nr. 27.718*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (34,5x24 cm.). Are copie în ms. 27.652, pp. 45-46 (nr. 31).
***Bibliografie**: ed.*: Filitti, 1919, pp. 164-165 (*nr. 505*).

3. ***1803 iunie 2*** Constantin Alexandru Ipsilanti, domnul Țării Românești, poruncește ispravnicilor județului Slam Râmnic (Râmnicu Sărat) să cerceteze jalba lui Dumitrache Racoviță fost mare logofăt în legătură cu vânzarea unor stânjeni din moșia Herești împreună cu o livadă „*dă pomi înfundată*", de către Grigorie Bagdat lui Tatul, fiul lui Alecse manzăl, pentru care nu s-a respectat

dreptul de protimisis. Semnează marele logofăt și fostul mare clucer.
M.M.B.*, nr. 13.326*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (31x21 cm.), sigiliu inelar domnesc în chinovar.

4. **1803 iunie 5** O listă întocmită de către Dragomir logofăt cu bunurile găsite într-o ladă la Mănăstirea Domnița Bălașa, din București – poale pentru icoane; sfită de arhiereu; cruce, potir, candele, lingurițe și paftale de argint; stihare; procovețe; o Evanghelie ferecată cu argint; covor de mătase pentru mormânt, precum și alte lucruri.
M.M.B.*, nr. 30.719*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (34,5x12 cm.). Are copie mod. nedatată.
Bibliografie*: ed.*: Vîrtosu, Vîrtosu, 1938, pp. 157-158 (*nr. 192*); Rafailă, 2013, p. 268-269 (*nr. 41*).

5. **1803 iulie 16** Constantin Alexandru Ipsilanti, domnul Țării Românești, poruncește ispravnicilor de județe să identifice țiganii boierești „*risipiți*” ai lui Dumitrașco Racoviță mare vornic. Semnează marele logofăt.
M.M.B.*, nr. 14.004*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (30,5x21 cm.), monograma domnească și sigiliu inelar domnesc în chinovar.

6. **1803 august 9** Moșnenii Lungeni dau lui Iordache Cantacuzino paharnic un zapis de adeverință pentru stăpânirea moșiei Valea Lungă (județul Dâmbovița), angajându-se, totodată, să restituie venitul acestei moșii, pe care l-au luat, pe nedrept, timp de cinci ani. Adeverează Bucur, fiul lui Bucur Lungean.
M.M.B.*, nr. 27.090*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (34,5x24 cm.). Are copie mod. nedatată.
Bibliografie*: ed.*: Filitti, 1919, p. 193 (*nr. 616*).

7. **1803 august 23** Constantin Alexandru Ipsilanti, domnul Țării Românești, acordă lui Grigore Băleanu fost mare clucer dreptul de a stăpâni 20 de liude, după cum era consemnat în condicile Vistieriei și la „*calemul scutelnicilor*”, pentru „*credincioasele slujbe*” săvârșite cu „*osârdie și credință*”.
M.M.B.*, ms. 27.654*
Copie mod. din 1874, hârtie folio (44x29 cm.), pp. 182-183 (nr. 87).
Bibliografie*: ed.*: Filitti, 1919, pp. 47-48 (*nr. 170*).

8. **1803 august 31** Constantin Alexandru Ipsilanti, domnul Țării Românești, confirmă lui Dumitrașco Racoviță mare vornic dreptul de a stăpâni 15 liude „*oameni străini*” din județul Buzău, care să fie scutiți de plata dărilor, după cum i-a avut „*hărăziți prin cărți domnești*” de la domnii Mihai Suțu și Alexandru Ipsilanti. Semnează marele logofăt și marele vistier.
M.M.B.*, nr. 13.436*
Orig. rom., hârtie folio cu filigran (35x24 cm.), sigiliu inelar domnesc în chinovar.

9. ***1803 septembrie 3*** Constantin Alexandru Ipsilanti, domnul Țării Românești, întărește anaforaua marilor boieri și poruncește boierilor hotarnici să cerceteze, la fața locului, în baza actelor doveditoare, hotarele moșiei Valea Lungă (județul Dâmbovița), aflate în disputa dintre moșnenii Dovăncești și Iordache Cantacuzino fost mare paharnic. Semnează marele ban, marii vornici și marele logofăt. Consemnează în condică Constantin logofăt.
***M.M.B.**, nr. 27.091*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (34,5x24 cm.), sigiliu inelar domnesc în chinovar. Are copie mod. nedatată.

10. ***1803 octombrie 22*** Grigore Bagdat, fiul lui Grigore Bagdat, împreună cu mama lui, Maria, vând lui Dumitrașco Racoviță fost mare vornic 100 de stânjeni de moșie din hotarul Herăști (județul Slam Râmnic, azi Râmnicu Sărat), cu 225 de taleri. Martor: popa Rafail din Filipeștii de Târg.
***M.M.B.**, nr. 13.412*
Orig. rom., hârtie difolio (34x24,5 cm.).

11. ***1803 noiembrie 1*** Stanciu Bagdat, Mariuța văduva, Lepădat Bagdat și Pârvu, fiul lui Stanciu Bagdat, vând lui Dumitrașco Racoviță mare vornic 4 pogoane, 3 cezvârți și 3 prăjini de vie, aflate în Dealul Vârteșcoiului, pe moșia Mănăstirii Râmnic, însă „*fără case, fără șoproane, fără vase*”, cu 436 de taleri. Scrie Panaiotache Notara, care este și martor, alături de Hiotu al treilea logofăt, purtător de grijă.
***M.M.B.**, nr. 13.408*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (34,5x24 cm.), 4 semnături digitale în cerneală.

12. ***1803 noiembrie 20*** Panait Băbeanu fost mare sluger adeverează doctorului Constantin Darvari, ca împreună cu soția sa, Elenco, care era în același timp și nepoata marelui boier, și copiii lor să stăpânească 15 stânjeni de loc, aflați pe Podul Mogoșoaiei, în Mahalaua Popei Soare din București.
***M.M.B.**, ms. 81.666*
Hârtie folio (36x23,5 cm.), f. 71-71^{v} (nr. 111).

13. ***1804 februarie 9*** Sultana Lehliu, soția lui Gheorghe Lehliu, dă adeverință cocoanei Dumitra, soția lui chir Procopie (Vasile) Canusi, pentru vânzarea moșiei Găuriciu (județul Teleorman), cu 4.500 de taleri și al cărui zapis s-a pierdut.
***M.M.B.**, nr. 27.393*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (21,5x16 cm.). Are copie în ms. 27.429, p. 47 (nr. 23).
***Bibliografie**: ed.*: Filitti, 1919, p. 6 (*nr. 18*).

14. ***1804 aprilie 1*** Grigore Brâncoveanu mare vornic vinde lui Hristea bulucbașa venitul moșiilor din județele Romanați, Dolj, Gorj, Mehedinți și Olt, pe timp de un an, între 1 aprilie 1804 și 1 aprilie 1805, cu 7.500 de taleri.

M.M.B., *nr. 31.114*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (34,5x24. cm.).

15. ***1804 mai 13*** Departamentul de Șapte adeverează zapisul lui Vasilache Strâmbeanu logofăt, care împreună cu soția lui, Zoița, au vândut lui Petre Vasiliu (Vasilo) Canusi 300 de stânjeni din moșia Tătărăii de Sus (județul Ialomița), pe care îi avea primiți drept moștenire de la mama sa, cu 1.800 de taleri. De asemenea, vânzătorul promite să-i dăruiască Zmarandei, fiica lui Vasilache, „*când Dumnezeu va da noroc copilei de măritat*" un rând de haine „*bun*" și un inel cu diamant. Zapisul a fost întocmit la 7 martie 1804. Martori: Gheorghe Mehtupciu, Mariuța Alexeanca, Dumitrache Buescu fost al treilea logofăt, Neculae polcovnic și Radu Periețean. Consemnează în condica Departamentului de Șapte Mihai logofăt condicar.
M.M.B., *nr. 27.357*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (35,5x24,5 cm.), 2 amprente digitale în cerneală. Provine de la Epitropia Aşezămintelor Brâncoveneşti. Are copie în ms. 27.429, pp. 124-125 (nr. 68).
Bibliografie: *ed.*: Filitti, 1919, p. 15 (*nr. 86*).

16. ***1804 mai 13*** Departamentul de Șapte adeverează zapisul Mariuței Alexeanu prin care a vândut lui chir Petre Vasile (Vasiliu) Canusi 300 de stânjeni din moșia Tătărăii de Sus (județul Ialomița), cu 1.800 de taleri. Zapisul a fost întocmit la 10 martie 1804. Martori: Vasilache Strămbean logofăt, Gheorghe Mehtupciu, Dumitrache Buescu fost al treilea logofăt, Nicolae polcovnic și Radu Periețean. Scrie Constantin Alexeanu, nepotul Mariuței Alexeanu, care este și martor. Consemnează în condica Departamentului de Șapte Mihai logofăt condicar.
M.M.B., *nr. 27.358*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (31,5x22 cm.), sigiliu inelar în cerneală neagră. Are copie în ms. 27.429, pp. 125-126 (nr. 69).

17. ***1804 mai 13*** Departamentul de Șapte adeverează zapisul lui Constantin Alexeanu logofăt de la Vistierie prin care vinde lui chir Petre Vasili (Vasiliu) Canusi 125 de stânjeni din moșia Tătărăii de Jos (județul Ialomița), dăruiți de către mătușa lui, Mariuța Alexeanu, cu 750 de taleri. Zapisul a fost întocmit la 10 martie 1804. Martori: Mariuța Alexeanu, Gheorghe Mehtupciu, Dumitrache Buescu fost al treilea logofăt, Nicolae polcovnic și Radu Periețean. Consemnează în condica Departamentului de Șapte Mihai logofăt condicar.
M.M.B., *nr. 27.359*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (31,5x21,5 cm.). Are copie în ms. 27.429, p. 127 (nr. 70).

18. ***1804 iunie 1*** Constantin Alexandru Ipsilanti, domnul Țării Românești, poruncește ispravnicilor de județe prin cartea dată lui Gheorghe Iordache vătaf de țigani să fie „*apărați de jafuri și nedreptăți*" țiganii „*umblători în țară după hrană și meșteșugul lor*" ai lui Dumitrașco Racoviță mare vornic. Semnează

marele logofăt. Scrie în condică Răducu fost al treilea logofăt.
***M.M.B.**, nr. 14.005*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (30x22 cm.), monograma domnească şi sigiliu inelar domnesc în chinovar.

19. ***1804 iunie 10*** Departamentul de Șapte adeverează zapisul Sultanei Lehliu pe care i-l dă cocoanei Dumitrei, soția lui chir Procopie, pentru vânzarea moșiei Găuriciu (județul Teleorman), cu 4.500 de taleri. Suma de bani obținută a fost folosită pentru scoaterea din zălog a caselor soțului ei de la chir Stan lipscan. Zapisul a fost întocmit la 8 februarie 1804. Consemnează în condica Departamentului de Șapte Mihai logofăt condicar.
***M.M.B.**, nr. 27.394*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (28x19 cm.). Are copie în ms. 27.429, pp. 46-47 (nr. 22).

20. ***1804 iunie 11*** Adeverință pentru primirea celor 45 de taleri de la Grigore Brâncoveanu mare vornic, care nu au fost plătiți de către răposatul Nicolae Brâncoveanu mare ban.
***M.M.B.**, nr. 31.102*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (24x17,5 cm.).

21. ***1804 iunie 24*** Constantin Alexandru Ipsilanti, domnul Țării Românești, poruncește ispravnicilor județului să cerceteze jalba lui Constantin Hrisoscoleu împotriva lui Constantin Călinescu pentru două părți de moșie din hotarul Măgurenilor (județul Prahova), care au aparținut răposatului general Mihai Cantacuzino și au fost vândute de către acesta cu 18 ani în urmă, înainte de a se stabili în Rusia.
***M.M.B.**, nr. 27.057*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (34,5x24 cm.), sigiliu inelar domnesc în chinovar. Are copie mod. nedatată.
***Bibliografie**: ed.*: Filitti, 1919, p. 134 (*nr. 403*).

22. ***1804 iulie 3*** Constantin Alexandru Ipsilanti, domnul Țării Românești, reînnoiește și întărește celor doi preoți scutirea de plata dărilor, precum și dreptul de a avea patru oameni străini, care să fie „*fără pricină de dajdie, scutiți cu pecetluituri gospod*” de la biserica cu hramul Sfinților Apostoli Petru și Pavel și Sfânta Muceniță Marina, din Târgoviște. Biserica a fost refăcută de către Dumitrache Ghica fost mare ban, care a și construit trei case pentru locuința celor doi preoți și a unui dascăl „*pentru învățătura copiilor*”. Citește marele vistier.
***M.M.B.**, nr. 27.671*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (33,5x23,5 cm.), monograma domnească şi sigiliu inelar domnesc în chinovar.

23. ***1805 iulie 14*** Lista celor 44 de pogoane și jumătate de vie din moșia Măgureni ale lui Ioan Racoviță, care au fost alese în anul 1793 și pe care le-a

schimbat pe alte 44 de pogoane și jumătate ale lui Iordache Cantacuzino clucer din moșia Drăgăneasca.
***M.M.B.**, nr. 27.033*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (22x15,5 cm.). Are copie mod. nedatată.

24. **1804 iulie 20** Constantin Alexandru Ipsilanti, domnul Țării Românești, întărește anaforaua marilor boieri și hotărăște ca Iordache Cantacuzino paharnic și Constantin Hrisoscoleu medelnicer să-și stăpânească moșia Măgureni „*întocmai după alegerea și hotărnicia*” făcută în anul 1793, în timp ce Ioniță Racotă să-și stăpânească „*numai acele locuri înfundate*”, care „*iarăși prin numita hotărniciie s-au ales și s-au deosebit*”. De asemenea, domnul poruncește și cercetarea pentru 100 de stânjeni de „*codru de loc*”, aflați tot în hotarul moșiei Măgureni, care aparțin lui Ioniță Racotă.
***M.M.B.**, nr. 27.058*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (34,5x24 cm.), sigiliu inelar domnesc în chinovar. Are copie mod. nedatată.

25. **1804 iulie 24** Constantin Alexandru Ipsilanti, domnul Țării Românești, dă sinet pentru un loc domnesc, aflat la Poarta de Sus a Curții Domnești „*cei Vechi*”, din București, „*în răspântia dintre trei poduri*”, care să rămână în continuare „*dășchis, slobod*” pentru toți vecinii de jur-împrejur, fără dreptul de a se construi „*vreo bina pă dănsul*”.
***M.M.B.**, nr. 35.831*
Copie rom., hârtie difolio cu filigran (30,5x21,5 cm.).
***Bibliografie**: ed.*: Documente, 1960, pp. 187-188 (*nr. 114*).

26. **1804 iulie 29** Constantin Alexandru Ipsilanti, domnul Țării Românești, poruncește lui Ianco (Iancu Glava) fost mare clucer de arie să cerceteze, la fața locului, jalba lui Gheorghe Cantacuzino paharnic în pricina hotarelor moșiei Valea Lungă (județul Dâmbovița).
***M.M.B.**, nr. 27.666*
Copie rom. din 1846, hârtie difolio cu filigran (22x17,5 cm.). Are copie în ms. 27.656, pp. 51-54 (nr. 8).

27. **1804 august 22** Dositei Filitti, mitropolitul Țării Românești, dă carte „*cu înfricoșat blestem și groaznică afurisenie*” lui Bucur și cumnatului lui, Nițu, împreună cu Ban, Bucur, Nicola și Ion Balosel, care sunt „*știutori hotarelor moșiei i vechii stăpâniri*”, pentru arătarea hotarelor dintre moșia Glodeni, stăpânită de către popa Simion, popa Florea, Radu Gogioiu și Oprea, și moșia Lungeanca (Valea Lungă) a boierilor Cantacuzino.
***M.M.B.**, nr. 27.093*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (21,5x31 cm.). Are copie mod. nedatată.

28. ***1804 august 25*** Unchiașul Stan Oncescu din Glodenii din Vale, fiul lui Oancea cojocar, acceptă să primească carte de blestem pentru adeverirea moșiei Valea Lungă. Scrie Chivu postelnicel, care este și martor.
M.M.B.*, nr. 27.019*
Orig. rom., hârtie folio cu filigran (31,5x10,5 cm.), o amprentă digitală în cerneală. Are copie mod. nedatată.

29. ***1804 august 28*** Anaforaua lui Radu Grecianu fost mare sluger și a lui Iancu Glava fost mare clucer de arie pentru cercetarea, la fața locului, a jalbei date de către popa Simion, popa Florea, Radu Gogioiu și Oprea Glodeanu, moșneni Dovăncești, împotriva sătenilor din Lungeni pentru împresurarea a două părți de moșie din județul Dâmbovița, precum și pentru un loc de codru „*din apa Cricovului*”.
M.M.B.*, nr. 27.097*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (34,5x25 cm.). Are copie mod. nedatată.

30. ***1804 septembrie 4*** Anaforaua lui Radu Greceanu fost mare sluger și a lui Iancu Glava pentru stăpânirea unui codru de loc numit Drogurile, în suprafață de 100 de stânjeni, care a fost dăruit Mănăstirii Gorgota de către Nica megiaș din Valea Lungă, încă din leat 7197 (1689), pe când egumen al locașului de cult era Ioanichie ieromonah.
M.M.B.*, nr. 27.092*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (34,5x25 cm.). Are copie mod. nedatată.

31. ***1804 septembrie 16*** Constantin Alexandru Ipsilanti, domnul Țării Românești, acordă lui Dumitrașco Racoviță fost mare vornic stăpânirea, pe lângă cele 15 liude „*hărăziți prin cărți domnești*”, a altor 15 liude, oameni străini, care să fie în „*pace și nesupărați dă rândul dăjdiilor Vistieriei și dă alte orănduieli*”, drept recompensă pentru că „*s-au arătat slujind cu credință domnilor și țării*”. Citește marele vistier. Consemnează în condica Vistieriei al treilea logofăt.
M.M.B.*, nr. 14.006*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (34x24 cm.), monograma domnească și sigiliu inelar domnesc în chinovar.

32. ***1804 septembrie f.z.*** Constantin Alexandru Ipsilanti, domnul Țării Românești, acordă lui Iordache, fiul lui Manu Stolojan din județul Gorj, privilegiul de a face parte din breasla boierinașilor mazili, fiind scutit de plata dijmăritului și a vinăriciului.
M.M.B.*, nr. 37.439*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (30,5x22 cm.), monograma domnească și sigiliu inelar domnesc în chinovar.

33. ***1804 octombrie 19*** Dragomir pitar și vătaf de curte dă zapis lui Anastase Lavda rachierul pentru refacerea unei prăvălii de „*rachierie*”, aflată în „*dreptul*

ferestrelor Pușcăriei", pe pământul Mănăstirii Domnița Bălașa, din București, care a ars, având dreptul de a o stăpâni încă 10 ani, fiind scutit de 110 taleri, în vederea recuperării cheltuielilor făcute cu aceasta. Scrie Constantin fost al treilea logofăt, care este și martor.
***M.M.B.**, nr. 30.510*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (30,5x21,5 cm.). Are copie mod. din 1894. Provine de la Epitropia Așezămintelor Brâncovenești.
***Bibliografie**: ed.*: Vîrtosu, Vîrtosu, 1938, p. 159 (*nr. 194*); Rafailă, 2013, pp. 269-270 (*nr. 42*).

34. ***1804 decembrie 14*** Hotărnicia boierilor ispravnici ai județului Teleorman pentru cei 427 de stânjeni din moșia Măldăieni ai lui Marin Butculescu fost al treilea vistier.
***M.M.B.**, nr. 45.892*
Orig. rom., hârtie difolio (17x24 cm.). Lipsă jumătate din suportul papetar.

35. ***1804 decembrie 20*** Adeverința lui Constantin, vătaf al Divanului, pentru un zapis al moșiei Răzoaia (județul Slam Râmnic, azi Râmnicu Sărat), primit de la cocoana Mariuța Hrisoscoleu clucereasa.
***M.M.B.**, nr. 27.034*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (12x17 cm.). Are copie mod. nedatată.

36. ***1804 decembrie 20*** Departamentul de Șapte adeverează zapisul lui Gheorghe Mehtupciul logofăt prin care vinde lui Polizache Dimitriu două părți de moșie din moșia părintească a Tătărăilor de Sus și a Tătărăilor de Jos (județul Ialomița) împreună cu 20 de pogoane de vie de la Valea Scheilor, cu 4.500 de taleri. Zapisul a fost întocmit la 12 iulie 1804. Martori: Diiamandi Mehtupciul al doilea vistier și Dumitrache Buescu fost al treilea logofăt.
***M.M.B.**, nr. 27.360*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (31x21,5 cm.). Are copie în ms. 27.429, pp. 128-129 (nr. 71).

37. ***1805 ianuarie 11*** Departamentul de Șapte adeverează zapisul lui Panait (Băbeanu) slujer prin care a vândut doctorului Constantin Darvari și soției lui, Elenco, care era și nepoata vânzătorului, 600 de stânjeni din moșia Lipoveanca (județul Ilfov), de lângă Obilești, cu 3.000 de taleri. Această moșie a fost cumpărată de la răposatul Mihai Lipovean fost al treilea vistier, în anul 1776. Zapisul a fost întocmit la 10 ianuarie 1805. Martoră: Bălașa logofeteasa. Scrie Pană, fiul lui Ioniță medelnicer, fiind în același timp nepot și fin al lui Panait Băbean fost mare slujer. Consemnează în condica Departamentului de Șapte Mihai logofăt condicar.
***M.M.B.**, ms. 81.666*
Hârtie folio (36x23,5 cm.), f. 46 (nr. 80).

38. ***1805 martie 1*** Voicu moștean, fiul lui Coman diacon din satul Recea de Jos, vinde nepotului său, Dragomir, fiul lui Sandu, 11 stânjeni și jumătate și două

palme din partea sa de moșie Stejarul, cu câte 2 taleri pe stânjen. Martori: Sandu, fiul lui Coman diacon; popa Stan; Coman diacon; popa Tanasie duhovnic și Constantin diacon. Scrie popa Sandu.
***M.M.B.**, nr. 27.492*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (31,5x21,5 cm.), o amprentă digitală în cerneală.

39. ***1805 martie 25*** Raportul Divanului Craiovei privind obligarea locuitorilor din satele Comoșteni, Gănțova și Ungureni, din plasa Bălții (județul Dolj), să efectueze cele 12 zile de clacă pe an și să-și dea dijma „*după obicei*", așa cum erau „*hotărâte în condică și după vechiul obicei al pământului*". Cu arendașii anteriori sătenii au avut înțelegere să plătească pe fiecare an câte un zlot de vatră și să facă câte o zi de clacă. Citește fostul mare slujer. Consemnează în condica Divanului, Ioan condicar.
***M.M.B.**, nr. 28.586*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (31x22 cm.). Provine de la Epitropia Așezămintelor Brâncovenești.

40. ***1805 martie 30*** Badea bucătar împreună cu soția lui, Ilinca, vând lui Ioniță cojocar și jupânesei lui, Zmaranda, o casă cu „*pimnița ei i cu locul ei*", aflată în Mahalaua Olarilor, din București, cu 520 de taleri. Martori: popa Ion duhovnic și popa Iordache din Mahalaua Olarilor; Sandu vătaf de săpunari împreună cu soția lui, Sultana; Stan cojocar, ginerele lui Sandu vătaf; Paraschiva căpitan și vecin și Drăghiț vizitiu și vecin. Scrie popa Mihai.

***M.M.B.**, nr. 12.448*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (34x23,5 cm.), două amprente digitale în cerneală.

41. ***1805 aprilie 1*** Zapisul de arendă al moșiilor din județele Olt, Romanați, Dolj, Gorj și Mehedinți ale lui Grigorașco Brâncoveanu fost mare vornic pe timp de un an, între 1 aprilie 1805 și 1 aprilie 1806, contra sumei de 10.500 de taleri.
***M.M.B.**, nr. 31.117*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (33,5x23 cm.).

42. ***1805 mai 18*** Constantin Alexandru Ipsilanti, domnul Țării Românești, poruncește marelui logofăt de Țara de Sus să cerceteze pricina dintre Constantin Papazoglu și egumenul Mănăstirii Radu Vodă cu privire la un loc cu „*bina*" arsă în timpul focului mare din 1804.
***M.M.B.**, nr. 12.237*
Copie. rom. din 1833, hârtie difolio cu filigran (29x19 cm.). Are copie mod. nedatată.
***Bibliografie**: ed.*: Documente, 1960, pp. 189-191 (*nr. 116*).

43. ***1805 mai 31*** Departamentul de Șapte adeverează zapisul prin care Maria postelniceasa, fiica răposatului Șerban Fusea, văduvă de ambii soți (Ștefan și Chiru), vinde doctorului Constantin Darvar „*toate acareturile*" – o pereche de

case pe „*pivniță de zid*” împreună cu alte case mai mici din Mahahaua Sf. Vineri de la Târgoviște; o vie împreună cu case, pivniță, obrație, livadă de pruni și vase, din Aninoasa, primită de zestre de la părinți; moșia Ulmi (numită și Puțul Milcului) primită de zestre de la socrul Anghelache, tatăl primului soț, Ștefan; muntele Dudele Mici (județul Dâmbovița); o pereche de case cu „*pivniță boltită, cu prăvălie în fața uliții cei mari cu curtea lor*”; o moară cu două roate de la Glodeni, primită moștenire de la fratele ei răposat, Negoiță Fusea; precum și un loc de casă de pe Podul Mogoșoaiei, în Mahalaua Vișicăi, din București, cumpărat de la Radu, fiul lui Dimitrie căpitan, împreună cu sora ei, răposata Voineasa. Toate aceste bunuri au fost vândute cu suma de 11.000 de taleri la 24 mai 1805. Scrie Nicolae logofăt de la Mitropolie, care este și martor. Consemnează în condică Mihai logofăt condicar.
***M.M.B.**, ms. 81.666*
Hârtie folio (36x23,5 cm.), f. 87v-88 (nr. 120).

44. ***1805 iunie 6*** Constantin Alexandru Ipsilanti, domnul Țării Românești, întărește anaforaua boierilor hotarnici făcută în urma plângerii lui Radu, Bucur, Ion împreună cu cetașii lor pentru alegerea „*ocolului hotarelor*” moșiei Văii Lungi (județul Dâmbovița) după „*scrisorile vecinilor răzeși*”.
***M.M.B.**, nr. 27.100*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (34,5x24 cm.), sigiliu inelar domnesc în chinovar.

45. ***1805 iulie 5*** Constantin Alexandru Ipsilanti, domnul Țării Românești, întărește în pricina dintre Constantin Papazoglu și egumenul Mănăstirii Radu Vodă, din București, cu privire la despăgubirea binalei arse în focul din 1804.
***M.M.B.**, nr. 12.238*
Copie rom. din 1833, hârtie difolio cu filigran (29x19 cm.).
***Bibliografie**: ed.*: Documente, 1960, pp. 191-192 (*nr. 117*).

46. ***1805 iulie 10*** Isprăvnicatul județului Slam Râmnic (Râmnicu Sărat) adeverează zapisul lui Constantin (Dinu) Bagdat, fiul lui Dumitrașco Bagdat, care împreună cu mama lui, Marica, au vândut lui Dumitrașco Racoviță fost mare vornic un vad de moară cu două roate și o moșioară de pe apa Milcovului, cu 1.450 de taleri. Zapisul a fost încheiat la 30 iunie 1805. Martori: Panait Bagdat, Alecu Bagdat portar, Asan Racoviță fost mare serdar, Tudorache Țigănescu fost al treilea logofăt, Ștefan fost al doilea vistier. Scrie Constantin, care este și martor. Consemnează în condica județului Ion condicar.
***M.M.B.**, nr. 13.384*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (32x22 cm.).

47. ***1805 august 19*** Matei răspunde scrisorii trimise de către Marin Butculescu fost al treilea vistier pentru primirea unei sume de bani împreună cu o poliță de la chir Nicolau Sachelariu.
***M.M.B.**, nr. 45.889*

Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (31,5x21,5 cm.), sigiliu în ceară roșie la închiderea scrisorii.

48. **1805 august 29** Isprăvnicatul județului Slam Râmnic (Râmnicu Sărat) solicită lui Pastia polcovnic și lui Tudorache Țigănescu al treilea logofăt să dea înscris privind suma stânjenilor și semnele vadului de moară împreună cu un loc, aflat în Broșteni, pe apa Milcovului, cumpărat de către Dumitrașco Racoviță fost mare vornic de la Dinu Bagdat, în urma jalbei depusă de către un egumen arhimandrit.
***M.M.B.**, nr. 13.389*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (28,5x10 cm.).

49. **1805 septembrie 12** Raportul marilor boieri – D. Alexandru Ghica mare ban, Ștefan Văcărescu mare vornic, Barbu Știrbei mare vornic, Constantin Bălăceanu mare logofăt și Iordache Crețulescu mare clucer – privind jalbele făcute de către popa Zlate și Dimitrie (Dumitru Petco) în legătură cu diata răposatului hagi Dimitrie Papazoglu.
***M.M.B.**, nr. 12.239*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (35x24 cm.). Are două copii nedatate: una mod. și o copie dactilografiată.

50. **1805 octombrie 8** Constantin Alexandru Ipsilanti, domnul Țării Românești, desemnează pe sluga domnească Mincul, „*copil din casă de Divan*”, ca până la sfârșitul lunii să meargă la ispravnicii județului Dâmbovița pentru a clarifica hotarul moșiei Valea Lungă prin includerea unui „*codru de loc*”, în urma jalbei dată de către Iordache Cantacuzino clucer.
***M.M.B.**, nr. 27.101*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (19,5x14 cm.), sigiliu inelar domnesc în chinovar. Are copie mod. nedatată.

51. **1805 octombrie 30** Chitanță pentru trimiterea celor 1.200 de taleri.
***M.M.B.**, nr. 13.418*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (12x8,5 cm.).

52. **1805 decembrie 1** Isprăvnicatul județului Slam Râmnic (Râmnicu Sărat) adeverează zapisul lui Vasile, fiul unchiașului Tudorache manzăl din Broșteni, care împreună cu soția lui, Neaga, și cu copiii lor au vândut lui Dumitrache Racoviță fost mare vornic o cășcioară și câțiva pomi, aflate pe moșia Broșteni, cu 35 de taleri. Zapisul a fost întocmit la 30 noiembrie 1805. Martori: Tudorache manzăl, Dobre morar și Radu morar. Scrie Ion condicar.
***M.M.B.**, nr. 13.383*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (28,5x19,5 cm.).

53. **1805 decembrie 15** Constantin Alexandru Ipsilanti, domnul Țării Românești, poruncește ispravnicilor județului Teleorman să cerceteze, la fața

locului, hotarele moșiilor Tomșani și Vulpești, aflate în pricină între Sandu Cornățeanu medelnicer și Ion Bălescu împreună cu cetașii lui, conform zapisului de învoială întocmit la Isprăvnicat.
M.M.B., *nr. 13.110*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (32,5x22,5 cm.), sigiliu inelar domnesc în chinovar. Are copie mod. nedatată la nr. 12.495.

54. ***1805 decembrie 19*** Constantin Alexandru Ipsilanti, domnul Țării Românești, hotărăște, ca în urma anaforalei din 14 februarie 1805, Iordache Cantacuzino fost mare clucer, să stăpânească moșia Valea Lungă, aflată în pricină cu moșnenii Șerbănești.
M.M.B., *nr. 27.098*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (35x24 cm.), sigiliu inelar domnesc în chinovar.
Bibliografie: *ed.*: Filitti, 1919, p. 194 (*nr. 619*).

55. ***1806 ianuarie 20*** Sandu vătaf de săpunari împreună cu soția lui, Sultana, și cu fiii lor vând lui Ștefan medelnicer o casă „*din dosul casii noastre cei din față împreună cu coprinsul ei*”, aflată în Mahalaua Olarilor, din București, primită „*dă milostenie*”, cu 1.100 taleri. Martori: Neagu, fratele lui Sandu; Tudor; Ioniță cojocar vecin; Drăghici căpitan; popa Ioan, popa Mihai și popa Iordache din Mahalaua Olarilor.
M.M.B., *nr. 12.449*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (31x22 cm.), 3 amprente digitale în cerneală.

56. ***1806 februarie 16*** Ioniță Știrbei, ispravnicul județului Dâmbovița, acordă Mariei postelniceasa din Târgoviște, sora răposatului Negoiță Fusea, stăpânirea unei roți de moară împreună cu vadul corespunzător de la Glodeni, aflat în dispută cu jupâneasa Ilinca Fusoaica, cumnata ei, care deținea și zapisele de împărțeală întocmite între ele, în urma decesului lui Negoiță Fusea.
M.M.B., *ms. 81.666*
Hârtie folio (36x23,5 cm.), f. 63v-64 (nr. 98).

57. ***1806 martie 10*** Isprăvnicatul județului Slam Rămnic (Râmnicu Sărat) adeverează zapisul de schimb încheiat între Dimitrașco (Dumitrașco) Racoviță fost mare vornic cu arhimandritul Chiprianos, egumenul Mănăstirii Sf. Ioan din Focșani, pentru un vad de moară de pe apa Milcovului, din Broșteni, care a fost cumpărat de către marele boier de la Dinu Bagdat. Martori: Iordache și Iordache Țigănescu fost al treilea logofăt. Consemnează în condica județului Matei condicar.
M.M.B., *nr. 13.386*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (32x22,5 cm.).

58. ***1806 martie 10*** Ioan spătar și Theodorache Țigănescu fost al treilea logofăt dau pitac boierilor ispravnici ai județului Slam Rămnec (Râmnicu Sărat)

privind alegerea unui vad de moară împreună cu moșia din jur, care a fost achiziționat de către Dumitrașco Racoviță fost mare vornic de la Dinu Bagdat. Consemnează în condica județului Matei condicar.
***M.M.B.**, nr. 13.409*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (32x22,5 cm.).

59. ***1806 aprilie 1*** Zapis dat lui Grigorie Brâncoveanu fost mare vornic pentru vânzarea venitului moșiilor din județele Romanați, Dolj, Gorj, Mehedinți și Olt pe timp de 3 ani, între 1 aprilie 1806 și 1 aprilie 1809, contra sumei de 30.000 de taleri.
***M.M.B.**, nr. 31.116*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (35x23,5 cm.).

60. ***1806 iunie 5*** Fostul mare medelnicer dă răspuns marelui logofăt de Țara de Jos în legătură cu cele 12 zilele de clacă și dijma „*în natură*" pentru moșia Dărmănești (județul Prahova), după cum au fost solicitate prin jalba din 14 mai 1806 de către Constantin șetrar, epistatul moșiei Agești a Saftei Dudescu, conform celor ce „*sănt întocmite și legiuite în condica Divanului*".
***M.M.B.**, nr. 13.342*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (32x22 cm.).

61. ***1806 iunie 12*** Grigorie Ghica mare logofăt și Răducanu slujer adeverează zapisul monahiei Elisaveta Fusoaica prin care a vândut doctorului Constantin Darvari locul unei pivnițe, aflată lângă Hanul lui Zamfir, care a ars, cu 2.000 de taleri. Pivnița o primise de zestre și a lăsat-o prin diată surorii sale, Zamfira, care însă a decedat ulterior. Scrie Nicolae logofăt, care este și martor.
***M.M.B.**, ms. 81.666*
Hârtie folio (36x23,5 cm.), f. 94-94^{v} (nr. 127).

62. ***1806 iunie 14*** Iancu Glava și Radu Grecianu dau răspuns domnului privind jalba înaintată de către sătenii din Valea Lungă în legătură cu pricina avută cu Iordache Cantacuzino clucer pentru un codru de loc, care ține de „*trupul*" moșiei Glodeni, după cum reiese din cinci zapise vechi, întocmite între anii 1652 (7160) și 1742 (7250).
***M.M.B.**, nr. 27.095*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (34x22 cm.). Are copie mod. nedatată.

63. ***1806 iunie 14*** Iancu Glava și Radu Grecianu fost mare sluger dau răspuns domnului în legătură cu pricina de judecată dintre Radu, Bucur, Ion și Necula împreună cu cetașii lor și Iordache Cantacuzino fost mare clucer pentru hotarele moșiei Valea Lungă, care se învecina cu moșia Glodeni.
***M.M.B.**, nr. 27.096*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (32x22 cm.). Are copie mod. nedatată.
Bibliografie: *ed.*: Filitti, 1919, p. 194 (*nr. 620*).

64. ***1806 iulie 4*** Ecaterina Mavrocordat, Iordache Cantacuzino fost mare clucer și cu copiii răposatului Aleco medelnicer, înaintează domnului o jalbă împotriva locuitorilor din Valea Lungă care au „*împresurat o bucată de loc peste Cricov*” împreună cu „*altă bucată de loc din moșia Glodenilor*”.
***M.M.B.**, nr. 27.099*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (31x21 cm.). Are copie mod. nedatată.

65. ***1806 iulie 12*** Constantin Alexandru Ipsilanti, domnul Țării Românești, întărește lui Fotache Știrbei fost mare clucer stăpânirea unei cârciumi împreună cu locul ei, aflată în Mahalaua Bălăceanului din București, care a aparținut răposatului frate Constantin Știrbei vornic, și a fost cumpărată la mezat, la 20 iunie 1806, cu 2.101 taleri. De asemenea, a fost plătită și suma de 105 taleri și 6 bani pentru „*havaetul*” cutiei milosteniei de la Epitropia obștii.
***M.M.B.**, ms. 81.666*
Hârtie folio (36x23,5 cm.), f. 11^v-12 (nr. 19).

66. ***1806 iulie 22*** Radu Golescu fost mare vornic, Isaac Ralet logofăt, Constantin Crețulescu mare vornic, Ianache Bălăceanu mare logofăt și Nestor căminar adeverează așezământul de învoială încheiat între moșnenii Glodeni și Dovăncești cu Iordache Cantacuzino fost mare clucer pentru un „*codru de loc*” aflat în hotarul moșiei Văii Lungi (Lungeanca). Adeverează și sunt martori: popa George; Oprea și popa Vasile, fiii lui Gheorghe Glodeanu diacon; popa Florea Glodeanu; Radu Dovancă Glodeanu; Radu, fiul lui Stan Dovancă; Stan Oncescu din Glodenii de Vale și Ion, fiul lui Ene Lungeanu din Lungeni. Scrie Nicolae logofăt, care este și martor.
***M.M.B.**, nr. 27.102*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (31,5x21,5 cm.), 2 amprente digitale în cerneală. Are copie mod. nedatată.
***Bibliografie**: ed.*: Filitti, 1919, pp. 194 (*nr. 621*).

67. ***1806 iulie 27*** Radu Golescu mare vornic, Isaac Ralet logofăt, Constantin Crețulescu mare vornic, Barbu Știrbei mare vornic, Dumitrașco Racoviță mare logofăt, Ianache Bălăceanu mare logofăt și Nestor căminar scriu domnului în legătură cu cele constatate în urma cercetării, la fața locului, a jalbei făcute de către Ecaterina Mavrocordat, Iordache Cantacuzino clucer și copiii răposatului Alexandru medelnicer pentru îndreptarea hotarelor dintre moșiile Valea Lungă și Glodeni. De asemenea, s-a constatat că Mănăstirea Gorgota nu avea drept de stăpânire asupra celor 100 de stânjeni, după cum pretindea printr-un zapis „*mincinos ... care se văzu dres la văleat*”.
***M.M.B.**, nr. 27.094*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (35x24 cm.). Are copie mod. nedatată. Are alte două exemplare la nr. 27.103 și 27.104 cu cópii mod.

68. ***1807 mai 8*** Adreiana Grădișteanca scrie lui chir Enache pentru reparația unor zăgazuri de moară.
M.M.B.*, nr. 27.145*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (32x10,5 cm.). Are copie mod. nedatată.

69. ***1807 august 4*** Constantin Alexandru Ipsilanti, domnul Țării Românești, poruncește ispravnicilor județului Dâmbovița să cerceteze jalba lui Iordache Cantacuzino împotriva locuitorilor Lungeni (Valea Lungă) pentru „*împlinirea*” fânului și a venitului „*ce l-au luat dupe moșie*”.
M.M.B.*, nr. 31.285*
Orig. rom., hârtie difolio cu filigran (24x18 cm.), sigiliu inelar domnesc în chinovar.

Bibliografie:

Documente, 1960, *Documente privind istoria orașului București*, red. resp. Florian Georgescu, București, S.P.C. Muzeul de Istorie a orașului București.

FILITTI, I. C., 1919, *Arhiva Gheorghe Grigore Cantacuzino*, București, Institutul de Arte Grafice Carol Göbl.

RAFAILĂ, G.-M., 2013, „Biserica Domnița Bălașa și proprietățile sale în Colecția de Documente a Muzeului Municipiului București”, în *C.A.B.*, vol. IX, București, Editura Agir, pp. 197-325.

VÎRTOSU, E., VÎRTOSU, I., 1938, *Așezămintele Brâncovenești. O sută de ani dela înființarea Așezămintelor Brâncovenești*, București, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului. Imprimeria Națională.

CATALOGUE OF DOCUMENTS RELATED TO THE REIGN OF CONSTANTIN ALEXANDRU IPSILANTI IN THE DOCUMENTS COLLECTION FROM THE MUSEUM OF BUCHAREST

Abstract

After a short reign in Moldova (1799-1801), Constantin Alexandru Ipsilanti, the son of the former ruler, Alexandru Ipsilanti (1774-1782 and 1796-1797), was appointed to the throne in Bucharest at the end of the summer of 1802. The beginning of the rule of Wallachia (Țara Românească) was marked by a strong earthquake (October 14/26, 1802), which caused extensive material damage to buildings in the country's capital, but also by a fire that broke out in the summer of 1804, after which the Royal Court burned, along with many buildings in the city centre. Politically, Prince Constantin Ipsilanti cultivated the support of the Court of St. Petersburg to obtain, from the Gate, the recognition of the country's independence, as well as the right of succession of his sons to

the throne, being encouraged in this regard by some provisions of Hatt-i humayun (or hatt-i sharif) of 1804, which set the duration of a reign at seven years. However, his good relations with Russia led to the dismissal from duty of Constantine Ipsilanti by Sultan Selim III, who, in just a few months, appointed him lord of Muntenia, at the request of Russia, which was supported by England, Germany and Prussia. After returning to the country, with the help of General Ivan Ivanovich Michelson, on December 15/27, 1806, and the territory of the state between the Carpathians and the Danube going under Russian occupation until the spring of 1812, when the Peace of Bucharest was signed, Constantin Ipsilanti asked the boyars, guilds and inhabitants to swear allegiance to Tsar Alexander I on 10/22 January 1807.

The Ottoman attacks in the north of the Danube in the spring of 1807 determined the lord to withdraw to Moldova, from where he returned to Bucharest, for a short time during August, after which he left the country and the throne of Muntenia for good, living until the end of his life on June 24 in Kiev, being buried in the historic Christian-Orthodox monastery Lavra Pecerska (Lavra of the Caves in Kiev)

The patrimony of the Museum of Bucharest holds, through its Collection of Documents, 69 documents, both original, written only on folio or difolio paper, with or without watermark, and copies of documents issued during the two Wallachian rulings of Constantin Alexandru Ipsilanti, which totalled about 4 years and 8 months. Among these documents, there are some records, but most of them are appeals addressed by various boyars (Văcărescu, Dumitrașco Racoviță) for the regulation of the boundaries between their estates.

MUZEUL JUDEȚEAN ARGEȘ
ARGESIS, *STUDII ȘI COMUNICĂRI*, seria ISTORIE, **TOM XXIX**, 2020, p. 133-154

ISTORIE MODERNĂ ȘI CONTEMPORANĂ

UN ACT PUȚIN CUNOSCUT DESPRE VIAȚA ȘI FORMAREA LUI TUDOR VLADIMIRESCU

RADU ȘTEFAN VERGATTI*

Anul acesta, 2021, se împlinesc două sute de ani de la ridicarea la luptă pe întreg pământul românesc a românilor conduși de Tudor Vladimirescu. M-am oprit în mai multe rânduri în trecut asupra personalității remarcabile a moșneanului oltean, care nu a mai putut suporta asuprirea din partea boierilor români și levantini.

S-a scris relativ mult despre Tudor Vladimirescu și revoluția inițiată și condusă de el. Am adoptat termenul de revoluție pentru mișcarea lui, deoarece ea a determinat o schimbare profundă de regim economic, social, politic și cultural pentru români. Deci aici dau întru-totul dreptate fostului meu profesor Andrei Oțetea, care a scris că în 1821 a fost o revoluție[1]. În mod justificat, domnia sa a rămas autor al unei lucrări de referință, care nu a putut fi îndepărtată de cei care au venit în urma lui – încercând să se afirme prin lovirea celor din trecut invocând elemente care au mai fost folosite[2].

Tudor Vladimirescu, pentru a-l numi cel mai corect cu un termen englezesc la modă azi, a fost un *self- made man*.

Un act descoperit de mult, un testament moral scris de un contemporan al evenimentelor, jupan Gheorghe Duncea[3], lămurește și luminează începuturile

---

* Academia Oamenilor de Știință din România.

[1] Cf. Andrei Oțetea, *Tudor Vladimirescu și revoluția din 1821*, Ed. Științifică, București, 1971, passim.

[2] G. D. Iscru, *Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu*, Ed. Albatros, București, 1982, passim; Mircea T. Radu, *Tudor Vladimirescu și revoluția din Țara Românească*, Editura Scrisul Românesc, 1978, passim.

[3] Cf. Rada Davidescu, *Memoriul lui Gheorghe Duncea din Prejna-Mehedinți, privitor la Tudor Vladimirescu*, „Drobeta", 1978, p. 154-169; *Memoriul lui Gheorghe Duncea din Prejna, Mehedinți, privitor la Tudor Vladimirescu*, în *Izvoare narative privind revoluția română de la 1821*, vol. I, ed. îngrijită și alcătuită de Ion Pătroiu, Vladimir Osiac (coordonatori), Dinică Ciobotea, Gabriel Croitoru, Tudor Nedelcea, Stela Rădulescu, Fundația Scrisul Românesc, Craiova, 2001, p. 33-51 (în continuare, voi folosi această din urmă ediție, citată *Memoriul lui Gheorghe Duncea 2001*).

vieții și formarea lui Tudor Vladimirescu.

Profesorul Mihai Gușiță (1890-1977), originar din Plaiul Cloșani, de unde se trăgea și Tudor, a avut în posesie această relatare despre Vladimirescu – un manuscris provenit de la Gheorghe Duncea, pe care l-a copiat. De la Mihai Gușiță a ajuns în anul 1963 la Biblioteca Muzeului Porților de Fier din Drobeta-Turnu Severin. Copia a fost publicată ulterior de Rada Davidescu, soția lui Mișu Davidescu. Ea era profesoară de limba română la Liceul Traian, iar soțul ei a fost directorul Muzeului Porților de fier. Rada Davidescu a putut să publice documentul de la profesorul Mihai Gușiță în revista „Drobeta”, în anul 1978. Profesorul Mihai Gușiță a plecat spre tărâmuri mai bune cu un an înainte de publicarea textului de către Rada Davidescu. În partea introductivă a publicației sale, Rada Davidescu a precizat că textul a fost dactilografiat după un manuscris al lui Gheorghe Duncea, prieten și cunoscut al lui Tudor Vladimirescu, intitulat „Memoriul lui Gheorghe Duncea din Prejna privitor la Tudor Vladimirescu”. În anul 1941 Ion Gh. Duncea, un urmaș al lui Gheorghe Duncea, un nepot, i-a încredințat profesorului Mihai Gușiță însemnările respective. Acestea erau scrise cu cerneală violetă pe un caiet școlar. Ion Gh. Duncea i-a precizat în 1941 profesorului Mihai Gușiță că originalul însemnărilor fusese scris de mâna „moșului” său Gheorghe Duncea pe foi disparate. Cele mai multe dintre foi fuseseră dintr-un fel de hârtie verde, groasă, altele din hârtie galbenă. Foile fuseseră cusute de mână pe „muche”, între două „capete de mucava” (carton gros). Acestea fuseseră păstrate sub o grindă a casei, împreună cu alte hârtii. Din păcate, aveau să fie distruse de șoareci. Anterior însă, textul a fost copiat cu litere latine de un dascăl în vârstă care cunoștea scrisul chirilic[4] și probabil că acesta este textul pe care îl avem astăzi.

O formă a acestui manuscris, alta decât aceea ajunsă la Rada Davidescu, a fost publicată de profesorul Emil Vîrtosu[5]. Acesta a întrerupt cu puncte de suspensie textul publicat de el. A motivat această situație arătând că în manuscris a găsit goluri și cuvinte ilizibile.

Folosesc aici textul publicat în 1978 și republicat în 2001 deoarece aduce la lumină elemente inedite, sau prea puțin discutate și cunoscute despre viața lui Tudor Vladimirescu. Ele corectează sau completează alte relatări și documente contemporane. Țin să precizez și să accentuez că în acel act, scris de un om care l-a cunoscut pe Tudor tot timpul vieții, de la naștere până aproape de moarte, se găsește formarea viitorului conducător al revoluției din anul 1821.

[4] Cf. Rada Davidescu, *op.cit.*, p. 156.

[5] Cf. Emil Vîrtosu, *Mărturii noi din viața lui Tudor Vladimirescu*, Cartea Românească, București, 1941, passim.

Tatăl lui Tudor Vladimirescu se numea Constantin, poreclit Ursu[6]. El era originar din Plaiul Cloșanilor, Județul Mehedinți, posibil din satul Prejna[7]. După profesorul Dinică Ciobotea „regele moșnenilor” tatăl lui Tudor Vladimirescu

[6] Cf. A. Oțetea, *op. cit.*, p. 115 a arătat că a existat un pandur executat, al cărui trup a fost expus de turci, având pe piept un bilet. Pe acel bilet scria că „trădătorul” Tudor Vladimirescu este „fils de Marischko” adică fiul lui Marișcu. Aceeași mențiune „Fils de Marischko” se regăsește și într-un document publicat în *Documente privind istoria României. Răscoala din 1821. Documente interne,* vol. 2, Ed. Academiei, București, 1959, p. 573-574; Ileana Cioarec, *Boierii Glogoveni*, Editura Alma, Craiova, 2009, p. 142-143 arată că Lațco și Ioan Merișescu erau veri cu Tudor Vladimirescu după cum rezultă dintr-un document de judecată din 16 mai 1818. În finalul paragrafului cu această informație autoarea îl citează pe A. Oțetea, *op. cit.*, p. 133, deși acesta nu publică documentul menționat de dna. Cioarec și nu se referă la rudenia dintre Lațcu, Ioan Merișescu și Tudor Vladimirescu. Într-un document din 10 ianuarie 1777 se arată că Milco Băiașul (din sec. XVII) ar fi fost numit și Merișescu (cf. Gh. Cronț și col., *Acte judiciare din Țara Românească 1775-1781,* Ed. Academiei, București, 1973, doc. nr. 240 din 10 ianuarie 1777, p. 261-262). Dinică Ciobotea și dna. Aurelia Florescu, bazându-se pe documentul din 10 ianuarie 1777 unde se vorbește de Milco Băiașul = Merișescu au scris că verii lui Tudor Vladimirescu, Lațcu și Ioan Merișescu, erau urmașii lui Milco Băiașul = Merișescu (cf. Dinică Ciobotea, Aurelia Florescu, *Repere genealogice privind familia boierească Glogoveanu din Mehedinți*, în „Porțile de Fier”. Revistă de istorie și cultură, anul XV, nr. 21, 2015, p. 9); De aici, autorii consideră că Milco Băiașul, Cornea Brăiloiu și familia Glogoveanu erau cu toții înrudiți: „*la Baia de Aramă județul Mehedinți unde Glogoveanu avea parte în moșie în anul 1699 când marele ban Cornea Brăiloiu era cunoscut în calitate de ctitor al bisericii din sat alături de Milco Băiașul. (...) Calitatea de ctitori ai bisericii zidită pe moșia stăpânită de Glogoveni îi atestă a fi înrudiți*.”. Din punct de vedere al dreptului medieval însă nu este o dovadă de rudenie stăpânirea unei moșii de către două sau mai multe persoane și nici ctitorirea unei biserici de către mai multe persoane împreună. În multe cazuri este o simplă asociere a acelor persoane datorită unor interese de moment care variază de la caz la caz. Trebuie precizat că biserica Mănăstirii Baia de Aramă a fost ridicată pe o parte a moșiei care aparținea marelui ban Cornea Brăiloiu. Această situație a fost constatată și de domnul sfânt și martir Constantin Basarab Brâncoveanu (1688-1714), care a venit în Baia de Aramă în 11 iunie 1695. Cu acel prilej, domnul a sancționat înălțarea bisericii Mănăstirii Baia de Aramă. A dăruit totodată 300 de taleri pentru noua construcție și a înzestrat-o și cu mobilier și i-a întărit partea de moșie dată de Cornea Brăiloiu. Nu este obligatoriu ca, dacă moșia de la Baia de Aramă era împărțită între marii boieri Cornea Brăiloiu și Glogoveanu, cei doi să fi fost neapărat rude. Deasemenea, nu se poate spune, în absența altor dovezi, că Milco Băiașul care era sârb de orgină, venit în Țara Românească în sec. XVII, ar fi fost obligatoriu rudă cu marele boier român oltean Cornea Brăiloiu. Ctitorirea de cei doi a lăcașului de cult de la Baia de Aramă nu este neapărat un argument pentru rudenie, în lipsa coroborării cu alte dovezi. Despre mănăstire și biserica Baia de Aramă, v. R. Șt. Vergatti, *The Church of the Baia de Aramă Monastery between the truth and the treasure hunters' fantasy*, în „Caiete ARA”, nr. 11/2020, p. 5-14. Însă, având în vedere rudenia dintre Tudor Vladimirescu și Lațco și Ioan Merișescu, veri, se poate considera că tatăl lui Tudor Vladimirescu era corect indicat de turci drept Marishcko, adică Marișcu / Merișescu, prenumele Constantin, deci Constantin zis Ursu, Merișescu. Chiar dacă Merișeștii aceștia erau mici boieri, nu este imposibilă situarea lor atunci între moșneni, așa cum se consideră că era Tudor Vladimirescu; a se vedea și Aurelia Florescu, *O identitate necunoscută a lui Tudor Vladimirescu,* art. în mss., oferit de prof. Dinică Ciobotea, căruia îi mulțumesc și pe această cale.

[7] Prof. A. Oțetea, *op. cit.*, p. 114-115, a arătat documentat că nu este sigur că se trăgea din satul Prejna, ci era o posibilitate.

făcea parte din rândul țăranilor moșneni, stratul de sus, ceea ce însemna că în Oltenia se apropia de mica boierime[8].

Constantin s-a însurat cu Ioana (sau Ana) Bondoc, soră sau fiică a preotului Grigore Bondoc din satul Vladimiru, Județul Gorj[9]. De aici și numele de Vladimirescu purtat de Tudor, dar și de fratele său Pavel sau Papa Vladimirescu. Fanteziști autori greci ai istoriei evenimentelor din anul 1821 au scris că Tudor și fratele său ar fi avut numele de Vladimirescu de la ordinul Sf. Vladimir cu care țarul Alexandru I (1801-1825) l-a decorat pe Tudor. Deci numele de Vladimirescu ar fi putut să fie al lui Tudor care avea decorația, dar nu și al fratelui său.

În Penticostarul din anul 1800, dăruit de Tudor bisericii din Cloșani la 27 februarie 1819 el a scris cu mâna sa să fie pomenite cincisprezece nume ale rudelor sale (răposate). Ultimele două nume erau ale părinților săi, Costandin și Ioana. Aricescu arată că între cei menționați, Mitrofan și Rocsandra ar fi bunicii lui Tudor („moșii")[10]. Dintre ceilalți, șase făcuseră parte sigur din cinul preoțesc: Dionisie Arhiereul, Varlaam Monahul, Efrosin Eromonah, Iosif Ieromonah, Mitrofan Ieromonah[11]. Această situație arată clar că, dacă cei din cinul preoțesc proveneau din ramura maternă a familiei lui Tudor, aceasta era probabil mai ridicată din punct de vedere social și material la momentul căsătoriei decât aceea a lui Constantin /Ursu (tatăl lui Tudor). Această situație explică și motivează venirea și stabilirea lui Constantin Ursu în satul Vladimiru (Județul Gorj) al soției sale.

Din motive necunoscute, Constantin /Ursu a murit când Tudor Vladimirescu era copil mic, era prunc. Gheorghe Duncea a scris că fratele lui, călugărul Gherasim Duncea, viețuitor la Schitu-Topolnița, a venit la Ana, mama lui Tudor, la ceva timp după ce ea a rămas văduvă[12]. A găsit o femeie foarte săracă. Nu știm din ce cauze și-a pierdut starea de avere pe care o avusese, dar văduvia poate fi un motiv. Lângă ea în casă erau trei copii.

Unul dintre cei trei era fratele major al lui Tudor, Papa Vladimirescu, ajuns vistier înainte de izbucnirea revoluției. Cu două luni anterior declanșării luptei de către fratele său, Tudor, Papa s-a însurat cu Bălașa Gâlcescu, căreia îi

---

[8] Cf. Dinică Ciobotea, *Notă privind moșnenii în revoluția din 1821*, în „Analele Universității din Craiova", Seria istorie, an VIII, nr. 8, Craiova, 2003, p. 109-115; idem, M*oșnenii în revoluția din 1821,* în Dinică Ciobotea, Vladimir Osiac, *Tudor Vladimirescu, Studii și documente,* Ed. Sitech, Craiova, 2011, p. 193-198.

[9] Cf. A. Oțetea, *op. cit.,* p. 115.

[10] Cf. C. D. Aricescu, *Istoria revoluțiunii române de la 1821*, Editura Tipografiei române G. Chițu și I. Theodorian, Craiova, 1874, p. 14.

[11] C. Aricescu, *Acte justificative la istoria revoluțiunii române de la 1821,* Editura Tipografiei române G. Chițu și I. Theodorian, Craiova, 1874, p. 12-13; D. Bodin, *Tudor Vladimirescu,* în Figuri revoluționare române, București, 1937, p. 79; idem, Răscoala din 1821, III, p. 429, n. 1.

[12] *Memoriul lui Gheorghe Duncea 2001,* p. 34.

plăcea să își spună fiică de boier. Ea era fiica lui Vlăduț Gâlcescu din Gorj[13]. Nașul de căsătorie al lui Pavel a fost Ioniță Magheru zapciul, fratele viitorului general Gheorghe Magheru. În timpul revoluției Papa Vladimirescu a ajuns ispravnic al Județului Gorj. La venirea turcilor otomani, a fost chemat înaintea silihdarului să dea socoteală de isprăvnicia sa. L-a trimis la Vidin. Acolo i s-a pierdut urma. După plecarea lui, ispravnic al Gorjului a devenit Dinu Băleanu. Acesta a poruncit să-i fie confiscate toate lucrurile, să-i fie jefuită casa și luate toate vitele[14]. Soția lui Papa Vladimirescu, Bălașa, a dat naștere unui băiat, Ion /Ioan, cel mai probabil născut în 1821, când tatăl său era dispărut[15]. Ea s-a măritat a doua oară cu Dumitru Golumbeanu, după cum atestă un document din 6 mai 1832[16].

În anul 1868, Tribunalul Județului Gorj i-a eliberat lui Ion Vladimirescu certificatul legalizat nr. 12870/30 noiembrie 1868 prin care se atestă cu cinci „marturi bătrâni din Vladmir" ce vechime avea Ioan Vladimirescu în serviciu spre a putea să primească pensie[17]. Ion Vladimirescu era domiciliat în comuna Vladimiru, plasa Gilort, Comuna Gorj. El a fost însurat din 1843 cu Bălașa Negreanu. În anul 1852, după ce a rămas văduv, s-a recăsătorit cu Ecaterina (Tinca) Zubgubeanu. Cu cea de a doua soție a avut copii: un băiat Constantin (1855-1922) și o fată Alexandrina (19 ianuarie 1857-16 aprilie 1939). Fiul lui Ion Vladmirescu, Constantin Vladimirescu a avut la rândul său doi copii – un băiat pe nume Tudor și o fată, căsătorită ulterior Popescu. Acest Tudor II Vladimirescu a înfiat-o pe fiica surorii sale, Angela n. Popescu, căsătorită ulterior Băcanu. El nu l-a înfiat și pe băiatul surorii sale (numit aparent tot Tudor, dar Tudor Popescu). Revenind la urmașii lui Ion Vladimirescu (nepotul de frate al lui Tudor Vladimirescu), menționez că fiica acestuia Alexandrina Vladimirescu s-a măritat în 13 februarie 1872 cu un „comersant din Petreștii de Sus", adică plasa Târgul Cărbunești, pe nume Ștefan Ion Mihail. Soțul ei avea atunci 28 ani. Ei au avut o fiică, născută la 25 iulie 1876 în Târgul Cărbunești, numită Eufrosina. Aceasta din urmă s-a măritat cu Ion Dumitrescu în anul 1890.

---

[13] Bălașa fiica lui Vlăduț Gâlcescu din Gorj apare într-un document publicat de Toma G. Bulat, *Noi documente privind bunurile ramase de la Tudor Vladimirescu*, în „Studii. Revista de istorie", t. 24, 1971, nr. 1, doc.nr. VII din 12 februarie 1832, p. 38.

[14] Cf. N. Iorga, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, vol. VI. Cărți domnești, zapise și răvașe, partea II, Ed. Ministerului de Instrucție, Stabilimentul Grafic I. V. Socecu, București, 1904, doc.nr. 301, jalbă din 1821 a Bălașăi, soția lui Papa vistierul, p. 517; doc. nr. 303, 1824, Jalbă de la Bălașa, soția răposatului Visteriu Papaa sudu Gorj, p. 517-518.

[15] Cf. C. D.Aricescu, *Istoria revoluțiunii…*, ed. cit., p. 14 spune că era născut în 1821; A. Oțetea, *Tudor Vladimirescu și mișcarea eteristă în țările românești 1821-1822*, Institutul de Studii și Cercetări Balcanice, Seria istorică, nr. 5, București, 1945, p. 84-85; Idem, *Tudor Vladimirescu*, ed. 1971, ed. cit., p. 117, 129, 130);

[16] Cf. E. Vîrtosu, *Mărturii noi din viața lui Tudor Vladimirescu*, Cartea Românească, București, 1941, doc.nr. 55 din 6 mai 1832, p. 95.

[17] D. Aricescu, *Istoria revoluțiunii…*, ed. cit., p. 14, N. 3.

Eufrosina și Ion Dumitrescu au avut un fiu, Ștefan Dumitrescu. Acesta era născut în 6 iulie 1913, domiciliat în București, Str. Beldiman nr.1 și era în viață în decembrie 1970.

Sora lui Tudor Vladimirescu, Constandina căreia i se spunea Dina de toți cei care o alintau și ea era mai mare ca vârstă ca Tudor, a dat naștere unor legende. Se pare că era o fată frumoasă. Ceea ce l-ar fi atras deosebit pe Iancu Jianu, prieten cu Tudor Vladimirescu. Atâta se știe din legendele barzilor olteni, că ea ar fi fost promisă lui Iancu Jianu. Nu s-a ajuns la finalizarea acestei promisiuni. Cândva după 1812, când Tudor vroia să plece în Rusia, și mama lui și sora lui trăiau. Aceasta rezultă din diata lui Tudor în care le pomenește drept moștenitoare pe amândouă[18]. Ulterior, un grup de tâlhari greci, spune tradiția populară, a venit și a încercat să o răpească pe Dina. Tudor a sărit să-și apere sora. În timpul luptei, ea ar fi căzut, s-ar fi lovit și a murit. Iancu Jianu ar fi venit să-l ajute pe Tudor. El a jurat că se va face „hoț" și unde-i va prinde pe greci, îi va ucide. Tudor a declarat că vrea să plece în Rusia, să lupte pentru eliberarea neamului său. Mama lui Tudor și a fetei ar fi pierit din cauza durerii provocată de asasinarea fetei de către greci[19]. În orice caz, problema rămâne nerezolvată. Dacă este vorba de Dina în această legendă, în anul 1812 când ea trăia sigur, pentru că Tudor îi lasă în diată parte din moștenirea lui (dealtfel și mama lor trăia atunci) și dacă ea era mai mare decât Tudor Vladimirescu, ar fi avut atunci peste 40 de ani, așa că relatarea despre răpirea și moartea tinerei logodnice a lui Jianu și soră a lui Vladimirescu numită Dina trebuie luată sub beneficiu de inventar. În același timp, C. D. Aricescu a aflat de la rudele lui Tudor că Dina a avut doi copii, Sanda și Gheorghe. Nu s-a putut preciza cine a fost tatăl lor. Cei doi copii ai Dinei ar fi antecesorii Vladimireștilor din satele Căpreni și Pegeni din Gorj. Posibil ca tot pe această linie să fi rezultat și Vladimireștii din Dolj și Vâlcea[20].

Călugărul Gherasim, după spusele fratelui său Gheorghe Duncea, cunoscând că mama lui Tudor, Ioana era văduvă, săracă și cu trei copii, l-a luat cu el din comuna Vladimiru, Gorj pe băiatul cel mai mic, numit Teodor și l-a dus la rudele lui din satul Prejna, Mehedinți. A procedat astfel deoarece acel băiețel născut în comuna Vladimiru Gorj[21] (conform aceleiași mărturii) a călugărului

[18] Cf. C. D. Aricescu, *Acte justificative*…, ed. cit., Nota (doc.). nr. VI, „Copie după diata lui Tudor când hotărâse să plece în Rusia", aflată în posesia lui Ion Vladimirescu, p. 14-15.

[19] Cf. G. D. Iscru, *op. cit.*, p. 35.

[20] Cf. C. D. Aricescu, *Istoria revoluțiunii*…, ed. cit., p. 14, care avea informația de la rudele lui Tudor rămase în satul Vladimiru, frații Golumbeni și Maria Dobromir, pe atunci când au vorbit cu Aricescu având vârsta de 75-90 ani, veri cu Tudor Vladimirescu.

[21] Casa în care s-a născut Tudor Vladimirescu există în satul Vladimir, Județul Gorj. Ea a fost refăcută în anul 1932 de arhitectul Iulius Doppelreiter, după o fotografie publicată la începutul sec. XX. Membrii familiei lui Tudor Vladimirescu au fost ani în șir în sec. XX și în XXI primari ai satului și conducători ai obștii țărănești. În prezent, casa este Casă memorială, fiind subordonată Muzeului Județean Gorj Alexandru Ștefulescu. Ghid în acest muzeu este o strănepoată a lui Tudor

Gherasim Duncea (redată de fratele lui în memoriu) în anul 1766, blonduț, vioi, deși mic, părea mai isteț ca alții. Copilul a rămas vreme de circa șase ani în preajma călugărului Gherasim şi a familiei sale. Acest călugăr şi familia lui numită Duncea erau din satul Prejna, Județul Mehedinți. Cu acea ocazie, copilul a fost cunoscut de Gheorghe Duncea, cu care a păstrat legătura toată viața și care i-a fost foarte credincios.

În anii cât a stat acolo, Tudor a fost inițiat în tainele scrisului chirilic (cirilic) de călugărul Gherasim Duncea. Probabil frații Duncea stăpâneau bine scrisul cu alfabet chirilic, căci l-au învățat pe Tudor să scrie în formă etajată și prescurtată[22].

După circa șase ani călugărul Gherasim l-a dus pe Teodor/Tudor la una dintre moșiile marelui boier Ion Glogoveanu. Aceasta se afla lângă proprietățile de mână moartă ale Mănăstirii Baia de Aramă. Acolo adolescentul Tudor a fost observat de boierul Ion Glogoveanu. A plăcut marelui boier. Acesta a hotărât să dea curs rugăminții călugărului Gherasim (așa cum spune fratele lui, Gheorghe Duncea) și să-l trimită pe Tudor, împreună cu fiul său Nicolae Glogoveanu la Craiova pentru a învăța „carte boierească". După cum a scris un alt contemporan, Mihai Cioranu, unul dintre foștii aghiotanți ai lui Tudor, care l-a cunoscut însă mai târziu, acesta a învățat la Craiova carte cu un „condicar" Lupu, care ar fi fost rudă cu familia lui Vladimirescu. Acolo și-a însușit tainele alfabetului și a scrierii în medio-greacă.

Ajuns la vârsta de cca. 18 ani, Tudor a fost considerat copt de către boierul Ion Glogoveanu pentru a se ocupa de afacerile administrării moșiilor. Marele boier a considerat că Tudor poate să fie numit logofăt, deci administrator, al moșiilor sale din Baia de Aramă, Glogova şi Filiaşi[23].

Profesorul Dinică Ciobotea precizează, pe bază de documente, de când a ajuns să dețină Tudor demnități de mică boierie. Prima astfel de demnitate a fost cea de postelnic, atestată la 1 decembrie 1801. Astfel (la vârsta de 35 ani, dacă acceptăm foarte posibila dată a naşterii precizată de Duncea, 1766) Theodor (Tudor) era postelnic și cumpărase 10 stânjeni de moșie în hotarul Gârbeştilor din satul Vladimir, Gorj, adică din satul lui natal (şi de proveniență al mamei sale), vânzător fiind Matei, fiul lui Pătru Mândruț[24].

Vladimirescu, Angela Vladimirescu Băcanu, care locuiește „gard în gard" cu locuința-muzeu (pentru site-ul muzeului: http://www.muzeugorj.ro/muzee-si-case-memoriale/casa-memoriala-tudor-vladimirescu/, consultat 31 martie 2021).

[22] A se vedea în acest sens scrisorile lui Tudor, publicate de Ioan Bianu, cum ar fi: Ioan Bianu, *Scrisoarea lui Tudor Vladimirescu c. Nicolae Glogoveanu, 25 Aug. 1915*, în Academia Română, Desbaterile, seria II, t. XXXIX (1916-1919), p. 9-11.

[23] *Memoriul lui Gheorghe Duncea 2001*, p. 34.

[24] Cf. Elena Udriște, *Documente noi referitoare la Tudor Vladimirescu*, în Arhivele Olteniei, s.n., nr. 3, 1984, p. 125; D. Ciobotea, *Un portret necunoscut al lui Tudor Vladimirescu*, în Porțile de Fier. Revistă de istorie și cultură, anul XV, nr. 21, 2015, p. 4 și N.1.

Și în anul 1803 Tudor păstra dregătoria de postelnic. Dovadă în acest sens este înscrierea lui în această calitate când a cumpărat o altă moșie în suprafață de 12 stânjeni și jumătate. Cumpărarea a avut loc la 14 martie 1803, tot în satul mamei sale, Vladimiru. Vânzători au fost doi gorjeni stabiliți în Gura Poroinii, Jud. Mehedinți. Tudor a devenit stăpân și peste o altă moșie din hotarul Hubavi, „moștenită ca strănepot al lui Gheorghe (frate cu Iova, Costea și Pătru)”[25].

În timpul primei domnii a fanariotului Constantin Ipsilanti (1802-1806) Tudor a deținut puțină vreme dregătoria de vtori comis[26].

În a doua domnie a lui fanariotul Constantin Ipsilanti l-a ridicat la dregătoria de vătaf de plai al Cloșanilor. Ulterior Tudor avea să ajungă și sluger. În biserica din Prejna, cu hramul Adormirea Maicii Domnului, ctitorită de el împreună cu jupan Gheorghe Duncea începută în 1806, terminată și pictată în 1808[27], este reprezentat în calitate de ctitor. În dreptul portretului lui Tudor se află inscripția „Biv-vel Sluger Theodor, comandir"[28].

În această perioadă de progres în viața socială, aflat în urcare pe scara dregătoriilor și îmbogățire, Tudor a devenit frate de cruce cu un prieten al său, Covrea. Acesta din urmă era și el logăfăt pe moșiile marelui boier Ion Glogoveanu. Cei doi, bucurându-se de încrederea boierului oltean, au primit de la acesta două mii de capete de vite mari pentru a trece cu ele prin trecătoarea Jiului și a le vinde în Hațeg unor negustori austriaci. Ion Glogoveanu le spusese celor doi că pentru vânzarea vitelor puteau fi practicate trei prețuri: unul mare, unul mijlociu și unul de jos. Lui urmau să-i aducă banii pe care-i vor obține.

Cei doi, Tudor și Covrea, au vândut vitele la preț maxim, dar i-au adus boierului Glogoveanu banii pentru prețul cel mai mic.

După cum a scris Gheorghe Duncea, cei doi, Tudor și Covrea, se înțeleseseră să nu plece de la boier până când nu vor face capital mare „*cu care să adune arme, ca să se răscoale contra stăpânirii și să scape țara de greci*”[29]

„*La moșia din Baia de Aramă și Glogova, Teodor a găsit un logofăt cu*

[25] Elena Udriște, idem, p. 127, 129; D. Ciobotea, Un portret necunoscut, p. 4, n. 2, 3.

[26] Dinică Ciobotea, Un portret necunoscut, loc. cit., p. 5;

[27] Biserica din Prejna a fost ctitorită din bârne din stejar 1808 de Tudor și Duncea și apoi sacrificată și refăcută complet din zid în anul 1859 (cf. Radu Crețeanu, *Biserici de lemn din raionul Baia de Aramă*, în „Mitropolia Olteniei”, 5-6, 1959, p. 301-302; Ioana Cristache-Panait, *Arhitectura de lemn din Județul Mehedinți. Studiu preliminar. Repertoriu*, în „Revista Monumentelor Istorice”, 1991, nr. 2, anul LX, p. 16-47, aici p. 17-18).

[28] Pictura este executată pe lemn, reprezentându-i pe Tudor Vladimirescu și Gheorghe Duncea cu soția acestuia din urmă. Portretul votiv a fost realizat pe ușa Bisericii din Prejna, jud. Mehedinți, 1808, de zugravul Gheorghe Siciofi (Ghiță Zugravul) din Ploștina. În prezent se află la Muzeul Național de Artă, Galeria de Artă Veche Românească. Același pictor a realizat și catapeteasma, existentă și azi. Specificul pictării bisericii inițiale este că era executată pe panouri din lemn (FOTO 1).

[29] *Memoriul lui Gheorghe Duncea 2001*, p. 34-35.

numele de Covrea, care era din Cerneți, capitala județului Mehedinți. Cu acest logofăt, Teodor s-a îngăduit foarte bine. Teodor legă prietenie strânsă, făcându-se frate de cruce cu Covrea; și s-au legat amândoi prin jurământ că nu vor pleca de la boier, până nu vor face capital mare, cu care să adune arme, ca să se răscoale contra stăpânirii și să scape țara de greci. Această idee a lui Teodor i-a venit din întâlnirile dese, care le făcea cu Horia Albac în târgul Hațegului. Însă el nu putea să pornească odată cu Horia fiind prea tânăr atunci, având numai 18 ani și nepregătit. Toți boierii din această vreme adunau la moșiile lor turme mari de vite numite zahanale, pe care le îngrășau la moșiile lor și le trimiteau peste graniță în Transilvania.

Cuconul Glogoveanu, având legături cu negustorii din Transilvania, a primit carte de la ei să trimită 2000 capete vite mari (boi și vaci). Atunci boierul a adunat toate vitele sale de pe moșii și le-a dat în primirea lui Teodor și a lui Covrea, ca să le ducă peste munți, la Hațeg. Înainte de a porni cu vitele, boierul le-a fixat trei prețuri; și dacă nu va putea să le vândă cu nici un preț din aceste trei, să le întoarcă înapoi. Ei au pornit cu vitele pe valea Jiului și, ajungând între munții Parângului, au poposit. Acolo Teodor și Covrea au întărit jurământul cu moartea, că dacă vor vinde vitele cu prețul cel dintâi, boierului să-l dea pe cel de al treilea, oprindu-i două părți din bani.

Ajungând cu vitele la Hațeg, li s-a împlinit dorința lor și au vândut vitele cu prețul întâiu. Când s-au întors la boier au spus că de abia le-au da cu prețul cel de al treilea, oprind două prețuri din bani. După aceasta Covrea nu se mai ținu de jurământul făcut cu Teodor și îi ceru lui Teodor să împartă banii. Teodor, văzându-se cu bani în urma jurământului făcut cu Covrea, a început să-și îndeplinească scopul său, organizându-se în mod secret. Atunci el veni la mine la Prejna într-o duminică, frumoasă zi de primăvară, florar 20 1805, și mi-a destăinuit toate planurile lui în casa mea, unde erau de față eu și prietenii mei: Zoican de la Balta, Petre Bălteanu și preotul Nicolae Macu din Costești, care este parohul bisericii. Și în fața lui am depus jurământul si am jurat cu mâinile pe cruce, ca acel care din noi se va lepăda sau trăda să fie jupuit de viu. Atunci am și pornit la lucru”[30].

În mod metodic, Tudor Vladimirescu a început să se pregătească pentru scopul său și să-l aducă la o mare amploare încă din anul 1805, după cum a scris Gheorghe Duncea:

„*Îndată am început să întocmim cete de haiduci prin aceste locuri și am luat hotărârea de-a-mpreună cu Slugerul Teodor, ca să facem și o mică cârciumă în hotarul satului Balta, în drumul ce duce la Cerneți și drumul ce vine de la Baia de Aramă. Și am numit ca vânzător la această cârciumă pe Petre al Preutesii zis Bălteanu, omul de încredere al nostru. Această cârciumă a fost*

[30] Idem, p. 35-36.

făcută cu scopul de a aproviziona cetele de haiduci cu mâncare și îmbrăcăminte și de a descoperi orice secret, care venea de la Cerneți sau Ada-Kaleh contra lui Teodor, sau a cetelor de haiduci. Tot la această cârciumă luau ei, haiducii, informațiuni, când veneau sau treceau dijmarii greci după încasări de biruri și le țineau calea de-i omorau și le luau–banii, pe care îi lăsau la cârciumă.

Cetele de haiduci erau întocmite din țărani români, clăcași de pe moșiile boierești de la câmp. Îi luam din târgul Cerneților și îi aduceam aici, la munte și îi întocmeam în grupuri de câte 15 sau 20 și îi așezam în ascunzișurile de pe lângă graniță, de unde puteau să dea lovituri în Banat, Transilvania și la noi dincoace. Aceste ascunzișuri erau: primul în pădurea din muntele Camăna. Acesta era sub îngrijirea preotului Nicolae Macu. Al doilea era în Țăsna și [grupul] locuia în peștera Scărișoara, la poalele muntelui Inelețu-Mare. Aceștia erau în număr de 140; erau sprijiniți pe la toate trecătorile care duceau în Banat, (la) Rușava (Orșova), Ada-Kaleh, Baia de Aramă. Și erau sub îngrijirea mea. Iar al treilea ascunziș al haiducilor panduri era la Vârfu lui Stan, deasupra satului Isverna. Erau la număr 89, care era(u) tot sub îngrijirea mea. Ei aveau fiecare comandirul lor, însă eu aveam numai grijă de ei cu mâncare, îmbrăcăminte și le dam tot felul de știri și eram obligați de Slugerul Teodor să avem grijă de ei, să nu cadă vreunul prins, fiind răspunzători. Și trebuia ca noi să fim cu ochii în patru, să descoperim orice complot pus la cale asupra lor. Aceste cete de panduri jefuiau în stânga și în dreapta, omorau dijmarii greci, turci, dregătorii de toată mâna (și) le luau banii. (Jefuiau) și pe ciocoii români, care ședeau mână în mână cu grecii, fără nici-o frică de nimeni, din pricina ginerelui meu, căpitanul Bosoancă, care era căpitan de poterași al otcârmuirii pe lângă taftul (comandamentul) plaiului Cloșani. Când venea ordin de la isprăvnicat la taft la Baia de Aramă, ca să formeze poterile și să pornească după ei să-i prindă, atunci căpitanul Bosoancă îmi da mie de știre și eu anunțam cetele de panduri să se ascundă până trecea potera. Acești panduri erau de o credință nemaipomenită. Ei erau jurați, că nu lucrează decât pentru prea bunul și înțeleptul Sluger Teodor. Toți banii pe care îi luau din jafuri îi depuneau la mine și la preotul Nicolae Macu și la cârciuma făcută de Teodor.”[31].

Între oamenii coordonați de Tudor se regăseau nu doar români, olteni, ci și cei ai prietenului său, revoluționarul sârb Karagheorghevici:

„*La aceste cete se mai adăugau și cei 500 de panduri sârbi aduși de Slugerul Teodor din Serbia, care făcut-au răscoală la anul 1806 contra turcilor, sub comanda lui Karagheorghievici, care era bun prieten al Slugerului Teodor.*”[32]

„*Toate aceste cete de panduri se întocmeau primăvara și se despărțeau toamna, fiecare prin satele lor. Iar când venea primăvara, fiecare pleca din sat*

[31] Idem, p. 35-36.
[32] Idem, p. 36.

cu motivul că pleacă după lucru prin satele de la munte. De la despărțirea de toamnă lăsau vorbă unde să se întâlnească. Ei se întâlneau în anumite târguri. Aceste târguri de întâlnire erau pentru pandurii sârbi Carotin, la Verciorova și la Rușava (Orșova), iar pentru ai noștri la Cerneți, Baia de Aramă, Strehaia. Se întâlneau și fără să se cunoască. Se cunoșteau pe un anumit semn între ei, căci care era pandur purta o floare ce-nflorea primăvara, o iglice sau altceva, la al doilea nasture de la epângea (haină, tunică). Și pe acest semn se cunoșteau și se-mpreunau acolo în târg și plecau la munte. De primăvara și până toamna era plin muntele de panduri, de la Verciorova până la Tismana. Din acești oameni și-a întocmit Slugerul Teodor armata lui pentru răzmeriță.”[33].

Am reprodus aici o mare parte a documentului scris și lăsat de Gheorghe Duncea ca un fel de testament moral al său. După istoricul Emil Vîrtosu, care a cunoscut și a reprodus o formă a acestui text lăsat de Gheorghe Duncea, acesta ar fi fost cea mai bună și mai corectă redare a vieții și muncii lui Tudor Vladimirescu pentru pregătirea și înfăptuirea revoluției din anul 1821.

Însemnat este că Gheorghe Duncea accentuează că Tudor a creat o alianță cu sârbii care se revoltau și ei împotriva stăpânirii Sublimei Porți. Aici trebuie arătat că Tudor a fost influențat și de legăturile pe care le-a avut în Hațeg cu Horea, care pregătea (când Tudor avea cca. 18 ani) marea răscoală din Imperiul Habsburgic. Trebuie să se țină seama și de contextul internațional. În anul 1789 a izbucnit revoluția franceză. Ea a ajuns să provoace o răsturnare a vechilor valori cu caracter feudal. În același timp, în Europa, a început să circule lozinca masonică „libertate, egalitate, fraternitate”, adoptată de oameni care nu știau prea mult despre ea.

Tudor a mers pe o linie care avea două componente. Prima era o alianță cu eteriștii din Rusia, despre care el spera că urmau să-l ajute în lupta împotriva Sublimei Porți. A doua era componenta pur românească, ce trebuia să ducă la îndepărtarea fanarioților, revenindu-se la conducere pământeană.

În acest fel Tudor spera să înlăture sau să atenueze suferințele grave ale clasei de mijloc (moșnenii), împiedicată să se dezvolte și sărăcită. Profesorul Andrei Oțetea îndreptățit consideră că aceasta a fost caracteristica cea mai puternică a revoluției: problema națională. Oltenii nu ar fi acceptat niciodată o alianță cu grecii pe care îi urau, gândindu-se la fanarioți.

În condițiile de atunci, s-a folosit un pretext pentru a se încerca îndepărtarea lui Tudor care câștiga mult în prestigiu în rândurile clasei de mijloc și de jos din Oltenia. S-a încercat deci să fie acuzat, judecat și pedepsit pentru că ar fi luat o parte a banilor boierului Glogoveanu, în urma vânzării vitelor în Hațeg. Fusese o reclamație în acest sens a lui Covrea[34]. Deși acesta din urmă se obligase, el nu era dispus să finanțeze revoluția, ci dorea bani doar pentru el. În

[33] Idem. p. 37.
[34] A. Oțetea, *op. cit*., ed. 1945, p. 74 N. 3 menționează că „tovarășul lui Tudor se chema Băsica”.

urma pârei acestui Covrea, Tudor a fost judecat dar, în final, absolvit de vină. În mod absolut surprinzător pentru un neavizat, achitarea s-a petrecut cu complicitatea comandantului turc din Ada-Kaleh, cumpărat de Tudor[35]. În acest caz, cred că este necesar să reproducem ultima parte a întâmplării: Tudor a fost condamnat de pașă să fie dezbrăcat și legat de un copac în pădure. Dacă era mâncat de fiare, ar fi însemnat că e vinovat. Dacă scăpa, era nevinovat. Prietenii lui au înconjurat locul de la distanță și l-au apărat pe Tudor de fiare, timp de trei zile, cât a trebuit să stea legat. Când au venit turcii, l-au găsit în viață, acoperit de muște. Bașbuzucul turc aflat în fruntea akingiilor a vrut să înlăture muștele. Tudor i-a spus să nu o facă: acele muște erau deja sătule. Dacă le alunga, veneau altele, flămânde, care s-ar fi hrănit din trupul lui. Ar fi fost dus apoi în fața boierului Ion Glogoveanu. Acestuia i s-a reprodus pilda cu muștele a lui Tudor. Boierul l-ar fi pus mai departe logofăt peste moșiile sale, căci dacă ar fi numit altul, nesătul, acela l-ar fi furat cu adevărat.

După acest episod, în anul 1806, Tudor, împreună cu Gheorghe Duncea, au hotărât să ridice o biserică în satul de unde era tatăl lui Tudor, Constantin Ursu și undea locuia Gheorghe Duncea și copilărise Tudor. Dar exact în acel an izbucnise răscoala sârbilor împotriva Sublimei Porți:

„Atunci Slugerul Teodor a trecut în Serbia, sub motivul de a căuta un maistor pentru a construi o biserică. În acest timp, Teodor ia parte la răzmerița sârbă. După înfrângerea lui Kara-Gheorghievici de către turci, Slugerul Teodor ia 500 de răsculați sârbi înarmați și-i pune sub comanda lui harambașa Pavel Pavlovici și i-a trecut Dunărea noaptea, între Verciorova și Gura-Văii, pe 90 de luntri, și au luat-o pe Matorățu în sus, pentru a merge în satul Prejna. În acest timp, turcii, observându-i, i-au urmărit până în satul Costești. Acolo s-a încins o luptă între sârbi și turci. Sârbii fiind respinși și harambașa rănit, înspre s(e)ară s-au închis în biserica din sat și prin casele din apropierea bisericii. În timpul nopții, sârbi au făcut găuri prin acoperișul bisericii și al caselor, pentru a se putea apăra contra turcilor.

Turcii s-au organizat și în ziua următoare au pornit să scoată pe sârbi din biserică și de prin case, ca să-i măcelărească. În acest scop, turcii au dat ordine în sat ca toți locuitorii să iasă cu câte o blană (scândură-n.n.) lată și groasă și să meargă cu blana înainte, iar turcii, ascunși după oamenii cu blanele, să înainteze spre biserică și înspre casele unde erau sârbii ascunși. Oamenii din sat au fost învățați însă de Slugerul Teodor, care era ascuns la preotul Macu, să nu-l vază turcii, ca să înainteze cu blanele înainte, până când ajung în apropierea bisericii, așa încât sârbii să poată trage bine din biserică și de prin case. Atunci să se împiedice și să cadă jos cu blana dinaintea turcilor, iar turcii de la spatele lor, rămași în picioare, să poată fi măcelăriți de sârbi.

[35] Și prin intermediul lui Gheorghe Duncea, care aproviziona garnizoana din Ada-Kaleh.

Cu astfel de plan, turcii au fost respinși și omorâți până la unu. Aceia care au mai scăpat cu viață, în retragerea lor, au dat foc satului de necaz. Și a ars complet de la un capăt la celălalt. În urmă, acești sârbi au fost aduși la Prejna și împărțiți în cete de panduri, prin acești munți și care jefuiau pe ciocoi, pe greci și pe turci. Tot cu acești sârbi a venit și Kara-Gheorghievici, comandirul răzmeriței sârb, care fugise de frică să nu cadă în mâinile turcilor: După o săptămână de odihnă la Prejna, a fost adus în taină la Slugerul Teodor, întovărășit de câțiva panduri români. Și l-a dat în primire generalului rus, care este șeful sfatului boieresc de la București, în această vreme, în locul domnitorului Ipsilante, care să-l treacă în Rusia, pentru a-l scăpa de turci.”[36].

Terminând confruntarea cu soldații cu turban cu o victorie împotriva acestora și cu salvarea lui Karagheorghevici și a unei părți a oamenilor acestuia, exfiltrați cu ajutorul lui în Rusia, Tudor a considerat că are un moment de liniște și a început construirea bisericii din Prejna, împreună cu Gheorghe Duncea. Momentul începutului este situat tot în anul 1806, finalizarea în 1808. Până atunci, satul Prejna avea o biserică veche și roasă de vreme, fiind nevoie de una nouă.

„*Această biserică a fost ridicată cu materialele din proprietatea mea; varul și piatra au fost scoase de mine, bârnele de construcție au fost tăiate de pandurii din Baia de Aramă, moșia lui Radu Muică, care o moștenise de la socrul său, Dobru Vornic, pe care moșie Slugerul Teodor a asuprit-o de la Radu Muică după războiul rușilor cu turcii la anul 1814, fiind vătaf de plai al Plaiului Cloșanilor; și a donat-o bisericii la anul ... pentru faptul că Radu Muică era omul grecilor și al turcilor, stăpânitori ai țării.*

De la prima piatră de temelie, unde Slugerul Teodor și-a îngropat sabia și eu inelul de la mână, a fost ridicată până la acoperiș cu cheltuiala mea personală, iar tencuitul și pictura, precum și toate odoarele sfinte dinăuntrul bisericii au fost cumpărate de Slugerul Teodor. La fel clopotul a fost cumpărat de Sluger de la Viena. Și Sfânta Evanghelie a cumpărat-o tot el din Brașov. Clopotul ni s-a ridicat de turci în acest an 1822. Biserica a fost terminată în anul 1806 și sfințirea ei s-a făcut în luna august, același an. Biserica a fost înzestrată cu pământ de Slugerul Teodor, în anul 1819, când era vătaf de plai în Cloșani.”[37].

În continuare, Gheorghe Duncea a consemnat cum Tudor, împreună cu el a adunat trei mii de panduri și s-a înrolat în armata țaristă ca voluntar:

„*După sfințirea bisericii, Slugerul Teodor a luat cei 3000 de panduri care [au participat] la sfințirea acestui locaș de închinare și am plecat cu toții, sub comanda lui, ca să ajutăm pe ruși la războiul cu turcii. Am luat parte la luptele din jurul Calafatului, peste Dunăre, la Lom-Palanca și în munții Balcani.*

[36] Idem, p. 38-39.
[37] Idem, p. 40.

La Calafat și la Lom-Palanca am luptat cu cea mai mare vitejie. Pentru meritele câștigate în acest război, Slugerul Teodor, comandirul nostru, a primit gradul de locotenent în armata rusă și a fost decorat de Marele Țar al Rusiei, care i-a dat și un regiment de cazaci ruși, pe care să-l aibă la îndemână întotdeauna. A mai căpătat învoire de la Marele Țar, ca toate armele pe care rușii le dăduseră pandurilor ca să lupte cu ele în război să rămână ale lui. Și-am mers cu el după terminarea războiului de le-am depozitat în Cerneți, la cula de la via Slugerului, în paza regimentului de cazaci"[38].

Tudor, după cum rezultă din cuvintele scrise de Gheorghe Duncea, dar și din documentele epocii, a fost mult apreciat de generalii ruși, între care s-a găsit și viitorul mareșal Mihail Ilarionovici Kutuzov. Datorită influenței rușilor a reușit să se mențină vătaf al plaiului Cloșani și după terminarea războiului, în 1814.

Aprecierile asupra lui Tudor din partea rușilor au fost o realitate, confirmând cele arătate de Gheorghe Duncea. Rușii au avut cuvinte foarte elogioase la adresa lui. Spre exemplu maiorul rus Radicov a scris în mod edificator pentru a arăta calitățile de comandant militar ale lui Tudor.[39]

Tudor și pandurii comandați de el s-au afirmat strălucit în cursul războiului ruso-turc. În anii 1810-1811 ei au dus greul în luptele din fața Calafatului, unde i-au oprit pe turcii veniți din Vidin să intre în Oltenia. Pandurii voluntari au fost echipați de generalul Isaiev în uniforme de cazaci și li s-au dat ca armament lănci lungi căzăcești (mazdrace), pistoale și săbii. Rezultatul a fost o victorie a celor 6000 panduri. Turcii au fost împiedicați să intre în Oltenia. Caracterul acestor lupte și victorii l-a determinat pe generalul M. I. Kutuzov să ceară la încheierea păcii din mai 1812 de la București ca Rusia să ia exclusiv Basarabia. Acest război, care pornise de la dorința țarului de a întinde hotarul Imperiului său până la Dunăre, cel puțin, nu a ajuns la rezultatul dorit. Armata rusă intrată în principatele dunărene cu dorința de a înainta către Istanbul a trebuit să se retragă repede, deoarece în 1812 a trebuit să înceapă lupta cu oștirea împăratului Napoleon I. În războiul ruso-turc dintre anii 1806-1812 Tudor Vladimirescu s-a format ca militar profesionist. El a luptat direct sub comanda unor generali ruși de mare valoare, ca Isaiev, Miloradovici, Zass, Kutuzov, Bagration etc. și a avansat în grad până la parucic (locotenent). Alături de el s-

---

[38] Idem, p. 40.

[39] La 7 septembrie 1810, maiorul Radicov scria: „*Tot timpul cât a fost bombardată cetatea, acum căzută, el* (Tudor Vladimirescu, n.n.) *s-a aflat la bateria din fața cetății și a întrerupt orice comunicație dintre garnizoana Cladovei și Ada-Kaleh. Cunoscând toate trecătorile din munți, a păzit interiorul Olteniei de incursiunile și jaful pandurilor turci și pretutindeni unde au apărut tâlharii, el a fost prezent și de bună voie mergea cu trupele la înfrângere și se întorcea totdeauna cu izbânda fericită. Toate informațiile cu privire la situația turcilor în aceste locuri, le avea prin spionii lui și cu cheltuiala lui*" (citat de Aurel H. Golimas, *Ascensiunea lui Tudor Vladimirescu*, în „Mileniu", Revistă de cultură, anul IX, nr. 39-40 (2006) p. 3).

au ridicat și alți căpitani ai pandurilor ca Nicolae Gigârtu (Gigurtu), Ion Solomon, serdarul Viișoreanu, Nicolae Boboc, Constantin Surdul, Ghiță Vârțanu, Dumitru Gârbea, Ioniță Ceganu[40]. În această instrucție în armata rusă și luptă efectivă cu armata regulată în timpul războiului ruso-turc dintre anii 1806-1812 se găsește în cea mai mare măsură formarea militară a pandurilor care au luptat în timpul revoluției din 1821. Desigur că la aceasta se adaugă și dragostea lor de patrie. Să nu se uite niciun moment că imensa majoritate a pandurilor erau proveniți dintre moșnenii din Oltenia.

În anul 1814, Tudor a fost trimis la Viena[41] de către boierul Nicolae Glogveanu pentru a rezolva problemele juridice rezultate în urma morții acolo la 5/17 mai de ftizie probabil a soției lui Nicolae Glogoveanu, Elenco Glogoveanu, născută Ghica. Pentru Tudor călătoria a fost foarte importantă. A ajuns în capitala Imperiului Austriac în timp ce acolo se desfășurau lucrările Congresului de la Viena care urma să stabilească situația Europei după înfrângerea și înlăturarea împăratului Napoleon I al Franței. Sigur, Tudor care știa limba germană, dialectul austriac, învățat în timpul comerțului din Transilvania, a înțeles ce vorbea lumea de pe stradă. Sigur a citit ziarele care circulau atunci în Viena. În orice caz, cele văzute în capitala Imperiului Habsburgic i-au întărit convingerea lui de a lupta pentru îndepărtarea grecilor fanarioți din țara sa. Și la revenirea în țară a avut un timp din nou relații cu Nicolae Glogoveanu, împreună cu care copilărise și învățase. Un timp a poposit la Cerneți unde și-a întărit cula și a continuat să strângă arme pentru pregătirea pandurilor. O parte dintre arme el le avea de la ruși. Căci aceștia îi permiseseră să păstreze armele pe care le folosiseră în timpul războiului dintre anii 1806-1812[42].

Tudor, cu perseverență obstinată, a acționat mai departe pentru a-i menține pe panduri ca o forță de luptă paramilitară, având grijă de oamenii săi, după cum scrie Duncea:

„Slugerul Teodor era un om drept. El a fost un dârz apărător al țăranilor și un dușman neîmpăcat al ciocoilor care erau uniți cu grecii. El nu putea să rabde niciodată nelegiuirile pornite contra noastră. Cât a fost vătaf de plai aici în Cloșani, mergea întotdeauna pe jos sau călare până la București la cinstita cârmuire pentru a ne apăra drepturile noastre, ale țăranilor, când ni se făcea vreo nedreptate.

[40] Cf. A. Oțetea, *Tudor Vladimirescu și mișcarea eteristă în țările românești 1821-1822,* Institutul de Studii și Cercetări Balcanice, Seria istorică, nr. 5, București, 1945, p. 97.
[41] Cf. Al. Bălintescu, Ion Călin, Ion Popescu, *Documente noi în legătură cu răscoala poporului de sub conducerea lui Tudor Vladimirescu,* Craiova, 1954, Doc. nr. 3, Scrisoarea din 18 mai 1814, doc. nr. 4. scrisoarea din 2 iunie 1814, doc. nr. 5 scrisoarea din 22 decembrie 1814 – toate ale lui Vladimirescu către Nicolae Glogoveanu; a se vedea și A. Oțetea, *Tudor Vladimirescu și mișcarea eteristă,* ed. cit., p. 103-114.
[42] Duncea, p. 40 pt arme

Arăt aici un fapt întâmplat înainte de răzmeriță la anul 1819 luna iunie, nu țin minte ziua tocmai, atunci când era vătaf de plai al Cloșanilor. Slugerul Teodor, venind într-o zi de la cârciuma sa din Dealul Natamenia, hotarul Balta spre satul Prejna, și ajungând în lunca Prejnii, a văzut o ceată unde un proprietar, și anume Ilia Chelcea, care este din acest sat și care avea oameni la cosit pe moșia lui, își luase câțiva, întrerupând cositul, ca să bată un cioban, care își păștea caprele mai la vale pe zăvoi, pentru faptul că câinele ciobanului se-ncleștase cu al proprietarului, omorând câinele luând și pe cioban la bătaie. Ciobanul, văzând pe Slugerul Teodor, care trecea călări pe șosea, i-a raportat cum s-a întâmplat acest fapt. Slugerul i-a chemat pe toți acei cositori împreună cu proprietarul la Prejna, pentru ca să stabilească a cui este vinovăția.

Constatându-se că vina este a lui Ilia Chelcea, a dat ordin căpitanului Bosoancă să-l ridice de aici și să-l ducă la taft la Baia de Aramă, să-l închidă acolo. Ilia Chelcea, văzându-se închis, i-a cerut Slugerului Teodor să-l ierte. Slugerul i-a spus că, dacă vrea să-l ierte, să nu-l mai dea în judecată la cinstita cârmuire, să plătească ciobanului câinele și să se împace cu el pentru bătaie. Totodată, i-a mai cerut ca acea proprietate unde au cosit oamenii să i-o vândă direct lui, adică Slugerului Teodor, pentru că-i face trebuință să înzestreze biserica din Prejna, ctitoria lui, cu ea.

Ilia Chelcea, vrând-nevrând, a trebuit să se împace cu ciobanul și să vândă acea moșie Slugerului Teodor, pe care a și donat-o bisericii. În acest mod a înzestrat Slugerul Teodor biserica cu două moșii, una de la Radu Muică și una de la Chelcea, prin două acte de donație scrise de mâna sa"[43].

Atitudinea lui Tudor Vladimirescu în acel moment a întărit credința că era un om drept. El nu admitea să fie batjocoriți și jefuiți oamenii de rând, fără apărare, de ciocoii care se ridicaseră folosind căi necinstite. Rezolvând acel incident, Tudor Vladimirescu a impus ciocoiului să-i vândă lui moșia pe care dealtfel deținătorul ei anterior o luase fortuit de la țărani. Apoi Tudor a luat cele două moșii, cea de la Radu Muică și de la Ilia Chelcea, dar nu pentru sine însuși. El le-a donat bisericii ctitorită de el în Prejna. Astfel, ctitoria lui și a lui Duncea a fost înzestrată cu două trupuri de moșii, afară de celelalte danii ale ctitorilor.

Tudor nu a uitat să se preocupe neîntrerupt de panduri. În vara anului 1820, el a convocat o adunare a acestora. Pandurii urmau să se strângă la cula lui Tudor din satul Cerneți. Îi chema acolo folosind un semnal, un cântecel fredonat în toată Oltenia, în special de femei. El se termina cu versurile: „Nu la munte hoților/ La ciocoi pandurilor". Pandurii au venit în număr mare la cula lui Tudor din Cerneți. În ea erau depozitate arme lăsate lui Tudor de armata rusă la retragere în anul 1812, precum și alte arme, cumpărate de el însuși. Tudor i-a împărțit pe oamenii săi în două grupări: prima sub comanda sa, a doua sub

[43] *Memoriul lui Gheorghe Duncea 2001*, p. 41.

comanda polcovnicului aflat în fruntea unui regiment de cazaci. Acesta era venit să lupte alături de Tudor. A treia unitate a fost formată de Tudor din panduri și sârbi veniți să lupte alături de el. În total acest al treilea grup număra aproximativ 1000 oameni pe care Tudor i-a pus sub comanda căpitanului sârb veteran Pavel Pavlovici. Lângă acesta a fost trimis căpitanul Gheorghe Duncea, care trebuia să-l ajute, căci vorbea sârbește și rusește.

A urmat o luptă cu niște unități turcești aflate sub comanda pașei din insula Ada-Kaleh. Tudor și pandurii lui, împreună cu regimentul de cazaci, în 6 august 1820 au înfrânt trupele turcești în lupta de pe Dealul Cireșu, în apropiere de Mănăstirea „Verciorova" și de râul Bahna. Acolo se găsea hotarul cu Imperiul Habsburgic[44].

Deci se poate considera că cel puțin din anul 1820 prin aceste lupte cu turcii și prin altele mici din Oltenia, practic a început revoluția sa care s-a desfășurat în anul 1821.

În noiembrie 1820 Tudor a trebuit să plece în București, deoarece în fața Divanului avea un proces cu marele boier oltean Nicolae Glogoveanu. Acesta îi distrusese o moară pentru a-și construi el alta[45].

Dar nu doar procesul a fost motivul șederii sale în București vreme de două luni. În timp ce se găsea în capitala Țării Românești, în casa marelui boier grec eterist Constantin Samurcaș, vechi cunoscut de-al lui, Tudor a participat la o serie de întâlniri și discuții ale fruntașilor consulatului rus și ai Eteriei din Țara Românească. Din analiza actelor și a relatărilor eteriștilor, precum și ale celor ale lui Naum Râmniceanu (istoric al revoluției din 1821, contemporan deloc favorabil lui Tudor) și ale lui Ștefan Scarlat Dăscălescu (secretar al lui Ioan/Gheorghe Tipaldo, protomedic și caimacam al Craiovei, în 1821), contemporani cu evenimentele, s-a putut conchide că lui Tudor nu i s-a dezvăluit că adevăratul scop al Eteriei consta doar în eliberarea Greciei și nimic în legătură cu ajutorarea țărilor române. Dacă Tudor ar fi aflat aceasta, atunci nici el și niciun oltean nu ar fi acceptat o alianță cu Eteria. Cei trei mari boieri caimacami, Grigore Brâncoveanu[46], Grigore Ghica și Barbu Văcărescu, împreună cu Alexandru Ipsilanti au decis să-l desemneze pe Tudor ca singurul om potrivit pentru declanșarea și conducerea revoluției în Valahia, care să pornească din Oltenia – deoarece acolo era forța militară a lui Tudor. Acesta se dovedise un excelent comandant militar în timpul războiului ruso-turc dintre anii 1806-1812,

[44] Persoana care a copiat manuscrisul lui Gheorghe Duncea a folosit termenul de Imperiu Austro-Ungar. Aceasta arată clar că ceea ce avem la dispoziție este o copie târzie, căci Imperiul Austro-Ungar a apărut în anul 1867, deci mult după Tudor. Copistul a fost dominat de realitățile din vremea lui și nu a ținut seama de epoca în care a trăit Tudor Vladimirescu.

[45] Cf. A. Oțetea, *Tudor Vladimirescu și mișcarea eteristă*, ed. 1945, p. 83; idem, *Tudor Vladimirescu*, ed. 1971, p. 133.

[46] Grigore Brâncoveanu, un om duplicitar în sens politic, era în același timp și șeful partidei proaustriace din Țara Românească.

ceea ce-l determinase pe țar să-i dea gradul de porucic (locotenent), să-l decoreze cu ordinul Sf. Vladimir, să-i dea un inel cu semnătura lui, să-i lase armele rusești în Oltenia în cula de la Cerneți, să-l ajute cu un regiment de cazaci aflat în Oltenia. În același timp, Tudor îi organizase ani de zile pe panduri într-o adevărată armată instruită – Iar aceștia ascultau numai de el, obținuse cu ei victorii în confruntările armate cu turcii încă din 1806 și până în 1820. Și, mai presus de toate, se pregătea de mulți ani ca oricând să se ridice la luptă cu succes împotriva ciocoilor. Prin termenul de ciocoi, Tudor, ca oltean neaoș, născut în Gorj, îi înțelegea în special pe arendașii greci, dar și pe cei care pactizaseră cu aceștia. El făcea parte dintre oltenii care-și iubeau țara, nu îi suportau pe cei veniți să-i exploateze și, mai mult, acționa concertat împotriva acestei stări de fapt.

Domnul Țării Românești, Alexandru Suțu, bătrân și bolnav, a murit la 15/27 ianuarie 1821.A fost înmormântat în Biserica Sf. Spiridon Nou din București. La două zile mai târziu, la îndemnul celor trei mari boieri Grigore Brâncoveanu, Grigore Ghica și Barbu Văcărescu, Tudor Vladimirescu a plecat către Oltenia pentru a declanșa revoluția. Cei trei mari boieri făceau parte din conducerea provizorie a țării, erau caimacami. Ei gestionau țara după moartea domnului, până la numirea altui ocupant al tronului. Ca urmare din tot grupul de boieri desemnați chiar de domn drept comitet provizoriu de ocârmuire[47] ei erau cei mai importanți. Lui Tudor i s-a dat o gardă de 25-40 arnăuți domnești, comandată de căpitanul eterist Dimitrie Macedonschi. Tudor a plecat cu ei spre Oltenia prin Pitești, Ocnele Mari, Tismana. A mers foarte repede, căci a parcurs tot drumul în patru zile, deși era iarnă. Acolo, la Tismana, a hotărât să citească proclamația către popor, cunoscută sub numele de Proclamația de la Padeș. Către el au început să vină pandurii, ca la un semn. Dar și multă populație în ajutor. Revoluția era declanșată.

Alegerea lui Tudor din Vladimir – Gorj în calitate de viitor fruntaș sau mai bine spus de conducător al revoluției din Oltenia mă determină să mă opresc aici cu comunicarea mea. Precizez o dată în plus că tema aleasă de mine în cazul de față este Gorjul, gorjenii și formarea lui Tudor Vladimirescu. Or în rândurile anterioare am arătat că el este născut în Gorj, în satul Vladimir(u), a copilărit alături de mama sa Ioana născută Bondoc în satul ei natal, avea mai mulți preoți și călugări în familie, a învățat să scrie de la călugări. Astfel a dobândit spiritul de dârzenie, de încăpățânare creatoare, de apărător al dreptății tipice gorjenilor.

În aceste condiții, bărbatul înalt, cu părul castaniu-blond, cu ochii albaștri de culoarea cerului, cu mustață blondă[48] poate fi considerat deplin format

[47] Din acest comitet provizoriu de ocârmuire desemnat de domn la 15/27 ianuarie 1821 făceau parte Mitropolitul Dionisie Lupu, boierii Grigore Brâncoveanu, C. Crețulescu, Gr. Ghica, Barbu Văcărescu, vistierul Grigore Filipescu și marele postelnic Iacovache Rizu.

[48] „*Fizionomia lui: om de statură mai înalt de cât de mijloc, talia bine proporționată, fața blondă, mustața galbenă, părul castaniu, obrazul mai mult rotund decât oval, nici prea durduliu, nici slab,*

atunci când i s-a cerut să conducă revoluția din Oltenia, ceea ce era scopul pentru care el se pregătise atâția ani.

Aici mai sunt obligat să relev câteva amănunte asupra morții lui Tudor. Ele nu se găsesc în alt izvor cunoscut[49]. Ceilalți autori care scriu despre pieriea lui Tudor au relatat ipoteze deoarece nu au găsit însemnări ale unor oameni care au văzut direct asasinarea lui Tudor.

Gheorghe Duncea a înregistrat direct ce i-a povestit ginerele său, căpitanul de poterași Bosoancă „al otcârmuirii pe lângă acest taft al Plaiului Cloșani”:

„*După cum spune căpitanul Bosoancă, ginerele meu, care a fost față până a omorât pe Sluger, se vede că el a avut o moarte mult mai grea de cum a fost a lui Horia și Cloșca din Transilvania.*

El spune că Slugerul a fost vândut de unul din căpitanii de panduri, Iordache, care călcaseră jurământul și, în timpul răzmeriței, cât au stat în tabără la Cotroceni, s-au dedat la omoruri și tâlhării prin București și prin împrejurimi. Iar Slugerul Teodor, după ce a primit jurământul de credință din partea boierilor țării, a făcut un sfat care să judece pe toți acei care au făcut asemenea fapte din capul lor, fără ca să știe cineva.

Unii dintre aceștia au vândut pe Teodor și l-au dat în mâna căpitanului Iordache, care era în oștirea lui Ipsilante. Căpitanul Bosoancă, de îndată ce a văzut că Teodor lipsește dintre ei, i-a dat în gând că a fost prins de cineva. Lor li s-a spus că s-a dus să se înțeleagă cu Ipsilante la Târgoviște, ca să se unească să plece cu toții contra Turcilor, din nou spre București; iar pandurii să aștepte acolo liniștiți, că Slugerul vine cu Ipsilante, cu oștirea lui, și face legătura cu pandurii aici. Atunci căpitanul Bosoancă a luat zece panduri cu el, s-au schimbat de haine și au luat haine de călugări pe ei și au plecat a doua zi la Târgoviște, să vază ce e cu Teodor. Acolo când au ajuns, au găsit pe Teodor prins în mâinile grecilor lui Ipsilante, care l-au luat afară din Târgoviște, l-au

---

cu o mică bărbie, om nu urât; sta drept, țanțoș; vorba brevă, răstită și după facultatea lui destul de elocventă, aier de comandant” (descrierea lui Ștefan Scarlat Dăscălescu în 1821, cf. D. Bodin, Tudor Vladimirescu, în Figuri revoluționare române. Cinci conferințe ale Universității libere, publ.de Așezământul Cultural Ion C. Brătianu, XXVI, Cartea Românească, București, 1937, p. 60).

[49] Am publicat articolul *Tudor Vladimirescu și pieirea lui în Târgoviște*, în „Caligraf”, anul XXI, nr. 16-17, 2021, p. 28-31, apărut datorită bunătății dlui profesor Tudor Rățoi. În el am arătat cum contemporani cu Tudor Vladimirescu au înregistrat cele aflate din povestirile celor care au auzit despre asasinarea lui. S-a știut că a fost tăiat cu săbiile de eteriștii comandați de sângerosul căpitan grec Vasilis Caravia și de oamenii lui. Probabil că nu a putut interveni căpitanul Bosoancă cu cei zece oameni ai lui deoarece erau prea puțini în fața grecilor. Astăzi, în marginea Târgoviștei, pe drumul către Găiești, se înalță o troiță pe locul, unde tradiția arată că a fost omorât Tudor Vladimirescu. Am ținut să mai arăt aceste ultime informații oferite de căpitanul Bosoancă socrului său Gheorghe Duncea, deoarece ele lămuresc poate mai bine soarta eroului național al românilor, Tudor Vladimirescu.

legat cu mâinile la spate, l-au desbrăcat în piele și l-au crăpat cu un iatagan pe burtă, trăgându-i mațele din el cu sucala de viu.

Așa i-a fost moartea Slugerului Teodor, pe care eu nu i-am văzut (-o), dar o scriu aici, așa după cum mi-a spus-o ginerele meu, căpitanul Bosoancă și el fugit în Transilvania, de două luni de zile."[50].

Foarte posibil ca aceste informații singulare despre asasinarea barbară a lui Tudor Vladimirescu să fi fost ultimele furnizate de Gheorghe Duncea. Scriu acestea deoarece într-un act datat 12 decembrie 1822, Nicolae Zoican din Balta și el foarte apropiat colaborator al lui Tudor, se plângea marelui boier Nicolae Glogoveanu, ispravnic al Județului Mehedinți, că nu a primit niște bani datorați lui de către Constantin Duncea, fiul lui Gheorghe Duncea. Aflăm din document că Gheorghe Duncea era girant al împrumutului. La scadență, acesta oferise în schimb parte din moșia sa, solicitând totodată o amânare până la venirea împrumutatului din Imperiul Habsburgic. Nicolae Zoican aflase însă că Gheorghe Duncea fusese ucis de niște hoți, iar fiul lui nu era de găsit în țară. În consecință, Zoican cerea ca rudele din țară ale lui Gheorghe Duncea, în speță un ginere care trebuie să fi fost exact căpitanul Bosoancă, să fie chemate pentru a plăti datoria. Din acest act rezultă clar că, așa cum se aștepta, în anul 1822, a dispărut autorul acestui act-testament referitor la Tudor Vladimirescu[51].

Oamenii din Oltenia nu l-au uitat pe Tudor Vladimirescu. Locuitorii din județul Mehedinți, alăturat Gorjului, unde a stat mulți ani Tudor, unde a avut cula în satul Cerneți, au decis să-l imortalizeze în piatră. Au ridicat o frumoasă statuie din piatră la Padeș. Era localitatea unde simbolic el a pornit revoluția. Statuia a fost ridicată la inițiativa comitetului școlar din Padeș, condus de învățătorul N. I. Spineanu. A fost adoptat proiectul arhitectului State Baloșin, fiu al satului[52].

---

[50] Memoriul lui Duncea, p. 50-51.

[51] Plângerea lui Nicolae Zoican a fost publ. în Al. Bălintescu, Ion Călin, Ion Popescu, *Documente noi în legătură cu răscoala poporului de sub conducerea lui Tudor Vladimirescu*, Craiova, 1954, doc.nr. 24, p. 62.

[52] State Baloșin (1885-1953), arhitect, unul dintre cei 11 copii dintr-o familie de țăran sărac, născut în Negoești – care administrativ aparținea de Padeș, după ce a făcut școala primară în Baia de Aramă, a plecat în Craiova. Acolo a învățat la Colegiul Regele Carol I. În timp ce era la liceu a fost și pedagog și a dat meditații pentru a se putea întreține. Toată viața nu a uitat acei ani grei, când într-o traistă de acasă avea drept hrană numai o turtă cu ceapă. După terminarea liceului a plecat la București și a s-a angajat funcționar la Ministerul de Finanțe, inițial ca desenator. În același timp s-a înscris și a urmat cursurile Școlii Superioare de Arhitectură. A devenit arhitect în anul 1915 și a înaintat pe scara ierarhică în Ministerul de Finanțe în această calitate. Acolo a lucrat toată cariera sa, pornind de la desenator, conductor arhitect, inspector al arhitecturii și director, până la pensionarea din anul 1945. A executat proiecte pentru Ministerul de Finanțe, pentru alte instituții publice și proiecte particulare. În București de exemplu a realizat, între altele blocul Creditul Minier, Blocul Ferekide, Blocul Wilson, Cișmigiu Palace dar și numeroase locuințe particulare. Totodată a realizat locuințe pentru Societatea Astra din Brașov, pentru muncitorii de la fabrica de hârtie din Bușteni etc. A proiectat și locuințele familiei sale de la Padeș, Craiova, Băile Herculane. A fost autorul mai multor sedii de administrații financiare, vămi, case de odihnă

Monumentul a fost inaugurat în anul 1934.

Nu pot să închei aceste rânduri fără a mulțumi profesorului Dinică Ciobotea din Craiova și profesorului Tudor Rățoi din Drobeta Turnu-Severin pentru informațiile oferite cu dărnicie și larghețe prietenească oltenească. De asemenea, mulțumesc soției mele pentru ajutorul neîntrerupt, plin de abnegație dat în timpul scrierii rândurilor de mai sus.

Fig. 1. Tudor Vladimirescu și Gheorghe Duncea cu soția acestuia din urmă. Portretul votiv pe ușa Bisericii din Prejna, jud. Mehedinți, 1808, realizat de zugravul Gheorghe Siciofi (Ghiță Zugravul) din Ploștina. În prezent se află la Muzeul Național de Artă, Galeria de Artă Veche Românească. Același pictor a realizat și catapeteasma, existentă și azi. Specificul bisericii inițiale este că pictura a fost realizată pe panouri din lemn, nu direct pe perete, ceea ce premerge pictura de șevalet.

ale salariaților din ministerul de Finanțe, a lucrat la planurile Ambasadei României din Sofia, la planul de sistematizare al Severinului și Galațiului. Alte mari realizări ale sale sunt monumentele eroilor din Primul Război Mondial – Mateiaș, monumentul eroilor de la Cerna din parcul municipiului Drobeta-Turnu Severin, mausoleul eroilor de la Giurgiu, monumentul eroilor de la Slobozia-Vlașca. Și-a onorat locul de naștere prin monumentul Declarației de la Padeș dedicat lui Tudor Vladimirescu.

A LITTLE KNOWN DOCUMENT ABOUT THE LIFE AND FORMATION OF TUDOR VLADIMIRESCU

Abstract

This year, 2021, marks the 200th anniversary of the revolution led by Tudor Vladimirescu. It also commemorates two centuries since his assassination. To evoke the formation of Tudor Vladimirescu, I used a little known document - the moral testament of the master (jupan) Gheorghe Duncea. The act is important because he knew the bailiff Tudor Vladimirescu throughout his life, from childhood to death. This document specified the year of Tudor's birth, the place of birth, the way he learned to read and write, his connection with Horia from Albac, the leader of the Transylvanian peasant uprising of 1784, the reception of the first small boyars ranks, his training as a soldier in the Russian army during the Russo-Turkish war between 1806-1812.

Then the Russian generals appreciated him, and the tsar decorated him with the Order of St. Vladimir, gave him a ring and promoted him to the military rank of lieutenant (parucic). After the war, between June and December 1814 he went to Vienna to solve the affairs of the late Elenco Glogoveanu. Then he met the atmosphere of the capital of the Habsburg Empire. His main goal was to fight for the removal of the Greeks from the leadership of Wallachia and eventually Moldova. He arrived in Bucharest again in November 1820. Then he contacted the great boyars who ruled the country. The Greek hospodar of Wallachia Alexandru Suțu was old and ill. On January 15/27, 1821, Mr. Alexandru Suțu died. Three of the great boyars, members of Filiki Eteria Grigore Brâncoveanu, Ghica, Văcărescu asked him to start the revolution in Oltenia.

Tudor Vladimirescu had been trained for a long time. He left for the north of Oltenia and in four days he reached the great Tismana monastery. From there he summoned his paramilitary force, the Pandurs, and called the people to battle. This is where I must end my communication. There remains only one point that Gheorghe Duncea's will clarifies. He recorded what his nephew, his son-in-law, Captain Bosoancă, told him. He said that being disguised, he went to see what was happening to Tudor Vladimirescu. This is how he saw that Tudor Vladimirescu was taken by a group of Eteria and taken to the outskirts of Târgoviște. There he was tortured and killed, his stomach was split by a javelin, then ripped out with a suction cup. In memory of the great hero of the Romanian people, a beautiful stone monument was erected on the field from Padeș after the project of the architect State Baloșin.

MUZEUL JUDEŢEAN ARGEŞ
ARGESIS, *STUDII ŞI COMUNICĂRI*, seria ISTORIE, **TOM XXVIII**, 2019, p. 155-200

IZVOARE DEMOGRAFICE PRIVIND PAROHIA ŞI SUBURBIA „SF. ARHANGHELI" DIN CRAIOVA DE LA REGULAMENTUL ORGANIC LA REFORMELE LUI AL. I. CUZA (1832-1865)

TOMA RĂDULESCU*
DANIEL NARCIS MUCICĂ

Aşa cum rezultă din cuprinsul Regulamentului Organic adoptat de Obşteasca Adunare a Ţării Româneşti după pacea de la Adrianopol din 1829 încheiată între Rusia şi Imperiul Otoman, registrele de stare civilă urmau a fi întocmite de către preoţii din bisericile oraşelor şi satelor. Ele au constituit şi constituie un principal izvor istoric care permite cercetătorilor să identifice în vederea întocmirii unor genealogii strămoşii unor personalităţi naţionale şi locale. De asemenea registrele ne permit să analizăm pe mahalale şi global pe întregul oraş compoziţia socială a celor menţionaţi ca botezaţi, cununaţi sau decedaţi, eventual existenţa unor minorităţi, sporul natural, efectele unor boli molipsitoare în special asupra noilor născuţi, durata medie de viaţă, legăturile de rudenie. Totodată pot fi identificaţi cei care migrează spre oraş din diverse localităţi rurale, cei care au făcut hagealâc, adică au călătorit la Locurile Sfinte – costisitor şi periculos pentru acele vremuri nesigure.

Titlul de hagiu da prestigiu social şi moral şi era confirmat şi pentru urmaşii acestora. Registrele de stare civilă permit identificarea în timp a urmaşilor ctitorilor iniţiali ai bisericii, precum şi actele de caritate ale unor credincioşi din parohie manifestate prin asumarea atribuţiilor de naşi la botezuri şi cununii în condiţiile în care această calitate presupunea multiple obligaţii din partea părinţilor spirituali, aşa cum erau bine stabilite la botezuri şi cununii. A rămas celebru cazul Tudoriţei Goguleasa – văduva care boteza, dar şi cununa nu numai în această mahala, ci şi în alte suburbii ale Craiovei şi probabil şi în afara oraşului. În calitate de naşi sunt întâlniţi boieri, negustori, arendaşi şi meşteşugari cu bună stare materială, care astfel îşi întăreau legăturile atât de necesare în viaţa de zi cu zi, dar şi oameni de condiţie modestă – mulţi rude cu cei botezaţi sau cununaţi. Nu putem omite contribuţia preoţilor, a soţiilor şi copiilor acestora care

* Craiova.

cununau şi botezau copii şi tineri din cele mai sărace familii, inclusiv romi, dar şi salvau de la moarte copii lepădaţi în tinda bisericii pe care de multe ori îi creşteau şi le dădeau o meserie sau zestre în vederea alcătuirii unei familii creştine şi al unui trai decent.

Tot din registre identificăm membri ai unor familii de frunte ale Craiovei cum au fost: Vorvorenii, Pessiacovii, Mihail, Ghimpa, Braneţu, Popescu, Dianu, Cernătescu, Nicolau, David, Iota, Viişoreanu, Stoenescu, Suhăreanu, Nicolau, Smadoviceanu, Murgăşanu şi alţii. Firesc întâlnim şi nume specifice românilor sud dunăreni cum ar fi Coicea, Ţenea, Ţeca etc.

Din nefericire registrele de stare civilă sunt alcătuite de cele mai multe ori superficial, nemenţionându-se vârsta celor cununaţi sau decedaţi, boala care a determinat decesul etc. La aceasta se adaugă lipsa unor ani sau file din arhive ca urmare a superficialităţii în păstrarea actelor de stare civilă, comparativ cu alte ţări europene din aceiaşi perioadă sau cu cele din Ardeal mult mai bine întocmite cu rigurozitatea specifică civilizaţiei germane.

Aşa cum am constatat şi la celelalte parohii craiovene observăm că în fiecare mahala locuiesc minoritari romi care se bucură de toată atenţia din partea slujitorilor bisericii fără deosebire – sunt botezaţi, cununaţi de rude ale lor, dar şi de stăpâni, şi înmormântaţi în cimitirul din jurul bisericii alături de români sau de membrii ortodocşi ai altor naţionalităţi.

Nivelul scăzut al dezvoltării oraşelor româneşti în preajma marilor reforme din a doua jum. a sec. al XIX-lea care au dus la o mai rapidă integrare a noastră în sistemul democratic de valori ale Europei Apusene se observă şi din cuprinsul acestor izvoare demografice. Constatăm că în plin centru istoric al Craiovei există locuitori care au mai mult preocupări agricole, fapt consemnat de atributul de plugar, iar meseriile nu au ajuns nici măcar la faza manufacturieră, corporaţiile fiind cumva urmaşele vechilor bresle. Fiecare corporaţie avea ca sediu una din bisericile oraşului, în cazul bisericii Sf. Arhangheli era Corporaţia rachierilor, hangiilor şi cafegiilor care se întâlneau la „Izvorul Tămăduirii" al treilea hram al acestei biserici, dar care locuiau în diverse mahalale din Craiova.

Migraţia celor din diverse localităţi din Oltenia şi chiar din afară are caracter sporadic, de necomparat cu revoluţia industrială produsă în ţările central şi vest europene. Putem afirma că oraşul Craiova, ca şi alte oraşe ale ţării în frunte cu capitala Bucureşti, aveau caracter semiagrar şi locuitorii acestuia nu se desprinseseră de lumea satului.

Întâmplător întâlnim diverse persoane venite din oraşe şi sate din Oltenia ca: oraşul Caracal, Balş, Broşteni, Vlădaia, Fărcaşele, Pârşcov – Romanaţi; Cârcea, Locusteni, Popoveni, Cacaleţi, Preajba, Balta Verde, Cruşov, Horezu Poenari, Cioroi, Padea, Zănoaga, Gioroc, Golumb, Işalniţa – Dolj; Boboloi - Târgu Jiu; Oteteliş – Vâlcea; Strehaia, Salcia – Mehedinţi şi altele.

1832. Preoţi slujitori: Dumitru Bejan, Pătru Ungureanu, Hristea Cioroianu Referendarie. Botezaţi: 1. Statie sin Dumitru cojocaru; 2. Mihaiu sin Mateiu mărghitanu; 3. Călin sin Ioan Broşteanu; 4. Mihaiu sin Iordache; 5. Maria sin Dinu ţiganu, naş Dumitru măcelaru; 6. Teodora sin Nicolae; 7. Ioana ţiganca, naş Iordache popa; 8. Catinca sin Ioan vizitiu; 9. Maria sin...; 10. Maria sin Ioniţă ţiganu; 11. Ioan sin Statie Fişcan, naş Ioana clucereasa; 12. Dumitru sin Tănasie; 13. Ştefan sin Hristea boiangiu, naş Gină braşoveanu; 14. Costandin sin Vasile; 15. 13. nov., Dumitru sin Stan pescariu, naş Ştefan sin Dumitru Voicu sârbu; 16. Costandin sin Iovan, naş Hagi Costandin

SJAN Dolj, Registre stare civilă, Biserica Sf. Arhangheli Craiova, dos. 55/ 1832-botezaţi.

Cununaţi: 1. 8 ian., Manea din satul Lăcusteni Dolj cu Mitrana sin Nicolae din Balş Romanaţi, naş Costandin hangiu cu soţia Ana; 2. 10 febr., 1832, Sava sin Gheorghe curerariu din Craiova cu Maria sin Ioan şelariu, naş Dumitru Gheţiu cu Maria, soţia sa; 3. 11 febr., Nicolae sin Dinu cu Stana, naş Costandin sin Maria; 4. 5 iun., Ion sin Barbul din Golumb – Dolj cu Maria sin Petru croitoru din Golumb, naş Grigorie Alecsandrie cu Maria, mătuşa sa; 5. 11 iul., Manea sin Hagi Monea cu Ioana sin Boicea, naş Grigorie Alecsandrie cu Maria, mătuşa sa; 6. 3 nov., Dumitru cu Rada, naş Tudorache braşoveanu; 7. 5 nov., Pătru sin Ioan cu Gheorghiţa sin Radu chelariu, naş popa Hristea Referendarie; 8. 8 nov., Ion sin Ioan ceasornicariu din Caracal cu Maria sin Bencea din Craiova, primul la a doua cununie, naş Dumitru Braneţu cu soţia sa Maria.

SJAN Dolj, Registre stare civilă, Biserica Sf. Arhangheli Craiova, dos. 56/ 1832-cununaţi.

Morţi: 1. 15 ian., Ioana sin Stan croitoru- de lingoare, 14 ani; 2. 28 febr., Ecaterina sin Costandin Ghimpa de 1 an; 3. 2 mart., Ioana sin popa Ioan protopopul – de oftică, 21 ani; 4. 2 mart., Dumitru sin Mihai popa – de oftică, de 19 ani; 5. 30 mart., Mihai grecu – de lingoare, 45 ani; 6. 31 mart., Costandin sin Ivancea braşoveanu – de epilepsie, 3 ani; 7. 30 mart., Gheorghe Ghilea din Târgu Jiu- de lingoare, 48 ani; 8. 2 apr., Maria sin Ioan – de lingoare, 60 ani; 9. 14 apr., Ioncea braşoveanu – de lingoare, 58 ani; 10. 16 iun., Ana sin Ţenea braşoveanu neguţătoriu – de oftică, de 1 an; 11. 20 iul., Paraschiva sin Ene Moraitu – de vărsat, 5 ani; 12. 3 aug., Ilie sin Floarea văduva – de vărsat, 4 ani; 13. 13 aug., Anastasia Braneţeanca – de vărsat, 38 ani; 14. 14 aug., Efrusina sin Costandin Ghimpa – de vărsat 1,5 ani; 15. 31 aug., Petru sin Costandin cismariu – de vărsat, 2 ani; 16. 5 oct., Costandin – de bubat, 16 ani; 17. 6 oct., Sterie sin Ion braşoveanu – de vărsat, 25 ani; 18. 30 oct., Hrisia Vorvoreanca – de vărsat, 60 ani; 19. 30 nov., Ion Vârvoreanu de 70 ani; 20. 11. nov., Mihai – de vărsat, 4 luni; 21. 23. nov. Ana sin Panait – de vărsat, 25 ani; 22. 23 nov., Zoiţa sin Panait – de epilepsie, 12 ani; 23. 29 nov., Panait grecu – de vărsat, 48 ani; 24. 21 dec., Gheorghe sin Nicolae Carada – de vărsat, 3 luni

SJAN Dolj, Registre stare civilă, Biserica Sf. Arhangheli Craiova, dos. 57/ 1832-morţi.

1833: Preoţi slujitori: Dumitru Bejan, Pătru Ungureanu, Hristea Cioroianu Referendarie. Botezaţi: 1. 15 ian., Iraclie sin Hagi Costandin, naş Profira Bureţeanca; 2. 19 febr. Efrusina sin Hristache cojocariu, naş Dumitru Zaharianu; 3. 25 febr., Marin sin Ion Stoica din Popoveni, naş Ioan Cacaleţeanu din satul Prodila, martori Iancu sin Ioan Cacaliceanu; 4. 26 febr. Hristodor sin postelnicu Dumitrache, naş Hristodor sin clucerul Niţă, martori Hristodor şi Nicolae Mihail; 5. 9 mart., Ecaterina sin Ioan Moraitu, naş Dimitrie sin Hristea Siliot, martor Ştefan sin Gheoghe dulgheru; 6. 16 mart., Elenca sin Ghiţă Coandă, naş Profira Bureţeanca, martor Anastasie rachieru; 7. 19 mart., Smaranda sin Costandin cizamaru, naş Păunica sârboaica, martor Radu chelariu; 8. 9 apr., Maria sin Ioniţă croitoriu, naş Safta soţia lui Anastasie Zamfir din mahalaua Sf. Gheorghe Nou, martor Stan vizitiu.......lipsă din arhivă.

SJAN Dolj, Registre stare civilă, Biserica Sf. Arhangheli Craiova, dos. 13/ 1833 - botezaţi.

Morţi: 1. 12 mart., Teodora sin Iordache popa, de friguri – 3 ani; 2. 20 mart., Sotir sin Dumitrache Urziceanu, de lingoare – 9 ani; 3. 23 mart., Vasilie sin Hagi Costandin – 30 zile; 4. 23 mart., Costandin cismaru, de lingoare – 30 ani; 5. 4 apr., Dimitrie grecu, de lingoare – 50 ani; 6. 14 apr., Ioan sin Dumitru Filip – 14 ani, de lingoare; 7. 17 apr., Genea sin Ion Braşoveanu, de lingoare – 20 ani; 8. 20 mai, Mihai sin Matei Mărăcineanul din Întorsura, de vărsat – 8 ani.

SJAN Dolj, Registre stare civilă, Biserica Sf. Arhangheli Craiova, dos. 6/ 1833 - morţi.

1834: Preoţi slujitori: Hristea Cioroianu Referendarie, Pătru Ungureanu şi Dimitrie Bejan. Botezaţi: 1.3 ian., Gheorghe sin Vasilie şi Maria sin Dumitru, naş Costache Dima; 2. 2 febr., Elena, fiica lui Ţenea Teodor şi Maria Stan din mahalaua Sf. Ilie; 3. 2 mart., Nicolae sin Costandin şi Ioana, naş Profira Bureţoaia; 4. 1 apr., Apostol, tatăl Ilie sin Alecsie, Elena sin Marin, din mahlaua Sf. Gheorghe Nou, naş Ioan Căluianu din mahalaua Sf. Voevozi; 5. Joiţa sin Ioana, Ioana sin Stan din Drăgoteşti, naş Costandina văduva; 6. Costandin, fiul lui Ioan Roşu şi Gheorghiţa Ion; 7. Hrisava, fiica lui Nicola sin Petru şi Stanca sin Dumitru, naş Teodora Goguleasa; 8. Costandin fiul lui Iordache sin Mihai şi Ruxandra sin Stoian, naş Nicolae Mihail; 9. Ecaterina, fiica lui Pană sin Costandin şi Sima sin Andrei, naş Gheorghe Vărvoreanu; 10. Gheorghe, fiul lui Ion şi Maria sin Costandina, naş Ion braşoveanu; 11. Nicolae, fiul lui Mihail sin Marco şi Aniţa sin Stancu, naş Vasilie Băduţoiu; 12. Elenca, fiica lui Rucsandra din sat Strehaia, naş Maria sin Andrei, mahalaua Sf. Voevozi; 13. Mihai, fiul lui Barbu sin Marin şi Pena sin Mladin, naş Mihai Agi Costandin; 14. din mahalaua Maica Precesta, Ana, fiica lui Ionică sin Buţu şi Ana sin Vladu, din mahalaua Brânduşa, naş Dumitru Gheţoiu, 5 iun.; 15. Costandin, fiul lui

Tănase Minovici şi Pereida ot Ioan; 16. 10 dec., Cleopatra, fiica lui Alexandru sin Karagheorghe şi Persida sin Ignat, naş Dumitru Portărescu, locuitor naşul în mahalaua Obedeanu; 17. 1 nov., Gheorghe, fiul Ghina sin Dumitru, naş Gheorghe Pişacov; 18. 4 dec., Nicolae, fiul lui Ion Simion şi Ghina, naş Nicolae Mihail grecu; 19. 23 dec., Anastasia, fiica lui Dumitru Iacov şi Păuna sin popa Hristea, naş Joiţa Diaca.

Cununaţi: 1. 15 ian. Enache sin Radu argintar, cu Gheorghiţa sin Iane, naş Chiriţa văduva, martor Vasile D. Pavlovici; 2. 20 ian., Ilie sin Dumitru boiangiu cu Joiţa sin Enache cojocariu, naş Ion sin Ioniţă Oroveanu şi Maria mama sa; 3. 30 ian. Iovan sin protopopul Iordache cu Stana sin Nicolae Ioan, naş Nestor Pavlovici şi Ioana soţia sa, martori Ion dascălu; 4. 7 mai, Petco sin Stoica cu Mona sin Marin Dugăiaţu, naş Nestor Pavlovici; 5. 3 dec., Nicolae sin Nicolae Piersăceanu cu Păuna sin Lelea boagiu, naş Nicolae Andrei.

Morţi: 1. 3 ian. Diodora din Fântânele; 2. 3 ian. Ioana Ivan, militari; 3. 5. mart. Ioana Vasălie Ioan din Stângăceaua; 4. 10 mart. Dumitru cojocariu; 5. Ioan Nicolae Carada, spovedit de pr. Pătru Ungureanu, îngropat duminică 31 martie, 6. 7 mai 1834. Ioan sin Dumitru Cârlan din Sămărineşti, duhovnic Petre Bârsan; 7. 28 iun. Iancu sin Gheorghe Docuzu; 8. 7 iul. Elena sin Iordache popa; 9. 14 aug. Magda, fiica lui Costandin cârciumaru; 10. 19 aug. Elenca Ioan Moraitu; 11. 15 nov. Ioan Cârstea Cârstescu; 12. 7 dec. Ilie Ioan Nuţă; 13. 15 dec., Nicolae Ioana – ţigancă; 14. 21 dec. Tănasie grecu, de la popa Gheorghe de la biserica Sf. Botezătorul, 16. 31 dec., Gheorghiţa aruncată la biserică.

SJAN Dolj, Registre stare civilă, Biserica Sf. Arhangheli Craiova, dos. 4/ 1834 – botezaţi, cununaţi, morţi.

1835. Preoţi slujitori: Petru Ungureanu şi Dumitru Bejan. Botezaţi: 1.15 ian. Gheorghe, fiul lui Iovan Vălean căldărar; 2. Ioan, fiul lui Costandin bărbieru, naş Stanca; 3. Maria, fiica lui Nica cismaru şi Dumitrana, naş Dima Mladen; 4. 11 febr. Dumitru; 5. Dumitra, fiica lui Radu Diaconu militar; 6. Safta, fiica lui Gheorghe Vlad chirigiu; 7. Ioana, fiica lui Todorache abagiu, naş Constantin; 8. Mihaiu, fiul lui Ilin căldăraru; 9. Teodora, fiica lui Teodor Grăbeanu croitori; 10. Ilie, fiica lui Nicolae chirigiu; 11. Dumitra, fiica lui Dumitru croitor; 12. Gheorghe, fiul lui Barbu Cioacă, cojocaru; 13. Ion, fiul lui Stan cluceru; 14. Gheorghe, fiul lui Nicolae ţigan potcovaru; 15. Ioan, fiul lui Padu croitoru; 16. Sanda, fiica lui Teodor Ciocea olaru şi Nasta, naş Mihaiu Ciocea.

Botezaţi: 1. 10 ian., Ioan, părinţi: Ecaterina şi Teodor Mihalache braşoveanu, naş Ion Sandulache; 2. 8 febr., Dumitru, părinţi: Stanca şi Dinu Giugea rachier, naş Dumitru Giugea; 3. 12 febr., Petru, părinţi: Maria şi Nicolae, naş Petru Boagiu, 4. 3 mart., Ioan, părinţi: Maria şi Ioan Ţoţoiu, naş Ioan Agiu; 5. 3 mart., Ţenea, părinţi: Joiţa şi Ilie Dimitriu braşoveanu, naş Ţetea Ciorоianu; 6. 10 mart. Stancu, părinţi: Pârva şi Preda Şerbu plugaru; 7. 10 mart., Ţenea,

părinţi: Paraschiva şi Ioan din mahalaua Sf. Ioan Hera, naş Manu Iliovici; 8. 17 matr. Costandin, părinţi: Maria şi Ilie, naş Costandin Dima; 9. 7 apr., Ene, părinţi: Ştefana şi Petru Burcea rachieru, naş Ene....; 10. 10 mai, Anastasie, părinţi: Doamna şi Ene Zăvoianul arendaşul, naş Ilie Cioroianu; 11. 7 iun., Vasilie, părinţi: Rada şi Costandin pescaru din Cârcea, naş Maria Ciocea; 12. 7 iun., Anastasie, Părinţi: Ioana şi Dumitru Teodorache plugaru din mahalaua Troiţa, naş Teodorache Cioroianu; 13. 20 iun., Nicolae, părinţi: Profira şi Ion, naş Teodor Ciocioiu; 14. 2 iul., Maria, părinţi: Maria şi Dinu Pârvan cojocaru, naş Marghioala postelniceasa; 15. Ioana, părinţi: Ana şi Sandu cărbunaru; 16. Hristea, părinţi: Maria şi Mladen Cioacă bărbieru, naş Maria Roşu; 17. Fotina, părinţi: Dobriţa şi Dumitru Fotinu curelaru, naş Apostol Nicolae; 18. Dumitru, părinţi: Sultana şi Dumitrache rachieru, naş Domna Sandulache; 19. Dumitru, părinţi: Sultana şi Ghiţă, naş Profira Boruzoaica; 20. 8 nov., Joiţa, părinţi: Maria şi Mihaiu braşoveanu, naş Iordache Vorvoreanu; 21. 14 nov., Sofia, părinţi: Ana şi Zamfirache Urziceanu arendaşul; 22. 18 nov., Florea, părinţi: Elena şi Gheorghe Ianovici braşoveanu, naş Dumitrache Măceşanu; 23. 1 dec., Stan, părinţi: Stanca ţiganca şi Ioan ţiganu potcovarul, naş Stana,

SJAN Dolj, Registre stare civilă, Biserica Sf. Arhangheli Craiova, dos. 17/ 1835 - botezaţi.

Cununaţi: 1. 6 ian., Stoian Dima arendaşu cu Maria fiica Badei, 2. 20 febr., Costandin Golu arendaşu cu Elena, fiica Ecaterinei Dimitriu; 3. Ioan Coconu sin Badea cluceru cu Maria, ... 4. Costandin grecu arendaşu cu Elena, fiica văduvei lui Ioan, naş Ene Marghitu şi Dobriţa, 5. 6 dec.,Mihail Gheorghiu sin Pade logofăt fecioru cu Ioana,...., naş Atanasie arendaşu şi Persida arendăşoaica; 6. 22 dec., Ioan aprodicel cu Dumitra, fiica lui Ioan, naş Pătru Belu şi Maria.

Morţi: 1. 5 ian., Ilie Cioroianu plugar; 2. 16 mart., Maria; 3. 17 mart., Ţenea; 4. 20 mai, Badea breslaşu; 5. 10 iun., Ilie purcaru plugaru; 6. 30 nov., Lambru grecu arendaşu.

SJAN Dolj, Registre stare civilă, Biserica Sf. Arhangheli Craiova, morţi, dos. 1/1835.

1836. Preoţi slujitori: Petru Ungureanu, Dumitru Bejan, Hristea Cioroianu Referendarie. Cununii: 1. 12 ian. Dumitru Manuel Vrăţeanu, rachier cu Liţa, feciaora lui Rada şi a lui Marin abagiu din mahalaua Sf. Spiridon, naş Hristache cojocar cu Eufrosina; 2. 6 febr. Dumitru sin Ioan cluceru za arie arendaş cu Efrusina, fiica Elencăi şi a lui Matei Lăcusteanu – mahalaua Sf. Gheorghe Nou, naş Teodora Goguleasa şi Statie nepotul său; 3. 19 apr. Gheorghe sin Ioan Vorvoreanu, cu Sultana fiica Zoiţăi şi a lui Ene Hagi Hristea, naş Enache Stoenescu cu Mariţa, preot slujitor Gheorghe protopopu; 4. 10 mai Dumitru sin Gheorghe grecu arendaş cu Maria, fiica Elencăi şi a lui Nicolae, naş Nicolae Mihail şi Victoria soţia sa; 5. 28 iun. Costea sin Petco sârbu săpunariu cu Ana,

fiica Stancăi şi a lui Ioan Vasiliu, naş Dumitru Cernătescu şi soţia sa Maria; 6. 26 iul. Iosif sin Ion Totos ungureanu vizitiu, cu Dafina fiica lui Bălaşa şi a lui Gheorghe din Craiova, la a doua cununie, naş Ene Moraitu şi Dobtiţa; 7. 16 aug. Gheorghe sin Tănase potcovar al dumnealui Iorgu Bibescu din mahalaua Sf. Ilie cu Pătra, fiica lui Marin cobzar al domnului Iorgu Bibescu din mahalaua Sf. Ilie, naş Gheorghe Vârvoreanu cu Sultana soţia lui; 8. 11 oct. Costandin sin Ioancea neguţători din mahalaua Sf. Ilie cu Ecaterina, fiica lui Ioan băcanu din mahalaua Sf. Ilie, naş Ţănea sin Ioancea Oroveanu braşovean cu soru-sa Peca; 9. 25 oct. Ioan sin Elena văduva, slugă, cu Maria, fiica lui Vasilie Urcă, naş Costandin Ghimpa lănari, cu Bălaşa soţia sa.

SJAN Dolj, Registre stare civilă, Biserica Sf. Arhangheli Craiova, dos. 26/ 1836-cununaţi.

Morţi: 1. 5 ian. Ecaterina, fiica lui Marin Caluda; 2. 18 ian. Ene Moraitu, arendaş; 3. 18 ian. Preda sin Stoica croitor, nevârstnic; 4. 4 febr. Costandin Miliovici, boltaş, 5. 1 mart. Nicolae Almaju , boieru; 6. 10 mart. Gheorghe sin Matei, din satul Măgăreşti – Gorj, militaru; 7. 25 mart. Barbu Bădoi, plugaru; 8. 4 iunie, Ioana sin Ioan Pecioru; 9. 24 iun. Trina sin Stanciu hagi, soţia lui Vasilie cavafu; 10. 27 sept. Ioana sin Ioan Popescu din Braşov, nevârstnic; 11. 4 oct. Sima fiica Cheri văduvei slujnică; 12. 12 dec. Ilina sin Ioan herariu (n.n. fierar), nevârstnic.

SJAN Dolj, Registre stare civilă, Biserica Sf. Arhangheli Craiova, dos. 22/ 1836- morţi.

1837. Preoţi slujitori: Hristea Cioroianu Referendarie, Pătru Ungureanu şi Dimitrie Bejan. Botezaţi: 1. 8 ian. Efrusina, fiica lui Siţa şi Dumitru sârbu cojocaru, naş Hristache cojocaru; 2. 7 ian. Gheorghiţa, fiica lui Stanca şi Soare ţiganul, naş Costandin Ghespa; 3. 6 ian., Iordache sin Păuna şi Dumitru Dianu arendaş, naş Zinca sin Iancu; 4. 20 ian., Maria, fiica lui Efrusina şi Dumitru Sandulache, naş Teodora Goguleasa; 5. 30 ian., botezat 4 febr. Costandin, fiul lui Victora şi Nicolae Mihail arendaş, naş Sofia soţia lui Costandin Braboveanu – botezat popa Hristea Referendarie, 6. 27 Ian., Gheorghiţa, fiica lui Joiţa şi Chiriac din mahalaua Sf. Gheorghe Nou, naş Costandin Ghimpa, 7. 15 febr., Iacob, fiul lui Păuna şi Badea ţiganul lui Nicolae Chintescu, naş Tuţa sin Maria ţiganca lui Nicolae Cociu; 8. 12 febr., Ioan, fiul lui Sultana şi Gheorghe Vârvoreanu –arendaş, naş Enache Stoenescu; 9. 24 febr., Savastiţa, fiica lui Hrisafa şi Ioan sin popa Costandin arendaş, naş Alexandra soţia Vâlcii; 10. 4 mart., Rucsandra, fiica lui Ioana şi Pătru neguţător de la Caracal, naş Luxandra, soţia lui Iordache popa; 11. 19 apr., Samfira, fiica lui Ioana şi Drăgoi ţiganul lui Gheorghe Peşiacov, naş Rada văduva, slujnica lui Gheorghe Peşiacov; 12. 6 apr. Zamfira, fiica lui Maria şi Ilie sin Anghel al Neagului, mahalaua Sf. Nicolae Ungureanu, naş Ioana sin Vasilie cojocar Pădeanu; 13. 12 mai, Costandin fiul lui Voica şi Nicolae sin Ilie Chintescu,

arendaş, mahalaua Toţi Sfinţii, naş Costache Hagi Toma, 14. 12 iun., Paraschiva, fiica lui Maria şi Manea ţiganul lui Iota, ginerele Coicii, naş Paraschiva, soţia lui Păun dulgheru; 15. 7 iul., Costandin fiul lui Elena şi Dinu ţiganul la Hristache cojocar, naş Elenca sin Efrusina, soţia lui Hristache; 16. 13 iul., Ecaterina, fiica lui Maria şi Costandin Hristea, arendaş, naş Floarea, soţia răposatului Cocu braşoveanu; 17. 20 iul., Maria, fiica lui Elena şi Bârstea boagiu, naş Maria soţia lui Gicu Dupică?; 18. 23 iul. Gheorghe, fiul lui Domniţa şi Ioan Taicu plugar în satul Preajba, naş Elenca cumnata Vârvoreanului; 19. 24 aug., Pena, fiica lui Zoiţa şi Ilie sin Dumitru, arendaş, naş Ţenea sin Ioniţă Oroveanu; 20. 28 aug. Ana, fiica lui Pena şi Ioan vizitiu, naş Mihalache sin Cocu; 21. 19 sept., Ecaterina, fiica lui Maria şi Dumitru arenaş, naş Victora, soţia lui Nicolache Mihail; 22. 2 oct. Ioana, fiica lui Marica şi Ţenea cojocar, mahalaua Sf. Ilie, naş Maria sin Ioan Braneţu; 23. 16 oct., Alexie, fiul lui Persida şi Alexandru Cerna Caragheorghe, naş Dumitru Portărescu; 24. 24 oct., Statie, fiul lui Păuna şi Ioan rachierul, naş Teodora Goguleasa; 25. 26 oct., Nicolae, fiul lui Elisaveta şi Dimitrie Ioan arginataru, mahalaua Sf. Gheorghe Nou, naş Genu sin Nicola Dupică; 26. 25 oct., Dumitru fiul lui Ianca şi Ioan braşoveanu, naş Dumitru sin Tudorache; 27. 2 nov. Elenca, fiica lui Anastasia şi Nicolae Terpu boltaşu, naş Teodora Goguleasa; 28. 5 nov., Maria, fiica lui Maria şi Gheoghe Peşacov braşovean, naş Costache Dima Popovici; 29. 8 nov., Mihail, fiul lui Ecaterina şi Dumitru Agi Anghel, vameş, naş Petre Veron; 30. 21 nov. Pârva, fiica lui Maria şi Neagoe cismar din mahalaua Sf. Gheorghe Nou, naş Iordache Stoian; 31. 9 nov., Gheorghe, fiul lui Petrea şi Ioan sin Cărnişanu, arendaş, naş Gheorghe Vârvoreanu.

SJAN Dolj, Registre stare civilă, Biserica Sf. Arhangheli Craiova, dos. 19/ 1837 - botezaţi.

Cununaţi: 1. 10 ian., Melenco comnatu lui Anastasie Chintescu, neguţătoru, mahalaua Sf. Ioan Hera, cu Zoiţa, fiica lui Dumitru Antoniu, mahalaua Oota, prilmul la a doua cununie, al doilea la prima cununie, naş Hristache cojocar şi Efrosina soţia sa, 2. 17 ian., Ivan sin Pătru Glavcea rachieru din mahalaua Mântuleasa cu Lucsandra, fiica lui Ioniţă Pătru Ţopa, mahalaua Sf. Dimitrie, naş Gheorghe Calangiu cu Savastiţa soţia sa; 3. 5 febr., Radu sin Ilie viariu din satul Scaeşti cu Maria, fiica lui Pătru olariu din mahalaua Postelnicu Fir, amândoi a doua cununie, naş cucoana Tudoriţa Goguleasa; 4. 12 febr., Matei sin Barbu ce este la Costandin Dimitriu vizitiu, cu Ana fiica Vasilcăi, naş Tudor Pădilau cu Paraschiva soţia sa; 5. 14 febr., Stoian sin Ioniţă boiagiu, cu Efrosina, fiica Mărgăritei din mauhalaua Sf. Ilie, primul la a doua cununie, naşi Iota sin Hristea cu Maria, soţia lui, arendaş; 6. 14 febr., Ioan sin Călin Piscanu, arendaş, mahalaua Băşicăi, cu Dumitra, fiica lui Hristea Iliavici, din mahalaua Sf. Ioan Hera, naş Gheorghe Vărvoreanu cu Elenca cumnata sa; 7. 14. febr., Dumitru sin Iliuţă Chintescu, arendaş, cu Mahda, fiica lui Niţu Hagi, din mahalaua Toţi

Sfiinţii, naş Costache Tircă şi Elenca, soţia sa; 8. 16 mai, Miloş angiu (n.n. hangiu) Beligrădeanu cu Magdalina, fiica lui Chiriac cântaragiu, din mahalaua Sf. Dimitrie, naş Andrei Spănu, angiu; 9. 24 oct., Stan sin Dumitru Cârstinei din satul Bălţaţi, cu Elena, fiica lui Mihai din satul Bălţaţi, naş Hagi Costandin cu Mihai, fiul său.

SJAN Dolj, Registre stare civilă, Biserica Sf. Arhangheli Craiova, dos. 19 şi 53/ 1837 - cununaţi.

Morţi: 1. 8 ian., Nicolae sin Agi Costandin; 2. 23 ian., Maria sin Dumitru Sandulache; 3. 5 febr., Zaharia sin Iordache popa; 4. 16 febr., Efrusina soţia lui Dumitru Sandulache; 5. 28 febr., Nicolae sin Ioniţă braşoveanu; 6. 9 mart., Reveca soţia lui Tănasie rachierul; 7. 14 mart., Alexandru sin hagi Costandin; 8. 19 mart., Elenca sin Ioan braşoveanu; 9. 19 mart., Alexandra sin Pătru ot Drăgomireasa; 10. 12 mai, Maria închiarătoarea, ţiganca Stancăi clucereasa, 11. 10 iun., Nanu clucer Sandulache; 12. 20 iun., Coiciu braşoveanu; 13. 24 aug., Dumitru sin Stan, ţiganu lui Costandin popa; 14. 21 sept., Ştefan, vizitiul lui Gheorghe Vârvoreanu; 15. 8 oct., Geca cojocaru; 16. 30 oct., Profira Bureţoaica.

SJAN Dolj, Registre stare civilă, Biserica Sf. Arhangheli Craiova, dos. 27/ 1837- morţi.

1838. Botezaţi: 1. 6 ian., Alexandru, păriţi: Rada şi Ion Pădean plugaru, naş Stanca văduva; 2. 26 ian., Zoiţa, părinţi Catrina şi Ion Bureţa fogofătu din mahalaua Mântuleasa, naş Joiţa a Concii; 3. 29 ian., Maria, părinţi: Dina şi Nicolae ţiganu, naş Ioan Popescu; 4. 15 febr., Ecaterina, părinţi: Profira şi Ţănea Nicolau neguţător, naş sin Preda lănaru; 5. 21 febr., Alexandra, părinţi: Frusina şi Stoian sin Ioncea boiangiu, din mahalaua Sf. Ion, naş Maria soţii Iotii; 6. 1 mart., Dumitru, părinţi: Safta şi Alixandru, vizitiu, naş Frusina soţia lui Zaharia; 7. 30 mart., Ion, părinţi: Sultana şi Costandin Guţă, neguţător, din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naş Dumitru şi Ghiţa; 8. 23 mai, Iota, părinţi Maria şi Gavrilă Boangiu, mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naş, Iota; 9. 23 iun., Pătru, părinţi: Costandina şi Sterie Ioan, neguţător, naş Gheorghe Vârvoreanu; 10. 16 iul., Dumitru, părinţi: Catrina şi Ion militaru, naş Dumitru Bărbulea, grădinaru; 11. 16 iul., Gheorghe, părinţi: Marica şi Ion Golumbeanu ot Golumb, naş Anastasia jupâneasa; 12. 17 iul., Alexandru, părinţi Bica şi Radu, croitoru din mahalaua Sf. Nicolae, naş Paraschiva ereiţa a lui Hristea Popescu, 13. 7 iul., Maria, părinţi: Ioana şi Ioniţă rachieru, din mahalaua Dudu, naş Gheorghe sin Despa; 14. 14 aug., Dumitru, părinţi: Gheorghiţa şi Ene argintar, naşe Ana ereiţa, 15. 17 aug., Ecaterina, părinţi: Hrisanta şi Ion Popescu, moşier, naş Savastiţa sin Anghel; 16. 29 oct., Frusina, părinţi: Maria şi Ivancea, căldăraru din mahalaua Episcupului, naş Mihai sin Hagi Costandin; 17. 30 oct., Tiţa, părinţi: Victora şi Nicolae Mihail, moşier, naş Anastasia soţia lui Nicola Manoil; 18. 18 dec., Sevastiţa, părinţi: Joiţa şi Meleico Gheorghe, arendaş din mahalaua Oota, naş Hristache,

SJAN Dolj, Registre stare civilă, Biserica Sf. Arhangheli Craiova, dos. 15/ 1838 - botezaţi.

Cununaţi: 1. 20 nov., Dumitru sin Enea Ghenea, neguţător cu Maria fiica lui Ioniţă şi Cheriţa, naş Tudorache braşoveanu; 2. 1 dec., Costandin sin Ion, neguţător cu Marica fiica Predi şi Ion Hristea, naş Dumitrache Costandin Ghimpa; 3. 5 dec., Radu dascălu Popescu cu Stanca fiica Mariei şi a lui Marin Cruce, primul la a doua cununie, naş Ion Dulgheru; 4. 25 dec., Hristea sin Gheorghe grecu, neguţător cu Maria fiica Ioanei şi Niţă boangiu, naş Costache Dima cu Maria soţia sa.

SJAN Dolj, Registre stare civilă, Biserica Sf. Arhangheli Craiova, dos. 16/ 1838- cununaţi.

Morţi: 1. 10 ian., Neagoe, plugar de ani 60; 2. 18 ian., Arghir Hristea, simigiu, de ani 40; 3. 31 ian., Maria, soţia lui Ion Picioruş, cărămizar de ani 50; 4. 17 febr., Dumitru vizitiu, de ani 30; 5. 19 febr., Frusina sin Răstea, dulgheru de ani 60; 6. 29 mart., Costandin sin Gheorghe Popovici de un an; 7. 9 iul., Hristache sin Costandin Ghimpa, de ani 11; 8. 21 iul., Gheorghiţa sin Floru rob de ani 2; 9. 31 iul., Ştefan sin Radu de o lună; 10. 7 aug., Floarea sin Gheorghe braşoveanu de ani 3; 11. 17 sept., Dumitra sin logofătul Nicolae de ani 7; 12. 6 nov., Andrei Udrescu din satu Oteteliş de ani 40; 13. 18 nov., Costandin ţiganu a lui Hristache Zamfir de ani 60.

SJAN Dolj, Registre stare civilă, Biserica Sf. Arhangheli Craiova, dos. 17/ 1838 - morţi.

1839. Botezaţi: 1. 2 ian., Hristea, părinţi: Sanda şi Dumitru cojocaru din mahalaua Sf. Spiridon, naş Hristache cojocar Zamfir; 2. 7 ian., Teodora, părinţi: Sultana şi Gheorghe Vărnescu, naş Ianache Stoenescu; 3. 7 ian., Ioan, părinţi: Ioana şi Monea Hagi lumânăraru, din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naş Gregorie Alexăndru, lănaru; 4. 14 ian., Mariţa, părinţi: Pena şi Bargu rachieru ot Dudu, naş Mihai hagiu Costandin rachieru; 5. 16 ian., Ianache, părinţi: Voica şi Nicolae sin Iancu surugiu, naş Filip sin Dumitru Urziceanu; 6. 20 ian., Ioan, părinţi: Anastasia şi Nicolae boltaşu, naş Teodora Goguleasa; 7. 8 febr., Fani, părinţi: Ecaterinia şi Dimitrie hagi Anghel vameşu, naş Elenca Teodor; 8. 1 mart., Nicolae, părinţi: Dobriţa şi Neagu Guţă, şelaru, naş Ana sin Dumitru Gheţa; 9. 12 mart., Dimitrie, părinţi: Maria, din mahalaua Mântuleasa, naş Gheorghe Calangiu; 10. 29 mart., Nicolae, părinţi: Maria sin Gheorghe Pişacov, moşier, naş Nicolae Costandin Ghimpa; 11. 9 apr., Nicolae, părinţi: Elenca şi Costache Tărţă Surecescu, naş Nicolae Terpu boltaşu; 12. 20 apr., Neacşa, părinţi: Stanca şi Costandin robu.... din mahalaua Episcopului, naş Neacşa ţiganca; 13. 20 mai, Costandin, părinţi: Elenca şi Cârstea boiangiu din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naş Ţănea Dunea braşoveanu; 14. 20 mai, Frusina, părinţi: Păuna şi Barbu, robul Popoveanului ot sat Bocovăţu, naş Maria şi Ioan slugă; 15. 3 sept., Florea, părinţi: Aniţa şi Stan robul dumnealui Nicolae Mihail, naş Florea

Ghenea ţiganu; 16. 8 sept., Ecaterina, părinţi: Marica şi Costandin rachieru, naş Gheorghe sin Costandin Ghimpa; 17. 8 sept., Mariţa, părinţi: Pârva şi Iordache Stoian braşoveanu, naş Gavril Ioan popă; 18. 10 sept., Grigore, părinţi: Elisabeta li Dimitrie braşoveanu din mahalaua Sf. Gheorghe Nou, naş Ţănea Nicolau....; 19. 27 sept., Elenca, părinţi: Tiţa şi Mihai Pavlovici bogasieru din mahalaua Sf. Ilie, naş Elenca sin Mihai boltaşu; 20. 19 sept., Costandin, părinţi: Păuna de fată mare ot Balta Verde, naşă Maria sin Dumitru Caluda; 21. 25 sept., Anastasia, părinţi: Mariţa şi Hristea Gheorghe arendaşu din mahalaua Toţi Sfinţi, naş Anastasia Dimoleasa; 22. 8 oct., Maria, părinţi: Maria şi Costache căpitanu Nicolae Dianu, naş Gheorghe Peşiacov; 23. 20 oct., Maria, părinţi: Sanda şi Dobre robu dumneaei Maria Găteală, naş Costandina soţia lui Dumitru....boagiu; 24. 4 nov. Ioana, părinţi: Mariţa şi Ilie Cioroianu plugaru ot Ungureani, naş Ioana sin Vasile cojocaru; 25. 8 nov. Elena, părinţi: Gheorghiţa şi Velea Pavlovici, moşier din mahalaua Sf. Ioan, naş Elena şi Petre Velea Pavlovici; 26. 6 nov., Dumitra, părinţi: Nicolae Andrei Părcu braşoveanu, naş Ivancea Matei.....boagiu; 27. 26 dec., Maria, prinţi: Ştefana şi Pătru robu lui Mitru Cernătescu, naş Floarea văduva; 28. 26 dec., Ioan, părinţi: Pena şi Ioan vizitiu din mahalaua Sf. Apostoli, naş Mihalache sin Ion braşoveanu.

Cununaţi: 1. 15 ian., Evanghelie arendaşu sin Teodor Ţucaş din mahalaua Troiţa cu Elena fiica Joiţăi şi a lui Ene hagi Hristea, naş Enachie Stoenescu şi Maria soţia sa, obrazul bisericesc de părintele vlădica Timoftei[1]; 2. 22 ian., Gheorghe plugaru sin Radu Vârtop din satul Fărcaş sud Romanaţi cu Voica fiica Mariei şi al lui Avram Păunescu plugaru din satul Boboloi sud Gorji, naş Dumitrache Popescu cu soţia sa Dumitrana; 3. 29 ian., Ilie cojocaru sin Pop Ilie din mahalaua Trioţa cu Dumitarna, fiica Ioviţăi şi a lui Dumitru bragagiu; 2 febr., Teodor heraru sin Florea Brătianu, din mahalaua Sf. Voevozi cu Băluţa, fiica Cheraţei şi a lui Stoian croitoru, din mahalaua Troiţa, naş Dumitru Miticu heraru şi a lui Ana soţia sa; 5. 4 febr., Gheorghe plugaru sin Ioviţă mărghitan, din mahalaua Sf. Voevozi cu Floarea, fiica Mariei şi a lui Dumitru Tertea plugaru din Străhaea, naş Ioan Ioanovici avucatu cu Zinca soţia sa; 6. 28 mai, Nicolae suregiu sin Costandin Ghimpa lănaru cu Costandina, fiica Joiţei şi a lui Ene hagi Hristea suregiu, naş Gheorghe Calangiu lănaru cu Savastiţa soţia sa, obrazu bisericesc părintele vlădica Timoftei.

[1] Este vorba de arhierul Timotei Evdoxiados (n. 1789 Kahurita – Grecia, d. 1876), hirotonit la 13 dec. 1836, "locţiitor de chiriarh şi prezident Consistorii" la Craiova din 1840 - 17 iunie 1848 – decedat 27 iun. 1876. La acea dată din 20 apr. 1838 scaunul de episcop al Râmnicului era vacant, locţiitor fiind numit de către mitropolitul Neofit arhieraul Timotei Evdoxiados. Vezi Ioan Scurtu, Ion Alexandrescu, Ion Bulei, Ion Mamina, *Enciclopedia de istorie a României*, ediţia a III-a, Editura MERONIA, Bucureşti, 2002, p. 605.

Morţi: 1. 26 ian., Teodora sin Gheorghe Vărvoreanu; 2. 2 apr., Gheorghe Jitoi lănaru; 3. 6 apr., Ioan sin Andrei dulgheru din mahalaua Sf. Treime; 4. 6 iul., Elenca sin protopopu Iordache Cioroianu ot mahalaua Păru; 5. 5 aug., Dumitru sin Enache argintaru ot voivozi; 6. 11 sept., Ştefan sin Ţenea Ionciu Oroveanu braşovean ot Sf. Voevozi; 7. 24 aug., Efrusina sin Costandin Vasile cavafu ot st. Ilie.

SJAN, Dolj, Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 11/1839.

1840. Născuţi şi botezaţi: 1. 1 şi 6 ian., Hristache, părinţi: Sofia şi Ion Boşa boltaş, naş Anastasie sin hagi Costandin, arendaş; 2. 2 şi 7 ian., Antonie fiul lui Teresia şi Ioan Vasile angineru, născut la Praga (n.n. de unde venea Ioan Vasile), naş Costache Dima Popovici şi Măria soţia sa. 3. 6 şi 14 ian., Măria, părinţi: Măria şi Neagoe cismaru ot Sf. Gheorghe Vechi, naş Iordache Stoianovici braşoveanu şi Maria; 4. 6 şi 14 ian., Gheorghe, părinţi: Joiţa şi Gheorghe Vârvoreanu, moşier, naş Ioan Stoenescu şi Maria; 5. 7 şi 15 ian., Ioana, părinţi: Sanda şi Enache ţiganu rob, naş Mihai sin Pană plugaru; 6. 8 şi 21 ian., Joiţa, părinţi: Păuna şi Iovan trăistariu ot Sf. Ioan, naş Zaharia sin Nicola Decea moşier; 7. 1 şi 9 febr., Sultana, părinţi: Dumitra şi Ion Piscanu, arendaş ot Băşica, naş Dumitru sin Ioan Vărvoreanu arendaş; 8. 8 şi 11 febr., Ecaterina, părinţi: Scarlata şi Dumitru rachieru ot mahalaua Ungureni, naş Ecaterina sin Ene hagi Hristea arendaş; 9. 22 mart. şi 1 apr., Anastasie, părinţia: Joiţa şi Marin Chintescu arendaş ot Sf. Apostoli, naş Măria sin Costantin Ghimpa moşier; 10. 1 şi 13 apr., Antonie, părinţi: Măria şi Antonie Hristea hagiu ot Sf. Ioan, naş Ilinca sin pitariu Velea moşier; 11. 4 şi 12 mai Teodora, părinţi: Ilinca şi Ioan Cârceanu plugar ot Sf. Gheorghe Vechi, naş Elisaveta a răposatului Gheorghe cojocariul subţire; 12. 24 şi 26 mai Catinca, părinţi: Păuna şi Nicolae Chiriţă ot Toţi Sfinţii, naş cocoana Maria a răposatului Nicolae Rusănescu moşier; 13. 23 şi 26 mai Măria, părinţi: Măria şi Dumitru Truşcă plugar, satul Bălţaţii de Jos, naş Antonie sin popa Mincă ot Sf. Voevozi; 14. 15 şi 23 iun., Tănasie, părinţi: Gheorghiţa şi Enache argintar, naş Chiriachiţa văduva; 15. 20 şi 23 iun., Nicolae, părinţi: Măria şi Dumitru Gheorghiu moşier, naş Nicolache Mihail moşier; 16. 6 şi 8 iul., Dumitru, părinţi: Badea şi Ioan dulgheru ot satu Cârcea, naş preoteasa Dumitra a răposatului popa Nicolae ot Sf. Voevozi; 17. 7 şi 11 iul., Aritina, părinţi: Profira şi Jipea Dumitru boltaşu, naş cocoana Nastasia sin Ioan Cupa moşier; 18. 19 şi 14 iul., Ioan, părinţi: Efrusina şi Stan sin Ioncea fieraru ot Sf. Ioan, naş Alexandru sin Fota Hristea moşier; 19. 26 şi 28 iul. Maria, părinţi: Joiţa şi Ilie Dumitru moşier, naş Ştefan sin Ioncea Oroveanu braşoveanu; 20. 12 şi 14 aug., Costandin, părinţi: Măria şi Ioan Hristea moşier, naş Floarea sin Conea moşier; 21. 13 şi 15 aug., Măria, părinţi: Măria şi Ioan Ungureanu plugaru, din satu Eşalniţă, naş Nicolache Mihail moşier; 22. 1 şi 4 sept., Ana, părinţi: Zamfira şi Mihai braşovean ot Sf. Ilie, naş Costandin sin Ioan Costandinovici moşier; 23. 24 şi 29 sept., Ecaterina,

părinţi: Bălaşa şi Păun Dăroiu ot Sf. Nicolae Dărăbănţia, naş Caliopi sin Dumitru moşier; 24. 1 şi 6 oct., Nicolae, părinţi: Zinca şi Nicolae Terpu boltaş, naş cocoana Tudoriţa Goguleasa, 25. 1 şi 6 oct., Dumitru, părinţi: Măria şi Ghenea cojocaru ot. Sf. Gheorghe Vechi, naş Tudorache fieraru braşovean; 26. 7 şi 13 oct., Paraschiva, părinţi: Stana şi Soare ţigan robu dumnealui Costandin Ghimpa, naş Paraschiva roaba lui Costache Dima Popovici moşier; 27. 10 şi 13 oct., Drăgoi, părinţi: Aniţa şi Stan robul dumnealui Nicolae Mihail moşier, naş Drăgoi robul dumnealui Gheorghe Pişacov; 28. 13 şi 24 oct., Stana, părinţi: Costandin Ştefan moşier şi Elenca, naş Gheorghe Vârvoreanu soregiu; 29. 10 şi 13 nov., Badea, părinţi: Maria şi Mladin Malciu bărbier ot Sveti Nicolae din Dorăbenţie, naş Vasile sin cocoana Joiţa angiţa Cociuleasa; 30. 20 şi 24 nov., Gheorghe, părinţi: Catrina şi Nicolae Ghimpa moşier, naş Ghiţă Calangiu moşier; 31. 26 nov. şi 1 dec., Măria, părinţi: Rada şi Ioan slugă, naş Tudoriţa Goguleasa; 32. 19 şi 24 dec., Măria, părinţi: Măria şi Ioniţă Petrovici moşier ot Postelnicu Fir, naş cucoana Tudoriţa Goguleasa.

SJAN, Dolj, Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 3/1840 şi 53/ 1840 - botezaţi.

Cununaţi: 1. 28 ian., Pandalie sin Mladen arendaş ot Sf. Ioan cu Anastasia sin Dincă Gheţa moşier, naş Petrache sin Coicea braşoveanu şi Elenca arendaş; 2. 4 febr., Costandin sin Sârbu podaru – croitoru ot mahalaua Precesta Mare cu Ioana sin Ioan cureralu ot Maica Precesta Mare, naş Ioan sin Costandin Ghimpa arendaş şi Catrina, 3. 22 febr., Matei sin Mihai Ţană arendaş cu Pena sin Ioncea Oroveanu braşovean, naş Măria sin Matei Zană boagiu şi Zinca soţia sa; 4. 22 febr., Dumitru sin logofătul Costandin Toporan braşoveanu cu Floarea sin popa Pătru ot. Sf. Voievozi, naş Ţenea sin Nicolae Dumba boltaş şi Profira; 5. 23 oct., Gheorghe sin Dumitru zidaru cu Anstasia sin Ioan Profir şi Măria – plugar, naş Pătru logofăt, 6. 24 nov. Mihai sin Firea...... cismaru cu Rada sin Mărin croitori, naş popa Pătru; 7. 26 dec., Gheorghe sin Bogdan Glăvile? logofăt cu Maria sin Ioan cântăreţul ot Sf. Ioan Molea, naş Costandin şi Victora sin Nicolache moşier.

SJAN, Dolj, Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 3/1840 şi 54/ 1840 –cununaţi

Morţi: 1. 5 ian., Caliopi sin Ghiţă Calangiu moşier; 2. 15 ian., Costandin sin Antonie Velcovici alămaru; 3. 18 ian., Ioana sin Pătru cojocaru Braneţu, moşier; 4. 29 ian., Spiridon grecu croitoru, străin; 5. 22 febr., Tudora sin Trăsnea din satu Vlădaia, plugar; 6. 27 iun., Rocsanda, soţia lui Iordache Cocea, moşier; 7. 12 iul., Anastasia soţia lui Alecsandru Fota ? , moşier; 8. 7 sept., Alecsandrie sin Ioniţă Bureţea, logofăt, 9. 29 sept., Ioana sin Floarea văduva, torcătoarea; 10. 12 oct., Ioana sin Tănasie; 11. 26 nov., Dumitra sin Gheorghe, plugar.

SJAN, Dolj, Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 3/1840

1841. Botezaţi: 1. 23 dec. n. şi 1 ian,. botezaţi, Dimitrie din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, părinţi: Ana şi Costandin simigiu, naş Dimitrie Cernătescu; 2. 5 şi 7 ian., Ana, Părinţi Maria şi Dumitru rachieru din mahalaua Sf. Apostoli, naş Dumitache Gheţa; 3. 31 ian şi 5 febr., Grigore, părinţi: Ana şi Marin Manea slugă, din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naş Gligorie Alexandru; 4. 28 ian. şi 6 febr., Dimitrie, părinţi: Elenca şi Costandin logofăt moşier, naş Gheorghe sin Nicolae Terpu; 5. 4 şi 8 febr., Costandin, părinţi: Hrisanta şi Ion Portărescu moşier, naş Anastasie sin Anghel; 6. 17 şi 19 febr., Maria, părinţi: Dumitra şi Dumitru cojocaru, naş cocoana Tudoriţa Goguleasa văduvă; 7. 10 şi 14 apr., Catinca, părinţi: Maria şi Gheorghe Peşacov moşier, naş Costache Dima Popovici; 8. 20 şi 23 apr., Maria, părinţi: Maria şi Ştefan Gorgan plugar, naş Costache Dima Popovici; 9. 1 şi 8 mai, Hrisa, părinţi: Sultana şi Gheorghe Vârvoreanu Sorean, naş Enache Stoenescu; 10. 25 iun. şi 1 iul., Alexie, părinţi: Smaranda şi Andrei Arjoca ofiţeru, naş cocoana Elenca Smadoviceanca; 11. 16 şi 20 iul., Ţenea, părinţi: Alisanda şi Dumitrache bărbier braşovean ot Sf. Gheorghe Vechi, naş Ţenea sin Nicolau Dupăz; 12. 22 şi 31 iul., Zamfira, părinţi: Stanca şi Dumitru sin Nicolae croitoru ot Sf. Ilie; naş Ilie sin Pătru grădinaru; 13. 2 şi 10 aug., Maria, părinţi: Păuna şi Ioniţă Grigoriu cismaru, naş Dincă sin Cornea cismaru; 14. 2 şi 7 sept., Ioana, părinţi: Ioana şi Ion cojocaru sf. Gheorghe Vechi, naş Ştefan....; 15. 5 şi 7 sept., Stana, părinţi: Elenca şi Hristea Firu soreigiu ot Sf. Gheorghe Vechi, naş Ţenea sin Nicolau; 16. 1 şi 7 sept., Elenca, părinţi: Maria şi Ghiţă Glogoveanu moşier ot Sf. Ion Molea, naş Nicolache Mihail; 17. 10 şi 18 sept., Ana, părinţi: Păuna şi Barbu rachieru ot mahalaua Precesta Mare, naş hagi Costandin; 18. 3 şi 5 oct., Ana Profira: părinţi Floarea şi Dumitrie Costandin braşoveanu, naş Profira soţia lui Ţenea Dupaz; 19. 5 şi 8 oct., Maria, părinţi: Elenca şi Petrache moşier, naş Dumitru Velea; 20. 9 şi 11 oct., Elenca, părinţi: Marica şi Păun vizitiu, naş Elenca sin Gligorie Oltean; 21 14 şi 18 oct., Maria, părinţi: Efrusina şi Stoian Ioncea braşovean ot Sf. Ion, naş Iota Hrizea; 22. 14 şi 18 oct., Ecaterina, părinţi: Efrusina şi Iota Hristea braşovean, naş Iota Hrizea; 23. 28 oct. şi 2 nov., Mihai, părinţi: Maria şi Iota Hrizea moşier, naş Mihai sin Conea braşoveanu; 24. 24 oct. şi 2 nov., Elenca, părinţi: Domnica şi Mărin....ot Sf. Gheorghe Vechi, soregiu, naş dumnealui Costache Urziceanu; 25. 24 oct. şi 2 nov., Elisabeta, părinţi: Maria şi Dimitrie Dianu moşier, naş Teodora sin Calciu.

Cununaţi: 1. 9 ian., Oprea sin Dumitru braşoveanu cu Tinca sin popa Hristea Marin, naş Tudorache braşoveanu şi Maria; 1 . 12 ian., Stoian Sima braşoveanu cu Paraschiva sin Costea şi Zamfirica, naş Tudorache şi Maria braşoveanu; 3. 1. ian., Stancu sin Radu logofăt, plugar ot Salcia cu Niţa sin Cârstea şi Maria ot Târgu Jiului, naş Grigorie sin Chirca şi Maria; 4. 12 ian., Anghel sin Hristea dulgheru cu Mitra sin Marin şi Rada, naş Iordache popa şi Rucsiţa; 5. 26 ian., Ştefan sin Ion Hrizea logofăt cu Sultana sin Măria

Drăgomăneasa văduva, naş Dumitrache bărbieru şi Măria; 6. 2 febr., Florea sin Ilie Sârbu plugaru ot Poiană cu Tudora sin Ion şi Radu într-al doilea cununie, naş Vasilie sin Gheorghe Peşacov şi Măria soru-sa; 7. 2 febr., Mărin sin Preda croitoru, vizitiu ot Balta Lungă cu Ioan sin Radu şi Maria ot Zănoagă, naş Costache sin Gheorghe Pesiacov şi Maria sora sa; 8. 2 febr., Petrache sin Zană moşier cu Anghel sin Ilie croitoru şi Maria, naş Hristache şi Maria, cojocaru; 9. 14 febr., Enache sin Cristache boltaş cu Elenca sin Cosma şi Catinca văduva, naş Costache şi Zinca boltaş; 10. 20 iun., Ion din satul Ghindeni cu Ana sin Stan al Bănicăi şi Maria din oraşu Drădăşani, naş Andrei croitoraşu? şi Elena; 11. 6 oct., Păun, robu dumnealui Costandin Ghimpa moşier cu Maria roaba dumnealui, naş Costandin Ghimpa şi Băluţa; 12. 2 nov., Nicolae sin Stan plugar din Oreva cu Bălaşa sin Diţă Cruşov şi Ioana ot Horezu, naş Ioncea şi Anastasia, braşovean; 13. 20 nov., Dumitru sin Mărin Croitoru din sat Greceni cu Rocsanda sin Floarea văduva ot Sfinţii Voevozi, naş Manea şi Maria soţia sa; 14. 22 nov., Mărin sin Ion bărbieru, plugar din sat Salcia cu Pătra sin Ioncea sârbu şi Măria ot Mântuleasa, naş Dumitraşcu moşier; 15. 4 dec., Mărin Vâlcea habagiu – braşovean cu Efrusina sin Hagi Dumitru şi Măria ot Sfântul Ion Chiţărănoaia, naş Ţenea din Pâlşani si Profira, braşovean.

Morţi: 1. 5 ian. Caterina sin Ioniţă postelnicu?, moşier; 2. 1 febr., Anghel sin Peţa braşoveanu; 3. 5 febr., Ion grecu Manopolu, moşier; 4. 6 apr., Statie Fişcu? moşier; 5. 11 mai, Zaharia omul medelnicerului Andrei, slugă; 6. 9 iun., Nicolae sin Ţenea Dupis braşovean; 7. 5 iul., Drăgoi, robu dumnealui Nicolae Mihail, moşier; 8. 20 iul., Anastasie sin Enache argintariu; 9. 28 iul., Hristanda soţia lui Ioniţă Popescu moşier; 10., 13 aug., Gheorghiţa ţiganca roaba....; 11. 21 aug., Gheorghiţa soţia lui Enache argintaru; 12. 24 aug., Anastasie sin Gheorghe Traicu? plugar, s-a îngropat la ot Drăgăşani de către popa Dumitru duhovnic; 13. 27 aug., Antin sin Repea de păn Braşoavă; 14. 10 sept., cocoana Stanca clucereasa..... e îngropată de popa Hrizea Referendarie; 15. 22 sept., Ion sin Pencea fieraru; 16. 3 oct., Iordan sin Dumitru Dianu moşier; 16. 22 oct., Păuna Hristina văduva; 17. 30 oct., Veta sin Ioniţă....boltaş; 18. 12. nov. Dimitrie sin Iovan Protopopescu Soreascu; 19. 13 dec. Grigore sin Mihai Coco moşier; 20. 28 dec., Nicolae sin Savu pescaru.

SJAN, Dolj, Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 3/1841

1842. Botezaţi: 1. 26 dec., 1841 şi 6 ian. 1842, Gheorghe, părinţi: Maria şi Statie fierar ot mahalaua Oota, naş Maria sin Vasile David; 2. 6 şi 11 ian., Smăranda, părinţi: Rada şi Dobre ţiganu robu, naş sin răposatul Alecsi Drugă; 3. 13 şi 18 ian., Ion, părinţi: Maria şi Vasile ţiganu robu, naş Sultana ţiganca; 4. 18 şi 22 ian., Ion, părinţi: Floarea văduva, naş Stancu sin Floarea văduva; 5. 18 şi 22 ian., Stancu, părinţi: Floarea văduva ţiganca, naş Ioniţă sin Floarea văduva; 6. 2 şi 8 mart., Tudorache, părinţi: Elenca ţiganca, naş Paraschiva ţoganca a

dumnealui domnul Dima Popovici; 7. 8 şi 15 mart., Savu, părinţi: Floarea şi Matei Caluda logofăt, naş Ioana, soţia lui Gheorghe Negrea; 8. 22 şi 23 matr., Atena, părinţi: Maria şi Gheorghe Pişacov, moşier, naş Maria, soţia dumnealui conul Dima Popovici; 9. 20 şi 25 mart., Savu, părinţi: Sofica şi Dumitru sârbu băcanu, naş Dumitru sin Savu pescaru; 10. 28 mart şi 2 apr., Familia, părinţi: Maria şi Ioniţă Roşca cojocar din mahalaua Sf. Ilie, naş Hagi Costandin; 11. 6 şi 12 apr., Dumitru, părinţi: Maria şi Enache Piscan moşier din mahalaua Băşica, naş Joiţa dumnealui Costache Fălcoianu, 12. 16 apr., Ecaterina păpişteşanca din ţara păpişteşască, naş cocoana Joiţa soţai dumnealui domnu Costache Fălcoianu; 13. 21 şi 26 apr., Dum,itru, părinţi: Maria şi Dumitrache robi, naş preoteasa Dumitra a răposatului popa Nicolae; 14. 6 şi 8 mai, Vasilie, părinţi: Rada şi Ilie Cioroianu plugar din mahalaua Sf. Nicolae Ungureani, naş Vasile Pădeanu; 15. 6 şi 8 mai, Ecaterina, părinţi: Tinca şi Antonie din mahalaua Sf. Ilie, naş pitarul Velea pavlovici; 16. 5 şi 10 mai, Maria, părinţi: Elenca şi Costache Urezeanu moşier, naş Nicolae Terpu; 17. 15 şi 21 mai, Costandin, Părinţi: Maria şi Mladin bărbieru din mahalaua Sf. Nicolae Dărăbănţia, naş Zinca al Nicolascăi; 18. 4 şi 8 iun., Ştefan, părinţi: Ariada şi Iorgu Potoşnicu ocârmuitor, naş dumnealui coconu Tache Fălcoianu ocârmuitoru; 19. 17 şi 14 iun., Dumitru, părinţi: Dina şi Radu sluga dumnealui Tudoriţă plugaru, naş coconu Ghiţă Calangiu; 20. 19 şi 29 iun., Costandina, părinţi: Ecaterina şi Banu boier, naş dumnealui Costandin Fălcoianu otcârmuitoru; 21. 15 şi 30 iul., Alecsandra, părinţi: Frusina şi Spiru Pavlovici moşier, naş Petrache Vârvoreanu; 22. 6 şi 11 aug., Nicolae, părinţi: Penelopa şi Barbu al lui Enache chirbaşa moşier din mahalaua Sf. Ilie, naş Ţenea; 23. 1 sept., Costandin, părinţi: Elenca şi Dumiotrache Corbu? logofăt din mahalaua Sf. Apostoli, naş Nicolache Mihail; 24. 1 şi 6 sept., Elenca, păriniţi: Zinca şi Melenco Mărescu? moşier din mahalaua Oota, naş Efrusina soţia lui Hristache cojocaru; 25. 29 oct şi 1 nov., Dumitra, părinţi: Canudra şi Iovan ţiganu robu, naş fiind dumnealui Velea Pavlovici pitar, Stanca ţiganca; 26. 1 şi 8 nov., Savastiţa, părinţi: Maria şi Gheorghe Arhimed croitor din mahalaua Sf. Ilie, naş Năstasie sin Azgea? Ioan; 27. 4 şi 14 nov., Zaharia, părinţi: Maria şi Ghiţă logofăt din mahalaua Sf. Ioan din Podbaniţă, naş Zaharia muma lui Nicolae Mihail; 28. 8 şi 15 nov., Maria, părinţi: Elenca şi Stoian Ţenovici braşovean din mahalaua Sf. Ilie, naş Dumitrache Filişan; 29. 9 şi 15 nov., Dumitrie, părinţi: Smăranda şi Bănică Drăgotescu arendaş din mahalaua Sf. Apostoli, naş Dumitrache Filişan; 30. 10 şi 13 dec., Vasilie, părinţi: Maria şi Marin Popescu arendaş, naş Dumitru pitaru Velea Pavlovici; 31. 10 şi 13 dec., Dimitrie, părinţi: Catinca şi Nicolache Ghimpa moşier, naş Savastiţa, soţia dumnealui Ioniţă Caleţeanu; 32. 10 şi 17 dec., Ioana, părinţi: Stana şi Soare ţiganu robu, naş Ioana a lui Gheorghe chirigiu.

Cununaţi: 1. 10 ian., Dumitrie sin Mihai ceauşu Pleşea cu Elena sin Oncea şi Maria într-al doilea cununie, naş Gheorghe Vârvoreanu moşier şi Sultana, obrazu bisericesc părintele vlădica; 2. 11 ian., Dimitrie sin Acriş logofăt

din mahalaua Episcopiei cu Elenca sin Spiridon şi Maria din mahalaua Harşu, naş Nicolache Mihail moşier şi Veta, naş Gheorghe Conuvici moşier şi Elenca; 4. 18 ian., Nicolae sin Pătru Dianu moşieru cu Eofrosina sin răposatu Simeon din mahalaua Sf. Ilie, naş Gheorghe Vârvoreanu moşier şi Sultana, obrazul bisericesc părintele vlădica; 5. 15 febr., Ion sin Ion Ionovici moşier din oraşu Caracalu dăn sud Romanţi cu Maria sin Nicolae şi Zinca din mahalaua Sf. Voivozi, naş Buşă cojocaru, obrazul bisericesc părintele vlădica; 6. 22 mart., Anghel sin Tudor pescaru din mahalaua Băşica cu Floarea sin Stoian din satu Rastu, naş Anastasie sin Anghel Resteanu şi Maria; 7. 26 apr., Toma sin Dumitru ungureanu plugar cu Dina sin Anastasie grecu, naş Teocarie cupeţ şi Efrusina sora sa; 8. 30 apr., Dumitrache văduv din satu Morunglavă din sud Romanaţi cu Dumitra sin Cârstea şi Maria din satu Ceparu întru al doilea cununie, naş Costache sin Dima Popovici moşier şi marghitanu.

Morţi: 1. 4 ian., Nicolae vistieru; 2. 20 ian., Iovan Străianu ungureanu; 3. 15 febr., Nastasia muma dumnealui Costache sin Dima Popovici moşier; 4. 26 mart., Dumitra sin Ioniţă Burada logofăt; 5. 27 mai, Gheorghe sin Matei ţiganu robu; 6. 16 apr., Ion ţiganu dă la Nicolae Mihail moşier; 7. 25 iunie, Aviza sin Dimitriu moşier, 8. 15 iul., Barbu sin Ion plugar; 9. 13 sept., Elenca slujnica la Dumitru Pavlovici; 10. 20 sept., Gheorghe sin Apostolu din Greceşti; 11. 5 dec., Maria sin Soare ţigan al dumenalui Costandin Ghimpa; 12. 26 dec., Mihai sin Costandin Roşca plugar de la satu Pleşoi.

SJAN, Dolj, Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 7/1842.

1843. Botezaţi: 1. născut 9 ian., botezat 12 ian., Gheorghe, părinţui: Maria şi Ioan Sârbu – plugar, din mahalaua Sf. Nicolae – Ungureni, naş Costache Dima Popovici; 2. 23 şi 31 ian., Costandin, părinţi: Maria şi Hristea Gheorghiu moşier din mahalaua Hagiului, naş Costache Dima Popovici; 3. 15 şi 28 febr., Maria, părinţi: Mitrana şi Ioan pârcălabu din satul Livezile plugar, naş Dumitru Gheorghiu moşieri; 4. 28 febr., Teodor, părinţi: Bălaşa şi Teodor braşoveanu, naş Petrache sin Dumitru Chintescu; 5. 1 şi 4 mart., Nicolae, părinţi: Maria şi Iota Hristea arendaş, naş Gheorghe Conea; 6. 14 şi 25 mart., Costandin, părinţi: Ioana din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naş medelniceru Enache Grecescu din oraş Craiova- mahalaua Băşica; 7. 14 şi 25 mart., Maria, părinţi: Ioana şi Mihai Cornescu vieri din oraş Craiova, mahalaua Băşica, naş medelniceru Enache Grecescu; 8. 20 şi 28 mart., Dimitrie, părinţi: Stanca şi Iovache sărdar Protopopescu arendaş, naş Firu brat Protopopescu; 9. 19 şi 22 apr., Gheorghe, părinţi: Rada şi Gheorghe robu lui Vasilie rachieru din mahalaua Sf. Ilie, naş Ioana, sora lui Gheorghe chirigiu; 10. 26 apr. şi 2 mai, Joiţa, părinţi: Ilinca şi Dumitru Milea arendaşi, naş Gheorghe Vârvoreanu; 11. 6 şi 9 mai, Dumitru, părinţi: Voica şi Nicolae Chintescu moşier din mahalaua Toţi Sfinţii, naş Costache Urziceanu; 12. 26 şi 30 mai, Nastasia, părinţi: Marica şi Costandin zet

popa Hristea arendaş, naş Costandin Ghimpa; 13. 25 iunie şi 4 iul., Ilie, părinţi: Stanca şi Marco vizitiu din mahalaua Sfântului Gheorghe Nou, naş Goga Conovici; 14. 11 şi 15 iul., Vasilie, părinţi: Safta şi Eftimie logofăt din mahalaua Sf. Ilie, naş Dumitru pitar Velea Pavlovici; 15. 11 şi 18 iul., Ţenea, părinţi: Elena şi Cârstea văpsitoriu din mahalaua Sf. Gheorghe Nou, naş dumnealui Ţenea sin Nicolau Dusici; 16. 13 şi 18 iul., Profira, părinţi: Elisaveta şi Dumitrache Ignatovici braşoveanu din mahalaua Sf. Ilie, naş dumnealui Ţenea sin Nicolau Dusici; 17. 15 şi 20 iul., Maria, părinţi: Joiţa şi Ilie Dimitriu arendaşi din mahalaua Sf. Ioan, naş Ţenea Oroveanu braşoveanu; 18. 31 iul. şi 6 aug., Nicolae, părinţi: Joiţa şi Iovan Iovanovici arendaşiu, naş Nicolae sin Dumitru Dianu; 19. 8 şi 12 aug., Dumitru, părinţi: Ioana şi Mihalache Lăceanu comisari din mahalaua Sf. Gheorghe Nou, naş paharnicul Mitache Grecescu; 20. 20 şi 29 aug., Gheorghe, părinţi: Mitra şi Anghel grecu dulgheri din mahalaua Hagiului, naş Iordache Coca; 21. 20 şi 29 aug., Alecsandru, părinţi: Catinca şi Ioan sin Nicolau boltaşu, naş sărdaru Răduţă Fratostiţeanu; 23. 1 şi 5 sept., Magda: părinţi: Maria şi Sandu ţiganu dumnealui Samurcaş preşedinte la comerţi din mahalaua Sf. Voevozi, naş Elenca ţiganca, iarăşi a dumnealui paharnicului Alecsandru Samurcaşu; 24. 2 şi 5 sept., Dumitru, părinţi: Călina şi Costandin robu dumnealui Ţenea sin Nicolau braşoveanu, naş Dumitra, roaba dumnealui sărdaru Răduţă Lăcusteanu; 25. 8 şi 9 sept., Chiriţă, părinţi: Maria şi Iovancea ceauşu din mahalaua Toţi Sfinţii, naş Hagi Costandin Caramzulea; 26. 12 şi 14 sept., Soare – găsit la poarta bisericii din mahalaua Sf. Voievozi, naş sărdaru Costandin Rătescu judecător la comerţi; 27. 9 şi 15 sept., Dumitru, părinţi: Paraschiva şi Mihai Boiciu vizitiu, naş Teodorache Preda; 28. 14 sept. şi 10 oct., Dumitru, părinţi: Stanca şi Ioan Răduţă plugar din satul Bărca, plasa Câmpului, judeţu Dolji, naş Dumitru Gheorghiu; 29. 28 oct. şi 4 nov., Caterina, părinţi: Dina şi Stancu cârciumaru ot Cernele, naş Gheorghe Caleţeanu; 30. 20 oct. şi 3 nov., Aristiţă, părinţi: Maria şi Dumitru Gheorghiu arendaşi, naş Nicolache Mihail; 31. 14 şi 21 nov., Ecaterina, părinţi: Maria şi Radu Popescu logofăt din satu Călăraşi, plasa Câmpului, judeţul Doljii, naş Petrache Câncea; 32. 13 şi 21 nov., Costandin, părinţi: Ana văduva din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naş Dumitru Cernătescu; 33. 28 nov şi 1 dec., Ioan, părinţi: Zmăranda, tată – de fată de prin burueni din mahalaua Sf. Voevozi, naş Ioana sin Nicolae; 34. 30 nov. şi 1 dec., Ştefan, părinţi: Dina văduva sin Ilie Stănculescu din satu Padea, plasa Câmpului, judeţu Dolji, naş Ştefania sluşnica; 25. 1 şi 5 dec., Nicolae, părinţi: Elisaveta şi Ştefan Popovici arendaşi din mahalaua Băşica, naş Anastasie sin Anghel Ioan; 36. 13 şi 18 dec., Andronache, părinţi: Mina ţiganca a cucoanei vistiereasa văduvă, naş Dumitru, ţiganu dumnealui paharnicu Alecsandru Samurcaşi preşedinte la comerţi; 37. 13 şi 19 dec., Nicolae, părinţi: Anica şi Ioniţă a lu Hagi Preda din mahalaua Sf. Ilie, naş Ţenea sin Nicolae Duspin; 38. 9 şi 19 dec., Ana, părinţi: Floarea şi Dumitru Toporan fierar, naş Ţenea sin Nicolae Duspin.

SJAN, Dolj, Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 49/1843 şi 50/1843 – botezaţi.

Cununaţi: 1. 28 ian, Ioan sin Gheorghe Boiciu vizitiu cu Voica sin Nicolae şi Maria din mahalaua Mântuleasa, naşi Nicolae Mihail şi Victora moşieri; 2. 11 febr. Filip sin Ioan ungureanu, slugă ot Sfântu Dimitrie, cu Ana sin Ioan Covrea şi Maria ot Sfinţii Voievozi, naşi Pătru Burnea şi Maria plugari; 3. 20 mai, Pavel sin Vâlco pantofar ot Sfântu Dimitrie cu Zamfira sin Vasilie Puţureanu şi Maria din satu Puţuri, el întâia cununie şi ia în al doilea, naşi Gheorghe Pişacov şi Maria moşieri; 4. 27 iun., Badea sin Nicolae Dinea vizitiu cu Iana sin Dinu şi Dumitra ţigani, naş Ghiţă Protopopescu şi Joiţa fie-sa negustori; 5. 25 iul., Miha sin Dinu Boiciu vizitiu cu Paraschiva sin Pavel şi Maria, naşi Teodorache Preda şi Ana, maica sa – arendaşi; 6. 12 sept., Ioniţă Popescu Dercu cu Floarea sin Dumitra preoteasa văduva, naşi Gheorghe Pişacov şi Maria, moşieri; 7. 26 sept., Radu Popescu pitar din satu Călăraşi, judeţu Dolji cu Maria sin Stan şi Sanda tot din satul Călăraşi, naşi Petrache Coicea şi Elena arendaşi; 8. 5 dec. Oprea sin Ene cojocaru ot Sfântu Gheorghe Nou cu Zmaranda sin Danciu tabacu şi Maria ot. Sfântu Gheorghe Vechi, naşi Sandu sin Paică şi Rada cojocari.

SJAN, Dolj, Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 49/1843.

Morţi: 1. 12 ian., Preda, soţia lui jupân Nicolae Toma croitoru; 2. 25 ian., cucoana Maria Rusăneasca văduva; 3. 3 febr., Ştefania, soţia răposatului Ţeca Dianu cojocari; 5. 17 febr., Gheorghe grecu diacul; 6. 24 febr., cucoana Doamna clucereasa văduvă; 7. 4 mart., Voica, slujnică la dumnealui cucoanei Zincă Coculeasca, văduvă; 8. 10 mart., Ana monahia călugăriţa din mahalaua Sfinţilor Voievozi; 9. 24 apr., preotu Hristea Cioroianu slujitor la biserica Sfinţilor Voievozi; 10. 25 mai, Statie sin Ţenea braşoveanu, fierari; 11. 28 mai, Elisaveta sin Ştefan grecu logofăt; 12. 12 iun., Tănasie grecu arendaş; 13. 17 iul., Serăfiţa sin Dumitru Toporan, fierari; 14. 29 iul., Maria sin Ioan Conea braşoveanu; 15. 11 aug., Iancu sin pitar Marin Chintescu; 16. 18 aug., Costandin sin Iota Hristea arendaş; 17. 6 oct., Adam grecu, arendaş; 18. 14 oct., Soare găsit la poarta bisericii din mahalaua Sfinţilor Voievozi; 19. 14 nov., Păuna sin Iovan Protopopescu arendaşiu; 20 15 nov., Vasile cavafu, 21. 22 nov., Costandin sin Sava Guţă pescaru; 22. 26 nov., Elenca sin Iane, ţiganca dumnealui sărdaru Costache Rătescu; 23. 12 dec., Bălaşa slujnica dumeaei cocoanei Zincăi Coculeasca, văduvă; 24. 16 dec., Dumitru sin Mihai Boicea vizitiu.

SJAN, Dolj, Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 49/1843.

1844. Botezaţi: 1. născută 2 ian., şi botezată 9 ian., Maria, părinţi: Bălaşa şi Păun Dăroiu din mahalaua Obedeanu, naş Ţenea sin Nicolau Dianu; 2. 17 şi 23 ian., Andrei, părinţi: Elena şi Ion Ştirbu robu Sfintei Monastiri Tismana

din mahalaua Mântuleasa, naş Nicolae Pârşoiţa, robu acestei mănăstiri; 3. 19 şi 27 ian., Păuna, Părinţi: Ioana şi Ioan Pogoru, coşar din mahalaua Sf. Gheorghe Nou, naş Ştefan sârbu-băcan; 4. 2 şi 8 mart., Maria, părinţi: Maria şi Dumitrache Gheţa – arendaşi, naş Dumitru Braneţu – moşier; 5. 4 şi 9 mart., Dumitru, părinţi: Rucsanda şi Gheorghe fieraru din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naş dumnealui Vasilie David; 6. 6 şi 12 mart., Ecaterina, părinţi: Frusina şi Stoian braşovean din mahalaua Sf. Ioan, naş Ioan Hriscu; 7. 18 şi 22 mart. Ioan, părinţi: Feusina şi Ilie Cocorea- plugar din mahalaua Sf. Nicolae Dărăbănţia, naş Ioan Fizicu – arendaşi; 8. 20 şi 23 mart., Profira, părinţi: Maria şi Vasile Pădeanu- arendaş din mahalaua Sf. Ioan Hera, naş Firu Protopopescu; 9. 7 şi 16 apr., Gheorghe, părinţi: Păuna şi Dumitru Dianu moşieri, naş Iovanovici Dianu; 10. 20 şi 23 apr., Dobre, părinţi: Maria şi Nicolae Bărnuţă – cojocar din mahalaua Sf. Gheorghe Nou; 11. 27 şi 30 apr., Gheorghe, părinţi: Iana şi Manea săpunaru din mahalaua Sf. Gheorghe Nou, naş dumnealui Gligoraşcu Jitoaica; 12. Costandina, părinţi: Ilinca roaba a dumnealui Costache Dima Popovici-moşier, naş Floarea roaba tot dumnealui Costache Dima Popovici; 13. 29 apr. şi 7 mai, Catinca, părinţi: Smaranda şi Bănică Diculescu-moşier din satu Boşoteni din sud Romanaţi, naş Dumitrache Urziceanu; 14. 7 şi 13 mai Gheorghe, părinţi: Joiţa şi Chiriacu – căpitan de barieră din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naş dumnealui Costandin Ghimpa; 15. 30 mai şi 1 iun., Caliopi, părinţi: Elena şi Petrache Coiciu – moşier, naş dumnealui Petru Velea Pavlovici; 16. 28 mai şi 4 iun., Vasile, părinţi: Voica şi Gheorghe Mihăilă, cojocar din mahalaua Sf. Ilie, naş cocoana Maria vistiereasa; 17. 20 şi 25 iun., Casian, părinţi: Maria şi Dumitru Pădeanu- cojocar din mahalaua Sf. Gheorghe Nou, naş Dumitache sin Teodorache fieraru; 18. 20 şi 25 iun., Pătru, părinţi: Zmaranda, roaba cocoanei Teodoriţa Goguleasa văduva

SJAN, Dolj, Condica bisericii Sf. Arhangheli, dos. 18/1844 şi 22/1844 - botezaţi.

1845. preot slujitor Dumitru Bejan: Botezaţi: 1. 3 şi 5 ian., Dumitru, părinţi Maria şi Mladin bărbieru din mahalaua Sf. Nicolae Dorobănţia, naş cocoana Zinca Coculeasa; 2. 1 şi 6 ian., Vasile, părinţi Maria şi Ghiţă logofăt din mahalaua Sf. Ioan, naş Nicolae Mihail; 3. 3 şi 7 ian., Ioan, fiul lui Stana şi al lui Stancu sin Gligorie plugar din mahalaua Băşica, naş Maria soţia lui Ioan Bălăţeanu; 4. 28 ian. şi 2 febr., Caliopi, părinţi Elisaveta şi Ştefan Basarabescu, naş medelniceru Costandin Zamfirescu casieru; 5. 15 şi 18 febr., Ecaterina, părinţi Voica şi Gheorghe Bârzobea plugaru, naş Dumitru sin popa Hrizea Referendaru; 6. 20 şi 25 febr., Ilina, părinţi Gherghina şi Ioan robu dumnealui Nicolache Mihail arendaşul, naş Costandina sluga Nica a lui Dumitru Doicea; 7. 20 şi 25 febr., Ioan, părinţi Elenca şi Costandin sin Şerban croitor ot Brânduşa, naş Costandin Ghimpa arendaşu; 8. 2 şi 6 mart., Teodor, părinţi Magda şi Radu plugar din satu Puţuri, judeţu Dolji, naş dumnealui Dumitru Dianu; 9. 6 şi 11 mart., Stana, părinţi Joiţa şi Melenco arendaş din mahalaua Oota, naş Hristache

Zamfir, cojocar; 10. 6 şi 11 mart., Teodor, părinţi Anica şi Hagi Ioan sin Hagi Preda boltaşi din mahalaua Sf. Ilie, naş Ţenea Nicolau Dupin braşovean; 11. 12 şi 18 mart., Vasile, părinţi Catinca şi Vasile David braşoveanu, naş cocoana Sultana cumnată-sa, văduvă; 12. 12 şi 18 mart., Irina, părinţi Anica şi Tanasie rachieru din mahalaua Sf. Dumitru, naş Iorgu nepotu cucoanei Teodoriţii Coculesii; 13. 3 şi 8 apr., Sultana, părinţi Marica şi Costandin Ion moşieri, naş Costandin Ghimpa, 14. 15 şi 22 apr., Floarea, părinţi Ioana văduva, naş Floarea văduva; 14. 20 şi 24 apr., Gheorghe, părinţi Costandina şi Radu bucătaru din satu Craioviţa, naş Gheorghe Calangiu; 16. 30 mai şi 3 iun., Maria, părinţi Tiţa şi Radu potcovaru din mahalaua Episcopiei, naş Milca roaba dumnealui polcovnicu Enghe; 17. 2 şi 10 iun., Nicolae, părinţi Sanda şi Nicolae Andrei neguţător, naş Ivancea sin Matei boiangiu; 18. 3 şi 17 iun., Anastasia, părinţi Maria şi Ioancea Sfătuseni?, arendaş din mahalaua Sf. Dimitrie, naş Gheorghe Vârvoreanu; 19. 20 şi 24 iun., Maria, părinţi Stanca şi Stancu cârciumaru Vădea din Plaiu Vulcăneştilor, naş Costache Dima Popovici, 20. 20 şi 25 iun., Pătra, părinţi Marica văduva din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naş Nicolache Mihail; 21. 1 apr şi 30 iun., Gheorghe, părinţi Rada şi Ioan Roşu plugar, din satu Băileşti, naş Nicolae Petrovici; 22. 20 şi 20 iul., Costandin, părinţi Catinca şi Nicolae Ghimpa arendaş, naş Costache Dima Popovici; 23. 30 iul şi 5 aug., Gheorghe, părinţi Călina şi Dinu ţiganu dumnealui Ţeno Dupin, naş Dumitru Galiceanu; 24. 5 şi 12 aug., Anastasia, părinţi Elenca şi Alecsandru Fiogu din mahalaua Sfeti Ioan Hiera, naş Nicolae sin Fiogu; 25. 8 şi 15 aug., Elenca, părinţi Păuna şi Statie braşoveanu din mahalaua Toţi Sfinţii, naş Vasile David braşovean; 26. 9 şi 16 aug., Ioan, părinţi Caliopi şi Barbu ciusciubaşa arendaşi din mahalaua Sfintei Episcopii, naş Ţenea Nicolau Dupin braşovean; 27. 10 şi 19 aug., Maria, părinţi Sanda şi Enache robu cocoanei Maria Fitochii văduvă, naş Mihai Ionescu; 28. 21 şi 26 aug., Atena, părinţi Sima şi Pană Pavli arendaşi din mahalaua Sf. Ilie, naş Gheorghe Vârvoreanu; 29. 24 şi 27 sept., Costandin, părinţi Floarea şi Dumitru Parepa? arendaşi din mahalaua Băşica, naş Ţenea Nicolau Dupin; 30. 30 sept. şi 7 oct., Elenca, părinţi Rada şi Ioan cercelaru din mahalaua Harşu, naş Dobriţa, soţia răposatului Ioan Moraitu; 31. 9 şi 10 oct., Dumitru, părinţi Dumitru şi popa Ioan Zănogeanu din mahalaua Sf. Dumitru, naş Dima rachieru; 32. 8 şi 12 oct., Maria, părinţi Floarea şi Mihai Livezeanu cojocar din mahalaua Toţi Sfinţii, naş Vasilache sin jupâneasa Elenca; 33. 11 şi 18 oct., Elena, părinţi Profira şi Ţenu Nicolau Dupin braşovean, naş Teodorache Preda; 34. 15 şi 21 oct., Dumitru, părinţi Gheorghiţa şi Dumitru sârbu pescar, naş Nică Guţă; 35. 11 şi 28 oct., Savu, părinţi Stana şi Soare robu dumnealui Costandin Ghimpa arendaş, naş Gheorghe bărjaru; 36. 1 şi 8 nov., Nicolae, părinţi Băluţa şi Costandin cismaru din mahalaua Episcopiei, naş Nicolae bărjaru; 37. 8 şi 10 nov., Victor, părinţi Dobriţa şi Savu Ghiţă pescaru, naş Dumitru Gheţa; 38. 16 şi 21 nov., Ecaterina, părinţi Elisaveta şi Dumitrache Bezbăucă braşovean din

mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naş Ţenea Nicolau Dupin.

SJAN, Dolj, Condica bisericii Sf. Arhangheli, dos. 2/1845 - botezaţi

Cununaţi: 1. 7 ian., Ioan sin Şerban rachieru, croitoru din mahalaua Harşului cu Maria sin Şărban şi Costandina din mahalaua Harşu, naşi Tiţo Moraiţa? văduvă împreună cu fiul său Costandin; 2. 7 ian., Dumitru sin răposatu popa Hristea referendaru din mahalaua Sfinţilor Voivozi cu Anica sin Iovan căldărau din mahalaua Toţi Sfiinţii, naşi Dumitrache Bărburică, braşovean cu elenca soţia sa; 3. 20 ian., Dincă sin Marin cismaru din mahalaua Sfintei Episcopii cu Ioan sin Vasilie Pădeanu, arendaş din mahalaua Sfântul Ioan Fieraru (n.n. Hera), naşi Nicolae Bârzeanu arendaş cu Sanda soţia lui; 4. 4 febr., Pavel Sinteşa braşovean din mahalaua Sfântul Ilie cu Sultana a răposatului Anastasie Caleţeanu din mahalaua Sfinţilor Voevozi, naş Nicolae Mihail arendaş cu Veta soţia sa; 5. 18 febt., Filip sin Nicola Limbă Lată cojocar din mahalaua Sfinţii Voivozi cu Ştefana sin răposatu Peia habagiu din mahalaua Sfântul Gheorghe Vechi, naş Filip Braneţu arendaşi cu Maria soru-sa; 6. 18 febr., Stancu Bunea robu lui Hristache Zamfir cojocar cu Catrina tot roaba dumnealui Hristache Zamfir arendaş ambii la a doua cununie, Hristache Zamfir cojocar şi Frusina soţia lui; 7. 24 iun., Radu sin Petco cojocaru din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi cu Dina sin Pârvu plugar, naş Nicola Iota arendaş cu Uţa soţia lui.

SJAN, Dolj, Condica bisericii Sf. Arhangheli, dos. 3/1845 – cununaţi

Morţi: 1. 9 ian., Maria soţia dumnealui Dumitru Cernătescu; 2. 24 mart., Mihai sin Chiriac Chintescu arendaş din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi; 3. 22 iul, Efrusina sin Ioana sârboaica văduvă; 4. 10 apr., Alexandru doctoru din mahalaua Sf. Voevozi; 5. 30 apr., Zamfira sin Maria văduva; 6. 16 sept., Costandin sin Maria slujnica dumenalui medelniceru Zamfirescu; 7. 12 mai, Ilie sin unchiaşi Vasile dulgheru din mahalaua Băşica; 20 oct., Dumitru străinu; 9. 13 nov., Rada roaba dumnealui cocoanei Stancăi clucereasa; 10. 8 dec., Nicolae Ungureanu ot Strehaia; 11. 30 dec., Savu sin Soare robu lui Costandin Ghimpa.

SJAN, Dolj, Condica bisericii Sf. Arhangheli, dos. 4/1845- morţi

1846, preoţi slujitori Dumitru Bejan (decedat 13 mart.), Dumitru duhovnic, Ioan şi Dinu (ante 11 mai-probabil temporar): Botezaţi: 1. 2 şi 6 ian., Ioan, părinţi Casandra şi Gheorghe Lazarovici Sirpircan, naş Iovanovici Dianu; 2. 3 şi 6 ian., Aristiţa, părinţi Ilinca şi Petrache Coicea arendaş, naş Dumitrachie pitar Vela Pavlovici; 3. 8 şi 10 febr., Maria, părinţi Maria şi Nicolae Cazacu din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naş Sava Guţă pescaru; 4. 10 şi 16 febr., Zamfir, părinţi Bălaşa şi Costandin croitoru din mahalaua Brânduşa, naş Tudosie croitoru; 5. 14 şi 17 matr., Maria, părinţi Floarea şi Anghel pescari din mahalaua Băşica, naş Tache Ioan; 6. 15 şi 17 febr., Elisaveta, părinţi Stanca şi Marin pantofaru din mahalaua Toţi Sfinţii, naş Dumitru Dianu; 7. 27 febr. şi 3 mart., Sevastiţa, părinţi Maria şi Hristea Gheorghiu din mahalaua Toţi Sfinţii, naş Costache Dima Popovici; 8. 28 febr. şi 8 mart., Gheorghe, părinţi Maria şi

Adam logofătu, naş Avromalie; 9. 20 şi 28 apr., Victor, părinţi Ioana şi Mitrică pescaru, naş Sava Ghiţă; 10. 25 şi 30 apr., Ilinca, părinţi Rada şi Mihai robu lui Gheorghe Peşacov, naş Ioana roaba dumnealui Gheorghe Peşacov; 11. 2 şi 12 mai, Gheorghe, părinţi Anica şi Vasco Liubici judecător din mahalaua Sf. Ioan Fiera, naş Ţenea Nicolau Dupoe; 12. 15 şi 19 iun., Elisafeta, părinţi Zamfira şi Mihai ginerile Fotii braşovean din mahalaua Sf. Ilie, naş Ioniţă marchitanu; 13. 15 şi 22 iun., Costandin, părinţi Ioana şi Dinu robu dumnealui Ţenea Nicolau Dupin, naş Vasile tot robu dumnealui Ţenea Nicolau Dupin; 14. 19 şi 22 iun., Iana, părinţi Ioan şi Dani robu dumnealui Ţenea Nicolau Dupin, naş Vasile tot robu dumnealui Ţenea Nicolau Dupin; 15. 27 iun. şi 7 iul., Statie, părinţi Teodoriţa şi Costache Vasilcă cavaf din mahalaua Sf. Ilie, naş dumnealui Iancu nepotu Teodoriţii Gogulesii; 16. 21 şi 28 iul., Mihai, părinţi Gheorghiţa şi Petrache croitoru din mahalaua Sf. Nicolae Ungureni; 17. 27 şi 30 iul., Maria, părinţi Floarea şi Ioniţă Popescu dascălu, naş dumnealui Gheorghe Pişicov; 18. 1 şi 8 aug., Rucsandra, părinţi Joiţa şi Ilie Dimitriu arendaş din mahalaua Sf. Ioan Hera, naş Ţenea Oroveanu; 19. 8 şi 13 aug., Ecaterina, părinţi Rucsanda şi Gligorie braşovean din mahalaua Sf. Gheorghe Nou, naş dumnealui Vasile David; 20. 22 şi 25 aug., Ghiţa, părinţi Ioana şi Ioan Pogoţu cojocatr din mahalaua Sf. Gheoghe Vechi, naş Ştefan Guţă pescaru; 21. 28 sept., Safta, părinţi Frusina şi Stoian Ionovici braşovean din mahalaua Sf. Ioan Hiera, naş dumnealui Iota Hristea; 22. 1 şi 15 sept., Elenca, părinţi Maria şi Gheorghwe Pişacov arendaşi, naş dumnealui Costache Dima Popovici; 23. 1 şi 6 oct., Elenca, părinţi Maria şi Dumitru Gheorghiu, naş dumnealui Nicolache Mihail; 24. 5 şi 5 nov., Alecsanda, părinţi Maria şi parucic Cotomelea, naş dumnealui D. Pişacov Gârbescu; 25. 9 oct., Stancu, părinţi Floarea şi Pârvu călăraşu, naş Ioniţă sin Floarea văduva; 26. 28 oct. şi 3 nov., Savastiţa, părinţi Anica şi Ioncea vizitiu, naş Anica slujnica, 27. 31 oct. şi 8 nov., Policsenia, părinţi Marghioala şi Iancu Jitianu arendaşi, naş dumnealui Gheorghe Vârvoreanu; 28. 8 şi 10 nov., Alicsandru, părinţi Chiriachiţa şi Teodor tâmplaru din mahalaua Sf. Dimitrie, naş Alecu băiaşi; 29. 12 dec., Spiridon găsit lăpădat la biserică, naş Ioniţă Popescu; 30. 15 şi 18 dec., Anastasia, părinţi Elenca şi Mihai Nenoveanu logofăt, naş dumnealui Gligoraşcu Jitianu; 31. 15 şi 18 dec., Aristiţa, părinţi Maria şi Dumitru Gheorghiu, naş Hagi Ion.

Cununaţi: 1. 20 ian., Mihai sin Nenovici logofăt cu Elenca sin Chiriac Zica Cocioleasa, naşi dumnealui Gligorie Jitian cu Maria mătuşa sa; 2. 17 febr., Costandin robu dumnealui Petrache Cocea arendaşi cu Niţa tot roaba dumnealui, el la a doua cununie, naş dumnealui Petrache Cocea tot stăpânu lor; 3. 12 mai, Gheorghe, robu dumnealui Nicola Terpu boltaşi cu Mitrana tot roaba dumnealui, naş Nicolae Terpu tot stăpânu lor.

Morţi: 1. 2 ian., Hagi Costandin arendaş; 2. 16 febr., Arestiţa sin dumnealui Tănăsache Tiriechiu arendaş; 3. 3 mart., Dumitru Albescu neguţători;

4. 13 mart., Dumitru preotu de la biserica Sfinţii Voivozi, părintele Evdokiadi l-a îngropat; 5. 19 mart., Ioana roaba dumnealui Gheorghe Vârvoreanu arendaş; 6. 3 apr., Dumitru Ioan braşovean; 7. 12 apr., Evghenia soţia lui Marin Sârcea cojocaru; 8. 11 mai, Aristiţa sin Ioan marchitanu; 9. 16 iul., Pătra sin Teodor grecu tâmplari din mahalaua Sf. Dumitru; 10. 16 iul., Anghelachi grecu.

SJAN, Dolj, Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 1/1846.

1847, preoţi Stancu (nou), Dumitru şi Petcu: Botezaţi: 1. 23 şi 26 ian., Ioan, părinţi Tiţa şi Stancu robu dumnealui Statie Stoenescu, naş Ioan vieru; 2. 22 şi 26 ian., Dumitru, părinţi Ilina şi Dumitru meşter de fier, naş Dima rachieru; 3. 12 şi 15 febr., Petrache, părinţi Ioana şi Manea cojocaru din mahalaua Sf. Gheorghe, naş Grigorie Fotimin; 4. 20 şi 23 febr., Elenca, părinţi Mitrana şi preotu Ioan Zănogeanu Craiova, mahalaua Precesta Mare, naş Dumitru Filiu; 5. 9 şi 16 mart., Gligorie, părinţi Ana şi Dumitru Cernătescu arendaşi, naş Dumitru sin Cârstea Dumitrache; 6. 14 şi 20 apr., Gheorghe, părinţi Elisaveta şi Ştefăniţă logofătu din mahalaua Băşica, naş Tache Ioan; 7. 5 şi 17 mai, Maria, părinţi Savastiţa şi Naicea Panaiot rachier, naş dumnealui Gheorghe Pişacov; 8. 19 şi 25 mai Vasile, părinţi Elenca şi Petrache Coicea arendaşi, naş dumnealui Velea Pavlovici, 9. 30 mai şi 8 iun., Vasile, părinţi Teodoriţa şi Ioniţă Hagi Dumitru arendaşi mahalaua sf. Ioan Hera, naş dumnealui Gheorghe Pişacov; 10. 1 mai şi 8 iul., Nicolae, părinţi, Elenca şi Iovaşco Calotă plugar din satu Livezi Dolj, naş Dumitru Gheorghiu; 11. 8 şi 15 iul., Teodor, părinţi Catinca şi Vasile David braşovean, naş Sultana văduva; 12. 8 şi 15 iul., Ioan, părinţi Uţa şi Iota Hristea arendaşi, naş Marghioala soţia Goguleasa?; 13. 9 şi 13 iul. Maria, părinţi, Pătra şi Pătru dulgheru din mahalaua Băşica, naş Ioniţă Grecescu; 12. 9 şi 15 iul., Vasilichia, părinţi Zinca şi Nicolae Terpu boltaşi, naş Teodoriţa Goguleasa văduva; 15. 8 şi 13 iul., Catinca, părinţi Maria şi Vasile Pădeanu arendaşi din mahalaua Sf. Ioan, naş Dumitru sin răposatu popa Hristea; 16. 8 şi 14 aug., Maria, părinţi Ioan şi Ioan Başcagiu? din mahalaua Brânduşa, naş Gheorghe Dimitriu; 17. 10 şi 17 aug., Nastasia, părinţi Stanca şi Marin cismaru din mahalaua Sf. Ilie, naş Dumitru Dianu; 18. 8 şi 14 sept., Iancu, părinţi Catinca şi Nicolae Ghimpa arendaşi, naş dumnealui Ghiţă Calangiu; 19. 26 sept. şi 8 oct., Nicolae, părinţi Păunica şi Dumitru Dianu arendaşi, naşi Iovanovici Dianu; 20. 22 sept şi 4 oct., Elenca, părinţi Elenca şi Nicolae Băcănoiu arendaşi, naş dumnealui Gheorghe Pişacov; 21. 1 şi 4 oct., Savu, părinţi Sultana şi Costandin Guţă pescaru de la mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naş Victora sin Dumitru Gheta; 22. 7 şi 19 oct., Catinca, părinţi Sultana şi Dumnealui Gheorghe Vârvoranu, arendaşi, naş Iancu Stornescu; 23. 1 şi 6 nov., Floarea, părinţi Sanda şi Enache robu dumnealui Gligorie Jitian, naş Drăgoi tot robu dumnealui Gligorie Jitian cluceri; 24. 17 şi 23 nov., Ioan, părinţi Elenca şi Ştefan Pavlovici braşoneanu, naş Dumitru Dianu; 25. 28 şi 30 nov., Ecaterina, părinţi Ecaterina şi

Radu cojocaru mahalaua Sf. Gheorghe Nou, naş Alecu sin Iota hagiu; 26. 6 şi 14 dec., Ioan, părinţi Sofia şi Dumitrache moşieri, madalaua Maica Precesta Mare, naş Iovanovici Dianu; 27. 13 şi 21 dec., Maria, părinţi Teodora şi Nicolae cojocaru, naş Marin Ţenovici.

Cununaţi: 1. 7 ian., Ioan Iovanovici, moşieri cu Ioana sin Nicolae Modănescu, satu Amărăşti, naş Dumnealui Petrache Coicea moşier; 2. 12. ian., Iovan sârbu pescar cu Ioana sin Ioan Flocoşianu mahalaua Harşu, naş Ştefan sârbu rachieru; 3. 16 ian., Nicolae sin popa Iordache mahalaua Sf. Ilie cu Floarea sin Niţă Borcan din satu Goeşti, jud. Dolj, naş Ghiţă Dimitriu braşovean; 4. 1 febr., Dimitrache Vasilescu braşovean, mahalaua Sf. Gheorghe Nou cu Safta sin Dincă Vâlcu, mahalaua Sf. Gheorghe Nou, naş Iovanovici Dianu arendaşi; 5. 20 iul., Ioan sin Mihail braşoveanul cu Ana sin Dumitrache Mărculescu, mahalaua Obedeanu, naş Ioanache Jitianu arendaşi; 6. 24 aug., Simion Teodorescu ot Drăgoteşti cu Ioana sin Costandin mahalaua Sf. Apostoli, naş Nae sin Dumitru Dianu arendaş; 7. 25 sept., Costache sin Costandin vizitiu cu Ioana sin Iordache, naş parucic Alexandru.

Morţi: 1. 1 ian., Nicolae cel lepădat la biserică; 2. 12 febr., Maria roaba dumnealui Grigore Jitochia; 3. 24 febr., Acriviţa sin Ioniţă portar marchitan; 4. 19 mart., Maria sin Stancu robu lui Dimitrie Stoenescu arendaş; 5. 30 mart., Varvara soţia lui Alecsandru Proşici?; 6. 1 apr., Irina sin Gheorghe Conovici arendaşi; 7. Polixenia sin Petrache Coicea arendaş; 8. 11 sept., Vasilichia sin Nicolae Terpu boltaşi; 9. 11 sept., Ilinca roaba dumnealui Gheorghe Pişacov arendaş; 10. 4 oct., Nicolae Toma neguţători Craiova, mahalaua Sf. Dimitrie; 11. 23 oct., Evghiniţa sin Dumitru Milea moşieri, mahalaua Sf. Ilie; 12. 7 nov., Floarea roaba dumnealui Grigorie Jitochia; 13. 26 dec., Acriviţa sin Ioncea Grecescu neguţători.

SJAN, Dolj, Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 3/1847.

1848. preoţi slujitori Dumitru şi Stan Soreanu: Botezaţi: 1. 1 şi 6 ian., Gheorghe, părinţi Elenca şi Hristea Enea arendaş din mahalaua Sf. Dumitru, naş Vasile David; 2. 6 şi 11 ian., Anastasia, părinţi Tiţa şi Iuliu Ungureanu vizitiu, naş Barbu vizitiu; 3. 20 şi 25 ian., Catinca, părinţi Maria făcut de fată mare, naş Ţepu Nicolau Dupin; 4. 25 ian şi 1 febr., Ecaterina, părinţi Teodora şi Costache Vasiliu cavafi din mahalaua Sf. Ilie, naş Iancu Stoenescu; 5. 25 ian şi 1 febr., Gheorghe, părinţi Maria şi Ioniţă Pepezu arendaş, naş Gheorghe Vârvoreanu; 6. 1 şi 8 febr., Gheorghe, părinţi Uţa şi Hristea Gheorghiu arendaş din mahalaua Toţi Sfinţii, cocoana Margheoala sin Costandin Ghimpu; 7. 10 şi 15 febr., Antonie, părinţi Maria şi Dumitru Protopopescu arendaş din mahalaua Băşica, naş Filipache Paleologu; 8. 16 şi 21 febr., Ion, părinţi Ioana şi Ivancea sârbu pescari din mahalaua Harşu, naş Ştefan sârbu; 9. 16 şi 21 mart., Marina, părinţi Maria şi Marin Toteanu rachier, naş Maril al Catrinei din mahalaua Floreşti, jud.

Dolj; 10. 10 apr., Gheorghe, părinţi Maria şi Soare robu dumnealui Costandin Ghimpa, naş dumneaei cocoana Marghioala sin Costandin Ghimpa; 11. 10 apr., Terenche, părinţi Maria şi Soare robu dumnealui Costandin Ghimpa, naş dumneaei cocoana Marghioala sin Costandin Ghimpa; 12. 4 şi 9 mai, Gheorghe, părinţi Voica şi Gheorghe Vărzaru plugar, mahalaua Băşica, naş dumnealui Mitrică sin răposatu popa Hristea; 13. 16 şi 23 iun., Alecsandru, părinţi Marica şi Păun vizitiu, naş Iota Hristea; 14. 5 şi 11 iul., Petru, părinţi Elenca şi Petrache Coicea arendaş, naş Ecaterina fiica dumnealui Petrache Coicea; 15. 5 şi 22 aug., Teodora, părinţi Maria şi preotu Ioan Pavel din mahalaua Maica Precesta Mare, naş dumneaei Teodora Goguleasa; 16. 30 aug şi 5 sept., Anastasia, părinţi Ioana şi Enache brutaru din mahalaua Băşica, naş Mihai Popovici; 17. 19 sept., Costandin, părinţi Maria şi Anastasie arendaş din mahalaua Sf. Ioan, naş dumnealui Gheorghe Vârvoreanu; 18. 20 şi 26 sept., Gheorghe, părinţi Rucsandra văduva din mahalaua Sf. Gheorghe Nou, naş dumnealui Vasile David; 19. 1 şi 7 nov., Mihai, părinţi Catinca şi Savu croitoru din mahalaua Sf. Ilie, naş dumnealui Aecsandru Paz; 20. 7 şi 14 nov., Costandin, părinţi Mitrana şi Ioan pârcălabu din satul Livezi din sud Dolji, naş dumnealui Dumitru Gheorghiu; 21. 20 şi 28 nov., Paraschiva, părinţi Maria şi Anghel pescaru din mahalaua Băşica.

Cununaţi: 1. 11 ian., Mihai Ciolea băcan cu Ecaterina sin răposatu Ioan Caracu, naş dumnealui Gheorghe Pişacov arendaş; 2. 15 ian., Hristodor sin Dincă arendaş cu Zinca sin Enache maiuru Cacaliceanu, naş dumnealui Nicolache Mihai arendaş; 3. 1 febr., Bănică sin Trifu plugar mahalaua Postelnicu Fir cu Zinca sin răposatu popa Anicu Gheorghe, mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naş Hristache Zamfir cojocaru; 4. 15 febr., Dumitru robu dumnealui Nicolache Mihail cu Mitrana sin Ioan robu dumnealui Nicola Mihail mahalaua Sf. Troiţi, naş dumnealui Dumitru Gheorghiu arendaşi.

Morţi: 1. 30 ian., Savastiţa soţia dumnealui Ghiţă Calangiu arendaş; 2. 9 mart., Tănasie sârbu rachieri; 3. 20 mart., Ţenea Nicolau Dupin braşovean; 4. Dumitru Păştia lipiscan (n.n. de la Lipscani), din mahalaua Sf. Dumitru; 5. 1 iul., Dona soţia lui unchiaş Raicu Iovanovici din mahalaua Sf. Dimitrie; 6. 7 iul., Raicu Iovanovici sârbu din mahalaua Sf. Dimitrie; 7. 18 iul., Teodor grecu tâmplari; 8. 20 iul., Maria soţia răposatului Anghelache, 9. Tudorache sin Mihai sârbu rachier; 10 12 sept., Radu sin Alecsandru din mahalaua Sf. Ilie; 11. 14 sept., Catinca sin Costandin ginerile popii Cârstea arendaş; 12. 7 oct., Grigorache sin Dumitru Cernătescu arendaş, mahalaua Toţi Sfinţii; 13. 22 dec., Dumitru Braneţu arendaş.

SJAN, Dolj, Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 5/1848.

1849. preoţi slujitori: Dumitru, Stan Soreanu, din apr. pr. Ioan. Botezaţi: 1. 11 şi 16 ian., Paraschiva, părinţi Ştefana şi Dumitru Ghiţă pescaru

din mah. Sf. Episcopii, naş Dumitru Gheţa; 2. 30 ian. şi 3 febr., Maria, părinţi Elenca şi Dumitru Mihai arendaşu din mah. Sf. Ilie, naş dumnealui Statie Stoenescu; 3. 31 ian. 6 febr., Dumitru, părinţi Tudoriţa şi Ioniţă Hagi Dumitru arendaş din mah. Sf. Ioan Fiera, naş dumnealui Gheorghe V. Pişacov; 4. 6 şi 10 febr., Policsenia, părinţi Elenca şi Enache rachieru din mah. Maica Precesta Mântuleasa, naş dumnealui pitarul Vela Pavlovici; 5. 13 şi 23 febr., Anica, părinţi Elenca şi Bănică rachierul, naş dumnealui Nică Petrovici; 6. 17 şi 24 febr., Gheorghe, părinţi Uţa şi Iota Hristea arendaşi, naş dumnealui Gheorghe Conea; 7. 20 şi 27 matr., Gheorghe, părinţi Sevastiţa şi Nancea Panaiot rachieri, naş dumenalui Gheorghe V. Peşacov; 8. 8 şi 9 apr., Ioan, părinţi Maria şi Dumitru Gheţa arendaşu, naş dumnealui Teodor Coman; 9. 7 şi 10 apr., Grogorache, părinţi Elenca şi Cârstea boiangiu, naş Dumnealui Grigorache Pârvu Marcu; 10. 10 apr. şi 18 mai, Ioan, părinţi Gheorghiţa şi Nicolae Dobriceanu arendaşi din mah. Oota, naş dumnealui Ghiţă Zisu; 11. 18 ţi 29 mai, Ioan, părinţi Catinca şi dumnealui Vasile Davidescu arendaşu, naş dumneaei cocoana Sultana Panoioteasca; 12. 31 mai şi 5 iunie, Aristotel, părinţi Dumneaei Sultana şi Dumnealui Gheorghe Vărvoreanu arendaş, naş dumnealui Iancu fiu dumnealui Gheorghe Vărvoreanu; 13. 2 şi 18 iul., Mihai, părinţi cocoana Maria şi dumnealui Ioachim Papazolu arendaşi, naş dumnealui Gheorghe Vărvoreanu; 14. 12 şi 20 iul., Mihai, părinţi Catinca şi Nicolae Ghimpa arendaşi, naşă Marghioala sin dumnealui Costandin Ghimpa; 15. 22 şi 25 sept., Athanasie, părinţi Stana şi Athanasie rachieriu din mah. Sf. Nicolae Dorobănţia, naş Anastasie sin pitarul Zelea Pavlovici; 16. 18 şi 25 sept., Zinca, părinţi Anica şi Costandin Ocolescu arendaşi din mah. Sf. Apostoli, naş dumnealui Ghiţă Zisu; 17. 1 sept. şi 2 oct., Gheorghe, părinţi Elena şi Stancu Cicăduş? Albu din satu Bărca, naş dumnealui Dumitru Gheorghiu; 18. 29 sept. şi 2 oct., Băluţă, părinţi Maria şi Ilie vizitiu Naş Dumnealui Marin Fena; 19. 17 şi 21 oct., Elena, părinţi Chiriachiţa şi dumnealui Toma Carapancea, casieri, naş dumnealui Ghiţă Zisu; 20. 2 şi 10 nov., Aristiţa, părinţi Maria şi dumnealui Gheorghe V. Pişacov arendaşi, naş dumnealui Costache Dima Popovici; 21. 20 şi 26 dec., Maria, părinţi şi Marcu sin Măria văduva, cismari, din mah. Postelnicu Fir, naş dumnealui Ioniţă Popescu cântăreţu.

Cununaţi: 1. 16 ian., Petrache Costandin tâmplar din mah. Sf. Ioan Fiera cu Mariţa sin Iacov Cacaliţeanu din mah Sf. Ioan Fiera, el în a doua cununie, naşi dumnealui Statie Stoenescu arendaşi împreună cu Tudoriţa mătuşă-sa; 2. 16 ian., Marin sin Costache pescaru din mah. Oota cu Maria sin răposatu Preda Stan ot mah. Sf. Gheorghe Vechi, naşi Nică rachier şi Ioana; 3. 3 febr., Radu sin Nicolae, ţiganu dumnealui Nicolae Fratoştiţeanu cu Elenca sin Ioan Costea, tot robu al dumnealui Nicolae Fratoştiţeanu, naşi dumnealui Ştefan Pavlovici braşovean şi Maria; 4. 4 sept., Ştefan sin Becu băcan din mah. Precesta ot Dud cu Marghioala sin Nicolau băcan din mah. Sf. Gheorghe Vechi, naşi dumnealui Mihalcea băcan

şi Catinca.

Morţi: 1. 22 mart., Costandin Terpu? arendaşi; 2. 28 mart. Toma Bleţuş rachieri din mah. Sf. Dimitrie; 3. 9 iul., Petrache sin Petrache Coicea arendaşi; 4. 13 iul., Maria sin Toncea Panaiot rachieri; 5. 22 iul., Marica, soţia dumnealui Costandin Ioan arendaşi; 6. 6 aug., Manda sin Nicolae braşoveanu; 7. 20 aug., Pena, soţia răposatului Anghel Metu braşoveanu; 8. 13 oct., Catinca, soţia răposatului Dumitru Albulescu; 9. 19 dec., Ştefan? sin Vasile Barbu arendaşi din mah. Sf. Ioan Hera.

SJAN, Dolj, Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos.4 /1849.

1850. preot slujitor Stan Soreanu. Botezaţi: 1. 11 ian., Anastasia, părinţi Elenca şi Ştefan Pavlovici braşovean, naş Anastasia sin Dumitru Dianu; 2. 2 mart., Stanca, părinţi Mitrana şi Iancu sin Vasile căldăraru, mahalaua Toţi Sfinţii, naş Matache Stăncescu; 3. 2 mart., Elenca, părinţi Joiţa şi Marin Hagi Enuşi cojocar mahalaua Sf. Gheorghe, naş Grigore Şitoia; 4. 7 febr., Catinca şi Dumitrache Sohoroscu arendaşi din mahalaua Băşica, naş dumnealui Filipache Paleologu; 5. 12 iun., Costandin, părinţi Magdalinia şi Costandin Miloş rachieri, naş Anastasia văduva; 6. 2 iul., Ioana, părinţi Stanca şi Marin cismaru din mahalaua Sf. Ilie, naş dumnealui Dumitru Dianu; 7. 13 iul., Maria, părinţi Catinca şi Mihale Ciolâia băcan, naş dumnealui Gheorghe Pişacov; 8. 22 iul., Ecaterina, părinţi Ecaterina şi sărdaru Ghiţă Zisu, naş Toma Parapancea; 9. 12 aug., Teodor, părinţi Elenca şi Ioan Mihail din mahalaua Sf. Ilie, naş Teodor Coman; 10. 21 aug., Ana, părinţi Zmaranda şi Pavel pescaru, naş Dobriţa soţia răposatului Nică Guţă; 11. 1 oct., Ecaterina, părinţi Maria şi Ştefan Geco băcan din mahalaua Maica Precesta ot Dud, naş Mihale Ciolea; 12. 2 oct.?, Elisaveta, părinţi Sofia şi Dumitru Gavril? arendaşi mahalaua Brânduşa, naş Iovanovici Dianu; 13. 5 oct., Matilda, părinţi Raliţa şi Pavel Stoenescu actor din oraşul Bucureşti, naş dumnealui sărdaru Ghiţă Zisu; 14. ? oct., Ecaterina, părinţi Marghioala şi Ioanuş Papazian arendaşi, naş Gheorghe Vârvoreanu; 15. Mihai, părinţi Rada şi Ioan Cercelaru din mahalaua Ungureni, naş Mihale Ciolea, 16. 1 nov., Tudor, părinţi Dobriţa şi răposatu Nică Guţă pescar, naş Dumitru Gheţa; 17. 3 nov., Nicolae, părinţi Maria şi Hristea Gheorghiu arendaşi; 18. 2 dec., Marin, părinţi Ioana şi Costandin Pârşcoveanu arendaşi din mahalaua Sf. Ioan, naş dumnealui Nicolae Bârzanu.

Cununaţi: 1. 12 ian., Ghiţă marchitan lipscan din mahalaua Sf. Ilie cu Anastasia sin Dumitru Diano?, naşi dumnealui Gheorghe Pişacov arendaşi cu soţia sa Maria; 2. ian., Stan sin răposatu Geco cojocaru din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi cu Anisia sin Ganea Dimisianu arendaş mahalaua Băşica, naşi Ciucă Belivacă arendaşi cu soţia sa Elenca; 3. febr., Costandin Ioan rachieru din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi cu Joiţa sin răposatu poslujnic Gheorghe din mahalaua Sf. Gheorghe Nou, el în a doua cununie, naşi Costandin Ghimpa

arendaşi şi soţia sa Băluţa; 4. 12 febr., Pătru sin Nicolae Boiangiu cu Maria sin Ştefan Mutu, naşi Ioniţă Popescu arendaşi şi Maria soţia sa; 5. 12 febr.?, Grigorache sin Nicolae Veleanu arendaşi din satu Vela Dolj cu Anica sin Ioan..... din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naşi Dumitraşco Filip arendaş cu soţia sa Leni; 6. febr., Ioan sin Stan vizitiu, croitor din mahalaua Postelnicu Fir cu Bălaşa sin răposatu Andrei cismaru din mahalaua Postelnicu Fir, naşi Ioan Leoveanu, croitor cu soţia sa Catrina; 7. febr., Anghel sin Badea croitor din mahalaua Mântuleasa cu Teodoriţa sin Barea grădinaru din mahalaua Mântuleasa, naşi Ioan Creţu croitor cu soţia sa Elenca; 8. 2 mart., Hristea sin Matei Stătercu cismaru din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi cu Băluţa sin Ivancea Vidu din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naşi dumnealui Vasile David braşoveanu cu soţia sa Catinca; 9. 12 mart., Anastasie sin Nicolae Barbovici cojocari cu Vasilichia sin răposatu din Mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naşi Ioan Braneţu arendaşi cu Maria cumnată-sa; 10. 2 mai, Marcu boiangiu din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi cu Rada soţia răposatului Radu, el întâia cununie şi ea în al doilea, naşi Ioniţă Ghiţă Percari împreună cu soţia sa Ioana; 11. iun., Tănasie Lăzărescu rachieru din mahalaua Sf. Apostli cu Ioana sin Mitruţa văduva din mahalaua Sf. Apostoli, el a doua cununie, naşi Marin cojocaru cu soţia sa Elena; 12. iul., Tănasie sin Ioniţă Lazăr cojocar din mahalaua Sf. Apostol cu Ana sin Dumitru din mahalaua Sf. Gheorghe, el la a doua cununie, naşi Ioan sin Marin cismar cu soţia sa Maria; 13. dec....., Niţu....sin Iordache din satu Vâlvor jud. Dolj cu Băla sin Iovan sârbu din mahalaua Oota, naşi Neagoe Alecu cu soţia sa Maria.

Morţi: 1. ian., Maria soţia răposatului Ghenea Goran; 2. febr. 4, Zinca Cociulesa; 3. Floarea muma lui Nicolae Bârzaco arendaşi; 4. mai. Neagu Guţă Percaru; 5. mai, Marin Ţeca arendaşi; 6. oct., Maria sin Niţă Sârno rachieru; 6. oct., Ioan sin Dumitru Gheţa arendaşi; 7. dec., Sanda soţia lui Nicola Bârzanu arendaşi.

SJAN, Dolj, Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 3/1850.

1851. preoţi slujitori Dimitrie, Stan Soreanu. Botezaţi: 1. 20 ian. şi 4 febr., Ecaterina, părinţi Ioana şi Costandin ungureanu plugar din mahalaua Harşu, naş dumnealui Toma Carapancea; 2. 9 şi 16 matr., Costandin, părinţi Hrisa şi Iordache.....arendaş din mahalaua Mântuleasa, naş Gheorghe Pişacov; 3. 16 şi 23 matr., Nicolae, părinţi Teodoriţa şi Ioan Hagi Dimitriu arendaş din mahalaua Sf. Ioan Hera, naş dumneaei Matia Gheorghe Pişacov; 4. 28 mart., şi 3 apr., Pătru, părinţi Aniţa şi Pătru lucrător de fier, rob dumnealui Măriei Sale domn Gheorghe Bibescu, naş Radu ţiganu lucrător de fier; 5. 2 şi 8 iul., Pătru, părinţi Gheorghiţa şi Mihai Nicolau arendaş din mahalaua Mântuleasa, naş dumneaei Tarsiţa dumnealui Apostol; 6. 12 şi 22 iul., Filip, părinţi Maria şi Petru preotu din mahalaua Sf. Dimitrie, naş dumnealui Filip Paleologu; 19 şi 25 iul., Evghenia, părinţi Elena şi Ştefan Pavlovici braşovean, naş dumnealui Nae

Dianu; 8. 23 şi 29 iul., Toma, părinţi Maria şi Marin pescaru sin Năstasie din mahalaua Oota, naş Ioana soţia dumnealui Niţă Săinu; 9. 25 şi 26 aug., Mihai, părinţi Anica şi Ioan braşoveanu din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naş Sevastiţa soţia dumnealui Ioan....; 10. 28 şi 30 aug., Ioan, părinţi Sevastiţa şi Dimitrie.... arendaş, naş Policsenia Braboveanu; 11. 2 şi 11 sept., Gheorghe, părinţi Ioana şi preotu Gheorghe Referendaru din mahalaua Sf. Apostoli, naş preoteasa Păuna; 12. 6 şi 13 sept., Gheorghe, părinţi Ecaterina şi Radu Radpan profesoru, naş dumnealui Gheorghe Nicolau Terpu; 13. 12 şi 23 sept., Ioan, părinţi Vasiana şi Anastasie Nicolau cojocar, naş Ioancu braşovean; 14. 30 sept şi 10 oct., Lazăr, părinţi Safta şi Nicolae Piteşteanu moşier din mahalaua Sf. Dimitrie, naş Catinca Dimitriu; 15. 3 şi 10 oct., Elisaveta, părinţi Costandina şi Oprea Udrescu rachieru, naş Elena fiica logofetesei Ioana văduva, 16. 19 şi 21 oct., Irina, părinţi Nmaria şi Gheorghe Pişiacov arendaş, naş dumnealui Costandin Dima Popovici; 17. 20 oct. şi 2 nov. Elena, părinţi Sofia şi Dumitru rachieru din mahalaua Brânduşa, naş Elena Dianu; 18. 28 oct şi 4 nov., Dumitru, părinţi Ilina şi Stancu surdu plugaru, satu Ciulniţa, naş dumneaei Margheoala Ghimpa; 19. 11 şi 20 nov., Grigore, părinţi Maria şi Dumitru Gheţa, naş Pătru sin cocoana Paraschiva; 20. 21 şi 26 nov., Maria, găsită la biserică, naş Nicolae (Nae) Gheorghe Pişacov; 21. 5 şi 9 dec., Elena, părinţi Maria şi Nicolae Gheorghiu arendaş, naş dumneaei Maria sin Gheorghe Pişacov.

Cununaţi: 1. 11 ian., Marin Nicolau rachier din mahalaua Sf. Ilie cu Ecaterina fiica dumnealui Petru Costandin, naşi Anastasie Filişeanu cu soţia sa Ecaterina; 2. 25 ian., Grigorie Pârvulescu braşovean cu Maria sin răposatu Neagoe staroste oraşu Târgu Jiului, naşi dumnealui Statie Stoenescu cu soţia sa Atena; 3. 28 ian., Gheorghe Nicolau Terpu lipscanu cu Maria sin Dumitru Apostol din mahalaua Mântuleasa, naşi Gheorghe Pişacov cu Maria soţia dumisale; 4. 28 ian., Nicolae Coreoci? plugar din satu Bârca cu Ana sin Ionică, naşi Ioan şi Hrisa fiul dumnealui Gheorghe Vârvoreanu; 5. 8 febr. Nicolae Gheorghiu arendaş cu Maria sin Daniel Ţenovici mahalaua Sf. Dumitru, naşi Costandin Dima Popovici şi Maria soţia dumnealui Gheorghe Pişacov; 6. 11 febr., Iordache Popescu dascălu cu Caraţa sin preotu Costandin Moreici din mahalaua Harşu, naşi Dimo rachieru cu Maria sin dumnealui Ioan Popescu; 7. 11 nov., Gheorghe sin Costantin Cioroglu cu Elena sin răposata Sima din mahalaua Maica Precesta Dudu, naşi Costandin Pişacov cu Elena soţia dumisale; 8. 6 dec., Gheorghe cojocaru sin răposatu preotu Ioan din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi cu Ana sin răposatu Ivancea Didu din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naşi Gheorghe şi Sultana fiica dumnealui Vasile David.

Morţi: 1. 5 ian., Anastasia soţia răposatului Ioan fieraru oraşului Craiova; 2. 28 ian., Tudor sin răposatu Niţă Guţă; 3. 17 febr., Sultana Vârvoreanu; 4. 8 mart., Trandafir Protopopescu din mahalaua Ungureni; 5. 12 mart., Caterina sin dumnealui sărdaru Gheorghe Zisu; 6. 12 mart., Anastasia

soacra dumnealui Dimitrie Cernătescu Hagi Enuşi; 7. 23 mai Gheorghe sin dumnealui Gheorghe marchitan din mahalaua Sf. Ilie; 8. 5 iul., Rada soţia lui Ioan plugaru; 9. 8 iul., Ancuţa fiica lui Ioan robu dumnealui pitaru Velea Pavlovici; 10. 21 iul., Ioan robu dumnealui sărdarului Ioan Măldărescu; 11. 8 aug. Gheorghe sin dumnealui Costandin Ghimpa; 12. 22 aug., Ioan sin Paraschiva Vârtoaica din mahalaua Băşica; 13. 26 aug., Tănasie Tiriachiu; 14. 4 sept., Anastasia sin dumnealui Mihalache Nicolescu din mahalaua Băşica; 15. 21 sept., Stana roaba dumnealui Statie Stoenescu; 16. 12 oct., Elisaveta sin Oprea Udrescu rachier; 17. 14 oct., Ioan sin Dumnealui Ioan marchitanu din mahalaua Sf. Ilie; 18. 8 nov., Hristodor Dimitriu din mahalaua Sf. Dimitrie; 19. 12 nov., Niţă Popescu din mahalaua Băşica.

SJAN, Dolj, SJAN Dolj, serviciul stare civilă Craiova. Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 4/1851.

1852 preot slujitor: Stan Soreanu. Botezaţi: 1. 28 dec. 1851 şi 6 ian. 1852, Elenca, părinţi Lecurg Conţu Grecesc, mama Catinca; naş Costică sin Costache Pişacov; 2. 9 şi 13 ian., Dimitrie, părinţi diaconu Iordache şi Chiriţa din mahalaua Harşu, naş Dima rachieru; 3. 12 şi 17 ian., Costandin, părinţi Nicolae Posposuţu şi Uţa din mahalaua Sf. Episcopie, naş Dimitrie sin răposatu Nică Guţă; 4. 7 şi 9 febr., Marin, părinţi Mihai cojocaru şi Bălaşa din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naş Ana soţia dumnealui Marin Leoveanu arendaş; 5. 16 şi 24 febr., Costandin, părinţi Marin Foleanu rachier şi Maria din mahalaua Sf. Dimitrie, naş Costandina soţia lui Marin al Catrinului; 6. 15 şi 23 mart., Gheorghe, părinţi Ioniţă Hagi Dumitru şi Teodoriţa din mahalaua Sf. Ioan Hera, naş Maria dumnealui Gheorghe Pişacov; 7. 27 şi 29 mart., Maria, părinţi Stancu pantofaru şi Stanca din mahalaua Mântuleasa, naş Maria sin dumnealui Costandin Ghimpa; 8. 25 apr şi 4 mai, Zoe, părinţi Costandin Plopşoreanu şi Sevastiţa din mahalaua Mântuleasa, naş Zinca soţia dumnealui sărdaru Cristodor Sandulache; 9. 30 apr. şi 4 mai, Ştefan, părinţi Pârvu cismaru şi Maria din mahalaua Sf. Nicolae Ungurenu, naş Safta soţia răposatului Ioniţă; 10. 17 şi 25 mai, Pătru, părinţi Costandin Ocolescu şi Ana, naş Dumitru sin dumnealui serdaru Ghiţă Zisu; 11. 26 mai, Elena, părinţi Mihali Ciolea şi Catinca, naş Elena sin dumnealui Gheorghe Pişacov; 12. 26 mai şi 8 iun., Mihail, părinţi Ioan Petrovici cofocaru şi Floarea, din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naş Mihai sin Dumitru Albulescu cojocaru; 13. 5 şi 7 iun., Teodora – lepădată la biserică, naş Sultana neapoata răposatului popa lui Stan Călărăşanu; 14. 16 şi 22 iun., Dumitru, părinţi Costandin Ioan şi Joiţa din mahalaua Sf. Dumitru, naş Maria Costandin Ghimpa; 15. 26 şi 29 iun., Pătru, părinţi Gheorghe Sencovici şi Nada din mahalaua Sf. Ilie, naş Pătru Dencovici; 16. 28 şi 29 iun., Maria, părinţi, Ghiţă Alecsandescu şi Anastasia din mahalaua Sf. Ilie, naş Maria soţia dumnealui Gheorghe Pişacov; 17. 7 şi 9 iul., Costandin, părinţi Anuţa din mahalaua Sf. Ioan Hera, naş Dobriţa soţia răposatului Savu Guţă; 18. 5 şi 13 iul., Teodora, părinţi

Mitrică pescaru şi Maria din mahalaua Sf. Nicolae Ungureni, naş Dobriţa soţia răposatului Nică Guţă; 19. 6 şi 14 iul., Elena, părinţi preotul Stancu şi Frusina, naş Ioana soţia dumnealui Nicola argintaru; 20. 7 şi 15 iul., Maria, părinţi Dimitrie preot Stancu şi Maria, naş protopopu Dimitrie Rasnicoi; 21. 26 şi 31 iul., Efrosina, părinţi Stoian vizitiu şi Maria, naş Maria soţia răposatului Gheorghe Tetoveanu; 22. 11 şi 14 aug., Gheorghe, părinţi Hristea cismaru şi Băluţa din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naş Ecaterina soţia pitarului Vasile David; 23. 23 iul şi 17 aug., Ana. părinţi Alecsie Georgiu şi Marghioala, naş Catinca soţia dumnealui Dumitru Filip; 24. 11 iul şi 17 aug., Ana, părinţi Floarea, naş Păuna roaba dumnealui Gheorghe Pişacov; 25. 19 şi 24 aug., Spiridon, părinţi Petru Ion Târnoveanu şi Maria din mahalaua Mântuleasa, naş Spiridon Portărescu; 26. 7 şi 14 sept., Ecaterina, părinţi Simion Fiştoi şi Ioana din mahalaua Sf. Ioan Hera, naş Ecterina soţia dumnealui Mihai Ciolea; 27. 12 şi 25 sept., Maria, părinţi Gheorghe robu şi Mitrana, naş Mitrana văduva; 28 26 şi 29 sept., Alecsie, părinţi Radu cojocaru şi Costandina, naş Mihai sin dumnealui Iota; 29. 26 sept. şi 2 oct., Elena, părinţi Petre Saruşi şi Evghenia, naş Smaranda postelniceasca; 30 6 şi 12 oct. Ana, părinţi Gheorghe Nicului şi Mariţa; 31. 30 oct. şi 2 nov., Costandin, părinţi Năstasie Cercu şi Maria din mahalaua Sf. Gheorghe Nou, naş Enache Dimitriu; 32. 10 şi 11 nov., Marin, părinţi Ana, naş Maria sin răposatu dascălu Spiridon; 33. 12 şi 20 nov., Gligorie, părinţi Dănuţ Giugea şi Sultana din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naş vătavul Dumitru Guţă; 34. 27 nov. şi 4 dec., Maria, părinţi pitaru Mihail Colovu şi Gheorghiţa din mahalaua Mântuleasa, naş Tarsiţa soţia dumnealui Mitu Aposton; 35. 13 şi 21 dec., Ioan, părinţi Marin cismaru şi Stanca din magalaua Sf. Apostoli, naş Păuna soţia dumnealui Dumitru Dianu.

Cununaţi: 1. 20 ian., Iorgu Dimitriu proprietari din satu ? cu Zmaranda soră răposatu Costandin Vlădimirescu, naşi sărdaru Nicolai Vlădimirescu cu Maria soţia dumisale; 2. 24 ian., Tudosie Marin cojocaru din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi cu Zmăranda sin Stan Negrescu arendaş din mahalaua Sf. Ilie, naşi Ilie Bănică din satu Zăvalu cu soţia sa Stana; 3. 31 ian., Ghiţă Calangiu arendaş cu Domnica soţia răposatului Marcu Chintescu din mahlaua Sf. Gheorghe Vechi amândoi în a doua cununie, naşi sărdaru Băluţă Tunusliu cu soţia dumisale; 4. 3 febr., Ioan sin Radu cujocaru din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi cu Stanca sin Florea Puţuranu tabacu din mahalaua Sf. Nicolae Ungureni, naşi Stan sin răposatu Ţeno cojocaru cu soţia dumisale; 5. 29 iun., Vasile Gârleşteanu cu Rucsanda sin Savastiţa răposatului Corchino? din mahalaua Harşu, el la a doua cununie, naş Marele logofăt al credinţii Dimitrie Haralambie cu soţia dumisale Ecaterina.

Morţi: 1. 4 ian., Ioan sin Anastasie Nicolau cojocar; 2. 6 ian., Ioan sin Dumitru Cernătescu arendaş din mahalaua Toţi Sfinţii; 3. 12 ian., Ana soţia răposatului Ivancu; 3. 5 febr., Victor sin diaconu Mihai; 5. 7 febr., Elena; 6. 8

iun., Dumitru Soreanu Dulgheru; 7. 8 iun., Petrache Triţă Ştefan băcanu; 8. 6 iul., Stancu, robu Alecsie Pazu; 9. 31 iul., Pantelimon sin dumnealui sărdaru George Zisu; 10. 21 aug., Gligorie sin dumnealui Dumitru Suhăreanu; 11. 31 aug., Alecsandru sin dumnealui Dimitrie Suhăreanu; 12. 11 sept., Ana sin Păuna văduva, roaba dumnealui Gheorghe Pişacov; 12. 26 sept., Lena sin Maria văduva; 14. 27 oct., George Ştefan grecu din mahalaua Sf. Nicolae Ungureni; 15. 30 oct., Mitrofana monahia; 16. 2 nov., Tudora roaba dumnealui Cristodor sărdaru; 17. 2 nov., Marin Foleanu rachieri din mahalaua Sf. Dimitrie; 18 22 nov., Vasile sin Maria văduva; 19. 24 nov., Aristiţa, fiica dumnealui Petrache Câncea; 20. 13 dec., Nicolae Bărşanu.

SJAN, Dolj, serviciul stare civilă Craiova. Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 2/1852.

1853. preot slujitor: Stan Cioroianu. Botezaţi: 1. 2 ian., Maria, părinţi Marin ţiganu şi Ioana, naşă Maria văduva ţiganca; 2. 21 dec. 1852-7 ian. 1853, Petru, părinţi Nicola arendaşi şi Maria, naş Ştefan Georoceanu sărdar; 3. 27. dec. 1852 şi 7 ian. 1853, Maria, părinţi Ghiţă Argeşanu şi Marghioala, naş Pătru sin Dumitru Braneţu; 4. 7 ian. Mihail, părinţi Mihail şi Paraschiva, naş sărdaru Ghiţă Zisu; 5. 14 şi 25 ian., Ioachim, părinţi Ioniţă Mihail şi Lena din mah. Sf. Ilie, naşă Ana lui Tudor Coman; 6. 21 şi 25 ian., Costandin, părinţi Maria fată mare din mah. Sf. Nicolae Ungureni, naş Costandin Ştefu; 10 ian. şi 1 febr., Nicolae, părinţi Ioachim Popazu şi Savastiţa, naş Argindea Dumitru bogasieru; 8. 23 ian. şi 1 febr., Ion, părinţi Pătru vizitiu şi Stanca, naşă Ilinca sin Ioan vizitiu; 9. 12 şi 21 febr., Maria, părinţi Dumitru Ştefu şi Savastiţa, naş Costandin Braboveanu; 10. 27 febr., Vasilie, părinţi Năstasie cojocariu şi Vasilica, naş Pătru sin Dumitru Braneţu; 11. 15 şi 28 febr., Maria, părinţi Niţă plugaru şi Bălaşa din satul Obedinu, naş Mihalache Ioan; 12. 4 şi 6 mart., Ilie, părinţi Mitrana văduva, naşă Stana lui Stoian Pipercu; 13. 4 şi 6 mart., Marin, mamă Mitrana văduva, naşă Floarea văduva; 14. 9 şi 16 mart., Maria, părinţi Nicolae Ghimpa şi Catinca, naşă Marghioala Ghimpa; 15. 15 şi 29 mart., Ştefan, părinţi Oprea rachieri şi Costandina, naşă Floarea văduva; 16. 22 şi 29 mart., Gheorghe, părinţi Ioan plugaru şi Ioana, naşă Ana dumnealui Gheorghe Stănescu; 17. 20 mart şi 2 apr., Marghioala, părinţi Costandin Sârbu şi Ioana, naşă Bălaşa, soţia dumnealui Costandtin Ghimpa; 18. 5 şi 12 apr., Elena, părinţi Ioan şi Anica, naşă Elena Ioan Carolu; 19. 2 şi 12 apr., Ana, părinţi Ioniţă Hagi Dumitru şi Teodora, naşă Marghioala sin Gheorghe Pişacov; 20. 12 şi 15 apr., părinţi Mihale Ciolea şi Catinca, naş dumnealui Gheorghe Pişacov; 21. 19 apr., Gheorghe, părinţi Stan ţiganu şi Voica, naşă Păuna ţiganca; 22. 12 şi 23 apr., Marghioala, părinţi Nicolae Tiriachiu şi Maria, naş Costache Dinu; 23. 19 şi 30 apr., Ioan, părinţi Gheorghe Hristea şi Uţa, naşă Marghioala Ghimpa; 24. 21 mai şi 7 iun., Dimitrie, părinţi Gheorghe Vasile Pişacov şi Maria, naş Costache Dima; 25. 4 şi 11 iun., Maria, mamă Maria văduva din mah. Băşica, naş Dumitru Ioan Grecescu; 26. 27 şi 28

iun., Sava, părinţi Dumitrache Cioroianu şi Mira, naş Filipache Paleologu; 27. 17 şi 26 iul., Ioan, părinţi Toma Carapancea şi Chiriachiţa din mah. Mântuleasa, naş Dimitrie paharnicu, Ghiţă Zisu; 28. 3 şi 10 sept., Ana, părinţi Ghiţă marghitanu şi Nastasia din mah. Sf. Ilie, naş dumnealui Gheorghe Pişacov; 29. 1 şi 8 nov., Mihail, părinţi Petrache Vidu cojocar şi Petra din mah. Sf. Gheorghe Vechi, naş Dumnealui Alecsie Dima; 30. 20 şi 28 nov., Vasilie, părinţi Hristea cismaru şi Băluţa, naş Ilie Basile David; 31. 13 şi 20 dec., Grigorie, părinţi Ioniţă Costandin fieraru şi Catinca, naş Grigore Pârvulescu.

Cununaţi: 1. 11 ian., Radu sin Maria văduva cu Maria sin Ivancea căldăraru din mah. Harşu, naş Ioniţă Dimitrie cojocari; 2. 19 febr., Dimitrie Stănescu cojocaru din mah. Sf. Gheorghe Vechi cu Maria, fata de casă a lui Tudorache Preda, naş Tudorache Preda; 3. 26 apr., Petrache Mihai din mah. Sf. Ilie cu Catinca sin Costache Pişacov, naşi Dumitrache Filia şi Catinca.

Morţi: 1. 16 ian., Maria sin Ghiţă Frumuşanu din mah. Sf. Dimitrie; 2. 24 ian., Maria, soţia lui Ghiţă Frumuşanu din mah. Sf. Dimitrie; 3. 31 ian., Grigorie sin Dumitreasca; 4. 19 febr., Mihalache Mihai vizitiu; 5. 11 mart., Nicolae Terpu; 6. 16 mart. Sevastiţa, soţia lui Costache şeicaru; 7. 28 mart., Ioan Bureţa; 8. 12 apr. Filia Braneţu; 9. 11 apr., Vasilie sin Năstasie cojocariu; 10. 14 iun., Zmăranda sin Stan Ţeca din mah. Sf. Gheorghe Vechi; 11. 14 iunie, Nicola sin Iordache Stoianovici; 12. 29 iun., Vasile Vâlcea; 13. 4 iul., Alecsandra sin parucic Marinescu; 15. 7 aug., Pavel Marin Foltici; 16. 17 aug., Tănasie Dinu Pârşcoveanu; 17. 9 oct., Dumitrache Cioroianu; 18. 29 oct., Maria Teodorache Pavlovici; 19. 2 nov., Maria Ioan mărghitanu; 20. 17 nov., Maria, soţia dumnealui Iancu sin Nastasie; 21. 29 nov., Maria, soţia lui Ioan Costandin; 22. 8 dec., Floarea răposatului preotul Dimitrie.

SJAN Dolj, serviciul stare civilă Craiova. Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 2/1853.

1854 – lipsă din arhivele din Craiova, probabil datorită evenimentelor tulburi din acel an, care au afectat biserica şi construcţiile din jur (ocupaţie străină) şi mai ales că aici a funcţionat pentru câteva luni Seminarul Teologic „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavril” care după mutare la Râmnicu Vâlcea s-a numit „Sfântul Nicolae” după hramul bisericii episcopale în cadrul căreia funcţiona.

1855. preoţi slujitori: Stan Soreanu şi Nicolae Cartianu. Botezaţi: 1. 10 şi 16 ian., Maria, părinţi Pavel pescariu plugar şi Ana, naş Teodoriţa soţia lui Iovanovici?; 2. 31 ian şi 3 febr., Elena, părinţi Nicolae Popescu negustor şi Paraschiva, naş Cararia sin Mihalache; 3. 5 şi 9 febr., Maria, părinţi George Nicolin negustor şi Maria, naş Maria soţia lui George Vasile; 4. 15 mart. şi 2 apr., Toma, părinţi Ivan pescaru şi Elisaveta, naş Nică Păianu; 5. 5 şi 8 apr., Lazăr, părinţi Ivan Leoveanu neguţător şi soţia sa paraschiva, naş Lazăr croitoru; 6. 9 şi 28 apr., Ecaterina, părinţi Ioan vizitiu şi Ioana, naşi Petrache Licsandru;

7. 3 şi 7 aug., Vasile, Gheorghe cojocariu plugar şi Anica, naş Vasile David; 8. 26 oct. şi 9 nov., Ioan sin Marin şi Stana, naş Elenca Pazu.

Cununaţi: 1. 15 ian., Luca Dinu tabacu cu Ana fiica preotului din Măceşu, naşi Andronache Nanu cu soţia Costandina; 2. 17 ian., Ţănea Stanovici băcanu cu Costandina Dima cojocariu, naşi Petre Diacu cu Ţenea soţia sa; 3. 21 ian., Marin Dobrescu negustor cu Elena Nicolin Terziu, naşi Petrache Costandin negustor şi soţia sa Elenca; 4. 28 ian., Iordache Agiarid neguţător cu Ecaterina Dimitrie Georgiu, naşi Petrache Mihail cu soţia sa Ecaterina; 5. 30 ian., Ioan Costandin Ghimpa negustor cu Ecaterina sin Costandin Hagicu, naşi Nicolaiche Ţolea şi Ecaterina neguţători; 6. 31 ian., Enache Costandin negustori cu Hrisa Anastasie Ştefan, naşi Filipache Dumitru şi Elena negustor; 7. 31 ian., Vasile fiul răposatului Polihronie cu Maria Ioan Stănescu, naşi N. Celăreanu şi Maria Chinteasca; 8. 20 nov., Nicolae Greceanu şelariu cu Elenca Chinezu, naşi Dumitru Filişanu.

Morţi: 1. 11 febr., Dumitrana soţia răposatului Hagi Stancu din Craiova; 2. 14 apr., Dumitra văduva; 3. 27 apr., Costandin Manoil; 4. 4 iul.,Nică Dianu negustor; 5. 1 aug., Petre fiul lui Dumitraşco Cioroianu.

SJAN Dolj, serviciul stare civilă Craiova. Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 3/1855.

1856. preoţi slujitori: Stan Soreanu şi Nicolae Cartianu. Botezaţi: 1. 5 şi 10 iun., Dimitrie, părinţi Mihalache Viişoreanu din mahalaua Obedeanu şi Mariţa, naş dumnealui Dimitrie Preda; 2. 3 şi 6 oct., Maria, părinţi Ştefan Pavlovici şi Elenca, naş dumneaei Teodora văduva; 3. 3 şi 11 oct., Elisaveta, părinţi Ştefan Pavlovici şi Elenca, naş dumnealui Ghiţă marchitanu.

Cununaţi: 1. 8 ian., Nicolae Pană negustor cu Ecaterina Ţenea Dupin, naşi Costndin Panea neguţător cu dumneaei Profira Dupin.

Morţi: 1. 29 apr., Nicolae sin Dimitriu Gheorghie; 2. 20 apr., Irina fata dumnealui Ivancea rachieru; 3. 5 mai, Filipache Paleologu cântăreţu din acest oraş; 4. 29 mai, Marin sin Stan Guţă pescar; 5. 1 iul., Maria fiica lui Radu abagiu; 6. 23 oct., Gligorie Fitoc.

SJAN Dolj, serviciul stare civilă Craiova. Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 2/1856.

1857. preoţi slujitori: Stan Soreanu, Nicolae Cartianu. Botezaţi: 1. 1 şi 10 ian., Costandin, părinţi Gheorghe cofetariu şi Zinca, naş Grigore Calafeteanu; 2. 3 şi 15 ian., Dimitrie şi Ioana, părinţi Ioan Toma şi Maria, naş Ion Filcu Protopopescu; 3. 3 şi 20 ian., Ioan, părinţi Ioan vizitiu şi Voica, naşă cocoana Elenca; 4. 10 şi 24 ian., Ioan, părinţi Sandulache Niculescu şi Maria; 5. 27 şi 31 ian., Ana, părinţi Dimitrie Dulcovici şi Gheorghiţa, naşă cocoana Bica; 6. 2 şi 7 febr., Ioana, părinţi Ştefan muscalu şi Maria, naş Ioan Apostolu; 7. 3 şi 7 febr., Ştefan, părinţi Dimitrie ţiganu şu Rucsanda, naş Dumitrie ferariu; 8. 3 şi 7 febr., Ana, părinţi Ioan vizitiu şi Ioana, naş Petrache lipiscanu; 9. 7 şi 10 febr.,

Maria, părinţi Ptreache şi Bălaşa, naş Dumitrache lumânărariu; 10. 16 febr., Pantelimon, părinţi Ştefan rachieriu şi Nastasia, naşă cocoana Bălaşa; 11. 5 şi 16 mart., Gheorghe, părinţi Ioan Mihalea şi Niţa, naş Vasilie David; 12, 12 şi 24 mart., Maria, părinţi Ioan Săndoiu şi Maria, naşă cocoana Maria; 13. 16 şi 24 mart., Ioan, părinţi Ghiţă Gogoşanu şi Ioana, naş Tolea Carapancea; 14. 28 şi 31 mart., Costandina, părinţi Păun bucătariu şi Tudora, naş Gheorghe bucătaru; 15. 27 şi 31 mart., Costandina, părinţi Ioan fierariu şi Catinca, naş Grogorie Pârvulescu; 16. 1 şi 16 mai, Elena, părinţi Iordache Giuriadis şi Catinca, naş Petrache Mihail lipiscanu; 17. 22 şi 23 mai, Elena, părinţi Dimitrie arendaş şi Maria, naş dumnealui Petre Braneţu; 18. 3 şi 9 iun., Gheorghe, părinţi Dincă Pârşcoveanu şi Ioana, naş Vasile Pădeanu; 19. 6 şi 19 iun., Elena, părinţi Sadu croitoriu şi Ecaterina, naşă cocoana Elena; 20. 21 şi 25 iun., Ioan, părinţi Dumitrie curărariu şi Maria, naş Ioan Butoi; 22. 2 şi 11 iul., Mihai, părinţi Ioan Costandin Chipa şi Ana, naş Mihalache Foca; 23. 1 şi 10 aug., Gheorghe, părinţi Statie arendaşu şi Manda, naş dumnealui Dimitriu Vasile David; 24. 20 şi 28 aug., Caliopia, părinţi Alecu Popazu şi Maria, naşă Năstasia, fiica dumnealui domnul Achileu; 25. 10 şi 13 oct., Sofia, părinţi Ioan pescariu şi Anica, naşă cocoana Anica; 26. 8 şi 20 oct., Atena, părinţi Mihale...şi Catinca, naş Mihalache Ionescu; 27. 20 şi 24 nov., Gligorie, părinţi Fotică şi Maria, naş Grigorie Mitrache.

Cununaţi: 1. 13 ian., Aftanasie din mahalaua Sf. Ilie, locuinţa sa la biserica Sf. Voivozi, cu Paraschiva sin Dumitrie Păţa, naşi Dumitrie Şimacovici şi soţia sa Elenca; 2. 13 ian., Dimitrie Dăscălescu din mahalaua Toţi Sfinţii cu Elenca sin Costantin Socolescu, naşi Gheorghe cofetariu cu soţia sa Joiţa; 3. 20 ian., Petre Diaconescu din mahalaua Sf. Ilie cu Elena sin Radu braşoveanu din mahalaua Sf. Ilie, naşi Ioan Marinovici cu soţia sa Ecaterina; 4. 20 ian., Ioan sin Radu Matu cu Mihaela, naşi Dimitrie agi Preda şi soţia sa Elena; 5. 18 mai, Gheorghe Coadă cu Atena Gheorghe Pişacov, naşi Gheorghe Pişacov cu soţia sa Maria; 6. 20 oct., Nicolae sin Cotea săpunaru cu Maria sin Anastasia, naş dumnealui pitaru Alecsie şi soţia sa Frusina; 7. 20 oct., Ioan sin Iovan zlătariu, ţigan cu Anghelina sin Pătru Totoi ţiganu, naşi Ioan Aecsandru cu soţia sa Maria; 8. 20 oct., Emanoil sin Stan Gângioveanu cu Maria sin Alecsandru plugar, naş Dima rachieriu; 9. 10 nov., Costandin sin Luca lăcătuşu cu Ioana sin Dumitrache croitoriu, naşi Ştefan lăcătuşu şi soţia sa Maria; 10. 10 nov., Radu sin Manolea cărătaşiu cu Floarea sin Ioan Brotoseşteanu, naşi Ştefan braşoveanu şi Ana; 11. 15 nov., Pascale pescariu cu Costandina sin Marin rachieriu, naş Nicolae rachieriu; 12. 22 nov., Gheorghe sin Matei cu Maria sin Ancuţa, naş Ioan sacagiu; 13. 5 dec., Ioan sin Marin Celăriu cu Costandina sin Maria, naşi Nicolae grecu şi soţia sa Maria.

Morţi: 1. 28 matr., Paraschiva sin Dimitrie căldărariu; 2. 9 mai, Mihalache sin Simion Fitocu; 3. 21 iun., Nicolae sin Ghţă mărghitanu; 4. 30 iul.,

Maria sin Sofia Calangiu; 5. 24 aug., Ana sin Dimitri cojocariu; 6. 21 sept., Maria sin Tănasie Dimitrie cojocarou; 7. 22 sept., Sultana sin soţia lui Pavel Toşa; 8. 3 oct., Petre, nepot dumnealui Gheorghe Vârvoreanu.

SJAN Dolj, serviciul stare civilă Craiova. Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 9/1857.

1858. preoţi slujitori: Nicolae Cartianu şi Stan Soreanu. Botezaţi: 1. 13 ;i 17 ian., Ioana, mamă Ioana slujnica, naşă Ioana văduva din mahalaua Sf. Ioan Hera; 2. 17 ian., Antonie, părinţi Gheorghe Mărăcineanu şi Anastasia din mahalaua Sfântul Ilie, naş Gheorghe Pişacov; 3. 18 ian., Maria, părinţi Ioancu Ghizdăvescu şi Păuna din mahalaua Băşica, naş Nicolae croitoru din mahalaua Sfântul Ilie; 4. 17 şi 27 ian., Ecaterina, părinţi Vasile Petrescu şi Costandina din mahalaua Sf. Dimitrie, naş Ghiţă cofetaru; 5. 17 şi 20 febr., Nicolae, părinţi Aniţa văduva, naşă Zinca Nicola; 6. 14 şi 23 febr., Elena, părinţi Ghiţă cofetaru şi Zoiţa, naşă cocoana Catinca, mama lui Ghţă cofetaru; 7. 24 febr. şi 8 mart., Marin, părinţi Maria ţiganca dezrobită, naşă Maria, soţia lui Nicolae vizitiu; 8. 6 şi 8 mart., Elena, părinţi Ioan grădinaru şi Stanca din mahalaua Mântuleasa, naşă Elenca Pazu; 9. 10 şi 27 apr., Gheorghe, părinţi Alecsie Gheorghiu arendaşi şi Maria din mahalaua Sf. Ioan Hera, naş Dimitrie Filip; 10. 8 şi 18 mai, Maria, părinţi Gheorghe Coandă lipscanu şi Adina, naş Gheorghe Pişacov; 11. 28 apr. şi 31 mai, Ana, părinţi Marin sin Nicolae vizitiu şi Ioana, naş Gheorghe Stoenescu; 12. 8 şi 15 iun., Gheorghe, părinţi Ion vizitiu şi Antuţa, naş Stan Hagi Preda; 13. 28 iul. şi 31 iulie, Dimitrie, părinţi Nicolae şipcaru, Paraschiva din mahalaua Mântuleasa, naş Alecsie Pazu; 14. 10 şi 11 sept., Maria, părinţi Călina Eleusin văduvă, naşă cocoana Frusina Pazu; 15. 26 sept şi 5 oct., Ecaterina, părinţi Filip Urziceanu şi Ecaterina, din satu Urzicuţa, naş Dimitrie Filip; 16. 8 şi 13 oct., Maria, părinţi Iordache Gheorghiu arendaş şi Ecaterina, naş Petrache Mihail; 17. 20 şi 28 nov., Elena, părinţi Gheorghe Munteanu cojocaru şi Maria din mahalaua Toţi Sfinţii, naş Paraschiva Atanasiu; 18. 28 şi 30 nov., Ana, părinţi Ioancu Coandă arendaş şi Chiriacuţa, naş Dimitrie Preda lipscanu; 19. 25 nov. 7 dec., Zoi, părinţi Alecsie Pazu şi Efrosina, naşă Zoi, soţia dumnealui pitar Niţă Greceanu.

Cununaţi: 1. 15 ian., Gheorghe Cherata cojocar cu Catinca sin Danciu, ea la a doua cununie, naşi Ioan sin Teodor şi Stănuţa; 2. 15 ian., Costandin sin Ştefan braşoveanu cu Efrosina sin Mihai sticlaru din mahalaua Sf. Ilie, naşi Pătru Diaconescu şi Maria; 3. 26 ian., Marin sin Radu Budulan cojocaru cu Vasilca sin Ioana administrator din satu Gângiova, naşi Costandin Zănogean şi Maria; 4. 30 ian., Ioan sin Ioan vizitiu cu Maria sin Ioan, naşi Costandin Ghimpa şi Maria; 5. 7 febr., Nicolae Vasiliu cojocaru cu Băluţa sin Marin Ţena, naşi Nicolae Gheorghiu şi Catinca; 6. 27 nov., Nicolae Nicolaau din satu Giorocu cu Arghira sin Pătru din mahalaua Toţi Sfinţii la a doua cununie, naşi Nae Dincă cu Anastasia soţia lui Ghiţă marchitanu; 7. 3 dec., Marin sin Dinu Balameiu cu

Anica sin Stan, naşi Ioan vizitiu şi Sanda.

Morţi: 1. 3 ian., Nicolae rachieru; 2. 13 febr., Maria văduva, mătuşa lui Alecsie Pazu; 3. 19 febr., Dimitrie Dianu arendaş; 4. 8 mart., Costandin Nicolae Pană din mahalaua Sf. Ilie; 5. 23 mart., Maria văduva Baciuleasa; 5. 26 mart., Paraschiva, soţia lui Mihai vizitiu, 7. 31 mai, Ştefan Guţă cârciumaru; 8. 27 iul., Nicolae sin Radu abagiu din mahalaua Toţi Sfinţii; 9. 28 nov., Andina, soţia lui Ştefan Gârleşteanu din mahalaua Sfântul Ioan Hera; 10. 19 dec., Maria, soţia sărdarului Nicolae Chintescu din mahalaua Sfântul Ioan.

SJAN Dolj, serviciul stare civilă Craiova. Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 1/1858

1859. preoţi slujitori: Nicolae Cartianu şi Stan Soreanu. Botezaţi: 1. 25 dec. 1858 şi 9 ian. 1960, Hrisa, părinţi Petrache lipsacan şi Ecaterina, naşi dumnealui Dimitrie Filip; 2. 5 şi 15 ian. Ioan, părinţi Florea vizitiu şi Rada, naş Teodor Coman; 31 ian.şi 5 febr., Gligorie, părinţi Dimitrie Gavrilescu şi Elena, naş Ioan Dianu; 4. 17 şi 20 febr., Anastasie, părinţi Ilie braşovean şi Dumitra, naş Vasilica soţia dumnealui Anastasie Simitot; 5. 25 febr. şi 1 mart., Teodoru, părinţi Ioniţă Todorache şi Ioana, naşă Maria soţia răposatului Filipache cântăreţu; 6. 7 şi 18 mart., Gheorghe, părinţi Ştefan Geblescu şi Dimitra, naşă Sultana slujnica; 7. 15 apr. şi 3 mai, Pătru, părinţi Achim Papazi şi Savastiţa, naşă Aspasia domnului Ioachim Papazi; 8. 28 mai şi 7 iunie Anastasie, părinţi Ştefan Pavlovici bogasieru şi Elenca, naş dumnealui Nae Dieanu; 9. 13 şi 25 iun., Ecaterina, părinţi Petrache cântăreţ şi Rucsanda, naş Petrache, fiu dumnealui Petrache cântăreţi; 10. 28 şi 3 sept., Nicolae, părinţi dumnealui Mihalea şi Ecaterina, naş dumnealui Gheorghe Pişacovu arendaşiu; 11. 26 sept şi 3 oct., Elena, părinţi Gheorghiţă Conda arendaşu şi Atina, naş dumnealui Gheorghe Pişiacovu arendaşi; 12. 3 şi 8 oct., Paraschiva, părinţi Gheorghe croitoru şi Elena, naş Vasile Brăneţu; 13. 15 şi 25 oct., Ioan, părinţi Ilie croitoru şi Ioana, naş Ioan Iovan; 14. 28 oct. şi 12 nov., Zoi, părinţi Marin Pârvu plugar şi Ancuţa din satul Balta Verde, naş dumnealui Alecsie Pazu; 15. 6 şi 20 dec., Elena, părinţi Alecu cojocaru şi Paraschiva, naş Alecsie Pazu; 16. 22 şi 25 dec., Hrisa, părinţi dumnealui Alecu Iconomu şi Ecaterina, naş Costandin Dima; 17. 20 şi 28 dec., Ecaterina, părinţi Ioniţă berariu şi Ecaterina, naş dumnealui Gligorie Pârvulescu.

Cununaţi: 1. 13 ian., Nicolae sin Ştefan Trancă plugariu cu Maria sin Matache, naşi Pătru croitoru şi maria; 2. 18 ian., Dima Sandu Mitru bucătariu cu Ioana sin Ioan bucătariu, naşi Barbu vizitiu şi Anica; 3. 25 ian., Haralambie sin Trică Pravilescu? cojocaru cu Smaranda văduva sin Ilie comisionaru?, ea la a doua cununie, naşă Maria Ghimpuleasa; 4. 15 febr., Ştefan sin preotul Gheorghe Amzulescu siminarist cu Ioana sin preotul Stan Soreanu, naşi Vasile Hristu şi Uţa; 5. 14 iul., Mihalache Soretimedi? cu Petra sin Smaranda văduva, ea la a doua cununie, naş Alecsandru Costandin şi Maria; 6. 1 nov., Nicolae sin Pârvu plugar din satu Breasta cu Călina sin Ioan, naş Costache Pişacovu arendaşi; 7.

11 nov., Costandin sin preotu Polihronie cu Gheorghiţa sin Ioana văduva, naşi Pavel cismariu şi Elena.

Morţi: 1. 19 mart., Ştefan sin Ştefan Guţă rachieriu; 2. 27 apr., Ilinca soţia dumnealui Marin Dobrescu lipiscan; 3. 8 aug., Marin sin Ion vizitiu, nevârstnic, 4. 12 sept., Zaharia, muma dumnealui Nicolache Mihail; 5. 2 oct., Efrosina, fina lui Vasile Braboveanu; 6. 22 oct., Elenca, muma dumnealui Petrache....; 7. 11 nov., Smaranda, muma dumnealui Stoian lipiscanu; 8. 28 nov., Vasile Ţenea arendaşiu; 9. 5 dec., Gligorie sin Simion Filip, nevârstnic; 10. 30 dec., Ghiţă marchianu.

SJAN Dolj, serviciul stare civilă Craiova. Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 3/1859

1860. preot slujitor: Gheorghe Bratu. Botezaţi: 1. 27 dec. 1859 şi 3 ian 1860, Maria, părinţi Niţă Petrovici arendaş şi Elenca din mahalaua Sf. Ioan Hera, naş dumnealui Dimitrie Gheţu arendaşi; 2. 18 li 24 ian., Nicolae, părinţi dumnealui Ioniţă Tomovici; 3. 10 şi 14 febr., Maria, părinţi, dumnealui Ioniţă Pupăză curărariu şi Elena din mahalaua Harşului, naş dumnealui Tudor Coman arendaşi; 4. 24 febr. şi 10 mart., Ioan, părinţi Marin pescariu şi Maria, naş dumnealui Zanfir braşoveanu proprietar; 5. 6 şi 15 mart., Stelian, părinţi Gheorghe sin Dinu plugari şi Ana din satu Balta Verde, naş Dumnealui Alecsie Pazu arendaşi; 6. 15 şi 23 mart., Aurelia, părinţi dumnealui Iordache Chioroci şi Ecaterina arendaşă, naşă Tudoriţa, fiica dumnealui Costandin Pişacov; 6. 21 şi 28 apr., Maria, părinţi dumnealui Nicolae Caracaleanu şi Maria din satul Bratovoieşti, naş dumnealui Gheorghe Pişacov arendaşi; 8. 24 apr şi 15 mai, Semion, părinţi Alecsie Pazu şi Frosina arendaşi, naş dumnealui Costandin sin dumnealui Nicolache Mihail arendaşi; 9. 11 şi 12 aug., Petru, părinţi Gheorghe băcanu şi Costandina, naş Pătru cuţitaru; 10. 14 aug., Dimitrie, părinţi dumnealui Anastasie Demetriu şi Paraschiva, naş Dimitrie Popovici arendaşi; 11. 18 şi 25 aug., Ioachim sin răposatu Iordache Pazu şi Sevastiţa, naşă cocoana Ana sin fiica dumnealui Ioachim; 12. 11 şi 14 sept., Costandina, părinţi Costache croitoru şi Elena, naş Matache croitoru; 13. 20 sept şi 1 oct., Sofia, părinţi Ioniţă vizitiu şi Ştefana, naş dumnealui Nicolache Mihail; 14. 25 sept. şi 2 oct., Dimitrie, părinţi Nicolae Bărbulescu şi Paraschiva, naş dumnealui Costache Demitriu; 15. 3 şi 6 oct., Ioan, părinţi Marin croitoru şi Elenca, naş Ioniţă logofătu; 16. 30 sept şi 9 oct., Nicolae, părinţi dumnealui Alecsie Gheorghiu şi Maria arendaşi, naş dumnealui Dimitrie Filip; 17. 12 şi 20 dec., Rafail, mamă Ioana văduva, nelegitim, naş Radu bucătariu.

Cununaţi: 1. 7 febr., Ioan sin Pârvu Dolan emancipat sofragiu cu Maria fără părinţi cunoscuţi, naşi dumnealui Nicolae Pişacov cu soru-sa Sia arendaşi; 2. 7 febr., Ioan sin Nicolae pescaru cu Elena sin Ioana văduva, naşi Staico căpitanul şi Maria; 3. 24 apr., Ivan Gioroceanu simigiu cu Ioana sin Ioana văduva din satul Ştefăneşti, naşi Arsenie Popescu şi Ecaterina croitori; 4. 12 mai, Dan

plugari cu Manda sin Radu plugari, naşi Nicolae tâmplaru şi Maria; 5. 18 iunie, Ioan sin Dumitru Mazilescu bucătari cu Ioana sin Barbu dulgheriu amândoi la a doua cununie, naşi dumnealui Alecsie Pazu şi Frusina arendaşi.

Morţi: 1. 4 febr., Anastasie Iconomul advocat din oraşu Craiova 58 ani; 2. 9 febr., Elena, fiica dumnealui Ţenea Petrovici, un an; 3. 16 mart., Pârva, soţia preotului Stan Călărăşanu din Craiova, 52 ani; 4. 26 mart., Mihalache, fiul dumnealui Hristodor hagiu, 5 ani; 5. 27 mart., Demetrie, fiul dumnealui Nică Braneţu, 5 ani; 6. 14 iun., Atena, fiica dumnealui Vasilie braşoveanu, 2 ani; 7. 28 iun., Sava, fiica dumnealui Ilie Dimitriu, un an; 8. 20 iul., Elena, fiica dumnealui Nicolae Panu, 2 ani; 9. 18 aug., Gheorghe, fiul dumnealui Chiriac Chintescu, 30 ani; 10. 18 sept., dumnealui Costandin Ghimpa neguţători, 80 ani; 11. 30 nov., Maria, fiica dumnealui Anastasie zet dumnealui Nicolae Limbălat, o lună; 12. 4 dec., Maria, fiica răposatului Nică Guţă, 22 ani.

SJAN Dolj, serviciul stare civilă Craiova. Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 7/1860.

1861. preoţi slujitori: Stan Soreanu şi Gheorghe Bratu. Botezaţi: 1. 23 dec. 1860 şi 6 ian 1861, Ioan, părinţi Nicolae Vasiliu şi Bălaşa, naş Nicolae Gheorghe Sălceanu; 2. 31 dec. 1860 şi 6 ian 1861, Mihai, părinţi Gheorghe Mărăscu şi Maria, naş Mitrache Gheorghe Conda; 3. 7 şi 15 ian., Ion, părinţi Ioan Teodoru şi Maria arendaşi din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naşă Maria văduva; 3. 26 ian. şi 2 febr., Maria, părinţi Filip Georgescu şi Ecaterina rachieri din mahalaua Ungureni, naş Gheorghe Costandineanu; 5. 21 şi 26 febr., Nicolae, părinţi preotu Bratu Gheorghe şi Ioana, naş Nicolae fiul preotului Ştefan; 6. 25 febr. şi 5 mart., Elena, părinţi Andrei şi Stana birjari, naş Gheorghe Pişacov; 7. 26 febr. şi 5 mart Gheorghe, părinţi Grigore Codrescu şi Policseni, naş Gheorghe Corlian; 8. 16 apr., Ecaterina, părinţi preotu Ion Zamfirescu şi Rada din mahalaua Băşica, naş protopopu Ioan Amzulescu; 9. 15 mai şi 5 iun., Elena, părinţi Nuţă şi Bălaşa plugari din satu Obedinu, naş Mihalea Ceolea; 10. 15 iun., Vasile, părinţi diaconu Ştefan şi Ioana, naş Vasile Hristu; 11. 24 şi 25 iun., Petre, părinţi Ţenea şi Maria, naş Gheorghe Manolea; 12. 1 şi 13 aug., Petre, părinţi Iordache giuristu şi Ecaterina arendaşu, naş dumnealui Petrache Mihail; 13. 16 şi 27 aug., Savastiţa, părinţi Ioan fierariu şi Ecaterina din mahalaua Băşica, naş Costache, 14. 20 şi 21 sept. Maria, părinţi Ştefan Pavlovici şi Maria, gemen, naşă Smaranda văduva; 15. 20 şi 21 sept. Ana, părinţi Ştefan Pavlovici şi Maria, gemen, naş Dimitrie Hotu; 16. 18 şi 22 sept., Costandin, părinţi Petrache Micsil şi Ecaterina, naş Dimitrie Filip; 17. 9 şi 12 nov., Zoi, părinţi Iorgu Cacaliceanu şi Ioana din mahalaua Mântuleasa, naş Hristodor Sandulaiche; 18 12 sept şi 6 dec., Costandin, părinţi Vasile Braneţu şi Sofia, naşă Ioana Dimitriu.

Cununaţi: 1. 4 ian., Matei dezrobitu, 25 ani, cu Maria sin Petre, 20 ani, naşi Ştefan Pavlovici cu Elenca Caroşoveanu; 2. 15 ian., Hristea Ivanovici din Serbia, 25 ani, cu Maria Rada văduva din mahalaua Sf. Ioan Hera, 24 ani, naş

Barbu Ionescu; 3. 29 ian., Vasile Dumitru Branețu, 30 ani, cu Sofia sin Nicolae Ciciu din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, 28 ani, naşi Ioana şi Dimitru civicu; 4. 19 febr., Dimitrie sin Savu Guţă rachieri, 24 ani, cu Ecaterina sin Dimitrie Popescu, 15 ani; 5. 21 mai, Costandin sin Stăncescu din mahalaua Dorobânţia, 39 ani, cu Smaranda văduva din mahalaua Dorobânția, 30 anu, ambii a doua cununie, naşi Costandin Ioan şi Floarea; 6. 6 iun., Gheorghe Manolea rachieri din mahalaua Băşica, 30 ani, cu Bălaşa sin Ivancea căldărariu din mahalaua Hagi Enuşi, 16 ani; 7. 26 aug., Gheorghe Frumuşanu, 36 ani, cu Siţa Zamfirescu din mahalaua Mântuleasa, 28 ani, ambii a doua cununie, naşă Elisaveta văduva; 8. 27 aug., Dimitrie Popescu din mahalaua Hagi Enuşi, 38 ani, cu Elena văduva din satu Mârşani, 25 ani, ambii la a doua cununie, naşi George Manolea şi Bălaşa rachieri; 9. 16 nov., Lazăr Vasiliu braşoveanu, 29 ani, cu Petra sin Petrache Done, 18 ani, naş Lazăr Ioan; 10. 19 nov., Ştefan Hagi Gheorghe din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, 32 ani, cu Policseni sin Ionciu Popazu, 15 ani.

Morţi: 1. 16 ian., Vasile David comerciant, 70 ani; 2. 25 ian., Petre sin Nicolae Pană, 7 ani; 3. 29 ian., Maria preoteasa lui preotu Mihalache, 25 ani; 4. 20 febr., Nicolae sin Mihalea Ciolu, un an; 5. 30 febr. (sic), Paraschiva Teodorache braşoveanu, 40 ani; 6. 10 mart., Ilie Pădeanu arendaşu, 60 ani; 7. 7 apr., Petraiche Vârvoreanu arenadaş, 41 ani; 8. 16 iun., Vasile Dieanu Ştefan, 2 zile; 9. 6 aug., Gheorghe Alecsie Pazu, 9 ani; 10. 16 sept., Ioan Dieanu arendaşu, 40 ani.

SJAN Dolj, serviciul stare civilă Craiova. Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 2 şi 4/1861.

1862. preot slujitor: Ştefan Amzulescu. Botezaţi: 1. 11 şi 21 ian., Mihail, părinţi Costică Chintescu şi Sultana din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naş Petrache Mihail; 2. 13 şi 21 ian., Ion, părinţi Mihail Iancovici şi Elena din mahalaua Sf. Dumitru, naş Ioan Comănescu; 3. 7 şi 15 febr., Dimitrie Nicolae Tipisachiu, naş Costandin Dima; 4. 2 şi 13 febr., Alecsandru, părinţi Daniil Petrescu şi Ana, naş Nicolae Gheorghiu; 5. 5 şi 18 febr., Petre, părinţi Dimitrie Nică Guţă şi Ecaterina, naş Dimitrie Guţă; 6. 18 şi 25 febr., Mihai, părinţi Mihalea Ceoreanu şi Ecaterina, naş Gheorghe Pişacov; 7. 13 şi 22 mart., Vasilica, părinţi Nicolae Vasiliu şi Bălaşa, naş Nicolae Gheorghiu; 8. 17 şi 25 mart., Elena, părinţi Vasilache Brădescu şi Frusina din mahalaua Mântuleasa; 9. 20 mart. şi 4 apr. Ioana aruncat la biserică, nelegitim, naşă Ioana văduva; 10. 31 mart şi 15 apr., Nicolae, părinţi Ilie Vasilie croitoru şi Ana, naş Ion cântăreţu, fiu lu Vasile Ivan; 11. 22 şi 28 mai, Vasilie, părinţi Ghiţă Manolea şi Ana, naş Vasile Dimitrescu; 12. 28 şi 30 mai, Maria, părinţi Florea vizitiu şi Ioana, naş Teodor Coman; 13. 8 şi 15 iul., Paraschiva, părinţi Nică Petrovici, naş Dimitrie Gheţa; 14. 10 şi 19 iul., Gheorghe, părinţi Iuli văduva, făr de cununie, naş Gheorghe Pişacov; 15. 20 iul., Ion, părinţi Alecsandru ţiganu, naş Ion ţiganu; 16. 8 şi 12 aug. Anastasie, părinţi Ştefan rachieru şi Anastasia, naşă Marghioala

Ghimpuleasa; 18. 15 şi 24 aug., Elisaveta, părinţi Smărăndache morau şi Tinca, naş Dimitrie Nicolae croitoriu; 19. 19 şi 24 aug., Elisaveta, părinţi preotu Dimitrie şi Ioana din mahalaua Petru Boji, naş Gheorghe Frumuşanu; 20. 12 şi 21 sept., Casandra, părinţi Ion vizitiu şi Ioana, naşă dumneaei Sultana Panaiteasca; 21. 30 oct., Gheorghe, părinţi Ganea lipscanu şi Costandina, scris cu cerneală albastră Ganea Gheorghe fiul lui Constandina Ganea a încetat din viaţă la Craiova la 5 august 1952; naş Ganea cuţitaru; 22. 20 sept. şi 3 nov., Costandin, părinţi Nae Dianu şi Maria, naşă Sofica Hristea Gozanu; 23. 8 şi 13 nov., Gavrilă, părinţi Dimitrie Fulgulescu şi Alecsandra, naş Manolache Poenaru; 24. 16 şi 25 nov., Dimitrie, părinţi Gheorghe Giuriadi şi Ecaterina, naş Petrache Mihail; 25. 13 nov. şi 2 dec. Alecsandru, părinţi Vasilie Braneţu şi Sofia, naş Petre Braneţi; 26. 17 nov. şi 2 dec., Nicolae, părinţi Dimitrie Hagi Preda şi Elena, naşă Ecaterina Dimitrie Hagi Preda.

Cununaţi: 1. 3 febr., Nicolae, 23 ani, cu Ioana sin Dinu croitoru, 18 ani, naşi Ion Marin şi Stana; 2. 12 febr., Ion Stănescu braşoveanu, 26 ani, cu Elena sin Ion Gheorghiu din mahalaua Hagi Enuşi, 18 ani, naşi Teodoru Coman şi Ana braşoveanu; 3. 13 mai., Ioan Petrescu simigiu, 26 ani , cu Maria Stan Voicu, 16 ani, el la a doua cununie, naş Teodosie Bădescu; 4. 18 iun., Emanuil, fiul preotului Nicolae Catihisis scriitoru, 29 ani cu Maria, fiica preotului Stoian Milanovici, 27 ani, ea a doua cununie, naşi Ilie cojocaru cu fiica sa Ana cojocari; 5. 7 iul., Ion Stan emancipatu servitoru, 23 ani cu Marica Neaga, 19 ani, naşi Ioan Matei şi Fira; 6. 29 iul., Toma Alecsăndrescu servitoru, 28 ani cu Floarea Nuţă, 26 ani, ea a doua cununie, naşi Tudor vizitiu şi Floarea; 7. 28 oct., Ion Gheorghe zidaru soldatu, 25 ani, cu Maria Nicola Săgărceanu, 16 ani, naşi Petrache şi Elena Peterscu; 8. 11 nov., Barbu Popescu seminaristu din comuna Celaru de Romanaţi, 29 ani, cu Simeona, fiica preotului Stan Soreanu, 16 ani, naşi Stoica Soreanu contabil şi Zinca; 9. 18 nov., Petrache Sfetcovici băcanu din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, 30 ani cu Gabriela catolică, 28 ani, naşi Costandin Muscu şi Sultana.

Morţi: 1. 2 febr., Ion sin Nicolae croitoru, 3 ani; 2. 10 mart., Petre sin Dimitrie cojocaru, 3 luni; 3. 18 mart., Dorotei arhimandritul mănăstirea Pisiconu, 98 ani; 4. 15 mart., Maria, fiica lui Teodor cismaru, doi ani; 5. 8 iunie, Ion sin Mihalache Moţăţanu, 1 an; 6. 20 iul., Pătru, sin Ganea băcanu, 2 ani; 7. 7 sept., Elena Enache cavafu, 12 ani; 8. 4 nov., Elena Cristea cojocaru, 7 ani; 9. 9 dec., Vasilie Dimitriu, 39 ani; 10. 11 dec., Teodor braşoveanu, 65 ani; 11. 15 dec., Dimitrie Gheţa, 70 ani; 12. 21 dec., Rada, soţia lui Nicolae Limbălată, 70 ani.

SJAN Dolj, serviciul stare civilă Craiova. Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 4/1862.

1863. preot slujitor: Ştefan Amzulescu. Botezaţi: 1. 10 şi 16 ian., Maria,? părinţi Marin Popescu epistat şi Dumitra, naş dumnealui Ioan Hagiadi; 2. 15 şi 27 ian., Mijhail, părinţi Petrache Mihail lipscanu şi Ecaterina, naş

Dimitrie Filip; 3. 28 ian. şi 7 febr., Gheorghe, părinţi Ştefan Hagi Gheorghe şi Policsenia, naşi Tănasie Corintie; 4. 13 şi 15 febr., Costandin, părinţi Florea rachieri şi Rada, naş Costandin Ţeroveanu; 5. 22 febr şi 3 mart., Nicolae, părinţi Tănasie Dimitriu şi Paraschiva, naş Dimitrie Icnatovici; 6. 21 şi 23 mart., Costandin, părinţi Alecsie Pazu şi Efrosina, naş Nicolaiche Mihail; 7. 25 şi 30 mart., Maria, născută în mahalaua Sf. Apostoli, părinţi Enache Costandin Adomicad şi Hrisa, naş Filipovici Dimitrie Filip; 8. 12 apr., Maria, părinţi Gheorghe Nicanici Stanca cofetari din mahalaua Maica Precista Dudu, naşă dumneaei cocoana Paraschiva Braneţu; 9. 15 şi 23 iunie, Maria, părinţi Dimitrie Guţă şi Ecaterina cofetari din mahalaua Sf. Ion, naşă Maria, fiica lui D. Gheţa; 10. 24 iun., Gheorghe, mamă Ana văduva bucătăreasă, naşă Elena soţia dumnealui Gheorghe avucatu; 11. 19 şi 29 iun., Elenca, părinţi Gheorghe Frumuşanu şi Siţa, naşă dumneaei Elisaveta Zamfireasca; 12. 12 iul şi 5 aug., Maria, părinţi Ioan Ionescu Nirgesan şi Ecaterina, naşă Elisaveta Zamfireasca; 13. 15 aug. Zoi, părinţi deaconu Barbu şi Simioana, naş Stoica Soreanu; 14. 4 şi 5 sept., Petre, mamă Tinca slujnica dumnealui Dimitrie Ţtefu, naşă Păuna, soţia lui Costache vizitiu; 15. 16 şi 22 sept., Ioan, părinţi Savu croitoru şi Ecaterina, naş dumnealui Alecsie Pazu; 16. 30 sept şi 2 oct., Paraschiva, părinţi preotul Ioan Zamfir şi Rada, naş protopopul Ioan Amzulescu; 17. 5 şi 17 oct., Dimitrie, părinţi Ioan Tudor şi Maria, naşă Maria Dimitrie agiu; 18. 10 şi 20 oct., Nicolae, părinţi dumnealui Ioan Ferariu şi Ecaterina, naş Grigore Pârvulescu; 19. 9 şi 10 nov. Petra, părinţi Adam vizitiu şi Maria, naşă cocoana Sultana Panaioteasca; 20. 3 şi 10 nov., Teodor, părinţi Ioan Stănescu şi Elena, naş Teodor Coman; 21. 18 şi 24 nov., Maria, părinţi dumnealui Nicolae Gheorghiu şi Maria arendaşi, naş Mihalaiche Tericaciu; 22. 7 şi 15 dec., Petre, părinţi Gligore Hagi Pica şi Paraschiva, naş Teodor Vasiliu.

Căsătoriţi: 1. 26 ian şi 29 ian., Dimitrie sin Dimitrie Cernătescu, 26 ani, cu Anica Ţena cojocariu, 19 ani, naşi Dimitrie Cernătescu şi Ana; 2. 29 ian., Nicolae Dimitrie Brăneţu, 28 ani, comerciant cu Caliopi Petrache Cstandinescu, 18 ani, naşi Ion Dimitriu şi Maria; 3. 2 şi 8 aept., Dimiterie Niconici, 27 ani cu Manda Maria văduva, 22 ani, naşi petre Diaconescu braşovean şi Anica; 4. 22 sept., Vasile Chilea Donovici, 31 ani, cu Maria Dimitru Iota, 24 ani, naşi Nicolae Postelnicescu şi Elenca; 5. 6 oct., Stan Ionescu birjariu, 28 ani, cu Anica sin Nicolae Botezatu, 26 ani, naşi Costandin Tene Tenoveanu.

Morţi: 1. 15 febr., Cipira, fiul dumnealui Alecsie Pazu, un an; 2. 1 mart., Ilie sin Ţene Oconeanu, între 25 şi 50 ani; 3. 2 mai, Mihail Caramzului, între 25 şi 50 ani; 4. 12 mai, Nicolae sin Antonisie Dimitriu, între unu şi 5 ani; 5. 23 mai, Petre sin Radu abagiu, 1 - 5 ani; 6. 22 iunie, Mihail sin Petrache Mihail, 1-5 ani; 7. 16 iul., Dimitrie sin Nicolae Gheorghiu, 1-5 ani; 8. 18 aug., Dimitrie Cernătescu, peste 50 ani; 9. 18 aug., Costandin Anastasie cojocaru, sub un an; 10. 8 sept., Ioan sin Marin Popescu, sub un an; 11. 27 sept., Dimitrie Pană Pavli,

25 ani; 12. 1 oct., Costandin Vasile Braneţu, sub un an; 13. 19 sept., Ştefan Dumitru băcanu, peste 50 ani; 14. 12 nov., Iordache braşoveanu, peste 50 ani; 15. 18 sept., Gheorghe Hristodor hagiu, 15-25 ani; 16. 14 dec., Hristodor Sandulache, peste 50 ani.

SJAN Dolj, serviciul stare civilă Craiova. Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 3/1863.

1864. preot slujitor: Ştefan Amzulescu. Botezaţi: 1. 12 şi 16 ian., Gheorghe, părinţi Stancu potcovariu şi Stanca din mahalaua Valea Vlăicii; 2. 3 şi 9 febr., Teodoru, părinţi Filip Gheorghescu rachieru şi Ecaterina, naş Hristodor D. Filip; 3. 15 şi 23 febr., Nicolae, părinţi Dănilă Petrescu funcţionaru şi Anica, naş Nicolae Gheorghiu; 4. 30 ian., 23 febr., Nicolae, părinţi Ştefan Hagi Gheorghe şi Policseni, naş Tănasie Corentie; 5. 18 matr., Petre, părinţi Costică Chintescu şi Sultana arendaşa din mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, naş Petrache Mihail; 6. 28 mart. şi 11 apr., Atina, părinţi Nuţă sin Mihai vierariu şi Bălaşa, naş Gheorghe Mihail Ciolea; 7. 9 şi 14 apr., Maria, părinţi Gheorghe pescariu şi Dumitrana din mahalaua Sf. Ioan Hera, naşă Dobriţa Nică Guţă;: 8. 1 şi 6 mai, Gheorghe, părinţi Dimitri Fulgulescu braşoveanu şi Siţa din mahalaua Băşica, naş Manolaiche Belcineanu; 9. 9 şi 17 mai, Ioan, părinţi Vasile Brăneţu şi Sofica, naş Ion Dimitriu; 10. 11 iun., Ana, părinţi Florea rachieriu şi Rada din mahalaua Sf. Dimitrie; 11. 26 şi 28 matr., Teodor, părinţi Atanasie Ghimpa şi Penilopi din oraşul Brăila, naşă Marghioala Ghimpa; 12. 14 şi 29 iunie, Elena, părinţi Petrache Mihail şi Ecaterina din mahalaua Mântuleasa, naş Filip Dimitrie Filip; 13. 7 iul., Arhil, părinţi Gheorghe Giuliad arendaşi şi Ecaterina, naşă Maria soţia lui Dumitru Gheorghiu; 13. 3 şi 9 iul., Costandin, părinţi Petraichi şi Nicoliţa, naş Costandin Dimovici; 15. 30 aug., Alecsandrina, părinţi Gogu Nicolae Terpu şi Maria, naş Teodor Ceatalopu; 16. 5 şi 14 sept., Ioan, părinţi Marin Popescu şi Dumitrana din mahalaua Băşica, naş Radu Radovici; 17. 18 sept., Stelian, părinţi Anastasie Sfetcovici şi Maria din mahalaua Sf. Ilie, naş Petraiche Dimitriu; 18. 30 oct., Elena, părinţi Radu abagiu şi Maria din mahalaua Hagi Enuşi, naşă Elena, fiica preotului Gheorghe Bratu; 19. 21 oct., 15 nov., Virginia, părinţi Vasile Papadopol şi Ariti din mahalaua Sf. Dimitrie, naş Ştefan Veroni; 20. 15 şi 22 nov., Victor, părinţi Dimitrie Dimovici şi Gheorghiţa din mahalaua Sf. Ioan, naşă Dobriţa N. Guţă; 21. 15 nov. Alecsandra, părinţi Dimitrie Staresin şi Zinca, naş căp. Alecsandru Mârleanu; 22. 24 nov. 13 dec., Elena, părinţi Ilie Ion Cioculescu şi Ana, naş Grigare Matroca; 23. 13 şi 20 dec., Zoi, părinţi Dimitrie rachieru şi Ioana, din mahalaua Maica Domnului Dudu, naşă Zoi, fiica Alecsie Pazu; 24. 21 nov. şi 20 dec., Elena, părinţi Gheorghiţă Coandă şi Atina, naş Costandin Gh. Pişacov.

Căsătoriţi: 1. 11 şi 12 ian., Radu sin Stan servitoru, 25 ani, cu Ioana Costache Muscalagiu, 18 ani, naşi Mitrică birjar, cu fiică-sa Ioana; 2. 17 şi 18 ian., Anastasie Dima braşoveanu, cu Finareţa sin Ioan Ioncovici din comuna

Brabova, naşi Gheorghe băcanu şi Costandina; 3. 14 şi 15 febr., Pascu Dincă Brabete berbieru, 28 ani, cu Ştefana Ban Popescu, 25 ani, naşi Tănasie Teodor cu sora sa Ecaterina; 4. 24 şi 27 febr., Hristea Radovici, 28 ani, cu Costandina Costandin Stănescu, 16 ani, naşi Gheorghe Hagi Marinescu şi Elena; 5. 19 sept., Moişi rotariu, 36 ani, cu Maria Ilie Cimpoeriu, naşi Nicolae Dimitrie curerari şi Dumitrana; 6. 10 şi 11 oct., Dumnealui Androdi Ilie Fotino doctoru de oştiri din capitala Bucureşti, 30 ani, cu Ariti Nicolaiche Mihail, proprietar 18 ani, naş Ioan Papiu şi Anastasia Emanoil; 7. 22 nov., Iosif Bacsai bucătar din Ungaria, 21 ani, cu Ştefana Georgescu, 28 ani, naş Barbu Bălcescu judecător.

Morţi: 1. 11 febr., Badea vizitiu, 59 ani; 2. 13 febr., Zoiţa sin diaconu Barbu, 5 ani de bubatu; 3. 20 mart., Gheorghe Vasile David, 21 ani, decedat în Bucureşti; 4. 21 mart., Efimia, fiica lui Semeon Fitocu, 2 ani, de bubat; 5. 22 apr., Aurora sin Nicolae Pană, 2 săpătămâni; 6. 25 iun., Ştefan Badea abagiu, 2 ani; 6. iul., Vasilia, soţia lui Nicolae Nicolau, 25 ani; 8. 11 aug., Danil Gheorghe cuţitaru, 3 ani; 9. 14 aug., Dimitrie Sandulache proprietari în oraşu Craiova, au răposat în comuna Niţoeşti; 10. 13 sept., Maria Ilinca văduva, 3 luni; 11. 10 oct., Stelian sin Anastasie cojocariu, 3 săptămâni.

SJAN Dolj, serviciul stare civilă Craiova. Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 8/1864.

1865. preot slujitor: Ştefan Amzulescu. Botezaţi: 1. 1 şi 11 febr., Maria, părinţi Pavel Stănculescu pescaru şi Maria, naşă Bălaşa prioteasa; 2. 15 şi 24 febr., Hristea, părinţi Florea Iovanovici şi Ecaterina, naş Toma Stancovici; 3. 5 şi 21 mart., Ioan, părinţi Sotiru Adamiad şi Iulia, naş Enache Adamiad; 4. 21 şi 27 mart., Maria, Părinţi Smarandache Marin şi Tinca, naşă Mitrana Nicolaeu; 5. 8 şi 15 apr., Gheorghe, părinţi preotu Dumitru şi Ioana, naş Gheorghe Frumuşeanu; 6. 25 apr. şi 2 mai, Elena, părinţi Costică Chintescu şi Sultana, naşă Ecaterina Petraiche Mihail; 7. 1 şi 9 mai, Vasile, părinţi Nicolae Gheorghiu şi Maria, naş Costandin D. Popovici; 8. 15 şi 20 mai, Elena, părinţi Dimitrie cojocaru şi Maria, naşă Maria Costandin Ghimpa; 9. 23 şi 27 mai, Petre, părinţi Nicolae....(rupt) şi Paraschiva, naşă Paraschiva Dimitriu; 10. 30 mai, Alicsandra, părinţi Gheorghe Frumuşeanu şi Teodora, de preotul de familie Alecsie Pazu; 11. 5 iunie şi 4 iulie, Maria, părinţi Ioan Gheorghe Buzatu şi Maria, naş Nicolae Pişacov; 12. 11 şi 25 iul., Costandin, naşă Elena Filipi Paliologu; 13. 25 şi 29 iul., Iordachi, părinţi Nicola cismariu şi Maria, naş Stanciu birjariu; 14. 15 şi 22 aug., Gheorghe, părinţi Nastasie Dimovici şi Finoretu, naş Gheorghe Stancovici; 15. 9 şi 29 aug., Ioana, părinţi Gheorghe Stancovici şi Costandina, naş Petrica Doncovici; 16. 3 sept., Teodor, părinţi Radu Popescu şi Hrisa, naş Teodor Coman; 17. 29 sept. şi 14 oct., Filip, părinţi Petrache şi Ecaterina, naş Filip D. Filip; 18. 6 şi 17 oct., Maria, părinţi Vasile Braneţu şi Sofica, naş Iona Dimitriu; 19. 9 şi 11 nov., Elisaveta, părinţi Anghel Teodorescu şi Teodora, naşă Elisaveta Zamfireasca, scris cu tuş albastru – ştampilă „decedată 23 ianuarie

1955 Târgu Jiu"; 20. 24 şi 28 sept., Andrei, părinţi Gheorghe Dianu şi Ştefana; 21. 28 nov şi 4 dec., Nicolae, părinţi Matei Dumitru şi Bălaşa, naşă Ioana Nastasia Teodoru.

Cununaţi: 1. 7 ian., Barbu Bălcescu, funcţionar, 32 ani, a doua cununie, cu Maria Conju din capitala Bucureşti, 23 ani, naşi Iancu P. Poenariu şi Eliza Kaliman; 2. 9 ian., Ţenea Ilie rachieri, 28 ani şi Fira preotul Radu, 26 ani din comuna Cârcea, naşi Gheorghe Toşacu şi Ioana rachieri; 3. 3 şi 4 febr., Radu Popescu Craioveanu, 30 ani, cu Idrisa Anastasia Diriceanu, 26 ani, naşi Teodor Coman şi Ana; 4. 11 febr., Vasile Racotă, 33 ani, cu Maria Românescu, 18 ani, naşi Dimitrie Haracaliu şi Alicsandrina; 5. 11 febr., Nicolae Diaconescu Mororori, 30 ani, cu Maria protopu Ştefan, 28 ani, naş Petre Diaconescu şi Ioana; 6. 2 mai, Ştefan Dimitriu cu Ancuţa Dumitriu, naş dumnealui N. Galigoru; 7. 9 mai, Oprea Brânzan, 26 anu, cu Maria Aron diacu, 22 ani, naş Dimitrie Radovici; 8. 22 iun., Mihail Câncea rachieri, cu Maria Noţă călugăru, 24 ani, naşi Costandin Nedelcu şi Maria, 9. 19 aug., Ion Dumitru hangiu, 50 anu, cu Ştefana văduva, 38 ani, naşi Vasile Hrisu şi Fina.

Morţi: 1. 6 ian., Dimitru Filip proprietar, 75 ani; 2. 3 febr., Mihalache Nanovici, 45 ani; 3. 6 febr., Vasile Nenovici doctoru, 45 ani; 5. 20 febr., Emanoil preotul Nicolae, 25 ani; 5. 9 mart., Maria Stănculescu, o lună; 6. 20 mart., Gheorghe Vârvoreanu proprietar; 7. 25 mart. Ioan Sotiru, 20 zile; 8. 28 mart., Gheorghe Leontropu, 31 ani; 9. 6 apr., Aritina Ilie Coculescu, 20 zile; 10. 20 iun., Joiţa Gheorghe Vârvoreanu, 21 ani; 11. 28 iun., Dimitrie Gheorghe Calangiu, 22 ani; 12. 3 iul., Băluţă Vasile Ţeco, 25 ani; 13. 12 aug., Statie D. Milu, 19 ani; 14. 7 sept., Teodor Radu Popescu, un an; 15. 2 nov., Dumitrana soţia lui Vasile Rudăreanu, 19 ani; 16. 17 nov., Ana soţia lui Iorgu Nicolaescu, 26 ani.

SJAN Dolj, serviciul stare civilă Craiova. Condica bisericii Sf. Arhangheli, botezaţi, cununaţi, morţi, dos. 7/1865.

SOURCES DÉMOGRAPHIQUES CONCERNANT LA PAROISSE ET LA BANLIEUE „ST. ARCHANGES" DE CRAIOVA DEPUIS LE RÈGLEMENT ORGANIQUE JUSQU'AUX RÉFORMES D'AL. I. CUZA (1832-1865)

Résumé

L'auteur mette en évidence le role et la place historique et l'evolution demografique de cartier Sains Archanges dans la premiere moitié du XIX-è siecle. Cette étude est basée sur des documents originaux inedites provenant d'archives publiques (SJAN Dolj).

MUZEUL JUDEŢEAN ARGEŞ
ARGESIS, *STUDII ŞI COMUNICĂRI*, seria ISTORIE, **TOM XXVIII**, 2019, p. 201-222

CATAGRAFIA FÂNTÂNILOR ȘI A PUȚURILOR DIN JUDEȚUL ARGEȘ ÎN ANUL 1834

SPIRIDON CRISTOCEA*

Un element indispensabil fără de care viața oamenilor, a animalelor și a vegetației n-ar fi posibilă este apa. Așezat într-o zonă cu climă temperată, pământul românesc este străbătut de o bogată rețea hidrografică, formată din pârâuri și râuri, care ofereau din belșug apa necesară vieții. Dacă la începutul istoriei oamenii consumau apa din râuri și pârâuri, devenind sedentari au început să facă puțuri și fântâni, unul din motive fiind acela că unele ape vara secau și iarna înghețau.

Nu știm din ce motiv, Marea Vornicie a Trebilor din Lăuntru a trimis ocârmuitorilor județelor porunca 741, pentru a întocmi ,,lucrarea științei puțurilor i a fântânilor aflate în coprinsul acestui județ". ,,Știința" trebuia întocmită conform cu ,,forma trimisă" care trebuia să cuprindă localitatea, numărul fântânilor și puțurilor, zona în care se aflau, de munte sau de câmp, calitatea apei, starea în care aflau, dacă puteau fi înfrumusețate, adâncimea puțurilor ș. a.

În vederea întocmirii acestei ,,lucrări", ocârmuitorul județului Argeș a poruncit la rândul lui subocârmuitorilor din cele cinci plase - plăși în epocă - (Pitești, Oltului, Topologului, Argeșului, Gălești) și două plaiuri (Loviștii, Arefului). Primind de la subocârmuitori situația cerută, ocârmuitorul a alcătuit un exemplar la nivelul județului pe care la 17 iunie 1834 l-a trimis Marii Dvornicii a Trebilor din Lăuntru[1] , exemplar ce se păstrează astăzi în fondul Arhivelor Naționale ale României[2].

Întrucât vom publica integral catagrafia pentru a da posibilitatea unor eventuali cercetători să folosească datele ce-i interesează vom face puține comentarii asupra informațiilor pe care le oferă documentul.

---

* Pitești.
[1] Arhivele Naționale ale României, fond Vornicia din Lăuntru, dosar 641/1831, f. 208.
[2] Ibidem, f. 209-217.

Referitor la calitatea apei în catagrafie se menționează despre: „apă bună și ușoară”, „apă bună, rece și ușoară”, „apă cam grea”, „apă proastă”, „apa grea și cu miros”, „apă grea de băut la oameni”, „apă grea, numai pentru vite bună”, „apă sălciie, de dobitoace bună”.

Deşi toate localitățile aveau un număr apreciabil de fântâni și puțuri sunt câteva sate unde era un număr mic sau chiar deloc. Astfel la Ostroveni, în Plasa Oltului, este menționat un sigur puț, ce se afla lângă „casele boerești” și lângă un iaz, iar când apa iazului era mare atunci „să înpuținează apa... iar cei mai muți lăcuitori beau apă din iaz, nefiind loc de a face puțuri și fântâni”.

Un caz aparte este al satului Popeasca, în Plasa Argeșului, unde nu era nici un puț și nici o fântână, astfel că „să întrebuințează apă de gârlă i Vălsanul”. Fiind situată în zonă de câmpie, unde nu erau pârâuri și râuri, în Plasa Găleșești erau numai 8 fântâni și 128 de puțuri, cele multe puțuri fiind la Mozăceni-34, la Slobozia-17 și la Fierbinți-12.

În afară de datele despre fântâni și puțuri, catagrafia consemnează informații care privesc și istoria județului, din care prezentăm numai câteva. Una din ele se referă la împărțirea administrativă, în plăși și plaiuri, și la satele care se aflau în județ: Plasa Pitești-49, Plasa Oltului-38, Plasa Topologului-40, Plasa Argeșului-30, Plasa Găleșești-20, Plaiu Loviștii-14, Plaiu Arefului-13, totalul satelor fiind de 204. Argeşul nu este menționat ca localitate, ci prin „ținutu Sfintei Episcopii” și prin Mahalalele Poștii și Olarilor, Mahalaua Vâlsanului fiind greu de localizat.

Dintre consemnările importante menționăm: „Biserica stricată”, la Mușetești, în Plasa Argeșului, toponime cum sunt „Drumul lăzăretului” la Câineni, Plaiul Loviștii, „Drumu Olacului” la Marina Ungureni și în Valea Danului, în Plasa Argeșului, numele unor preoți „popa Iliie” la Perișani și „popa Dumitru” la Racovița, în Plaiul Loviștii, „Valea Boerului” la Costești Pământeni, în Plasa Argeșului ș. a.

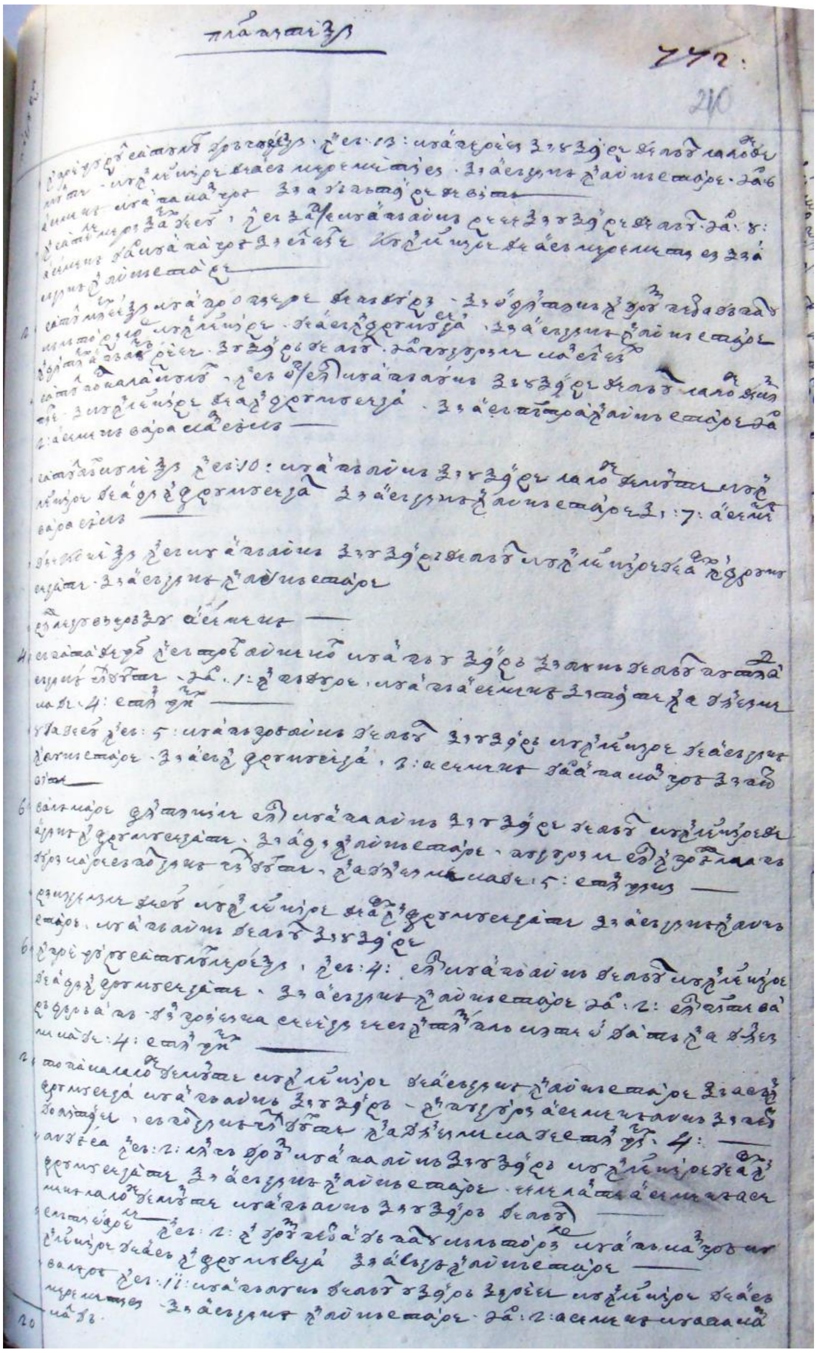
La Galicea, în Plasa Oltului, una din cele șase fântâni era „dă zid, la drumul mare, la Bâlciul Cocorului”, celelalte cinci fiind în sat „dă lemne... cu apă bună de băut”.

La sfârșit catagrafia se încheie cu „adunarea plășilor” unde se prezintă totalul pe plăși și plaiuri, numărul lor pe județ fiind de 1194 fântâni și 360 puțuri. Considerând că este un document important pentru cunoașterea unor aspecte al istoriei Argeșului îl publicăm integral în continuare.

JUDEȚU ARGEȘULUI. LISTĂ ÎN CARE SĂ ÎNSEMNEAZĂ SUMA PUȚURILOR I A FÂNTÂNILOR CE SĂ AFLĂ ÎN COPRINSUL ACESTUI JUDEȚ

PLASA PITEȘTI

Fântâni	**Puțuri**	
19		Înprejurul satului **Drăguțești**, însă 13 cu ape reci și ușoare de băut, la loc de munte, cu înlesnire de a să meremetisi și a să ținea în bună stare, iar 6 asemenea, cu apa cam grea și adăpătoare de vite.
15		În satele **Merişani de Sus,** însă şapte cu apă bună, rece şi uşoare de băut, iar 8 asemenea dar cu apa grea și sălciie, cu înlesnire de a să meremetisi și a să ținea în bună stare.
3	2	Satul **Măniceşti,** cu apropiere de păduri și o fântână în drum pentru adăpatu călătorilor, cu înlesnire de a să înfrumuseța și a să ținea în bună stare, în fântâni apa bună, rece și ușoară de băut, iar puțurile cam sălcii.
10		Satul **Poiana Lacului,** însă opt sânt cu apă bună și ușoare de băut, la loc de câmpiie și cu înlesnire de a înfrumuseța și a să păstra în bună stare, iar 2 asemenea, vara cam seacă.
17		Satul **Băiculeşt**i, însă10 cu apă bună și ușoare, la loc de munte, cu înlesnire de a fi înfrumusețat și a să ținea în bună stare și 7 asemenea, vara seacă.
5		**Dieconeşti,** însă cu apă bună și ușoară de băut, cu înlesnirea de a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare.
10		**Râjlețu Vierăşu,** asemenea.
	4	**Săpata de Jos**, însă trei bune, noi, cu apă ușoară și bună de băut, putând a se ținea ghizduite, iar 1 în pădure cu apă asemenea și toate în adâncime de ca 4 stânjini.
8		**Uda de Sus,** însă 5 cu apă prea bună de băut și ușoară, cu înlesnire de a să ținea în bună stare și a să înfrumuseța, 3 asemenea, dar apa ca grea și pentru vite.
3	6	**Valea Mare**, fântânile sânt cu apă bună și ușoare de băut, cu înlesnire de a să ținea înfrumusețate și a fi în bună stare, puțurile sânt în preajma păduri care să pot ținea ghizduite, în adâncime ca de 5 stânjini.
17		**Richițelile de Sus,** cu înlesnire de a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare, cu apă bună de băut și ușoare.

Plasa Pitești, fila 210.

	6	Înprejuru satului **Lerești**, însă 4 sânt cu apă bună de băut, cu înlesnire de a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare, iar 2 sânt peste vară fără apă din pricina seceți ce se întâmplă câte odată, în adâncime ca de 4 stânjini.
9	2	**Topana,** la loc de munte, cu înlesnire de a să ținea în bună stare și a să înfrumuseța, cu apă bună și ușoară, în puțuri asemenea, bună și pentru dobitoace, să pot ținea ghizduite, în adâncime ca de stânjini 4.
10		**Budeasa,** însă 2 lângă drum, cu apa bună și ușoară, cu înlesnire de a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare, celelante asemenea la loc de munte, cu apă bună și ușoară de băut**.**
5		**Slătioarele,** însă 2 în drum pentru adăpatu călătorilor, cu apă cam grea, cu înlesnire de a să înfrumuseța și a să ținea în bună stare.
13		**Valea Rea,** însă 11 cu apă bună de băut, ușoară și rece, cu înlesnire de a să meremetisi și a să ținea în bună stare, iar 2 asemenea cu apa cam caldă.
144	***20***	

TOT PLASA PITEȘTI

Fântâni	**Puțuri**	
144	***20***	***Suma din urmă***
6	2	**Lipiia,** fântânile cu apă bună rece și ușoare de băut, cu înlesnire de a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare, iar puțurile cu apă cam grea, dar limpede și rece la loc de munte, să pot ținea ghizduite, în adâncime de 3 stânjini.
10	2	**Popești**, însă una este cu apă prea bună, curată și rece de băut, cu înlesnire de a să înfrumuseța și a să ținea în bună stare, celelante asemenea bunicele, dar cam caldă și turbure, puțurile sânt la loc de munte, să pot ținea ghizduite, în adâncime ca de 4 stânjini.
10		**Sămara,** însă toate bune și zleite, cu înlesnire de a să înfrumuseța și a să ținea în bună stare, cu apă rece și bună de băut.
5	1	**Richițelile de Jos,** însă 2 bune, cu apă rece și ușoare de băut, cu înlesnire de a să înfrumuseța și a să ținea în bună stare, puțu asemenea cu apă bună, în adâncime ca de 2 stânjini, să poate ținea ghizduit.
14		Satul **Borleștii,** însă 7 sânt în sat cu apă bună, rece și ușoară de băut, 7 în pădure, însă 3 în mai proastă stare, iar patru bună, cu înlesnire de a să înfrumuseța și a să ținea în bună stare.
2	6	**Satul Ungureni,** însă fântânile la loc de munte, cu înlesnire de a să înfrumuseța, și să ținea în bună stare, apa bună și ușoară,

		puțurile asemenea și să pot ținea ghizduite, în adâncime ca de 4 stânjini, apa la unile bună de băut la oameni și altele pentru dobitoace.
7	7	**Uda de Jos**, însă fântânile sânt cu izvoară reci, cu apă bună şi uşoară, cu înlesnire de a să înfrumuseța și a să ținea în bună stare puțurile asemenea, dar cu apa cam grea, și trei sânt în drum pentru adăpatu călătorilor, iar celelalte în preajma satului, poate a să ținea ghizduite, în adâncime de patru stânjini.
3	2	**Păduroiu de Sus**, însă doao fântâni sânt cu apă bună rece şi uşoară, cu înlesnire de a să înfrumuseța și a să ținea în bună stare, celelalte asemenea cu apă bună cam grea, puțurile asemenea cu apă bună, cu înlesnire de a să înfrumuseța și a să ține în bună stare.iar celelante asemenea.
36		**Bascovul,** unile din ele cu apă curată, cu apă bună, cu înlesnire de a să înfrumuseța și a să ținea în bună stare, iar celelalte asemenea, cu apă cam grea și turbure.
3	4	**Săpata de Sus**, însă fântânile sânt bune, cu apa rece și ușoară la băut, cu înlesnire a să înfrumuseța și a să ținea în bună stare, puțurile asemenea bune cu înlesnire a să ținea ghizduite, în adâncime ca de 4 stânjini.
	12	**Dealu Bradului,** însă 6 ca de stânjini 4 în adâncime, cu înlesnire a fi ghizduite înfrumuseța, cu apă bună și ușoară de băut, iar șase asemenea și în adâncime ca de 2 stânjini, vara seacă.
7		**Bărbătești Cotmeni**, la loc de munte, însă cinci sânt cu apă bună și ușoară, cu înlesnire de a să înfrumuseța și a să ținea în bună stare, 2 asemenea la loc de munte, vara seacă.
6		**Zigoneni,** la loc de munte, însă cu apă rece și bună de băut, cu înlesnire de a să înfrumuseța și a să ține în bună stare.
3		**Noapteșu,** la loc de munte, bune, cu apă rece, bună și de băut cu înlesnire a să înfrumuseța și a să ținea în bună stare, unu asemenea, dar vara seacă și apa cam grea.
256	***56***	

TOT PLASA PITEȘTI

256	***56***	***Suma din urmă***
9	1	**Râjlețu Govori,** la loc de munte, bune, cu apa rece și ușoară de băut, cu înlesnire de a să înfrumuseța și a fi în bună stare, vara cam seacă pă alocurea, puțul asemenea să poate ținea ghizduit și adâncimea ca de 4 stânjini.
13		**Gura Bascovului**, loc de munte, cu înlesnire de a să înfrumuseța și a să ținea în Bună stare, cu apa rece și ușoară.

5	9	**Găvana,** la loc șes, cu înlesnire de a să înfrumuseța și a să ținea în bună stare, 3 bune, ușoare de băut, 2 asemenea, vara seacă, puțurile asemenea, În adâncime ca de 4 stânjini, înprejuru satului pentru lăcuitori și pe marginea drumului pentru călători.
7		**Băbana**, la loc de munte, cu apă bună și ușoară de băut, cu înlesnire de a să înfrumuseța și a să ținea în bună stare.
7	1	**Groșii,** asemenea, puțu ca de 3 stânjini adâncime, cu apă cam grea, să poate ținea ghizduit.
13	3	**Vâlcelile,** la loc de munte, cu înlesnire de a să ținea înfrumusețat și a să ținea în bună stare, cu apă bună și ușoară de băut, puțurile cu apă cam grea și în adâncime ca de 2 stânjini, nu să pot ținea ghizduite.
8		**Găleșești,** asemenea, 3 cu apă cam grea.
5		**Valea Mărului,** asemenea.
6	6	**Valea lui Enache**, la loc de munte, însă 3 cu înlesnire de a să ținea înfrumusețate și a fi în bună stare și 3 asemenea, cu apă cam grea, vara seacă.
3		**Vărzari,** cu apă grea, bună și ușoară, cu înlesnire de a să înfrumuseța și să ținea în bună stare.
5		**Băscovelu,** asemenea.
3		**Fleștii,** însă 2 cu apă bună și rece ușoară de băut, iar una vara cam seacă.
6		**Dobrogostea,** la loc de munte, 2 în drum pentru călători și 4 în preajma satului, cu apă bună și rece.
5		**Drăganul,** la loc de munte, cu înlesnire de a să înfrumuseța și a să ținea în bună stare, cu apă bună și ușoară.
3	1	**Săpunari**, asemenea, puțul ca de 3 stânjini în adâncime, cu apă bună de băut și înlesnire de a să ținea ghizduite.
7		**Păduroiu de Jos,** însă 3 cu apă bună și ușoară de băut, cu înlesnire de a să meremetisi și a să ținea în bună stare, 4 asemenea, vara seacă.
2		**Mogândăneni,** la loc de munte, apa rece și ușoară de băut, numai vara cam seacă.
5	1	**Cocul,** la loc de munte cu înlesnire de a să meremetisi și a să ținea în bună stare, puțu pentru adăpatu vitelor.
8		**Tutana,** la loc de munte, cu înlesnire de a să înfrumuseța și a să ținea în bună stare, și 5 asemenea cu apă cam grea și vara seacă.
376	***72***	***Fântâni trei sute șapte zeci și șase și puțuri șapte zeci și doi***

PLASA OLTULUI

Fântâni	Puțuri	
6	2	Satul **Stoilești,** însă toate cu apă bună, iar puțurile la poporul Popeștilor din vale, ipac bună.
8		**Geamăna**, însă 4 în sat, cu apă bună, în bună stare, doao înprejurul satului, doao la drum.
5	2	**Casa Veche**, însă fântânile în sat, cu apă bună de băut și ușoară și puțurile pentru adăpatu vitelor.
10	7	**Drăgoești,** însă fântânile în sat cu apă bună și sânt în bună stare, puțurile 3 la drumul cel mare și 4 în sat, ipac bune.
9		**Dobrești**, însă 6 în sat cu apă bună de băut, să află în bună stare, 3 la drum ipac.
10	1	**Măcăi,** însă 7 în sat, cu apă bună de băut la oameni, înprejurul satului, iar 3 la drum, însă una e stricată, fiind cu apă proastă de băut la oameni, iar cele 2 să află în bună stare și cu apă bună.
16		**Satul Cuca,** însă 13 în sat, cu apă bună de băut și în bună stare, 3 la drum, ipac bune.
6		Satul **Vitomirești**, însă 6 înprejurul satului, cu apă bună de băut și în bună stare.
3	10	Satul **Stăneștii,** însă 3 fântâni cu apă bună și în bună stare și 7 puțuri în mijlocu satului, cu apă bună de băut și în bună stare, 3 ipac afar de sat.
8		Satul **Șchei,** însă 8 se află în sat și toate bune.
11		**Bădeni Dănicei**, însă 8 fântâni în sat, cu apă bună de băut și ușoară, să află în bună stare, 3 la drum ipac.
	1	**Ostroveni,** însă puțu să află lângă casele boerești, cu apă bună de băut și în bună stare, iar când vine apa iazului mare să turbură și să înpuținează apa, fiind cu apropiere de iaz, iar cei mai mulți din lăcuitori beau apă din iaz, nefiind loc de a face puțuri și fântâni.
3	1	Satul **Dobroteasca**, însă doao fântâni cu apă bună de băut și în bună stare, iar una ipac cu apă bună, puțul în sat ipac bun.
6	12	Satul **Galicea**, 1 cișmea dă zid în drumul mare, la Bâlciul Cocorului, și fiind olanele stricate au răsuflat apa, iar apa este bună și ușoară, și 5 dă lemne în sat, cu apă bună de băut, sânt în bună stare, iar 12 puțuri să află în bună stare și cu apă bună.
31	11	Satul **Cremenari,** însă 20 fântâni în sat, cu apă bună și în bună stare, iar 11 înprejurul satului pă la drumuri, ipac bune, 10 puțuri

		în sat cu apă bună de băut și unu la drum, în adâncime de la 3 stânjini până la 4, iar cel din drum cu apa grea de băut, dar este în bună stare.
6	12	**Buciumeni,** însă fântânele 6, cu apă bună și ușoară de băut și în bună stare, iar 7 puțuri în sat, cu apa bună, iar 5 la drum, ipac.
3	1	Satul **Trepteni,** fântânile în sat, cu apă bună și ușoară de băut, în bună stare, iar puțu în drumul cel mare, cu apă bună de băut, să află în bună stare.
12	6	**Bărsoiul**, însă 8 fântâni în sat și 4 la drum, ipac bune.
153	***66***	

TOT PLASA OLTULUI

Fântâni	**Puțuri**	
156	**66**	***Suma din jos.***
7	1	**Sâmbureștii din Deal**, însă 7 fântâni să află în sat, cu apă bună și în bună stare și puțu tot în sat, cu apă bună și în bună stare.
6	2	**Sâmburești din Vale,** însă 4 fântâni în sat și 2 la drum în bună stare, cu apă bună de băut, iar puțurile în sat, ipac bune.
2	1	Satul **Fântânelile**, însă fântânile în sat, cu apă bună de băut la oameni, în bună stare și puțu, tot în sat, în bună stare.
3		Satul **Câmpul Mare,** sânt cu apă bună de băut și în bună stare.
4	1	**Satul Murgești**, însă fântânile cu apropiere de drumul cel mare, cu apă ușoară de băut, în bună stare, puțurile în sat, ipac bune.
8	2	Satul **Urșii,** însă fântânile 4 în sat, 4 la drumul cel mare, apă bună de băut și în bună stare, iar puțurile tot în sat, ipac bune.
14		Satul **Bercioiu,** cu apă bună și în stare bună.
19		Satul **Bălcești**, însă 12 în sat, cu apă bună de băut și în bună stare, 1 de zid la Drumul cel Mare bună, 3 înprejuru satului și 3 la drum, ipac bune.
2	5	Satul **Dăngeștii,** 2 fântâni în sat, cu apropiere de pădure, să află în bună stare și cu apă bună, iar 5 puțuri tot în sat, cu apă bună.
2	4	Satul **Doneștii,** însă 2 fântâni în sat, cu apă bună de băut și în bună stare și puțurile ipac în sat, bune.
8	6	**Stoiceni**, fântânile să află în sat bune, în bună stare, puțurile ipac în sat în bună stare.
3		Satul **Bărbălanii,** să află în sat, cu apă bună de băut și în bună stare.
	3	Satul **Teiu,** să află în sat, cu apă bună, în bună stare.

	3	Satul **Flămânda,** să află în numitul sat, însă 2 în stare bună, iar unu cu apă proastă, în proastă stare.
11		Satul **Corbi**, să află în sat, în bună stare și cu apă bună de băut.
7	4	Satul **Olanu,** fântânile să află în sat, cu apă bună și în stare bună, și puțurile ipac.
8		Satul **Ciomăgeștii de Jos**, sânt în sat cu apă bună și în bună stare.
	8	Satul **Păroși**, sânt în sat, cu apă bună de băut și în bună stare.
10	3	Satul **Ciomăgeștii de Sus,** fântânile în sat, cu apă bună de băut și în bună stare, puțurile ipac.
2	2	Satul **Lăunele**, fântânile în sat, cu apă bună, în stare bună, puțurile ipac
269	***111***	***Peste tot doao sute șaizeci și noao fântâni și o sută unsprezece puțuri sânt în tot coprinsul acestii plăși.***

PLASA TOPOLOGULUI

Fântâni	**Puțuri**	
9		În satul **Ceparii Ungureni,** însă 4 la loc de munte cu înlesnire a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare, cu apă ușoară și bună de băut. și 5 asemenea, dar apa nu e bună de băut.
8		În satul **Ceparii Urluești,** însă 3 la loc de munte cu înlesnire a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare, cu apă ușoară și bună băut, iar 5 asemenea, dar apa nu este bună, ci grea.
8		În satul **Bărsești Vlădești**, însă șase la loc de munte, cu înlesnire a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare, cu apă ușoară și bună de băut și 2 asemenea, dar apa nu este bună, ci grea.
6		În satul **Blești**, însă 3 la loc de munte, cu înlesnire a fi înfrumusețate și a să ține în bună stare, cu apă bună de băut și ușoară și 3 cu asemenea calități, dar cu apa grea.
3		În satul **Valea Giurgiului**, însă 2 la loc de munte, cu înlesnire a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare, cu apă ușoară și bună de băut și unu asemenea, dar apa grea.
	1	În satul **Ciofrângeni Ungureni,** în partea muntelui, și adâncime de stânjini 3, cu apropiere de pădure, putând a să ținea ghizduit și înfrumusețat, apa bună de băut la oameni.
1		În același loc, a fi înfrumusețată cu înlesnire și a să ținea în bună stare, cu apă ușoară și bună de băut.

5		**Ciofrângeni Pământeni,** la loc de munte, cu înlesnire de a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare, cu apă ușoară și bună de băut.
	1	În același loc, în partea muntelui, în adâncime de stânjeni 2 și fiind cu depărtare de pădure, nu este ghizduit, neputându-să ținea în bună stare, apa este bună de băut și ușoară.
	1	În același loc, în drum pentru călători, în adâncime de stânjini 2, apa proastă.
4		În satul **Alimănești de Jos**, la loc de munte, cu înlesnire de a fi înfrumusețat și a să ținea în bună stare, cu apă ușoară și bună de băut.
	1	În același loc, în partea muntelui, în adâncime de stânjini 3, cu apropiere de pădure, care să poate ținea ghizduit și înfrumusețat, apa este bună de băut la oameni.
4		În satul **Poenari**, unde este loc de munte, cu înlesnire de a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare, cu apă bună de băut și ușoară.
	1	În același loc, în partea muntelui, în adâncime de stânjini 7, cu apropiere de pădure, putând a să ținea ghizduit și înfrumusețat, apa este bună de băut la oameni.
6		Satul **Ioanicești**, unde este loc de munte, cu înlesnire de a să ținea înfrumusețate și a să ținea în bună stare, cu apă ușoară și bună de băut.
4		În satul **Opătești**, însă 3 la loc de munte, cu înlesnire a fi înfrumusețat și a să ținea în bună stare, cu apă dulce de băut și una asemenea, iar apa cam grea
5		În satul **Golești**, însă 3 la loc de munte, cu înlesnire a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare, cu apă curată bună de băut și 2 asemenea, dar grea și cu miros.
	1	În același loc, în partea muntelui, în adâncime de stânjini 3, cu apropiere de pădure, putând a să ținea ghizduit și înfrumusețat, însă apa nu este bună și grea.
63	***6***	

TOT PLASA TOPOLOGULUI

Fântâni	**Puțuri**	
63	***6***	***Suma din jos***
8		În satul **Vătășeștii,** însă 4 la loc de munte cu înlesnire a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare, cu apă bună de băut și 4 asemenea, dar vara seacă.

4		În satul **Bleici**, însă 3 la loc de munte, cu înlesnire a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare, cu apă bună de băut și una asemenea, dar vara seacă.
4		În satul **Fedeleșoiu,** însă 2 la lc de munte, cu înlesnire a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare, cu apa bună de băut și ușoară și 2 cu asemenea calități, numai apa cam grea.
6		**Voineștii,** în sat, unde este loc de munte cu înlesnire a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare, cu apă bună de băut și ușoară.
4		În satul **Fețenii**, însă 3 ca și cele din sus, iar una cu apă grea și vara seacă.
8		În satul **Luminile,** însă 6 la loc de munte, cu înlesnirea a să ținea în bună stare și a fi înfrumusețate, cu apă bună de băut și ușoară, și doao asemenea, dar apa grea și cu miros.
6		În satul **Șuici Ungureni,** la loc de munte, cu înlesnire a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare, cu apă ușoară și bună de băut.
9		În satul **Șuici Cărpeniș,** în loc de munte, cu înlesnire a să ținea în bună stare și a fi înfrumusețate, cu apă ușoară și bună de băut.
2		În același loc, asemenea, dar cu izvoarele sărace, secând vara.
6		În satul **Morăști,** la loc de munte și cu înlesnire de a fi înfrumusețate, și a să ținea în bună stare, cu apă bună de băut și ușoară.
6		În satul **Valea Babi**, însă 3 la loc de munte, cu înlesnire de a fi înfrumusețate, și a să ținea în bună stare, cu apă ușoară și bună de băut și trei asemenea, dar apa vara seacă.
21		În satul **Runcul,** însă 15 în loc de munte, cu înlesnire de a fi înfrumusețate, și a să ținea în bună stare, cu apă bună de băut și ușoară, iar 5 asemenea, dar apa rea și vara seacă.
15		În satul **Băbuești**, însă 10 la loc de munte, cu înlesnire a să ținea în bună stare și a fi înfrumusețate, cu apă bună de băut și ușoară, iar 5, care cad mai în luncă, cu apă grea și seacă vara.
3		În satul **Sâmbotinu**, unde este loc de munte, cu înlesnire a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare, cu apă ușoară, bună și de băut.
4		În satul **Blidari,** unde este asemenea loc de munte, cu acest fel de bodoaba și apă.
2		În satul **Brândușari**, unde asemenea este loc de munte, cu acest fel de podoabă și apă.

3		În satul **Budești**, unde asemenea este loc de munte, cu acest fel de calitate.
3		În satul **Ostroveni**, asemenea.
3		În satul **Ruda,** asemenea.
4		În satul **Bârsești**, asemenea.
1		În satul **Gâltofani**, asemenea.
13		În satul **Ciuteștii,** însă 10 cu asemenea calitate, iar 3 cu apa grea și vara seacă.
6		În satul **Căzăneștii,** unde este loc de munte, cu înlesnire a fi înfrumusețate, și a să ținea în bună stare, cu apa ușoară și bună de băut.
213	***6***	

TOT PLASA TOPOLOGULUI

Fântâni	**Puțuri**	
213	***6***	***Suma din napoi***
23		În satul **Milcoiul,** însă 20 la drum, cu înlesnire de a să ținea în bună stare și înfrumusețate, cu apă bună de băut și ușoară, 3 asemenea, dar cu apa grea și cu miros, dar vara seacă.
10		În satul **Izbășești**, însă 8 la loc de munte, cu înlesnire de a să ținea în bună stare și a fi înfrumusețate, cu apă ușoară și bună de băut, dar apa grea și vara seacă.
4		În satul **Măngureni**, la loc de munte, cu înlesnire de a să ținea în bună stare și a fi înfrumusețate, cu apă bună de băut și ușoară.
8		În satul **Tigveni,** cu asemenea calități.
	2	În același loc, în adâncime de câte stânjini 3, cu apă bună de băut, cu apropiere de pădure, putându-să ținea în bună stare ghizduite.
	1	În satul **Alimănești de Sus,** asemenea.
16		În același loc, unde este loc de munte, cu înlesnire de a să ținea înfrumusețate, și a fi în bună stare, cu apa bună de băut și ușoară.
12		În satul **Dădulești,** însă 9 cu apă bună de băut și ușoară, aflându-se la loc de munte, cu înlesnire de a fi înfrumusețate, și a să ținea în bună stare, și trei asemenea, însă apa este grea și cu miros.
286	***9***	***Adică doao sute opt zeci și șase fântâni și doao puțuri.***

PLAIU LOVIȘTI

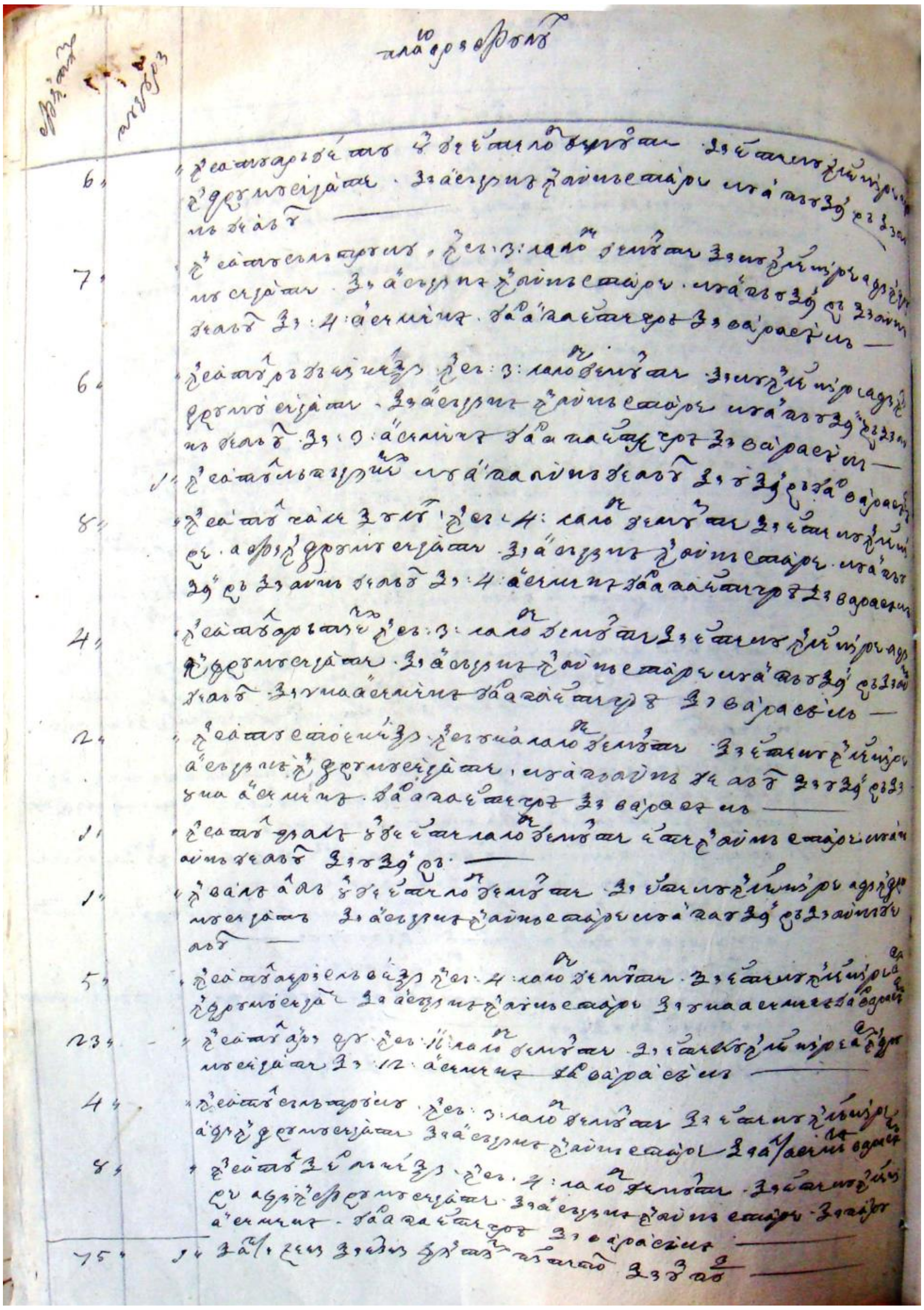
Fântâni	Puțuri	
1		În satul **Bratovești**, unde este loc șes și cu înlesnire de a fi înfrumusețate, pentru ținerea în bună stare, cu apă bună de băut și ușoară.
2		La **Săliște,** însă una la locul ce să chiamă în Preajma cu crucea, lângă Drumul Mălăi, apa ușoară, bună de băut și alta în mijlocu satului, la Ghiță Cucul, cu apă și nu tocmai bună de băut.
1		În **Valea Titeștilor**, și tot supt deal, cu apă bună de băut ușoară, și de cuviință cu lesnire a fi înfrumusețate.
1		În **Călinești**, în mijlocu satului, cu apă cam grea
2		În satu **Bumbuești**, însă una la Niță Piloiu și ceailaltă la Năstase, care sânt cu apă bună și să țin în bună stare de către pomeniți.
3		În satul **Perișani Înbăiași**[3]**,** însă doo cu apă bună de băut și lângă coastă, iar cea de la popa Iliie sălcie, mai mult pentru băutu dobitoacelor.
4		În satul **Spânul.** însă 3 în sat pă loc bun și una pă marginea drumului, toate cu apă bună de băut și cu înlesnire a fi înfrumusețate.
4		La **Racoviță,** în mijlocu satului, cu apă bună de băut și să țin în bună stare de săteni.
	1	Ipac, în sat, lângă popa Dumitru, cu apă bună și adânc de 5 stânjini.
	1	**Copăceni,** însă cu depărtare de pădure, și apă nu prea bună de băut, adâncă de 5 stânjini.
1		Satul **Brezoi,** la pârâul cel mare, lângă munte, este cu înlesnire de înfrumusețat și a să ținea în bună stare, cu apă bună de băut și ușoare
1		Ipac, la Onea Pișolcea, iarăși și supt deal este cam grea, sălciie, și nu prea bună de băut.
2		**Proeni,** însă una la Podul Proenilor, lângă drum la coastă, apă bună ușoare și aproape de sat, de la vale alta la Gura Corbului între coastă în drumul Brezoi, cam sălciie și nu prea bună de băut.
	1	**Robești,** ce să chiamă a lui Vasiiu, în adânc de 3 stănjini, și în sat de la vale de o parte de păduri și apă bună.
	1	**La Sărăcinești,** al Stanchii Tudorcioai adică de cinci coți adâncu, cu apă bună de băut, în câmp depărtat de pădure.

[3] Descifrare probabilă.

	1	Ipac în câmp al lui Neagoe Motoc, asemenea.
1		**Câineni**, pă drumul lăzăretului, lângă Dealu de piatră, cu șipot, apa bună de băut și ușoară.
23	***5***	

PLAIU AREFULUI

Fântâni	**Puțuri**	
6		În satu **Brădetu**, unde este loc de munte și este cu înlesnire a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare, cu apă ușoară și bună de băut.
7		În satu **Sălătrucu,** însă 3 la loc de munte și cu înlesnire de a fi înfrumusețate, și a să ținea în bună stare, cu apă ușoară și bună de băut, și 4 asemenea, dar apa este grea și vara seacă.
6		În satul **Rădăcinești**, însă 3 la loc de munte și cu înlesnire a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare, cu apă ușoară și bună de băut, și 3 asemenea, dar apa este grea și vara seacă.
	1	În satul **Căpățâneni**, cu apă bună de băut și ușoară, dar vara seacă.
8		În satul **Galeșului,** însă 4 la loc de munte și este cu înlesnire a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare, cu apă ușoară și bună de băut, și 4 asemenea, dar apa este grea și vara seacă.
4		În satul **Brătieni**, însă 3 la loc de munte și este cu înlesnire a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare, cu apă ușoară și bună de băut, și una asemenea, dar apa este grea și vara seacă.
2		În satu **Stoenești**, însă una la loc de munte și este cu înlesnire a să ținea înfrumusețate, cu apă bună de băut și ușoară și una asemenea, dar apa este grea și vara seacă.
1		În satul **Jiblea,** unde este loc de munte, este în bună stare cu apa bună de băut și ușoară.
1		În **Valea Albă**, unde este loc de munte și este cu înlesnire a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare, cu apă ușoară și bună de băut,
5		În satul **Berislăvești,** însă 4 la loc de munte și este cu înlesnire a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare și una asemenea, dar vara seacă.
23		În satul **Arifu,** însă 11 la loc de munte și este cu înlesnire a fi înfrumusețate și 12 asemenea, dar vara seacă.

Plasa Pitești, fila 214 v.

4		În satul **Sălătrucu,** însă trei la loc de munte și este cu înlesnire a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare și alta asemenea, vara seacă.
8		În satul **Șerbănești,** însă 4 la loc de munte și este cu înlesnire a fi înfrumusețate și a să ținea în bună stare și patru asemenea, dar apa este grea și vara seacă.
75	***1***	***Șaptezeci și cinci fântâni peste tot și un puț.***

PLASA ARGEȘULUI

Fântâni	**Puțuri**	
1		În satul **Cacaleți,** cu apă bună de băut, în stare bună.
3		În marginea satului, cu apă grea, în stare bună, la loc de pădure.
	3	În marginea satului, la drum, cu apă grea de băut.
6		În satul **Albești Pământeni**. cu apă bună de băut, stricate, la loc de câmp.
1		Ipac, în marginea satului, cu apă bună, în stare bună.
3		În mijlocu satului, cu apă grea, în bună stare, la loc de câmp.
2		În satul **Albești Ungureni**, cu apă bună de băut și în stare bună.
1		Ipac, cu apă bună de băut, în stare bună.
10		Satul **Bunești**, cu apă bună de băut, în stare bună la loc de câmp.
	1	În Vărtop, apă grea de băut, în stare bună, adâncul de 3 stânjini.
	1	În Măgură, sec, în adâncime de 5 stânjini.
8		Satul **Cerbureni**, cu apă bună de băut, în stare bună.
4		Satu **Mușetești**, cu apă bună , în stare bună.
1		La Nițu Săvulescu, în sat, cu apă grea, în stare bună.
	1	La Biserica surpată, apă bună, în stare bună, adânc de 3 stânjini.
	1	La Nicolae al popi, cu apă bună, în stare bună, adânc de 3 stânjini.
1		Satul **Mănești,** la brad, apă bună, în stare bună.
	1	În sat, cu apă grea, în stare bună, adâncul de 6 stânjini.
2		Satul **Zărnești**, cu apă bună, în stare bună.
	1	În sat, apă grea, în stare bună, adânc 5 stânjini.
1		**Satul Budești,** cu apă bună, în stare bună.
1		În Capu Mălăești, cu apă grea, în stare bună.
		Satu **Popeasca**, să întrebuințează cu apă de gârlă i Vâlsanul.
1		Satul **Stroești**, la Vasile Moldoveanu, cu apă bună, în stare bună.
	3	În sat, cu apă bună, în stare bună, adânc de 4 stânjini.
1		Satul **Costești Pământeni,** Valea boerului, cu apă bună, în stare bună.

1		În Gura Muşcelului, cu apă bună, în stare bună.
	1	La Sahilo îl mare, dă piiatră, cu apă bună, în stare bună, adânc de stânjini 4.
2		**Costești Ungureni.** cu apă bună, în stare bună.
	1	În mijlocu satului, de piiatră, apă bună, în stare bună.
2		**Satul Brătăşeşti**, cu apă bună, în stare bună.
1		În sat cu apă bună, stricată.
2		Satul **Mălureni,** cu apă grea de băut, în stare bună, numai pentru vite de băut.
46	***155***	

TOT PLASA ARGEȘULUI

Fântâni	**Puțuri**	
46	***15***	***Suma din napoi.***
1		În satu **Mălureni,** cu apă grea de băut, în stare bună de băut vitele.
	4	Puțuri în mijlocu satului,de piiatră, apă bună, în stare bună, adâncu de stânjini 4.
	1	În sat, cu apă grea, dă piiatră, stricat, adâncu de stânjini 3.
1		Satul **Valea Uleiului**, cu apă bună, în stare bună, la loc de munte.
2		În sat, cu apă bună, stricat.
5		Satul **Valea Iașului,** cu apă bună, în bună stare, la loc de munte.
1		În sat, cu apă bună, stricat.
2		În sat, cu apă grea, în stare bună și numai pentru vite de băut.
1		În sat, cu apă grea, stricat.
2		Satul **Flămânzești,** cu apă bună, în stare bună.
3		În sat, cu apă grea, în stare bună.
	1	În mijlocu satului, cu apă bună, de piiatră, adâncul de 3 stânjini, în stare bună.
6		Satul **Toplița,** cu apă bună, în stare bună, la loc de câmp.
4		Satul **Bărbăloteşti**, cu apă bună, în stare bună, la loc de câmp.
6		Satul **Valea Danului Pământeni**, cu apă bună, în stare bună.
1		Ipac, cu apă bună, în stare bună, la loc de câmp.
1		Ipac, la loc de pădure.
	1	În mijlocu satului, adâncul un stânjin, apă bună , în stare bună.
	1	Satul **Valea Danului**, cu apă bună, la loc de pădure, stricat.
	1	Ipac, cu apă grea, în stare bună, numai pentru vite de băut.
	1	Ipac, cu apă bună, în stare bună, la loc de pădure.
	1	La Poduri, apă bună, în stare bună, la loc de câmp.
1		Dă zid, în Drumu Olacului, stricată și seacă.

3		Satul **Valea Faurului,** cu apă bună, în stare bună.
7		Satul **Cicănești**, cu apă bună de băut, în stare bună.
8		Înprejuru satului, la loc de pădure, cu apă bună, în stare bună.
3		**Satu Bădiceni,** cu apă bună de băut, în stare bună, la loc de pădure.
1		La **Mânicești,** cu apă grea, la loc de câmp, stricată, pentru vite.
1		Satu **Marina Ungureni**, în Drumu Olacului, cu apă grea de băut la oameni, numai pentru vite, în stare proastă, la loc de câmp.
3		Satul **Boharii,** cu apă grea numai pentru vite bună, în stare bună.
3		Alături de sat, cu apă bună, în stare bună.
2		Satul **Flămânzești,** cu apă bună, în stare bună.
3		În sat, cu apă grea, în stare bună.
	1	Al Badii, în mijlocu satului, cu apă bună, de piatră, adâncul 3 stânjini, în stare bună.
117	***27***	

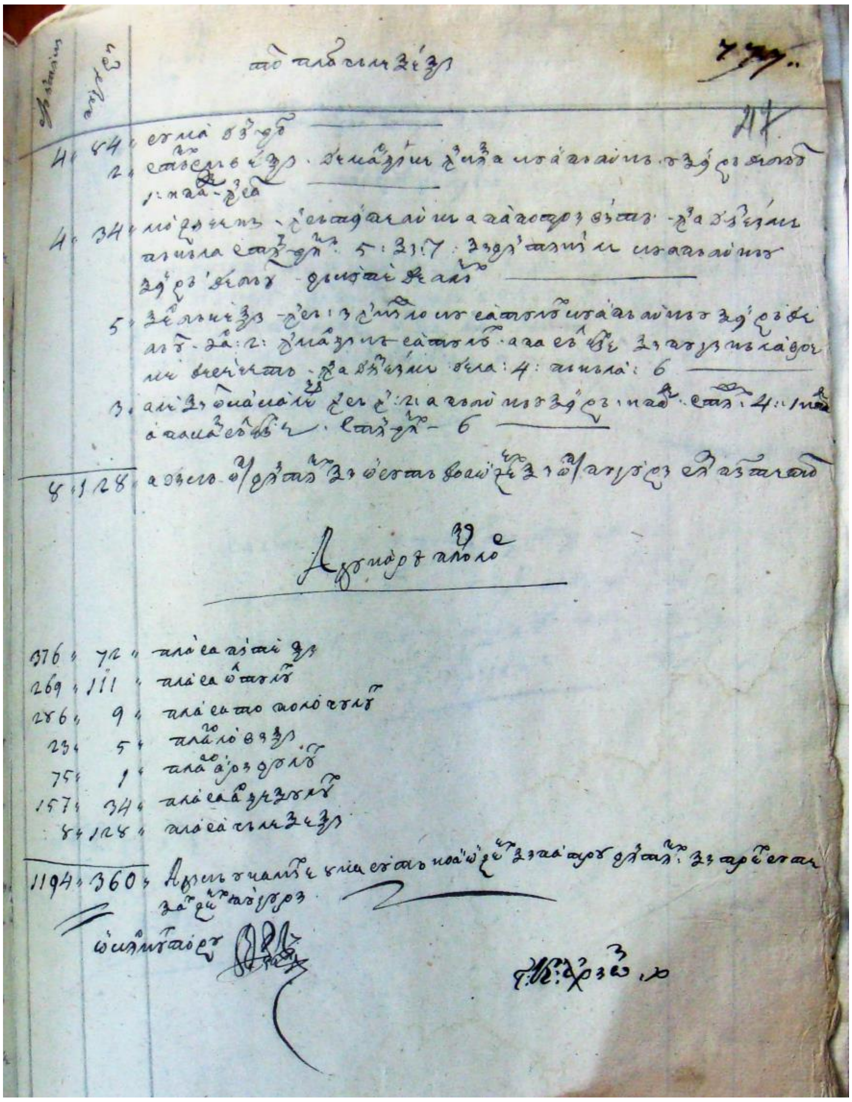
TOT PLASA ARGEȘULUI

Fântâni	**Puțuri**	
117	***27***	***Suma din jos.***
2		În ținutu **Sfintei Episcopii**, cu apă bună, în stare bună.
2		În preajma Sfintei Episcopii, de zid, cu apă bună, în stare bună.
1		Ipac, cu apă de băut grea, în bună stare.
5		**Mahalaoa Poști,** alături cu Poștea, cu apă bună, în stare bună.
3		**Mahalaoa Olarilor**, cu apă bună, în stare bună, la loc de câmp.
2		Ipac, cu apă bună, stricată.
1		Ipac cu apă grea, în stare bună, numai pentru vite bună.
16		**Mahalaoa Vâlsanului**, cu apă bună, în stare bună, la loc de pădure
8		Ipac, cu apă bună, în stare bună, la loc de câmp.
	2	Ipac, cu apă bună, în stare bună, la loc de pădure.
	4	Ipac, cu apă bună, în stare bună, la loc de câmp.
	1	Ipac, cu apă bună, stricat, la loc de pădure, cu înlesnire a să ținea în bună stare.
157	***34***	***Adică o sută cincizeci și șapte fântâni și patru puțuri.***

PLASA GĂLEȘEȘTI

Fântâni	Puțuri	
	4	Satul **Negrași,** 2 să află în mijlocu satului, apa sălciie, făcut de ghizduri, la loc de câmp, adâncimea stânjini 6, iar doao sânt cu apă bună, ușoară, de stânjini 5.
	2	**Cireșul**, acesta în vreme de secetă rămâne cu apă puțină, dar apă are bună de băut, clădit cu ghizduri, adâncimea de stânjini 6.
	6	**Bârlogu**, 2 în vreme de secetă seacă, în adâncime de 5 stânjini, apă sălciiie de dobitoace bună, făcut din ghizduri, stânjini 7 adânc.
1	1	**Popești**, puțu cu apă bună, ușoară la băutură, adâncimea de stânjini 4, fântâna asemenea, apa bună, făcut cu blăni.
2	17	**Sloboziia,** loc de câmp, 8 puțuri este apa sălciie, potrivit la băut, făcut de ghizduri, adâncimea de stânjini 4 și 6, iar 9 să află cu apă bună în toată vremea, adâncimea de stânjini 6 și 7, iar fântânile cu apă bună de băut și în stare bună.
	3	**Suseni,** însă 2 cu apă bună în toată vremea, făcute de ghizduri, stânjini 6 adâncimea, 1 ipac potrivit la băut, stânjini 4 adâncimea.
	3	**Satul Rociu,** însă 1 sec, părăsit, iar doao ipac apă cam puțină, dar bună, adâncimea de stânjini 5, făcut de ghizduri de blăni.
	2	**Satul Furduești,** făcut de ghizduri cu blăni, adâncimea de stânjini 5, apă puțină, dar potrivită la băut.
	4	**Cacaleți de Jos**, însă 2 este apă bună de băut și ușoară, făcut de ghizduri. în adâncime de 5 stânjini, iar 1 de marginea satului, ține apă bună, 7 stânjini adâncimea.
1	3	**Țuțulești,** însă 2 este cu apa bună, ușoară în toată vremea, iar unu la vreme de secetă seacă, în adâncime de 6 și 5 stânjini. fântâna cu apă bună, făcută din blăni.
	2	**Cacaleți de Sus**, însă are apă bună în toată vremea, făcut din ghizduri, 5 adâcimea stânjini.
	12	**Fierbinți,** toate sunt cu apă bună, potrivit la băutură, făcut de ghizduri, adâncimea de stânjini 6 și 7.
	8	**Osibiți ot Fierbinți,** însă apă bună atât pentru oameni, cât și pentru dobitoac**e,** făcut de ghizduri în adâncime de stânjini 5 și 6.
	2	**Satu Teiu,** însă unu cu apă bună, ușoară, iar unu la vremea de secetă seacă, ipac în adâncime de stânjini 5 și 4.
	8.	**Gliganul,** însă 5 cu apă bună și ușoară, iar trei ipac potrivit la băutură, dar cam puțină, în adâncime dă 5 și 6.
	4	**Adunați ot Negrași,** însă 2 cu apă bună ușor, în toată vremea ține

		apă, iar doao cu apă sălciie, fiind făcute din nou, în adâncime de stânjini 7 și 6.
	3	**Aleși ot Teiu,** însă 2 cu apă de băut în destulă, făcut de ghizduri, adâncimea stânjini 6, unu asemenea, dar mai puțină, în adâncime de stânjini 6.
4	***84***	

Plasa Găleșești, fila 217.

TOT PLASA GALEȘEȘTI

Fântâni	**Puțuri**	
4	***84***	***Suma din jos.***
	2	**Stănislăvești,** de margine în câmp, cu apă ușoară de băut, 1 ipac în sat.
4	34	**Mozăceni**, însă toate bune, apa potrivită, în adâncime până la stânjini 5 și 7 și fântânile cu apă bună, ușoară de băut, făcute de blăni.
	5	**Șerbănești,** însă 3 în mijlocu satului, cu apă bună, ușoară de băut, iar 2 în marginea satului, apa sălciie și puțină la vreme de secetă, în adâncime de la 4 până la 6.
	3	**Aleși ot Cacaleți,** însă 2 apă bună, ușoară, ipac stânj. 4, ipac apa cam sălciie, stânjini 6.
8	***128***	***Adică opt fântâni, o sută doaozeci și opt puțuri sânt peste tot.***

ADUNAREA PLĂȘILOR

376	72	Plasa Pitești
269	111	Plasa Oltului
286	9	Plasa Topologului
23	5	Plaiu Loviști
75	1	Plaiu Arifului
157	34	Plasa Argeșului
8	128	Plasa Găleșești
1194	***360***	***Adică una mie una sută, noao zeci și patru fântâni și trei sute șaizeci puțuri.***

Ocârmuitor, C. Brătianu[4].

CATEGRAPHY/INVENTORY OF FOUNTAINS AND WELLS FROM ARGEȘ COUNTY IN 1834

Abstract

In this categraphy/inventory are presented, on plates and plains, the fountains and wells from Argeș county in 1834, the total number being 1194 fountains and 360 wells.

[4] Lectură probabilă, semnătură autografă.

MUZEUL JUDEȚEAN ARGEȘ
ARGESIS, *STUDII ȘI COMUNICĂRI*, seria ISTORIE, **TOM XXIX**, 2020, p. 223-242

COLEGIUL ELECTORAL DIN ORAȘUL PITEȘTI ÎN ANUL 1906

AUREL RADU*

Listele electorale tipărite pentru orașul Pitești până la Primul Război Mondial sunt o raritate documentară. Conform legii și regulamentului legii electorale, aceste liste se tipăreau pe colegii electorale, pe hârtie colorată (roșie pentru colegiul I și verde pentru colegiul II), pe cheltuiala orașului.

Orașul era obligat conform legii să trimită listele la forul administrativ central, adică la Ministerul de Interne. În fondul arhivistic al acestui minister s-a identificat o singură listă electorală tipărită în anul 1906 pentru Colegiul electoral I din orașul Pitești pentru alegerea membrilor Consiliului orășenesc din acel an, listă pe care o prezentăm în integralitate, fără modificări, la sfârșitul acestei scurte introduceri.

Pe lista electorală de la Colegiul I erau înscriși toți locuitorii domiciliați de cel puțin șase luni în Pitești care aveau un venit anual de minim 600 de lei, dar și cei care erau dispensați de cens: profesiile liberale, ofițerii în retragere, pensionarii statului și absolvenții de învățământ superior. Nu am identificat lista electorală pentru Colegiul electoral II din orașul Pitești, din anul 1906, din care făceau parte alegătorii cu un venit funciar urban mai mic de 600 lei sau care plăteau un impozit anul de cel puțin 20 de lei, fiind scutiți de cens absolvenții de învățământ primar care plăteau taxa de drumuri sau „darea căilor de comunicațiune”.

Ca o completare necesară, registrele electorale impuse de legislația electorală din 1884 reprezintă o categorie de documente rar întâlnită în fondurile de arhivă create de Primăria Pitești și Tribunalul Argeș, deși legislația impunea crearea și păstrarea acestor registre electorale permanente[1].

***

* Serviciul Județean Argeș al Arhivelor Naționale.

[1] Legea electorală din 9 iunie 1884 cu modificările din 1895, 1897, 1903, 1904, 1907 și 1911-1914; Legea despre întocmirea, revizuirea și permanența Listelor electorale din 18 februarie 1907 cu modificarea din 1914; Lege asupra procedurii electorale din 9 iunie 1903 cu modificările din 1904, 1906 și 1914; Lege pentru alegerea consiliilor comunale din 15 iunie 1886 cu modificarea din 1905; Apud C. Hamangiu, Legi uzuale, vol. I.

Lista de vot a conservatorilor de la Colegiul electoral I Pitești a fost compusă în anul 1906 din: dr. Rădulescu I. Gheorghe, Mamulea N. Spirea, Ionescu Mihail, Paximade Ernest, Dumitrescu Alexandru şi Teodorescu Vasile, iar la Colegiul electoral II Piteşti a fost compusă din: Constantinescu P. Ion, Zănescu M. Constantin, Marinescu Dumitru, Gheorghiu T. Constantin și Brădeanu I. Tănase.

Lista de vot a liberalilor de la Colegiul electoral I Pitești a fost compusă în anul 1906 din: Toma Trifonescu, Mihail Manolescu, Eftimie Ionescu, N. Dumitrescu, Petre Suciu și Niță Dumitrescu, iar la Colegiul electoral II Pitești a fost compusă din: Ion I. Purcăreanu, Gheorghe Șerbănescu, Paraschiv Vlădescu, Costică S. Panciu și Ștefan Martinescu.

Prezentăm mai jos statistica repartiției votanților pe colegii și numărul de voturi obținut de fiecare partid politic la alegerile din anul 1906:

Denumirea colegiului electoral	**Număr alegători pe listă**	**Număr alegători la vot**	**Nr. voturi anulate**	**Voturi pentru lista PC**	**Voturi pentru lista PNL**
Colegiul I Pitești	411	355	16	179	160
Colegiul II Pitești	445	302	6	207	89
TOTAL GENERAL	**856**	**657**	**22**	**386**	**249**

În ședința de la 19 noiembrie 1906, noul consiliu orășenesc conservator a desemnat ca primar al orașului pe doctorul Gheorghe Rădulescu, iar ca ajutor de primar pe Ioan P. Constantinescu[2].

Prefectul județului Argeș, în anul 1906, era Ion P. Comăneanu (n. 1850, Cilibia, Buzău – d. 1933, Pitești, Argeș)[3].

***

Importanța acestui document electoral rezidă în raritatea lui surprinzătoare, dar și în conținutul informativ, întrucât este o radiografie aproape completă a patriciatului urban (cu excepția străinilor care nu aveau cetățenia română), de la începutul secolului XX, care conține, în ordine alfabetică, date despre: anul și locul nașterii alegătorului, adresa de domiciliu (denumirea străzii, dar fără număr), profesia sau ocupația, venitul anual în cazul celor cu cens și „dispensa" în cazul celor scutiți de cens.

---

[2] Serviciul Arhive Naționale Istorice Centrale (în continuare SANIC), Ministerul de Interne, Divizia Administrației Comunale, dosar 1908/1906, f. 9-10, 14, 28-30.

[3] Prima soție de care a divorțat se numea Maria Pănciulescu; SJAN Argeș, Colecția Registrelor de Stare Civilă, Pitești, registrul pentru căsătorii nr. 13/1883-1887, f. 17-18.

În lipsa documentelor primare de recensământ național al populației, această listă electorală are o certă importanță pentru cercetarea genealogică urbană. Din păcate, în documentul original unele rubrici sunt necompletate fiind redate ca atare, chiar dacă anumite informații ar putea fi întregite. Ca exemplu, la poziția 14 din tabel este menționat cunoscutul profesor piteștean I.N. Apostolescu (n.1876, Alexandria – d.1918, Pitești), doctor în Litere la Paris, despre care se cunosc suficiente date biografice[4].

Datele biografice trebuie însă să fie analizate cu rezervă având în vedere realitățile vremii care nu exclud erorile birocratice sau tipografice. În cifre relative, în Pitești existau următoarele categorii socio-profesionale: 21 profesori și 8 institutori (învățători), 21 studenți, 15 magistrați, 27 avocați și 5 apărători (avocați fără studii superioare), 2 colonei (D. Geanolu și Matei Ghițescu), 4 maiori și 12 căpitani de armată, 15 preoți, 9 medici umani, 8 farmaciști, 3 medici veterinari, 70 funcționari, 27 ingineri, 1 arhitect, 1 artist, 28 proprietari, 22 pensionari, 38 comercianți, 5 telegrafiști, 10 cârciumari, 5 mecanici, 2 zidari, 4 pescari și 1 agricultor. Cel mai bătrân alegător avea 101 ani (!), farmacistul Anastasiu Stelian, iar cel mai tânăr era magistratul T.D. Alexiu, în vârstă de 20 de ani (!), fiind născut în anul 1886, în Zătreni, Vâlcea.

În topul venitului anul, cu peste 5.000 lei, se aflau în ordine crescătoare: băcanul Ghiță Simionescu, locotenentul Paul Cernovodeanu, comerciantul și antreprenorul cu origini germane, încetățenit, de confesiune evanghelică Frantz M. Lehrer, cofetarul Anastase Purcăreanu, proprietarul George Hagiescu și, în final, cel mai înstărit, pensionarul Grigorie Racoviceanu (n.1830, Racovița, jud. Mușcel).

***

Comuna urbană Pitești
Județul Argeș

Comunal Colegiul I

Lista de persoanele ce întrunesc condițiunile art. 6 din legea electorală pentru a fi alegători în acest colegiu și care au venit fonciar urban de cel puțin 600 lei, din comuna urbană Pitești, jud. Argeş[5].

[4] I.M. Dinu, *Nicolae I. Apostolescu, Omul și opera*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1983.
[5] SANIC, Ministerul de Interne, Divizia Administrației Comunale, dosar 1908/1906, f. 20-21.

Nr. crt.	Numele alegătorului	Anul nașterii	Locul nașterii	Domiciliul (Strada)	Profesia	Venit anual	Proprietăți sau dispensa
1.	Acrivescu Ioan	1843	Pitești	Târgul de Afară	Pensionar		
2.	Alexandrescu Dimitrie	1860	Vânjuleț, Mehedinți	Unirii	Funcționar CFR		Absolvent a 4 clase secundare
3.	Alexandrescu Gheorghe	1876	Călărași	Șerban Vodă	Funcționar		Absolvent al cursului secundar
4.	Alexandrescu Vasile	1844		Bulevard	Pensionar		Ofițer în retragere
5.	Alexiu T.D.	1886	Zătreni, Vâlcea	Mavrodol	Magistrat		Licențiat în Drept
6.	Anastasiu Dimitrie		Pitești	Cuza Vodă	Pensionar		
7.	Anastasiu Stelian	1805			Farmacist		
8.	Andreescu D.N.	1856	București	București	Militar	860	
9.	Andreian Marin	1868	Slatina	Doamna Bălașa	Institutor	600	
10.	Anghelescu D. Economu	1850	Potcoava, Olt	Egalitatea	Preot		Profesor
11.	Antonescu N. Aureliu	1862	Pitești		Silvicultor		
12.	Antonescu Pavalache	1859	București	Egalitatea	Comerciant	1350	
13.	Antonescu Petre	1853	Pitești	Doamna Bălașa	Inginer		
14.	Apostolescu I.N.				Profesor		Licențiat în Litere
15.	Aricescu C. Florea	1866	Craiova	Șerban Vodă	Funcționar		Absolvirea învățământului superior
16.	Aricescu C. Mihail	1879	Craiova	Egalitatea	Funcționar		Absolvent al gimnaziului real
17.	Aricescu C. Vasile	1881	Craiova	Egalitatea	Funcționar		Absolvent a 4 clase liceale
18.	Arsenescu G. Dumitru	1860	Căteasca Popești		Proprietar	1200	Proprietar în Băiculești
19.	Axente Corneliu	1870	Turnu Severin		Magistrat		Licențiat în Drept
20.	Baiulescu Aron	1859	Transilvania	Șerban Vodă	Cherestegiu	3300	
21.	Baltazar Tachor	1880	București	Craiovei	Funcționar		Student în Drept
22.	Băjenaru Ion			Lascăr Catargiu	Artist		
23.	Băjenaru Teodor	1858	Pitești	Ferdinand	Diacon		
24.	Bălănescu Anastase			Frații Golești	Funcționar		Înscris cu sentința Tribunalului Argeș
25.	Bălănescu Ion				Profesor		
26.	Băluță Iancu	1847	Pitești	Egalitatea	Pensionar		
27.	Bănescu Honoriu				Avocat		Înscris în baza sentinței nr. 284
28.	Bârzotescu Dimitrie	1857	Câmpulung	Egalitatea	Institutor		
29.	Becescu Ioan	1854	Pitești	Salvării	Preot	1258	
30.	Bechis Sterie			Brătianu	Doctor		Doctor în Medicină
31.	Beștelei Oncescu A. Ion	1856	Pitești	Brătianu	Avocat	2094	

Nr. crt.	Numele alegătorului	Anul nașterii	Locul nașterii	Domiciliul (Strada)	Profesia	Venit anual	Proprietăți sau dispensa
32.	Bobancu N. Nicolae	1866	Brașov	Șerban Vodă	Farmacist		Licențiat în Drept
33.	Boerescu N. Ion			Craiovei	Profesor		Licențiat în Matematică
34.	Boerescu Nicolae	1816	Pitești	București	Preot	1000	
35.	Boerescu Nicolae	1877	Pitești		Doctor		Doctor veterinar
36.	Boga Dimitrie	1870	Pitești	Unirii	Funcționar		Absolvent a 4 clase secundare
37.	Bonciulescu I. Ioan	1870		Craiovei	Comerciant	600	
38.	Botea Alexandru	1858	Pitești	Șerban Vodă	Avocat		
39.	Botescu Ion	1868	Drăgășani		Funcționar	1275	
40.	Brânză D. Dimitrie	1879	Pitești	Doamna Bălașa	Student		Student în Drept
41.	Brânză D. Nicolae	1878	Pitești	Doamna Bălașa	Student		Student în Drept
42.	Brânzău Nicolae			Brătianu	Profesor		Licențiat
43.	Budeanu Policarp	1878	Roșiori, Teleorman	Șerban Vodă	Student		
44.	Budescu Radu	1854	Budeasa, Argeș	București	Preot		
45.	Budișteanu C.N.	1865	Pitești		Proprietar	3200	Moșie
46.	Bumbuianu N. Stan	1850	Bumbueni, Argeș	Craiovei	Comerciant	765	
47.	Calotescu C.				Căpitan	600	
48.	Carabețeanu[6]	1862	București	Trivalea	Căpitan		Moșie în Ilfov.
49.	Carapancea Mihail	1850	Drăgășani	Dulapuri	Funcționar	600	
50.	Catul Petre			Tabaci	Căpitan		Pensionar
51.	Căprescu I. Mihail	1846	Curtea de Argeș	Bulevard	Profesor	1400	
52.	Căpruci I. Nicolae	1862	Pitești	Târgu de Afară	Comerciant	600	
53.	Cernovodeanu Paul[7]				Locotenent	6100	Imobil în București.
54.	Chercea George	1857	Pitești	Egalitatea	Funcționar	800	
55.	Chetoianu Nicolae	1862	Grecești, Dolj	Brătianu	Inginer conductor		Diplomat al școlii de conductori
56.	Chiriac Arghir			Brătianu	Inginer	2000	Proprietăți în Galați
57.	Ciuculescu C. Petre	1876	Strehaia	Trivalea	Funcționar		Licențiat în Drept
58.	Ciudin C.		Iași	Teatru	Pensionar	3700	Ofițer în retragere
59.	Coandă I. Grigorie	1868	Craiova	Bulevard	Funcționar		
60.	Coculescu I. Dumitru	1872	Pitești	Bulevard	Telegrafist		Absolvent al cursului secundar
61.	Coculescu Ion	1840	Pitești	Bulevard	Proprietar	2300	
62.	Comăneanu Ion	1850	Mizil, Buzău	Bulevard	Avocat	1200	

6 Șters de Înalta Curte de Casație, decizia nr. 382/1906.
7 Șters de Înalta Curte de Casație, sentința nr. 392/1906.

Nr. crt.	Numele alegătorului	Anul nașterii	Locul nașterii	Domiciliul (Strada)	Profesia	Venit anual	Proprietăți sau dispensa
63.	Comăneanu P. Constantin		Mizil, Buzău	Tabaci	Inginer hotarnic		
64.	Constantinescu C.		Breaza	Târgu de Afară	Conductor		Absolvent al școlii de poduri și șosele
65.	Constantinescu George	1865	Pitești	Lascăr Catargiu	Apărător		
66.	Constantinescu Ioan	1868	Roșiorii de Vede	Maior Giurescu	Mecanic		Absolvent al școlii de meserii Turnu Măgurele
67.	Constantinescu N. Valerie		Pitești	Trivalea	Funcționar		Absolvirea învățământului secundar
68.	Constantinescu Nae	1845	Pitești	Trivalea	Proprietar	800	
69.	Constantinescu Nicolae	1866	București	Egalitatea	Inginer		
70.	Constantinescu P. Ion	1852	Pitești	Bulevard	Comerciant	2600	
71.	Coroamă I. Vasile	1871			Funcționar		
72.	Corsin I.			Bulevard	Doctor		Doctor în Medicină
73.	Cosma I.Th.	1877	București	Calonfir	Conductor		Absolvent al școlii de poduri și șosele
74.	Cosmoc D.				Profesor		Licențiat în Litere
75.	Costescu George	1873	Pitești	Brătianu	Funcționar		Absolvirea învățământului secundar
76.	Cristescu Constantin	1850	Pitești	Egalitatea	Funcționar	600	
77.	Cristescu M.			Craiovei	Avocat		Licențiat în Drept
78.	Cristian Naum						
79.	Damian Iosif	1868	Brașov	Brătianu	Institutor		
80.	Damian Teodor	1850	Pitești	Teatru	Proprietar		
81.	Dan Constantin	1874	Berești, Covurlui		Apărător		
82.	Dan I.T.	1848	Macedonia	Bulevard	Proprietar	1200	Imobile în orașul Galați
83.	Dan T. Gheorghe	1883	București		Student		Absolvent al cursului secundar
84.	Dan T. Ion	1882	București	Bulevard	Agricultor		Absolvent al cursului secundar
85.	Dancovici Alexandrescu	1868	Pitești	Tabaci	Magistrat		
86.	Dancovici Eftimie		Pitești		Inginer		Licențiat în drept
87.	Dancovici F.C.		Pitești		Profesor		Înscris cu sentința nr. 208
88.	Dancovici Petre	1845	Roșiorii de Vede	Bulevard	Funcționar	1200	
89.	Davidescu Stelian		Brăila		Proprietar		Absolvent al școlii de poduri și șosele
90.	Dejescu Ion	1859	Pitești	Teatru	Funcționar	1365	
91.	Deleanu I. Niță	1848	Câmpulung	Sf. Vineri	Pescar	2150	

Nr. crt.	Numele alegătorului	Anul nașterii	Locul nașterii	Domiciliul (Strada)	Profesia	Venit anual	Proprietăți sau dispensa
92.	Delnevo Angelo	1865	Italia	Târgu de Afară	Inginer		
93.	Demetrian Pandele		Roșiorii de Vede	Bulevard	Funcționar		Licențiat în drept
94.	Dima Dimitrie		Pitești	Lascăr Catargiu	Inginer		Dispensă de cens
95.	Dima G. Apostol	1862	Pitești	Egalitatea	Comerciant	4350	
96.	Dima George	1840	Pitești	Sf. Vineri	Comerciant	900	
97.	Dimancea Nicolae	1843	București	Bulevard	Avocat	2440	
98.	Dimitrescu M. Constantin		Pitești		Magistrat		Student
99.	Dinescu Grigore	1873	Giurgița, Dolj	Lascăr Catargiu	Funcționar		Bacalaureat
100	Dinovici Mihai	1867	Damian, Dolj	Șerban Vodă	Funcționar	1200	
101	Dinulescu Vasile	1877	Gaița, Ialomița	Târgu din Vale	Medic veterinar		Cu dispensă de cens
102	Dobrescu Achil		Brăila	Cazărmilor	Maior		Absolvent a 4 clase gimnaziale
103	Dobrescu Alecu		București	Craiovei	Proprietar	3610	
104	Dobrescu N.	1864			Căpitan		
105	Dobrescu Rizea	1849	Șuici	Tabaci	Preot		
106	Dobrian T. Alexandru	1869	Pitești	Sf. vineri	Proprietar	1200	Case și prăvălii în Pitești
107	Docsache Gheorghe	1856	Câmpulung	Șerban Vodă	Pensionar	4170	Ofițer în retragere
108	Dragnea Ion	1847	Slatina	Bulevard	Preot		
109	Drăgănescu Gheorghe		C. de Jos, Argeș	Bulevard	Magistrat		Licențiat în Drept
110	Drăgănescu Ion	1880	Măneci, Prahova		Student		Dispensă de cens
111	Drăgulescu Florea		Urși	Șerban Vodă	Funcționar CFR		Absolvent al școlii de meserii
112	Drujan Mihail	1850	Curtea de Argeș	Centru	Profesor		
113	Duma M.G.	1878		Griviței	Conductor		Înscris cu sentința Tribunalului nr. 360
114	Dumitrescu	1846	Craiova	Șerban Vodă	Funcționar	2345	
115	Dumitrescu Alexandru	1875	București	Sf. Vineri	Profesor		Licențiat
116	Dumitrescu Bratu	1840	Câmpulung	Șerban Vodă	Funcționar		
117	Dumitrescu Constantin	1870	Moșoaia, Argeș	Lascăr Catargiu	Comerciant	1200	Proprietate în Pitești
118	Dumitrescu Costache	1856	Câmpulung	Oborului	Comerciant	600	
119	Dumitrescu Elefterie				Maior		
120	Dumitrescu G. Nicolae	1860	Câmpulung	Brătianu	Profesor		
121	Dumitrescu I. Grigore	1850	București	Târgu de Afară	Avocat	3600	

Nr. crt.	Numele alegătorului	Anul nașterii	Locul nașterii	Domiciliul (Strada)	Profesia	Venit anual	Proprietăți sau dispensa
122	Dumitrescu Nicolae	1880	Slănic, Prahova	Smeura	Student		Absolvent al cursului secundar
123	Dumitrescu Niță	1855	Ploiești	Exercițiu	Pescar		
124	Dumitrescu Scarlat	1872			Inginer conductor		Licențiat
125	Dumitrescu Stelian	1867	Ploiești	Brătianu	Pescar	1300	
126	Enescu Fotin[8]	1859	Bunești, Argeș	Bulevard	Magistrat		Licențiat în Drept.
127	Filipescu Paraschiv	1851	Pitești	București	Funcționar	600	
128	Florescu Petre	1873	Scheiu, Argeș	Craiovei	Medic	2700	Moșie în Dăngești
129	Florian Hristea		Pitești	Țepeș Vodă	Mecanic CFR		Absolvent al școlii de meserii
130	Florian Radu		Pitești	Țepeș Vodă	Mecanic		Absolvent al școlii de meserii
131	Focșeneanu I. Vasile	1870	București	Șerban Vodă	Funcționar		Absolvirea învățământului secundar
132	Folescu Ion		Slătioarele	Bulevard	Căpitan		Absolvent al cursului secundar
133	Folescu Niță		Slătioarele, Argeș	Șerban Vodă	Proprietar	2000	Case în Pitești și moșie comuna Slătioarele
134	Fostiropol Alexandru	1858	București	Bulevard	Avocat	3700	
135	Furduescu Alexandru	1860	Pitești	Bulevard	Institutor		
136	Furduescu Alexandru	1869	Pitești	Șerban Vodă	Avocat		
137	Garabet Tache	1860	Pitești	Bulevard	Brutar	1465	
138	Geanolu D.				Colonel	2400	Imobil în București
139	Georgescu Eftimie	1848	Macedonia	București	Avocat		
140	Georgescu George	1874	Valea Popii, Muscel	Craiovei	Funcționar		
141	Georgescu Ghiță	1845	Giurgiu, Brăila	Șerban Vodă	Arendaș	1375	
142	Georgescu Ștefan			Lascăr Catargiu	Ofițer		
143	Georgiade Alexandru	1881	Buzău	Mihai Vodă	Inginer	2700	
144	Georgian Dimitrie	1859	Costești, Mușcel	Egalitatea	Preot		
145	Georgian Gabriel			Egalitatea			Dispensă de cens
146	Gheorghiu Alexandru	1856	Râmnicu Vâlcea	Doamna Bălașa	Comerciant	1200	
147	Gheorghiu N. Petre	1882	Pitești	Târgu din Vale	Funcționar		Bacalaureat
148	Gheorghiu T. Constantin	1867	Pitești		Comerciant	1443	

[8] Șters de Înalta Curte de Casație, decizia nr. 149/1906.

Nr. crt.	Numele alegătorului	Anul nașterii	Locul nașterii	Domiciliul (Strada)	Profesia	Venit anual	Proprietăți sau dispensa
149	Gherman Nicolae	1876	Pitești		Student		Proprietar în Păroși, case în Pitești
150	Ghimpa I.D.				Profesor		Licențiat în Științe fizico-chimice
151	Ghioca Constantin	1876	Castoria, Macedonia	Târgu din Vale	Avocat		Licențiat în Drept
152	Ghioculescu Vasile	1880	Câmpulung	Tabaci	Telegrafist		Absolvent a 4 clase secundare
153	Ghițescu Matei	1852	București	Bulevard	Colonel	1480	Colonel la pensie
154	Gregorian Pandele	1866	Curtea de Argeș	Primăverii	Grefier judecătorie		4 clase secundare
155	Gubavu Gheorghe	1872	Valea Mare, Muscel	Viilor	Funcționar	800	Case în Pitești
156	Guță Tudorache	1845	Pitești	Sf. Vineri	Comerciant	1650	
157	Hagiescu George	1848	Curtea de Argeș	Egalitatea	Proprietar	6590	
158	Hiotu Constantin	1844	București	Doamna Bălașa	Pensionar		Ofițer în retragere cu case în Pitești
159	Homoriceanu Nicolae[9]	1859	Câmpulung	Brătianu	Militar	2500	Militar înscris în baza sentinței Tribunalului.
160	Horeangă Mihail	1866	Țifești, Putna	Griviței	Funcționar CFR		Absolvent a 4 clase secundare
161	Hristea Tudorache	1847	Curtea de Argeș	Sf. Vineri	Bogasier	900	
162	Iliescu I. Ilie	1873	Dobrotineț, Olt	Brătianu	Institutor		
163	Iliescu Nicolae	1874		Doamna Bălașa	Farmacist		Licențiat în Farmacie
164	Ioanid A. George	1868	Pitești	Șerban Vodă			Absolvent al învățământului secundar
165	Ioanid Dimitrie	1850	Macedonia	Bulevard	Proprietar		
166	Ionescu Andrei				Comerciant	2000	Case în Pitești
167	Ionescu Anton	1850	Pitești	Șerban Vodă	Băcan	975	
168	Ionescu D. George			Oescu	Locotenent	3300	Moșie în Mălureni – Bădiceni
169	Ionescu D. Marin[10]		Sinaia	Banu Mărăcine	Liber	1200	Case în București.
170	Ionescu Eftimie	1848	Pitești	Șerban Vodă	Băcan	3200	
171	Ionescu Gh. Constantin	1857	Lespezi, Suceava	Exercițiu	Funcționar		Dispensă de cens
172	Ionescu Ioan		Pitești	Sculpturii			
173	Ionescu Mihail	1856	Pitești	Centru	Comerciant	1120	
174	Ionescu Mihail	1874	Mozăceni	Șerban Vodă	Avocat	1000	Licențiat în drept, case în Pitești
175	Ionescu N. Constantin	1863	Pitești	Șerban Vodă	Lipscan	1200	
176	Ionescu N. Ion	1874	Mihăești, Olt	Egalitatea	Inginer hotarnic		

[9] Șters de Înalta Curte de Casație, decizia nr. 393/1906.
[10] Șters de Înalta Curte de Casație, decizia nr. 388/1906.

Nr. crt.	Numele alegătorului	Anul nașterii	Locul nașterii	Domiciliul (Strada)	Profesia	Venit anual	Proprietăți sau dispensa
177	Ionescu Vasile	1864	Verguleasa, Olt	Craiovei			
178	Ionescu Victor	1875	Sinaia	Ferdinand	Inginer		
179	Iordache Dumitru			Viilor	Comerciant	733	Proprietar în Pitești
180	Iordăchescu Ion	1880	Boureni, Dolj	Râurile	Casier		Absolvent a 4 clase secundare
181	Isvoranu George	1858		Șerban Vodă			
182	Ivan Tache	1846	Pitești	Bulevard	Comerciant	2400	
183	Lascăr D.		Pitești	Brătianu	Preot		Protoiereu
184	Lăzărescu Dimitrie			Tabaci	Pensionar		Dispensă de cens
185	Lăzărescu Ghiță	1848	Pitești	La. Lahovari	Comerciant	2000	
186	Lăzărescu Grigore	1862	Pitești	Egalitatea	Institutor	2600	
187	Lehrer M. Frantz	1857	Pitești	Brătianu	Comerciant	6475	
188	Lilea D. Gheorghe	1856	Pitești	Târgu de Afară	Funcționar	1275	
189	Luca Dimitrie			Plevnei	Secretar		Licențiat în Drept
190	Lucescu Nae	1846	Pitessți	Lascăr Catargiu	Pensionar		
191	Luisescu I.	1868	Caracal	Egalitatea	Inginer		Dispensă de cens
192	Lupea Petre	1877	București	Plevnei	Funcționar		Absolvent al școlii de meserii
193	Lupescu Vergil	1870	Secaș	Brătianu	Profesor		Licențiat în Litere și Filozofie
194	Mamulea N. Spirea	1844	Câmpulung	Sf. Vineri	Băcan	1770	
195	Mamulea S. Mihai	1879	Pitești	Sf. Vineri	Magistrat		Licențiat în Drept
196	Mamulea S. Nae	1882	Pitești	Sf. Vineri	Funcționar comercial		Diplomat al școlii comerciale din Anvers
197	Manolescu Mihail	1848	București	Brătianu	Doctor în Drept		
198	Marinescu A. Iancu	1855	Câmpulung	Obor	Funcționar	1200	
199	Marinescu Al.[11]				Funcționar CFR		Cu dispensă de cens.
200	Marinescu Anghel	1857	Roșiorii de Vede	Lascăr Catargiu	Comerciant	800	Proprietăți în Pitești
201	Marinescu Constantin	1856	Pitești	Exercițiu	Zidar	915	
202	Marinescu Constantin	1874	Pitești	Sf. Vineri	Militar	1600	
203	Marinescu D. Ion	1862	Pitești	Sf. Vineri	Comerciant		
204	Marinescu Dumitru	1852	Pitești	Bulevard	Cârciumar	1260	

[11] Șters de Înalta Curte de Casație, decizia nr. 75/1906.

Nr. crt.	Numele alegătorului	Anul nașterii	Locul nașterii	Domiciliul (Strada)	Profesia	Venit anual	Proprietăți sau dispensa
205.	Marinescu I. Ion	1874	Jupânești, Muscel	Sf. Vineri	Of. telegrafist		Absolvent al învățământului secundar
206.	Marinescu Iancu	1850	Pitești	Egalitatea	Proprietar	1200	
207.	Marinescu Ioan	1856	Pitești	Exercițiu	Zidar	750	
208.	Marinescu P. Constantin	1876	Găești	Bulevard	Doctor		Doctor în Medicină
209.	Marinescu S. Petre				Ofițer de poliție		Absolvent a 6 clase secundare
210.	Martinescu S. Ștefan	1875	Pitești	Craiovei	Avocat		
211.	Mateescu Constantin	1859	Găești		Căpitan		
212.	Mateescu Florea						
213.	Mavrodineanu Anton	1875	Turnu Măgurele	Egalitatea	Locotenent		Absolvent al cursului secundar
214.	Măncescu I. Alexandru	1862	Buzău	Egalitatea	Maior		
215.	Mărăcine C.I. Petre	1876	Șerban Vodă	Șerban Vodă	Funcționar		Absolvent curs secundar
216.	Mândru Vasile	1869	Brăila	Șerban Vodă	Maestru g.		
217.	Meculescu I. Ion	1846	Pitești	Șerban Vodă	Medic	2800	
218.	Melcescu George	1850	Vâlcelele, Argeș	Brătianu	Preot		
219.	Melcescu R.Gh.				Farmacist		
220.	Micescu G.				Profesor		
221.	Micescu I. Nae	1849	Ciumești	Egalitatea	Profesor	975	
222.	Micescu Mihail	185-	Ciumești	Brătianu	Institutor		
223.	Mielcescu Gh.C.	1871		Șerban Vodă	Revizor școlar		Dispensă de cens
224.	Mihalcea Ion	1850	Pitești	Târgu de Afară	Medic	2160	
225.	Mihăescu Syrius	1870	Craiova	Trivalea	Inginer		Inginer silvic
226.	Mihăiescu Marin	1860	Vâlcelele, Argeș	Primăverii	Cârciumar	1200	
227.	Mihăileanu Mihail	1878	București	Doamna Bălașa	Profesor		Proprietar, licențiat în științe filologice
228.	Mihălăichescu Gh.[12]	1883	Vâlcea	Bulevard	Mecanic		Absolvent al școlii de meserii Râmnicu Vâlcea.
229.	Minculescu N. Mihail		Pitești		Proprietar	1200	Moșie în Bărești și Râmnicu Vâlcea
230.	Moisescu Nicolae	1866	Vulturești, Muscel		Profesor		Licențiat în științe naturale
231.	Mumuianu Andrei	1848	Slatina, Olt	Unirii	Funcționar	1200	
232.	Munteanu Teodor	1839	București	Brătianu	Pensionar		
233.	Mutescu C. Petre	1868	Pitești	Lascăr Catargiu	Funcționar CFR		Absolvent a 4 clase secundare

[12] Șters de Înalta Curte de Casație, decizia nr. 70/1906.

Nr. crt.	Numele alegătorului	Anul nașterii	Locul nașterii	Domiciliul (Strada)	Profesia	Venit anual	Proprietăți sau dispensa
234	Mutescu Costache	1830	Pitești	București	Proprietar	775	
235	Nanu Alexandru	1850	Pitești	Șerban Vodă	Proprietar	800	
236	Naumescu Dincă	1841	Pitești	Șerban Vodă	Cârciumar	1640	
237	Naumescu Ioan	1879	Pitești	Șerban Vodă	Funcționar		Student în Drept
238	Necșulescu George	1872	Pitești	Craiovei	Student		Absolvent învățământ secundar
239	Necșulescu Simion	1881	Pitești	Craiovei	Student		Absolvent a 4 clase liceale
240	Negoescu Tase		Pitești	Lascăr Catargiu	Proprietar	1400	Case în Pitești
241	Negulescu George	1819	Argeș	Brătianu	Pensionar		
242	Neștian D.N.	1878		Brătianu	Profesor		Licențiat
243	Nicolaescu Dimitrie	1842	Redea, Romanați	Craiovei	Pensionar		Dispensă de cens
244	Nicolau G. Ștefan	1850	Argeș	Trivalea	Cârciumar	1200	
245	Nicolau H. Aureliu[13]				Student		Absolvent al învățământului secundar.
246	Nicolau Hagi Iancu	1846	Pitești	Bulevard	Comerciant	1605	
247	Nicolau Răducanu	1846	Pitești	Bulevard	Comerciant	3200	
248	Nicolau Tudor	1865	Pitești	Sf. Vineri	Comerciant	1200	Case în Pitești
249	Nicolescu Constantin[14]	1870	Răzvad, Dâmbovița	Țepeș Vodă	Conductor		Conductor poduri și șosele.
250	Nicolescu George	1872	Jupânești, Muscel	Craiovei	Funcționar CFR		Absolvent al școlii de meserii din București
251	Nicolescu Ion	1863	Surupați, Gorj		Funcționar		Case în București și Pitești
252	Nicolescu Ion[15]	1864	Jupânești, Muscel	Craiovei	Funcționar		Absolvent al școlii de meserii din București.
253	Nicolescu Mihail	1859		Șerban Vodă	Comerciant		
254	Nicolin Vasile	1823		Sculpturii	Pensionar		
255	Numian C. Constantin	1883	Turnu Severin	Lascăr Catargiu	Student		Student în Drept
256	Numian Constantin	1850	Turnu Severin	Sf. Vineri	Magistrat		
257	Olaru Ion	1879	Tecuci	Craiovei	Funcționar		Absolvent al 4 clase secundare
258	Opran George		București		Inginer		
259	Opran Potârcă	1875		Unirii	Inginer		
260	Pandele George	1873	Zărnești, Argeș	Salvării	Telegrafist		Absolvent al învățământului secundar

[13] Șters de Înalta Curte de Casație, decizia nr. 56/1906.
[14] Șters de Înalta Curte de Casație, decizia nr. 49/1906.
[15] Șters de Înalta Curte de Casație, decizia nr. 81/1906.

Nr. crt.	Numele alegătorului	Anul nașterii	Locul nașterii	Domiciliul (Strada)	Profesia	Venit anual	Proprietăți sau dispensa
261	Panfil D.				Profesor		Licențiat
262	Panfil Ion[16]	1881	Băiceni, Botoșani	Exercițiu	Sub-locotenent		Absolvent al învățământului secundar.
263	Paraschivescu I.	1860	Mizil, Buzău	Târgu de Afară	Director		Dispensă de cens
264	Paximade Ernest	1868	București	Egalitatea	Avocat		
265	Păiș Ion	1848	Păcioiu, Muscel	Brătianu	Pensionar		
266	Pănciulescu Victor	1884	Budeasa, Argeș	Șerban Vodă	Proprietar	2000	Moșie în Budeasa
267	Păunescu Lazăr	1873	oltenița		Șef portărei		Licențiat în Drept
268	Pârvanovici A.				Căpitan		Student în matematici
269	Pârvanovici Constantin	1839	Pitești	Târgu din Vale	Comerciant	800	
270	Pârvanovici P. Theodor	1858	Pitești	Mavrodolu	Comerciant	900	
271	Pârvulescu Dimitrie	1860	Pitești	Șerban Vodă	Militar	3500	
272	Pârvulescu N.G.	1865	Ploiești	Sf. Vineri	Comerciant		Absolvent al cursului secundar
273	Pelinescu Z. Sevastian	1875	Pitești	Șerban Vodă	Funcționar		Absolvent a 4 clase secundare
274	Penciu Ion	1873	Galați	Bulevard	Funcționar		Absolvent al școlii comerciale
275	Penescu Ghiță	1846	Ploiești	Craiovei	Cizmar	1200	
276	Periețeanu Alexandru				Inginer		
277	Petculescu Ion	1849	Curtea de Argeș	București	Preot		
278	Petrescu Constantin	1853	Pitești	Șerban Vodă	Funcționar		Apărător
279	Petrescu Gheorghe	1881	Curtea de Argeș		Ofițer		Absolvent a 6 clase liceale
280	Petrescu Ion			Șerban Vodă	Proprietar		Proprietate în Pitești
281	Petrescu Ioniță	1854	Golești, Muscel	Craiovei	Brutar	800	
282	Petrescu Oprea	1870	București		Inginer c.		Inginer conductor
283	Petrescu Ștefan[17]	1872	Focșani, Putna	Frații Golești	Lăcătuș		Absolvent al școlii de meserii focșani.
284	Petrovici Constantin		Dăngești, Argeș	Egalitatea	Cârciumar		Înscris cu sentința Tribunalului nr. 204
285	Popescu A. Emanoil	1863	Crâmpoaia, Olt	Lascăr Catargiu	Funcționar		Absolvirea Seminarului
286	Popescu Anastasie				Sub-locotenent	2500	Moșie în raionul Curtea de Argeș
287	Popescu Chiriță	1841	București	Șerban Vodă	Pensionar		Ofițer în retragere
288	Popescu Constantin	1849	București	Trivalea	Medic		Medic veterinar

[16] Șters de Înalta Curte de Casație, decizia nr. 55/1906.
[17] Șters de Înalta Curte de Casație, decizia nr. 73/1906.

Nr. crt.	Numele alegătorului	Anul nașterii	Locul nașterii	Domiciliul (Strada)	Profesia	Venit anual	Proprietăți sau dispensa
289	Popescu D. Ion	1877	Pitești	Șerban Vodă	Proprietar	2600	Absolvent învățământ secundar
290	Popescu D. Nicolae	1868	Pitești	Șerban Vodă	Magistrat	2000	
291	Popescu Dimitrie	1843	Macedonia	Craiovei	Proprietar	1100	
292	Popescu Dionisie	1850	Buzău	Trivalea	Cârciumar		Case în Pitești
293	Popescu G. Toma	1884	Pitești				Absolvent a 7 clase liceale
294	Popescu George	1847	Ciumești, Muscel	București	Preot		
295	Popescu H. Ion[18]	1877	Pârlita, Teleorman	Cuza Vodă	Funcționar		Absolvent a 4 clase secundare.
296	Popescu Ion	1859	Pitești	Șerban Vodă	Funcționar		Absolvent învățământ secundar
297	Popescu M. Ion[19]	1867	Moșoaia, Argeș	Exercițiu	Funcționar		Absolvent al școlii de meserii Pitești.
298	Popescu Popovici Sofronie	1838	Transilvania	Brătianu	Pensionar		
299	Popescu Stoica				Student		Absolvent al cursului secundar
300	Popescu Ștefan	1875	Baia de Aramă		Inginer c.		Inginer conductor
301	Popescu Vasile	1875	Iași		Avocat		Licențiat în Drept
302	Poponea N.[20]	1873	Ocnele Mari, Vâlcea	Tudor Vladimirescu	Mecanic		Absolvent al școlii de meserii Râmnicu Vâlcea.
303	Popovici Grigore			Șerban Vodă	Inginer		
304	Posescu Ion	1858	Târgu Neamț		Proprietar	2000	
305	Poșircă Ionescu Iancu		Pitești	Primăverii	Cârciumar	1060	Imobile în Pitești
306	Predescu Aureliu	1877	Râmnicu Vâlcea	Tabaci	Funcționar		Absolvent al cursului secundar
307	Proistosescu Dumitru	1877		Egalitatea	Funcționar		Licențiat în Drept
308	Purcăreanu George	1879	Pitești	Al. Lahovari	Liber		Absolvent al învățământului secundar
309	Purcăreanu I. Ion	1872	Pitești	Șerban Vodă	Avocat	1600	
310	Purcăreanu T. Anastase	1836	Purcăreni, Muscel	Sf. Vineri	Cofetar	6500	
311	Purcăreanu T. Lambe	1838	Purcăreni, Muscel	Șerban Vodă	Proprietar	2000	
312	Purcăreanu Victor	1880	Pitești		Student		Student în Drept
313	Racoviceanu Grigorie	1830	Racovița, Muscel	Brătianu	Pensionar	13054	
314	Rădileanu N. Ion	1850	Pitești	Șerban Vodă	Avocat		

[18] Șters de Înalta Curte de Casație, decizia nr. 38/1906.
[19] Șters de Înalta Curte de Casație, decizia nr. 394/1906.
[20] Șters de Înalta Curte de Casație, decizia nr. 69/1906.

Nr. crt.	Numele alegătorului	Anul naşterii	Locul naşterii	Domiciliul (Strada)	Profesia	Venit anual	Proprietăţi sau dispensa
315	Răducanu Atanase	1877	Piteşti	Smeura	Student		Absolvent al învăţământului secundar
316	Răducanu Mihail				Student		Absolvent curs secundar
317	Rădulescu Florea	1874	Stoileşti, Argeş	Obor	Avocat		Licenţiat în Drept
318	Rădulescu G.	1853	Groşi		Diriginte		Moşia Groşi, case în Piteşti
319	Rădulescu G. Ion			Şerban Vodă	Telegrafist		Absolvent a 7 clase liceale
320	Rădulescu G. Nae	1850	Budeasa, Argeş	Şerban Vodă	Avocat		
321	Rădulescu I. George	1859	Piteşti	Brătianu	Medic	3000	
322	Rădulescu Ioan	1869	Piteşti	Craiovei	Apărător		
323	Rădulescu Nae			Egalitatea	Inginer		
324	Rădulescu R. Ion	1866	Caracal	Obor	Comerciant		Absolvent învăţământ secundar
325	Rătescu G. Constantin	1868	Focşani, Putna	Egalitatea	Magistrat		
326	Rătescu Gheorghe[21]				Telegrafist		Absolvent a 6 clase liceale.
327	Rătescu I. Constantin		Piteşti		Avocat		Licenţiat în Drept
328	Rătescu I. Ioan		Piteşti		Student		Absolvent al învăţământului secundar
329	Râmniceanu M. Adrian	1867	Târgu Jiu		Funcţionar	600	
330	Rusescu D.H.	1877	Piteşti	Ţepeş Vodă	Funcţionar		Absolvent al cursului secundar
331	Rusu Dumitru	1855	Bereşti, Argeş	Giurgiu	Muncitor		Înscris cu sentinţa Tribunalului nr. 186
332	Rusu Ilie			Craiovei	Proprietar	1200	Case şi pământ în Piteşti
333	Saletas P. Igiroşanu	1866	Azuga	Bulevard	Funcţionar	2000	Proprietăţi în Azuga
334	Sălcescu Ioan	1854	Merişani	Scoroboaia	Preot		
335	Schiel Ernest	1861	Transilvania	Şerban Vodă	Farmacist		
336	Schircanyer George	186..	Transilvania	Şerban Vodă	Farmacist	2000	
337	Serafim V. Nicolae	1845	Bucureşti	Bulevard	Profesor	2000	
338	Serbescu N.D.	1868	Bucureşti	Brătianu	Inginer		Inginer conductor
339	Sicar Emanoil	1863	Bucureşti	Egalitatea	Proprietar	2000	
340	Sifft Friderich	1855	Piteşti	Şerban Vodă	Farmacist		
341	Sillo Anton				Pensionar		
342	Simionescu G. Marcu		Piteşti	Industriei	Student		Absolvent al cursului secundar

[21] Şters de Înalta Curte de Casaţie, decizia nr. 261/1906.

Nr. crt.	Numele alegătorului	Anul nașterii	Locul nașterii	Domiciliul (Strada)	Profesia	Venit anual	Proprietăți sau dispensa
343.	Simionescu Ghiță	1850	Pitești	Șerban Vodă	Băcan	5000	
344.	Simionescu N. Constantin		Pitești	Șerban Vodă	Arhitect		
345.	Simionescu P. Florea	1863	Pitești	Șerban Vodă	Comerciant	1200	Case în Pitești
346.	Sion Alexandru	1866	Vaslui		Sub-locotenent	1200	Case în Pitești
347.	Sion Leon	1871	Răstoria, Putna	Țepeș Vodă	Inginer		Absolvent al cursului secundar
348.	Slăvescu Corneliu	1872	Târgu Jiu	Cloșenești	Locotenent	1342	Proprietăți în Berilsăvești, Perișani, Argeș
349.	Slăvescu M. Constantin	1877	Pitești	Egalitatea	Funcționar		
350.	Socaciu Ion				Avocat		Licențiat în Drept
351.	Socolescu Nicolae	1852	Pitești	Șerban Vodă	Medic		
352.	Solomon Ion	1863	Modes, Bacău	Trivalea	Funcționar		Absolvent al cursului secundar
353.	Spirescu Constantin	1854	Câmpulung	Șerban Vodă	Funcționar	2500	
354.	Spiroiu Constantin	1852	Câmpulung	Egalitatea	Militar	1200	
355.	Stamatiu George				Inginer		
356.	Stăncescu Em.[22]	1883	Craiova		Căpitan	2000	Case în București
357.	Stăncescu Ispir	1845	Pitești	Șerban Vodă	Pensionar		Absolvirea învățământului secundar
358.	Stănescu Nicolae	1883	Pitești		Student		Bacalaureat
359.	Stănescu Pandele	1877	Craiova		Funcționar		Absolvent a 4 clase secundare
360.	Stănescu Ștefan	1883	Pitești	Târgu din Vale	Funcționar		Absolvent a 4 clase secundare
361.	Stănulescu Coriolan		Brăila	Craiovei	Inginer		
362.	Stătescu Dimitrie	1842	Pitești	București	Funcționar	2500	
363.	Stătescu Toma	1836	Pitești	Șerban Vodă	Pensionar		
364.	Steriad Teodor	1841	Pitești	Brătianu	Comerciant	1500	
365.	Steriade Alexandru	1880	Pitești	Brătianu	Comerciant		Patentar clasa I
366.	Stoenescu G.	1873	Câmpulung		Farmacist	800	Moșie în Drăgășani
367.	Stoenescu Haralambie	1862	Mizil, Buzău	Bulevard	Magistrat		
368.	Stoenescu N. George	1865	Măncești, Olt	Țepeș Vodă	Funcționar		Case în Pitești
369.	Stoianovici Nae	1848	Pitești	Sf. Vineri	Comerciant	600	
370.	Stoicănescu Vasile			Bulevard			Licențiat în Drept și Litere
371.	Suciu Petre	1854	Transilvania	Țepeș Vodă	Pensionar		

[22] Șters de Înalta Curte de Casație, decizia nr. 383/1906.

Nr. crt.	Numele alegătorului	Anul nașterii	Locul nașterii	Domiciliul (Strada)	Profesia	Venit anual	Proprietăți sau dispensa
372.	Șerbănescu G. Constantin	1863	Pitești	Șerban Vodă	Băcan	650	
373.	Șerbănescu George	1857		Sf. Vineri	Cherestegiu	1500	
374.	Șerbănescu P.				Căpitan	1200	Proprietăți în Purcăreni
375.	Ștefănescu Constantin	1857	București	Viilor	Apărător		Dispensă de cens fiind apărător
376.	Ștefănescu Ion	1858	Craiova	Bulevard	Funcționar	600	Case noi, venit 600 (neimpuse)
377.	Ștefănescu Nicolae	1868	București	Doamna Bălașa	Avocat		Licențiat în drept
378.	Ștefănescu Oprea Marin	1874	Pitești	Egalitatea	Cârciumar	2000	
379.	Ștefănescu Șerbu	1879	Rucăr, Muscel	Egalitatea	Sub-locotenent		Absolvent învățământ secundar
380.	Ștefănescu Ștefan[23]	1840	Caragele, Buzău	Mihai Vodă	Liber		Absolvent al Seminarului din Buzău
381.	Tănăsescu Ion			Șerban Vodă	Avocat		
382.	Tâmpeanu A. Nicolae	1878	Mălin, Fălciu	Lascăr Catargiu	Funcționar		Absolvent al învățământului secundar
383.	Tâmpeanu Nicolae	1845	Pitești	Șerban Vodă	Pensionar	2500	Ofițer în retragere
384.	Teodorescu Costică	1863	Ștefănești, Mușcel	Centru	Cârciumar	1200	Case și prăvălii în Pitești
385.	Teodorescu Richard	1871	Turnu Severin	Frații Golești	Funcționar		Absolvirea învățământului secundar
386.	Teodorescu Ștefan	1857	Pitești	Știubeu	Preot		
387.	Teodorescu Tiberiu	1878	Benea, Teleorman	Craiovei	Licențiat		
388.	Teodorescu Vasile	1863	București	Brătianu	Magistrat		
389.	Teodorescu Vasile	1860		Șerban Vodă	Comerciant	4200	
390.	Teodorescu Zanfir	1867		Brătianu	Căpitan	1200	Case în Pitești
391.	Teodoru Petre	1866	Huși, Fălciu	Aurora	Apărător		
392.	Teohari Emil N.	1865	Iași	Șerban Vodă	Profesor		Licențiat în Matematici
393.	Tomescu Gheorghe				Impiegat		Absolvent a 5 clase secundare
394.	Trepteanu C. Emil	1864		Brătianu	Inginer		
395.	Triandafil D. Gheorghe	1881	Pitești	Obor	Student		Bacalaureat
396.	Triandafil Dimitrie	1850	Pitești	Târgu de Afară	Proprietar	900	

[23] Șters de Înalta Curte de Casație, decizia nr. 44/1906.

Nr. crt.	Numele alegătorului	Anul nașterii	Locul nașterii	Domiciliul (Strada)	Profesia	Venit anual	Proprietăți sau dispensa
397	Trifonescu Toma	1854	Pitești	Egalitatea	Avocat		
398	Tudorescu S. Ion	1849	Pitești		Institutor		
399	Tudorescu Tudorică	1840	Pitești	București	Pescar	1000	
400	Tutănescu Bacria N.	1869	Tutana, Argeș	Șerban Vodă	Silvicultor		Diplomat în Științele agriculturii și silviculturii
401	Uimămei Traian			Craiovei	Comerciant	1250	Case în Pitești, vie în Ștefănești
402	Urian George	1849	Câmpulung	Șerban Vodă	Magistrat	1000	
403	Urzică Marin	1856	Moșoaia, Argeș	Salvării	Preot		
404	Varlem Ion			Craiovei	Doctor	2600	Doctor în Medicină
405	Vasilescu Constantin	1863	Costești, Argeș	București	Avocat		
406	Vasilescu Gh.	1884	Pitești	Cuza Vodă	Student		Student în Drept
407	Vasilescu N.	1874	Pitești	Bulevard			Absolvent învățământ secundar
408	Vasilescu V.		Bârlad, Tutova	Șerban Vodă	Impiegat		Absolvirea Seminarului din Huși
409	Vasiliu Agate	1845	Pitești	Brătianu	Comerciant	1200	
410	Vasiliu D. Mihail	1873	Costești, Argeș	Târgu de Afară	Proprietar	2200	
411	Vasiliu Ghica	1850	Pitești	Craiova	Comerciant	800	
412	Văruicu G.	1875	Crucișoara, Argeș	Băilor	Licențiat		Licențiat în Drept
413	Vâlsănescu I.V.	1880	Curtea de Argeș	Primăverii	Avocat		Licențiat în Drept
414	Velicu Atanasiu[24]				Licențiat		
415	Venescu Toma	1862	Pitești	Bulevard	Funcționar		Absolvirea învățământului secundar
416	Venier Constantin				Maior	700	Case în Pitești
417	Vestinian A. Octavian[25]	1881	Pitești	Băilor	Student		Student în Drept
418	Vestinian Alexandru	1853	Slatina	Știubeu	Avocat	2000	
419	Vestinian N. Victor			Șerban Vodă	Profesor		
420	Vișineanu Nicolae	1836	Costești, Argeș	Bulevard	Preot		
421	Vlădescu C.			Brătianu	Locotenent colonel	2000	Proprietate în București
422	Vlădescu Pompiliu	1872	Hârtiești, Muscel	Lascăr Catargiu	Magistrat	2500	Case în București și Pitești
423	Voiculescu Constantin	1877	Alexandria		Impiegat		Absolvent a 4 clase gimnaziale

[24] Șters de Înalta Curte de Casație, decizia nr. 62/1906.
[25] Șters de Înalta Curte de Casație, decizia nr. 77/1906.

Nr. crt.	Numele alegătorului	Anul nașterii	Locul nașterii	Domiciliul (Strada)	Profesia	Venit anual	Proprietăți sau dispensa
424.	Voiculescu George	1856			Cârciumar	600	Case și prăvălii în Pitești
425.	Vuia Alexandru	1863	Caraș Severin	Brătianu	Inginer		
426.	Vulpescu Ion	1862	Buzău		Funcționar		Înscris cu sentința Tribunalului nr. 302
427.	Zaharia D. Ion				Magistrat	2700	Licențiat în Drept. Proprietăți în București
428.	Zanfirescu D.				Căpitan	3500	Proprietăți în Ialomița și case în Pitești
429.	Zanfirescu Gheorghe	1856	Câmpulung	Egalitatea	Căpitan	2100	Moșie în jud. Olt
430.	Zanfirescu Mihail	1861	București	Bulevard	Proprietar	2000	Moșie Vulpești, case în Pitești și București
431.	Zănescu M. Constantin	1855	Bibești, Gorj	Târgu de Afară	Comerciant	800	
432.	Zănescu M. Ion	1853	Bibești, Gorj	Târgu de Afară	Comerciant	800	
433.	Zăvoianu Andrei Nae	1845	Pitești	Craiovei	Cojocar	700	
434.	Zguriadescu Constantin	1878	București	Șerban Vodă	Funcționar		Licențiat în Drept

În asemănare cu dispozițiunile art. 10 din legea pentru alegerea consiliilor comunale, Consiliul comunal al acestei comune de la afișarea listelor provizorii până la 12 februarie a.c., ora 6 seara, pronunțându-se asupra contestațiunilor primite, a încheiat în mod definitiv prezenta listă care conține 434 persoane cu drept de alegători în Colegiul I Comunal pe anul 1906[26].

Modificările introduse în această listă sunt:

S-a adăogat având censul legal d-lor: Dan I. Teodor, Georgiade Alexandru inginer și locotenent Slăvescu Corneliu.

S-a adăogat cu dispensă de cens d-lor: Aricescu C. Mihail, absolvent al gimnaziului real din Craiova, Aricescu C. Vasile, Boga Dimitrie, Ghioculescu Vasile, Iordăchescu Ion, Olaru Ion și Popescu H. Ion, fiind absolvenți a 4 clase secundare; Constantinescu Ion, absolvent al școlii de meserii din Turnu Măgurele, Ciuculescu C. Petre licențiat în Drept, Dinulescu Vasile medic veterinar, Ionescu Mihail licențiat în Drept, Mihalaichescu G. absolvent al școlii de meserii din Râmnicu Vâlcea, Melcescu G. C. revizor școlar, Popescu M. Ion absolvent al școlii de meserii din Pitești, Petrescu Ștefan absolvent al școlii de meserii din Focșani, Poponea N. absolvent al școlii de meserii din Râmnicu Vâlcea și Vasilescu V. absolvent al Seminarului din Huși și

[26] După operarea adăugirilor și ștersăturilor la lista tipărită, au mai rămas de fapt 411 alegători (n.n.).

certificatul nr. 622/72.

S-a șters d-nii: Andreescu Paraschiv și Chicoș George ne mai domiciliind în acest oraș. La d-nu Ghițescu Matei s-a făcut rectificare și la d-nu Vestimian N. Victor s-a trecut cu numele Vestemeanu N. Victor conform cererii d-lor.

S-a șters fiind mort d-nu Brătianu N.N.

Noi, Primarul comunei urbane Pitești, publicăm prezenta listă cu deslușire ca orice alegători nemulțumiți, fie că vor fi figurat sau nu înaintea consiliului, pot apela la Onor. Tribunal local în termen de 5 zile conform art. 11 din legea pentru alegerea consiliilor comunale, conform autorizației dată de consiliul comunal.

Primar, Al. M. Vestinian
Secretar, I. Vulpescu
12 februarie 1906

Serviciul Arhive Naționale Istorice Centrale (SANIC), Ministerul de Interne, Divizia Administrației Comunale, dosar nr. 1908/1906, f. 20-21.

Concluzii

În articolul de față facem o analiză și o prezentare a listei electorale care s-a tipărit cu ocazia alegerilor de primar pentru orașul Pitești din anul 1906. Această listă este o prezentare completă a patriciatului urban (cu excepția minoritarilor care nu aveau cetățenie română) cu drept de vot cenzitar (adică cu un venit anual de minim 600 lei), din anul 1906, care conține date personale: numele, anul și locul nașterii, domiciliul (strada), ocupația, venitul anul, proprietățile deținute, dispensa. Aceste date sunt importante pentru că ele reflectă aspecte sociale și economice importante pentru orașul Pitești din anul 1906.

THE ELECTORAL COLLEGE OF THE CITY OF PITEȘTI IN 1906

Abstract

In this article we make an analysis and presentation of the electoral list that was printed on the occasion of the mayoral elections in the city of Pitesti in 1906. This list is a complete representation of the urban patriciate (with the exception of minorities who did not have Romanian citizenship) with the right to vote based on qualification (that is, with an annual minimum income of 600 lei) from the year 1906, containing personal data: name, year and place of birth, address (street), occupation, yearly income, owned property, dispensation.

These data are important because they reflect important social and economic aspects in the city of Pitesti in 1906.

MUZEUL JUDEȚEAN ARGEȘ
ARGESIS, *STUDII ȘI COMUNICĂRI*, seria ISTORIE, **TOM XXIX**, 2020, p. 243-262

OPERAȚIUNILE „DETAȘAMENTULUI TABLA BUȚII” ÎN PERIOADA CÂT A FOST SUBORDONAT DIVIZIEI 3 INFANTERIE (29 SEPTEMBRIE - 3 OCTOMBRIE ȘI 22-25 NOIEMBRIE 1916)

CORNEL ȚUCĂ*
CORNEL POPESCU**

În împrejurimile Brașovului, trupele române din compunerea Armatei a II-a au dus în intervalul 24-26 septembrie 1916 lupte îndârjite cu forțele inamice, reușind să oprească ofensiva acestora pe linia defensivă: Brașov - Sânpetru – Bod. În fața pericolului reprezentat de forța atacului germano-austro-ungar, Armata a II-a română, a ordonat marilor unități subordonate ducerea luptei de rezistență pe culmile de nord ale Carpaților[1].

Diviziei 3 Infanterie, care era subordonată operativ Corpului 3 Armată[2], în acest context strategic general i s-a ordonat să acopere văile Teleajenului și Doftanei, la Pasul Bratocea și Pasul Tabla Buții, cu trupele din compunere. Drept urmare, divizia a primit ordinul să ocupe „o poziție defensivă, care să asigure legătura atât cu Corpul 2 Armată (la sud, către centru), cât și cu Grupul „General Arghirescu” (la dreapta)”.

Pe acest nou aliniament, Divizia 3 trebuia să completeze lucrările de la Osanez[3] și Slon[4] - Cota 1.267 **[**vezi *Schița nr. 1***]**, care asigurau acoperirea directă a celor două văi, precum și pe cele de la Vama Buzăului, de pe dealurile Fetii și Feketeh (Cota 1.096). În mod cu totul special, Divizia 3, a primit ordin ca: „Pasul Tabla Buții[5] să fie bine organizat și păzit cu un regiment, așa, încât, să fie

---

* Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria”, Filiala Județeană Argeș.
** Muzeul Județean Argeș, Pitești.

1 O variantă parțial modificată a prezentei comunicări, cu titlul: *Operațiunile Diviziei 3 Infanterie de la Tabla Buții, oglindite în lucrarea autorilor Cornel Popescu, Cornel Țucă: Divizia 3 Infanterie („Divizia Stâncă”), 1916-1918*, a fost expediată spre publicare în „Anuarul” Fundației Traian Cepoiu, anul 2019.

2 La pace, Divizia 3 Infanterie făcea parte din organigrama Corpului 2 Armată.

3 Osanez – vama și pichetul vechi de grăniceri austro-ungar, situat la întâlnirea dintre văile Târlungului cu Doftana. Menționăm, informațiile ne-au fost oferite de istoricul Traian Cepoiu.

4 Comuna Cerașu, Județul Prahova.

5 Mai este denumit și: Pasul Tătarului.

asigurată debușarea spre Budila și Zizin; iar legătura între Osanez și Dealul Stânei (de la Vama Buzăului) să se facă pe șoseaua Dobromir" **[**vezi Anexa nr. 1**]**.

Însă, din păcate, ordinul Corpului 3 Armată a fost primit cu întârziere de divizie; făcând ca nu toate dintre dispozițiile sale (mai ales ocuparea gurei defileurilor la Satulung[6] sau legătura spre Cernatu) să mai poată fi executate. În special ocuparea Pasului Tabla Buții s-a dovedit a fi extrem de dificilă, căci: „de la Zizin la Tabla Buții, comunicația se transforma în o potecă; deci, aprovizionarea cu muniții și [trecerea] trăsurilor infanteriei nu s-ar fi putut face pe acolo". Luând act de această stare de fapt, comandantul Diviziei 3 s-a văzut obligat să solicite ca: „acest Pas să fie ocupat cu trupe din țară" **[**vezi Anexa nr. 2**]**[7].

Aceasta a fost cauza pentru care ordinul: „categoric al Corpului 3 Armată **[**vezi Anexa nr. 3**]**, de a se trimite peste munți trupe, pentru a face față unei coloane inamice ce s-ar fi îndreptat spre Budila (la Tabla Buții), n-a putut fi executat; căci, la gura defileurilor, inamicul făcuse imposibilă comunicarea de pe o vale pe alta, iar peste munți legătura era problematică"[8].

Concomitent, pe acest front, bombardamentul: „violent de artilerie grea a inamicului, pe de-o parte, și infiltrațiile metodice ale recunoașterilor sale, tari, cu mitraliere, pe de altă parte, fac să se [re]cunoască necesitatea ca organizarea trupelor pe fruntarie[9] să fie temeinică, pe mai multe linii și pe grupe de apărare, corespunzătoare drumurilor de acces printre munți".

Tocmai din aceste motive și în acest scop, potrivit, mai ales, necesității ca: „pozițiile de pe frontieră să fie apărate cu cea mai mare îndărătnicie, posibilă", s-a ordonat de Armata a II-a luarea următoarelor măsuri:

a) Îmbunătățirea, prin lucrări de sapă și accesorii, întăririlor deja executate pe frontieră;

b) Repartizarea trupelor pe direcțiile de acces, hotărându-se:

- „pentru Divizia a 3-a Pasul Bratocea, cu un detașament la Pasul Predeluș, pe culmea despărțitoare a văilor superioare a celor două Doftane";

- spre Buzău, legătura să se facă: „cu trupele Diviziei 6 Infanterie; iar, spre Predeal, cu acelea ale Diviziei 21 [Infanterie]".

c) Retragerea de pe frontiere, nu se putea face: „decât pe baza unui ordin scris, pe eșaloane și pe poziții din vreme recunoscute".

---

6 Azi înglobat Săcele. În documentele vremii apare înscris: „Satu Lung".

7 Cornel Popescu, Cornel Țucă, *Divizia 3 Infanterie („Divizia Stâncă"), 1916-1918*, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2019, Volumul I: *Rezumatul istoricului Campaniei: 1 august 1916–1 iulie 1918*, p. 117-118.

8 *Idem*.

9 Frontieră/graniță.

Trebuie specificat faptul că, în linii generale, acestea au fost măsurile ordonate pentru asigurarea acoperirii frontierei noastre în acest sector al frontului.

În urma luptelor duse de la 15 august până la 1 octombrie 1916, Diviziei 3 Infanterie mai dispunea ca forță umană de: 268 ofițeri și 13.712 subofițeri și trupă (cu 11.324 baionete). La aceeași dată, divizia mai dispunea de: 48 de tunuri și 6.877 cai; având muniția disponibilă depozitată în: 82 chesoane, cea de infanterie, și 258 chesoane, cea de artilerie, deosebit de muniția aflată în dotarea militarilor[10].

Cu aceste forțe umane și materiale disponibile, trupelor din compunerea Diviziei 3 Infanterie, au dus grele lupte de apărare pe frontiera carpatină în intervalul 29 septembrie-23 noiembrie 1916. Remarcăm: retragerea trupelor diviziei de pe frontiera carpatină nu s-a datorat forței atacurilor inamicului, ci conjuncturii generale a frontului din Muntenia, pentru evitarea încercuirii lor.

1. *Distribuirea forțelor pe cele trei defileuri*[11].

În fața presiunii exercitate de inamic asupra trupelor dispuse în apărare la sud de Osanez, Divizia 3 Infanterie, s-a văzut obligată s- ordone retragerea succesivă și, eventual, desfășurarea luptelor în cele două defileuri: Bratocea și Predeluș. Ca urmare, începând cu data de 27 septembrie 1916, Divizia a început mișcarea de retragere, mai întâi cu unitățile din compunerea Brigăzii 5 Infanterie: Regimentul „Argeș” nr. 4, întărit cu o baterie de 53 mm și 1 pluton cavalerie, a fost dirijat spre Predeluș; iar, Regimentul „Radu Negru” nr. 28, a fost trimis pe drumul Osanez - Bratocea **[**vezi *Schița nr. 1***]**.

La originea Văii Tesla, Regimentul „Radu Negru” nr. 28, s-a oprit din marș și a lăsat aici, în avanposturi, Batalionul III; continuând retragerea, cu primele două batalioane, prin Bratocea, Cheia, km. 80, Valea Pridvoarei, Valea Teleajenului, spre Tabla Buții.

Regimentul, sosit aici, a primit ordinul - în ciuda faptului că Pasul Tabla Buții, din punct de vedere operativ, cădea în sectorul de front repartizat Diviziei 6 Infanterie – ca, mai întâi, să: „facă față unei coloane inamice ce înainta dinspre Budila spre Bodzávam[12]; care ar fi putut amenința siguranță trupelor de la Bratocea **[**vezi Anexa nr. 4**]** și pe urmă să apere poziția Tabla Buții, până la noi ordine”.

A doua zi, 28 septembrie, inamicul a încercat învăluirea trupelor Brigăzii 6 Infanterie; care, însă, a rezistat toată ziua pe Dealul Pala, fiind obligată să se retragă în Pasul Bratocea **[**vezi Anexa nr. 5**]**. Cu această ocazie, brigada a retras cu ea și Batalionul III din Regimentul „Radu Negru” nr. 28. În aceeași zi,

[10] Cornel Popescu, Cornel Țucă, *op. cit.*, p. 118-119.
[11] *Idem*, p. 119-123.
[12] Vama Buzăului.

batalioanele I și II din Regimentul „Radu Negru” nr. 28 ajung la Tabla Buții; pe care: „o găsesc goală, o ocupă și împing patrulele până spre Vama Buzăului”.

Între timp, artileria diviziei a ocupat o poziție de rezistență: cu Regimentul 6 Artilerie pe Plaiul Sterp și cu Divizionul I din Regimentul 2 Obuziere, mai înapoi, la Pichetul de grăniceri. Celelalte „trupe si servicii”, din compunerea diviziei, s-au aflat dislocate: „în Cheia, la Mănăstirea Suzana și Homorâciu”. Mişcarea diviziei a fost complet terminată în cursul zilei de 29 septembrie, la ora 14,30.

În aceeași zi, prinzând de veste, inamicul, a atacat în forță Detașamentul „Predeluş” cu 2 batalioane şi cu artileria grea, învăluindu-i ambele flancuri şi obligându-l să se retragă, luptând pas cu pas, spre Trăisteni, până la tranșeele existente pe frontiera româno-austro-ungară. Linia frontului ocupat de inamic la aceea dată era jalonată de: „Pichetul unguresc (la Predeluş), Vama Ungurească (la Bratocea) şi Vama Buzăului (la Tabla Buții)” **[**vezi Anexa nr. 6**]**.

Noua configurație a frontului, a determinat Divizia 3 Infanterie să adopte o nouă grupare a forțelor din compunere, astfel ca, gruparea lor, să fie: „cât mai judicioasă, mai potrivită atât terenului, cât și forțelor corespunzătoare adverse”. Tot odată, divizia a luat măsuri: „ca să se facă puternice recunoașteri ofensive pe fiecare din direcții; acțiuni care au avut loc în zilele de 30 septembrie - 2 octombrie 1916.

În acest context, *Detașamentului „Tabla Buții”,* i s-a ordonat: „cu batalioanele I și II din Regimentul „Radu Negru” nr. 28 și Batalionul I din Regimentul „Argeş” nr. 4, să înainteze în direcția satului Vama Buzăului, să învăluie ambele flancuri [ale forțelor inamice] (se semnalaseră doar 2 companii) și să le captureze, în noaptea de 1/2 octombrie” **[**vezi Anexele nr. 7, 8 şi 9**]**. Ca urmare a ordinului primit, Detașamentul, după: „ce s-a constituit la Cantonul grănicerilor de la Tabla Buții, a înaintat până la satul Vama Buzăului, pe care l-a găsit gol; a așezat aici avanposturi și a raportat, prim ștafetă, situația (ora 13,00, ziua de 2 octombrie 1916)”.

Mitralieră pe poziție.

Însă, între timp, în urma în urma luptelor desfășurate în zona Buzău, inamicul a fost respins și, în retragerea lui pe direcția nord/vest, a ajuns la Tabla Buții, care nu mai era la aceea oră apărată de trupe române. Situația aceasta a apărut în urma executării prevederilor ordinului anterior al Diviziei 3 Infanterie, potrivit căruia trebuia: „Să se ia toate trei batalioanele de pe poziția ocupată [Tabla Buții], gonind de pe acolo pe cei câțiva milițieni, care patrulau de la Crucea Mandei spre frontieră, și o companie de milițieni din Regimentul 72 Infanterie”[13].

Detașamentul „Tabla Buții”, după ce a ajuns în Vama Buzăului a trimis, printr-o ștafetă, un raport comandamentului diviziei. Dar, pe traseu, ștafeta Detașamentului a fost capturată de inamic, care, în acest mod, află din conținutul raportului acestuia situația din zonă și: „atacă avanposturile de la Vama Buzăului, întărește în același timp trupele de la Tabla Buții, de la două campanii la un batalion **[**vezi *Schița nr. 2***]”**.

Detașamentul „Tabla Buții”, din această cauză, a fost obligat: „să rupă lupta și, pe înserate, începe retragerea, considerând misiunea terminată. Ajuns la Pichetul Tabla Buții află, cu surprindere, că i s-a tăiat retragerea, atacă pe inamic de front cu 1 batalion și de flanc, pe P[ârâul] Stânei, cu altul, îl respinge făcându-i 100 morți, luându-i și numeroși prizonieri și își reocupă poziția”. În urma luptei, Detașamentul a suferit următoarele pierderile umane: morți - 2 ofițeri și 7 trupă; iar răniți - doi ofițeri și 47 trupă.

[13] Dublura la mobilizare a Regimentului „Mircea” nr. 32.

Divizia 3 Infanterie, în aceeași perioadă cu desfășurarea evenimentelor mai sus prezentate, neprimind nicio știre de la Divizia 6 Infanterie despre restabilirea legăturii cu Detașamentul „Tabla Buții” (trimis la Vama Buzăului), a socotit: „cele trei batalioanele ca fiind pierdute”. Față de situația creată, divizia a trimis Batalionul III din Regimentul „Radu Negru” nr. 28, de la Bratocea, spre Tabla Buții - pe care, apoi, l-a rechemat după o zi.

Divizia 3, concomitent cu acest batalion, a mai trimis spre Tabla Buții și Compania 1 din Regimentul 6 Vânători și o baterie din Regimentul 6 Artilerie, deosebit: „de un pluton cavalerie, pe Valea Teleajenului; ba s-a alarmat și populația din Slon de [către] milițienii [retrași], care au anunțat că Tabla Buții a căzut pe mâinile inamicului”.

Poziția de la Tabla Buții a fost reocupată de trupele române în ziua de 3 octombrie 1916. Astfel că, din această zi, Detașamentul „Tabla Buții” a intrat direct sub ordinele Corpul 3 Armată, ieșind din subordinea Diviziei 3 Infanterie. La aceasta dată, despre inamic, s-a aflat cu certitudine că efectivele lui dispuse „pe Valea Buzăului și spre Tabla Buții”, făceau parte din Divizia 89 Infanterie germană.

De la această dată și până la începerea retragerii de pe poziții, Detașamentul „Tabla Buții a acționat sub comanda Corpului 3 Armată, operațiunile desfășurate de acesta în respectiva perioadă ne mai fiind conduse de Divizia 3 Infanterie.

2) Măsuri luate în vederea retragerii și executarea etapei de retragere: Bratocea - Calvini [14].

Încă din data de 16 noiembrie 1916, Marele Cartier General român, ca urmare directă a străpungerilor realizate de inamic pe Frontul de nord, eșecului armatelor ruse în Dobrogea, precum și nesosirii acestora la timp în Muntenia, a dispus: „retragerea generală și evacuarea Munteniei. Evidențiem, cu referire la această retragere generală, că trupele Diviziei 3 Infanterie: „au început-o exact din locul unde fuseseră așezate la începutul lui octombrie. Aproape două luni, ele nu cedaseră nici un metru din pământul a cărui pază li se încredințaseră. Ca urmare, comandamentele din subordinea iau măsuri ca această grea operațiune să se facă în cât mai bune condiții”.

Măsurile preconizate în vederea executării retrageri ordonate, au fost - în linii generale - următoarele:

„- indicarea, prin placarde, a drumurilor și încrucișărilor de drumuri, pe linia probabilă de retragere;

- o poliție riguroasă a trăsurilor în marș;

- hotărârea locului șefilor convoaielor și al trupelor ce urmau a le însoți;

[14] Cornel Popescu, Cornel Țucă, *op. cit.*, p. 128-131.

- explicarea, pentru toți, că retragerea e o acțiune și că spiritul de sacrificiu, acum, se poate cu prisos manifesta;

- s-a hotărât ca avangardele să mai rămână, câte trei ore, pe poziție, după executarea mișcării;

- obuzierele, de pe Babeş și cel de pe Valea Teleajenului, s-au coborât în vest, la Cheia;

- s-au hotărât punctele unde să se facă distrugerile și s-au executat lucrările pregătitoare;

- toate trăsurile, ce nu erau strict necesare, s-au îndrumat pe linia generală de retragere: Cislău – Buzău - Râmnicu Sărat;

- artileria grea s-a trimis înapoi, la Râmnicu Sărat, cu 2 zile mai de vreme de începerea retragerii” **[**vezi Anexa nr. 10**]**.

În comandamente și serviciile de stat major, chiar în ajunul începerii acestei operațiuni de retragere, au fost operate, conform prevederilor Înaltului Ordin Regal nr. 11.789/1916, comunicat de Armata a II-a română prin Ordinul nr. 2.230 din 19 noiembrie 1916, următoarele schimbări:

a. Au fost numiți la comanda:

- Corpului 3 Armată, generalul de divizie Arthur Văitoianu;
- Diviziei 3 Infanterie, colonelul Alexandru Mărgineanu;
- Brigăzii 5 Infanterie, colonelul Stan Constantinescu;
- Brigăzii 6 Infanterie, colonelul Mihail Darvari;

b. A fost numit ca șef de Stat Major al Corpului 3 Armată, colonelul Alexandru Grecescu.

Diviziei 3 Infanterie, înainte de părăsirea frontului Tabla Buții – Bratocea - Predeluș, i-au fost atașate parte din trupele și serviciile Corpului 3 Armată, care rămăseseră la Văleni de Munte după plecarea Cartierului General al Corpului la Câmpina (la 20 noiembrie 1916), unde se afla generalul Arthur Văitoianu, la aceea dată și comandantul Grupului „Prahova”.

Aceste servicii, care, de la această dată înainte, au fost mișcate în retragerea lor de Divizia 3 Infanterie, au fost:

- Compania 3 Pionieri;
- Compania 3 bicicliști;
- Secția de telegrafie,
- Pretorul Corpului 3 Armată;
- Detașamentul de jandarmi;
- Centrul de Reaprovizionare Homorociu.

Între timp, având în vedere misiunea ordonată diviziei: de-a asigura legătura la stânga cu Divizia 4 Infanterie, care fusese serios atacată de inamic, Armata a II-a a dispus ca Divizia 3 Infanterie să mai rămână o zi pe poziții, după ce Divizia a 4-a va începe retragerea **[**vezi Anexele nr. 11 și nr. 12**]**. Ca urmare a ordinului primit, Divizia 3 Infanterie, a început mișcarea de retragere a trupelor

de pe poziţiile ocupate în noaptea de 22/23 noiembrie 1916, la ora 23,00.

Pe timpul mişcării de retragere, Detaşamentul „Tabla Buţii", a constituit flancul drept al dispozitivului diviziei; iar pentru: „a nu lăsa descoperită linia de retragere, a mai stat o zi pe poziţie şi a început retragerea în noaptea de 23/24 noiembrie, pe linia Slon – Bătrânii - Starchiojd **[**vezi Anexa nr. 13**]**. Începând cu retragerea din noaptea de 23/24 noiembrie 1916, au luat sfârşit operaţiunile Diviziei 3 Infanterie de la Tabla Buţii

Noua poziţie ocupată de trupele subordonate operativ Diviziei 3 Infanterie, în dimineaţa zilei de 25 noiembrie 1916, a fost următoarea:

- Regimentul „Radu Negru" nr. 28, în zona Cătina - Târleşti, cu o rezervă la Calvini;

- Batalionul III din Regimentul „Argeş" nr. 4 şi Regimentul „Muscel" nr. 30, în zona Calvini;

- artileria şi serviciile diviziei, eşalonate, pe drumul spre Cislău;

- Detaşamentul „Predeluş" (batalioanele I şi II din Regimentul „Argeş" nr. 4), ocupa: „o poziţie la vest de Văleni de Munte, încercând a face legătura cu Divizia a 4-a, care nu a fost găsită; aşa, încât, a trebuit să stabilească legătura cu Divizia a 16-a [Infanterie] (în loc de a 4-a) pe direcţia: Văleni de Munte – Sărării – Matiţa – Podeni".

Diviziei 3 Infanterie, în situaţia generală existentă şi-n conformitate cu prevederile Ordinului nr. 1 din 25 noiembrie 1916, emis de ea în baza Ordinului Armatei II română nr. 2.159 din 25 noiembrie 1916 **[**vezi Anexele nr. 14 şi 15**]**, a organizat defensiv bararea: „drumurilor: Cătina – Calvini - Cislău şi Târleşti – Calvin - Cislău şi se cramponează de această poziţie, pe care izbuteşte s-o menţină până în seara de 26 noiembrie 1916; deşi cu mari sacrificii".

SCHIȚE ȘI ANEXE

Schița nr. 1[15]

[15] Cornel Popescu, Cornel Țucă, *Divizia 3 Infanterie („Divizia Stâncă”), 1916-1918*, Volumul I: *Rezumatul istoricului Campaniei: 1 august 1916–1 iulie 1918*, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2019, p. 256.

Schița nr. 2[16]

[16] *Idem*, p. 257.

Anexa nr. 1[17]

Ordinul Corpului 3 Armată nr. 455 din 26.IX.1916 către Divizia 3 Infanterie

1) Inamicul, în urma luptei de ieri, a rămas pe linia Brașov – Sânpetru - Bodul.

2) Armata a II-a, ordonă: ca trupele să reziste pe clina Nord a Carpaților.

3) În acest scop, ordon: [...].

b) Divizia a 3-a, va acoperi V[alea] Teleajenului și Pasul Tabla Buții, ocupând gura defileurilor spre Satulung – Tărlungeni – Bodola, având stânga în legătură cu Corpul 2 Armată, către Cernatul, și dreapta în legătură cu Grupul „General Arghirescu” la Farkaș – Gödre, Cota 619.

În același timp, cu ocuparea ieșirii defileurilor, se va recunoaște și completa lucrările executate deja la Osancz și Slon (Cota 1.267), care acoperea direct V[alea] Teleajenului și V[alea] Doftanei, cât și lucrările de la Vama Buzăului - D[ealul] Fetei, ([Cota] 989) și D[ealul] Feketeh (Cota 1.096).

Se atrage, serioas, atenție asupra comunicației de la Pasul Tabla Buții, pentru care trebuie să se destine un regiment infanterie, care, cu o parte să ocupe debușarea spre Bodola și Zizinii, iar cu altă parte să completeze lucrările de la D[ealul] Stânei și D[ealul] Feketeh. Legătura, între poziția de la Osancza și poziția de la Vama Buzăului - D[ealul] Stânei și D[ealul] Feketeh, se va face la șoseaua Dobromir, care trebuie neapărat ocupată cu o companie. Rezistența, se va face cu îndârjire, începând de la gura defileurilor, iar poziția de la Osancz și Vama Buzăului nu se va părăsi fără ordin expres, căci prin aceasta s-ar periclita situația grupelor vecine.

Comandantul Corpului III Armată,
General de divizie (ss) C[onstantin] Tănăsescu

[Notă 1.][18]: [Ordinul a fost:] „*Primit ora 11,30 a. m.*[19]*, la 27.IX.1916*”.

Notă [2.][20]: „*Nu a mai fost posibil să se ocupe frontul arătat pentru Divizie, căci brigăzile veniseră pe poziția de pe Dealul Pala, ordonată de Armată, cu nr. 523/26.IX.*” [datorită primirii Ordinului cu întârziere].

---

[17] Cornel Popescu, Cornel Țucă, *op. cit.*, Volumul II: *Documente anexă*, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2019, p. 151.
[18] Consemnată de mână pe document, cu cerneală neagră.
[19] Antemeridian.
[20] Consemnată de mână pe document, cu cerneală neagră.

Anexa nr. 2[21]

Raportul, telefonic, al Diviziei 3 nr. 21/Seria B,
din 27.IX.1916, ora 9,00 a. m., către Corpul III Armată.

La [ordinele] nr. 455 și 458/1916, [raportez:] Conform ordinului Armatei a II-a, Divizia a 3-a se găsește pe poziția de la Sud de Osancea. Drumul Zizin – Tabla Buții, nu se mai poate apăra la Tărlungeni și Budala, ci numai mergând peste munți, unde căile sunt nepracticabile și trupele n-ar avea nici munițiii, nici subzistențe. Pentru aceste motive, am intervenit ca și Pasul Predeluș să fie apărat de trupe din țară, de oarece [el] se preface într-o potecă nepracticabilă, ca și Pasul Tabla Buții.

[Comandantul Diviziei 3,]
General (ss) Niculescu [Marin]

Anexa nr. 3[22]

Ordinul Corpului 3 Armată din [26.IX.1916] către Divizia III

Executați, urgent, Ordinul telegrafic nr. 458. Răspundeți imediat de ați început executarea. Prin neexecutarea acestuia, se periclitează întreaga situație.

[Șeful de Stat Major,]
Colonel (ss) Mărgineanu [Alexandru]

[Notă][23]: „*Primită* [*de Divizia 3 Infanterie*] *la ora 9,30 a. m., 27.IX.1916*”.

Anexa nr. 4[24]

Ordinul, telegrafic, cifrat, al Corpului 3 Armată
nr. 458 din 26.IX.1916 către Divizia III

Urmare la [Ordinul] nr. 455, colonelul Botea Gh., de la Nyen, comunică că o coloană inamică s-ar fi îndreptat spre Bodola. Luați măsuri ca regimentul, hotărât pentru acoperirea Pasului Tabla Buții, să controleze știrea și, în caz afirmativ, să oprească înaintarea. Rog, confirmați primirea și raportați rezultatul.

Comandantul Corpului 3 Armată,
General (ss) C[onstantin] Tănăsescu

[Notă][25]: „*Primită* [*de Divizia 3 Infanterie*] *la ora 3,00 a. m. din 27.IX.1916*”.

---

[21] Cornel Popescu, Cornel Țucă, *op. cit.*, Volumul II: *Documente anexă*, ..., p. 152.
[22] Cornel Popescu, Cornel Țucă, *op. cit.*, Volumul II, ..., p. 153.
[23] Consemnată de mână pe document, cu cerneală neagră.
[24] Cornel Popescu, Cornel Țucă, *op. cit.*, Volumul II, ..., p. 153.
[25] Consemnată de mână pe document, cu cerneală neagră.

Anexa nr. 5[26]

Raportul, cifrat, al Diviziei 3 nr. 51 din 28.IX.1916
către Corpul 3 Armată și Armata a II-a

Brigada a 6-a [Infanterie], aflată în poziția de pe Dealul Pala, unde a rezistat ieri toată ziua, este silită azi, din cauza focului artileriei grele, să se retragă în Pasul Bratocea.

Comandantul Diviziei a III-a,
General (ss) Niculescu [Marin]

Anexa nr. 6[27]

Raportul Diviziei 3 nr. 11 din [29.IX.1916] către Corpul 3 Armată și Armata a II-a

Buletinul de Informații pe ziua de 29.IX.1916, ora 7,00, dimineața. [...].

Pasul Tabla Buții: Inamicul, a ocupat Valea Buzăului. Forțele sale nu au putut fi apreciate. [...].

Comandantul Diviziei a III- a,
General (ss) Niculescu [Marin]

Anexa nr. 7[28]

Ordinul Diviziei 3 nr. 72 din 1.X.1916 către Detașamentul „Tabla Buții”

1) În toate celelalte puncte ale frontierei, trupele noastre au atacat și respins pe inamic.

2) Detașamentul „Tabla Buții” (cu 2 batal[ioane] din Reg[egimentul] 28 Inf[anterie] și un batalion din Reg[imentul] 24 Inf[anterie]), va ataca pe inamic.

3) Sub protecția patrulelor înaintate, veți învălui ambele flancuri ale dușmanului, pentru a-l prinde și captura.

4) Recomandați, comandanților în subordine, menținerea liniștii și a celei mai severe discipline pe timpul acțiunii.

5) Atacul, se va desfășura între orele 3 și 4 dimineața.

Comandantul Diviziei a III-a,
General (ss) Niculescu [Marin]

---

[26] Cornel Popescu, Cornel Țucă, *op. cit.*, Volumul II, ..., p. 155.
[27] *Idem*, p. 155-156.
[28] *Idem*, p. 156.

Anexa nr. 8[29]

Raport[ul Detaşamentului „Tabla Buţii”
din] 27 septembrie 1916 [către Divizia III]

PASUL TABLA BUŢII.

Inamicul ocupă satul Vama Buzăului.

El a construit tranşee la Sudul satului.

La apariţia patrulelor noastre, soldaţii inamici s-au vârât în tranşee.

Inamicul a închis în sat pe toţi locuitorii, care nu mai pot ieşi.

Forţa detaşamentului inamic este slabă, cel mult 2 companii.

Detaşamentul nostru se găseşte cu grosul la Tabla Buţii, iar o companie, de avanposturi, se găseşte cam la 2 km la Sud de Vama Buzăului.

Delegatul Detaşamentului,
Sublocotenent (ss) Cioc

Anexa nr. 9[30]

Raportul din 30 septembrie 1916 al
Detaşamentului „Tabla Buţii” [către Divizia III]

PASUL TABLA BUŢII.

Patrulele noastre, au prins pe un bătrân care s-a putut strecura în afara satului.

El a declarant că forţa inamicului nu întrece tăria a două companii.

El a mai declarant că, în satul Vama Buzăului, se găseau în zilele precedente câteva tunuri pe automobile; însă, că, acele automobile au fost luate chiar astăzi şi duse într-o direcţie necunoscută.

Nicio acţiune nu a avut loc. Situaţia Detaşamentului nostru este neschimbată.

Delegatul Detaşamentului,
Sublocotenent (ss) Cioc

Anexa nr. 10[31]

Ordinul Diviziei III nr. 170 din 19 noiembrie 1916
către toate corpurile de sub comandă

Urmare Ordinului nr. 169 din 19.XI.1916 şi până la noi ordine, în caz de retragere, care se va ordona numai de subsemnatul, se dispune:

I) Faţă de o retragere nesilită, care este cea mai probabilă, ea se va face astfel:

[29] *Idem*, p. 156-157.
[30] *Idem*, p. 157.
[31] *Idem*, p. 168.

1) Se va executa, mai întâi, măsurile arătate în Ordinul nr.169, întrucât privește pe fiecare.

2) Avanposturile, vor rămâne pe loc încă trei ore de la [ora] hotărâtă pentru începerea mișcării de retragere.

3) Se va retrage, mai întâi, cele două baterii de pe poziția Bratocea și două baterii de 75 [mm] de pe Balaban, care vor lua loc în urmă bateriilor precedente, când acestea vor ajunge în dreptul lor.

4) Rezerva generală (2,½ companii de la Centru), va veni și lua poziție pe Muntele Balaban, înaintea poziției artileriei și, împreună cu cele 2 baterii, rămâne aci în poziție [și] va forma ariergarda și va rămâne în poziție până la retragerea avanposturile de pe Bratocea.

5) Batalionul din Sectorul din dreapta, va coborâ în Valea Bratocei; apoi, va urca Muntele Balaban, [va] veni în Cheia și va urma drumul mai departe.

6) Batalionul din Sectorul din stânga, se va retrage prin Valea Babeș și prin poteca Scărișoara – Cheia, [va] veni în Cheia și, aci, 2 companii vor constitui, împreună cu artileria aflată în poziție, o nouă ariergardă.

7) Batalionul de la Aripa stângă (Babeș - Bobul), se va retrage pe poteca care duce la [Mănăstirea] Suzana.

8) Batalionul din Regimentul „Argeș” nr. 4, dacă se va mai afla în poziție la Grohotiș, va urma același drum în retragere (Mănăstirea Suzana).

9) Compania de la Chirușca, va coborâ Valea Teleajenului și va debușa tot la Mănăstirea Suzana (dacă aceasta va fi imposibil, se va retrage prin poteca de pe muntele Cura – Roșu – Balaban).

10) Bateriile din Cheia, vor ocupa pozițiile ce au, unde vor rămâne până după retragerea bateriilor de pe Balaban, susținute fiind de cele 2 companii din Sectorul din stânga, apoi vor forma o nouă ariergardă a Coloanei.

11) Avantposturile, după 2 ore, vor începe să se retragă și se vor retrage prin poteca de pe Scărișoara – Cheia.

12) Coloana, va începe să se formeze de la Sudul satului Teleajen (Cheia), sub supravegherea unui ofițer de Stat Major de la Divizie și complet se va forma la [Mănăstirea] Suzana , după care, se va urma intinerariul arătat în tabelul de mișcare.

13) Pe poziția de la Măneciu–Ungureni, se va stabili o nouă ariergardă, pe timpul staționării Coloanei.

II) Dacă retragerea va urma să se facă cu luptă, atunci se va face în același mod, cu deosebirile că cele două ariergărzi, întâia de pe Balaban și a 2-a de pe Cheia, vor proteja retragerea, prin ocuparea, succesivă, între ele a diferitelor poziții ce sunt recunoscute deja de către comandanții artileriei.

Comandantul Diviziei a 3-a,
General (ss) Niculescu [Marin]

Anexa nr. 11[32]

Ordinul de operaţiuni al Armatei a II-a nr. 2.136 din 21 noiembrie 1916

Situaţiea generală impune ca Armata a II-a să ia poziţii pe stânga Teleajenului, cu misiunea de a se opune înaintării inamicului pe comunicaţiile din Nord sau Vest, spre Teleajen, până la Corlăteşti, inclusiv.

Mişcarea, spre noile poziţii, se va executa după alăturata tabelă de mişcare[33] şi va începe chiar în noaptea asta. Comandanţii de Corp de Armată, vor lua toate măsurile ca mişcarea să se execute întocmai, astfel cum este stabilit, ori cât de ameninţătoare ar fi pe unele puncte atitudinea inamicului. Este de avut în vedere că, cedarea pe un singur punct, ar aduce perturbaţii cu urmări grave pentru întregul Front al Armatei a II-a.

O disciplină severă, va fi observată în ceea ce priveşte mişcarea pe drum atât a trupelor, cât şi a coloanelor, aplicându-se dispoziţiile prescrise cu Ordinul nr. 1.951 din 14 noiembrie. O deosebită atenţie se va da distrugerilor, care vor fi executate după proiectele stabilite, la care se vor adăuga distrugeri mai mici executate de trupe însuşi.

[Comandantul Armatei a II-a],
General (ss) Averescu [Alexandru]

Notă: *Ordinul Armatei a II-a nr. 1.951 s-a comunicat Dvs.* [*Diviziei 3*] *cu* [*nr.*] *935 din 15 noiembrie a*[*nul*] *c*[*urent*].

Anexa nr. 12[34]

Ordinul de operaţiuni, în vederea retragerii,
al [Corpului III Armată] nr. 170 din 21.XI.1916

Situaţia generală ne impune, pentru un moment, ca trupele Diviziei a 16-a, 4 şi 3 [Infanterie] să se retragă pe anumite direcţii; unde vor ocupa noi poziţii de rezistenţă.

Ordon:

1) Veţi începe, de pe acum, a lua toate măsurile preliminare în vederea pregătirii acestei retrageri şi care constau în repararea drumurilor şi trimiterea, cât mai înapoi pe intinerarele care vi s-au făcut cunoscute, a materialelor, muniţii, trăsuri, trenuri, vite pe picioare etc..

2) De îndată ce se va primi ordinul cuprinzând cuvintele:

Executaţi dispoziţiile cuprinse în Ordinul de operaţiuni nr. 170 din 21.XI.1916, se va proceda imediat la executare şi anume:

a) Divizia a 16-a, se va pune în mişcare pe direcţiea Sinaia – Comarnic

[32] *Idem*, p. 172.

[33] Tabela de mişcare nu este anexată.

[34] Cornel Popescu, Cornel Ţucă, *op. cit.*, Volumul II, ..., p. 173-175.

(șoseaua națională). Organizarea Coloanei, se va face prin comandantul diviziei, având în vedere că ora trecerii capului Coloanei diviziei sale, cu toate elementele care-i aparțin, va fi 11,00 noaptea, la podul de peste Pârâul Peleș, Nord de Sinaia, pe șosea. Ariergarda, constituită din Reg. 2 Vânători, căruia i se va atașa 2 companii mitraliere.

b) Divizia a 4-a, se va pune în mișcare pe direcțiile cunoscute și care s-au stabilit pe schițele ce i s-au dat, la Seciurile. Organizarea Coloanei, se va face prin comandantul diviziei, având în vedere că ora trecerii capului Coloanei, unității sale, va fi 9,00 noaptea, în dreptul V[âr]f[ului] Cazacul.

Celelalte elemente ale Coloanei sale îndreptându-se pe direcțiile stabilite, prin schițele care s-au dat. La ariergardă se va atașa (așeza) Bateria de munte. Se va avea în vedere ca secția de tunuri de câmp de pe Dealul Zamura să fie îndrumată, cu 5 ore înainte, pe direcțiea știută.

Divizia a 4-a, va face cunoscut Diviziei a 3-a ora de plecare de pe Vârful Cazacul a primelor elemente din Coloană, care va fi 9,00 p. m. (noaptea) și care se va anunța la timp. Măsurile preliminare de luat și organizarea coloanei se vor face de comandantul diviziei. Toate trenurile Diviziei a 4-a și artileria, care se găsesc pe Valea Prahovei, vor fi încolonate, prin îngrijirea comandantului diviziei; astfel ca, la ora 7,00 p. m., această coloană să treacă la podul peste Pârâul Peleș, Nord Sinaia (șoseauna națională).

Bateria Detașamentului „Calmuschy”, se va da jos imediat[35] la primirea ordinului de față și așteaptă, în Sinaia, ordinele comandantului diviziei pentru încolonare. Bateriile de obuziere, prin îngrijirea comandantului diviziei, care le va da ordinele cuvenite, se vor încolona înapoia artileriei Diviziei a 4-a. Ele părăsesc poziția, vor aștepta încolonarea pe Bulevardul „Ghica”, în Sinaia. Maiorul Căpităneanu, va avea grijă de a îndruma tunul de la Stâna Regală, spre îmbarcare la Sinaia, cu destinațiea Comarnic, deîndată ce se va primi ordin telefonic; iar, în cazul când acest ordin nu va mai putea surveni telefonic, tunul va fi transportat cu boii și încolonarea, în caz, se va face astfel ca să se găsească imediat înapoia Coloanei de trăsuri și artileriei Diviziei a 4-a.

Bateria de tunuri contra aeroplanelor, va lăsa platformele pe tren, iar tunurile se vor coborâ la Sinaia și aștepta încolonarea pe baza ordinului comandantului de regiment respectiv. Secția de mitaliere de la Chioșcul Piscul Câinelui (Reg[imentul] „Feld[ioara”]), se va coborâ și încolona în urma trăsurilor Diviziei a 4-a, ca aparținând Regimentului „Feldioara”.

3) Divizia a 4-a, la sfârșitul nopții, va trebui să se găsească la Seciurile, artileria și trenurile de luptă la Plaiul Cornetului și Frăsinet. Divizia a 16-a, la Breaza de Sus.

[35] Din garnitura feroviară.

4) **Divizia a 3-a**, va executa întocmai indicațiile ce i s-au dat personal comandantului de divizie, colonel Mărgineanu. Gruparea unităților și retragerea se va face astfel ca, în tot timpul, să se găsească la distanță potrivită, spre a putea sprijinii, prin operațiunile sale, aripa dreapta a Diviziei a 4-a. [Divizia 3,] va da ordinele necesare celor trei grupe[36] de la: Predeluș, Bratocea și Tabla Buții. Artileria grea și obuzierele detașate, se vor retrage din vreme. În ce privește restul dispozițiilor, va avea în vedere normele generale prescrise pentru celelalte divizii. [...].

6) De îndată ce se va fi primit ordinul de detaliu al retragerii, diviziile vor lua măsuri ca trenurile de luptă să se îndrepte pe direcțiile de mișcare, în raport cu situația trupelor. Se face cunoscut că, trenurile regimentare, au fost îndreptate la Tipărești (D[ivizia] 4) și Plopeni (D[ivizia] 16).

7) Toate celelalte elemente ale Corpului 3 Armată, își păstrează, până la noi ordine, locurile lor. [...].

10) Toate trupele, vor avea asupra lor hrană pe 4 zile, precum și câte 210 cartușe.

11). Comandanții diviziilor, vor avea grijă ca, în direcțiea liniilor de retragere, să aibă depozite de hrană lăsate de trenurile lor. În punctele dificile de trecere, vor aduna boi. [...].

14) Toate știrile și rapoartele, vor fi trimise la Cartierul C[orpului] 3 A[rmată], la Câmpina, unde mă voi găsi până la noi ordine.

Comandantul Corpului III Armată,
General [de divizie] (ss) Văitoianu [Arthur]

Anexa nr. 13[37]

Ordinul de operațiuni [al Corpul III Armată
din 22 noiembrie 1916 către Divizia III]

Trupele, pe ziua de 22 noiembrie. Divizia a 3-a, cele 3 grupe[38] rămân pe poziții, excepție Detașamentul „Predeluș”, [care] pornește trăsurile la Cheia, în noaptea aceasta, pe direcțiea de mișcare a Diviziei a 3-a: Cheia, Mâneciu, Văleni, Râncezi.

Dați ordinele necesare. Urmează ordin prin delegat.

Comandantul Corpului III Armată,
General de divizie (ss) Văitoianu [Arthur]

---

[36] Detașamete.
[37] Cornel Popescu, Cornel Țucă, *op. cit.*, Volumul II, ..., p. 172.
[38] Detașamentele: „Predeluș”, „Bratocea” și „Tabla Buții”.

Anexa nr. 14[39]

Ordinul, telegrafic, al Armatei a II-a nr. 2.159
din 25.XI.1916 către [diviziile 3 și 16 infanterie]

Armata a II-a, va trebui să facă tot ce este cu putință a menține Cricov, știind că trupe Imperiale Ruse sunt pe cale de a veni în sprijin; aripa stângă a Armatei a II-a, Divizia a 3-a [Infanterie], se va menține la Bâsceni, legându-se la stânga cu Divizia a 16-a [Infanterie], iar la dreapta cu Divizia a 6-a [Infanterie], care se va dispune la Cislău.

Divizia a 16-a [Infanterie], se va retrage pe stânga Cricov lăsând la Coșare ariergarda, în raport cu forțele dușmane ce are în față; iar restul trupelor îl va trimite de noaptea prin Terculești și Rotare la Ceptura, pentru ca, în unire cu trupele disponibile ale Corpului 2 Armată, să atace și să respingă pe inamic dincolo de Cricov.

Dispozițiile de atac, vor fi hotărâte de comandantul Corpului 2 Armată.

Comandantul Armatei a II-a,
General (ss) Averescu [Alexandru]

Anexa nr. 15[40]

Ordinul Diviziei III nr. 1 din 25.IX.1916, ora 7,30 a. m.,
către Brigada 5 și 6 Inf[anterie], Brigada 3 Artilerie

Armata a II-a, cu Ordinul nr. 2.159, dispune ca Divizia a 3-a să reziste azi pe linia Bâsceni. Pentru executare:

1) Brigada a 5-a Infanterie, Reg. 28 Inf[anterie], se va dispune pentru astăzi în modul următor:

a) Batalionul I, maior Stareșu, va lua direcția Posești – Târlești – Calvini, ocupând linia cuprinsă între: Slobozia, Cota 683 și Plaiul Sboiului, Cota 634 (S./E.Târlești).

b) Batalionul II, din Reg. 28 Inf[anterie] ,va bara direcția Chiojdu – Calvini, ocupând linia: Slobozia – Cota 683 și Cota 589, N./E. Cătina.

c) Batalionul III, din Reg. 28 Inf[anterie], va rămâne în rezervă la Băbenii de Jos, trimițând o companie la înălțimea Cătina, Cota 796 (3 km. N./E. satul Cătina), care să bareze poteca ce vine pe culme și să facă legătura, la stânga, cu Batal. II din Reg. 28 Inf[anterie]; iar, la dreapta, cu trupele Diviziei a 6-a, ce sunt pe linia Pătârlagele, comanda trupelor o va avea comandantul Regimentului 28 Infanterie.

d) Batal[ionul] III, din Reg. 4 Inf[anterie], rămâne la dispoziția Diviziei (Calvini).

[39] Cornel Popescu, Cornel Țucă, *op. cit.*, Volumul II, ..., p. 178.
[40] *Idem*, p. 177.

2) Din Brigada a 6-a Inf[anterie], Reg[imentul] 30 Inf[anterie], va ocupa poziția de la Calvini, pe frontul Dealul Teiușului și drumul ce duce din Bâscenii de Jos la Vereșu. Cu o companie, se va ocupa Cornetul, Cota 632, și cu altă companie încrucişarea drumului Cărbunești - Bâscenii de Jos, pe drumul Bâscenii de Jos - Vereșu.

3) Două baterii, din Divizionul de obuziere, vor merge la Calvini și vor intra sub comanda comandantului Reg[imentul] 30 Inf[anterie], pentru poziția de la Calvini. Locul lor se va fixa de comandantul Reg[imentului] 30 Inf[anterie].

4) Batalionul 61 Inf[anterie] Miliții, Batalionul 72 Inf[anterie] Etape, Compania 3 Bicicliști, vor veni astăzi în Bâscenii de Jos.

5) Un divizion din Reg[imentul] 6 Art[ilerie], va fi gata de plecare spre Calvini, la primul ordin.

6) Domnul intendent șef al Diviziei, pe a sa răspundere, va lua măsuri ca toate trupele arătate în acest ordin să primească hrană în Bâscenii de Sus și Calvini, prin convoaie auxiliare, lăsându-se trenurile regimentare în Cislău.

Cartierul Diviziei, la Primăria din Cislău, unde se vor trimite agenți de legătură. Cartierul Brig[ăzii] a 5-a [Infanterie], la Bâscenii de Sus. Cartierul Brig[ăzii] a 6-a [Infanterie], la Bâscenii de Jos.

Comandantul Diviziei a III- a,
Colonel (ss) Mărgineanu [Alexandru]

THE OPERATIONS OF "TABLA BUŢII" DETACHMENT DURING THE PERIOD WHEN IT WAS SUBORDINATED TO THE 3RD INFANTRY DIVISION (SEPTEMBER 29 - OCTOBER 3 AND NOVEMBER 22-25, 1916)

"Tabla Buţii" Detachment served under the 3rd Infantry Division, it consisted of: the 1st and 2nd Battalions / 28th "Radu Negru" Regiment, the 1st Battalion / 4th "Argeş" Regiment, the 1st Company/ 6th Hunters Regiment and a battery / 6th Artillery Regiment, all being part of the organization structure of the division. Between September 29 and October 3, 1916, the "Tabla Buţii" Detachment carried out operations to defend the pass against subunits of the 89th German Infantry Division.

From October 3 to November 22, "Tabla Buţii" Detachment acted under the direct command of the 3rd Army Corps.

Re-entered under the orders of the 3rd Infantry Division on November 22, the detachment began its retreat from Tabla Buţii towards the south of Moldova.

MUZEUL JUDEȚEAN ARGEȘ
ARGESIS, *STUDII ȘI COMUNICĂRI*, seria ISTORIE, **TOM XXIX**, 2020, p. 263-278

ASPECTE PRIVIND UNELE EVENIMENTE POLITICO-MILITARE DESFĂȘURATE ANTERIOR DECLANȘĂRII „OPERAȚIUNII OFENSIVE DE LA MĂRĂȘTI”

CORNEL POPESCU*
ALIN-MARIAN PÂRVU**

În prezenta comunicare, vom căuta să evidențiem, cât mai succint posibil, câteva dintre evenimentele politico-militare care au marcat în mod decisiv planificarea și declanșarea „Operațiunii ofensive de la Mărăști”.

În acest context, în intervalul de timp cuprinsă între sfârșitul anului 1916 și luna iunie a anului 1917, specificăm dintr-un început această perioadă, exceptând operațiunile militare propriu zise de pe diferitele teatre de operațiuni, principalele evenimente politico-militare, din punctul nostru de vedere, au fost reprezentate de:

- izbucnirea Revoluției democratice de la Petrograd (27 februarie/12 martie 1917);
- intrarea Statelor Unite ale Americii în război (24 martie/6 aprilie 1917), care a însemnat un aflux de militari și tehnică de luptă (circa 60 de divizii) adus în favoarea Antantei;
- derularea negocierilor oficiale sau neoficiale - lipsite de finalitate - dintre marile puteri beligerante din cadrul celor două mari blocuri politico-militare: Tripla Alianță și Tripla Înțelegere, în mod separat sau împreună, în scopul obținerii încheieri unei păci cât mai avantajoase fiecăreia dintre acestea; dar, menționăm, nu de puține ori, fiecare pentru sine, uneori, chiar în detrimentul aliatului;
- eforturile, ambelor tabere beligerante privind planificarea și pregătirea operațiunilor militare din cursul anului 1917[1].

---

* Muzeul Județean Argeș, Pitești.
** Arhivele Militare Naționale Române - Depozitul Central de Arhivă Pitești.

[1] Cornel Popescu, Cornel Țucă, *Armata 2 română*. *Mărăști: iulie 1917,* vol. I: *Mărturii documentare*, București, Editura Militară, 2017, p. 21.

Cu trimitere la primul eveniment nominalizat, trebuie menționat faptul că România a fost printre primele state care au recunoscut noul „Guvern Provizoriu" rus. Astfel, Ion I. C. Brătianu, premierului român, într-un interviu acordat la 25 martie/7 aprilie 1917 Agenției „Westnik" a specificat că: „Ultimile evenimente din Rusia ne-au confirmat în credința noastră, căci am constatat, în atitudinea și asigurarea guvernului rus, voința de a lupta cu ultima energie cu care este capabil un popor mare"[2]. Dar, din nefericire pentru partea română, aceste speranțe se vor nărui cât de curând.

În legătură cu cel de-al doilea eveniment - intrarea Statelor Unite ale Americii în război alături de Antanta – evidențiem atât importantul ajutor militar și economic adus acesteia, cât și - concomitent - imensul sprijin adus luptei pentru autodeterminare și libertate popoarelor subjugate național. Octavian Goga, în acest sens, a scris la aceea dată:

„Aici, în ungherul nenorocirii noastre, unde ne-au adus dragostea de neam și sentimentul de respect cu care ne-am alipit la curentele de simțire ale popoarelor civilizate, noi nu putem rămâne străini de bucuria ce o inspiră conștiința superioară a națiunii americane"[3].

Referindu-ne la evenimentele înregistrate pe scena politică internațională în respectivul interval de timp, evidențiem principalele demersuri diplomatice întreprinse de marile puteri, din ambele tabere, în vederea obținerii unei încheieri a războiului.

Puterile Centrale, la finalul anului 1916, având în vedere situația grea economică și moralul scăzut al populației (în mod special asuprirea națională a popoarelor din compunerea Austro-Ungariei) - mai puțin situația militară, au fost obligate să tatoneze identificarea unor modalități și căi de încheiere a unei păci separate cu Antanta sau cu unele puteri din cadrul acesteia. Dintre demersurile diplomatice întreprinse în acest sens, direct sau prin terțe părți, vom prezenta, cât mai succint posibil, pe cele mai semnificative, conform opțiunii noastre.

Amiralul von Tirpitz, a purtat cu personalități influente din Imperiul rus țarist, germanofili recunoscuți, discuții în toamna anului 1916 referitoare la încheierea unei păci separate. Dar, acțiunile germane privind restabilirea unui stat polon autonom, au intrat în contradicție cu interesele ruse. Concomitent, aceste încercări separate ale germanilor, au fost contracarate la Petrograd de acțiunile franco-engleze. Totul s-a întrerupt când la Berlin a fost „proclamată independența Poloniei".

La rândul lui, împăratul Austro-Ungariei, Carol I, a încercat și el încheierea unei păci separate, considerând că: „ar avea mult de pierdut în cazul

[2] Ion Agrigoroaiei, *Mărăști, Mărășești, Oituz - 100 de ani. Reflexii în presa vremii*, Editura Alfa, Iași, 2017, p. 32.
[3] Octavian Goga, *O zi mare - America declară război Germaniei*, în „România" din 24 martie 1917.

unei înfrângeri, alături de aliatul său, acceptând o asemenea întreprindere, la nevoie chiar împotriva voinței Germaniei”[4]. Dar, fiind timide și având caracterul unor simple tatonări, aceste demersuri ale dublei monarhii au fost lipsite de finalitate.

Puterile Centrale, în luna decembrie 1916, prin intermediul Germaniei, au solicitat implicarea directă a președintelui Statelor Unite, Thomas W. Wilson, în vederea mijlocirii încheieri unei păci între ele și Antanta. Căderea Bucureștiului fiind considerată de cancelarul Germaniei, Bethmann-Hollweg, ocazia potrivită pentru înaintarea, la 12/25 decembrie 1916, propunerilor respective de pace[5]. În linii generale, propunerile transmise Antantei, prin intermediul președintelui american, vizau:

- restituirea de către Franța a zonei ocupate din Alsacia de Sus;
- frontiere sigure, strategic și economic, din partea Rusiei;
- retrocedarea coloniilor germane;
- restaurarea Belgiei, cu unele garanții;
- plata de despăgubiri întreprinderilor și germanilor în contul pierderilor de război suferite[6].

Aceste propuneri au fost analizate de reprezentanții Antantei, întruniți în Conferința interaliată de la Roma, începând cu data de 19 decembrie 1916/1 ianuarie 1917. În final, nicio propunere nu a fost acceptată, Aristide Briand, premierul francez, declarând în acest sens că: „Acest strigăt de pace este un strigăt de slăbiciune și, de asemenea, un act de viclenie”. Lloyd George, premierul englez, a declarat la rândul lui că: „Discutarea unor propuneri de pace pe care ei nu le cunosc, ar însemna pentru Aliați să-și lege capul într-un laț al cărui capăt l-ar ține Germania”[7].

De altfel, reprezentanții Antantei întruniți la Conferința interaliată de la Roma, la rândul lor, în răspunsul adresat Puterilor Centrale, la 10/23 ianuarie 1917, au înaintat următoarele contrapropuneri:

- restaurarea Belgiei, Serbiei și Muntenegrului;
- despăgubirea acestor țări, în contul pierderilor de război suferite;
- evacuarea teritoriilor franceze, ruse și române ocupate;
- respectarea drepturilor naționalităților și altele[8].

În mod previzibil, propunerile Antantei nu au primit niciun accept din partea Puterilor Centrale.

---

[4] Ion Giurcă, Daniel Georgescu, *Unele aspecte privind situația politico-militară internațională în prima jumătate a anului 1917*, în, coordonatori: Gheorghe Buzatu, Horia Dumitrescu, *Mărăști-Mărășești-Oituz: Ținut al jertfei și al biruinței*, Editura Pallas, Focșani, 2007, p. 12-13.

[5] Ion Agrigoroaiei, *op. cit.*, p. 43.

[6] Mircea N. Popa, *Primul război mondial. 1914-1918*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979, p. 342.

[7] Ion Agrigoroaiei, *op. cit.*, p. 43.

[8]. Cornel Popescu, Cornel Țucă, *op. cit.*, p. 23.

În ianuarie 1917, aceste demersuri informative privitoare la tatonarea posibilității încheieri unei eventuale păcii au încetat. De altfel, pozițiile celor două blocuri militare, prin opțiunile lor clar formulate, nu lăsau loc pentru a se ajunge la un compromis în acest sens[9].

În mod deosebit, evidențiem faptul că, în luna ianuarie 1917, în timpul Conferinței de la Petrograd s-a desfășurat o întâlnire între Nicolae al II-lea, țarul Rusiei, și generalul Noël Eduard de Castelnau, reprezentantul Marelui Cartier General francez, finalizată prin încheierea unui „Acord secret”, referitor la viitoarele frontiere ale celor două state. Acest „act politic”, încheiat între cele două mari puteri, a fost unul profund imoral față atât de România, în primul rând, cât și de ceilalți aliați.

Pe scurt, conform prevederilor Acordului în cauză, la sfârșitul războiului:

- Franța, urma a primii Alsacia și Lorena de la germani și putea ocupa bazinul din valea Saarului;
- Rusia, beneficia de acordul francez privind ocuparea frontierei sale occidentale.

Pericolul pentru statul român, în lumina respectivei libertăți acordate Rusiei, era unul iminent, având în vedere atât situația militară de la aceea dată de pe Frontul român din Moldova, cât și dorința constantă a Rusiei de stabilire a frontierei pe Carpații Orientali. Din fericire pentru România, cursul ulterior al istoriei a făcut inoperabil un asemenea „ticălos și mișelesc” plan franco-rus de acțiune post război[10].

După izbucnirea Revoluției ruse și intrarea Statelor Unite ale Americii în război, Austro-Ungaria, pe cont propriu, prin acțiunea contelui Ottokar Czernin, ministrul ei de externe, a încercat să obțină încheierea unei păci, fie ea chiar și separată, și ieșirea din război. În realitate, principalul scop al acestor demersuri nu urmăreau decât: „pacea prin asigurarea existenței monarhiei”. Ziarul „Acțiunea română”, de altfel, a consemnat în numărul din ziua de 22 martie/4 aprilie 1917, privitor la demersurile ministrului Ottokar Czernin, că acesta: „dorește «o pace cinstită», adică o pace șchioapă prin salvarea monarhiei”[11].

Consecvenți acestui scop, prințul Sixte de Bourbon (cumnatul împăratului Carol I) și fratele său, prințul Xavier de Bourbon, au întreprins în lunile martie - aprilie 1917 o misiune secretă în Europa apuseană. Ajunși la Paris, cei doi i-au înmânat președintelui Franței, Raymond Poincaré, chiar o scrisoare secretă, în care Austro-Ungaria îi propunea Franței, în schimbul încheierii păcii, în linii generale, următoarele:

---

[9] Ion Giurcă, Daniel Georgescu, *op. cit.*, p. 14.
[10] Cornel Popescu, Cornel Țucă, *op. cit.*, p. 24.
[11] Ion Agrigoroaiei, *op. cit.*, p. 45.

- retrocedarea Alsaciei și Lorenei;
- restabilirea Belgiei și Serbiei, în frontierele de la începutul războiului;
- asigurarea pentru Serbia unei căi de acces la Marea Neagră;
- păstrarea integrității Imperiului austro-ungar.

Printre respectivele propuneri, nu se regăseau unele privind reglementarea problemelor teritoriale italiene și române. Mai mult, în ceea ce privea România: „aceasta nu urma a fi desființată, ci numai păstrată ca zălog până la obținerea garanției asupra integrității «monarhiei»". De altfel, referindu-se la faptul că, în baza acestor propuneri, România rămânea fără Transilvania, prim-ministrul francez, Ribot, a declarat: „România e cu totul uitată. Obligațiile noastre față de România sunt mai mari decât față de Serbia, fiindcă România n-a intrat în război decât pentru noi"[12].

Previzibil, respectivele propuneri, au fost respinse de partea franceză.

Austro-Ungaria, concomitent cu misiunea individuală încredințată prințului Sixte de Bourbon, a făcut unele demersuri și pe lângă Germania, încercând atragerea acesteia în tentativa ei de obținere a încheierii unei păci. În asigurarea scopului urmărit, Austro-Ungaria a solicitat Germaniei să facă chiar și unele sacrificii teritoriale:

- să anexeze Galiția, cerându-i în schimb acordul pentru ocuparea unor teritorii românești;
- Galiția, să fie cedată statului polon, refăcut de Germania; pentru ca, ulterior, acesta să fie încorporat de statului german;
- să cedeze Franței: Alsacia și Lorena[13].

Trebuie să constatăm faptul că: „Austro-Ungaria, în propunerile ei, a fost «generoasă» cu teritoriile care nu-i aparțineau; acceptând, în schimb, sacrificarea celor germane. Germania, firesc, nu putea adera la asemenea «oferte» primite din partea Vienei[14].

După un șir de negocieri „dure", Bethmann-Hollweg, cancelarul german, și contele Ottokar Czernin, ministrul austro-ungar de externe, au semnat în ziua de 14/27 martie 1917: „Documentul de la Viena" sau „Memoriul secret"[15]; în care cele două imperii au consfințit la sfârșitul victorios al războiului anexarea unor teritorii: „pentru Germania se are în vedere mai mult estul, iar pentru Austro-Ungaria, înainte de orice, România"[16].

La sfârșitul lunii martie, consecvent scopului urmărit, Ottokar Czernin a insistat și pentru o împărțire a statului român între vecinii ei: austro-ungari, ruși

[12] *Idem.*
[13] Ion Giurcă, Daniel Georgescu, *op. cit.*, p. 16-17.
[14] Cornel Popescu, Cornel Țucă, *op. cit.*, p. 25.
[15] Semnalăm, conform altor surse, documentul a fost semnat în ziua de 13/26 martie 1917.
[16] Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României*, vol. II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 29.

și bulgari; însă, fără implicare aliatului germană. De altfel, Ottokar Czernin, într-un „Memoriu secret” înaintat în luna mai 1917 împăratului Carol I, a precizat: „Noi trebuie să obținem România. Voi lua Muntenia și toată Moldova până la Siret. Partea de răsărit a Moldovei, voim să o oferim Rusiei și în aceasta văd eu o ușurare a încheierii păcii. Dobrogea veche trebuie să rămână Bulgariei, iar mica porțiune ce mai rămâne o lăsăm noii Români”[17].

Evidențiem faptul că Ottokar Czernin, în același timp, în deplin consens cu împăratul Carol I, considera ca fiind obligatorie cedarea Alsaciei și Lorenei din partea Germaniei către Franța, în scopul obținerii păci. În schimbul teritoriului cedat, drept compensație pentru partea germană, Austro-Ungaria oferea acesteia din nou Galiția; fiind darnică cu un teritoriu ce nu-i aparținea[18].

Drept urmare, pornindu-se de la aceste puncte de vedere, a avut loc la Hofburg, în ziua de 2/15 aprilie 1917, o prima întâlnire între delegațiile germană (în compunerea: împăratul Wilhelm al II-lea, ministrul Bethmann-Hollweg și generalii Hindenburg și Ludendorff) și austro-ungară (în compunerea: împăratul Carol I, ministrul Ottokar Czernin și generalul Arz von Straussenberg), având ca obiect redactarea unui proiect de propunere de pace care să fie înaintat Antantei.

Bethmann-Hollweg, ministrul german de externe, analizând propunerile austro-ungare, a fost obligat să constate faptul că: „Germania rămânea fără controlul direct la Dunărea de Jos și Dobrogea”; consemnând, în acest sens, ulterior: „Am rămas stupefiat auzindu-l pe contele Czernin că ne propune să renunțăm la Alsacia și Lorena”. În mod firesc, partea germană nu a acceptat propunerile austro-ungare[19].

Împăratul Carol I, aproximativ după două săptămâni, s-a adresat în scris împăratului Wilhelm al II-lea, în ziua de 14/27 aprilie 1917, solicitându-i depunerea unui efort personal în vederea încheierii urgente a păcii. Ministrul Ottokar Czernin, a atașat scrisorii imperiale un „Memoriu” explicativ, în care a concluzionat la final: „Noi suntem la capătul forțelor și Germania nu va mai putea să conteze pe noi la sfârșitul acestei veri”.

Aprecierea părții austro-ungare, referitoare la caracterizarea situației existente, nu a întrunit consensul german, cercurile militare conducătoare germane având o cu totul altă viziune.

În ziua de 23 aprilie/6 mai 1917, în vederea ajungerii, totuși, la o înțelegere în acest sens, între cele două mari puteri aliate s-a desfășurat o nouă rundă de negocieri[20]. La finalul acestora, cele două state au încheiat „Acordul de la Kreuznach”, care - printre altele - a stipulat că: „În cazul când Germania își anexează Curlanda și Lituania și-și alipește Polonia, atunci ea consimte ca

---

[17] Cornel Popescu, Cornel Țucă, *op. cit.*, p. 26.
[18] Ion Agrigoroaiei, *op. cit.*, p. 45-46.
[19] *Idem*, p. 46.
[20] Cornel Popescu, Cornel Țucă, *op. cit.*, p. 26.

România ocupată - exclusiv Dobrogea bulgărească (până la granița de la 1913) și o fâșie de teritoriu până la sud de linia ferată Cernavodă - Constanța să cadă, ca stat deosebit, în sfera de interese a Austro-Ungariei, cu garantarea participării economice a Germaniei în România". A fost o variantă nouă a înțelegerii dintre cele două mari puteri, conținând renunțarea, din pachetul de propuneri, la cedarea Alsaciei și Lorenei de Germania către Franța, la restaurarea Belgiei; iar, privitor la împărțirea României, cu participarea rusă și bulgară, s-a optat pentru: „*crearea unui stat minuscul la Gurile Dunării, după modelul Monaco*"[21].

Concluzionăm, în acest sens, că noile propuneri de pace ale Puterilor Centrale nu puteau constituii obiectul, sub nicio formă, unui început de dialog cu Antanta, având în vedere că:

- pentru Franța, retrocedarea Alsaciei și Lorenei, era o chestiune fundamentală;
- pentru Marea Britanie, restaurarea Belgiei, era obiectivul primordial al intrării ei în luptă.

Deși angajate în confruntări armate de amploare în vara anului 1917, ambele mari blocuri politico-militare, în paralel cu acestea, au continuat tratativele de pace în nume comun sau individual, direct sau prin terțe părți, oficial sau în secret.

În ceea ce privește evenimentele militare, statele membre ale ambelor mai blocuri politico-militare, în același interval de timp nominalizat, au desfășurat o serie de activități specifice care vizau stabilirea viitoarelor operațiuni militare din cursul anului 1917.

În ceea ce privește statele din cadrul Antantei, „Prima Conferință interaliată", având ca obiect planificarea și pregătirea operațiunilor militare din anul 1917, s-a desfășurat între 2/15 - 3/16 noiembrie 1916 la Chantilly, cu participarea fie a șefilor marilor state majore din Anglia, Franța, Italia și Belgia, fie a șefilor misiunilor militare sau atașaților militari ai Rusiei, Japoniei, României[22] și Serbiei. unde: „s-au stabilit obiectivele principale ale Campaniei din anul 1917".

În urma discuțiilor purtate, au fost stabilite: „obiectivele principale ale Campaniei anului 1917"[23]:

A. „Frontul Occidental" sau „Frontul de Vest, era considerat „principal" în continuare.

B. „Frontul italian", a fost considerat, în ciuda forțelor importante angajate, că: „nu putea duce la un rezultat favorabil în timp scurt".

---

[21] Ion Giurcă, Daniel Georgescu, *op. cit.*, p. 17.

[22] Din partea României au participat: colonelul Vasile Rudeanu (șeful Misiunii militare române pe lângă Marele Cartier General francez) și colonelul Ioan Rășcanu (delegatul Marelui Cartier General român).

[23] Ion Giurcă, Daniel Georgescu, *op. cit.*, p. 18-20.

C. **„**Frontul Oriental” sau „Frontul de Est”, consfințea faptul că: „rolul Rusiei nu era de neglijat, chiar în condițiile slabei ei dotări cu artilerie grea și muniții”, apreciindu-se, ca atare, că: „Decizia în război nu poate fi obținută decât prin acțiuni combinate pe Frontul oriental și pe Frontul occidental”.

D. **„**Frontul de la Salonic” sau „Frontul Balcanic”, a constituit obiectul unei aprinse dispute privitoare la necesitatea trimiterii de noi forțe către acesta; însă, în final, fără a se ajunge la consens, datorită - în principal - poziției Italiei[24].

În vederea evitării unei crize de comandament, s-a desfășurat la Roma „Cea de-a doua Conferință interaliată”, între 25 decembrie 1916/7 ianuarie 1917 - 26 decembrie 1916/8 ianuarie 1917, cu participarea doar a delegațiilor Franței, Angliei și Italiei, care au reluat discuțiile pe tema trimiterii de noi forțe pe „Frontul de la Salonic”.

Având la bază hotărârea „Primei Conferințe interaliate”, de la Chantilly, tema „Frontului de Est” a făcut obiectul „Celei de-a treia Conferințe interaliate”, începută la Petrograd, în ziua de 19 ianuarie/1 februarie, cu participarea unor miniștri, ambasadori și reprezentanți ai statelor aliate Rusiei. Evidențiem că reprezentanții României[25], deși se aflau prezenți la Petrograd în acele zile, nu au fost invitați să ia parte la lucrările „Conferinței”. Acest fapt a însemnat în realitate o încălcare a prevederilor „Tratatului de alianță” semnat de România cu Antanta, în care s-a stipulat necesitatea prezenței române: „alături de aliați, la toate negocierile preliminare și la încheierea păcii”.

A doua parte a „Celei de-a treia Conferințe interaliate” de la Petrograd, a consemnat prezența în fruntea delegației române chiar a lui Ion I. C. Brătianu, premierul României și ministrul de război, care, de data aceasta, a avut doar statutul de „observator”, contrar prevederilor „Tratatului” mai sus menționat.

Această „A treia Conferință interaliate”, s-a încheiat fără a se reușii stabilirea concretă a volumului și calendarului participării armatei ruse la viitoarele operațiuni militare. Totuși, trebuie evidențiate - la capitolul reușite - atât asigurarea țarului Nicolae al II-lea dată generalului francez Noël Castelnau că Rusia: *„nu va încheia pace separată și că va porni ofensiva în primăvară”*[26], cât și hotărârea aliaților referitoare la stabilirea calendarului „*pentru prima parte a anului 1917*”, vizând: *„declanșarea sincronă și coordonată a unor ample operațiuni ofensive*”[27].

Pe de altă parte, considerăm ca fiind o reușită, raportându-ne la contextul general al lucrărilor acestei Conferințe, faptul că participanții la dezbateri au

---

[24] Cornel Popescu, Cornel Țucă, *op. cit.*, p. 27-28.

[25] Ministrul Diamandy, însoțit de Prințul Carol (viitorul Rege Carol al II-lea) și generalul francez H. M. Berthelot.

[26] Ion Giurcă, Daniel Georgescu, *op. cit.*, p. 21.

[27] Ion Voievozeanu, *Situația geopolitică și geostrategică a celor două grupări beligerante pe teatrele de acțiuni militare europene în anul 1917*, în coordonatori: Gheorghe Buzatu, Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 29.

acceptat propunerea Ion I. C. Brătianu, premierul român, de a se pregătii o: „ofensivă de susținere”, într-o „zonă ce trebuia fixată ulterior”, pe Frontul român. Preconizata „ofensivă de susținere”, de altfel, se încadra în prevederile deciziei finale a celei „De-a treia Conferință interaliată”, potrivit căreia, pe frontul dintre Baltica și Carpați, Rusia trebuia să execute o ofensivă de amploare, începând cu luna martie 1917, împotriva armatelor Puterilor Centrale[28].

În noul cadru politic general creat în Rusia după abdicarea țarului Nicolae al II-lea, această decizie finală a fost amânată. Noile forțe politice care luaseră puterea la Petrograd, au decis că viitoarele acțiuni ale armatelor ruse trebuiau să vizeze: „numai obiective de campanie neexpansioniste, neanexioniste”. Drept urmare, Înaltul comandament al armatei ruse, la rândul lui, a: „amânat pentru luna iunie data declanșării «asaltului» pe front larg, în direcția trecătorilor Carpaților Nordici, și a limitat numărul loviturilor «secundare» preconizate a fi efectuate în alte spații decât cele locuite în majoritate de populație rusă”[29].

În această perioadă, Puterile Centrale, extrem de bine informate atât asupra situației politice interne din Rusia, cât și asupra moralului slăbit al militarilor ruși, au stabilit că pentru a declanșa ofensiva decisivă pe Frontul de Vest în anul 1918, trebuia ca pe Frontul de Est: „mai întâi să batem Rusia și România”, în anul 1917. De aceea, efortul militar ofensiv principal al armatelor Puterilor Centrale a fost îndreptat, în anul 1917, spre Frontul de Est[30].

În intervalul de timp al iernii anilor 1916/1917, concomitent cu evenimentele sus prezentate, conducerea politico-militară română a purtat o serie de negocieri intense atât cu Marele Cartier General imperial rus, cât și cu Comandamentul trupelor ruse de pe Frontul român referitoare la stabilirea viitoarelor operațiuni militare comune ce urmau a fii executate pe acest front. Aceste runde de negocierile au cunoscut: „mai multe momente de criză determinate de refuzul Stavkăi de a permite trupelor sale să se angajeze în operații de anvergură în Dobrogea sau în Muntenia de est”[31].

Respectivele momente de criză odată depășite, atât Marele Cartier General român, cât și Comandamentul forțelor ruse de pe Frontul român din Moldova, în cursul lunilor martie-mai 1917, au ajuns la un acord referitor la stabilirea unor viitoare acțiuni militare comune pe acest front. Marele Cartier General imperial rus, ca urmare, s-a decis pentru executarea în primăvara anului 1917 „pe frontul ruso-român” numai a unor „ofensive cu obiective limitate, cu scopul de a împiedica pe inamic să transporte forțe pe alte fronturi”[32].

---

[28] Cornel Popescu, Cornel Țucă, *op. cit.*, p. 28-29.
[29] ***, *Istoria militară a poporului român*, vol. V, Editura Militară, București, 1988, p. 541.
[30] Ion Voievozeanu, *op. cit.*, p. 35.
[31] ***, *Istoria militară a poporului român,* vol. V…, p. 543.
[32] Cornel Popescu, Cornel Țucă, *op. cit.*, p. 31.

În a doua partea a lunii mai 1917, urmare a unor noi întruniri la nivel înalt româno-ruse, a fost convocată „Conferinţa interaliată de comandament”, cu participarea: Regelui Ferdinand I, premierul român, Ion I. C. Brătianu, generalilor români Constantin Prezan, Constantin Christescu și Alexandru Averescu, generalilor ruși D. G. Scerbacev și N. Golovin și generalului francez H. M. Berthelot.

Participanții la lucrările „Conferinței”, după ce au analizat o serie de proiecte operaționale, au optat pentru executarea următorului: depășirea inamicului, printr-o acțiune ofensivă, la vest de Siret, urmând ca, în același timp, sectorul de front al Dunării maritime să-şi mențină ferm pozițiile inițiale. În acest scenariu: „Lovitura principală avea să se aplice decât în a doua jumătate a lunii iunie [1917], în zona Nămoloasa, în paralel cu asaltul armatelor ruse asupra pozițiilor austro-ungaro-germane din Galiția și Bucovina”[33]. Astfel, pentru Frontul român din Moldova, s-a hotărât că: „misiunea trupelor româno-ruse era de a imobiliza trupele Puterilor Centrale și de a distruge forțele inamice care operau pe frontul Focșani - Nămoloasa”[34].

Decizia adoptată, concret, în linii generale, prevedea executarea unei ofensive principale din regiunea Nămoloasa spre Buzău, cu unitățile Armatei I română și cele ale Armatei a VI-a ruse și a uneia secundare - în avans declanșată - în regiunea Vrancei.

Astfel, concepția generală a ofensivei aliate preconizate pentru vara anului 1917 - scopul și conținutul misiunilor forțelor româno-ruse de pe Frontul român din Moldova - a fost transpusă în conținutul „Instrucțiunilor operative nr. 29 din 19 mai/1 iunie 1917”[35]; care, succint, prevedeau pentru[36]:

1. Armata a IX-a rusă, declanșarea unor acțiuni ofensive locale: „spre a interzice deplasarea rezervelor austro-ungaro-germane spre sud, unde se executa lovitura principală”;
2. Armata a II-a română, după o înaintare prealabilă până în Valea Putnei, urma să: „atace viguros” și să cucerească: „cu stânga pozițiile de pe Dealul Momâia (Cota 632), pentru a înlesni astfel acțiunea aripei drepte a Armatei a IV-a ruse”;
3. Armata a IV-a rusă, cooperând cu Armata I română, urma: „să nimicească forțele inamice dintre munți și Siret, atingând în final linia Milcovului”;
4. Armata I română, după ce în prealabil reușea să rupă frontul inamic în sectorul Podul Huroaia – Olăneasca (inclusiv), urma: „înaintând spre Râmnicu

33 ***, *Istoria militară a poporului român,* vol. V, …, p. 543.
34 Ioan Gligor, *Caracteristicile geografico-militare ale spațiului avut în vedere la elaborarea Planului de campanie pentru vara anului 1917 pe Frontul român*, în coordonatori: Gheorghe Buzatu, Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 51.
35 Cornel Popescu, Cornel Țucă, *op. cit.*, p. 32.
36 ***, *Istoria militară a poporului român,* vol. V, …, p. 543.

Sărat, […] să atace din spate gruparea inamică din zona Focşani, pe care să o nimicească în cooperare cu Armata a IV-a rusă”;

5. Armata a VI-a rusă, trebuia să atace cu aripa sa dreaptă: „în sectorul Olăneasca (inclusiv) - Măxineni – Latinu”, pentru a acoperi: „manevra Armatei I române” şi a respinge: „spre Dunăre forţele germano-bulgaro-otomane din zona Brăila”.

Aceste prevederi ale „Instrucţiunilor operative nr. 29”, au constituit baza întocmirii „Planului de campanie al armatelor româno-ruse de pe Frontul român din Moldova” de către Marele Cartier General român; care ulterior: „a fost acceptat şi însuşit de partea rusă”[37]. Acest iniţial „Plan de campanie”, în ceea ce priveşte executarea „Operaţiunii ofensive de la Mărăşti”, a fost îmbunătăţit cu unele elemente propuse, în acelaşi timp şi just argumentate, de generalul Alexandru Averescu, comandantul Armatei a II-a română, în memoriile trimise atât Regelui Ferdinand, cât şi Marelui Cartier General român. După aprobarea lor, acestea au stat la baza întocmirii de Armata a II-a română a: „Ordinului de operaţiuni nr. 1.638 din 20 iunie/3 iulie 1917”, prin care s-a stabilit: „lărgimea fâşiei de ofensivă, dispozitivul de luptă”, obiectivul „primei faze a acţiunii ofensive”, organizarea şi dispunerea „grupării de artilerie”, acţiunea „aviaţiei” şi altele[38].

Înaintea declanşării „Operaţiunii ofensive de la Mărăşti”, trupele ruso-române aveau dislocate pe Frontul din Moldova o forţă militară cifrată la cinci armate[39].

A. ***Armata a IX-a rusă*****,** comandată de generalul P. A. Liciţki, formată din:

1. Corpul 2 Armată (diviziile de infanterie 26, 49 şi 193);
2. Corpul 24 Armată (diviziile de infanterie 2, 48, 49 şi 188);
3. Corpul 26 Armată (diviziile de infanterie 65, 78, 189 şi Divizia 12 cavalerie);
4. Corpul 36 Armată (diviziile de infanterie 25, 68 şi 191);
5. Corpul 40 Armată (diviziile de puşcaşi[40] 2, 4 şi 6).

B. *Armata a II-a română*, comandată de generalul Alexandru Averescu, formată din:

1. Corpul 2 Armată (diviziile de infanterie 1 şi 3);
2. Corpul 4 Armată (diviziile de infanterie 6, 8 şi 12).

---

[37] Nicolae Ciobanu, *Triunghiul morţii - Triunghiul vieţii: Mărăşti-Mărăşeşti-Oituz,* în coordonatori: Gheorghe Buzatu, Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 58-59.
[38] ****, Istoria militară a poporului român,* vol. V, …, p. 552-553.
[39] *Idem,* p. 548-549 şi Cornel Carp, Cornel Ţucă, *Brigada 6 infanterie în „Bătălia de la Mărăşti”*, în coordonatori: Gheorghe Buzatu, Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 70-71.
[40] Infanterie.

C. *Armata a IV-a rusă*, comandată de generalul A. I. Ragoza, formată din:

1. Corpul 8 Armată (diviziile de infanterie 14 şi 15 şi Divizia 3 „Turkestan");
2. Corpul 30 Armată (diviziile de infanterie 71 și 103);
3. Corpul 7 Armată (diviziile de infanterie 13 şi 34 şi Divizia de cavalerie „Zaamurskaia").

D. *Armata 1 română*, comandată de generalul Constantin Cristescu, formată din:

1. Corpul 3 Armată (diviziile de infanterie 5, 13 și 14);
2. Corpul 6 Armată (Divizia 9 infanterie română, Divizia 80 infanterie rusă, Brigada 1 cavalerie română);
3. Corpul român de cavalerie (Divizia 2 cavalerie și brigăzile 1 și 6 roșiori „pe jos"[41]).

E. *Armata a VI-a rusă*, comandată de generalul Țurikov, formată din:

1. Corpul 4 Armată (diviziile de infanterie 30 și 40);
2. Corpul 47 Armată (diviziile de pușcași 3 și 8);
3. Corpul 4 Armată „Siberian" (diviziile siberiene de infanterie 9 şi 10);
4. Corpul 6 Cavalerie (diviziile de cavalerie 3 și 8 și Divizia 3 cavalerie „Don");
5. Detașamentul „Dunărea" (Divizia maritimă şi Divizia rusă de infanterie 115).

F. *Rezerva Frontul român din Moldova*, trupele ruso-române mai aveau în plus dislocată în zona Peche - Băleni - Dorasca o importantă rezervă, formată din:

1. Corpul 29 Armată rus (diviziile de pușcași 1 și 7 și Divizia 3 „trăgători[42] Caucaz");
2. Corpul 3 Cavalerie rus (Divizia 1 cavalerie „Don" și Divizia 10 infanterie rusă);
3. Divizia 7 infanterie română;
4. Brigada română de grăniceri.

G. *Rezerva Stavka*, în plus față de forțele sus specificate, Armata imperială rusă a constituit pe Frontul român din Moldova, în zona Comănești - Târgu Ocna, o rezervă proprie formată din:

- Corpul 45 Armată rus (diviziile de infanterie 126, 172 și 194).

Concomitent, în prima jumătate a anului 1917, în contextul european general, Puterile Centrale la rândul lor au analizat o serie de proiecte operaționale și, în final, au adoptat „Planul de campanie" pentru forțele lor dispuse pe Frontul

[41] Trupa brigăzilor acționa temporar ca trupă de infanterie, marea unitate nedispunând de caii necesari.
[42] Infanterie.

român din Moldova[43].

„Planul de campanie” al Puterilor Centrale, în linii generale, prevedea pentru prima jumătate a anului 1917 obiectivele ce urmau a fi atinse de propriile armate dispuse ofensiv pe Frontul din Moldova. Comandamentele acestor armate, astfel, au întocmit în luna iunie 1917 „Planul” lor operaţional, care preconiza declanşarea în luna iulie a ofensivei în: „sudul Moldovei (cu Grupul de armate feldmareşal August von Mackensen)”. Obiectivul principal vizat, conform prevederilor acestui „Plan”, în linii generale a prevăzut: „ocuparea întregului teritoriu dintre Carpaţi şi Prut, prin exploatarea primelor acţiuni din sudul Moldovei şi corelarea lor cu ofensiva austro-germană (a Grupului de armate arhiducele Iosif), proiectată în Bucovina; ocuparea zonelor libere din România trebuia să ducă la nimicirea armatei române”.

Puterile Centrale, în vederea realizării principalului obiectiv al respectivei ofensive, aveau dislocată pe Frontul român din Moldova, înaintea declanşării de către armatele ruso-române a „Operaţiunii ofensive de la Mărăşti”, o forţă militară cifrată la patru armate, grupate structural în două mari „grupuri de armate”[44].

A. Grupul de armate „Arhiducele Iosif”, compus din:

I. *Armata I austro-ungară***,** comandată de generalul von Rohr, formată din:

1. Grupul „General Gerok”, având în subordine:

a) Grupul [General] Ruiz (Divizia 218 infanterie germană, Divizia 1 cavalerie austro-ungară);

b) Corpul 8 armată austro-ungar (Divizia 142 infanterie germană, diviziile austro-ungare de infanterie 70 şi 71, Brigada 8 munte austro-ungară);

2. Corpul 6 Armată austro-ungar (Divizia 39 honvezi, Divizia 225 infanterie germană),

3. Grupul „General Liposčak” (Divizia 8 bavareză, Divizia 7 infanterie austro-ungară, Divizia 10 cavalerie austro-ungară, Brigada 16 munte austro-ungară);

4. Corpul 21 Armată austro-ungară (diviziile austro-ungare de infanterie 31, 37 şi 72, Divizia 3 cavalerie germană).

II. *Armata a VII-a austro-ungară*, comandată de generalul von Kővess, formată din:

1. Corpul 11 Armată austro-ungar (diviziile austro-ungare de honvezi 51 şi 74);

2. Grupul „General Apor” (Divizia 1 infanterie germană; diviziile austro-ungare de cavalerie 5 şi 6 cavalerie);

3. Grupul „General Pichler” (Divizia 117 infanterie germană şi diviziile austro-ungare de cavalerie 8 şi 11).

[43] ****, Istoria militară a poporului român,* vol. V, …, p. 544.
[44] *Idem.*, p. 550 şi Cornel Carp, Cornel Ţucă, *op. cit.*, p. 71.

B. Grupul de armate „Feldmareșal von Mackensen”, compus din:

I. *Armata a III-a bulgară*, comandată de generalul Nerezov, formată din:

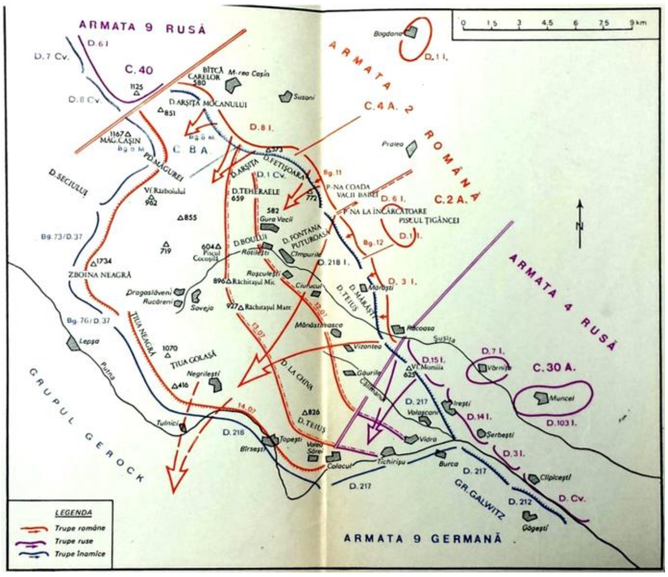
1. Corpul 52 Armată german (Divizia mixtă bulgară, Brigada 145 infanterie germană, Detașamentul german „Goltz”, și diviziile turce de infanterie 15 și 25);
2. Divizia 4 infanterie bulgară;
3. Divizia 12 infanterie bulgară;
4. Divizia 1 cavalerie bulgară;

II. *Armata a IX-a germană*, comandată de generalul von Eben, formată din:

1. Grupul german „Schaer” (diviziile germane de infanterie 92, 109 și 115);
2. Grupul german „von Morgen” (diviziile germane de infanterie 89 și 216 și Divizia 12 infanterie bavareză);
3. Grupul german „von Gallwitz” (diviziile germane de infanterie 62 și 217);

III. *Rezerva Grupului de armate „Feldmareșal von Mackensen”*, dislocată sud Nămoloasa, formată din: diviziile germane de infanterie 76 și 212.

În linii generale, cât mai succint prezentate, acestea au fost câteva dintre aspectele - suntem conștienți că subiectiv selectate - privind reflectarea unora dintre principalele evenimente politico-militare desfășurate în intervalul: sfârșitul anului 1916 - luna iunie 1917, anterioare declanșării de către armatele ruso-române a „Operațiunii ofensive de la Mărăști”

Bătălia de la Mărăști[45].

[45] Cornel Popescu, Cornel Țucă, *op. cit.*, p. 102.

Regele Ferdinand și generalul Alexandru Averescu (1917)[46].

Generalul Alexandru Averescu[47].

Feldmareșalul August von Mackensen[48].

[46] *Idem*, p. 20.
[47] *Idem*, p. 102.
[48] *Idem*.

Bătălia de la Mărăști[49].

ASPECTS REGARDING SOME POLITICAL-MILITARY EVENTS CARRIED OUT BEFORE THE TRIGGER "OFFENSIVE OPERATION FROM LA MĂRĂȘTI"

Abstract

In the time interval: the end of 1916 - June 1917, except for the actual military operations, some of the main politico-military events were:

- the outbreak of the Democratic Revolution in Petrograd (February 27 / March 12, 1917);
- the entry of the United States into the war (March 24 / April 6, 1917);
- the conduct of diplomatic negotiations - official and unofficial - between the great belligerent powers in the composition of the two major politico-military blocs: the Triple Alliance and the Triple Entente;
- the planning and preparation of the two large politico-military blocs and the military operations during 1917, by the military leaderships.

[49] Cornel Popescu, Cornel Țucă, *Armata 2 română*. *Mărăști: iulie 1917*, vol. II: *Documente anexe*, București, Editura Militară, 2017, p. 233.

MUZEUL JUDEȚEAN ARGEȘ
ARGESIS, *STUDII ȘI COMUNICĂRI*, seria ISTORIE, **TOM XXIX**, 2020, p. 279-298

ROLURILE LUI ALEXANDRU MARGHILOMAN ȘI ALEKSANDĂR MALINOV ÎN ANUL 1918. O PRIVIRE COMPARATIVĂ

GEORGE UNGUREANU[*]

Anul 1918 reprezintă o dată de importanță cardinală în istoria întregii Europe, inclusiv a statelor naționale moderne român și bulgar. Început sub semnul unor mari succese ale Puterilor Centrale, culminând cu scoaterea din război a Rusiei, anul 1918 avea să consemneze, în toamna sa, încheierea primei conflagrații mondiale cu victoria Antantei.

Chiar dacă un istoric de anvergura și notorietatea lui Pierre Renouvin aprecia factorul economic drept puțin important pentru deznodământul războiului[1] rămâne frapant, din punctul nostru de vedere, faptul că tabăra aflată la începutul lui 1918 în dificultate, pe plan militar, dar net superioară ca potențial economico-financiar și demografic, mai ales după intrarea în război a S.U.A., avea să întoarcă soarta conflagrației, în mai puțin de un an. Merită amintită și aprecierea lui Henry Kissinger, conform căruia Germania și aliații ei au câștigat de fapt, Primul Război Mondial, pe frontul de Est, dar l-au pierdut pe Frontul de Vest[2].

În contextul unui an atât de dramatic, doi oameni politici cu nume asemănătoare, dar cu opțiuni politice opuse și provenind din două țări vecine aflate în tabere adverse, și-au asumat misiunea de a ameliora, fiecare în parte, soarta țării sale. Este vorba despre Alexandru Marghiloman (n.1854-d. 1925) și, respectiv, de Aleksandăr Malinov (n. 1867-d. 1938).

Problema evaluării guvernării Marghiloman (5/18 martie – 24 octombrie/6 noiembrie 1918) este una bine-cunoscută în mediile istoriografice românești, chiar dacă unele diferențe de interpretate persistă încă, mai ales la nivelul nuanțelor. Puțini români, inclusiv din rândul pasionaților de istorie, știu

---

[*] Arhivele Militare Naționale Române - Depozitul Central de Arhivă Pitești (în continuare se va cita A.M.N.R.-D.C.A.P.).

[1] Pierre Renouvin, *Primul Război Mondial*, traducere, argument și note de Lucia Popa, București, Editura Corint, f.a., p. 132.

[2] Henry Kissinger, *Diplomația*, traducere de Mircea Ștefancu și Radu Paraschivescu, București, Editura BIC ALL, 2003, p. 240.

însă faptul că și în Bulgaria vecină, cam în aceeași perioadă cu Marghiloman, mai exact între 21 iunie și 20 noiembrie 1918, la guvernarea țării vecine și neprietene (în acel context) s-a aflat un prim-ministru, numit Aleksandăr Malinov, care a jucat pe lângă Antantă un rol oarecum asemănător cu cel îndeplinit de Marghiloman pe lângă Puterile Centrale.

În studiul de față, ne propunem să analizăm mai în detaliu în ce măsură rolurile celor doi oameni politici au fost similare, anume: care a fost contextul concret în care au preluat conducerea guvernelor de la Iași, respectiv Sofia, ce scopuri au avut și în ce măsură și le-au realizat, în condițiile schimbărilor rapide și dramatice ale contextului internațional. Înainte de abordarea acestor aspecte, vom prezenta câteva date considerate de noi semnificative despre evoluția personală, profesională și politică a celor doi protagoniști ai studiului nostru, până la momentele martie, respectiv, iunie 1918.

Alexandru Marghiloman[3] s-a născut la data de 27 ianuarie 1854, într-o familie de mici boieri, care adună avere prin mijloace mai mult sau mai puțin ortodoxe (despre tatăl său, Iancu Marghiloman, au existat zvonuri că ar fi fost trișor la jocurile de cărți sau chiar hoț de cai). Absolvent al Liceului „Sfântul Sava" din București, Alexandru Marghiloman avea să obțină, în 1878, doctoratul în drept și științe politice la Paris. În domeniul juridic nu va profesa decât vreo câțiva ani, ca procuror la Tribunalul Ilfov (8 ianuarie 1879-1883), respectiv avocat al statului (iunie - decembrie 1884), preferând cariera politică, în cadrul grupării junimiste (din anul 1891, Partidul Constituționalist), care va fuziona cu Partidul Conservator în frământatul an 1907. Pe parcursul guvernărilor conservatoare, deține diverse portofolii guvernamentale: justiție, lucrări publice, agricultură și domenii, industrie, comerț, dar și externele (07.07.1900-13.02.1901, perioadă de mari tensiuni cu Bulgaria[4]), internele și, respectiv, finanțele. Din iunie 1914, devine liderul oficial al Partidului Conservator. În planul vieții personale, notăm cele două căsătorii, 1890 cu Eliza Știrbey (n. 1870-d. 1957), sora lui Barbu Știrbey (n. 1782-d. 1946), care se va recăsători însă cu Ion I.C. (Ionel) Brătianu (n.1864-d.1927), în anul 1907, respectiv, căsătoria din iunie 1919 cu mult mai tânăra Maria (născută Petrescu, n. 1892-d. 1938?).

În anii 1914-1916, Alexandru Marghiloman s-a pronunțat pentru neutralitatea României în conflagrația generală declanșată după atentatul de la Sarajevo, o neutralitate favorabilă însă Puterilor Centrale. El și-a exprimat această opțiune în ambele Consilii de Coroană care jalonează perioada neutralității: Peleș (21 iulie /3 august 1914), respectiv, Cotroceni (14/28

[3] Ion Bulei, Ioan Scurtu, *Guverne și guvernanți (1866-1916)*, București, Editura Silex, 1996, p. 218; O biografie romanțată, la Nicolae Peneș, *Al. Marghiloman. Lordul valah. O viață cu luminile și umbrele ei*, ediția a III-a revăzută și adăugită, Iași, Editura Tipo Moldova, 2014, *passim*.
[4] Stelian Neagoe, *Introducere* la Alexandru Marghiloman, *Note politice*, vol. I, București, Editura Scripta, 1993,p.52.

august 1916)[5]. În paralel însă, în aceeași perioadă de doi ani a neutralității României, germanofilul moderat Alexandru Marghiloman a avut mai multe întâlniri secrete cu șeful guvernului, Ionel Brătianu, care îl informa despre mersul tratativelor cu Antanta, având o deplină (și justificată) încredere în discreția interlocutorului său[6].

Debutul entuziast al implicării armatei române în război este urmat de o serie de înfrângeri și retrageri, apoi de reorganizarea și lupta cu tifosul exantematic, în Moldova, de victoriile de la Mărăști, Mărășești și Oituz din vara lui 1917, care, însă, nu au putut fi exploatate din cauza problemelor interne tot mai mari ale Rusiei, culminând cu revoluția bolșevică și începerea tratativelor pentru pace separată cu germanii.

De altfel, noul context politico-militar din estul Europei a făcut, pentru marea majoritate a factorilor politici și militari responsabili, inclusiv pentru Ionel Brătianu, ca opțiunea continuării efective a războiului alături de Antantă să fie considerată ca utopică. Liderul liberal a părăsit șefia guvernului și, după o efemeră guvernare a generalului Alexandru Averescu, l-a indicat regelui Ferdinand I (1914-1927) pe Al. Marghiloman drept singurul om politic capabil să trateze cu Puterile Centrale în condițiile momentului. Potrivit lui Ionel Brătianu, Al. Marghiloman era dator, ca patriot român, să se sacrifice, „primind să se înhame la o operă tragică, dar patriotică”, pentru că „va fi calomniat, ofensat, batjocorit”, dar va trebui, totodată, să se știe că „acest om a salvat Coroana și Moldova și acest lucru primează”[7].

În guvernul lui Al. Marghiloman, portofoliul externelor revenea lui Constantin C. Arion (n. 1855-d. 1923), care, la fel ca și Al. Marghiloman, realizase, în 1878, un doctorat în drept și științe politice, la Paris, intrase în politică în 1884 (anul revizuirii Constituției de la 1866), inițial la Partidul Național Liberal, după care se reorientase către junimiști[8].

Principalele evenimente ale guvernării Marghiloman au constat în:

- realizarea unirii condiționate a Basarabiei cu România (27 martie/3 aprilie 1918);
- semnarea „păcii punice de la București” (29 aprilie/7 mai 1918) și ratificarea acesteia de către Parlamentul ales în mai 1918 (ratificare ne-urmată însă de sancțiunea și promulgarea de către rege);
- eludarea unor dispoziții ale Păcii de la București privind demobilizarea armatei (la 1 septembrie 1918, efectivul armatei române era de 172.109 militari, cu 52.000 mai mare decât plafonul impus prin tratat);

---

[5] Ion Mamina, *Consilii de Coroană*, București, Editura Enciclopedică, 1997, pp. 27-87.

[6] Alexandru Marghiloman, *Note politice*, ediție îngrijită de Stelian Neagoe, vol. I. (*1912-1916*), București, Editura Scripta, 1993, *passim*.

[7] I. Mamina, I. Scurtu, *op. cit.*, p. 22.

[8] *Ibidem*, p. 132.

- suspendarea cursului marilor reforme (agrară și electorală), inițiate în anul 1917;
- inițierea unui proces în justiție, împotriva guvernării Brătianu;
- începutul crizei dinastice[9].

Cercetătorul Sorin Cristescu a pus recent în circuitul istoriografic o serie de documente din arhivele diplomatice vieneze, din august 1918, deosebit de elocvente pentru relația guvernului Al. Marghiloman cu Dubla Monarhie și, prin extensie, cu Quadrupla Alianță. Conduita lui Al. Marghiloman era considerată la Viena ca duplicitară și nesinceră, ca o perdea de fum menită să acopere continuarea pregătirilor militare și propagandistice pentru o eventuală reluare a ostilităților contra Puterilor Centrale. Nemulțumirea oficialilor de la Ballplatz era dublată de frustrarea imposibilității de a acționa militar contra României, mai ales în condițiile deteriorării situației Quadruplei Alianțe pe fronturile franco-belgian și italian, din cauza opoziției Germaniei, care nu avea litigii teritoriale directe cu România și pe care Al. Marghiloman reușise să o îmblânzească, prin concesii economice substanțiale[10]. De altfel, conform lui Constantin I. Kirițescu, tot în luna august 1918 ar fi existat un plan al Quadruplei Alianțe de a ataca România, considerată insuficient de cooperantă, plan abandonat însă, din cauza mersului tot mai nefavorabil al războiului[11].

Evoluția generală a ostilităților și iminența înfrângerii Germaniei imperiale, după ce toți aliații săi (Bulgaria, Imperiul Otoman și Imperiul Austro-Ungar în curs de dezmembrare) capitulaseră, l-au determinat pe regele Ferdinand I al României să ceară demisia guvernului Marghiloman, la 24 octombrie/6 noiembrie 1918. Cu acest prilej, șeful guvernului proaspăt demis făcea un succint și subiectiv bilanț al activității Consiliului de Miniștri, pe care îl prezidase preț de șapte luni și jumătate: „Mulțumită guvernului meu, Dinastia vorbește azi cu tărie și această țară are o armată, muniții și Basarabia”[12].

Cu meritul de a fi ameliorat, din punct de vedere politic și militar, soarta României, plătind un mare preț pe plan economic, dar și cu vina de a fi blocat, temporar, cursul marilor reforme (agrară și electorală), guvernul Marghiloman ieșea din istorie, iar tocmai cele două mari reforme atât de mult amânate aveau să dea lovitura de grație grupării conservatoare conduse de „lordul valah”. În condițiile votului universal masculin, Partidul Conservator-Progresist nu va mai

---

[9] *Ibidem*, p. 28.

[10] Sorin Cristescu, *Politica lui Alexandru Marghiloman în rapoarte informative austro-ungare din vara anului 1918*, comunicare prezentată în cadrul simpozionului „1918 – de la Chișinău la Alba Iulia”, București, Cercul Militar Național, 27 martie 2018 și publicat în revista *Document*, nr. 2 (80)/2018, pp. 32-39.

[11] Constantin I. Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României*, București, Editura Casei Școalelor, 1922, vol. III, p. 307.

[12] Alexandru Marghiloman, *Note politice*, ediție îngrijită de Stelian Neagoe, vol. III (*1918-1924*), București, Editura Machiavelli, 1995, p. 216.

trimite reprezentanți în Parlament, începând cu alegerile din mai-iunie 1920. La primele alegeri parlamentare desfășurate la scara României Mari, în noiembrie 1919, pe baza votului universal masculin, Alexandru Marghiloman și alți 16 colegi de partid obținuseră, totuși, mandate în noul for legislativ[13].Un ultim moment de glorie pentru omul politic Alexandru Marghiloman l-a reprezentat victoria în duelul oratoric cu Ionel Brătianu, sub cupola primului Parlament al României Mari, când respinge argumentat acuzațiile de trădare a interesului național, lansate de liderul liberal[14]. Retras din prim-planul vieții politice, Alexandru Marghiloman va înceta din viață, ca urmare a unui cancer hepatic, la data de 10 mai 1925, iar rămășițele partidului său se vor alătura Partidului Poporului, condus de Alexandru Averescu[15].

În raport cu România vecină, Bulgaria perioadei 1878-1918 prezintă câteva particularități. Astfel, realitățile economico-sociale erau mai egalitare, ceea ce permitea și o rată mai înaltă a alfabetizării, deși înapoierea în raport cu Occidentul era și aici la fel de sensibilă. Fiscalitatea excesivă, considerată de guvernanți inevitabilă pentru dezvoltarea orașelor, industriei și a căilor ferate și pentru înzestrarea armatei, provocase unele mișcări țărănești (1899 etc.), însă acestea nu atinseseră amploarea și violența celor din România anului 1907. În mod tradițional, bulgarii erau creștin-ortodocși, ca și vecinii lor sârbi, greci și români, însă erau mai puțin atașați de Biserică și religie decât ei. Dacă elita românească era divizată între francofili (ulterior antantofili) și germanofili, Bulgaria era divizată între rusofili și rusofobi, cele două tabere având ponderi sensibil egale[16].

Viitorul om politic Aleksandăr Malinov s-a născut la data de 21 aprilie 1867, în satul Pandăcli, într-o colonie bulgărească din Basarabia de Sud. După studiile primare în localitatea natală, au urmat cele liceale (incluzând și ceea ce numim astăzi gimnaziu) la Bolgrad, apoi Facultatea de Drept la Kiev, absolvite în anul 1891. Plecat în țara de afinitate etnică, lucrează în domeniul juridic ca judecător, procuror și, ulterior, avocat, în orașul Plovdiv, capitala Rumeliei Orientale, unită cu Principatul autonom al Bulgariei în toamna anului 1885.

În anul 1898, alege cariera politică, devenind membru al Partidului Democrat, grupare politică rusofilă, a cărei conducere o preia în anul 1903, urmând să o dețină până la sfârșitul vieții. Ca șef al guvernului, în perioada 1908-1911, este direct implicat în obținerea independenței depline față de Imperiul

---

[13] *Istoria României în date*, coord. : acad. Dinu C. Giurescu, ediția a III-a, București, Editura Enciclopedică, 2010, p. 360.

-[14] Stelian Neagoe, *Introducere* la Al. Marghiloman, *Note politice*…, vol. I, p. 54.

[15] *Istoria României în date…*, p. 389.

[16] Barbara Jelavich, *Istoria Balcanilor. Secolul al XX-lea (1887-1982)*, traducere de Eugen Mihai Avădanei, Iași, Editura Institutul European, pp. 42-45.; Stevan K. Pavlowitch, *Istoria Balcanilor (1804-1945)*, traducere de Andreea Doica, Iași, Editura Polirom, 2002, pp. 134-140, 172-178.

Otoman și în revizuirea Constituției de la Târnovo, adoptată în aprilie 1879[17]. Soția sa, Iulia Malinova (n. 1869-d. 1953), provenea dintr-o familie evreiască din Rusia și a fost una dintre conducătoarele mișcării feministe din Bulgaria.

După câștigarea independenței depline, la 5 octombrie 1908, aspirațiile teritoriale bulgare vizau Macedonia, Tracia și Dobrogea de Nord, intrată în componența României în anul 1878. Protagonistă a ambelor războaie balcanice, Bulgaria este victorioasă, alături de Serbia, Muntenegru și Grecia, contra Imperiului Otoman, în toamna lui 1912, dar este înfrântă în vara lui 1913 de către coaliția formată *ad-hoc* din Serbia, Grecia, România și Imperiul Otoman. Prin Tratatul de la București (28 iulie/10 august 1913), câștigă circa o zecime din Macedonia istorică, precum și ieșirea la Marea Egee, dar pierde Dobrogea de Sud (Cadrilaterul), în favoarea României[18].

Izbucnirea conflagrației mondiale, la aproape un an de zile de la încheierea celei regionale, putea reprezenta, și pentru Bulgaria, ocazia împlinirii unor aspirații teritoriale.

La scurt timp după declanșarea războiului, Al. Malinov, aflat în opoziție, a declarat, la tribuna *Săbranje*-i (Parlamentul bulgar), că opțiunea cea mai bună pentru țara sa era, cel puțin momentan, neutralitatea, dar cu nuanța că țara nu trebuia să comploteze contra altor state slave[19].

Dorința de câștiguri teritoriale ample și rapide îi determină pe regele Ferdinand I de Saxa-Coburg Gotha (1887-1918) și pe prim-ministrul Vasil Radoslavov (n. 1854-d. 1929) să încline spre alianța cu Puterile Centrale, alături de inamicul secular, Imperiul Otoman. Suveranul bulgar și șeful guvernului de la Sofia nu evaluau corect raporturile de forțe la nivel mondial și, în numele unei viziuni istorice proprii, ignorau realitățile etnice și identitare din Dobrogea de Nord și din Macedonia istorică, unde marea majoritate a populației nu era bulgară sau, deși vorbea o variantă locală a limbii bulgare, nu se identifica drept bulgară.

La 4/17 septembrie 1915, după ce hotărârea de intrare în război alături de Puterile Centrale fusese luată (se semnase deja un acord secret în acest sens, la 24 august/6 septembrie 1915), regele Bulgariei a avut o întrevedere colectivă cu liderii din opoziția parlamentară, cu excepția *tesniaci*-lor (socialiștii „strâmți", viitorii comuniști).

Cu acest prilej, are loc un violent schimb de replici între suveran și liderul agrarian Aleksandăr Stamboliiski (n. 1879-d. 1923). Conducătorul

[17] Tašo V. Tašev, *Ministrite na Bulgarija (1879-1999).Enciklopedičen spravočnik,* Sofija, Akademično Izdadetelstvo "Profesor Marin Drinov" i Izdatelstvo na Ministerăt na Otbranata „Sveti Georgi Pobedonosec", 1999, p. 274.

[18] Daniela Bușă, *Modificări politico-teritoriale în sud-estul Europei între Congresul de la Berlin și Primul Război Mondial (1878-1914)*, București, Editura Paideia, 2003, pp. 271-277.

[19] Milen Kumanov, *Aleksandăr Malinov: poznatijat i neproznatijat*, Sofija, Fondacija „Ivan Vazov" i izdatelstki centăr, 1993, p. 72.

Uniunii Naționale Agrare Bulgare (BZNS) îl previne pe rege că ar aputea să-și piardă nu numai coroana, ci și capul de sub ea, ca urmare a opțiunii pentru Puterile Centrale, iar suveranul îl sfătuiește pe Stamboliiski să aibă grijă de propriul cap, mai tânăr și mai prețios. La scurt timp, conducătorul agrarian va fi întemnițat pentru crimă de lez-majestate[20]. În termeni mai puțin vituperanți decât Al. Stamboliiski, Malinov dezavuează și el opțiunea comună regală și guvernamentală, despre care afirmă că este greșită și că va aduce Bulgaria la catastrofă[21]. În tentativa de a dezbina forțele de opoziție, la sugestia regelui, Vasil Radolsavov îl invită pe Malinov să participe la un guvern de coaliție, însă liderul Partidului Democrat refuză oferta, bănuindu-i substratul[22].

Pe termen scurt, alianța cu Puterile Centrale s-a dovedit benefică pentru Bulgaria. Imperiul Otoman i-a cedat, ca preț al coalizării, 160 de localități din Tracia Orientală, inclusiv Adrianopolul[23]. Atacată din nord, vest și est, armata sârbă a fost nevoită să-și abandoneze țara și să se retragă, iar Macedonia Vardariană și Timocul sârbesc (Pomoravia, în bulgărește) au trecut sub controlul Bulgariei[24].

Intrarea României în război, de partea Antantei, la 14/27 august 1916, a dat prilejul trupelor bulgare, alături de unități germane și turce, să intre în Dobrogea, al cărei control este pierdut în totalitate de către români, până la finele anului[25]. Ulterior, în 1917 și mai ales în 1918, soarta Dobrogei, în special a părților sale nordice (mai puțin a Cadrilaterului) va constitui un obiect de dispută și de negociere între statele membre ale Quadruplei Alianțe (Germania, Austro-Ungaria, Imperiul Otoman și Bulgaria).

Treptat, pe măsura trecerii timpului și a prelungirii războiului, limitele resurselor economice ale Bulgariei au început să iasă tot mai mult în evidență, mai ales sub aspect economic, dar și demografic (uman). Pe parcursul participării sale la Primul Război Mondial, Bulgaria a înregistrat pierderi umane foarte mari, raportate la potențialul sau; anume 300.000 de militari răniți, dintre care 1000.000 mortal, care se adăugau celor 58.000 de morți și 105.000 de răniți înregistrați înb perioada războaielor balcanice[26]. La începutul lui 1918, numărul

[20] Leften S. Stavrianos, *The Balkans since 1453*, New York-Chicago-San Francisco-Toronto-London, Holt, Rinehart&Winston, 1963, pp. 561-562.
[21] Milen Kumanov, *op. cit.*, p. 72.
[22] *Ibidem*, p. 73.
[23] Nicolae Ciachir, *Istoria popoarelor din sud-estul Europei în epoca modernă (1789-1923)*, ediția a doua, București, Editura Oscar Print, 1998, p. 460.
[24] Mircea N. Popa, *Primul Război Mondial (1914-1918)*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979, pp. 211-213, 493-494.
[25] Adrian Rădulescu, Ion Bitoleanu, *Istoria Dobrogei*, ediția a II-a, Constanța, Editura EX PONTO, 1998, pp. 384-387.
[26] John D. Bell, *Peasants in Power. Alexander Stamboliiski and the Bulgarian Agrarian Nation Union, 1899-1923*, Princeton University Press, Princetown-New Jersey, 1977, p. 122.

total de oameni aflați sub arme era de 900.000, reprezentând circa 40% din populația masculină a țării[27], ceea ce afecta grav viața economică națională. Astfel, producția de cereale a scăzut cu 47%[28], în timp ce indicele prețurilor, luând ca moment de referință anul 1914 (~100), a atins nivelurile de 200 în anul 1916, respectiv 500, în ianuarie 1918[29]. Valoarea exporturilor bulgare a scăzut și ea, din cauza războiului, la circa un sfert, de la 184 de milioane de leva în 1911, la 44 milioane de leva în 1918, iar în multe orașe se ajunge la decese zilnice din cauza malnutriției[30]. În luna mai 1918, străzile orașelor bulgare au devenit scena unor revolte ale femeilor (*Ženski buntove*, în limba bulgară)[31].

Sentimentele de frustrare își făceau loc, tot mai mult, și în sufletele soldaților bulgari. Ei știau că femeile și copii suferă acasă și vedeau că soldații din armata germană și austro-ungară erau mai bine plătiți, mai bine înarmați, mai bine îmbrăcați și mai bine protejați de fortificații[32]. La 24 mai 1918, generalul Nikola Žekov atrăgea atenția guvernului de la Sofia asupra situației periculoase de pe frontul macedonean, ca urmare a micșorării efectivelor[33]. În zilele următoare, forțele Antantei au obținut un succes local, în luptele de la Goljama Jarebica, fapt caracterizat de către același general bulgar în următorii termeni: „Acest succes al inamicului nu are o mare importanță tactică, dar este o lovitură morală pentru noi"[34]. Începutul lunii iunie va confirma aprecierile lui Nikola Žekov, în unele unități militare bulgare (Regimentul 27 Infanterie etc.), producându-se acte de revoltă colectivă[35].

Situația economică din ce în ce mai gravă a avut, printre efecte, și potențarea interesului bulgar pentru întreaga Dobroge[36]. Aspirațiile bulgărești în Dobrogea se lovesc însă de obiecțiile celorlalți membri ai Quadruplei Alianțe. Opoziția ce mai fățișă venea din partea reprezentanților Imperiului Otoman, urmați de o serie de notabilități politice și, mai ales, militare germane (Hindenburg, Ludendorff, Mackensen), care invocă motive de ordin geopolitic

[27] B. Jelavich, *op. cit.*, p. 155.
[28] *Ibidem.*
[29] Richard J. Crampton, *Alexandur Stambuliiski. Bulgaria*, London Haus Publishing Ltd, 2009, p. 64.
[30] Alberto Basciani, *L`illusione della modernità. Il sud-est dell`Europa tra le due Guerre Mondiali*, Roma-Rubbettino, 2016, pp. 62-63.
[31] R.J. Crampton, *op. cit.*, p. 65.
[32] *Ibidem.*
[33] *Bălgarskata armija v părvata svetovna vojna (1915-1918)*, Sofija, Voenno Izdatelstvo, 2015, p. 288.
[34] *Ibidem*, p. 291.
[35] M. Kumanov, *op. cit.*, p. 75.
[36] R.J. Crampton, *op.cit.*, p. 61.

și afinitățile bulgaro-ruse[37]. Însuși Alexandru Marghiloman a încercat să speculeze, în avantajul României, interesele geo-politice și sensibilitățile slavofobe ale unor factori de decizie de la Berlin și Viena, adresându-le, cu puțin timp înaintea venirii la guvernare, un memoriu consacrat special Dobrogei[38].

Primele luni ale anului 1918 au consemnat trei eşecuri consecutive ale guvernului Vasil Radoslavov, în privința Dobrogei. După încercarea nereușită de a o obține recunoaşterea propriilor revendicări asupra Dobrogei în contextul tratativelor cu Rusia Sovietică și Ucraina, de la Brest-Litovsk[39], a urmat semnarea preliminariilor de la Buftea (20 februarie/5 martie 1918) și apoi, Pacea de la București (24aprilie/7 mai 1918), în urma căror Bulgaria nu a deținut decât partea de sud a Dobrogei, restul provinciei dintre Dunăre și Mare devenind un *condominium* al Quadruplei Alianțe[40].

Degradarea situației economice a țării și a stării de spirit, atât în rândurile militarilor, cât și ale populației civile, au dus la șubrezirea poziției guvernului Radoslavov, iar ne-obținerea întregii Dobroge a reprezentat lovitura de grație pentru acest guvern. Dacă demisia generalului Aleksandăr Protogerov, în luna martie, a putut trece drept un eveniment izolat, la finele lunii mai, Partidul Popular-Liberal părăsește coaliția guvernamentală, reprezentanții săi înaintându-și demisiile[41]. Relația de cauzalitate între eșecul în problema dobrogeană și căderea guvernului Radoslavov este de notorietate, atât în balcanistica occidentală[42], cât și în istoriografia bulgară[43].

După 15 iunie 1918, Vasil Radoslavov nu își asumă responsabilitatea de a încerca formarea unui nou guvern, o atitudine similară având și liderul Partidului Popular (rusofil), Ivan E. Gešov, fost prim-ministru în perioada 1911-1913[44]. În consecință, la 21 iunie 1918, Aleksandăr Malinov redevine, după șapte ani, prim-ministru al Bulgariei. Pentru țarul Ferdinand, aducerea unui rusofil în fruntea guvernului reprezenta mai degrabă o modalitate de a pune presiune pe

---

[37] George Ungureanu, ”Evoluția problemei dobrogene în anul Marii Uniri”, în *Armata română și Marea Unire*, coord. : general de brigadă Corneliu Postu, col. dr. Petrișor Florea, dr. Cornel Popescu, București, Editura Militară, 2018, pp. 196-197.

[38] *Ibidem*, p. 198.

[39] Oleh S. Fedyshyn, *Germany`s Drive to East and the Ukrainian Revolution (1917-1918)*, New Brunswick, Rutgers University Press, 1971, pp. 80-81, 130

[40] *Istoria politicii externe româneşti în date*, coord. Ion Calafeteanu, București, Editura Enciclopedică, 2003, pp. 222-224.

[41] Elena Statelova, Stojčo Grănčarov, *Istorija na nova Bălgarija (1878-1944)*, Sofija, Izdatelstva Kăšta „Anubis”, 1999, p. 321-322.

[42] L.S. Stavrianos, *op. cit.*, p. 578; B. Kelavich, *op. cit.*, pp. 116, 155; St.K. Pavlowitch, *op. cit.*, p. 209.

[43] Ivan Ilčev, *Bălgarija i Antantata prez părvata svetovna vojna*, Sofija, Nauka i izkustvo, 1990, p. 248; Žeko Popov, *Dobrudža: otneta, osvobodena, okupirana (1913-1918)*, Velbužd, samoizdanie, 2008, p. 252

[44] M. Kumanov, *op. cit.*, p. 75.

Germania, decât un pas spre ieșirea din alianța cu aceasta; în plus, prin acest gest, se mai putea spera la dezbinarea opoziției.

La 23 iunie, profesorul Ivan Šišmanov (n. 1862-d. 1928) nota în jurnalul său: „Habemus Papam!" (cu litere latine, n.n.) și aprecia că noul guvern, format din democrați și radicali, avea să se bucure de sprijinul parlamentar din partea popularilor, a agrarienilor și a socialiștilor „largi" (social-democrații)[45]. Interesantă este și perspectiva lui Alexandru Marghiloman asupra schimbării de guvern din Bulgaria: "Se vorbește că o revoluție la Sofia a înlocuit pe Radoslavov cu Malinov"[46]. Chiar dacă succesiunea guvernamentală se realizase prin mijloace legale, atmosfera politică bulgară era una explozivă.

Alcătuit din opt membri ai Partidului Democrat și doi membri ai Partidului Radical-Democrat, noul guvern de la Sofia și-a intrat în atribuții la 28 iunie 1918, ne-dispunând de o majoritate solidă în Parlament și fiind privit cu suspiciune de către suveran[47]. Al. Malinov nu a convocat *Săbrania* în primele trei luni de guvernare, dar a beneficiat de sprijinul tacit al agrarienilor. Divergențele mai vechi între Al. Stamboliiski și un alt lider agrarian, Dimităr Dragiev, se adâncesc, acestea având să culmineze, în 1919, cu părăsirea BZNS de către Dragiev. În vara lui 1918, Al. Stamboliiski refuză inițial categoric participarea la guvernare, apoi pune condiția încheierii imediate a unui armistițiu cu Antanta, idee inacceptabilă pentru rege, în timp ce Dimităr Dragiev se arăta de acord cu participarea la guvernare, în schimbul eliberării camarazilor aflați în închisori (inclusiv Al. Stamboliiski)[48]. Ca linie generală de politică externă, noul guvern a continuat colaborarea cu Germania, în pofida anumitor contacte cu Antanta, întrucât voia să păstreze Macedonia, Tracia, Pomoravia și Dobrogea de Sud și să obțină Dobrogea de Nord[49].

Speranțele bulgare în legătură cu atitudinea Puterilor Antantei aveau la bază, în primul rând, propriile interpretări, date unora dintre cele 14 puncte wilsoniene, care aveau o formulare destul de prolixă, în condițiile în care S.U.A. nu se aflau în război cu Bulgaria (și nici cu Imperiul Otoman). Astfel, punctul 11 din faimosul program enunțat de către președintele nord-american la 8 ianuarie 1918 suna în felul următor: "România, Serbia și Muntenegru ar trebui (*should be*) evacuate; teritoriile ocupate (ar trebui) restituite; Serbiei (ar trebui) să i se asigure acces liber la Mare; relațiile între statele balcanice (vor trebui) reglementate prin discuții prietenești, pe baza principiului național și a limitelor statornicite istoric între comunitățile etnice și religioase, a unor garanții

[45] Ivan Šišmanov, *Dnevnik i dosieta (1879-1927)*, săstaviteli i predgovor: Iva Burilovka i Cočo Biljarski, Sofija, Prozorec, 2015, p. 485

[46] Al. Marghiloman, *Note politice*…,vol. III (*1918-1924*)…, p. 158 (însemnare din 13 iunie 1918).

[47] E. Statelova, St. Grănčarov, *op. cit*., p. 323.

[48] John D. Bell, *op. cit*., pp. 129-130.

[49] Constantin Iordan, *Dobrogea (1878-1940) în istoriografia bulgară post-comunistă*, București, Editura Academiei Române, 2013, p. 38.

internaţionale privind independenţa politică şi economică şi integritatea teritorială”[50].

Prima parte a punctului 11 era defavorabilă Bulgariei, însă partea a doua era una ambiguă şi pretabilă la diverse interpretări, date fiind istoria frământată a Balcanilor, componenţa etnică a populaţiei din unele zone disputate şi relativitatea/labilitatea unor repere identitare; imprecizia textului era amplificată de caracterul verbului „should be”, care în limba engleză exprimă o recomandare, un sfat, nu o exigenţă imperativă.

Primăvara anului 1918 a consemnat şi unele speculaţii în presa franceză, privind o posibilă pace separată între Bulgaria şi Antanta, micul stat slav urmând să păstreze Dobrogea de Sud, ieşirea la Marea Egee, precum şi o parte a Macedoniei. Din unele cercuri socialiste fusese lansată ideea, reţinută de către David Lloyd George, şeful guvernului britanic, şi de către ministrul de externe, Arthur Balfour, ca întreaga Macedonie istorică, divizată prin Pacea de la Bucureşti, din 1913, să fie reunită sub forma unui protectorat autonom al S.U.A. şi Marii Britanii. Şefii de guvern de la Atena şi Belgrad, Eleutherios Venizelos şi, respectiv, Nikola Pašić, respingeau net un asemenea scenariu. În iunie 1918, Balfour considera just şi deziderabil ca Bulgaria să păstreze Dobrogea de Sud, Tracia de Est şi, în măsura în care populaţia locală dorea acest lucru, o parte a Macedoniei[51]. Sondaje în vederea ieşirii din război au fost întreprinse, din partea bulgară, de către fostul prim-ministru Ivan Ev. Gešov, aflat la tratament în neutra Elveţie, care se folosea de calitatea sa de şef al Crucii Roşii Bulgare[52].

În linii generale, în vara anului 1918, pornind de la principiul etnic, dar având în vedere şi realitatea concretă a ieşirii României din alianţa cu ele, Puterile Antantei considerau justă redobândirea de către Bulgaria a Dobrogei de Sud, pierdută prin Tratatul de la Bucureşti (28 iulie/10 august 1913), cu eventuala excepţie a Silistrei, atribuită României prin Protocolul de la Sankt Petersburg (26 aprilie/9 mai 1913)[53].

Un loc important în politica externă a Bulgariei în anul 1918, inclusiv sub guvernarea Malinov, l-au ocupat relaţiile cu Ucraina, unde, în condiţiile înaintării trupelor germane, după Pacea de la Brest-Litovsk, se instaurase un regim conservator, favorabil Puterilor Centrale, sub conducerea hatmanului Pavlo Skoropadski, avându-l pe Dmitri Dorošenko drept ministru de externe. Simpatia Bulgariei pentru noul regim de la Kiev s-a manifestat în diverse moduri, mergând de la un consistent sprijin diplomatic, până la organizarea unor colecte publice, iar nivelul relaţiilor bulgaro-ucrainene trezea anumite nelinişti la Berlin

[50] R. J. Crampton, *op. cit*, p. 63.
[51] I. Ilčev, *op. cit*., pp. 254-257
[52] *Ibidem*, p. 256.
[53] George Ungureanu, *Problema Cadrilaterului în contextul relaţiilor româno-bulgare (1919-1940)*, Brăila, Editura Istros, 2009, p. 63.

și Viena[54]. Pe lângă afinitățile etno-lingvistice slave și confesionale creștin-ortodoxe, relațiile bulgaro-ucrainene erau potențate de ostilitatea ambelor părți față de România, în Dobrogea, respectiv, Basarabia.Cercetătorul francez Alain Ruzé scrie despre existența unui acord bilateral scris bulgaro-ucrainean, încheiat în vara anului 1918, privind realizarea joncțiunii teritoriale între cele două state slave, pe seama României, prin alipirea Dobrogei la Bulgaria, respectiv, a Basarabiei la Ucraina[55]. Istoricul canadian de origine ucraineană Oleh S. Fedyshyn, citat de către Alain Ruzé, menționează însă numai aspirațiile (tendințele) de joncțiune teritorială ucraineano-bulgară, fără a aminti de vreun acord scris în acest sens[56].

Jumătatea lunii iulie 1918 a consemnat schimbarea decisivă și ireversibilă a cursului ostilităților pe frontul din Belgia și nord-estul Franței[57].

În acest context, instaurarea guvernului Malinov nu a adus ameliorarea situației generale din Bulgaria și nici, în particular, a celei de pe front. Astfel, indicele prețurilor la produsele de primă necesitate, luând ca moment de referință anul 1914 (=100), a atins, în iulie 1918, nivelul de 870, comparativ cu 500, în ianuarie[58].Pe front, cea mai mare problemă continua să fie alimentația. Rația de pâine a soldaților bulgari era de 600 de grame, 80-90% din făină fiind obținută din porumb, inclusiv din coceni, nu numai din boabe. O altă problemă era și lipsa bocancilor[59]. Fenomenul dezertărilor era în continuă creștere, mulți dintre dezertori stabilind legături cu agrarienii și cu alte forțe politice cu program radical[60].

Evoluțiile internaționale și interne tot mai nefavorabile îl determină pe Al. Malinov, la începutul lunii august, să pună, față de suveran, problema ieșirii Bulgariei din război[61]. Regele Ferdinand I al Bulgariei rămâne însă fidel convingerilor sale inițiale și, la finele lui august, vizitează Berlinul, nereușind să obțină nimic în privința Dobrogei[62].

Evenimentele încep să se precipite și pe frontul de sud în luna septembrie 1918, ca urmare a adoptării de către Antanta a strategiei „loviturilor periferice”. Armata lui Franchet d`Esperay număra 28 de divizii (9 grecești, 8 franceze, 6

---

[54] O. S. Fedyshyn, *op. cit.*, p. 172.
[55] Alain Ruzé, *La Moldova entre la Roumanie et la Rusie. De Pierre le Grand á Boris Eltsine*, Paris, L`Harmattan, 1997, p. 114, nota 34; Idem, *Ukrainiens et Roumaines (IX-e – XX siècles). Rivalités carpatho-pontiques*, Paris, L`Harmattan, 1999, p. 198.
[56] O. S. Fedyshyn, *op. cit.*, pp. 130, 171-172.
[57] M. N. Popa, *op. cit.*, pp. 408-412; 511-515.
[58] R.J. Crampton, *op. cit.*, p. 64.
[59] *Bălgarskata armija…*, p. 291.
[60] R.J. Crampton, *op. cit.*, p. 66.
[61] E. Statelova, St. Grănčarov, *op. cit.*, p. 323.
[62] Ž. Popov, *op. cit.*, p. 254.

sârbești, 4 britanice și una italiană) [63]. La data de 8 septembrie 1918, generalul Georgi Todorov, originar din Bolgrad, Basarabia de Sud, preia comanda armatei bulgare, înlocuindu-l pe Nikola Žekov[64]. În linii generale, pe frontul macedonean, bulgarii dispuneau de efective și de artilerie aproximativ egale cu cele ale inamicului: 628.288 de oameni, dintre care 560.000 armata de operațiuni, inclusiv 182.000 de infanteriști, contra 630.000 de oameni, dintre care 219.000 de infanteriști, iar în privința tunurilor, Antanta dispunea de 1536, față de 1395 ale bulgarilor[65]. Diferența între cele două tabere aparent egale, care se înfruntau pe un front de circa 350 de kilometri, consta în faptul că forțele Antantei erau net superioare la capitolul aviație, iar bulgarii erau demoralizați de o lungă și variată gamă de lipsuri, începând cu cele alimentare[66]. La jumătatea lunii septembrie, forțele Antantei pornesc ofensiva în sectorul Dobro Pole și reușesc să străpungă liniile de apărare bulgărești[67]. În mod surprinzător, în intervalul 14-19 septembrie 1918 nu are loc nicio reuniune a guvernului bulgar[68].

La 20 septembrie, Al. Malinov se hotărăște să inițieze tratative de pace cu Antanta, cu condiția discutării aspirațiilor teritoriale bulgărești, considerate de către prim-ministrul de la Sofia drept conforme cu principiile wilsoniene[69]. Conform lui Milen Kumanov, această decizie fusese luată cu câteva zile înainte, când armata bulgară încă mai opunea o rezistență serioasă trupelor Antantei[70].Totuși, pași decisivi în acest sens nu vor fi făcuți înainte de 25 septembrie 1918.

Până atunci, actualitatea diplomatică bulgară a fost dominată de problema Dobrogei. Blocajul existent în cadrul Quadruplei Alianțe pe această temă, în special între Bulgaria și Imperiul Otoman, a fost depășit, după ce guvernul Malinov a acceptat să restituie statului otoman teritoriul est-tracic obținut în urmă cu trei ani, ca o compensație pentru acceptarea de către Istanbul a pretențiilor bulgare la întreaga Dobroge; în lunile anterioare, diplomații bulgari invocaseră faptul că Imperiul Otoman obținuse unele câștiguri teritoriale în zona Caucazului, ca urmare a destrămării Imperiului Rus și a încheierii Păcii de la Brest-Litovsk[71]. La 25 septembrie 1918, orele 18, la Berlin, a fost semnat protocolul nr. 21, prin care Germania, Austro-Ungaria și Imperiul Otoman renunțau în favoarea Bulgariei, la „drepturile” lor asupra Dobrogei de Nord,

---

[63] A. Basciani, *op. cit.*, p. 35.
[64] *Bălgarskata armija*…, p. 294.
[65] *Ibidem*, pp. 292-293.
[66] L.S. Stavrianos, *op. cit.*, pp. 268-269.
[67] Plamen Pavlov, Iordan Ianev, Daniel Cain, *Istoria Bulgariei*, București, Editura Corint, 2002, p. 135.
[68] M. Kumanov, *op. cit.*, p. 79.
[69] E. Statelova, St. Grănčarov, *op. cit.*, p. 323.
[70] M. Kumanov, *op. cit.*, p. 80.
[71] G. Ungureanu, „Evoluția problemei dobrogene…”, p. 199.

obținute în 1915[72].

Era însă un succes tardiv. În noaptea precedentă, la Sofia sosise vestea despre revolta militarilor („rebeliunea de la Radomir”). În urma unei reuniuni guvernamentale la hotelul „Bulgaria” și a unui Consiliu de Coroană, se iau două decizii: de a solicita armistițiu, respectiv, de a convoca Parlamentul, pe data de 30 septembrie[73].Între timp, trupele Antantei atinseseră linia Bitolia-Prilep-Veles[74]. Tot acum, este luată decizia eliberării din închisoare a liderilor politici agrarieni și *tesniaci*, în speranța că Aleksandăr Stamboliiski îi va convinge pe soldații răsculați să renunțe la revoltă. Imediat după eliberarea din închisoare, liderul agrarian are o discuție destul de tensionată cu țarul Ferdinand, punctată cu acuze reciproce pentru dezastrul militar și politic. Stamboliiski acceptă să contribuie la calmarea rebeliunii, dar pune două condiții: încheierea imediată a armistițiului și eliberarea tuturor deținuților politici. Suveranul a acceptat doar prima condiție[75].

Desfășurată între 24 septembrie și 4 octombrie 1918, revolta de la Radomir avea să fie înfrântă. Istoricul Richard J. Crampton a identificat următoarele cauze ale acestui deznodământ:

- lipsa de spirit organizatoric și operativitate a răsculaților, ceea ce a permis regruparea rapidă a forțelor fidele monarhului (fanaticii macedoneni, conduși de Al. Protogerov, respectiv Divizia 217 Germană, bine echipată cu mitraliere și artilerie grea);
- atitudinea pasivă a tesniacilor, care vedeau agrariarismul/țărănismul drept o doctrină (mic-) burgheză, reacționară (situația avea să se repete, într-un context parțial asemănător, în iunie 1923);
- ezitările și oscilațiile lui Stamboliiski însuși (inițial promite regelui sprijin pentru potolirea rebeliunii, apoi se declară președinte al republicii, pentru ca, finalmente, să se disocieze de mișcarea de la Radomir);
- încheierea Armistițiului de la Salonic (16/29 septembrie 1918) și apoi abdicarea țarului Ferdinand I (3 octombrie 1918) au fost privite de către mulți răsculați drept victorii ale mișcării[76].

Oricum, între 25 și 29 septembrie 1918, răscoala de la Radomir și-a avut perioada sa de apogeu; la 27 septembrie, fruntașul agrarian Rajko Daskalov proclamă abolirea monarhiei, instaurarea republicii și înlăturarea guvernului Malinov[77].

[72] *Ibidem*, p. 202.
[73] M. Kumanov, *op. cit.*, pp. 78-79.
[74] I. Ilčev, *op. cit.*, p. 259.
[75] John D. Bell, *op. cit.*, p. 131.
[76] R.J. Crampton, *op. cit.*, pp. 66-67.
[77] M. Kumanov, *op. cit.*, p. 81.

La 16/29 septembrie, prin mijlocirea consulului american la Sofia, Dominic Murphy, şi a adjunctului său, Archibald Walker, delegaţia bulgară, alcătuită din ministrul de finanţe Andrej Ljapčev (n. 1866-d. 1933), viitor prim-ministru (1926-1931), generalul Ivan Lukov şi diplomatul Simeon Radev, s-a întâlnit cu reprezentanţii Antantei (generalul Franchet d`Esperay etc.) la Salonic, metropola Macedoniei Egeene. Armistiţiul de la Salonic (16/29 septembrie 1918) lăsa pentru Bulgaria anumite speranţe în privinţa Dobrogei, fiind permisă inclusiv prezenţa trupelor bulgare în provincie. În opinia balcanologului român Constantin Iordan, conduita Antantei se explică prin faptul că această coaliţie căuta să-şi concentreze forţele pentru înfrângerea Germaniei, Austro-Ungariei şi a Imperiului Otoman, care încă mai continuau lupta, şi nu se punea problema prelungirii ostilităţilor contra Bulgariei, pentru a promova interesele unei Românii în care încă mai era la guvernare Al. Marghiloman[78]. De altfel, unii oameni politici sau militari din cadrul Antantei se pronunţau pentru concesii şi mai largi în favoarea Bulgariei. Astfel, ministrul britanic de război, Milner, propunea ca Bulgariei să i se permită să păstreze atât Dobrogea de Sud, cât şi Tracia Orientală, la care diplomatul francez Eric Drumond adăuga şi aşa-numita „zonă nedisputată” din Macedonia (jumătatea Macedoniei Vardariene, situată la Sud-Est de linia Ohrid – Kriva Palanka- Veles, menţionată în tratatul bulgaro-sârb din 1912)[79].

În urma încheierii armistiţiului cu Puterile Antantei, regele Ferdinand I al Bulgariei a pierdut sprijinul Puterilor Centrale, fără a câştiga vreun dram de bunăvoinţă din partea Antantei. Inevitabilul s-a produs în seara de 3 octombrie 1918, când, după mai bine de 30 de ani de domnie, mai întâi ca prinţ (kneaz), apoi ca rege (ţar), Ferdinand I de Saxa-Coburg Gotha a abdicat. A doua zi, a început domnia fiului său, Boris (n. 1894-d. 1943), sub numele de Boris al III-lea, în semn de continuitate cu ţarii bulgari medievali. Transferul simbolurilor şi al prerogativelor regale de la Ferdinand la Boris s-a făcut prin eludarea Constituţiei de la Târnovo (art. 34), care prevedea convocarea imediată a Marii Adunări Naţionale (*Veliko Narodno Săbranje*) în caz de vacantare a tronului, în vederea evaluării candidaţilor la succesiune[80]. Al. Malinov a respectat, în schimb, o cutumă politică bulgară, constând în demisia guvernului, în cazul schimbării suveranului[81].

La 17 octombrie 1918, s-a constituit un nou guvern, condus tot de către Malinov. Noul Consiliu de Miniştri avea o componenţă politică mai diversă, reunind reprezentanţi a cinci partide: patru democraţi, un radical, un popular, un

[78] Constantin Iordan, *op. cit.*, p. 255.
[79] I. Ilčev, *op. cit.*, p. 259.
[80] M. Kumanov, *op. cit.*, p. 85.
[81] *Ibidem*, pp. 85-86.

social-democrat și un agrarian[82]. Portofoliul externelor a revenit lui Teodor Ivanov Teodorov (n. 1853-d.1924), membru al Partidului Popular, procuror de formație, cu studii la Nikolaev și Odessa (1879-1853) și un doctorat în drept la Paris[83]. Programul de guvernare nu includea nicio prevedere concretă de ordin politico-teritorial, accentul principal căzând pe asigurarea liniștii și a ordinii interne, în colaborare cu Puterile Aliate și Asociate[84].

BZNS se impune drept cel mai puternic partid politic al momentului, având și cel mai mare număr de membri (77.238), organizați, în 1919, în circa 1.000 de filiale locale (*družbi*), dintre care jumătate fuseseră înființate la finele războiului. Dintre membrii Uniunii Naționale Agrare Bulgare, 84% dețineau mai puțin de 10 hectare de teren arabil (1% nu aveau proprietăți imobiliare, 51% - sub ha, 32% - între 5 și 10 ha)[85].

Printre efectele ruperii Bulgariei de Puterile Centrale s-a numărat și reconsiderarea atitudinii acestora din urmă în privința Dobrogei de Nord. Reprezentanții Germaniei și Austro-Ungariei promit României restituirea Dobrogei nordice, ca și alte modificări ale Tratatului de la București din 24 aprilie/7 mai 1918, în schimbul ratificării documentului astfel amendat. În ultimele cinci săptămâni ale guvernării sale, Al. Marghiloman s-a dovedit, pe de o parte, foarte receptiv la ofertele germane, a căror valoare practică o supralicita, iar pe de altă parte, foarte circumspect față de poziția Antantei, invocând unele declarații ambigue sau favorabile Bulgariei, din partea unor reprezentanți ai acestei coaliții, ca justificare pentru poziția sa germanofilă[86]. Liderul conservator nu înțelegea că tocmai continuarea guvernării sale era o cauză importantă a poziției rezervate față de România din partea Antantei!

Evenimentele își urmau însă cursul tot mai alert. În decurs de două săptămâni (30 octombrie-11 noiembrie 1918), Imperiul Otoman, Austro-Ungaria și, în cele din urmă, Germania depun armele. Guvernul Al. Marghiloman, devenit principalul obstacol în calea reluării legăturilor României cu Antanta, este înlăturat și el, la 24 octombrie/6 noiembrie 1918.

Rațiunile pentru care, la finele lui septembrie, Aliații acceptaseră menținerea prezenței militare bulgare în Dobrogea nu mai stăteau nici ele în picioare. Totuși, la 11 noiembrie 1918 (ziua armistițiului de la Compiegne-Rethondes, pe Frontul de Vest), încercarea unor detașamente militare românești de a pătrunde pe pământ dobrogean eșuează, ca urmare a ripostei energice din

---

[82] E. Statelova, St. Grănčarov, *op. cit.*, p. 324.
[83] T.V. Tašev, *op. cit.*, pp. 457-459.
[84] Stefan Ančev, *Dobrudžanskijat văpros v političeskijat život na Bălgarija (1918-1923)*, Veliko Târnovo, f. ed., 1994, pp. 25-26.
[85] Dimitrina Petrova, *Samostojatelnato upraylenje na BZNS (21 maj 1920-9 juni 1923)*, Dăržavno Izdatelstvo Nauka i Izkustvo, Sofija, 1988, p. 12.
[86] Al. Marghiloman, *Note politice*, vol. III…, pp. 183-207 (însemnări din perioada 28 septembrie-31 octombrie 1918, stil nou).

partea trupelor bulgare[87]. La 19 noiembrie 1919, generalul francez Paul Chrétien îi prezintă lui Al. Malinov o notă, prin care solicită imperativ retragerea armatei și a administrației bulgare din întreaga Dobroge, până la linia de frontieră stabilită în 1913, în provincie urmând a reveni administrația civilă românească, în prezența trupelor Antantei[88]. Între generalul francez și omul politic bulgar are loc un dialog tensionat. Al. Malinov acuză ceea ce el numește încălcarea clauzelor de armistițiu de la Salonic, la care Chrétien răspunde că el este militar, nu politician sau avocat, premierul Bulgariei amenință cu demisia, iar interlocutorul pune capăt discuției, părăsind cabinetul lui Malinov[89]. A doua zi, Al. Malinov și-a anunțat demisia. Revenit la guvernare, în urmă cu cinci luni, în urma eșecurilor lui Radoslavov în problema dobrogeană, el pleca de la guvernare tot ca urmare a unui eșec, în aceeași problemă.

Consulul S.U.A. în Bulgaria, Dominic Murphy, a dezavuat conținutul „notei Chrétien”, apreciind, în mod exagerat, că nota respectivă avea să ducă la bolșevizarea Bulgariei[90]. Deși reprezentau o forță politică populară, *tesniacii* (din 25-27 mai 1919, comuniștii) erau, totuși, surclasați, din acest punct de vedere, de către agrarieni. Ambele forțe politice, aflate în ascensiune, cereau amnistierea tuturor delictelor politice din anii 1915-1918, dar și pedepsirea vinovaților pentru „catastrofa națională”[91].

Guvernul lui Teodor Teodorov, format la 29 noiembrie 1918, susținea însă ideea unei amnistii generale, atât pentru cei considerați vinovați de înfrângere, cât și pentru adversarii acestora, condamnați în perioada 1915-1918, de la Al. Stamboliiski la rebelii de la Radomir. Guvernul Teodor Teodorov includea reprezentanți a nu mai puțin de șase partide (cele cinci partide care participaseră la guvernul Malinov II, plus liberal-progresiștii). Un post era rezervat lui Al. Stamboliiski, care n-a putut să-l ocupe decât începând cu 1 ianuarie 1919, după intrarea în vigoare a unei legi de amnistiere a delictelor politice[92]. Programul guvernamental includea „apărarea drepturilor istorice și etnice ale națiunii bulgare la Conferința de Pace”[93].

Deși campania diplomatică și propagandistică bulgară din anul 1919 nu a fost lipsită de ecouri, mai ales în mediile nord-americane și britanice, participarea la război alături de Puterile Centrale s-a dovedit a fi un dezavantaj insurmontabil. Prin Tratatul de la Neuilly-sur-Seine, Bulgaria a pierdut, față de

[87] Remus Macovei, *Ocupația militară a Dobrogei de către Puterile Aliate. Reinstalarea autorităților românești în Dobrogea (noiembrie 1918-decembrie 1919)*, Constanța, Editura Next Book, 2018, p.19.
[88] E. Statelova, St. Grănčarov, *op.cit.*, p. 327.
[89] M. Kumanov, *op. cit.*, p. 87.
[90] St. Ančev, *op. cit.*, p. 35.
[91] D. Petrova, *op. cit.*, p. 16.
[92] E. Statelova, St. Grănčarov, *op. cit.*, p. 328.
[93] D. Petrova, *op. cit.*, p. 15.

momentul 1914, Tracia Apuseană (inclusiv ieșirea la Marea Egee) și zonele strategice Strumica, Bossilevgrad și Caribrod, de la granița de vest[94].

Pe plan intern, lucrurile au evoluat spre instituirea unui regim populist-autoritar, sub conducerea liderului agrarian Stamboliiski, șeful unui guvern monocolor, în perioada 21 mai 1920-8/9 iunie 1923. Guvernarea acestuia s-a caracterizat prin numeroase măsuri radicale, pe linia edificării unui „stat țărănesc", ceea ce a divizat profund societatea bulgară. Profitând de neutralitatea comuniștilor și de sprijinul tacit al regelui Boris, forțele opoziției de dreapta se coalizează și, în urma unei sângeroase lovituri de stat, la 8/9 iunie 1923, pun capăt regimului agrarian[95].

Sub guvernarea Aleksandăr Țankov (9 iunie 1923-4 ianuarie 1926), țara ajunge în pragul războiului civil. La „teroarea albă", declanșată de noile autorități, agrarienii de stânga și comuniștii răspund cu revolte (septembrie 1923) și atentate (aprilie 1925 etc.)[96]. O veritabilă normalizare a vieții politice interne se produce abia sub guvernarea Andrej Ljapčev (1926-1931) și în anii următori (1931-1934); până la jumătatea deceniului 4 al secolului XX, regele Boris al III-lea se impune drept principalul factor de putere din țară, dovedind și remarcabile calități diplomatice în politica externă.

Cariera politică și viața lui Al. Malinov nu se vor opri însă în anul 1918. Întemnițat la Šumen în ultimele luni ale regimului agrarian și eliberat la căderea acestuia, Al. Malinov a colaborat până în aprilie 1924 cu guvernul Al. Țankov, apoi trece în opoziție, unde rămâne preț de șapte ani. În urma alegerilor din 18 iunie 1931, câștigate de către Blocul Popular, coaliție din care făcea parte și Partidul Democrat, re-devine șef al guvernului, pentru circa o sută de zile (29 iunie-12 octombrie 1931), cedând apoi locul colegului său de partid, Nikola Mušanov (n. 1872-d. 1951). Existența politică și biologică a lui Al. Malinov s-a încheiat la data de 20 martie 1938, când acest veteran al vieții politice bulgare a suferit un infarct, în timp ce ținea alegătorilor un discurs[97].

În concluzie, putem aprecia că, în condițiile anului 1918, Alexandru Marghiloman a avut meritul de afi găsit soluția pentru co-interesarea Germaniei în supraviețuirea statalității românești, chiar dacă această soluție s-a dovedit foarte costisitoare sub raport material (economic). Același Al. Marghiloman are însă și vina de a nu fi înțeles, mai ales în toamna anului 1918, că istoria îi dăduse dreptate doar conjunctural și temporar în urmă cu câteva luni, că rolul său se apropia de sfârșit, iar eventualele concesii pe care le-ar fi mai putut obține de la Puterile Centrale nu mai aveau nicio valoare.

---

[94] P. Pavlov, I. Ianev, D. Cain, *op. cit.*, p. 135.
[95] D. Petrova, *op. cit.*, *passim*.
[96] P. Pavlov, I. Ianev, D. Cain, *op. cit.*, pp. 139-140.
[97] T.V. Tašev, *op. cit.*, pp. 274-275.

Aparent, Al. Malinov nu a reuşit decât să amâne scadenţa pentru alianţa Bulgariei cu Puterile Centrale. Toate statele învinse în Primul Război Mondial, iar Rusia ţaristă poate fi trecută în categoria învinşilor, au cunoscut revoluţii, înlăturarea instituţiei monarhice şi pierderi teritoriale, în general conforme cu principiul etnic şi cu principiul autodeterminării.

În cazul Bulgariei, pierderile teritoriale au fost sancţionate prin Tratatul de la Neuilly-sur-Seine (27 noiembrie 1919). Revolta militaro-ţărănească de la Radomir a fost pe jumătate înăbuşită şi pe jumătate calmată, înainte de a deveni o revoluţie; totuşi, reformele radicale adoptate sub regimul Al. Stamboliiski pot fi considerate ca o „revoluţie ţărănească”. În schimb, Bulgaria a fost singurul stat învins care şi-a păstrat forma de guvernământ monarhică şi dinastia, în persoana lui Boris al III-lea, cel mai capabil suveran al Bulgariei moderne, iar meritul pentru asigurarea continuităţii dinastice revine lui
Aleksandăr Malinov.

Dacă anul 1918 a marcat finalul carierei politice numai pentru Al. Marghiloman, nu şi pentru Al. Malinov, acest fapt nu este datorat decât parţial diferenţei de vârstă între cei doi oameni politici, care au trăit acelaşi număr de ani (71). Fiind antantofil şi adept al votului universal, Al. Malinov avea o marjă mai mare de adaptare la noul context internaţional şi intern decât conservatorul germanofil Al. Marghiloman.

THE ROLE OF ALEXANDRU MARGHILOMAN AND ALEKSANDĂR MALINOV IN 1918. A COMPARATIVE APPROACH

Abstract

The year 1918 represents a date of utmost importance in the history of the whole of Europe, including the modern Romanian and Bulgarian nation states. Started under the sign of great successes of the Central Powers, culminating with the withdrawal of Russia from the war, the year 1918 would mark, in its autumn, the end of the first world conflagration with the victory of the Entente. The problem of evaluating the Marghiloman government (March 5/18 - October 24 / November 6, 1918) is a still persist, especially at the level of nuances. In neighbouring Bulgaria, at about the same well-known one in the Romanian historiographical environments, even if some differences of interpretation time when Marghiloman governed, between June 21 and November 20, 1918, a politician named Aleksandar Malinov was in power, who played a somewhat similar role to that of Marghiloman to the Central Powers.

The present study is intended to be a detailed and reasoned answer to the question to what extent the roles of the two politicians were similar (which was the concrete context in which they took over the leadership of the governments of Iasi and Sofia, respectively, what their goals were and to what extent they achieved them, in the light of the rapid and dramatic changes in the international context). Special attention is paid to the so-called Dobrujan issue, which dominated (and poisoned) the Romanian-Bulgarian relations in almost the entire period 1878-1940.

MUZEUL JUDEȚEAN ARGEȘ
ARGESIS, *STUDII ȘI COMUNICĂRI*, seria ISTORIE, **TOM XXIX**, 2020, p. 299-312

ASPECTE REFERITOARE LA ÎNZESTRAREA ARMATEI ROMÂNE ÎNTRE ANII 1931 și 1935

CORNEL ȚUCĂ*

Intervalul anilor 1931-1935, din punct de vedere economic, a fost caracterizat prin două etape, diferențiate distinct una față de cealaltă. Prima etapă, caracteristică intervalului 1929-1933, a reprezentat finalul marii crize economice mondiale; iar cea de-a doua etapă, marcată de intervalul 1934-1935, a reprezentat anii relansării economiei mondiale. Este bine cunoscut azi, „Criza economică mondială" a marcat profund întreaga omenire și a contribuit din plin la regenerarea și intensificarea politicilor revanșarde și agresive ale unor state. În acest sens, trebuie specificat că mulți istorici au considerat criza economică, care a zguduit planeta între anii 1929-1933, ca fiind germenele celei de-a doua mari conflagrații mondiale.

În plan politic internațional, anul 1931 a înregistrat violarea unilaterală de către Japonia a prevederilor Conferinței de la Washington, a Pactului Societății Națiunilor și Pactului Briand-Kellogg, prin atacarea Chinei și ocuparea Manciuriei. Aceste acțiuni agresive ale militarismului japonez au reprezentat în fapt un act cu atât mai condamnabil cu cât Japonia era, ea însăși, una dintre semnatarele acestor instrumente internaționale.

Pe de o parte, acțiunea agresivă a Japoniei și, pe de altă parte, eșecul Ligii Națiunilor de a o stopa, au constituit un semnal – mai de mult așteptat, dar perceput ca atare în acele momente – pentru unele state europene de a-și amplifica și ele propria politică revanșardă și revizionistă. Drept urmare, contestarea prevederilor tratatelor de pace încheiate după terminarea Primului război mondial a devenit unul din obiectivele prioritare ale politicii externe a respectivelor entități statale.

În Europa, primul stat port-drapel al revendicărilor revizioniste și revanșarde a fost Italia fascistă, condusă de Benito Mussolini. Italia, adepta declarată a unei noi împărțiri a sferelor de influență, a declanșat agresiunea împotriva Etiopiei. Reacția marilor puteri față de gravitatea agresiunii în sine,

* Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria", Filiala Județeană Argeș.

nici în acest caz, nu a fost una adecvată, sfidând chiar şi protestele opiniei publice internaţionale.

Germania, mai mult de atât, profitând din plin de prevederile „Moratoriului Hoover" din 20 iunie 1931 şi de cele ale deciziilor „Conferinţei de la Lousanne" din iunie 1932, scăpată de greaua sarcină a plăţii reparaţiilor de război, a devenit într-un timp relativ scurt, la rândul ei, principala contestatoare a tratatelor de pace încheiate după anul 1918. Totuşi, Italia, în primii ani ai deceniului patru din secolul trecut, a reprezentat în plan internaţional principala voce a politicii de contestare a realităţilor geopolitice apărute după anul 1919.

Benito Amilcare Andrea Mussolini, conducătorul Italiei fasciste, profitând de inacţiunea constantă a marilor puteri, a început demersuri în vederea modificării mecanismului stabilirii deciziilor în cadrul Societăţii Naţiunilor. El a propus, în acest sens, crearea unui „Directorat în patru", format doar din reprezentanţii Angliei, Franţei, Italiei şi Germaniei, care urma să decidă luarea principalelor hotărâri, eliminând - în acest fel - egalitatea în luarea deciziilor dintre reprezentanţii acestor state şi cei ai statelor mijlocii şi mici. Deşi o asemenea propunere trebuia respinsă imediat, participarea, însă, a marilor puteri la respectivele negocieri, a fost interpretată drept un semn de slăbiciune a factorilor conducători politici anglo-francez, interpretată ca o dovadă clară a opţiunii lor privind adoptarea unei politici de cedări, permanent „conciliatoare faţă de forţele revanşarde".

În faţa creşterii acestui val revarşand şi revizionist, România - consecventă politicii de recunoaştere şi respectare a statu-quo-ului postbelic - a reînnoit cu Polonia atât „Tratatul politic" încheiat la 15 ianuarie 1931, cât şi „Convenţia militară" semnată la 30 iunie 1931; confirmând, astfel, opţiunile iniţiale stabilite de cele două state încă din anul 1921. De altfel, trebuie amintit şi faptul că, în acelaşi an, la data de 11 mai 1931 a fost semnat la Bucureşti şi actul final al „Convenţiei militare unice" a statelor din cadrul Micii Înţelegeri.

Această structură politico-militară, Mica Înţelegere, a fost constituită de România, Cehoslovacia şi Iugoslavia în anul 1921, având drept unic scop politic şi militar - funcţiei de evoluţia evenimentelor internaţionale, după caz - garantarea reciprocă a suveranităţii statale şi integrităţii teritoriale a celor trei state semnatare. Din punct de vedere militar, Convenţia din luna mai 1931 a actualizat mecanismul apărării comune a celor trei state membre în faţa unor ipotetici agresori. Ulterior, în cadrul întâlnirilor anuale ale şefilor statelor majore ale celor trei armate, s-au elaborat şi încheiat până în anul 1934 un număr de 11 proiecte de operaţiuni militare comune.

Toate ipotezele analizate şi aprobate, în respectivele întâlniri de lucru, prevedeau modalităţi concrete de intervenţie militară a armatelor celor trei state în eventualitatea unei agresiuni armate din partea Ungariei sau Bulgariei, fie printr-un atac izolat al uneia dintre acestea, fie prin unul comun al acestora; iar

începând cu anul 1932, în contextul unui război generalizat la nivel regional sau european. În acest sens, trebuie subliniat caracterul strict defensiv al acestei Convenții, mecanismul conceput urmând a se derula doar în urma unei agresiuni militare din partea celor două state specificate îndreptate împotriva unuia sau mai multora dintre statele semnatare.

De altfel, toată perioada anilor 1931-1933 a fost marcată de ne-ntrerupte acțiuni politice ale unora dintre statele mijlocii și mici din Europa împotriva constituirii amintitului „Directorat”. Mica Înțelegere, la rândul ei, a „denunțat” adevăratele scopuri ale proiectului lui Mussolini și a arătat, prin vocea statelor membre, pericolul ce-l reprezenta un asemenea act pentru pace. Nicolae Titulescu, Pentru România, Edvard Beneš, pentru Cehoslovacia, și Bogoljub Jeftič, pentru Iugoslavia, ținând cont de stadiul negocierilor dintre cele patru mari puteri europene, au încheiat la 16 februarie 1933, la Geneva, un „Pact de organizare a Micii Înțelegeri”.

Documentul a avut menirea de a avertiza marile puteri europene asupra hotărârii respectivelor trei state de a-și întări forțele armate și a riposta comun în cazul oricărei agresiuni. De altfel, în mod real, practica politică a cedărilor necondiționate anglo-franceze, ca și în alte ocazii, a dus la semnarea de către acestea, la data de 7 iunie 1933, documentului de constituire a: „Directoratului celor patru”. Prin semnarea acestui act, Franța și Anglia, cele două mari puteri europene, au deschis drumul acțiunilor politice și militare contestatare a statelor nemulțumite de noua ordine geopolitică instaurată în Europa după încheierea Primului războiul mondial.

Anul 1933, trebuie amintit că, din păcate pentru eforturile amintite, a debutat prin venirea la putere în Germania a partidului nazist și, implicit, în fruntea țării a cancelarului Adolf Hitler. Noua forță politică venită la putere în Germania s-a remarcat, încă de la primele ei declarații politice și documente legislative adoptate, prin precizarea cu claritate și fermitate a scopului urmărit în plan extern: „revizuirea frontierelor externe”. Constituindu-se - pentru început - într-un secondant al politicii externe a liderului fascist italian, Benito Mussolini, Germania condusă de Adolf Hitler, după ce „a părăsit” la 6 decembrie 1933 Societății Națiunilor, a devenit în anii ce au urmat principala putere statală - politică și militară - contestatară a statu-quo-ului existent.

Lipsa unei reacții energice, ultimative, politice și militare, în ultimă instanță, din partea Franței și Angliei în fața valului revizionist și revanșard germano-italian, la care în scurt timp au aderat Ungaria și Bulgaria, a constituit principala cauză a deprecierii cadrului politic general european, determinând intensificarea cursei înarmărilor și deschiderea drumului spre viitoarele conflicte militare. De asemenea, nu trebuie neglijat în prezentarea acestui carusel politico-militar european, rolul și locul altui mare stat european: U. R. S. S.-ul.

Ţinând cont de aceste schimbări rapide şi agresive - în plan extern - la adresa integrităţii teritoriale şi suveranităţii statale, factorii români de conducere şi decizie politică şi militară au acţionat continuu, funcţie de posibilităţile financiare avute la dispoziţie şi de cadrul politic general, pentru asigurarea unei înzestrări a armatei române în concordanţă cu misiunile care-i reveneau şi evoluţia diferitei tipologii a materialului de război. Această activitate referitoare la planificarea şi transpunerea în viaţă a hotărârilor luate, drept urmare, trebuia să ţină cont de o serie de factori obiectivi şi subiectivi, interni şi externi.

Subliniez, fiecare dintre aceşti factori în parte - situaţia politică externă şi internă, criza economică mondială şi bugetul ţării, nivelul dezvoltării economiei naţionale, concordanţa dintre interesele generale şi cele de grup sau particulare, obiectivitatea criteriilor prevăzute şi selectate şi multe altele - au avut un rol determinant în asigurarea înzestrării armatei române cu un material de război îndestulător sau nu, eficient şi modern.

De aceea, trebuie evidenţiat, totuşi, efortul de continuitate - cel puţin la nivelul conceptual - dus de conducerea politico-militară română în scopul înzestrării armatei cu un material modern de război, raportându-ne atât la apariţia unor noi tipuri de armament, cât şi la creşterea performanţelor celui existent.

În sensul celor arătate, Secretariatul General al Ministerului de Război, în analiza făcută în ziua de 5 martie 1931 privind stadiului pregătirii: „*materiale a apărării naţionale*”, a evidenţiat că Primul război mondial: „*a ridicat la rangul de axiomă necesitatea, pentru asigurarea apărării naţionale, de a exista, în ţară, industrii care să producă materialul necesar armatei în timp de război*”[1]. În anul 1931, România, după propria experienţă a resimţirii din plin a lipsei industriei de armament autohtonă, afirmă „*convingerea acestei necesităţi*” pătrunsese „*adânc în conştiinţa naţională*”.

Autorii acestor „consideraţii” au fost obligaţi să constate „cu tristeţe” că, după doisprezece ani de la Marea Unire, România nu a: „*realizat nimic pentru atingerea acestui scop de importanţă vitală pentru apărarea noastră naţională*”. Activităţile întreprinse în acest plan, în perioada anterioară anului 1931, nu au avut finalitatea scontată. Aceste nerealizări, în linii generale, s-au datorat nearmonizării obiectivelor din planul îndepărtat, de lungă perspectivă, cu cele din domeniul necesităţilor curente, imediate.

Raportul dintre prevederile planurilor bugetare vaste de creare a uzinelor necesare înzestrării armatei cu material de război autohton şi alocarea financiară corespunzătoare nu a fost nicicând armonizat. În România, mereu sumele solicitate au fost fie dincolo de puterile financiare ale momentului, fie, datorită schimbărilor operate la vârful factorilor de decizie politică şi militară, alocarea acestora a fost parţial sau integral anulată. Principala cauză a nerealizărilor din

[1] Depozitul Central de Arhivă al Ministerului Apărării Naţionale Piteşti, fond Ministerul de Război, Secretariatul General [în continuare abreviat: M. R., S. G.], dosar nr. 1.075, f. 497-520.

domeniu s-a datorat fluctuației schimbărilor repetate intervenite la nivel guvernamental, ducând astfel, inerent, la schimbarea intereselor directe și indirecte ale membrilor acestora şi clientelei lor politice şi economice, jocului sferelor de influențe externe și, de ce nu, pactizării unor cadre cu funcții de decizie la unele dintre obiectivele acestora.

În acest sens, ca o confirmare a celor menționate, documentul sus nominalizat a consemnat sec: „*Când un interes oarecare, din afară de armată, a reușit să-și facă drum, s-a găsit imediat că armata are nevoie de a fi înzestrată cu ce-i trebuie sau că un pericol urgent cere o armare urgentă*”. Din această cauză, organele tehnice din structura ministerului au fost obligate să-şi realizeze planificările: „*totdeauna în grabă și în secret, pentru că totdeauna au avut ca obicei concret acapararea unui bun, respectiv unui drept de monopol, de la Stat*”. Documentul menționat, analizând ceea ce nu s-a făcut, parțial sau în totalitate, până atunci, concluziona: „*că nu putem mai bine repara efectele inacțiunii noastre de până astăzi, decât făcând, de acum înainte, ceea ce n-am făcut în anii precedenți și, în special, de a ne feri să repetăm aceleași greșeli*”.

Dacă nu se putea întreprinde nimic, conform acestei concluzii din anul 1931, peste ani: „*atunci, ca și acum, vom constata mari greșeli săvârșite; și atunci, ca și acum, răspunderea acestor greșeli nu va purta-o nimeni, pentru că vicii de organizare fac ca, cel puțin de formă, să o poarte toți*”. Această concluzie, oare, nu este mai mult ca oricând de mare actualitate și-n zilele noastre!

În perioada următoare, la data de 31 august 1931, Inspectoratul General Tehnic al Armatei, în acest sens, a întocmit un: „*Memoriu asupra stării actuale a pregătirii apărări naționale din punct de vedere al materialului de război a României, în comparație cu Cehoslovacia și Polonia*”[2], în care a făcut o pertinentă analiză - prin metoda antitezei - eforturilor întreprinse pe această linie de cele trei state. Polonia, aflată în 1919 într-o situație aproximativ identică cu a noastră, în anul 1931 poseda deja: „*o industrie de război completă*”, dispunând de: „*fabrici în directă legătură cu industriile de război, care au fost create sau reorganizate prin și în scopul deservirii acestei industrii*”.

Cehoslovacia, la rândul ei, se găsea și ea într-o situație asemănătoare. În acest timp, din acest punct de vedere, România, din păcate, se găsea: „*astăzi exact în situația de acum 15 ani*”. De altfel, respectivul document indică, după prezentarea realizărilor ceho-polone, căile de urmat pentru ca și în România, în viitor, să fie: „*considerat capitolul industriilor de război ca un capitol intangibil, dedus înaintea cuponului datoriei publice chiar*”.

În acest sens, de altfel indirect pentru cele sus menționate, ilustrative sunt cifrele cuprinzând: „*sumele prevăzute în bugetul pe anul 1931 pentru înzestrarea*

---

[2] Loc. cit, fond Marele Stat Major, Secția 4 [în continuare abreviat: M. St. M., S. 4], dosar nr. 202, f. 619-639.

armatei”[3]. Dintr-un total de creditare prevăzut armatei în anul 1931 de 10.204.029.661 lei, circa 14,66% din creditarea bugetară a ţării, numai 2.284.686.736 lei a fost destinată înzestrării; iar din această sumă s-a alocat: 900.000.000 lei aviaţiei, 77.924.084 lei marinei, 182.612.429 lei geniului, 44.441.143 lei serviciilor medicale, 101.622.000 lei serviciul chimic (gazelor) şi 978.088.080 lei dotării cu armament. Analizând structura sumei „alocate armamentului”, constatăm următoarele: 722.400.000 lei au fost alocaţi pentru plata contractelor cu firmele „Skoda” şi „Schneider” şi numai 11.166.000 lei pentru plata în ţară a unor diverse comenzi.

Comitetul Materialelor de Război[4], organism aflat sub preşedinţia şefului Marelui Stat Major şi care avea rolul de: „*a studia şi da avizul dotării armatei cu tot materialul de război*” necesar tuturor armelor din compunerea acesteia, era format din inspectorii generali de armă, subşeful Marelui Stat Major, directorul Armamentului şi şeful Diviziunii III din Statul Major, ca membri şi şeful Secţiei Materialelor, ca secretar. Acest organism era singurul abilitat să facă: „*propuneri asupra cererilor de credite*” şi „*repartiţia acestor credite*”, după alocarea acestora.

Studiile, analizele, planurile, contractele, măsurile preconizate, realizările şi nerealizările activităţilor întreprinse pe linia asigurării înzestrări armatei cu materialul de război necesar, din import sau producţie autohtonă, de către structurile de profil constituie mărturia preocupării conduceri militare române în acest domeniu. Accentul pus de factorii de decizie politică şi militară, în continuare, în vederea aprovizionării cu materialele de război necesar tot din străinătate, urmare firească a lipsei producerii lor în ţară şi, lucru cel mai condamnabil, neachiziţionării licenţelor de producere a acestora de întreprinderi autohtone, reiese indubitabil din: „*Situaţia*”[5] întocmită de Secretariatul General al Ministerului de Război, la data 25 noiembrie 1932, în care este consemnată: „*evidenţa comenzilor de materiale în străinătate*”.

La aceea dată, valoarea reală a comenzilor de materiale militare s-a ridicat la suma generală de 10.225.325.998 lei, din care o parte dintre plăţi urmau a se efectua, eşalonat, până în anul 1935. Lectura contractelor armatei către firmele şi, implicit, ţările de origine în care îşi desfăşurau acestea activitatea, cu evidenţierea sumelor ce trebuiau achitate - eşalonat pe ani – evidenţiază, fără echivoc, efortului financiar întreprins de România în acest domeniu. În acelaşi timp, trebuie evidenţiată realitatea care, în urma unei analize neutră şi pertinentă a categoriilor de material de război ce putea fi oferit armatei de întreprinderile române, demonstrează elocvent că multe dintre aceste comenzi puteau fi date acestora, chiar la un preţ mai mic.

---

[3] Loc. cit., fond M. R., S. G., dosar nr. 1.077, f. 4.
[4] Loc. cit., fond M. St. M., S. 4, dosar nr. 137, f. 106.
[5] Loc. cit., fond M. R. ,S. G., dosar nr. 1.314, f. 2-3.

Astfel că, statul român, prin factorii săi de decizie politică și militară, putea dirija o bună parte din respectivele comenzi de material de război spre industria autohtonă. În acest mod, investind în țară o parte din sumele bănești destinate importurilor, se asigura fie modernizarea capacităților românești deja existente, fie achiziționarea - concomitent cu lansarea unor comenzi importante - licențelor de fabricare a acestora. Procedându-se în acest mod, industria română își putea asigura dezvoltarea și diversificarea propriei producții de război, eliminând sau limitând, într-un viitor mai apropiat sau mai îndepărtat, dependența de comenzile din străinătate.

De altfel, această stare de fapt, atât de evidentă, a constituit ordinea de zi a ședinței de lucru din ziua de 13 decembrie 1932 a Consiliului Superior al Apărării Țării[6]. Regele Carol al II-lea, în respectiva ședință de lucru, a semnalat faptul că: „*nu tot armamentul se va putea fabrica în țară, ci numai o parte*". După care a subliniat că, dacă s-ar renunța la comenzile acestor „*părți*" în străinătate, în schimb fabricarea lor în țară ar constitui: „*problema cea mai importantă, întrucât ea este singura soluție eficace și, ca atare, trebuie, neapărat, îndrumată pe calea cea bună*".

Rezultatul acestei ședințe de lucru a fost finalizat prin adoptarea hotărârii: „*de a se realiza cât mai repede fabricarea materialelor de război în țară*"; înțelegându-se raportarea la acele categorii care puteau deveni obiectul capacităților române existente sau în curs de realizare în viitorul apropiat. Dar, noua strategie adoptată privitor la achiziționarea materialului de război necesar nu a determinat o schimbare semnificativă și, în același timp, atât de mult așteptată a situației existente. Cauzele, fără a le mai nominaliza din nou, au fost aceleași care au determinat și compromiterea planurile similare întocmite începând cu anul 1921.

În acest sens, elocvent este Bugetul anului 1933[7], care a inclus și sumele necesare achitării „*ratelor comenzilor de materiale de imediată nevoie din Planul de înzestrare*". Astfel, spre exemplificare, enumăr câteva dintre aceste comenzi:

a) La *Uzinele „Skoda*" (Cehoslovacia), o anuitate de 695.800.000 lei, din totalul comenzii de 5.890.160.140 lei, eșalonată pe 10 ani, pentru achiziționarea a 42 baterii antiaeriene de 75 mm cu 50.000 lovituri (obuze), 62 baterii obuziere de câmp de 100 mm cu 47.138 lovituri (obuze) și 45 baterii obuziere grele de 150 mm cu 36.000 lovituri (obuze).

b) La *Uzinele „Brün*" (Cehoslovacia), o anuitate de 193.928.800 lei, din totalul comenzii pentru 23.127 puști mitraliere, din care 5.000 trebuiau fabricate în țară.

[6] Ibidem, dosar nr. 1.342, f. 490-493.
[7] Ibidem, f. 487-490.

c) La *Uzinele „Schneider*” (Franţa), o anuitate de 119.537.500 lei, din totalul comenzii de 1.938.490.713 lei, eşalonată pe 10 ani, pentru achiziţionarea a 45 baterii tunuri lungi de 105 mm şi 36.000 lovituri (obuze).

d) *Materialele pentru aeronautică*, comandate la diferite firme din străinătate, cu o anuitate de 98.509.216 lei.

e) *Materialele pentru marină*, comandate la firme din Italia, Anglia şi Olanda, aveau o anuitate în valoare de 57.455.251 lei.

Totalul contractelor în străinătate se ridicau la suma de 1.186.356.392 lei.

Comenzile din ţară se îndreptau spre Uzinele Reşiţa, trebuind plătită suma de 250.000.000 lei din comanda generală de 1.436.356.392 lei, pentru înzestrarea armatei. Apoi, pe obiective şi categorii de arme, documentul prezintă la punctul „B” evidenţa: „comenzilor de efectuat în cursul anului 1933.”

Preocuparea crescândă de achiziţionarea a unei game cât mai diversificată de categorii de materiale de război necesare înzestrării şi modernizării armatei este sugestiv ilustrată în documentul: „*Dare de seamă asupra şedinţei Comisiei de Apărare Naţională a Senatului*[8] *din zilele de 7, 14 şi 20 martie 1933*”. Obiectul dezbaterilor din respectivele zile a vizat - în general - dezvoltarea industriei autohtone: „*până la nivelul impus de cerinţele războiului*”. Pentru perioada imediat următoare s-a stabilit: achitarea „*în întregime şi cu prioritate, faţă de celelalte ministere*” a sumelor prevăzute în bugetul anului 1933/1934; realizarea de economii la celelalte ministere, în perioada executării bugetului, care: „*să fie afectate în întregime la înzestrarea armatei*”; sumele necheltuite sau realizate peste prevederile bugetare să fie alocate, exclusiv, dotării armatei şi la alcătuirea viitoarelor bugete anuale: „*să se scoată cel puţin o cotă de 10% din venituri*” pentru înzestrarea armatei înaintea întocmirii acestora.

Numai astfel, s-a precizat că: „*se va putea asigura realizarea completă a planului de înzestrare a Oştirii, dându-se comenzi mai mari industriilor naţionale*”; iar pentru comenzile din străinătate să se: „*intre în tratative*” pentru: „*a obţine ca o parte din materialele comandate să fie fabricate în ţară*”.

Un tablou general al dotării cu armament a forţelor armate de uscat, aero şi navale îl regăsim în evidenţele întocmite la 15 mai 1933 de Secretariatul General al ministerului. Potrivit cifrelor consemnate în aceste documente, identificăm, structurat pe categorii separate de armament, numărul total al armamentului existent la aceea dată, „*defalcat însă*” în categorii *„utilizabile*” şi „*neutilizabile*”.

[8] Ibidem, f.125.

Astfel, la 15 mai 1933, armata română deținea[9] pentru:

1. Armata de uscat:

- tunuri de câmp, diferite calibre: 1.518, din care 32 neutilizabile;
- obuziere de câmp, diferite calibre: 626, din care 21 neutilizabile;
- tunuri și obuziere de munte, diferite calibre: 241, din care un tun de 76,2 mm neutilizabil;
- tunuri pentru artileria grea, diferite calibre: 204, din care un tun de 104 mm și două de 120 mm neutilizabile;
- obuziere pentru artileria grea, diferite calibre:135, din care patru obuziere de 150 mm și două de 152,4 mm neutilizabile;
- mitraliere, mărcile „Maxim", „Kolt", „Hotchkiss", „St. Etienne", „Schwartzlose" și „Wickers", diferite calibere: 13.489, din care 1.150 neutilizabile;
- puști mitralieră, mărcile „Gladiator" și „Hotchkiss" de 8 mm și „Chatellerault" de 7,92mm: 13.273, din care 28 de „Gladiator" și 12 „Hotchkiss" neutilizabile.

2. Aeronautică:

- tunuri antiaeriene, diferite calibre: 88, din care unul de 76,5 mm neutilizabil;
- mitraliere de bord, mărcile „Wickers" și „Lewis": 740 utilizabile și „Darne": 87 neutilizabile;
- mitraliere antiaeriene, mărcile „St. Etienne", „Maxim" (engleze și ruse) și „Hotchkiss": 165, din care 4 „St. Etienne" neutilizabile;
- puști mitralieră: 9.

3. Marină:

- tunuri lungi, diferite calibre: 121, din care patru neutilizabile;
- tunuri de câmp, diferite calibre: 41;
- mitraliere, mărcile „Maxim", „Kolt"și „Wickers", diferite calibre: 256;
- 52 puști mitralieră „Hotchkiss ", de 7,7 mm, neutilizabile.

Secretariatul General al Ministerului de Război, în aceeași perioadă, a urmărit cu atenție stadiul îndeplinirii diferitelor comenzi privitoare la dotarea armatei cu material de război. În acest sens, într-o situație statistică întocmită de Secretariatul General identificăm consemnată: „*Situația comenzilor de materiale în țară și străinătate la 30 septembrie 1933*"[10]. Exemplificăm câteva dintre aceste contracte:

- la *Casa „Idrovolanti*" (Italia), erau comandate 22 *hidroavioane* „*Savoia*", în valoare de 112.285.706 lei, primite în totalitate, urma a fi achitată ultima rată de 32.838.780 lei;
- la *„P. Z. L."* (Polonia), erau comandate 50 *avioane* „*P-11*", în valoare

[9] Ibidem, f. 126.

[10] Ibidem, dosar nr. 1.314, f. 1.

de 81.597.444 lei, în curs de fabricaţie, se achitase în două rate 57.118.279 lei;

- la „*I. A. R.*” (România), erau comandate 70 *avioane* „*Potez*”, în valoare de 315.084.000 lei, din care se primiseră 29 avioane, se achitase în două rate 240.081.000 lei;

- la „*S. E. T.” (*România), erau comandate 20 *avioane* „*S. E. T.*”, în valoare de 19.659.570 lei, din care se primiseră 10 avioane, se achitase în două rate 6.759.570 lei;

- la „*Zbrojowka*” (Cehoslovacia), erau comandate 23.127 *puşti mitraliere* „*Z. B.*” şi 24.700.000 cartuşe, în valoare de 1.856.199.540 lei, din care se recepţionaseră 24 arme şi erau în curs de recepţionare încă 2.000 bucăţi, se achitase 100.154.000 lei la 31 martie 1933;

- la „*Skoda*” (Cehoslovacia), erau comandate: 74 baterii de câmp de 75 mm, 25 baterii antiaeriene de 75 mm, 62 baterii obuziere de 100 mm şi 45 baterii de 150 mm, în valoare totală de 5.148.810.660 lei, se achitase o primă rată de 216.042.500 lei;

- la „*Schneider*” (Franţa), erau comandate 45 baterii tunuri lungi de 105 mm, în valoare de 1.741.507.450 lei, se achitase 19.650.000 lei;

- la „*Quarnaro*” (Fiume, Italia), erau comandate *submarinul* „*Delfinul*” şi *nava bază* „*Constanţa*” (primită deja), în valoare de 273.162.056 lei, mai trebuia achitată suma de 29.165.603 lei.

România, spre sfârşitul anului 1933, s-a trezit în tragica situaţie de a nu dispune numărul minim necesar de avioane de vânătoare. Drept urmare, cu acordul Consiliului Superior al Armatei, s-a comunicat - la data de 13 noiembrie 1933 - Subsecretariatului de Stat al Aerului, că s-au comandat 50 avioane de vânătoare „*P. Z. L.”* în Polonia şi 20 avioane de vânătoare „*I. A. R.*” în ţară, la I. A. R.[11].

Agravarea situaţiei internaţionale şi creşterea pericolului izbucnirii unor conflicte militare, în care armata română ar fi putut fi implicată, a determinat Marele Stat Major, Secţia 4 Dotare, să raporteze Consiliului Superior al Apărării Ţării la 9 martie 1934[12] că: „*situaţia armamentului de tot felul*” din dotarea forţelor autohtone „*este îngrijorătoare*”. Conform conţinutului înscris în respectivul document de sinteză, rezultă cele de mai jos.

A. Armament portativ, automat şi de însoţire.

1. Arme individuale.

- *Puştile moderne*, acopereau 80% din necesarul la mobilizare, din care 775.000 „*erau bune”*, iar 185.000 „*trebuiau reparate”*. Restul de 20% din necesar era completat cu „*arme de sistem vechi*”, din care circa 75% dintre ele „*trebuiau reparate”*.

- *Carabinele*, erau într-un deficit de 80% faţă de necesar; impunând ca

---

[11] Ibidem, dosar nr. 1.342, f. 651.

[12] Loc. cit., fond M. St. M., S. 4, dosar nr. 117, f. 34-35.

ele să fie înlocuite cu puști, ceea „*ce prezintă însă neajunsuri la trupele călări*”.

2. *Puști mitralieră*. Din întregul necesar era înregistrat un deficit de 33% (adică: 6.611) piese; iar din procentul de 67% existent, doar 81% (adică: 10.782) piese „*erau bune”*, restul de 19% din piese (adică: 2.524) „*trebuiau reparate”*.

3. *Mitraliere*. La acest capitol era înregistrat „*un excedent de 6%*” (adică: 820 piese) față de necesarul la mobilizare, dintre care 30% (adică: 3.900) piese „*trebuiau însă reparate”*.

4. *Revolvere și pistoale*. La acest tip de armament era înregistrat „*un deficit de 60%*” (adică: 88.304) piese față de necesar; iar, dintre cele 65.645 piese existente, un număr de 5.069 „*trebuiau reparate”*.

5. *Armament de însoțire*. La această categorie de armament era „*un deficit de 20%*” (adică: 181) piese față de necesar; iar dintre cel existent 55% (adică: 500) piese *aveau* „*țevi rele*”.

B. Materiale de artilerie.

1. *Tunuri ușoare* (*tunuri de câmp și de munte*). Din punct de vedere numeric acestea acopereau necesarul pentru mobilizare. Dar, practic, din totalul existent 56% (adică: 883) piese „*erau bune*”, 10% (adică: 153) piese „*erau puțin uzate”* și restul de 34% (adică: 521) piese „*aveau o uzură pronunțată”*; în concluzie: „*în mare parte acest material era demodat*”.

2. *Obuziere ușoare* (*obuziere de câmp și de munte*). La această categorie de armament era înregistrat „*un deficit de 2%*” (adică: 13) piese față de necesar. Dar, materialul existent, numai 24% (adică: 155) piese „*era bun”*, restul de 20% (adică: 137) piese „*erau puțin uzate”* și 54% (adică: 333) piese aveau „*o uzură pronunțată”*.

3. *Tunuri grele*. La această categorie de armament, numeric se „*acoperea necesarul pentru mobilizare”*; dar, din totalul existent, 10% (adică:19) piese „*erau puțin uzate”* și 33% (adică: 73) piese „*aveau uzura pronunțată și trebuiau reparate*”. Tehnic vorbind, aceste tunuri grele aflate în înzestrarea armatei române la momentul respectiv: „*erau depășite ca lungime a bătăii*”.

4. *Obuziere grele*. La această categorie de armament era înregistrată aceeași situație ca și la aceea a tunurilor grele. Aici, 13% (adică: 17) piese din materialul existent „*erau puțin uzate”* și 32% (adică: 42) piese „*avea o uzură pronunțată*”.

5. *Tunuri antiaeriene*[13]. La această categorie de armament *se aflau în dotarea armatei* un număr de numai 88 de piese, reprezentând *doar 10%* din totalul necesar, dintre care 37 „*erau uzate”* și doar 29 „*erau moderne*”.

Față de realitatea mai mult decât alarmantă a situației existente la aceea dată, în finalul raportului în cauză, generalul Ion Antonescu a consemnat, „*pentru șeful Marelui Stat Major*” următoarele propuneri:

---

[13] Denumite în epocă și: *tunuri de apărare contra aeronavelor*.

„a) Să se amelioreze situația actuală, cât mai grabnic.

b) Să se facă toate eforturile ca - în timp de circa 15 ani - să se realizeze un sistem de armament modern”.

Acest document de sinteză, întocmit de Secției 4 Dotare din Marele Stat Major, a fost însoțit de încă două studii ale aceleiași secții, datate 9 martie 1934 și semnate de generalul Ion Antonescu.

- *În primul studiu*[14], era analizat: „*sistemul de artilerie*”.

- *În al doilea studiu*[15], era analizat: „*sistemul de armament portativ, automat și de însoțire*” cu care armata română trebuia de urgență dotată.

Ambele studii reflectă stadiul dotării armatei cu respectivele categorii de armament la aceea dată și cuprind, concomitent, măsurile recomandate de respectivul organism militar privitoare la înzestrarea armatei, în cazul unui viitor război modern.

Marele Stat Major roman, tot în prima jumătate a anului 1934, s-a preocupat constant atât de analiza existentului, cât și de identificarea măsurilor ce trebuiau propuse a fi luate în vederea asigurării înzestrări armatei pe linia motomecanizării[16] și dotării cu materialul de război necesar la mobilizare[17], precum și de stabilirea urgențelor unor comenzi[18] date în țară și sau străinătate.

Inspectoratul General Tehnic din cadrul Ministerului Armamentului, la rândul lui, a întocmit în luna iulie 1934: „*Studiul privind stadiul realizării dotării armatei în armament, muniții și materiale de tot felul*”[19]. Din analiza conținutului acestui *Studiu*, se evidențiază faptul că Direcția Materialelor din cadrul respectivului Inspectorat, până la acea dată, înregistrase printre altele realizările prezentate în continuare.

1. Modificarea „*Contractul nr. 20915/1930”*, încheiat cu Uzinele „Zbrojowka”, prin încheierea „*Actului Adițional nr. 425 din 26 iunie 1934”*, potrivit căruia s-a stabilit fabricarea a: 18.127 puști mitraliere „*Z. B., model 1930*”; 22.700.000 cartușe cu *glonț* „*S*”; 2.000.000 cartușe cu *glonț* „*trasor”*; cedarea licenței de fabricare în țară a puștii mitraliere; introducerea fabricării la Pirotehnia Armatei a cartușului de 7,92 mm și a instalațiilor de confecționare a 300.000 degetare/zi pentru cartușul de infanterie sau a celor pentru tuburile de artilerie. Valoarea noului contract a fost de 7.022.166,20 dolari. Pentru producerea puștii mitraliere „*Z. B., model 1930”* în țară, licența de fabricare a fost contractată Uzinelor Copșa Mică și Cugir, pentru 5.000 piese, la o valoare de 406.943.850 lei.

---

[14] Loc. cit., fond M. St. M., S. 4, dosar nr. 117, f. 40-58.
[15] Ibidem, f. 61-74.
[16] Ibidem, dosar nr. 145, f. 19-61.
[17] Ibidem, dosar nr. 117, f. 102-105.
[18] Ibidem, dosar nr. 145, f. 253-255.
[19] Loc. cit., fond M. R., S. G., dosar nr. 1645, f. 153-161.

2. Încheierea *Contractului cu Uzinele „Edgar Brandt*”, pentru furnizarea a: 188 mortiere, model 1931, de 81 mm, cu 131.600 proiectile; achiziționarea respectivelor licențe, în vederea realizării lor viitoare în țară. Valoarea *Contractului* a fost de 31.329.315 franci francezi.

3. Renegocierea și încheierea unui nou *Contract cu Uzinele „Skoda”*, prin anularea „*Contractului nr. 6102/1930”*, referitor la furnizarea de către acestea a: 24 baterii obuziere, model 1934, de 100 mm, cu 47.138 lovituri complete; 42 baterii obuziere, model 1934, de 100 mm, cu 14.500 lovituri cu proiectile de 15 kg; 45 baterii obuziere de 150 mm, cu 36.000 lovituri complete. *Noul contract*, a cuprins de această dată și achiziționarea licențelor pentru realizarea în țară a modernizării: vechilor obuze de 100 mm și pieselor obuzierelor de 100 mm și 150 mm. Valoarea generală a contractului a fost de 606.626.342, 60 coroane cehoslovace.

La 1 aprilie 1935, atât Serviciul Tehnic din Inspectoratul General al Marinei[20], cât și Direcția Marinei din cadrul Ministerului Apărării Naționale[21] au întocmit, fiecare în parte, câte o „*dare de seamă*” privind: „*realizările dintre 1 noiembrie 1933 și 1 aprilie 1935*” pe linie de: „*material naval și la stabilimentele Marine*i” – primul organism militar citat; „*armament, muniții și material radio-transmisiuni*” – cel de-al doilea. Din analiza conținutului primului document citat, rezultă că-n perioada indicată s-au executat mici reparații la navele Diviziei de Mare, reparația generală a 4 monitoare tip „*Brătianu*” și s-a efectuat: „*întreținerea și mișcarea navelor pentru instrucția personalului*”. Totalul fondurilor atribuite a fost de 29.770.379 lei, din care 2.913.894 lei numai pentru mișcarea vaselor și 10.000.000 lei pentru repararea celor patru monitoare.

Trecerea în revistă a preocupărilor conducerii politice și militare române, intervalul anilor 1931-1935, în legătură cu înzestrarea armatei cu materialul de război necesar se încheie cu prezentarea, pe scurt, a unui document întocmit de Marele Stat Major român, Secția 1, intitulat: „*Tabel comparativ al bugetelor armatei în România, Polonia, Cehoslovacia, Iugoslavia și Franța pe anul 1935 (în lei)*”[22]. Conținutul documentului evidențiază elocvent în cifre și procente efortul bugetar al statelor mai sus nominalizate. Din analiza acestuia constatăm că, în anul 1935, armata română a primit un buget de 5.294.340.640 lei, dintr-un total general al statului de 20.431.961.534 lei, adică 25%. La respectiva sumă, pentru dotare s-a mai adăugat încă 1.579.260.220 lei din bugetul extraordinar, ridicând la 40,7% procentul din buget acordat armatei pentru înzestrare.

Din acest punct de vedere, al procentului repartizat înzestrării cu material de război din bugetul general al armatei, România se afla penultima dintre statele enumerate, după Iugoslavia (procent: 56,3%), Cehoslovacia (procent: 50%) și

[20] Ibidem, f. 135.
[21] Ibidem, f. 132.
[22] Loc. cit., fond Marele Stat Major, Secția 1, dosar nr. 1.606, f. 141.

Polonia (procent: 45,7%) şi înaintea Franţei (procent: 35,6%) – „fără colonii şi marină”.

Datele, succint reliefate în prezenta comunicare, evidenţiază în linii generale efortul, sub multiplele lui aspecte, întreprins de statul român în intervalul anilor 1931-1935 în vederea înzestrării armatei cu materialul de război necesar.

În încheiere, recomand, celor interesaţi de aprofundarea acestei teme, studierea lucrării: coordonatori: cdor. dr. Marian Moşneagu, lt. col. dr. Petrişor Florea, prof. Vasilica Manea, *Înzestrarea armatei române în perioada interbelică. Documente*, volum II, *1931-1935* (ISBN: 978-606-524-033-9), Bucureşti, Centrul Tehnic–Editorial al Armatei, 2009. De asemenea, menţionez faptul că prezenta comunicare reprezintă o variantă a celei intitulate: *Consideraţii în legătură cu înzestrarea armatei române în perioada 1931-1935* şi publicată în revista „Orizont XXI”, anul III, nr. 12, 2008, p. 45–50.

CONSIDERATIONS RELATED TO THE ENDOWMENT OF THE ROMANIAN ARMY BETWEEN 1931 AND 1935

In this presentation are highlighted the efforts undertaken by the Romanian state in order to endow the army with military supplies, under various aspects, during the years 1931-1935.

MUZEUL JUDEȚEAN ARGEȘ
ARGESIS, *STUDII ȘI COMUNICĂRI*, seria ISTORIE, **TOM XXIX**, 2020, p. 313-328

EVOLUȚII INTERNE ȘI ACȚIUNI DE POLITICĂ EXTERNĂ A ROMÂNIEI (1939-1940)

VIOREL ROȘU*

Cercetătoarea Rebecca Haynes, în volumul *Politica României față de Germania între 1936 și 1940*, relatează că, amenințarea rusă față de România, în urma încheierii tratatului anglo-turc a fost evidențiată de ministrul Statelor Unite la București. Ministrul a susținut că „în timp ce clauzele pactului franco-britanic-turc pot fi considerate o înfrângere a diplomației germane și ridică o barieră definitivă împotriva agresiunii sale… ele lasă, în același timp, o poartă larg deschisă unei agresiuni din partea Uniunii Sovietice. Aici nu se aude nici un ecou de bucurie în urma acestui pact. Uniunea Sovietică reprezintă un pericol mult mai mare în această parte a lumii decât Germania". Ministrul a continuat prin a sublinia că nici Anglia, nici Franța sau Turcia nu vor lupta pentru România împotriva Uniunii Sovietice. Conchidea că dacă „blocul balcano-dunărean nu va fi prompt creat...agresiunea rusească rămâne o problemă de timp"[1].

După declanșarea celui de-al doilea război mondial, din cercetarea istoricului Gheorghe Buzatu, Bucureștii s-au văzut „ asaltați" pe cele mai diverse căi pe tema problemei petrolului. În data de 11-12 septembrie 1939, premierul Armand Călinescu s-a întâlnit cu reprezentanții oficiali ai Angliei și Franței, Sir Reginald Hoare și respectiv, A. Thierry. La data de 18 septembrie 1939, Armand Călinescu l-a primit pe Wilhelm Fabricius, ministrul german la București. Discuțiile cu Marile Puteri au continuat chiar și după dispariția primului ministru, cum ar fi discuțiile lui Grigore Gafencu din data de 3 noiembrie 1939, cu miniștrii aliați în chestiunea distrugerii industriei petroliere „dacă împrejurările o vor cere"[2].

Tot în luna septembrie 1939, la Paris, R. Franasovici a angajat negocieri financiare cu un grup american, în care fiind evaluat cu multă brutalitate „dacă

* Parohia Tariverde Constanța.

[1] Rebecca Haynes, *Politica României față de Germania între 1936-1940*, Iași, Ed. Polirom, 2003, p. 105.

[2] Gh. Buzatu, *România și Marile Puteri (1939-1947),* București, Editura Enciclopedică, 2003, p. 73-74.

am putea opri toate livrările de petrol în anumite țări: Germania și Italia". Nu a rămas indiferent nici Berlinul, care a intervenit de multe ori la București pentru a solicita asigurarea livrărilor de petrol către Reich în funcție de nevoile războiului[3].

Sfârșitul anului 1939, a marcat pentru Germania importante succese pe tărâmul asigurării prin înțelegeri a unor importuri petroliere din România, concretizate în acordul economic din data de 29 septembrie 1939, interpretate de Berlin ca o „nouă dezvoltare" a înțelegerii din 23 martie 1939[4].

În data de 2 noiembrie 1939, Marea Britanie și-a confirmat poziția, când Sir Reginald Hoare i-a făcut cunoscut lui Gafencu faptul că „atunci când v-am acordat garanția (anglo-franceză) nimeni nu prevedea o agresiune din partea Uniunii Sovietice, iar astăzi nu avem nici o posibilitate practică pentru a îndeplini garanția oferită de noi în cazul unui asemenea conflict[5].

Așa cum afirmă ministrul Gafencu în „Jurnalul" său, la sfârșitul toamnei, era evident, prin refuzul Italiei de a conduce blocul de state neutre și prin interpretarea britanică a garanției anglo-franceze, că Germania era singura în stare să ajute România în problemele sale cu Rusia.

În toamna anului 1939, guvernul român se temea din ce în ce mai mult de un atac sovietic în România în vederea anexării Basarabiei. Restabilirea relațiilor diplomatice dintre Uniunea Sovietică și Budapesta, în septembrie 1939, și propunerea rusească pentru un pact de asistență mutuală cu Bulgaria, în octombrie, sugerau în plus și faptul că Rusia susține revizionismul ungar și bulgar împotriva României. Gafencu nota în *Jurnalul* său, în data de 12 noiembrie 1939, că înaintarea Uniunii Sovietice în zona baltică și în Polonia anunță o nouă etapă a expansiunii. El se întreabă dacă Germania va fi pregătită să ajute România, și, dacă da, în ce condiții[6].

În timpul războiului finlandez, din luna decembrie 1939, Molotov a anunțat că politica externă a Rusiei este orientată, de asemenea, către sud-estul Europei și Marea Neagră[7].

Acum, guvernul român primea continuu informații privitoare la intențiile agresive ale Uniunii Sovietice asupra României și aștepta intervenția militară a acesteia în Basarabia, în primăvara anului 1940[8].

În anul 1939, Ministerul de Externe român și-a reînnoit eforturile de a atrage suportul german în problemele sale cu Uniunea Sovietică, subliniind anti-

[3] *Ibidem.*
[4] *Ibidem.*
[5] Arh. MAE, fond. 71/1939 E9, vol.2, f.. 46, Telegrama nr. 68914, 3 noiembrie 1939, către Legația din Londra, semnată de Gafencu.
[6] Grigore Gafencu, *Jurnal. 1939*, București, Editura Humanitas, 1991, p. 342.
[7] Rebecca Haynes, *op. cit.* p. 130.
[8]AMAE, fond 71/Germania, vol. 78, f. 196-199, Notă asupra discuției din 4 decembrie 1939 dintre ministrul Gafencu și Fabricius, ministrul german, la Ministerul Afacerilor Externe.

bolșevismul comun al Germaniei și României și opoziția față de răspândirea slavismului. Oficialii români le-au reamintit frecvent germanilor discuțiile anterioare, în care aceste poziții ideologice fuseseră evidențiate. La data de 4 noiembrie 1939, Gafencu i-a dat de înțeles lui Fabricius că România este hotărâtă să lupte dacă Uniunea Sovietică va Încerca să anexeze Basarabia. În plus „este dorința regelui și a guvernului român", a continuat acesta, „ca Germania să iasă din război puternică, pentru că numai astfel Germania poate fi o garanție sigură împotriva bolșevismului și a pan-slavismului, a căror primă victimă ar fi România[9].

Românii au cerut, fără succes, în aceeași zi, ca Germania să pună bazele unui pact de neagresiune între România și Uniunea Sovietică[10].

În cursul lunii decembrie, Gafencu a continuat să-i atragă atenția lui Fabricius asupra pericolului comun la adresa Germaniei și a României, expansiunea rusă. Pretențiile sovietice asupra Basarabiei, a explicat Gafencu, făceau parte dintr-un plan ce viza cucerirea teritoriilor care separau Uniunea Sovietică de bazinul Dunării și de strâmtori. Pasivitatea germană în fața acestor încercări va deschide drumul răspândirii bolșevismului în bazinul dunărean, ceea ce va fi fatal atât pentru România, cât și pentru Germania. Gafencu i-a reamintit lui Fabricius convorbirile pe această temă pe care le avusese în trecut cu liderii germani[11].

Câteva zile mai târziu, ministrul Gafencu a cerut insistent ca Germania să intervină la Moscova de partea României în chestiunea Basarabiei[12].

Noutăți despre reacția germană asupra revendicărilor sovietice în Basarabia au început să apară în România în decembrie 1939. În timpul unei conversații, Fabricius a recunoscut față de Gafencu că nu conștientizase exact care ar putea fi intențiile Uniunii Sovietice față de România. Dar susținea că, dacă va izbucni războiul în Vest și forțele germane se vor desfășura în acea zonă, va fi imposibil să-i împiedice pe ruși „în realizarea unor planuri". Acesta a continuat, explicând că, în eventualitatea unei abateri a trupelor germane în Vest și având în vedere relația de prietenie dintre sovietici și Reich, România poate să conteze pe „bunăvoința" Germaniei, dar nu și pe sprijinul său militar împotriva Uniunii Sovietice[13].

În ciuda acceptării de către germani a revendicărilor sovietice asupra Basarabiei, Legația română din Berlin, raporta la data de 18 decembrie 1939 că „Germania a dat mână liberă rușilor asupra Basarabiei, dar nu va fi niciodată de

[9] Rebecca Haynes, *op. cit*. p. 131.
[10] Carol II, *Între datorie și pasiune. Însemnări zilnice,* vol. II, *1939-1940*, București, Casa de editură și presă „Șansa" SRI, 1966, p. 33 (ed. Marcel Dumitru Ciucă și Narcis Doru Ion).
[11] Arh. MAE, fond 71/Germania, vol.78, f. 196-199.
[12] *Ibidem*, f. 205-207.
[13] *Ibidem*, ff. 196-199.

acord că România să intre complet sub influența Uniunii Sovietice”[14].

În condițiile pactului germano-sovietic, Reich-ul acceptase interesele sovietice în Basarabia. Cu toate acestea, Ribbentrop arătase rușilor că interesul economic al Germaniei în zonă implica necesitatea stabilității politice și teritoriale a regiunii[15].

Așa cum a precizat Gheorghe Tătărescu, care l-a înlocuit pe Constantin Argetoianu pe 24 noiembrie 1939, devenind astfel prim-ministru încă o dată, că, dorind să prevină agresiunea sovietică asupra României dincolo de Basarabia, guvernul român și cel german au hotărât să înceapă o colaborare mai strânsă. „În cursul discuțiilor cu reprezentanții Reichului m-am putut convinge de faptul că Germania, deși a abandonat Basarabia <<sferei de influență>> sovietice, a căutat să evite ca agresiunea acesteia să aibă ca țintă România, și, sub acest aspect, activitatea sa politică coincide cu a noastră”[16].

Noul Cabinet condus de Tătărescu avea toate motivele să grăbească colaborarea cu Reichul, în special în domeniul livrărilor de petrol. Încă din septembrie 1939, Marea Britanie se angajase într-un „război economic” în România împotriva Germaniei. Aceasta însemna, în special, privarea Germaniei de cât mai mult petrol posibil, pentru a limita capacitatea sa de a continua războiul. Anglia avea la dispoziția sa, în iarna 1939-1940, o serie de mijloace pentru a face acest lucru. În primul rând, Anglia ar fi putut limita cantitatea de petrol vândută Germaniei. Aproximativ trei sferturi din producția de petrol a României era controlată de capitalul anglo-francez. Cea mai mare societate petrolieră, Astra Română, controlată de către *Royal Dutch Shell Group*, reprezenta 25% din totalul industriei petroliere române. Prin contrast, societățile germane controlau aproximativ 0,86% din producția de petrol brut[17].

Cu toate acestea, reacția dură a germanilor nu avea să întârzie. În timpul iernii 1939-1940, serviciul secret militar român (Serviciul de Informații sau SSI) a început să colaboreze cu serviciul german omolog, Abwehrul. Legăturile dintre SSI, condus de generalul Mihail Moruzov, și Abwehrul amiralului Canaris s-au stabilit pentru prima oară la începutul anului 1937, pentru a schimba informații despre Armata Roșie. Întâlnirile au fost reluate în vara anului 1939, prin intermedierea ministrului pro-german al Curții, Ernest Urdăreanu, în vederea contractării sabotajului britanic asupra regiunii române petrolifere[18].

[14] *Ibidem*, f. 232-233.
[15] Rebecca Haynes, *op. cit.*, p. 131.
[16] Gheorghe Tătărescu, *Politica noastră externă*, în „Mărturii pentru istorie”, București, Editura Enciclopedică, 1996, p. 254.
[17] Rebecca Haynes, *op. cit.*, p. 132.
[18] Cristian Trancotă, *Eugen Cristescu. Asul serviciilor secrete românești*, București, Editura Roza Vânturilor, 1994, p. 139-147.

La 7 decembrie 1939, guvernul român a trimis divizii motorizate în zona petrolieră pentru a preveni viitoarele sabotaje[19].

O serie de explozii în Valea Prahovei, la începutul lunii decembrie 1939, l-a adus inopinat pe Canaris însuși la București la ordinile directe ale lui Hitler, pentru a preveni sabotajul[20].

Un succes major al colaborării româno-germane împotriva sabotajului britanic l-a constituit împiedicarea tentativei britanice de a arunca în aer Porțile de Fier, pe 1 aprilie 1940. Britanicii sperau ca astfel să blocheze navigația pe Dunăre pentru șlepurile care transportau petrolul în Germania[21].

După acest incident, Carol a avut grijă ca toate materialele pe care britanicii le adunaseră pentru plănuita explozie să fie îndepărtate și ca agenții britanici să fie expulzați[22].

Ministrul german de Externe a fost, după cât se pare, mulțumit de loialitatea arătată de România în soluționarea acestor probleme[23].

În zilele următoare, Gafencu s-a asigurat că ministrul britanic și cel francez la București vor respecta înțelegerea stabilită referitoare la faptul că nu vor mai sprijini acte ulterioare de sabotaj. Gafencu se temea că asemenea acte puteau lăsa România descoperită în fața unor contra-măsuri germane sau a unui atac sovietic[24].

Se pare că numirea pro-germanului Vaida-Voevod în funcția de șef al partidului de guvernământ, Frontul Salvării Naționale, în ianuarie 1940, a fost întreprinsă pentru a compensa impresia negativă creată germanilor datorită reducerii livrărilor de petrol românesc. Așa credeau și britanicii, căci oficialii Ministerului de Externe britanic se întrebau dacă numirea lui Voevod „nu era o măsură pregătitoare pentru o nouă înclinare către Germania”[25].

În primăvara anului 1940, cooperarea economică româno-germană și acțiunile contra sabotajului au început să dea rezultate.

Acordul dat de guvernul român pentru semnarea în 6 martie a pactului pe termen scurt cu Reichul, „Petrol pentru Arme”, a reprezentat o importantă concesie economică față de Germania, pe seama Occidentului. Prin acest acord, România vindea 200 000 de tone de petrol, în schimbul armelor capturate de germani în Polonia și în Cehoslovacia. Așa cum afirmă Rebecca Haynes, Pactul năruia prețul mare al petrolului, stabilit de Marea Britanie în toamna anului 1939 cu scopul de a împiedica Germania, ale cărei rezerve de valută externă erau

[19] Arh. MAE, fond 71/Germania, vol. 78, f. 202.
[20] Cristian Trancotă, *op. cit.*, p. 227.
[21] Rebecca Haynes, *op. cit.*, p. 135.
[22] Arh. MAE, fond 71/Germania, vol. 79, f. 139-146.
[23] *Ibidem*, f. 375-378. Legația din Berlin către Ministerul de Externe, Telegrama nr. 40121, 17 aprilie 1940.
[24] *Ibidem*, vol. 78, f. 323-326.
[25] Arh. MAE, fond 71/România, vol. 353, f. 161.

scăzute, să cumpere mai mult petrol. Acordul stabilea ca prețul petrolului și al materialelor de război exportate în România să fie calculate în funcție de cele de dinaintea războiului[26].

Simultan cu politica concesiilor economice față de Germania, în primăvara anului 1940, Carol căuta reconcilierea cu Garda de Fier pro-germană. Carol dorea acest lucru din două motive și anume: în primul rând, regele, ca majoritatea românilor, considera că Garda de Fier avea pe deplin sprijinul Germaniei. Astfel, a ajunge la o înțelegere cu Garda de Fier însemna apropierea de Reich - importantă în special la sfârșitul lunii mai și în iunie 1940, când victoriile Germaniei în Vest l-au determinat pe regele Carol să renunțe la politica de echilibru în favoarea unei prietenii și colaborări deschise cu Germania. În al doilea rând, includerea Gărzii de Fier în guvernul lui Carol avea să crească sprijinul public pentru regimul său, de vreme ce Garda de Fier era cea mai populară mișcare naționalistă din țară. După cum nota în jurnalul său în data de 18 aprilie, regele Carol credea că legionarii naționaliști „vor fi utili aplicând deviza lor: Dumnezeu, Națiune și Rege”[27].

După cum reiese din lucrarea lui Horia Sima „Sfârșitul unei domnii sângeroase”, Garda de Fier din România s-a împăcat relativ ușor cu regimul carlist. Liderul ei, Vasile Noveanu, fost conducător al legionarilor din Arad, căutase să facă o înțelegere cu regele Carol cu scopul de a salva mișcarea după moartea lui Codreanu în 1938[28].

Pro-germanul Urdăreanu, ministru al Curții Regale, primește la începutul lunii martie 1940, o delegație legionară care voia să-și ia obligația de a-l sprijini pe regele Carol[29].

Amnistierea Gărzii de Fier a fost decretată de regele Carol la data de 26 aprilie 1940[30].

În dosarele speciale din arh. MAE, putem observa că cei mai importanți membri ai Gărzii plecaseră în exil în Germania, în urma loviturii date de Carol Gărzii după uciderea lui Codreanu în noiembrie 1938 și, din nou, după asasinarea lui Călinescu, în septembrie 1939. Aceștia se aflau la Berlin, sub conducerea transilvăneanului Horia Sima, dovedindu-se o forță greu de înfrânt.

La începutul lunii mai 1940, o delegație din partea guvernului român a sosit la Berlin. Horia Sima s-a împăcat cu regele, reconciliere dependentă de alianța româno-germană. Potrivit declarațiilor cu privire la politica externă, făcute de Codreanu la sfârșitul anului 1937, un manifest legionar din 2 mai 1940 mai susținea că numai Axa poate sprijini România împotriva imperialismului

[26] Rebecca Haynes, *op. cit.*, p. 136.
[27] Carol al II-lea, *op. cit.*, vol. 3, p. 148.
[28] Horia Sima, *Sfârșitul unei domnii sângeroase*, Timișoara, Editura Gordian, 1995, p. 31.
[29] Carol II, *op. cit.*, p. 116.
[30] *Ibidem*, p. 213-214.

slav și a revizionismului maghiaro-bulgar[31].

Succesele militare germane din această perioadă îl vor constrânge pe regele Carol să accepte cererile politicii externe legionare. Horia Sima s-a întors în România din Germania în data de 26 mai 1940, având o discuție cu generalul Moruzov, șeful serviciului secret militar. Moruzov a evidențiat cu această ocazie dorința regelui pentru o schimbare de atitudine a politicii externe a României, sperând într-o colaborare a legionarilor cu regimul. Între 28 mai și 7 iunie 1940, Horia Sima s-a întâlnit cu legionarii în România pentru a realiza reconcilierea între Mișcarea legionară și guvern[32].

Capitularea armatei belgiene și prăbușirea frontului anglo-francez au impus României reconsiderarea poziției sale. Înfrângerea aliaților în vestul Europei a determinat în opinia istoricului Jipa Rotaru, guvernul român să accepte îndeplinirea pretențiilor economice germane în scopul menținerii integrității teritoriale a țării, drept care, la data de 27 mai 1940, a fost semnat pactul petrolului, redactat de multă vreme, dar amânat mereu de partea română. Faptul a fost notificat chiar a doua zi ambasadorului german la București[33].

De vreme ce prețul mondial al petrolului era cu 150% mai mare decât prețurile de dinaintea războiului, afacerea reprezenta un câștig substanțial atât pentru Reich, cât și pentru guvernul român, care era hotărât să se înarmeze în fața amenințării sovietice[34].

În data de 6 septembrie 1940, regele Carol al II-lea al României, care încercase în zadar să calmeze neîncrederea lui Hitler, a fost obligat să abdice sub presiunea generalului Ion Antonescu și a mișcării fasciste a Gărzii de Fier[35].

Pactul tripartit semnat la 27 septembrie 1940 la Berlin de către Germania, Italia și Japonia, prevedea pe plan european construcția unei „noi ordini europene” condusă de Germania și Italia, și dreptul acestor două puteri de a avea în Europa „spațiul vital” pe care îl socoteau convenabil[36].

Istoricul Otmar Trașcă în lucrarea sa *Sosirea misiunii militare germane în România (octombrie 1940)*, descrie cu multă acribie științifică activitatea generalului Ion Antonescu. Ajuns la putere pe valul nemulțumirii și revoltei generate de cedări teritoriale din vara anului 1940, respectiv abandonarea unui mare număr de cetățeni români în mâini străine, Generalul Ion Antonescu și-a fixat din primul moment ca principal obiectiv - pe lângă menținerea ordinii și

---

[31] Arh. MAE, fond 71/1920-1944, Dosare Speciale, România R25, vol. 395, p.232-233.

[32] Horia Sima, *op. cit*., p. 104, 108-109.

[33] Jipa Rotaru, *Opțiuni politico-militare ale intrării României în cel de-al Doilea Război Mondial,* în „România în contextul internațional la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial”, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2005, p. 235. (coord. Cornel Carp), Jipa.

[34] Rebecca Haynes, *op. cit*., p.137.

[35] Jean-Baptiste Duroselle, *Istoria relațiilor internaționale, 1919-1947*, vol. I, București, Editura Științelor Sociale și Politice, 2006, p. 262.

[36] *Ibidem*. p. 263.

stabilității interne-recuperarea teritoriilor pierdute în favoarea statelor vecine[37].

Urmărind îndeaproape rivalitatea sovieto-germană în regiunea dunăreană și a Mării Negre, Grigore Gafencu în raportul din 11 ianuarie 1941, înaintat Generalului Ion Antonescu, aprecia cum că: „Opunerea de interese între Germania, cea dintâi putere dunăreană, și Uniunea Sovietică, cea dintâi putere la Marea Neagră, opunerea între fluviu, care tinde să ajungă liber la Mare, și Marea, care râvnește să rămână închisă e de altfel vădită. Tocmai această nepotrivire de interese stimulează însă stăruința și graba cu care rușii își formulează pretențiile. Fiindcă înaintarea Germaniei în bazinul dunărean, coborârea ei eventuală în Balcani, rolul pe care îl poate juca la Galați sau la Constanța, apropie Germania de Marea Neagră și așază Rusia în fața unor probleme noi. De aceea pretenția de a lua în mâinile ei cheile Mării Negre, la Dunăre nu se explică numai politica de expansiune a Rusiei, ci și prin nevoia pe care o simte să ocupe cât mai devreme unele poziții de apărare și de rezistență”[38].

Tot în contextul rivalității sovieto-germane în zona de sud-est europeană, România căpăta, în vederile Berlinului un rol de însemnătate covârșitoare, cum relata Constantin Botoran în articolul, publicat în „Revista de istorie militară”, *Perfida rusească și Dictatul de la Viena*. Hitler aprecia România ca fiind „cheia Balcanilor”, iar Ribbentrop declara lui Ion Antonescu la 23 noiembrie 1940, că „la Gurile Dunării, interesele Germaniei și României coincid. Nu vom lăsa ca cineva să calce, calea acestor interese. În această privință hotărârea noastră este luată: URSS nu va face un pas mai mult”. Rămâne incontestabil faptul că pretențiile sovietice în Balcani, implicit față de România, au grăbit trecerea României de partea țărilor *Axei*, iar pe plan general au dus la intensificarea pregătirilor Wehrmachtului în vederea declanșării războiului germano-sovietic, pe care Hitler îl considera inevitabil[39].

La consfătuirea cu principalii săi comandanți la Berghoff (31 iulie 1940), dictatorul german a spus: „Rusia trebuie să fie lichidată. Termen: primăvara anului 1941. Operația va avea sens numai dacă noi, printr-o lovitură zdrobitoare, nimicim tot statul. Numai cucerirea unei părți oarecare de teritoriu este ineficientă”[40].

Mihail Manoilescu, în *Memorii, iulie-august 1940*, redă cu multă minuțiozitate că a doua direcție a expansiunii sovietice viza ocuparea întregii Moldove de către trupele sovietice și împingerea lor pe crestele Carpaților Orientali, poziție strategică deosebit de favorabilă în eventualitatea unui conflict

---

[37] Otmar Trașcă, *Sosirea misiunii militare germane în România (oct. 1940),* în „Armata română și unitatea națională”, Pitești, Editura Delta Cart Educațional, 2008, p. 381. (coord.: Marian Moșneagu, Petrișor Florea, Cornel Țucă).

[38] Arh. MAE, fond. 71/URSS, 1940-1944, vol. 7, f.f.

[39] Constantin Botoran, *Perfida rusească și Dictatul de la Viena*, în „Revista de istorie militară”, nr. 1 (29), 1995, p. 29-30.

[40] *Ibidem.,* p. 32.

germano-sovietic. Este cunoscut faptul că importanța Carpaților Răsăriteni fusese prețuită și de către Rusia, și de către Germania, în timpul războiului din 1916-1919, când românii și rușii, sprijiniți pe acești munți, reușiseră să țină piept armatei lui Mackensen[41].

Așa cum relata Grigore Gafencu în *Préliminaires de la guerre a l'est. De l'acord de Moscou (23 août 1939) aux hostilités en Russie (22 Juin 1941)* (apărută ulterior și în limba română), „ceea ce am urmărit în fond la Moscova a fost asigurările de pace. URSS, trebuia să dea garanții României că în cazul unui conflict cu Ungaria și Bulgaria nu va proceda cum procedase cu Polonia. O asemenea garanție ar fi îngăduit guvernului de la București „de a rezista noilor amici, adică Berlinului și Romei, în dorința lor de a satisface exigențele vecinilor"[42].

Întrebat de Gafencu ce crede despre intenția sovieticilor, ambasadorul Germaniei la Moscova, von der Schulenburg a răspuns că „nu crede că rușii vor putea pretinde Moldova pentru că nu i-a înștiințat, pe când în chestiunea Basarabiei fuseseră înștiințați la timp". Prin acest argument dădea autorităților politice și militare de la București, convingerea că după anexarea Basarabiei și Bucovinei de Nord, între Germania și URSS. Nu exista nici un acord precis cu privire la intangibilitatea noilor hotare ale României și că până la 30 august, când Germania și Italia acordaseră garanții pentru integritatea și inviolabilitatea teritoriului statului român, URSS. Nu era prin nimic legată față de Germania ca să nu înainteze peste linia de demarcație a Prutului".

Într-un pro-memoriu, datat din 13 iulie 1940, Grigore Gafencu avertiza: „Primejdia ocupării Moldovei întregi, dacă nu a României până la Dunăre, fără ca nimeni să ne sprijine în mod efectiv nu a trecut"[43].

Relațiile româno-sovietice după iunie 1940, au demarat și au evoluat într-un cadru internațional deosebit de complex. De o parte Anglia lupta, după căderea Franței, singură în fața Germaniei, fiind susținută indirect, politic și economic, prin aprovizionări marine de către Statele Unite ale Americii. De cealaltă parte, Germania, lupta la rândul său pentru a-și impune dominația asupra întregii Europe de Est, fiind susținută indirect politic și economic, prin aprovizionări marine cu materii prime și produse alimentare, de către URSS. Așa cum consemna istoricul Constantin Botoran în articolul *Perfida rusească și dictatul de la Viena*[44]. Tot Constantin Botoran remarcă faptul că „România era

---

[41] Mihail Manoilescu, *Memorii iulie-august 1940*, București, Editura Enciclopedică, 1991, p. 304-306.

[42] Grigoire Gafencu, *Préliminaires de la guerre a l'est. De l'accord de Moscou (23 août 1939) aux hostilités en Russie (22 juin 1941),* Fribourg, 1944, p. 349. Recent, a apărut o ediție bilingvă la Editura Curtea Veche, București, 2011. Pentru lucrare am folosit ediția în limba franceză.

[43] Arh. MAE., fond 31/România, vol. 8, f.f.

[44] Constantin Botoran, *op. cit.,* 29-31.

și geografic și politic inclusă în tabloul rivalităților germano-sovietice”[45].

Mihail Manoilescu, în *Memorii. Iulie-august 1940*”, subliniază faptul că, deși URSS săvârșise un act de forță față de România (nemulțumind profund întreaga suflare românească), deși guvernul Gigurtu-Manoilescu operase o schimbare în orientarea politicii externe a României spre Puterile *Axei*, la București s-a acționat, totodată, în direcția stabilirii unor reacții de destindere și de bună vecinătate cu URSS. „Rațiunea de stat, scria același Mihail Manoilescu, cerea o politică cuminte și înțeleaptă față de URSS. Și această politică am făcut-o din plin”[46].

Faptul cel mai semnificativ și dovada cea mai hotărâtoare a politicii de împăciuire față de Uniunea Sovietică l-a constituit numirea, la 12 august 1940, la Moscova, în calitate de ministru plenipotențiar, a lui Grigore Gafencu, fost ministru al afacerilor străine, incontestabil, o persoană de rangul întâi pe scena politică a Bucureștilor[47].

Așa cum relatează Grigore Gafencu în *Préliminaires de la guerre a l'est* …, prin această numire Manoilescu a dorit „să dea rușilor un gaj concret de sentimentele împăciuitoare ale guvernului nostru și să facă să dispară suspiciunea că noi am fi niște simple unelte ale Berlinului”. Guvernul de la București urmărea în același timp, prin această numire să se asigure din partea Uniunii Sovietice, detașând-o de legăturile cu Ungaria și Bulgaria îndreptate împotriva României și să întărească astfel poziția Bucureștilor în cadrul negocierilor cu cele două state revizioniste, care contau pe sprijinul sovietic[48].

Nădejdea guvernului român în Germania s-a accentuat odată cu sfârșitul războiului sovietic, pe 12 martie 1940, care le-a permis sovieticilor să-și asigure controlul în alte zone ale Europei de Est. După cum prezintă Carol în *Jurnalul* său, țările mici din estul Europei, ce se simțeau amenințate de Uniunea Sovietică, deveneau din ce în ce mai „înțelegătoare față de Germania. Carol aprecia că până și prim-ministrul Tătărescu, care considerase că Occidentul va fi victorios în fața Reichului, a ajuns la concluzia că politica externă a României trebuia orientată către Germania. Totuși, pentru moment, regele însuși și ministrul de Externe Gafencu considerau că România trebuia să-și mențină neutralitatea între Marile Puteri[49].

Într-un document redactat la sfârșitul lui martie 1940, Grigore Gafencu apăra poziția neutră a României, fiind sceptic cu privire la o victorie decisivă a Germaniei în Europa, și totuși susține că neutralitatea trebuie menținută chiar dacă războiul va fi câștigat de Occident sau se va încheia printr-un compromis,

---

[45] *Ibidem*, p. 34.
[46] Mihail Manoilescu, *op. cit*., p. 84.
[47] *Ibidem*, p. 85.
[48] Gregoire Gafencu, *Preliminaires de la guerre... op. cit*., p.349.
[49] Carol II, *op. cit.,* p.124-125, însemnare din 17 martie 1940.

neutralitatea României ar da guvernului un rol mai puternic, la masa negocierilor, de după război[50].

Așa cum afirmă și Rebecca Haynes în lucrarea citată, în timp ce, în plan extern, guvernul român păstra politica de neutralitate, în vara anului 1940 aceasta era pregătită să facă și mai multe concesii economice Germaniei. În cadrul discuțiilor sale din 30 martie cu Fabricius, prim-ministrul Tătărescu a reliefat teama României față de Uniunea Sovietică și „faptul tocmai aceasta a fost considerația politică ce a determinat România să meargă până la limita extremă ca să se adapteze nouă în chestiunile economice”[51].

Capitularea Belgiei din 28 mai 1940, a determinat schimbarea oficială a politicii române față de Germania, așa cum relatează Carol al-II-lea. Politica de neutralitate a Belgiei, oferise României modelul propriei sale neutralități. Dar eșecul Belgiei în evitarea consecințelor războiului în vestul Europei a provocat panică în România[52].

În *Jurnalul* său, Grigore Gafencu relatează, cu lux de amănunte, că în urma capitulării Belgiei, Carol și guvernul său au renunțat la politica de neutralitate între toate Marile Puteri, în direcția căutării, a colaborării politice și a apropierii de Reich. În noaptea de 27 mai 1940, ministrul de Externe Gafencu a avut o discuție cu prim-ministrul Tătărescu și cu ministrul Curții Urdăreanu, discuție prezidată de rege. Tătărescu și Urdăreanu au susținut că politica României ar trebui „să fie adaptată realității”. Prin aceasta sperau să-l convingă pe Gafencu de faptul că România trebuie să formuleze o cerere oficială prin care să-i ceară Berlinului sprijinul său în cazul unei posibile agresiuni din partea Uniunii Sovietice. Tătărescu și Urdăreanu au fost susținuți de Carol împotriva poziției de neutralitate a lui Gafencu. În seara zilei de 27 mai 1940, Tătărescu l-a informat pe Fabricius în legătură cu dorința guvernului de a avea „legături politice mai puternice cu Axa”[53].

După cum raporta Berlinului, pe 27 mai 1940, în timpul vizitei sale la București, Manfred von Killinger, inspector al misiunii diplomatice germane în Balcani, personalitățile pro-germane din jurul regelui făceau progrese. Aceste elemente pro-germane erau conduse acum de generalul Moruzov, al cărui serviciu secret colabora cu Abwehrul. Von Killinger a confirmat că sarcina pro-germanilor era ușurată de speranțele lui Carol că Germania va putea să oprească Uniunea Sovietică[54].

Reorientarea României către Germania așa cum relatează istoricul Gheorghe Buzatu în lucrarea ,*România și Marile Puteri 1939-1947,* a fost

[50] Arh. MAE, fond 71/România, vol. 275, p. 436-443.
[51] Rebecca Haynes, *op.cit.*, p. 135.
[52] Carol II, *op. cit.,* p. 171, nota din 20 mai 1940.
[53] Grigore Gafencu, *Jurnal. Iunie 1940-iulie 1942*, București, Editura Globus, 1991, p. 18-19.
[54] Rebecca Haynes, *op. cit*., p. 138.

posibilă din cauza marilor eșecuri ale Franței în primul rând, și în al doilea rând presiunile cercurilor interne de dreapta încurajate de succesele Germaniei, ca și de dorința regelui Carol al II-lea de a-și salva tronul, fie și printr-un compromis[55]

Există chiar unele presupuneri potrivit cărora Carol a propus neoficial o alianță militară cu Reichul, prin medierea generalului Moruzov, în timpul călătoriei lui Killinger la București la sfârșitul lunii mai[56].

În ziua următoare, 28 mai 1940, prim-ministrul Tătărescu i-a formulat o declarație oficială lui Fabricius, subliniind dorința României de a avea „o colaborare activă cu Germania în toate domeniile”[57].

Ca o consecință a schimbării politicii guvernului în direcția unei „apropieri necondiționate” de Germania, Grigore Gafencu a demisionat din funcția de ministru de Externe și a fost înlocuit de Ion Gigurtu la 1 iunie 1940[58]. Numirea lui Gigurtu reflecta orientarea din ce în ce mai pro-germană a politicii externe, iar Roma și Berlinul au salutat această decizie de numire în rangul de ministru de Externe, căci prin legăturile sale economice cu Germania, ca membru al fostului Partid Creștin Național, acesta era cunoscut drept naționalist și antisemit[59].

Data de 28 mai 1940 au marcat abandonarea neutralității României proclamată la izbucnirea ostilităților. Această decizie era aparent un act de bunăvoință, dar în realitate, cei implicați au acționat în urma succeselor fulgerătoare obținute de Hitler pe frontul de Vest. Deosebit de important sunt în acest moment confesarea regelui Carol al II-lea în *Jurnalului* său, observând că toți cei prezenți au văzut că „iminentă și urgentă necesitatea să schimbăm linia politicii noastre externe”. În ceea ce-l privește pe regele Carol al II-lea, acesta a reținut: „…Primejdia de a se atașa România de Germania este mare, dar, dacă fatalitatea ne împinge în această direcție, mai bine să o facem la ora a 12-a”. În aceste condiții memorialistul află și un vinovat de cele întâmplate-Anglia. „Mi se prăbușește - consemna regele - o politică, pe care am voit să o duc de zece ani încoace, de apropiere de Anglia, dar în care aceasta nu mi-a dat nici o mână de ajutor, dar această prăbușire vine și cu prima serioasă lovitură dată prestigiului britanic de către Germania”[60].

După renunțarea la neutralitate din data de 28 mai 1940, România a urmat o politică de apropiere față de Germania și care, *vis à vis* de ostilitățile în plină evoluție pe continentul european, s-a tradus *de jure* și *de facto* într-un statut de non-beligeranță inaugurat la data de 28 mai 1940 și prelungit, practic, până la

[55] Gh. Buzatu, *România și marile puteri...*, p. 59-60.
[56] Arh. MAE, fond 71/1939 E9 II General, vol. 90, f. 367-370.
[57] *Ibidem,* fond 71/Germania, vol. 78, f. 446-467.
[58] Grigore Gafencu, *Jurnal. Iunie 1940-iulie 1942,...* p. 18-19.
[59] Arh. MAE, fond 71/România, vol. 8, f.263-264.
[60] Gh. Buzatu, *România și marile puteri…*, p. 60.

22 iunie 1941, prin intrarea României în cel de-al doilea război mondial de partea statelor Axei[61]

Răspunsul lui Fabricius pe 2 iunie 1940, la declarația lui Tătărescu din 28 mai, care ceruse o colaborare româno-germană mai strânsă, Fabricius a sugerat că pentru a stabili „o relație mai apropiată cu Germania, România va trebui să facă concesii Uniunii Sovietice asupra problemei Basarabiei”[62].

La sugestia lui Fabricius, guvernul român a încercat să câștige simpatia germanilor. Oficialii români în același timp, continuau să justifice ideea menținerii integrității teritoriale a României prin importanța strategică și economică pe care acesta o avea pentru Reich. Românii sperau ca, astfel, să poată evita orice discuție despre pretențiile teritoriale ale vecinilor României până la „Conferința generală de pace”, care avea să urmeze încheierii războiului european[63].

Până la 20 iunie 1940, guvernul Tătărescu nu a formulat un răspuns oficial la declarația lui Fabricius din data de 2 iunie 1940. Tătărescu în răspunsul său afirma că va începe discuțiile cu sovieticii pentru clarificarea relațiilor dintre cele două state. În mod categoric a accentuat încă o dată importanța integrității teritoriale a României pentru Germania, ca barieră în fața bolșevismului, făcând referire directă la misiunea României de a apăra Nistrul și Gurile Dunării[64].

În cadrul discuțiilor purtate la Berlin, în data de 18 iunie 1940, ministrul Romalo i-a anunțat pe oficialii Ministerului de Externe german că „interesele economice și politice a României ne conduc spre o politică de colaborare cu Reichul”. În convorbirea sa Romalo a subliniat că „orice modificare a granițelor României îi va slăbi puterea economică și, prin urmare, valoarea ei pentru Reich”.[65]

Cu numai câteva ore înaintea ultimatumului sovietic, adresat României cu privire la Basarabia, la data de 27 iunie 1940, guvernul român insista încă în fața germanilor asupra importanței integrității teritoriale a țării[66].

De la declarația din data de 2 iunie 1940, în care Fabricius le sugera românilor să înceapă negocierile cu rușii, așa cum relatează Grigore Gafencu, guvernul român nici nu începuse discuțiile cu Uniunea Sovietică în chestiunea teritoriului[67].

Ministrul român de la Moscova Davidescu primește în seara zilei de 26 iunie 1940, de la Molotov ultimatumul în legătură cu cedarea Basarabiei și a nordului Bucovinei. Acesta cuprindea 5 puncte:

---

[61] *Ibidem,* p. 61.
[62] Arh. MAE, fond 71/Germania, vol. 78, f. 463.
[63] Gheorghe Tătărescu, *op. cit.*, p. 242-267.
[64] Arh. MAE, fond 71/Germania, vol. 79, f. 53-54.
[65] *Ibidem*, f. 43-45.
[66] *Ibidem*, f. 64-66.
[67] Grigore Gafencu, *Jurnal iunie 1940-iulie 1942...*, *op.cit.,* p. 40.

„1. În termen de patru zile, cu începere de la 28 iunie 1940, orele 14, teritoriul Basarabiei și Bucovinei de Nord va fi evacuat de trupele și autoritățile române.

2. Pe de altă parte, în mod succesiv, același teritoriu va fi luat în stăpânire de către forțele Armatei Roșii.

3. La 28 iunie 1940, forțele Armatei Roșii vor ocupa punctele Chișinău, Cernăuți și Cetatea Albă.

4. Autoritățile vor trebui să predea în perfectă stare și în întregime: căile ferate, depozitele de orice fel, întreprinderile industriale etc.

5. Se va constitui o comisiune mixtă plenipotențiară, care va reglementa formalitățile predării".

Timpul limită inițial acordat pentru evacuarea acestor zone a fost de 24 ore, începând cu 26 iunie, ora 10 p.m. Primind informațiile despre ultimatum în noaptea aceleiași zile de la Ribbentrop, Fabricius i-a recomandat ministrului român de Externe, Gigurtu, să accepte condițiile rușilor[68].

Din *Însemnările zilnice* ale regelui Carol al II-lea deducem că oricum Consiliul de Coroană, întrunit la ora 12, pe 27 iunie, a votat la limită pentru respingerea ultimatumului sovietic[69].

Din studiul Rebeccăi Haynes, reiese că în după-amiaza zilei de 27 iunie 1940, Molotov a intensificat presiunea asupra României. El a anunțat că trupele sovietice vor trece granițele României în dimineața zilei următoare, dacă guvernul român nu va ceda în fața cererilor sovietice[70].

Cu toate acestea, la ora 5 p. m., pe 27 iunie 1940, în timpul discuțiilor sale cu Manfred von Killinger, care se află din nou la București, Carol a afirmat că era hotărât în continuare să lupte cu sovieticii[71].

Încercând să sensibilizeze discuțiile avute cu liderii germani, Carol a susținut că în anul 1938 le-a promis lui Hitler și lui Goering că va lupta împotriva bolșevismului și că își va respecta promisiunea. Prin această sensibilizare Carol încerca încă odată să sublinieze importanța pe care o avea pentru Reich menținerea intactă a granițelor României. El a adăugat că, dacă sovieticii vor pătrunde în sud-estul Europei, Balcanii vor fi bolșevizați, ceea ce va fi în detrimentul intereselor economice ale Germaniei în această regiune. Regele Carol era pregătit să furnizeze Germaniei cantitatea de petrol de care acesta avea nevoie, dacă va asigura România că Ungaria și Bulgaria vor rămâne neutre în orice conflict dintre sovietici și România[72].

---

[68] Arh. MAE, fond 71/Germania, vol. 79, f. 63.
[69] Carol II, *op.cit.*, p. 275-280, însemnare din 27 iunie 1940.
[70] Rebecca Haynes, *op. cit.*, p. 141.
[71] Arh. MAE, fond 71/Germania, vol. 79, f. 139-146.
[72] *Ibidem*, f. 136-138.

Ca și Fabricius, von Killinger l-a sfătuit pe rege să nu implice România într-un război pe care el credea că România nu-l putea câștiga. El a argumentat că acest război putea conduce nu numai la pierderea Basarabiei, ci la distrugerea exploatărilor petroliere. „Colosul rus vă va strivi. În consecință, veți pierde nu numai Basarabia și Bucovina, ci, în mod sigur, ceva mai mult. În acest conflict probabil că petrolul va fi distrus. În acest fel, o sursă de bogăție a României va fi pierdută. Noi, de asemenea, am avea de suferit dacă regiunea economică a României va fi paralizată. În consecință, eu vă sfătuiesc să adoptați bunul simț politic. Pe de altă parte, URSS a făcut un așa serviciu Reich-ului, încât acesta nu se poate întoarce de dragul vostru împotriva Sovietelor”[73].

În cadrul Consiliului de Coroană reconvocat în acea seară, majoritatea membrilor săi erau gata să accepte ultimatumul sovietic. Era de acum clar că nici Germania, nici Italia nu vor ajuta România și că singură nu putea câștiga războiul împotriva Uniunii Sovietice[74].

Impresionant este *Memoriul* privind ultimatumul sovietic, trimis regelui de mareșalul Antonescu[75]. Ne permitem să cităm un fragment: „Majestate, Țara se prăbușește. În Basarabia și Bucovina se petrec scene sfâșietoare. Mari și mici unități abandonate de șefi și surprinse fără ordine se lasă dezarmate la prima amenințare. Funcționarii, familiile lor și ale ofițerilor au fost lăsate pradă celor mai groaznice urgii. Materiale imense și depozite militare acumulate acolo din incurie și menținute până la ultimul moment din ordin, au rămas în mâna inamicului. Iată Majestate schițat în fugă numai un capitol al tragediei și al calvarului unui neam care este numai la început. Poporul și armata au fost dezarmați fără luptă. Demoralizarea lor este fără limită, lipsa lor de încredere în conducători este totală. Ura lor contra vinovaților, a tuturor vinovaților de ieri și de astăzi crește.

Consiliul de Coroană va hotărî să cedați. Deciziunea a hotărât să dezlănțuiți haosul, consecința lui, anarhia și anarhizarea sunt însă numai la începutul lor. Țara care simte, țara care vede, țara care presimte, țara toată este consternată și în panică. Este consternată și panică fiindcă a auzit de repetate ori pe primii miniștri și pe miniștri ei declarând că <<suntem înarmați până în dinți>> că <<nu vom ceda nici o brazdă>> că <<să avem încredere oarbă și fără control în șef, în priceperea și în înțelepciunea Regelui>>. Nici o replică nu a fost tolerată. Orice strigăt public de alarmă, a fost înăbușit adesea sângeros.(...)

Acum trebuie să ne întrebăm: Ce facem? Și avem datoria să strângem rândurile. Abandonăm totul și ne răfuim între noi, ori încercăm chiar și imposibilul. Aceasta trebuie să facem. Opera va fi grea dar nu imposibilă.

---

[73] *Ibidem*, f. 139-146; Mircea Mușat, *1940 Drama României Mari,* București, Ed. Fundației România Mare, 1992, p. 74

[74] Carol II, *op. cit*., p. 275-280. însemnare din ziua de joi, 27 iunie 1940.

[75] Arh. CNSAS, vol. 37, f. 19-21.

Trebuie s-o încercăm. Încercarea însă nu o pot face tot aceia care sunt vinovați de a fi pregătit și dezlănțuit catastrofa. Ei ar spori-o. Trebuie schimbat…”.

Guvernul ungar hotărăște, în ședința din 27 iunie, înaintarea unui memorandum Berlinului, În acesta se specifica: „Potrivit unei informații deținute de guvernul regal al Ungariei, România intenționează să facă concesii teritoriale în favoarea Uniunii Sovietice. Guvernul ungar își ia libertatea să arate guvernului german că o acțiune de acest gen va constitui în mod evident o discriminare flagrantă împotriva Ungariei, al cărui efect asupra opiniei publice va duce chiar la consecințe imprevizibile. Dacă România, din propria sa inițiativă, încheie înțelegeri cu un alt stat, în probleme teritoriale, după părerea guvernului ungar, Ungaria trebuie să fie și ea inclusă simultan”[76]. Cedarea teritoriilor românești în favoarea Uniunii Sovietice crea, astfel, un precedent, la care vor apela statele vecine revizioniste, de câte ori vor avea ocazia.

La sfârșitul lunii iunie, România pierduse Basarabia și Bucovina în favoarea Uniunii sovietice; Franța fusese înfrântă iar situația Marii Britanii era incertă. Ca urmare, Carol a încercat să grăbească procesul de întărire a relațiilor oficiale cu Reichul. Acesta considera că numai Germania ar putea salva acum România de un nou atac al sovieticilor[77].

INTERNAL EVOLUTIONS AND ACTIONS OF ROMANIA’S FOREIGN POLICY (1939-1940)

Abstract

The Romanian Government hoped this close association would protect Romania from the Soviet Union, but also from the revisionist tendencies of both Hungary and Bulgaria. The price of German friendship proved too high, Hitler was asking the Romanian Government to negotiate directly with its revisionist neighbors. Minister Fabricius regarded the appointment of pro-German Constantin Argetoianu as a Minister of Foreign Affairs on June 28, 1940, as opening a new era of Romanian-German relations.

---

[76] Mircea Mușat, *op. cit.,* p. 74

[77] Arh. MAE, Fond 71/Germania, Volum 79, ff. 74-75.

MUZEUL JUDEȚEAN ARGEȘ
ARGESIS, *STUDII ȘI COMUNICĂRI*, seria ISTORIE, **TOM XXIX**, 2020, p. 329-338

PERSONALITATEA LUI DUMITRU BRĂTIANU

ALIN PÎRVU*

Dumitru C. Brătianu s-a născut în anul 1818, la Pitești. A fost om politic, diplomat, pentru o scurtă perioadă prim-ministru al României, timp în care a prezidat ceremonia de încoronare a regelui Carol I. Dumitru C. Brătianu era fratele cel mare al lui I. C. Brătianu, împreună participând la fondarea Partidului Național Liberal. Între cei doi frați au existat dintotdeauna disensiuni, astfel că Dumitru devenea lider al disidenților liberali în timpul lungii guvernări a fratelui său, poziție din care a determinat căderea guvernului. Spre sfârșitul vieții are loc o împăcare istorică în sânul familiei, iar Dumitru Brătianu devenea pentru scurt timp președinte al Partidului Național Liberal, funcție ce a ocupat-o după moartea fratelui său.

Descendent al unei vechi familii boierești, Dumitru Brătianu a fost fiul stolnicului Constantin (Dincă) Brătianu și al Anastasiei (Sica), fiica lui Costin Tigveanu, o a treia femeie din neamul străvechilor boieri de la Șuici, Cepari și Tigveni intrată în familia Brătienilor.

Dincă și Anastasia Brătianu au avut trei băieți (Teodor, Dumitru, respectiv Ion) și patru fete (Maria, călugărită în 1835 sub numele de Maximilia, Ana, căsătorită cu Alecu Furduescu, Zinca, soția lui Ghiță Enescu, respectiv Cleopatra, căsătorită prima dată cu Gheorghe Lerescu, iar a doua oară cu Petre Cecropid).

Stolnicul Dincă Brătianu era destul de înstărit, conform „Catastihului de boierii și feciorii de boieri, județul Argeș, 31 decembrie 1831". El dispunea de un venit de 8.500 lei pe an, provenit din: moșii, vii, hanuri și case în orașul Pitești[1]. Averea lui s-a împărțit astfel: băieții au luat moșiile, iar fetele zestrea dată de părinți. Primului născut, Teodor, îi reveneau: Tigvenii, Morăștii și casa din Pitești, lui Dumitru: Gruiul, Rudenii, Poiana și Râul Alb, lui Ion: Florica, Mălurenii, Galeșul-Brătieni, Lereștii și Sâmbureștii. Dumitru și Ion au rămas în

---

* Arhivele Militare Naționale Române - Depozitul Central de Arhivă Pitești.

[1] *Analele Parlamentare ale României*, tomul II, *Obicinuita Obștească Adunare a Țării Românești,* Legislatura I, Sesiunea I 1831-1832, București, 1892, pp. 150-151.

indiviziune până la căsătoria celui dintâi[2].

Anastasia moare în anul 1839, iar Dincă Brătianu înceta și el din viață în anul 1844. Ambii au fost înmormântați în tinda Bisericii Domnești din Curtea de Argeş[3].

Între cei şapte copii ai stolnicului, Dumitru se număra printre favoriții mamei, fiind chiar „marele favorit". Studiile primare le urmează în localitatea natală, iar cele secundare la Colegiul Național „Sfântul Sava" din Bucureşti. În anul 1834, „Eforia şcoalelor a decis înfiinţarea a şase clase de umanioare", deci cu două în plus față de cele existente. Profesorii au procedat la selectarea a 24 de elevi, dintre cei mai buni, din clasele a III-a şi a IV-a, meniți a urma cursurile noilor clase a V-a și a VI-a. Între elevii ultimei clase se afla şi Dumitru Brătianu, intrat în Colegiu în anul 1830. În acei ani i-a avut ca profesori pe Florian Aaron, Simion Marcovici, Iosif Genilie, Jean Vaillant[4].

Despre elevul Dumitru Brătianu din „clasul VI de umanioare" există multe mărturii documentare, care-i atestă pasiunea dominantă a vieții sale, încă din adolescență, anume cea a dragostei nețărmuite față de patria și poporul său. Compunerile sale „retoricești", rămase din păcate, inedite, constituie veritabile pledoarii pentru înțelegerea frumuseții sentimentului dragostei de patrie și pentru datoria sfântă a fiecărui fiu al său față de ea[5].

Educat în spiritul hărniciei, al pasiunii pentru muncă, sursă permanentă de bucurii și plăcere de a trăi, și pătruns, încă foarte tânăr, cu înaltele concepte ale datoriei și dragostei de patrie și cu mult prea folositoarele principii morale, drept călăuză activității sale viitoare, Dumitru Brătianu se îndrepta spre orașul luminilor în toamna anului 1835, trimis de tatăl său pentru desăvârșirea studiilor[6]. Tânărul român este de îndată cuprins în tumultul vieții pariziene, îmbrățișând cu ardoare ideile liberalismului radical, promovate de partidul republican. Sub pseudonimul „Regnauld" va colabora cu articole în „Le National" și „La Revue independante", între anii 1836-1848[7].

Dumitru Brătianu s-a dedicat cu râvnă învățăturii, trecând fără dificultăți bacalaureatul, iar după susținerea acestuia, la Paris, s-a gândit la o specializare. Deși se simțea atras de litere, compatriotul său, Nicolae Crețulescu, student la medicină, l-a îndemnat să urmeze cursurile Facultății de Medicină, pe care a frecventat-o în numai an, întrucât nu și-a găsit vocația în acest domeniu. A încercat apoi să urmeze cursurile Școlii Normale, dar această instituție de

---

[2] Sabina Cantacuzino, *Din viața familiei I. C. Brătianu*, vol. I, București, 1933, pp. 18-19.
[3] *Ibidem*, p. 62.
[4] Mihai Popescu, *Colegiul Național „Sf. Sava"* , București, 1944, pp. 115-116.
[5] Biblioteca Academiei, Secția Manuscrise, *Arhiva Dumitru Brătianu*, mapa 1, ms. 1, *Compuneri retoricești de Dimitrie Brătianu, școlar la clasul VI de umanioare.*
[6] Anastasie Iordache, *Pe urmele lui Dumitru Brătianu*, Editura Sport Turism, București, 1984, p. 35.
[7] Al. Cretzianu, *Din arhiva lui Dumitru Brătianu*, vol. I, București, 1933, p. 8.

învățământ era accesibilă străinilor, doar cu condiția ca după absolvire să profeseze în Franța, ceea ce el nu putea concepe, doritor fiind să devină folositor patriei sale. Astfel, s-a decis să urmeze Facultatea de Drept, terminată în mod strălucit și, ulterior a pregătit chiar o teză de doctorat, pe care ar fi susținut-o, desigur cu succes, dacă nu interveneau evenimentele din 1848, revenirea în țară, participarea la revoluția română, îndelungatul exil, lupta pentru unire și independență[8].

Alături de Ion Ghica și Alexandru G. Golescu, Dumitru Brătianu înființează la 20 august 1839 „Societatea pentru învățătura poporului român", care avea drept scop „răspândirea învățăturii în locul nostru", adică fiecare acolo unde se afla. Membrii cotizau cu o sumă de bani pe timp de cinci ani.

În țară, după exilarea lui Ion Câmpineanu, măsurile represive s-au intensificat, dar frământările politice și sociale n-au putut fi înăbușite, intensificarea lor ducând la mișcarea revoluționară din 1840, condusă de Dimitrie Filipescu la care va participa și Nicolae Bălcescu[9].

În cursul anului 1841, Dumitru Brătianu își susținea teza de licență, încununarea eforturilor atâtor ani de studii dedicate cu râvnă pregătirii sale cât mai temeinice. Proaspătul licențiat în drept, la 11 decembrie 1841 se adresează, prin cerere, Consiliului Ordinului Avocaților Curții Regale din Paris, spre a fi primit la stagiul de avocat, dar asta nu se întâmplă nici atunci, nici în anii următori.

În paralel, audiază și prelegerile dascălilor Edgar Quinet și Jules Michelet, la Collége de France. Brătianu se remarcă în „Societatea studenților români de la Paris" (1845) și intră în francmasonerie. A fost mason activ al lojilor: "L'Athénée des Etrangers" și "La Rose du Parfait Silence". Printre cei mai cunoscuți și apropiați lui Dumitru, ca membri ai acestei loji masonice, se aflau: Paul Bataillard, arhivist-paleograf și publicist, Gheorghe Cretzianu, student în drept, D. Pilette, doctor în drept, C.A. Rosetti, om de litere, Ion C. Brătianu, militar. În funcții de conducători ai lojei sunt menționați: Dumitru Brătianu, D. Pilette și C.A. Rosetti[10].

Dumitru Brătianu revine în țară pe timpul agitației provocate de „primăvara popoarelor" în 1848. Luase parte activă la evenimentele din 24 februarie 1848 după cum reiese din convocarea adresată lui, spre a participa la întrunirea organizată la 12 martie în localul Școlii de fete, pentru pregătirea alegerilor Gărzii Naționale, plănuită la 18 martie 1848[11].

Se implică activ în mișcarea revoluționară din Muntenia, făcând parte din Comitetul revoluționar (10 mai 1848). De asemenea, Brătianu este trimis de

[8] Anastasie Iordache, *op. cit.*, pp. 37-38.
[9] *Ibidem*, p. 49.
[10] Al. Cretzianu, *op. cit.*, vol. I, p. 115.
[11] *Ibidem*, p. 133.

Guvernul provizoriu pașoptist ca agent diplomatic la Viena și Budapesta, primind împuternicirea de a reprezenta interesele țării pe lângă „diversele puteri prietene din Europa”. Plecat din Pesta, Dumitru Brătianu se afla la 19 iulie 1848 la Sibiu, unde intra în contact cu August Treboniu Laurian, vicepreședintele Comitetului român de acțiune. Suleiman Pașa, aflat la Giurgiu, trimisese la București pe Tinghir Effendi spre a schimba Guvernul provizoriu cu o Locotenență domnească. Este aleasă o comisie pentru a da un răspuns lui Tinghir, din care făcea parte și Dumitru Brătianu. Se insista ca să se rămână la formula unui Guvern provizoriu. Discuțiile ulterioare n-au dus la niciun rezultat, astfel încât românii au trebuit să cedeze, în schimbul promisiunii că le va fi acceptată Constituția la Constantinopol. Locotenența domnească nou constituită intenționa să-l trimită pe Dumitru Brătianu în misiune diplomatică la Paris, în acel timp Alexandru G. Golescu fiind la Viena.

La 2 august 1848 Dumitru Brătianu fusese însă numit în delegația însărcinată să meargă la Constantinopol pentru a obține aprobarea Constituției de către sultan. În ziua de 10 august se aflau deja în capitala Imperiului Otoman, dar, în urma refuzului categoric al acceptării Constituției, Dumitru Brătianu și Nicolae Bălcescu părăseau de îndată Constantinopolul, adresând un protest[12].

La 12 septembrie 1848, în ajunul reprimării sângeroase a revoluției, Locotenența domnească acredita, printr-o scrisoare pe Dumitru Brătianu și Alexandru G. Golescu pe lângă guvernele Puterilor Apusene. Sosit în București, în împrejurările excepționale ale instaurării ocupației otomane, Dumitru Brătianu se ascundea în casa prietenului său C.A. Rosetti, de unde, urmărit de un agent, izbutește să fugă împreună cu Maria Rosetti, într-o trăsură, travestit în servitor, sub numele de Pedro. El a însoți de-a lungul Dunării convoiul de români arestați duși pe ghimii, a traversat frontiera și s-a refugiat în Apus, unde a rămas în exil, timp de 9 ani.

După înfrângerea revoluției de la 1848, poporul român revenea, din nou, sub despoția unui regim politic anacronic, menit a servi interese străine. Militanții pentru cauza națională nu mai puteau rămâne pe pământul patriei lor, printre aceștia numărându-se și Dumitru Brătianu, inclus pe lista exilaților de către caimacamul Constantin Cantacuzino.

În exil s-a implicat activ pe lângă presă și diverse cancelarii pledând pentru cauza națională a românilor. Democrat și republican convins, Dumitru Brătianu depunea toate eforturile pentru a îmbărbăta la luptă și a întări în conștiința conaționalilor săi ideea că România tuturor românilor va exista, fără nicio îndoială, ca patrie a libertății unde numai poporul va fi suveran.

Românii exilați se îndreptau spre frontiere, spre a intra, eventual, în armata otomană[13]. Cei din țară, unde domnea o vie agitație, erau folosiți ca trupe

---

[12]Anastasie Iordache, *op. cit*., pp. 97-98.
[13] Al. Cretzianu, *op. cit*., vol. I, pp. 360-361.

auxiliare pentru servicii interioare și de poliție. De teama unei joncțiuni cu turcii, artileria munteană a fost îndreptată nu spre Calafat, ci spre Brăila. La începutul lunii decembrie, războiul era deja început. O escadră rusă a atacat flota turcă la Sinope, distrugând-o aproape în întregime. Din acest moment, Anglia și Franța au luat decizia de a intra cu flotele lor în Marea Neagră, pentru a determina flota rusă să se retragă[14].

Dumitru Brătianu, sesizând deosebita importanță a evenimentelor pentru români, s-a adresat, din Londra, generalului Gheorghe Magheru, îndemnându-l să-și ofere serviciile guvernului otoman, prin organizarea unui corp de armată român care să coopereze în războiul Crimeii. Convins că nu prin revoluție, ci pe cale diplomatică se vor obține dezideratele exprimate de români, ca urmare a înfrângerii absolutismului țarist, Dumitru Brătianu îi solicita lui Robert Peel să susțină cauza românească până la obținerea independenței. Apoi s-a adresat lordului Ellenborough, membru al Camerei Lorzilor, rugându-l să aducă în dezbaterea acestei Camere problema Principatelor, subliniind că situația țărilor române se agravase cu mult mai mult sub ocupația austriacă decât sub cea precedentă[15].

În toți acești ani în exil, Brătianu duce o intensă activitate politică și diplomatică pentru repatrierea exilaților și pregătirea operei de reorganizare și unire a Principatelor. Ultimii patru exilați români se adresau caimacamului Alexandru Dimitrie Ghica, la 2 mai 1857, spre a li se permite intrarea în țară pe la Giurgiu[16]. Dar caimacamul a spus Zincăi Golescu că nu se opune intrării fiilor săi, dar în privința lui Dumitru Brătianu totul era clar: el nu va reuși să se repatrieze decât dacă va întreprinde demersuri pe lângă ambasadorii Marilor Puteri la Constantinopol. La 7 iulie 1857, Dumitru revine în țară și se integrează în mișcarea unionistă, dovedindu-se unul dintre inițiatorii și înfăptuitorii evenimentelor care au premers actul de la 24 ianuarie 1859.

Om politic de mare prestigiu între contemporanii săi, militant de seamă pentru Unire, Dumitru Brătianu a fost ales cu unanimitate de voturi deputat în Adunarea ad-hoc a Țării Românești de către alegătorii din orașul Pitești. Fratele său Ion fusese ales la județul Argeș[17].

De asemenea, a făcut parte din Adunarea electivă a Munteniei, unde la 24 ianuarie 1859 semna, în calitate de secretar, procesul-verbal al alegerii ca domn al Țării Românești a domnitorului Moldovei[18].

Prin decret domnesc, dat la Iași în ziua de 25 ianuarie/6 februarie 1859, Dumitru Brătianu a fost numit ministru secretar de stat al Țării Românești, fiind

---

[14] Anastasie Iordache, *op. cit.*, p. 169.
[15] *Ibidem*, p. 174.
[16] Al. Cretzianu, *op. cit.*, vol. II, pp. 206-207.
[17] Anastasie Iordache, *op. cit.*, p. 232.
[18] *Ibidem*, p. 249.

înlocuit în funcția de secretar al Adunării elective de Scarlat Turnavitu. El a fost ales, apoi, membru al Comisiei pentru redactarea memorandumului explicativ al alegerii lui Alexandru Ioan Cuza, alături de Dimitrie Ghica și V. Boerescu.

Perseverent, tenace, alături de cei mai înaintați oameni politici ai vremii, militanți pentru unitatea națională, Dumitru Brătianu a ocupat totdeauna locul cel dintâi, de sacrificiu dar și de onoare pentru înfăptuirea României[19].

Prin decret domnesc dat la 21 februarie 1859, Dumitru Brătianu a fost numit ministru de externe în guvernul prezidat de I. Al. Filipescu. Alexandru Ioan Cuza a apreciat calitățile diplomatice ale lui Brătianu, astfel că îi acorda misiunea de a pleda pentru recunoașterea „faptului împlinit" în marile capitale occidentale.

Simpatizant al ideologiei liberale, se alătură colegilor săi în „monstruoasa coaliție" politică dintre liberalii radicali și conservatori, pentru a-l înlătura pe domnitor din fruntea statului, la 11 februarie 1866. După abdicare, Dumitru Brătianu este ales vicepreşedinte în Adunarea Constituantă, iar între 16 martie 1866 - 1 martie 1867 ocupă funcția de primar ales al Bucureştilor. La 1 martie 1867 va ocupa portofoliul Ministerului Cultelor și ad-interim pe cel al Lucrărilor Publice, în guvernul prezidat de C. A. Crețulescu, până la 13 noiembrie 1867, când este înlocuit de Panait Donici. La alegerile pentru Adunarea electivă, ținute la 19 aprilie 1866, a fost ales deputat din partea orașului București, iar la 28 aprilie va fi ales, cu 85 de voturi, vicepreședinte al Adunării[20].

Întrucât Poarta își exprimase nemulțumirea față de soluția dată crizei politice de către români, plănuind chiar o intervenție armată, Dumitru Brătianu a primit o misiune diplomatică extraordinară în Serbia, având sarcina de a culege informații şi a cumpăra praf de puşcă şi muniții. Din partea lui Carol I, el remitea principelui Mihail Obrenovici o scrisoare autografă în care șeful statului român își arăta intenția de a întări bunele relații existente între cele două țări. Misiunea diplomatică a lui Dumitru Brătianu la Belgrad s-a bucurat de un deosebit succes. Apoi, la 14 septembrie 1866, pleacă în Franța cu misiunea de a obține recunoașterea lui Carol I ca domn al României[21]. Brătianu a avut o carieră diplomatică de succes.

Pe 24 mai 1875, participă alături de fratele său, C. A. Rosetti și alți fruntași liberali la unificarea facțiunilor liberale în Partidul Național Liberal.

La 16/28 aprilie 1877, este ales vicepreședinte al Senatului. La 25 aprilie/7 mai 1877 prezintă domnitorului adresa Senatului, apoi, declară acordul acestui corp legiuitor la Convenția româno-rusă din 4 aprilie 1877. După votarea din Cameră a independenței României, la 9 mai 1877, în aceeași zi, Senatul vota

---

[19] *Ibidem*.

[20] *Monitorul Oficial al Principatelor Unite Române*, nr. 35 din 15/27 februarie 1866, p. 157; idem, nr. 57 din 12/24 martie 1866, p. 253; idem, nr. 88 din 22 aprilie/4 mai 1866, p. 386.

[21] Anastasie Iordache, *op. cit*., pp. 267-270.

legea pentru instituirea ordinului „Steaua României”, care simboliza suveranitatea statului român. Legea a fost votată și de Cameră la 10 mai 1877. Ca vicepreședinte al Senatului, Dumitru Brătianu aducea un omagiu domnitorului țării cu prilejul proclamării independenței, zi de sărbătoare națională, de împlinire a unui ideal măreț, de atâtea ori visat: „astăzi […] toate inimile debordă de bucurie, eroismul străbunilor noștri a reînviat în ai lor strănepoți și aspirațiunile noastre au devenit o realitate”[22].

Sub domnia lui Carol I devine mesager al cauzei românilor în străinătate, iar în perioada 1878-1881, este trimis ambasador extraordinar și ministru plenipotențiar al României la Constantinopol.

Om politic și diplomat cu îndelungată experiență, deosebit de cult și rafinat, Dumitru Brătianu se impunea prin calitățile sale evidente, fiind un interlocutor agreabil și de dorit, „cu credit la sultan, unii dintre înalții demnitari turci contând pe el spre a-i transmite suveranului lor ceea ce ei nu îndrăzneau”[23]. Îndeplinirea sarcinilor sale la Constantinopol avea loc într-o atmosferă de cordialitate. La 12/24 februarie 1880, transmitea ministrului român de externe că o mare satisfacție a provocat la Constantinopol recunoașterea independenței României de către ultimele trei mari puteri.

La începutul lunii aprilie 1881 este chemat în țară, spre a lua în primire funcția de prim-ministru și ministru de externe, în urma unei surprinzătoare demisii a fratelui său Ion, după proclamarea regatului la 14 martie 1881. Pentru prima dată i se oferise lui Dumitru Brătianu șefia unui guvern și credea sincer că fusese chemat și la conducerea efectivă a Partidului Național Liberal. Pe 10 aprilie 1881, Ion C. Brătianu îi predă fratelui său conducerea Consiliului de miniștri pentru a organiza ceremonia de încoronare a lui Carol I și a prezida istoricul act. Astfel, Dumitru Brătianu și-a legat numele de unul dintre cele mai importante momente din istoria României. Când începe să își ia funcția în serios, Ion nu ezită să organizeze un vot de blam din partea Parlamentului (9/21 iunie 1881), înlăturându-l pe Dumitru și preluând din nou funcția de prim-ministru. Acest fapt a alimentat și mai mult disensiunile deja existente între cei doi frați. Astfel, Dumitru Brătianu se numără printre liderii disidenților liberali, dorind să răstoarne cabinetul, care deja guvernase țara mult peste limitele acceptate în general de politicieni.

În anul următor, 1882, Dumitru Brătianu înființează un ziar propriu „Națiunea”, pentru a combate pe Ion, pe care îl considera un mare adversar al său. Alcătuiește o disidență liberală, denumită „liberalii puri”, în comparație cu partidul condus de fratele său „liberalii impuri”. Prin înființarea ziarului „Națiunea”, s-a aruncat cu toate forțele într-o luptă inegală, în care nu avea altă alternativă decât sucombarea speranțelor sale: „Totul se prăbușise în această

[22] *Ibidem*, pp. 294-295.
[23] *Ibidem*, p. 303.

luptă pentru o cauză bună - remarca Fr. Dame -, totul, în afară de credința sa care i-a rămas intactă până în ultima zi”[24]. El nu i-a iertat niciodată fratelui său că-l folosise drept instrument al scopurilor urmărite, ridicându-se cu hotărâre contra lui și guvernului.

Actul de disidență propriu-zis s-a concretizat pe 8 noiembrie 1885, când a plecat din formațiunea politică ce l-a consacrat și fondează Partidul Liberal Democrat, reușind să îl atragă și pe Mihail Kogălniceanu în această disidență. A fost președintele Partidului Liberal Democrat în perioada 8 noiembrie 1885 - 24 martie 1890.

Din fruntea acestui partid, Brătianu va folosi toate mijloacele pentru a determina înlăturarea guvernului de la putere, coalizându-se cu Partidul Liberal Conservator în „Opoziție Unită”. În martie 1888, guvernul își depune mandatul, astfel că eforturile sale au fost încununate de succes.

În ianuarie 1890, Mihail Kogălniceanu a făcut o vizită lui Ion C. Brătianu, anunțându-l că va părăsi gruparea lui Dumitru Brătianu. Ion își vizitează fratele și cu acest prilej se împacă.

Revenit în Partidului Național Liberal, alături de fratele său, Dumitru Brătianu ținea un lung discurs la o întrunire a partidului din 24 martie 1891. Adunarea nu era considerată de el o simplă întrunire electorală, ci o mare adunare a țării, cu reprezentanți din toate județele. El cerea șefului statului să intervină pentru a lăsa libere alegerile, întrucât cursul vieții politice constituționale a fost întrerupt în 1888: „eu unul nu pot să-mi explic cum Coroana a tolerat, cum poporul a putut suferi în timp de trei ani o stare de lucruri atât de rușinoasă, de revoltătoare și de periculoasă pentru țară și pentru dinastie”[25]. La alegerile parlamentare, survenite în urma dizolvării Corpurilor legiuitoare, ca urmare a preluării guvernului de către generalul Ioan Em. Florescu, Dumitru Brătianu a fost ales senator.

În ziua de 4 mai 1891 a încetat din viață, la Florica, Ion C. Brătianu, înconjurat de familie. La 21 mai 1891 Partidului Național Liberal a făcut o declarație publică în „Voința națională” prin care Dumitru Brătianu era proclamat şef al său. Titu Maiorescu preciza: „alegerea nu semnifică tăria partidului, ci reunirea tuturor liberalilor într-un partid disciplinat”[26]. Va fi pentru scurt timp președintele partidului (21 mai 1891 - 8 iunie 1892)., Dumitru C. Brătianu încetează din viață pe 8 iunie 1892, la vârsta de 74 de ani. În ziarul „Românul” din 10/22 iunie 1892, se anunța trista veste a încetării din viață a lui Dumitru Brătianu: „Cu dânsul dispare ultimul fruntaș al bătrânilor liberali, cari, prin luptă și sacrificii de tot felul, au făcut România de azi. Figura lui Dumitru Brătianu va rămâne una din cele mai nobile și mai curate din istoria noastră

[24] Anastasie Iordache, *op. cit.*, pp. 314-315.
[25] Anastasie Iordache, *op. cit.*, pp. 329-330.
[26] *Ibidem*.

națională”[27]. Sunt trimise familiei numeroase telegrame de condoleanțe, printre adresanți s-au numărat inclusiv Regele Carol I și Prințul Ferdinand.

Operele literare importante scrise de Dumitru Brătianu sunt: „Les Principautes danubiennes. Roumanie ou Moldo-Vlachie”, Paris, 1843, „Documents concerning the Question of the Danubian Principalities”, Londra, 1849, „Uă datorie de consciință către țeara mea”, București, 1877.

Un frumos și interesant portret al unchiului său îl face Sabina Cantacuzino: „Nu era un bun orator, discursurile și le pregătea din timp, le învăța, însă avea un minunat dar al scrisului, pe care l-a utilizat din plin toată viața. Era un om frumos, nu mare la stat, dar subțire și bine făcut, cu părul buclat și o pieliță de fată mare, foarte elegant în portul său până la bătrânețe”[28]. S-a căsătorit în 1865 cu Eugenia Cialîc, născută în 1842 și decedată în 1899: „Voise să aibă o nevastă frumoasă, dar nu prea deșteaptă și, lucru rar, își îndeplinise dorința”[29]. Au avut șase copii: Dan, Lia, Maria, Constantin, Stroe și Radu.

Alexandru Cretzianu scria: „El a fost un luptător dezinteresat pentru sine, sacrificând totul pentru patria sa, România. Inteligența, puterea de muncă, tăria de caracter, îl desemnau ca un fruntaș al vieții politice. Prin tot ce a întreprins timp de o viață, a fost un misionar, un militant politic, un revoluționar. Din oamenii de la 1848, singur Ion Brătianu a avut sau a dobândit mai târziu toate însușirile omului de stat. Dumitru Brătianu, Rosetti, frații Golești au fost și au rămas, până la sfârșitul vieții, apostoli. Nimeni nu le poate nega un loc de frunte printre oamenii mari ai țării. Nimeni nu poate pune la îndoială partea hotărâtoare pe care au luat-o la regenerarea României”[30].

Intens preocupat de viitorul mai bun al patrie sale, Dumitru Brătianu s-a dedicat din fragedă tinerețe unui ideal sublim, pentru care a luptat cu adâncă convingere până la sfârșitul vieții. Îndurând viața plină de privațiuni a anilor de studii la Paris, apoi cea de conducător și emisar diplomatic al revoluției de la 1848, anii cei grei ai lungului exil, efervescența luptei pentru Unire și pentru Independență, Dumitru Brătianu a cunoscut culmi de glorie ale activității sale, precum și amarul declinului în viața publică.

Prin tot și toate câte a făcut pentru patria și poporul său, figura luminoasă a lui Dumitru Brătianu s-a integrat temeinic pleiadei de mari și iluștri luptători pentru făurirea României moderne[31].

[27] *Ibidem*, p. 331.
[28] Sabina Cantacuzino, *op. cit.* p. 64.
[29] *Ibidem*, p. 65.
[30] Al. Cretzianu, *op. cit.*, vol. I, pp. 95-96.
[31] Anastasie Iordache, *op. cit.*, pp. 338-340.

THE PERSONALITY OF DUMITRU BRĂTIANU
Abstract

Intensely engrossed about a better future for his homeland, Dumitru Brătianu dedicated himself from a young age to a stately ideal, for which he fought with deep conviction until the end of his life. Enduring the life full of deprivations from his years of studying in Paris, then the life of a leader and a diplomatic emissary at the revolution of 1848, then the hard years of a long exile, then the effervescence of the struggle for Union and Independence, Dumitru Brătianu knew the peaks of glory from his activity, as well as the bitterness of the decline in public life.

Through everything that he did for his country and his people, the luminous figure of Dumitru Brătianu was thoroughly integrated into the pleiad of great and illustrious fighters for the creation of the modern Romania.

MUZEUL JUDEȚEAN ARGEȘ
ARGESIS, *STUDII ȘI COMUNICĂRI*, seria ISTORIE, **TOM XXIX**, 2020, p. 339-350

CÂTEVA CONSIDERAȚII DESPRE COLABORAREA ROMÂNO-GERMANĂ ÎN ULTIMA CONFLAGRAȚIE MONDIALĂ

IONEL-CLAUDIU DUMITRESCU*

Istoria este o știință cu legi interesante, dar a fost scrisă după cum au dorit anumite cercuri de putere și ideile infiltrate în comunitate, repetate insistent, au tins să devină adevăruri științifice de necontestat, prestigiul autorilor fiind încă un argument pentru consolidarea tezelor aducătoare de glorie personală. Aplicarea principiului „fără ură și părtinire” a fost uitată și fiecare tabără implicată în ostilități produce propriile versiuni de adevăr. Anul 2000 a fost marcat de apariția unui impresionant tom intitulat „Istoria economică a României” sub coordonarea academicianului N. N. Constantinescu. Acest al doilea volum a fost dedicat perioadei 1939-1989 și a fost conceput de un colectiv în care titlurile academice și științifice zăpăcesc cititorul prin strălucirea lor. Autorii au insistat la început pe rolul nefast al Germaniei naziste în relațiile cu România Mareșalului Ion Antonescu, ceea ce era absolut normal. Se știe că hitlerismul a adus numai nenorociri la nivel planetar, deci nu putea să facă bine din punct de vedere economic și militar aliatului din Carpați în perioada 1939 - 1944[1]. Numai din comerțul exterior și din livrările de armament poporul român a fost prejudiciat cu o sumă în valoare de 97.860.000.000 lei la nivelul anului 1944[2]. În plus, armamentul nu era mereu de cea mai bună calitate sau provenea din capturi[3]. Stilul exprimării aducea cu cel din cărțile de propagandă ale regimului apus în decembrie 1989 prin importanta vărsare de sânge nevinovat.

Dacă spun savanții cu doctorate și titluri academice ceva, trebuie să fie imediat crezuți și să rămână adevăr istoriografic, științific, bătut în cuie pentru totdeauna. Totuși, trebuie să vedem și ce trimitea Germania aliatului din Carpați

* Colegiul Național „Alexandru Odobescu”, Pitești.

[1] Un tratat de alianță clasic între cele două state n-a existat într-o formă elaborată după normele diplomatice ale timpului.

[2] *Istoria economică a României*, vol. II, coordonator academician N. N. Constantinescu, Editura Economică, București, 2000, p. 66. Totalul este dat în moneda națională devalorizată în cursul conflictului mondial.

[3] *Ibidem*, p. 65.

pentru dotarea trupelor, datoria unui cercetător fiind să mai ajungă pe la documente și la cât mai multe lucrări publicate. Mașinile de luptă asigură puterea de izbire și proiectarea forței la distanță, dar infanteria este mereu chemată pentru neutralizarea centrelor de rezistență din zonele greu accesibile blindatelor, avioanelor sau artileriei. Au fost livrate din Reich numai până la 1 august 1944 53.000 de puști, 920 mitraliere, inclusiv temutele MG-42, 3.680 puști-mitralieră și 4.200 de pistoale-mitralieră[4]. Armamentul automat a fost mereu insuficient în rândurile trupelor germane și arma de bază a infanteristului din Wehrmacht a fost pușca cu repetiție Mauser Kar 98 K[5], variantă îmbunătățită a celei folosite în prima conflagrație mondială. Neutralizarea forțelor inamice adăpostite în tranșee apropiate de propriile trupe era greu de realizat de către tunurile puternice și au fost livrate din Reich 670 de aruncătoare de mine, cele 470 de calibrul 81 mm fiind deosebit de apreciate pentru efectele asupra țintelor. Acestea erau arme obișnuite pe câmpul de luptă, dar exista și o variantă ce îngrozea orice infanterist: aruncătorul de flăcări. Au sosit pentru dotarea trupelor 330 de unități, ofițerul de vânători de munte constatând lipsa acestor arme în raport cu dotarea forțelor germane încă din 1941.

Artileria rămânea principala forță de distrugere pe câmpul de luptă modern, asaltul în plină zi sub focul tunurilor cu tragere rapidă fiind sinucidere curată încă din anii primei conflagrații mondiale[6]. Urcarea gurilor de foc din ce în ce mai puternice pe mașini blindate a amplificat forța de izbire a diviziilor de tancuri și se impunea combaterea acestei noi cavalerii cuirasate. Industria națională nu era adaptată unui conflict mondial, chiar dacă s-a reușit livrarea unor tunuri de calibrele 47 și 75 mm. Erau prea puține și s-a apelat la ajutorul aliatului german. Au sosit numai până la 1 august 1944 295 tunuri antitanc de calibrul 75 mm, singurele capabile să oprească de la distanță temutele T-34 și IS-2 sovietice. Erau necesare cel puțin șase piese pentru protejarea unui regiment de infanterie, dar războiul mecanizat permite concentrarea rapidă într-un sector îngust a unor mase de blindate și se impunea prezența a cât mai multor tunuri cu tracțiune motorizată pentru a permite retragerea din pozițiile amenințate. Numai acestea reprezentau 0,88% din piesele de calibrele 50 și 75 mm asamblate de industria germană în tot cursul conflictului[7]. Artileria antitanc era redutabilă în duelul cu blindatele cu stele roșii, mai ales dacă trăgea asupra țintelor din flanc și din

[4] Alesandru Duțu, *Între Wehrmacht și Armata Roșie*, Editura Enciclopedică, București, 2000, p. 195.
[5] Documentarele actuale insistă pe luptătorul ce are pistol-mitralieră sau chiar modelul de armă de asalt ce va sta la baza celebrului AK-47. Este clasică o imagine a întâlnirii trupelor germane cu cele sovietice pe teritoriul Poloniei în septembrie 1939, Armata Roșie fiind prezentă cu un tanc și luptătorii Wehrmacht-ului au puști ce aminteau de prima conflagrație mondială.
[6] Fritz Ortlepp, *Luptele din regiunea Bran și Dragoslavele*, Editura Phoenix, Brașov, 2003, p. 63.
[7] https://panzerworld.com/anti-tank-gun-production-numbers. Procentul crește dacă se ține cont de producția din ultimele luni ale anului 1944 și din cea de până la 8 mai 1945.

poziții adăpostite. Totuși, sovieticii protejau mașinile grele de luptă prin trimiterea avioanelor de asalt sau prin tir de artilerie și atunci se impunea găsirea altor soluții pentru neutralizarea coloșilor din oțel. Inventatorii germani au proiectat rachete speciale și infanteristul nu mai era obligat să se apropie de tancul sovietic, bine protejat de focul mitralierelor de la bord. Au sosit 620 de lansatoare de rachete antitanc, arme ce erau noi și revoluționare, un adevărat coșmar pentru militarii ce se aflau în mașinile din metal.

Tunul antitanc asigură proiectilelor o traiectorie lungă și se simte nevoia unor guri de foc cu traiectorie curbă pentru găsirea inamicului din tranșee. Germanii au trimis în aceeași perioadă 224 de obuziere de calibrul 100 mm. Au adăugat 63 de obuziere de calibrul 122 mm de origine sovietică, arme fiabile și astăzi prin forța de distrugere a proiectilelor. Dacă nu erau suficiente, intrau în acțiune și 24 de obuziere de calibrul 152,4 mm[8]. Regimul sovietic se pricepea de minune la inventarea sistemelor de nimicire a vieții, indiferent de dimensiunile acestora. Este interesant că autorul nu mai precizează cantitățile de muniție trimise de partea germană, industria românească fiind incapabilă să producă proiectilele necesare acestor guri de foc moderne. Tunurile reprezintă un instrument de luptă performant, dar are nevoie de cel puțin 80 de lovituri de calibrul 100 mm pentru a neutraliza o mitralieră bine protejată[9] și astfel de cantități de muniții nu se puteau acumula decât prin importuri din Reich.

Aviația dă senzația și piloții români au primit 40 de avioane Me-109G[10], fabrica din Ghimbav având dreptul și posibilitatea să asambleze acest periculos aparat de vânătoare, coloana vertebrală a Luftwaffe. Au fost primite și 24 de Me-110[11], aparatul de vânătoare ce putea să fie un periculos distrugător de bombardiere pe timp de zi sau de noapte, dar numai cu condiția să nu fie atacat de avioane inamice manevrabile, monomotoare.

Corpul 1 Aerian era conceput ca o forță de elită ce lupta în interesul comun al celor două state, partea română oferind oamenii și germanii livrau tehnica de luptă. Numai în 1944 au fost oferite 54 de bombardiere Ju-87 Stuka și 35 de Hs-129 pentru pironirea sub o ploaie de bombe și proiectile a forțelor mobile sovietice. Erau protejate de 31 de avioane Me-109G. Armamentul acesta era numai utilizat de către partea română, dar era o dotare la standarde înalte.

---

[8] Alesandru Duțu, *Între Wehrmacht și Armata Roșie*, p. 195.
[9] Maior Costescu N. Lucian, *Focurile artileriei în luptă*, Tipografia *Cartea de aur* , f.a., p. 66.
[10] Alesandru Duțu, *op. cit.*, p. 195.
[11] Avionul Messerschmidt Bf-110 a fost conceput ca un avion de vânătoare puternic înarmat pentru operațiuni aeriene în adâncimea teritoriului inamic, singur sau împreună cu bombardierele strategice. Lipsa de manevrabilitate a impus organizarea protecției escadrilelor cu rapidul Me-109 și apoi la folosirea aparatului pentru lupta împotriva bombardierelor lipsite de escortă. A fost un eșec al proiectării germane, dar a rămas pe liniile de fabricație din motive de conservatorism și de afaceri cu factorii de decizie din partidul unic.

Acestea urmau să sprijine 69 de tancuri Panzer IV și 50 de tunuri de asalt, mașini ce reprezentau esența războiului modern bazat pe mobilitate și manevră[12]. Datele sunt incomplete, livrările certe din perioada 1943-1944 constând în 114 tancuri Panzer IV și 108 tunuri de asalt, mașini de „bună calitate”[13]. Cum forțele Axei erau într-o permanentă defensivă, tunurile urcate pe mașini șenilate erau un instrument mai potrivit și mai ieftin decât cele montate în turele. Dacă se analizează dotarea diviziilor germane de tancuri, se poate constata cu ușurință că acestea au fost completate cu modele depășite Panzer I și II sau s-a făcut apel la mașinile de origine cehă sau de captură, Wehrmacht-ul fiind o armată încropită din orice se găsea pe câmpul de luptă sau prin depozite.

Mașinile blindate, aerodromurile și principalele capacități de producție aveau nevoie de o bună acoperire antiaeriană împotriva unor inamici ce dispuneau de tehnică volantă în cantități din ce în ce mai mari și nici calitatea nu mai lăsa de dorit. Bombardierele americane de tip B-17 și B-24 impresionează numai la o simplă vedere, dar șocul celor ce se aflau în regiunile vizate era greu de descris. Aliatul german a fost obligat să livreze tunuri de calibrul 88 mm, 108 unități sosind în perioada colaborării din anul 1944. Era un salt impresionant de la puterea de foc a pieselor de calibrul 75 mm. Tirul asupra țintelor rapide aflate la joasă altitudine urma să fie asigurat și de noile piese de calibrele 37 și 20 mm, totalul acestora fiind de 147 de guri de foc.

Sunt numai câteva exemple despre tehnica de luptă livrată doar în anul 1944 de către germani. Problema fundamentală a Reich-ului era că soldații Wehrmacht-ului luptau cu ce apucau, industria nefăcând față cerințelor frontului. Germanii au mai fost acuzați că livrau părții române și tehnică de captură[14], ceea ce era adevărat. Erau obligați la astfel de măsuri disperate din moment ce superioritatea inamicului pe Frontul de Est era zdrobitoare[15]. Toate forțele implicate într-un conflict de amploare utilizează ceea ce găsesc de calitate în depozitele inamicului. Se poate trece și la modificarea unor arme pentru creștere performanțelor, inginerii reușind adevărate minuni. Soldații se folosesc de armamentul ușor și de grenade în câmpul tactic și nu mai au timp să-i întrebe pe

---

[12] Gheorghe Stănescu, Dumitru Vochin, *Tancuri și automobile*, Editura Militară, București, 1978, p. 152.

[13] Ioan I. Scafeș, Eugen Mirel, *Reorganizarea trupelor blindate (ianuarie 1943 – august 1944) A. Dotarea*, în volumul *Tradiție, Istorie, Armată*, Sesiunea de comunicări științifice a Muzeului Militar Național „Regele Ferdinand I”, Ediția I, Editura SITECH, Craiova, 2014, p. 362; Cornel I. Scafeș, Horia Vl. Șerbănescu, Ioan I. Scafeș, *Trupele blindate din Armata Română 1919-1947*, Editura OSCAR PRINT, București, 2005, p. 46.

[14] *Istoria economică a României*, vol. II, coordonator academician N. N. Constantinescu, Editura Economică, București, 2000, p. 65.

[15] Germanii au concentrat pentru confruntarea de la Kursk 10.000 de tunuri și 2.000 de tancuri, dar sovieticii ripostau cu 20.800 de piese de artilerie și 5.100 de tancuri (Bevin Alexander, *Cum ar fi putut câștiga Hitler războiul*, Editura Lucman, București, 2003, p. 282).

superiori. Nici luptătorii români nu făceau excepție de la regulă și apreciau în mod deosebit puștile sovietice pentru tirul de precizie asupra țintelor individuale. Armamentul automat era imediat introdus în dotare și numai insuficiența cartușelor limita adoptarea tehnicii comuniste. Nici armata germană nu făcea excepție de la regulă. A strâns tot ce putea fi cât de cât performant în confruntarea cu forțele sovietice. Milovan Djilas, iugoslavul care a fost o vreme în grațiile lui Iosif Vissarionovici Stalin, a văzut o expoziție cu armamentul capturat de către trupele Armatei Roșii și acolo a descoperit că numai din Iugoslavia nu existau arme capturate[16]. Wehrmacht-ul arăta uneori ca un fel de muzeu militar, dar autoritățile de la Berlin erau obligate să găsească resurse și pentru aliații lipsiți de o industrie puternică. Este greu de acceptat o astfel de imagine din moment ce documentarele prezintă o armată ce mereu dispune de blindate și de avioane performante. Armata germană a obținut rezultate spectaculoase în timpul ofensivelor sau în apărare, dar a suferit pierderi ce cu greu puteau fi acoperite de industria lipsită de materiale strategice și supusă asaltului bombardierelor strategice[17]. Milovan Djilas a văzut toate drumurile Ucrainei pline de echipamente distruse în 1944[18]. Este interesant de amintit că supraoamenii naziști erau obligați să accepte armele produse de către suboamenii slavi și comuniști. Teoriile ideologiilor nu au urmă de logică în practică, mai ales pe un câmp de luptă.

Berlinul nu și-a bătut joc de aliatul român. Prețurile prea mari cerute pentru armament în raport cu ceea ce se oferea Finlandei au o explicație foarte simplă: negociatorii români se mai bucurau de unele „atenții" din partea firmelor germane și așa se merge și în zilele noastre. Istoria României este o lungă și tristă înșiruire de afaceri cu armament, ceea ce explică în parte și numărul mare de monumente cu multe nume de eroi[19]. Aceștia au fost practic victimele celor care au luat comisioane consistente de la producătorii de tehnică de luptă fără să se gândească la răul făcut[20].

Începuturile colaborării militare româno-germane

Armata română a suferit în anul 1940 un uriaș șoc strategic, întregul dispozitiv fiind dat peste cap din cauza pierderilor teritoriale în favoarea Uniunii

---

[16] Milovan Djilas, *Conversații cu Stalin*, Editura Corint, București, 2015, p. 67.

[17] Numai în Africa de Nord au fost distruse 548 de tancuri, 600 de avioane și 7.300 de autovehicule (Gheorghe Stănescu, Dumitru Vochin, *op. cit*., p. 157).

[18] Milovan Djilas, *op. cit*., p. 69.

[19] Valerian Nestorescu, *File din trecutul artileriei moderne române*, Editura Militară, București, 1972, p. 173/174.

[20] Din păcate, România contemporană suferă de aceeași plagă a pasiunii politicienilor pentru acumularea primitivă de capital și au fost cumpărate avioane F-16 aproape inutilizabile în luptele aeriene, cu puțin mai bune decât vechile MiG-uri 21 de origine sovietică, și două fregate britanice, pompos botezate „Regele Ferdinand" și „Regina Maria", ambele fiind complet lipsite de armament de bord.

Sovietice, Ungariei și Bulgariei. Se adăugau abandonările de material militar, trupele sovietice făcând totul pentru a captura cât mai mult de la forțele burgheze în retragere. Mai important a fost șocul psihologic, ofițerii sesizând că oștirea este lipsită de armamentul modern și de instrucția adecvată noilor situații tactice. Era cam la fel ca în toamna anului 1916 când Franța era nevoită să trimită Misiunea Militară Franceză în frunte cu generalul Berthelot împreună cu trenuri întregi de tehnică de luptă. Singurul aliat la nivel de mare putere care putea să ocrotească România era Germania și generalul Ion Antonescu a fost obligat să accepte cu orice preț acest sprijin. Era singura soluție pentru salvarea lumii libere, occidentale și creștine din calea tancurilor cu stele roșii aducătoare de lagăre de exterminare pe presupuse criterii științifice. Aversiunea față de politica Berlinului se manifesta de la cel mai înalt nivel și nu era uitat rolul esențial în cedarea unei mari părți din România în favoarea Ungariei și Bulgariei[21].

Cum cele două state socialiste au ajuns să se confrunte pentru supremație pe vechiul continent, Berlinul avea nevoie în mod obligatoriu de o armată română instruită și înzestrată cât mai modern posibil în scurtul timp rămas până la declanșarea conflictului ideologic de amploare. N-a existat nici urmă de intenție să fie umilit sau batjocorit aliatul din Carpați. Planificatorii de la Berlin au trimis tehnica de luptă de care era nevoie urgentă și care se potrivea cu dotarea românească. Astfel, au fost oferite până la 1 iunie 1941 două milioane de grenade de mână, dispozitive explozive absolut necesare în luptele apropiate. Au fost furnizate 1.290.000 de declanșatoare[22] pentru producerea în țară a altor grenade și 350 t de trotil pentru umplerea proiectilelor[23]. Numai acest explozibil fundamental pentru industria militară a însemnat echivalentul unui tren cu 35 de vagoane standard. Grenadele românești denumite M.A.N erau confecționate în variantele ofensivă și defensivă. Corpul celor defensive era conceput special pentru a fi sfâșiat de energia celor 50 de grame de trotil[24]. N-au fost omise nici

---

[21] Pierderea Basarabiei, Bucovinei de Nord și a Ținutului Herța a fost tot urmarea politicii externe eronate a lui Adolf Hitler prin acordul dat pentru semnarea documentului cunoscut în istorie drept Pactul Molotov-Ribbetrop din 23 august 1939, act care a stat la baza conflictului mondial devastator.

[22] Mecanismele pentru declanșarea exploziei reprezintă partea cea mai scumpă a unei grenade și este o realizare industrială de precizie. Fabricantul trebuie să asigure funcționarea perfectă, dar și să calculeze corect timpul până la producerea exploziei pentru ca nu cumva să fie aruncată înapoi de către luptătorii inamici. Grenada este o armă mică, dar care este dificil de fabricat și foarte puternică în raport cu dimensiunile proprii. Industria românească nu reușea să livreze suficiente sisteme pentru generarea exploziei în timp util și grenadele au fost mereu scumpe la vedere în antrenamente și pe câmpul de luptă.

[23] *Eliberarea Basarabiei și a Nordului Bucovinei 22 iunie – 26 iulie 1941*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1999, p. 75.

[24] Cornel I. Scafeș și colaboratorii, *Armata Română 1941-1945*, Editura R.A.I., București, 1996, p. 301. Dacă nu se pierdea nimic din cantitate în procesul de încărcare a corpurilor metalice, ar fi fost material exploziv suficient pentru 7 milioane de grenade.

mitralierele germane cu tir mai rapid[25] pentru oprirea maselor de infanteriști sovietici și au fost distribuite batalioanelor de vânători de munte în iunie 1941. Așa se explică parțial calitatea deosebită a unităților pe câmpul de luptă, instrucția superioară fiind incompletă fără o dotare adecvată misiunilor.

Cum partea sovietică avea în dotare mase de tancuri, cele mai multe din seriile T-26 și BT[26], Berlinul a oferit din capturile poloneze tunuri anticar de calibrul 37 mm în număr de 669. Se poate spune imediat, în stilul specialiștilor români, că erau de captură și nici puterea de pătrundere nu era suficient de ridicată[27]. Este corectă interpretarea, dar diviziile de infanterie ale Wehrmacht-ului aveau guri de foc asemănătoare[28] și dotarea cu piesele de calibrul 50 mm se făcea deosebit de lent[29]. Tancurile de origine cehă aveau un armament asemănător prin calibru și performanțele de penetrare a armurilor din oțel, deci nu se poate discuta despre livrarea de vechituri de captură. Datele despre dotarea bateriilor românești în preajma declanșării războiul conving imediat cititorul despre situația precară la capitolul armamentul anticar. Erau în înzestrare 8.301 guri de foc de diferite calibre, un fel de muzeu funcțional în aer liber, dar numai 200 de piese erau capabile să lupte cu mașinile blindate cunoscute[30]. Este interesant de subliniat că diviziile germane au fost complet surprinse de rezistența blindajului gros și înclinat de T-34 și KV-1, mașini de luptă ce nu erau cunoscute luptătorilor din Wehrmacht și nici comandanților de mari unități. A fost o altă scăpare gravă a spionajului celui de-Al Treilea Reich. Infanteria a suferit pierderi grele și bateriile antitanc erau distruse de către sovietici prin zdrobire cu șenilele tancurilor medii și grele. Se urmărea distrugerea moralului luptătorilor inamici și mai puțin economisirea prețioaselor proiectile ale statului totalitar comunist. Adolf Hitler doar în declarații se ocupa în mod serios de pregătirea armatei și ieșea la lumină în fiecare zi superficialitatea în pregătire a

---

[25] Vasile Scârneci, *Viața și moartea în linia întâi*, Editura Militară, București, 2012, p. 111.

[26] Acestea erau modelele cunoscute încă din timpul conflictului din Spania, dar multe unități au fost „ecranate" cu plăci suplimentare din oțel de înaltă calitate pentru a face față proiectilelor perforante. Serviciile secrete germane n-au reușit să afle și să comunice proiectanților de arme despre testele făcute de sovietici cu tancuri tip KV în timpul conflictului din Finlanda și infanteria Wehrmacht-ului a rămas aproape descoperită în fața monștrilor din oțel, tunurile de calibrul 37 mm ale batalioanelor fiind simple jucării pe câmpurile de luptă ale Frontului de Est.

[27] Armele au fost din tipul 3,7 cm Bofors și erau model 1936 (Cornel I. Scafeș și colaboratorii, *Armata Română 1941-1945*, Editura R.A.I., București, 1996, p. 302). Nu puteau fi mai vechi de cinci ani.

[28] Era modelul 3,7 cm Pak 35/36.

[29] Este interesant că tunurile de calibrul 37 mm își dovediseră neputința în fața tehnicii blindate franceze în timpul campaniei din mai – iunie 1940, dar liderii militari nu s-au grăbit să sporească dotarea cu arme performante, ceea ce a dus la pierderi grele ale infanteriei germane. Interesele de partid și afacerile firmelor de armament s-au combinat pentru un rezultat sângeros pe seama celor mânați la asalt pentru idealuri utopice.

[30] *Istoria Artileriei române*, Editura Militară, București, 1977, p. 212.

celui ce se declara Ghidul Germaniei. În plus, comandantul suprem, cel ce dădea directive, avea un stil de viață ce nu se potrivea cu desfășurarea campaniilor militare, acordând prea mult timp somnului, viitoarei soții sau câinelui adorat.

Un alt domeniu pe care specialiștii germani l-au considerat vital și pe care partea română nu putea să-l acopere din producția internă îl reprezenta apărarea antiaeriană, chiar dacă erau asamblate la Reșița tunuri britanice de calibrul 75 mm după o licență Vickers. Gurile de foc de calibrul mic, pentru apărarea apropiată a obiectivelor militare și a trupelor, lipseau aproape cu desăvârșire. Au fost trimise de urgență 124 de tunuri Rheinmetall de calibrul 37 mm. Au mai venit 118 de calibrul 20 mm și 54 de calibrul 40 mm[31], un singur proiectil al acestora din urmă fiind capabil să provoace avarii fatale bombardierelor medii și ușoare. Produsul firmei suedeze Bofors, chiar dacă originalul a avut unele imperfecțiuni, a făcut carieră îndeosebi în tabăra anglo-americană. Era un progres față de ceea ce existase inițial, numai 691 de tunuri din modele diferite și învechite[32].

Autoritățile române și istoricii contemporani sunt nemulțumiți de faptul că Reich-ul n-a oferit și tehnică blindată de luptă[33]. Nu este aici vorba de rea-intenție din partea Germaniei. Industria nu era trecută pe picior de război decât în vorbe și era un mare haos în proiectare și în producție. În plus, Wehrmacht-ul înregistrase pierderi semnificative în timpul luptelor din perioada 1939 – 1941 și cu greu puteau fi completate diviziile de tancuri necesare invadării Uniunii Sovietice. Numai în Franța au fost pierdute 714 mașini, majoritatea din modelele Panzer I și II[34]. Nici ajutorul în avioane de luptă n-a putut fi mai consistent tot din același motiv. Arma aeriană se uza chiar mai repede decât blindatele, aparatele de zbor suferind avarii la aterizare și la decolare, mai ales fragilele Me-109. Numai în Franța, Belgia și Olanda în două luni ale anului 1940 au fost distruse 1.236 de exemplare și alte 323 au fost avariate[35]. Uzura morală era și mai periculoasă, unele modele ieșind complet perimate de pe porțile fabricilor în raport cu dotarea inamicului ce dispunea de un potențial de cercetare superior. Totuși, Berlinul a putut să ofere României în anul 1941 un număr de 50 de Me-109 E[36], ceea ce ducea la o consolidare a flancului drept al forțelor germane.

---

[31] *Eliberarea Basarabiei și a Nordului Bucovinei 22 iunie – 26 iulie 1941*, p.75.
[32] *Istoria Artileriei române*, p. 212
[33] *Eliberarea Basarabiei și a Nordului Bucovinei 22 iunie – 26 iulie 1941*, p. 75/76.
[34] Karl-Heinz Frieser, *Mitul Blitzkrieg-ului* Campania Wehrmacht-ului în Vest 1940, Editura Militară, București, 2010, p. 353. Alte surse amintesc de 640 de blindate scoase din luptă, posibil însă să nu fi fost incluse în total cele reparate sau refolosite pentru alte tipuri de misiuni (Mark Solonin, *Butoiul și cercurile*, Polirom, Iași, 2012, p. 311).
[35] *Ibidem*, p. 353.
[36] Vasile Tudor, *Avioanele Me-109 E, în România,* Editura Tiparg, Pitești, 2008, p. 13. Este interesant de subliniat că aliatul german oferea aparate cu o vechime de cel mult trei ani și politicienii de astăzi vorbesc despre o mare victorie la achiziția unor avioane F-16 ce sunt amintiri

Partea sovietică devenea depășită prin modelele I-15 și I-16, doar MiG-1 și MiG-3 putând să facă față vânătorului din Reich. Sosirea aparatelor Me-109 a ridicat valoarea dotării Forțelor Aeriene Regale Române la cote nebănuite și au prețuit cât masa lor în aur. Aliatul german a fost obligat să asigure și aprovizionarea cu piese de schimb a tehnicii de zbor, industria românească neputând livra materiale complicate[37]. Motoarele avioanelor de vânătoare Me-109 ridicau probleme deosebite pentru că se uzau rapid după folosire la turații ridicate în timpul duelurilor aeriene[38]. Pierderile de pe câmpurile de luptă ale campaniei din 1941 au fost deosebit de grele la capitolul tehnică blindată și s-a apelat la piesele de schimb din Germania pentru a repara mașinile Renault R 35[39]. Tancurile de origine cehă R 2 au putut fi recuperate în uzinele românești, dar cele 26 lovite grav de proiectile au fost înlocuite cu unități produse pentru Wehrmacht[40]. Simplele calcule economice nu au mereu relevanță în achizițiile de armament utilizabil pe frontul ce mereu cere cantități sporite.

Din păcate, autorii civili nu consultă și cărțile din domeniul militar și se reped să emită adevăruri științifice valabile pentru totdeauna. Fiecare om are poftă de glorie și sunt diferite căi pentru strălucirea printre stelele unui popor. O pasiune deosebită există în a repeta idei vechi drept inedite și senzaționale pentru obținerea unor poziții cât mai înalte în ierarhia socială, ideal fiind ca gloria să fie pentru totdeauna. Se știe din psihologia istorică faptul că generațiile prezente vor prin toate mijloacele să le controleze pe cele viitoare.

Germania a reușit să modernizeze armata română ce era în iunie 1941 la nivelul tracțiunii hipo[41] pentru coloanele de aprovizionare[42], chiar ofițerii români întrebându-se ce căutau cu căruțe în conflictul dus pe spații vaste și împotriva unui dușman ce folosea din belșug camioane și tractoare de origine americană. Există mitul, cultivat cu insistență de către istoriografiile statelor învingătoare, că Wehrmacht-ul a fost o armată dotată modern, dar datele noi din arhivele germane arată că ofițerii și soldații s-au descurcat cum și cu ce au putut. În timpul Campaniei din Vest din 1940 numai 16 divizii au fost complet motorizate, celelalte rămânând la viteza omului și a calului[43]. Cele mai multe mari unități

---

din Războiul Rece. Se poate argumenta că livrările nu erau importante cantitativ în raport cu întreaga producție a acestui model, dar producțiile mari au venit în anii următori și tot nu erau suficiente pentru acoperirea necesarului Luftwaffe.

[37] Sorin Turturică, *Cruciați ai înălțimilor*, Editura Militară, București, 2012, p. 235.

[38] *Ibidem*, p. 233.

[39] Cornel Scafeș, Horia Vl. Șerbănescu, Ioan Scafeș, Trupele blindate din Armata Română 1919-1947, Editura OSCAR PRINT, București, 2005, p. 45.

[40] *Ibidem*, p. 45.

[41] Vasile Scârneci, *op. cit.*, p. 149.

[42] Alesandru Duțu, *Între Wehrmacht și Armata roșie*, p. 197.

[43] Karl-Heinz Frieser, *op. cit.*, p. 54.

erau modest sau mizerabil dotate[44]. Chiar dacă documentarele cultivă imaginea infanteristului german dotat cu mitraliere moderne de tip MG-34 și MG-42, mulți luptători aveau în 1940 tot armele automate din Primul Război Mondial. Arma individuală de bază a rămas până la finalul conflictului o pușcă cu repetiție derivată din cea existentă în 1918. Sistemul de fortificații denumit pompos Zidul Atlanticului era un amestec imposibil de aprovizionat cu muniții, mai ales că multe variante nu se mai fabricau. Este greu de închipuit că Berlinul a mai găsit tehnică de luptă de captură sau de producție proprie pentru aprovizionarea aliaților slab dotați din punct de vedere industrial, orice armă fiind mai prețioasă decât greutatea ei în aur. Experții în contabilitate stabileau valori pentru toate bunurile, dar aceste calcule nu se potrivesc cu cele de pe câmpul de luptă. Diviziile sovietice au putut să o aducă la sapă de lemn prin trimiterea trupelor în cele mai dificile sectoare de front și prin captura de „trofee”.

Acestea sunt numai câteva date despre ceea ce a trimis aliatul german pentru a ridica nivelul înzestrării forțelor militare române. Este interesant de subliniat că și la livrări duble tot nu s-ar fi putut face unor inamici ce figurau la categoria mari puteri și care aveau o putere industrială zdrobitoare chiar în raport cu Reich-ul. Strategia sovietică prevedea ofensive pe fronturi cu o lungime de 1.000 km și mai mult[45], ceea ce era peste puterile defensive ale forțelor române, indiferent de câtă înzestrare modernă ar fi existat. Nu se ținea cont de pierderile forțelor de asalt, important era să se realizeze o spărtură în care să pătrundă masele de tancuri.

Domeniul economic

Autorii români insistă pe această relație de subordonare a capacităților de producție către puternicii zilei din Germania și teritoriul a fost exploatat cam ca un fel de colonie. Datele publicate pe baza informațiilor din arhive demonstrează că situația nu era chiar atât de neagră pe cât a prezentat-o aparatul de propagandă. Generalul, apoi Mareșalul, Ion Antonescu nu avea încredere în moneda din vreme de război și a încercat să facă investiții în tehnica germană pentru a ridica nivelul industrial al țării. Este interesant că liderii de la Berlin au fost de acord cu astfel de livrări, chiar dacă produsele industriale cuprindeau materiale strategice absolut necesare fabricilor militare.

Industria era baza aprovizionării armatei și fiecare stat implicat în ostilități a investit masiv în creșterea capacităților de producție. Au fost aduse

---

[44] *Ibidem*, p. 54.

[45] Sokolovski V. D., *Strategia militară*, Editura Militară, București, 1972, p. 186. Refacerea industriei de armament a permis comandanților sovietici chiar ofensive pe fronturi cu o lungime triplă și nu se făcea economie de oameni și muniții, mai ales că erau transportate ușor cu ajutorul coloanelor de camioane, cele mai bune provenind din fabricile capitaliste americane.

6.700 t de mașini-unelte în perioada 1941-1943[46] pentru a trece la fabricarea altor mașini grele necesare economiei și frontului.

Uzinele aveau nevoie de mult metal pentru fabricarea de mașini, arme și muniții, Germania având fier și oțel, care însemna viitorul lumii[47], pe care să le ofere în schimbul petrolului necesar deplasării motorizatelor. Au sosit în intervalul menționat 88.000 t de profile din fier și 197.000 t de produse semifinite[48]. Bunul mers al industriei militare era strâns legat de sursele de energie și petrolul nu era util la prelucrarea metalelor. Era nevoie de cărbune și partea teutonă a livrat în perioada 1941-1943 353.000 t de cocs[49]. Combustibil solid neprelucrat pentru furnale a sosit cu o masă totală de 1.048.000 t[50].

O mare problemă a economiei de război constă în uzura rapidă a drumurilor din cauza mașinilor militare grele și a lipsei forței de muncă pentru reparații la timp. Ion Antonescu a cerut în anul 1942 o intensificare a livrărilor de materiale pentru calea ferată[51]. Cum armata germană avea tot interesul să fie aprovizionată ritmic cu toate cele necesare frontului, cererea a fost satisfăcută în limita posibilităților. Au sosit în anii 1942-1943 153.400 t de materiale pentru suprastructura căilor ferate[52]. Au fost trimise în 1943 și locomotive cu abur cu o masă de 13.040 t[53].

Autoritățile timpului recunoșteau că fără importuri industria militară românească nu s-ar fi descurcat sau producea tehnică de luptă cu calități scăzute. Nici nu se mai menționa în anul 1945 colaborarea cu Germania[54], trecutul fiind martelat din ordine superioare. Se preciza clar că armamentul supus unui stres mare, pușca-mitralieră de exemplu, se putea realiza din semifabricate de calitate corespunzătoare. Aceeași situație era la pulberile necesare la propulsare proiectilelor de mare viteză, pentrita și azotura de sodiu fiind aduse în urma colaborării cu Reich-ul[55]. Furnizarea de motoare „Junkers Jumo 211” a permis finisarea bombardierelor „Savoia 79”, utile apoi pe frontul de peste Prut[56]. Uzina din Brașov ajunsese într-un adevărat impas tehnologic și timp de trei ani nu putuse rezolva problema grupurilor energetice pentru un avion de luptă greu.

---

[46] Andreas Hillgruber, *op. cit*, p. 294.
[47] Eugen Schmahl, *Fierul – pulsul lumei*, Editura Scrisul românesc, Craiova, f.a., p. 141.
[48] Andreas Hillgruber, *op. cit*, p. 295.
[49] Andreas Hillgruber, *op. cit*., p. 295.
[50] Andreas Hillgruber, *op. cit*., p. 295. Nu este de mirare că aviația britanică lansa mine pentru bararea Dunării.
[51] *Stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștri Guvernarea Ion Antonescu*, vol. VIII, (august-decembrie 1942), București, 2004, p. 268.
[52] Andreas Hillgruber, *op. cit*., p. 295.
[53] *Ibidem*, p. 294.
[54] *Documente privind istoria militară a poporului român* 13 mai 1945 – 31 decembrie 1947, Editura Militară, București, 1988, p. 26.
[55] *Ibidem*, p. 26.
[56] Negrescu Gheorghe, *Din amintirile unui vechi aviator*, Editura Militară, București, 1977, p. 344.

România până în martie 1944 a fost relativ puțin afectată de ostilități și economia încă funcționa bine prin păstrarea unor legături comerciale cu unele state neutre (Elveția, Suedia, Turcia, Bulgaria). Era o adevărată mină de aur pe care trupele invadatoare au eliberat-o de toate bunurile interesante și s-a practicat o jefuire sistematică timp de decenii. Au fost luate mașinile de calitate și timp de decenii au fost fabricate produse rudimentare după modele sovietice uzate moral din momentul achiziției din SUA. Țara a ajuns să fie printre codașele Europei din cauza unei birocrații corupte și incapabile, nivelul studiilor fiind deosebit de scăzut și nu conta decât supunerea oarbă în fața conducătorilor acceptați de liderii lagărului comunist și aceștia aveau numai misiunea să asigure dezvoltarea bazei de război.

Colaborarea cu Germania în perioada 1940-1944 n-a fost una perfectă din cauza diferenței de mentalități și de interese, dar importul de tehnică militară a reușit să ridice nivelul dotării până la a putea face față pe unele câmpuri de luptă cu încleștări de intensitate mică spre moderată, dar lipsurile majore acumulate în întreaga perioadă interbelică n-au permis mai mult[57]. Armata aliatului din Carpați trebuia aproape refăcută de la zero în 1940 și apoi permanent aprovizionată de un stat ce nu se pregătise serios pentru un conflict de amploare, situație recunoscută și de istoricii aparținând taberei foștilor inamici[58]. Germania n-a putut să ofere mai mult pentru că a intrat foarte târziu în cursa înarmării în comparație cu marii săi adversari din cursa pentru hegemonie militară[59].

SOME CONSIDERATIONS REGARDING THE ROMANIAN-GERMAN COLLABORATION DURING THE SECOND WORLD WAR

Abstract

This article presents a new image of the Romanian-German relations between 1940 and 1944 and combats the theory according to which the Carpatian Ally was humiliated in The World War II.

---

[57] În anul 1938, de exemplu, nu putea fi trimise la luptă din cauza lipsei mijloacelor antitanc toate diviziile de infanterie, revolvere existau doar pentru 13 mari unități și munițiile erau în cantități insuficiente (Gheorghe Zaharia, Constantin Botoran, *Politica de apărare a României în contextul european interbelic 1919-1939*, Editura Militară, București, 1981, p. /321).

[58] Armata germană a avut la dispoziție la începerea campaniei împotriva Uniunii Sovietice numai 1.146 de tancuri medii capabile să combată blindate similare, dar care erau în imposibilitate să străpungă armura modelelor noi de tip T-34 și KV (Mark Solonin, *Butoiul și cercurile* 22 iunie 1941 sau când a început Marele Război pentru Apărarea Patriei, Polirom, Iași, 2012, p. 418).

[59] Gheorghe Zaharia, Constantin Botoran, *op. cit*., p. 39. Uniunea Sovietică a investit 13,1 miliarde de franci francezi aur pentru dotarea trupelor terestre numai în anul 1930, epocă în care Germania nu avea practic armată modernă în urma restricțiilor impuse prin Tratatul de la Versailles.

MUZEUL JUDEȚEAN ARGEȘ
ARGESIS, *STUDII ȘI COMUNICĂRI*, seria ISTORIE, **TOM XXIX**, 2020, p. 351-362

ATITUDINEA ROMÂNIEI ÎN CADRUL CONSILIULUI DE AJUTOR ECONOMIC RECIPROC ÎN PERIOADA (1949-1964)

MIHAI IONESCU*

În urma acordului de procentaj de la Moscova, încheiat între dictatorul sovietic Stalin și primul ministru britanic, Winston Churchill, România a fost plasată în sfera de influență a Moscovei[1]. La 6 martie 1945 la București este instaurat primul guvern comunist condus de dr. Petru Groza[2]. Indiscutabil, relațiile internaționale după cel de-Al Doilea Război Mondial și Conferința de pace de la Paris (1946-1947) s-au desfășurat sub impactul evoluției raporturilor dintre foștii aliați învingători ai Puterilor Axei[3]. Sub pretextul formării unei zone de apărare la hotarele răsăritene, Uniunea Sovietică a impus sistemul său politic statelor aflate în centrul și estul Europei. S-au impus regimuri de „democrație populară” în România, Ungaria, Cehoslovacia și partea răsăriteană a Germaniei[4]. Consiliul de Ajutor Economic Reciproc a fost înființat la 25 ianuarie 1949 și își avea sediul la Moscova[5].

De la fondare până în 1959 C.A.E.R. nu a avut un statut, Declarația de fondare cuprinzând câteva prevederi despre organizare extinse printr-o rezoluție în urma sesiunii din 1954 care definea baza legală pentru activitatea sa. Încă de la înființare se avea în vedere contracararea aplicării Planului Marshall în Europa Occidentală și a activității Pieței Comune care începea să-și definească scopurile și structurile organizatorice. Prima reuniune s-a ținut la Moscova, unde și-a avut

---

* Muzeul Municipal Câmpulung.

[1] Gh. Onișoru, *Istoria Contemporană Universală*, Editura Fundației România de Mâine, București, 2004, p. 12.

[2] M. Bărbulescu, D. Delentant, K. Hitchins, Ș. Papacostea, P. Teodor, *Istoria României*, Editura Grupului Editorial Corint, București, 2007, p. 397.

[3] F. Constantiniu*, O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1999, p. 413.

[4] I. Scurtu, *Istoria Contemporană a României(1918-2001)*, Editura Fundației România de Mâine, București, 2002, p. 113.

[5] F. Constantiniu*, op. cit., p. 414.*

sediul și primul secretariat al C.A.E.R[6]. La început obiectivele erau limitate doar la schimburile comerciale și asistență tehnică între membri. Întâiul „gest de viață” al C.A.E.R. a fost reprezentat de o inițiativă a sovieticilor, în 1950, când într-o ședință a Consiliului convocată ad-hoc s-a hotărât, la sugestia lui Molotov, construirea unui pod peste Dunăre între Bulgaria și România, la care să contribuie toate țările lagărului socialist[7].

Podul de la Giurgiu-Ruse a fost botezat „Podul prieteniei” și reprezintă un prim rezultat al activității C.A.E.R[8]. Dacă în primii ani CAER-ul a funcționat mai mult în virtutea ideologiei „antagonice” față de lumea capitalistă, la mijlocul deceniului aș șaselea apar semne ale ineficienței sale în lichidarea urmărilor războiului și relansarea economiei țărilor membre. Nivelul economic antebelic este cu greu atins la mijlocul deceniului al șaptelea. Astfel producția agricolă în anul 1963 abia dacă atingea nivelul anilor 1934-1938.

România a fost membru fondator al Consiliului de Ajutor Economic Reciproc rămânând în cadrul acestuia până la desființarea sa (1990)[9]. Regimul comunist din România a încercat să aplice deciziile adoptate în cadrul C.A.E.R., aplicând o politică de industrializare accentuată și de dezvoltare a industriei grele. Era modelul stalinist, aplicat însă în anii ’30 și care nu mai corespundea noilor realități postbelice.

De aceea primele două planuri cincinale nu au atins nivelurile de realizare preconizate din multiple cauze. La nivelul C.A.E.R-ului au loc încercări de a-i da o eficiență mai mare, mai ales în ceea ce privește cooperarea statelor membre și îmbunătățirea producției și a schimbului de produse industriale și agricole. La sesiunea din mai 1956, reprezentanții țărilor din C.A.E.R, au luat în discuție principalele direcții ale specializării în producția de mașini și utilaje (utilaje energetice, mașini agricole și de transport, construcții navale și de automobile etc.) precum și modalitățile de ridicare a nivelului tehnic al acestora. Specializarea propusă de către sovietici preconiza reducerea numărului de țări socialiste care fabricau același tip de echipamente și, totodată, restrângerea numărului de tipuri de mașini și utilaje produse în fiecare din aceste state.

Consfătuirea C.A.E.R. din 20-23 mai 1958 a dezbătut chiar mai atent aceste intenții: „Organizarea justă a cooperării și specializării producției în cadrul lagărului socialist - se arăta în comunicatul dat publicității - asigură economisirea resurselor materiale și sporirea productivității muncii sociale, folosirea cât mai rațională a resurselor naturale și a condițiilor economice ale

---

[6] V. Pascu, *Regimul totalitar comunist în România(1945-1989),* vol. II, Editura Clio Nova, București, 2007, p. 579.

[7] Constantin Moraru, *Politica Externă a României 1958-1964*, Editura Enciclopedică, București, 2008, pp. 182-184.

[8] Liviu Țăranu, *România în cadrul Consiliului de Ajutor Economic Reciproc,* Editura Enciclopedică, București, 2007, p. 31.

[9] V. Pascu, *op. cit.*, p. 580.

țărilor socialiste pentru accelerarea ritmului de lărgire a reproducției socialiste. Consfătuirea a atras atenția asupra dezvoltării prin toate mijloacele a ramurilor producătoare de materii prime ale economiei naționale și energeticii, precum și a dezvoltării și introducerii continue a tehnicii celei mai noi. O deosebită atenție a fost acordată necesității întăririi continue a cooperării și specializării în construcția de mașini, ceea ce va da posibilitatea să se treacă la o producție mai perfecționată de masă și de mare serie care permite reducerea considerabilă a cheltuielilor de producție pe unitatea de produs”[10].

Au loc tatonări de a se realiza o specializare în producția industrială (R.D.G. și Cehoslovacia), după care din 1959 propunerile de specializare se întorc către agricultură. La sesiunea C.A.E.R. din aprilie 1959 s-a pus această problemă a specializării în agricultură. Nu s-a luat nici o decizie iar delegația României la sesiunea din februarie 1960 „le-a tăiat pofta la toți” pentru specializare, cum se lăuda iresponsabil, Gheorghe Gheorghiu-Dej, adică s-a opus oricărei specializări. Primele tensiuni importante s-au înregistrat în domeniul specializării industriale și ele s-au consumat în cadrul lucrărilor comisiilor C.A.E.R. începând cu 1959.

De aceea, continuarea planului de industrializare a României ajunge să devină contradictoriu politicii economice a organizației. În timp ce state precum Germania Democrată, Ungaria, Cehoslovacia, Bulgaria sau Uniunea Sovietică susțineau o anume specializare agricolă, indiferent ce, liderii de la București erau pentru o dezvoltare multilaterală. După anul 1960 se schimbă discursul sovietic în ceea ce privește politica economică a statelor comuniste, punându-se accentul pe integrarea acestora în cadrul organizației. Motivul era criza prin care trecea economia sovietică și care nu se mai putea susține cu ajutoare economice „frățești”.

La întâlnirea preliminară avută cu N. S. Hrușciov, delegația românească în frunte cu Gheorghe Gheorghiu-Dej a solicitat sprijinul Moscovei în aprovizionarea cu minereu de fier, oferindu-se chiar să contribuie la extragerea acestuia. Dacă România venise doar cu această solicitare, celelalte țări au înaintat Kremlinului adevărate liste de mărfuri sau credite de care aveau nevoie economiilor lor. În septembrie 1962 Nichita Hrușciov reia ideea integrării economice în C.A.E.R. și cea a organismului economic unic la nivelul consiliului într-un articol publicat în revista „Problemele păcii și socialismului”[11].

În 2-3 februarie 1960, la Moscova a avut loc Consfătuirea reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești din țările socialiste ale Europei, Albania, Bulgaria, Cehoslovacia, Republica Democrată Germană, Polonia, România, Ungaria și U.R.S.S., consacrată schimbului de experiență în dezvoltarea agriculturii.

[10] Ziarul „Scânteia”, 25 mai 1958.
[11] V. Pascu, *op. cit.*, p. 582.

S-a hotărât, ca urmare a schimbului de păreri dintre participanți, C.A.E.R. să studieze posibilitățile de specializare continuă în producția agricolă, în construcția de mașini agricole, precum și în producția mijloacelor chimice pentru nevoile agriculturii, ținând seama de interesele și posibilitățile fiecărei țări. Discuțiile vor continua un an mai târziu, în perioada 25 mai – 6 iunie 1961, ele axându-se pe direcțiile de bază ale dezvoltării economiei naționale ale R.P.R. și ale colaborării româno-sovietice până în 1980[12].

Au existat păreri divergente între români și sovietici, pe marginea producției prevăzute la oțel, care a fost apreciată prea ridicată, însă problema principală o constituia construirea de către români a Combinatului Siderurgic de la Galați. După un an de oarecare acalmie, încă de la începutul anului 1962, s-a declanșat o nouă fază a intențiilor Moscovei de a controla România. P.C.U.S. urma să trimită celorlalte partide o scrisoare, 15-20 februarie 1962, în care se enumerau problemele ce urmau a fi atinse în cadrul unei noi Consfătuiri C.A.E.R.: aprobarea principiilor diviziunii internaționale a muncii, eficacitatea slabă a C.A.E.R., neîndeplinirea recomandărilor organizației de către țările membre, planificarea investițiilor și a obiectivelor industriale acolo unde este mai economic, rezolvarea de către C.A.E.R. a problemelor care nu se puteau rezolva pe cale bilaterală, modificarea Statutului C.A.E.R.

Între 6-7 iunie 1962, la Moscova a avut loc Consfătuirea reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești din țările membre C.A.E.R., la care au luat parte primii secretari ai partidelor comuniste[13]. Problemele discutate s-au axat pe lărgirea și întărirea continuă a colaborării economice între statele membre C.A.E.R. Consfătuirea a aprobat „Principiile fundamentale ale diviziunii internaționale socialiste a muncii", lansat de N. S. Hrușciov și date publicității la 17 iunie 1962, însoțită de recomandarea ca aceste „principii" să fie folosite ca bază pentru alcătuirea unui program eficient de perspectivă în domeniul colaborării economice între țările membre C.A.E.R. Discursul ținut de N. S. Hrușciov la această Consfătuire C.A.E.R., este interesant prin modul în care pune accentele în relația interes național – interes general, accentul fiind pus pe cel de-al doilea: „…împlinirea armonioasă a intereselor naționale și generale în sistemul economic mondial socialist".

La polul opus, față de discursul lui Hrușciov și de cele ținute de ceilalți participanți, care aprobau propunerile sovietice, discursul ținut de Gheorghe Gheorghiu-Dej a surprins prin logica expunerii, claritate, echilibru, aprobând propunerile de colaborare care erau în interesul României și distrugând cu argumente punctele de vedere care contraveneau politicii economice promovate de conducerea de la București.

[12] *Ibidem.*
[13] ****România în anii socialismului. 1948-1978*, Editura Politică, București, 1980, p. 142.

Concluzia expunerii făcută de Gheorghe Gheorghiu-Dej era aceea că date fiind nivelurile economice diferite ale țărilor membre C.A.E.R., tratarea acestora trebuia făcută diferențiat pentru fiecare țară în parte, a problemelor legate de dezvoltarea economică. De altfel, în cadrul Consfătuirii C.A.E.R., datorită opoziției românilor, nu s-a adoptat nici o prevedere care să mute decizia de la nivel național la cel supranațional, polonezii au renunțat la susținerea propunerilor de reorganizare a C.A.E.R.-ului, ungurii și est-germanii au adoptat o poziție neutră, iar sovieticii au renunțat deocamdată să forțeze adoptarea unei decizii.

Vizita lui Hrușciov în România, 18-25 iunie 1962, a marcat existența unor puncte de vedere diferite între români și sovietici în ceea ce privește programul de industrializare și cel legat de dezvoltarea agriculturii românești. Paul Niculescu-Mizil, care a făcut parte din comitetul care s-a ocupat de primirea lui Hrușciov, își amintește că acesta ar fi exclamat la un moment dat: „De ce aveți nevoie de industrie? Vreți să fiți independenți?” În fața acestor încercări ale sovieticilor de a transforma C.A.E.R.-ul într-un organism suprastatal, românii iau măsuri prin convocarea Plenarei din 21-23 noiembrie 1962[14].

Astfel, în cadrul acestei ședințe a Plenarei C.C. al P.M.R. din 21-23 noiembrie 1962, Alexandru Bârlădeanu va prezenta un material intitulat: „Informare cu privire la dezvoltarea colaborării economice între R. P. Română și celelalte țări membre C.A.E.R”[15]. Prin această informare, Bârlădeanu va arăta că la Consfătuirea C.A.E.R. din iunie 1962, a confirmat poziția delegației române, prin care această organizație nu se substituie țărilor, nu le impune colaborarea, ci sprijină colaborarea. Anul 1963 marchează conflictul deschis pe problema C.A.E.R. între români și sovietici. Între 15 și 21 februarie 1963, la Moscova are loc cea de-a IV-a Ședință a Comitetului Executiv al C.A.E.R[16]. Din nou, problema creării organului unic de planificare a fost repusă pe ordinea de zi. Reprezentanții celorlalte țări au fost de acord cu propunerea, însă opoziția reprezentantului roman, Alexandru Bârlădeanu, care a argumentat că această propunere aduce atingere știrbirii suveranității, a făcut să se amâne încheierea sesiunii. Pe 20 februarie 1963, a avut loc o întâlnire între N. S. Hrușciov și Alexandru Bârlădeanu, reprezentantul României în Comitetul Executiv al C.A.E.R., divergențele dintre cei doi arăta clar că disputele încep să devină tot mai evident o afacere româno-sovietică. Între 26 și 27 februarie 1963, are loc ședința Biroului Politic al C.C. al P.M.R., în care se va discuta cele întâmplate la Consfătuirea C.A.E.R. de la Moscova.

Pe marginea raportului prezentat de Bârlădeanu conducerii P.M.R., Gheorghe Gheorghiu-Dej concluziona: „Nici un fel de concesie nu se poate

[14] M. Bărbulescu, D. Deletant, K. Hitchins, Ș. Papacostea, P. Teodor, *op. cit.,* p. 436.
[15] A.N.I.C., *fond C.C al P.C.R, Cancelarie,* dosar nr.30/1962, ff. 362-363.
[16] *Ibidem,* dosar nr. 25/1963, f. 36.

face […] Dacă am accepta asemenea propuneri, ar duce la știrbirea suveranității noastre”[17]. O altă problemă atinsă la Consfătuire a fost aceea a lărgirii C.A.E.R. prin atragerea altor state socialiste, ea venind pe fondul apariției unor disensiuni mari în cadrul acestei organizații. Intrarea în C.A.E.R. a unor state cu nivel de dezvoltare mai redus, precum China, Vietnam, Coreea de Nord, revenirea Albaniei ar fi redus presiunile României.

Soluția era ca România să insiste pe primirea Chinei și a Iugoslaviei, pentru a putea contrabalansa influența sovieticilor atât în cadrul C.A.E.R. cât și în blocul comunist. Astfel, între 5-8 martie 1963 are loc ședința Plenarei C.C. al P.M.R. Era pentru prima dată când, într-un for atât de larg precum cel al unei Plenare a C.C., era evocată în mod deschis existența unor probleme litigioase între România și U.R.S.S. Decizia de a pune pe ordinea de zi a Plenarei, un subiect considerat tabu în blocul comunist și anume existența unei divergențe cu U.R.S.S., echivala cu un gest de frondă, din partea Bucureștiului, ținând seama de exemplul albanez și conflictul „ideologic chino-sovietic”. La aceasta au contribuit și zvonurile legate de o apropiere a României față de China, precum și gestul de a relua relațiile diplomatice cu Albania, prin retrimiterea în 1963 a ambasadorului român la Tirana, Gheorghe Velcescu. Toate acestea au făcut ca sovieticii să ia măsuri pentru a preveni o nouă disidență europeană în blocul comunist.

Discuțiile din cadrul Plenarei C.C. al P.M.R. din 5-8 martie 1963 s-au finalizat prin luarea în unanimitate a unei decizii de a se redacta o delegație de principii care să afirme poziția României în cadrul discuțiilor aprinse din C.A.E.R. Se pare însă că au existat anumite atitudini care au îndrumat la prudență, pentru a nu deteriora relațiile cu Moscova. Moscova va reacționa, trimițând emisari dintre cei mai înalți în rang, care se vor succeda la intervale scurte la București, încercând să găsească o rezolvare a divergențelor dintre români și sovietici, 5-8 martie 1963, 26 mai 1963 - 8 iunie 1963.

Între 24 și 25 iunie 1963, au avut loc la București, convorbirile între delegațiile C.C. al P.M.R. și C.C. al P.C.U.S. Discuțiile au plecat de la problema principală din materialul prezentat de conducerea P.M.R. la 8 iunie 1963 – cea a suveranității, apoi construirea Hidrocentralei de la Porțile de Fier cu participare română și iugoslavă și pretențiile Bulgariei la construirea acesteia, problema specializării ramurilor de producție făcute, specializarea cu sau fără ajutor „tovărășesc”, organul internațional de planificare, problema participării Chinei și altor țări socialiste la C.A.E.R.; deosebirea dintre coordonare și planificare comună, complexele economice interstatale; problema consilierilor sovietici.

Rezultatele acestei întrevederi se vor vedea la Consfătuirea C.A.E.R. din 24-25 iulie 1963 de la Moscova, unde au fost aprobate termenele de realizare a

---

[17] V. Tismăneanu, *Fantoma lui Gheorghiu-Dej*, Editura Univers, București, 1995, p. 148.

coordonării planurilor de dezvoltare economică pentru cincinalul 1966-1970; adoptarea de recomandări cu privire la trecerea către decontările multilaterale în comerțul dintre țările membre C.A.E.R. și organizarea Băncii Internaționale de Colaborare Economică[18].

Aici nici delegația P.C.U.S. și nici a celorlalte țări membre nu au mai luat în discuție subiectele neagreate de București. Tot în aceeași perioadă, 25-26 iulie 1963, la Moscova, are loc Consfătuirea primilor secretari ai Comitetelor Centrale ale partidelor comuniste și muncitorești și a șefilor de guverne ale statelor participante la Tratatul de la Varșovia. Pe ordinea de zi figurau două probleme: admiterea Mongoliei în această organizație și aprobarea rezultatului tratativelor care au dus la un acord, 25 iulie 1963 – Moscova, asupra Tratatului cu privire la interzicerea experiențelor nucleare în trei medii, în cosmos, în atmosferă și sub apă. Dacă în privința celui de-al doilea punct, toată lumea era de acord, în ceea ce privește primul punct, admiterea Mongoliei în Organizația Tratatului de la Varșovia, consemnăm opoziția României.

În fața argumentelor părții române, Hrușciov a scos de pe ordinea de zi acest punct. Revenind la C.A.E.R., după Consfătuirea din 25-26 iulie 1963, după o perioadă de câteva luni de acalmie, tezele constituirii unui organism unic suprastatal au fost reluate de către partizanii acestora în presă, în cuvântări sau hotărâri publicate ale unor partide, ele continuând și în anul 1964, sub forme variate fără a putea fi concretizate decât la nivelul elaborării teoretice. În timp, conducerea de la București ia o serie de măsuri care demonstrau o anumită distanțare față de Moscova. Problema consilierilor sovietici, în special cei încadrați în M.A.I., a fost dezbătută în Biroul Politic al C.C. al P.M.R. atât în ședința din 13 mai 1963 cât și cea din 30 august 1963.

Cu ocazia vizitei lui Hrușciov la București, 24-25 iunie 1963, s-a cerut plecarea acestora din România. Anterior ședinței din 13 mai a Biroului Politic, așa cum am arătat mai înainte, pe 9 mai 1963 Gheorghiu-Dej a avut o convorbire cu ambasadorul U.R.S.S. la București, I. K. Jegalin, pe această temă[19].

Apropierea relațiilor cu Iugoslavia este un alt exemplu. La 12 iunie 1963, după refuzul de a participa la diferite proiecte de investiții ale C.A.E.R.-ului, România anunțase încheierea unui proiect de navigație și hidroelectric, în valoare de 140 de milioane de lire sterline cu Iugoslavia, proiectul privea crearea Hidrocentralei Porțile de Fier pe Dunăre, el fiind semnat cu ocazia lui Gheorghiu-Dej în Iugoslavia, 22 noiembrie 1963[20].

Reluarea relațiilor cu Albania, după cum am amintit mai înainte în primăvara anului 1963 prin reîntoarcerea ambasadorului român la Tirana, după înghețul dictat de U.R.S.S., în 1961.

[18] *Ibidem.*
[19] *A.N.I.C., fond C.C al P.C.R, Cancelarie, dosar nr. 25/1963,* ff. 37-40.
[20] *Ibidem, dosar nr.35/1963,* ff. 39-43.

Revenirea la sentimentul național, sau nașterea „național – comunismului”, una din conceptele lansate după 1990 în istoriografia contemporană, a constituit unul din mijloacele de rezistență la atitudinea antisovietică a Bucureștiului.

Limba rusă, care fusese un obiect de studiu obligatoriu în toate școlile, va deveni una din limbile la alegere, alături de engleză, franceză, germană, spaniolă, conform ședinței Biroului Politic a C.C. al P.M.R. din 30 august 1963. Institutul „Maxim Gorki”, înființat în 1948, pentru a pregăti profesori de limba și literatura rusă, a devenit Facultatea de Slavistică în cadrul Institutului de Limbi Străine. Muzeul româno-rus a fost închis, angajații lui completând colectivul Institutul de Istorie Universală „Nicolae Iorga” și alte instituții de cultură[21].

Au fost, de asemenea, desființate Institutul de Studii Româno-Sovietice, 15 septembrie 1963 și Editura „Cartea Rusă”, care a devenit Editura pentru Literatură Universală, rebotezarea unor străzi, instituții, orașe, cazul orașului Stalin, care redevine orașul Brașov, sunt exemple a campaniei de măsuri antisovietice luate de autoritățile de la București. S-a introdus regimul reciprocității în relațiile culturale, astfel începând încă din 1963 a fost redus spațiul acordat diverselor producții sovietice în presă, radioteleviziune și edituri. Absența lui Gheorghe Gheorghiu-Dej la aniversarea celor 70 de ani ai lui Walter Ulbricht în Berlinul de Est în iunie 1963, coroborată cu cea din 17 aprilie 1964, la sărbătorirea a 70 de ani de viață a lui Hrușciov, constituie de asemenea, semnale clare de afișare a unei poziții de distanțare față de Moscova.

Ultima întrevedere dintre Gheorghe Gheorghiu-Dej și N. S. Hrușciov, va avea loc între 3-7 octombrie 1963 la București și în alte locuri din România, cu ocazia organizării unei partide de vânătoare, ea neavând un caracter oficial. Discuțiile desfășurate între Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ion Gheorghe Maurer și N. S. Hrușciov, pe parcursul a aproape 4 zile au scos la iveală o serie de aspecte interesante, dar nimic referitor la existența unor diferende româno-sovietice.

Convorbirile s-au încheiat într-o notă optimistă, care nu va prevesti ceea ce se va întâmpla pe parcursul anului 1964. De acum discuțiile dintre Gheorghiu-Dej și conducătorii sovietici se vor desfășura prin intermediul lui I. K. Jegalin, ambasadorul U.R.S.S. la București. Anul 1964, va aduce cu sine 2 momente care vor avea repercusiuni asupra relațiilor româno-sovietice: articolul publicat în februarie 1964 de economistul sovietic E. B. Valev în revista „Vestnik Moskovskogo Universiteta” a Universității Lomonosov din Moscova și polemica „ideologică” chino-sovietică care va duce în final la elaborarea Declarației din aprilie 1964 a C.C. al P.M.R.

După încheierea vizitei delegației de partid și guvernamentale române condusă de Gheorghe Maurer în Republica Populară Chineză, 2-10 martie 1964,

[21] V. Georgescu, *Istoria românilor de la origini până în zilele noastre*, Editura Humanitas, București, 1992, p. 395.

la întoarcerea spre România, aceasta a făcut o escală în U.R.S.S. la Pițunda, unde a avut convorbiri cu delegația C.C. al P.C.U.S., din care au făcut parte N. S. Hrușciov, A. I. Mikoian, P. V. Mdjavanadze, I. V. Andropov. Discuțiile s-au axat pe polemica „ideologică" chino-sovietică și convorbirile româno-chineze, precum și discuțiile româno-nord-coreene.

În revista „Viața Economică" din 12 iunie 1960, pe parcursul a opt pagini, este publicat articolul lui E.B. Valev „Problemele dezvoltării economice a raioanelor dunărene din România, Bulgaria și U.R.S.S.", cunoscut sub numele de Planul Valev și răspunsul dat de academicianul Costin Murgescu sub forma: „Concepții potrivnice principiilor de bază ale relațiilor economice dintre țările socialiste. Despre complexul economic interstatal, în general și despre concretizarea lui, în special". Astfel, evoluția României în C.A.E.R. în intervalul 1958-1964 și după aceea, este marcată de sporirea autonomiei politico-economice a Bucureștiului în raport cu puterea de la Kremlin, aspect esențial al opoziției românești față de toate variantele de integrare, subordonare sau specializare a economiilor naționale din statele democrat-populare, opoziție care a avut în vedere păstrarea în mâna autorităților de la București a puterii de decizie în majoritatea problemelor de politică internă și externă. Pe 14 octombrie 1964, are loc Plenara C.C. al P.C.U.S., în care Hrușciov este înlocuit din funcția de prim secretar al C.C. al P.C.U.S. și membru al Prezidiului, precum și din cea de președinte al Consiliului de Miniștri al U.R.S.S[22].

Noua conducere de la Kremlin va fi asigurată de troika Brejnev, Kosâghin și Podgornâi. Acest lucru îi va fi adus la cunoștință lui Gheorghiu-Dej de către ambasadorul U.R.S.S. la București, I. K. Jegalin, în cadrul întrevederii avute în ziua de 16 octombrie 1964.

Reacția conducerii de la București și în special a lui Gheorghiu-Dej față de schimbările de la Moscova, a fost prudentă, între acceptarea schimbării lui Hrușciov și rezerve în ceea ce privește noua conducere sovietică: „Vă rog să transmiteți tovarășului Brejnev, și tovarășului Kosâghin din partea noastră toată înțelegerea pentru necesitatea măsurilor luate și sperăm ca lucrurile să se îndrepte spre bine". Imediat, după instalarea noii conduceri sovietice, Gheorghiu-Dej va cere pe 21 octombrie 1964, prin intermediul ambasadorului sovietic, retragerea totală a tuturor consilierilor sovietici din România, lucru care se va întâmpla în decembrie același an. Relațiile româno-sovietice vor rămâne în continuare staționare, lucru subliniat de Gheorghiu-Dej cu ocazia vizitei delegației militare sovietice condusă de mareșalul A. A. Greciko, la sfârșitul lunii octombrie – începutul lunii noiembrie 1964: „Să știți un lucru, că noi suntem statornici, nu ne dăm după vânt. Deși au fost unele insinuări. Relațiile noastre sunt bune"[23].

---

[22] Ion Diaconu, *Relațiile Internaționale în epocile modernă și contemporană*, Editura Fundației România de Mâine, București, p. 154-156.

[23] C. Filip, *Tratatul de la Varșovia*, Editura Cetatea de Scaun, Suceava, 1995, p. 48

Fig. 1. Ceaușescu alături de delegatul sovietic și cel chinez la o consfătuire a șefilor de stat și de guvern ale țărilor membre C.A.E.R (1966) Fototeca online a comunismului românesc – cota 30/1965.

Fig. 2. Reuniune a șefilor de stat și de guvern ale țărilor membre C.A.E.R (4-7 mai 1966)- Fototeca online a comunismului românesc-cota 1831/1966.

Fig. 3. Aspect de la întâlnirea șefilor de partide comuniste și muncitorești și a șefilor de guvern ale țărilor membre C.A.E.R.

Fig. 4. Ședință plenară a șefilor de stat și de guvern ale țărilor membre ale C.A.E.R
Fototeca online a comunismului românesc- cota 175/1966.

Prin acțiunile sale, promovarea unei politici externe proprii, în paralel cu consolidarea poziției interne, axată în special pe dezvoltarea economică, conducerea de la București a urmărit distanțarea ci nu ruptura de Moscova. Astfel, eforturile diplomatice ale Bucureştiului au avut ca rezultat scoaterea din anonimat a României şi crearea interesului occidental pentru acțiunile sale.

ROMANIA'S ATTITUDE WITHIN THE COUNCIL FOR MUTUAL ECONOMIC AID DURING (1949-1964)

Abstract

The paper addresses a unique topic in the history of our country, regarding the status within the Council of Mutual Economic Assistance, an organization established at the initiative of the URSS, as an alternative to the Marshall Plan promoted by the USA in Western Europe.

Also know as the common market of the countries C.A.E.R. In 1964, the Bulgarian economist E.B Valev proposed the establishment of agro- industrial complexes comprising regions in Romania, Bulgaria and the southern Soviet Union.

MUZEUL JUDEŢEAN ARGEŞ
ARGESIS, *STUDII ŞI COMUNICĂRI*, seria ISTORIE, **TOM XXIX**, 2020, p. 363-368

CONSERVARE-RESTAURARE

IMPORTANȚA DOCUMENTAȚIEI ȘI A INVESTIGAȚIILOR ÎN RESTAURARE – STUDIU DE CAZ ICOANA MAICA DOMNULUI CU PRUNCUL

DIANA MIREA*

Metodele de cercetare și investigațiile științifice disponibile în acest moment pentru a studia bunurile culturale sunt indispensabile procesului de restaurare participând la înțelegerea bazată pe documentație, caracterizarea materialelor componente și diagnosticul alterărilor suferite de acestea.

Întrebări precum: Ce se află sub straturile de îndepărtat? Este bine să le îndepărtăm complet sau nu? Care este compoziția chimică a acestora? Ce tip de grund s-a folosit? Care este compoziția pigmenților? La ce soluții nu rezistă? Atacul biologic mai este activ? etc. trebuie să aibă un răspuns înaintea întocmirii unei metodologii de intervenție și apoi a începerii operațiunilor de restaurare.

Dacă istoricii se ocupă de documentele de arhivă, epocă, atribuirea operei sau iconografie, laboratorul completează acele date investigând natura materialelor utilizate și comportamentul lor în timp, metodologia de lucru adoptată de artist și degradările suferite de obiect. De exemplu analiza materialelor și a tehnicii de execuție contribuie pe lângă investigația istorică la autentificarea, atribuirea, localizarea geografică sau datarea unei opere (întâlnim materiale și tehnici proprii unui artist, unei școli sau unei perioade artistice sau din contră ele pot infirma bănuielile). Diagnosticarea degradărilor și determinarea posibilelor cauze cu ajutorul analizelor, distingând între accidente naturale sau cauzate de om, fragilitatea materialelor depozitate într-un mediu ostil, factori intrinseci de interacțiune între componentele bunului cultural ajută la detectarea intervențiilor empirice sau care chiar au făcut rău obiectului[1].

Investigațiile sunt un ansamblu de metode și procedee mai mult sau mai puțin distructive de natură fizică, chimică sau biologică aplicate unui bun

---

* Muzeul Județean „Aurel Sacerdoțeanu” Vâlcea, Râmnicu Vâlcea.

[1] Luisa Gómez, *La restauración Examen cintífico aplicato a la conservacióde obras de arte*, ed. Catedra (Grupo Anaya SA), Madrid, 2004, p. 147-148.

cultural. În urma efectuării acestora se pot obține informați referitoare la: starea de conservare, structura bunului cultural, istoria lui (pictări, repictări, arderi parțiale, intervenții de conservare-restaurare etc.) și vechimea lui. În funcție de problemele pe care le are icoana se vor alege metodele de cercetare care vor fi aplicate asupra sa. Este esențial ca restaurarea profesională să fie rezultatul muncii de echipă a unor specialiști (istorici, conservatori, investigatori și nu în ultimul rând restauratorul) iar aceștia să înțeleagă piesa. Pentru a cunoaște efectele unui tratament, precum și posibilitățile și limitele de aplicare ale unui produs este indispensabil să realizăm analize comparative înainte, în timpul și după intervenție. De aceste informații depinde prezervarea obiectului pentru generațiile viitoare.

Metodele de examinare științifică se pot clasifica în:

- Examene globale sau de suprafață, numite și nedistructive. Acestea se bazează pe studiul fizic, direct al operei fără a o modifica sau altera.
- Analizele punctuale se bazează pe fragmente din obiect pentru a-i determina compoziția și structura.
- Metodele de datare încep de la tehnicile mai facile cum sunt cele microscopice până la cele mai complexe cum sunt cele nucleare.
- Determinări ale cauzelor degradărilor. După cum se știe există o multitudine de posibile degradări determinate de îmbătrânirea materialelor, microclimat sau accidente.
- O altă funcție a rezultatelor investigațiilor este aceea de a sfătui restauratorul privind intervențiile de restaurare. În funcție de rezultatele acestor analize se elaborează metodologia de restaurare.

Pentru a exemplifica aceste metode ne vom folosi în continuarea acestui studiu de icoana împărătească Maica Domnului cu Pruncul, tip Hodighidria[2] datând din secolul al XVIII-lea și provenind din localitatea Stănești, jud. Argeș. În scena centrală sunt înfățișați Maica Domnului șezând pe un tron auriu bogat ornamentat susținându-l pe Iisus copil cu mâna stângă și îndrumând pe privitor spre El cu dreapta. Iisus ține Evanghelia închisă cu stânga și binecuvântează cu dreapta. Maica Domnului poartă pe cap o coroană deschisă, aurie. Cei doi sunt străjuiți de arhanghelii Mihail și Gavriil pe norișori, iar în stânga și în dreapta scenei avem două borduri pe fond înflorat cu câte șase scene înfățișând 12 proroci[3].

Examinările globale au însemnat observația în lumină naturală, lumină razată și cu lupa în urma cărora au rezultat documentarea detaliată a stării de conservare, fotografiile realizate înainte de restaurare și au fost stabilite

[2] Dimensiuni: h:82 cm, l:62 cm, g:3 cm; Suport de nuc, cu traverse semi îngropate din stejar fixate în „coadă de rândunică”, reliefat, grunduit, pictat în tempera și vernisat.

[3] Mirea Diana, Dana Luminița Postolache, *Studiu metodologic de restaurare a unei icoane de sec. XVIII- Țara Românească*, Caietele restaurării 2019, Editura ACS, București, 2019, p. 234-245.

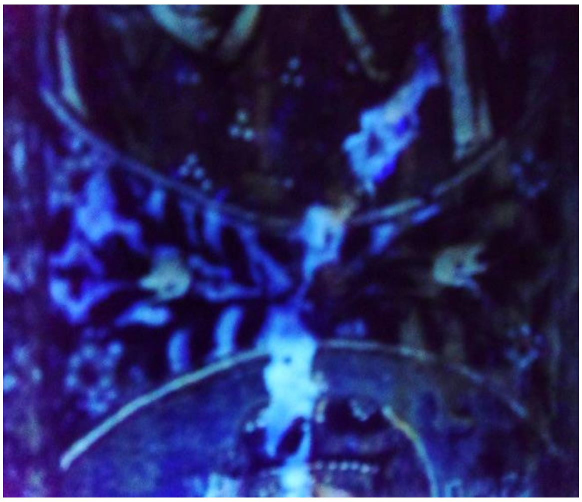
investigațiile necesare pentru a putea stabilii un diagnostic corect și o metodologie de restaurare adecvată piesei.

În prima etapă s-au efectuat o serie de observații cu o lampă cu lumină ultravioletă într-o cameră obscură ce au permis recunoașterea cu certitudine a zonelor repictate. Acestea s-au dovedit numeroase în partea inferioară a lucrării.

Studiul cu microscopul optic a permis analiza structurii icoanei, a suportului și a peliculei picturale[4]. Tot acum nu au fost identificate microorganisme care să fi atacat piesa.

Detaliu înainte de restaurare

Detaliu în lumină ultravioletă

Cele mai importante investigații punctuale au fost analizele XRF realizate cu un spectometru de fluorescență de raze X portabil tip Innov-X System, Alfha Series[5]. Aceste raze X fluorescente produc pentru fiecare element studiat lungimi de undă diferite obținându-se un grafic ce permite recunoașterea elementelor chimice din compoziția picturii. Combinând acest studiu cu rezultatele obținute în urma stratigrafiei, analizelor microchimice și microscopice se pot identifica pigmenții folosiți pentru o pictură policromă. În funcție de rezultate aceștia pot confirma perioada de datare, unii pigmenți sintetici fiind folosiți abia recent. În cazul nostru au fost identificați[6]:

[4] Luisa Gómez, *op.cit.*, p.160-163, 169-170.
[5] Determinări efectuate de ing. fizician Gh. Niculescu, MNIR.
[6] Mirea Diana, Dana Luminița Postolache, *op.cit.* p. 238.

Nr.	Reading	Locația	RezultateXRF Elemente principale [ppm]	Interpretare rezultate XRF
1.	P. 13	Roșu veșmânt prunc	Pb [26336], Hg [60554] S [34994], Ca [21950]	Cinabru cu alb de plumb probabil în stratul de preparație. Preparație gesso.
2.	P. 14	Albastru medalion	Fe [4152], S [37468] Pb [>10%], Ba [1359]	Un amestec de caolin, cuarț, carbonat și sulfat de sodiu, cărbune și colofoniu. Cantitatea mare de sulf se datorează adăugării de sulfat de bariu ca filler.
3.	P. 15	Alb veșmânt	Pb [22887], S [33655] Ca [32339], Ba [1092]	Alb de plumb cu sulfat de bariu ca filler.
4.	P. 16	Aureolă sfânt medalion	Au [220], Hg [60554] S [34994], Ca [21950]	Aliaj compus din Ar, Au și Cu.

Fotografii din timpul efectuării analizelor

În funcție de rezultatele analizelor XRF a început efectuarea mai multor teste.

Au fost efectuate 6 teste de curățare pe suprafața picturală cu o gamă diversificată de solvenți și amestecuri în diverse concentrații. În urma rezultatelor s-a hotărât curățarea icoanei cu apă alcoolizată (10%) în zonele cu depuneri slab aderente și cu Soluția 3 (o soluție compusă din 40% alcool și 60% esențe) pentru repictări, depuneri aderente, aglomerări de verniuri.

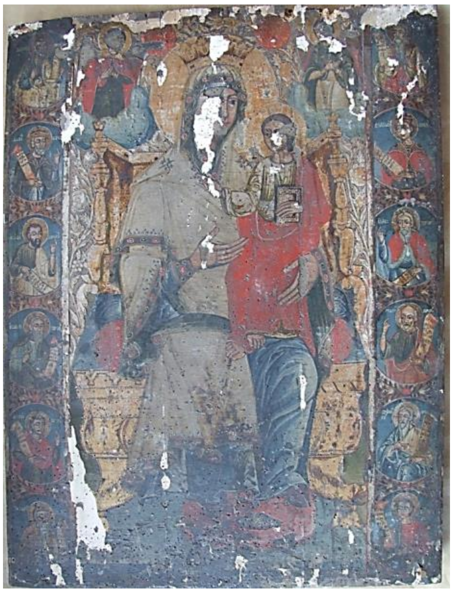

Testele 5 și 6

S-au efectuat două teste de curățare pe versoul icoanei. Primul (T1) s-a făcut cu o soluție de Contrad 2000 (în proporție de 3% în apă) iar cel de-al doilea (T2) s-a făcut cu apă alcoolizată (în proporție de 20% în apă distilată) și a dat rezultate mult mai bune. În urma acestor rezultate s-a decis curățarea suportului cu apă alcoolizată (20%).

Testele pentru a stabili dacă atacul xilofag mai este activ („testul aderenței rumegușului la ac", „studiul morfologiei grămăjoarelor de rumeguș") au presupus lăsarea icoanei cu suportul pe o coală alba, curată, într-o cameră izolată, fără curenți de aer timp de 12 ore apoi studierea rumegușului rămas pe coală. „Studiul morfologiei grămajoarelor de rumeguș" a însemnat analizarea optică a grămăjoarelor de rumeguș, o grămăjoară adunată, încă umedă însemnând un atac xilofag activ. „Testul aderenței rumegușului la ac" a însemnat trecerea sondei metalice printr-o grămăjoară de rumeguș, prinderea acestuia de ac însemnând un rumeguș proaspăt, încă umed și implicit un atac xilofag activ. Inițial a fost verificată suprafața hârtiei constatându-se grămăjoare de rumeguș împrăștiate dar care se prindeau de suprafața metalică. A fost nevoie de verificarea orificiilor de zbor cu sonda constatându-se grămăjoare nu foarte adunate și prinderea relativă a rumegușului de suprafața acesteia. Rezultatele au infirmat activitatea insectelor xilofage în interiorul lemnului.

În cadrul acestei cercetări premergătoare s-au confirmat bănuielile privind structura, intervenții anterioare dar și datarea piesei. De asemenea au fost lămurite probleme legate de deteriorări precum deformări mici ale suportului datorate variațiilor de temperatură și umiditate, prăbușirea unei zone a suportului în partea superioară din cauza atacului xilofag foarte puternic, existența unor arsuri provocate de candele prea apropiate sau un cuie bătute pentru fixarea icoanei în iconostas. În acest moment abia a putut fi elaborată și aprobată metodologia de restaurare care nu mai face obiectul studiului nostru. Îmi voi permite doar să vă arăt rezultatele.

Icoana Maica Domnului cu Pruncul înainte și după restaurare.

Nici o metodă de investigație nu poate garanta un rezultat absolut, fie că vorbim despre natura, compoziția sau structura obiectelor. Doar comparând datele obținute prin diverse metode de investigație se poate obține un rezultat corect.

În concluzie bunurile culturale, în cazul nostru icoanele, au o importanță artistică, istorică și culturală care ar trebui să îl facă pe restaurator să ia toate măsurile, aceasta incluzând investigațiile, pentru a nu distruge sau deteriora și mai mult obiectul respectiv („primum non nocere") în momentul restaurări.

THE IMPORTANCE OF DOCUMENTATION AND INVESTIGATION IN RESTORATION - CASE STUDY ICON OF MOTHER OF GOD WITH THE BABY

Abstract

In this article I wanted to higlight the importance of investigations in the restoration process. The analysis of a piece can answer several questions about the component materials, the state of preservation etc. and the restoration methodology is prepared according to its results. Also, to better explain this, we used the example of the investigations made on the icon Mother of God with the Baby.

MUZEUL JUDEȚEAN ARGEȘ
ARGESIS, *STUDII ȘI COMUNICĂRI*, seria ISTORIE, **TOM XXIX**, 2020, p. 369-380

ETAPELE DE ANALIZĂ PRIVIND STABILIREA METODOLOGIEI DE RESTAURARE, A UMBRELEI CE A APARȚINUT ZINCĂI GOLESCU

MARIA-CLAUDIA JINGA*

Restaurarea unui obiect tridimensional, de tipul umbrelei este o premieră pentru laboratorul de restaurare textile al Muzeului Golești iar cercetarea științifică a reprezentat investigații de natură diferită:

- istorică (referitoare la proveniența umbrelei, simbolism, schimbarea statutului cultural și social pe parcursul existenței sale, includerea sa în moda europeană, tipologia contemporană);

- tehnologică (referitoare la modul general de execuție a acestui tip de obiect, terminologia specifică, tehnica materialelor componente: tafta, satin, pânză, galon);

- fizico-chimice (referitoare la natura fibrelor textile, la comportamentul lor în diferite medii de imersie și de utilizarea unor substanțe în concentrații diferite).

Aceste investigații au constituit faza preliminară de analiză și au avut scopul de a obține datele generale cu privire la materialele organice, textile care compun obiectul: stabilirea fineții țesăturii prin identificarea și măsurarea densității firelor de urzeală și bătealǎ din contexturǎ/cm, identificarea tipului de legătură (pânză, atlas) și caracterizarea în funcție de aceasta a tipului de țesătură.

Îmbinarea informațiilor din publicații de specialitate, cu cele obținute, cu ajutorul internetului s-a executat prin comparație, deducție și corespondență logică. Istoria umbrelelor este vastă și plină de evenimente. De la primele apariții ale umbrelei, frunze simple de palmier, sau de la perioada îndelungată când era sinonimă cu bogăția, până la momentul modern, când este privită ca element general, umbrelele au reușit să se intersecteze cu istoria noastră în multiple moduri[1].

---

* Muzeul Viticulturii și Pomiculturii Golești.

[1] Daniela Șerb, *De la frunza de palmier la umbrela telescopică,* https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/de-la-frunza-palmierului-la-umbrela-telescopica

Cu toate că umbrelele au apărut pentru prima dată în urmă cu peste 3000 de ani, în timp, progresele tehnologice au permis producția de umbrele mai sofisticate. Au fost puse la dispoziție materiale noi, structuri mai durabile, părți în mișcare, complexe, pentru deschiderea și închiderea baldachinului și multe alte adăugiri noi care au condus la starea curentă a industriei de umbrele[2].

Umbrela studiată a aparținut Zincăi Golescu, și astfel, devine un bun cultural cu un grad ridicat de importanță pentru patrimoniul Muzeului Viticulturii și Pomiculturii Golești.

Zoe Golescu (1792-1879).

Zoe (cunoscută și sub diminutivele de Zinca, Zoița) s-a născut la sfârșitul secolului al XVIII-lea, în 1792, probabil, la Craiova, ca fiică a lui Alexandru Farfara și a Dumitranei Pârșcoveanu, provenind dintr-o veche familie oltenească.

S-a căsătorit, pe la 1805, când avea doar 13 ani, cu marele cărturar Constantin (Dinicu) Golescu. Împreună au avut cinci copii: o fată, Ana, și patru băieți, cunoscuți posterității sub numele de frații Golești (Ștefan, Nicolae, Radu, Alexandru-Albu).

[2] Horia Dumitru Oprea, *Istoria umbrelei*, https://istoriiregasite.wordpress.com/2010/05/ 25/istoria-umbrelei/

Figura sa frumoasă și interesantă se va contura la dimensiunile ei reale abia în anii următori revoluției când, de peste hotare, va sprijini cu entuziasm lupta fiilor săi și a celorlalți exilați români pentru împlinirea idealurilor revoluției[3].

Personalitatea acesteia este pusă în evidență de bogata corespondență purtată cu cei patru fii ai săi. Scrisorile, toate în limba franceză, dincolo de conținutul lor extrem de interesant, sunt bogat colorate stilistic și puternic pătrunse de sentimentalism, dar de unul viguros și optimist. A murit la 87 de ani, după ce își pierduse patru din cei cinci copii (în 1879 mai era în viață doar Radu Golescu).

Piesa a îmbogățit patrimoniul cultural al Muzeului Viticulturii și Pomiculturii Golești începând anul 1966 și este înregistrată cu numărul de inventar 1183/127.

Umbrela de soare, de tip parasol este un obiect tridimensional ce include în componența sa mai multe tipuri de materiale, fapt ce determină o analiză detaliată, cu referiri diferențiate.

Eterogenitatea piesei impune cercetarea atât a materialelor incluse în mecanismul complet (de închidere/deschidere) dar și natura și tehnicile de realizare, ale fiecărui tip de element din structură, indiferent de natura lor (organică sau anorganică).

Umbrela de tip parasol este creată prin asamblarea manuală a diverselor părți, ce formează un model de bază. Este tridimensională și este compusă din următoarele elemente:

Baston

Cadru metalic

[3] George Fotino, *Din vremea renașterii naționale a Țării Românești - Boierii Golești*, vol. I, Imprimeria Națională, București, 1939, p. 4-6.

Cupola/baldachin

Dublură

Galon decorativ

Bastonul are o lungime de 48 cm și are în componența sa două elemente: lemn și fildeș, îmbinate între ele. Terminația superioară a bastonului este un con din fildeș perforat în zona superioară, având 3,3 cm înălțime.

Bastonul din fildeș, este compus din două segmente: baston din fildeș și mânerul propriu-zis. Segmentul din fildeș este amplasat în continuarea bastonului din lemn, îmbinat cu acesta printr-un mecanism metalic ce permite balansarea sa. Acesta are o lungime de 12,5 cm și un diametru de 3 cm în zona de îmbinare cu lemnul și 1,6 cm în partea de unire cu mânerul, îmbinarea cu mânerul se realiza prin înșurubare, terminația primei părți din fildeș fiind un șurub, de 1 cm, decorat.

Mânerul propriu-zis are o lungime de 13,8 cm este desprins de restul bastonului, el însuși fiind segmentat în două părți, în zona de asamblare cu partea inferioara a sa, se poate observa șurubul metalic, degradat.

Cadrul sau arborele umbrelei este format dintr-un ansamblu de 8 vergele principale și opt vergele secundare. Acestea mențin baldachinul fixat pe structura lor și sunt responsabile pentru procesul de deschidere și închidere al baldachinului. Vergelele principale, care susțin fața umbrelei, sunt metalice, vopsite în culoarea negru, 5 dintre ele prezintă degradări în zona superioară. Sunt susținute de alte 8 vergele mai mici care sunt fixate pe rozeta ce culisează pe axul umbrelei, pentru a permite deschiderea și închiderea acesteia. La baza superioară, vergelele mari sunt amplasate pe o coroană metalică, aceasta fiind fixată pe ax.

Coroana este o piesă de dimensiuni mici, din fildeș, fixată pe capătul superior al umbrelei cu rol de a masca punctul de întâlnire exterioară a spițelor/vergele. Atât coroana cât și vergelele principale sunt mascate de un volan mic, dublu, din bumbac, albastru, dispus în partea superioară a umbrelei numit sopal. Acesta este elementul care fixează și unește clinii baldachinului de întregul sistem. Vergelele principale au terminația, în fildeș.

Baldachinul, nu poate fii creat dintr-o singura bucată de pânză, deoarece operația de deschidere și de închidere a umbrelei necesită mișcare care nu poate fi efectuată de un material continuu, nefragmentat[4].

[4] Sorina Marin, *Umbrelă de soare* – dosar nr.553/2000, Arhiva laboratorului Restaurare textile, Muzeul Național de Artă al României.

Cupola parasolului studiat este formată din opt clini, aproximativ egali ca formă și dimensiuni, cusuți între ei astfel încât prin acționarea butonului de deschidere, să formeze o cupolă susținută de cele opt vergele principale. Baldachinul este fixat pe vergele, manual, cu cinci puncte de prindere, repartizate egal pe lungimea ei. Clinii sunt prinși între ei prin cusătura înaintea acului.

Baldachinul umbrelei este realizat din tafta, de mătase. Culoare originală a fost kaki, conform rezervelor de material, întâlnite la îmbinarea clinilor, devenită ulterior bej din cauza degradării fotochimice.

Taftaua din care este executat parasolul este din mătase calandrată (materialul este trecut prin calandru, în vederea subțierii, aplatizării și netezirii acestuia), lucioasă și cu tușeu specific. Este realizată prin legătura simplă de tip pânză, caracterizată prin dispoziția inversă a firelor pare și impare: fiecare fir de urzeală (U) trece în mod alternativ sub firul de bătează (B) și reciproc. Este legătura cea mai simplă și cea mai des utilizată, iar raportul ei este de 1/1[5].

Umbrela prezintă și o dublură, cu rol de a masca și proteja cadrul metalic. Este țesătura amplasată în interiorul piesei care respectă structura funcțională a cupolei. Este fixată, de vergele, prin 5 puncte de prindere, comune, repartizate egal pe lungimea ei, iar de baldachin, în zona inferioară, prin punctul de coasere înaintea acului. Satinul sau atlasul fundamental, din mătase, este țesătura care a fost utilizată pentru a realiza dublura umbrelei.

Galonul este singura țesătură care decorează umbrela , fiind dispus in partea inferioară a piesei.(lungimea: 156 cm, lățimea: 11 cm). Galonul este o împletitură decorativă, din material eterogen, realizat manual sau industrial, obținut prin întrețeserea a trei sau mai multe fire sau a fâșiilor, în așa fel încât, se traversează una pe cealaltă și sunt așezate împreună în formă diagonală, formând o bandă îngustă de țesătură plană sau tubulară[6]. Prezintă un relief mai dezvoltat decât panglica simplă.

Investigațiile au vizat: - identificarea *formelo*r generale și specifice de degradare; - identificare *cauzelor* generale și specifice de degradare; - analiza OBIECTIVĂ a stării de degradare cu reducerea minimală a dezechilibrării prin manipulare; - estimarea riscurilor corespunzătoare fiecărui tip de intervenție începând cu desprăfuirea; - estimarea riscurilor expunerii și propunerea caracteristicilor incintei de conservare; - estimarea riscurilor expunerii și propunerea caracteristicilor incintei de conservare; - fotografii color, digital macrofotografie digitală; - investigații fizico-chimice.

---

[5] Taffetas, http://www.textile.wikibis.com/.

[6] Rioux de Maillou, *The Art of Passementerie,* https://passementeries.com/about-us/the-art-of-passementerie/

Instrumentul principal de lucru, utilizat a fost releveul grafic, executat digital[7]. Identificarea câmpurilor de analiză, corespunzătoare clinilor componenți ai baldachinului dar și ai dublurii, s-a efectuat prin împărțirea în suprafețe egale, fotografiate în detaliu, color, digital, numerotate de la 1 la 8.

Numerotarea s-a făcut de la stânga la dreapta.

Am stabilit clinul numărul 1 să fie cel corespondent cu zona unde taftaua prezintă sfâșieri, lacune, șifonări și deșirări la îmbinarea cu clinul vecin, fiind și singurul clin care estetic este singular ca forme de degradare prezente.

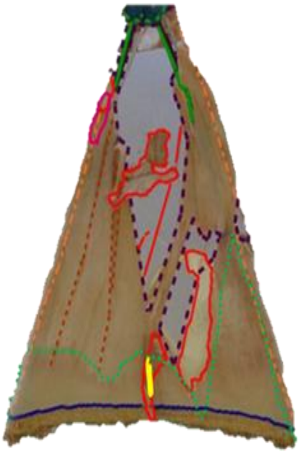
Identificarea tipului și formelor de degradare printr-un cod cromatic simplu, astfel că: - marcarea contururilor a fost realizată folosind culoarea albastru; - marcarea contururilor clinilor a fost realizată utilizând culoarea oranj; - marcarea contururilor galonului turqoise; - lacunele totale – violet - halourile – verde; - sfâșieri – galben; - rosături – roz.

Calculul ariei zonelor degradate s-a realizat prin asimilarea fiecărei degradării unei forme geometrice simple și aplicarea formulelor de calcul pentru aflarea ariei pătratului/rombului, dreptunghiului, trapezului, triunghiului sau cercului.

[7] Ileana Crețu, Ioan Lupu, Anton Mihai - *Tipologie textilă și forme de degradare* în „Cibinium”, Sibiu, 2014.

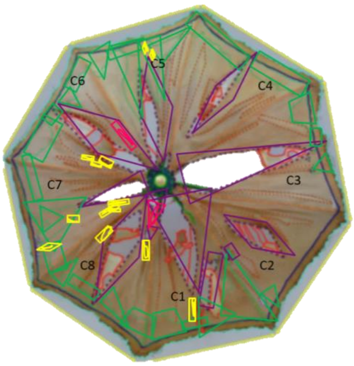

Releveul degradărilor totale – cupolă și dublură

Releveu, clinul nr.1, cupolă

Releveu, clinul nr.2, dublură

Încadrarea degradărilor în forme geometrice simple, cupola și dublura umbrelei.

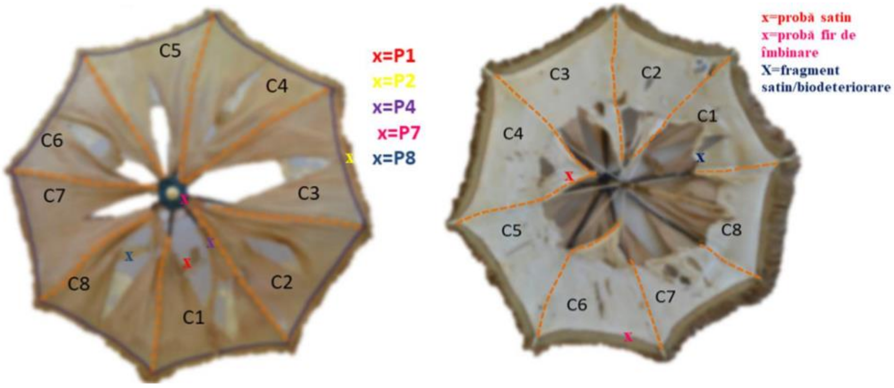
Rezultatele au fost integrate unui tabel, indicând tipul degradării, suprafața și procentul față de totalul ariei. Concentrarea datelor a permis analiza ponderii lor și gradul general al afectării piesei.

Baldachinul/Cupola este format din 8 clini, de forma unor triunghiuri isoscel, numerotate de la 1 la 8. S-a calculat gradul de degradare a fiecărui clin, individual, pentru a putea stabili starea de conservare. Astfel că baldachinul prezintă următoarele degradări: deshidratare, lacune totale (de urzeală și băteală), deformări, sfâșieri, biodeteriorare (pete brune de mici dimensiuni, grupate),degradarea fotochimică, halouri de umiditate, șifonări, rosături,pete. Conform releveelor de calcul, cupola umbrelei este degradată în procent de 28,86%.

Dublura umbrelei, asemenea cupolei, este formată din 8 clini, din satin, de forma unor triunghiuri isoscel și prezintă următoarele degradări: deshidratare, lacune, biodeteriorare (pete bune de mici dimensiuni, grupate), pete, deformări. Conform releveelor de calcul, dublura umbrelei este degradată în procent de 31,87%.

Galonul prezintă următoarele degradări: biodeteriorare prezentă sub forma unor mici pete roșii, degradarea fotochimică.

Analizele fizico-chimice au fost realizate în laboratorul de investigații al Muzeului Național de Istorie al României cu scopul identificării exacte a naturii materialelor textile compozite pentru a putea alege tratamentele optime, necesare piesei[8]. Au fost efectuate două seturi de relevee pentru a identifica, facil, zonele de prelevare a probelor.

Releveele pentru prelevarea probelor, cupola și dublura umbrelei.

[8] Irina Petroviciu, *Raport de analiza cu privire la identificarea materialelor din Umbrelă, inv.1183/127,* Centrul de Cercetări și Investigații Fizico-Chimice și Biologice, Muzeul Național de Istorie a României.

Muzeul Naţional de Istorie a României
Centrul de Cercetări şi Investigaţii Fizico-chimice şi Biologice

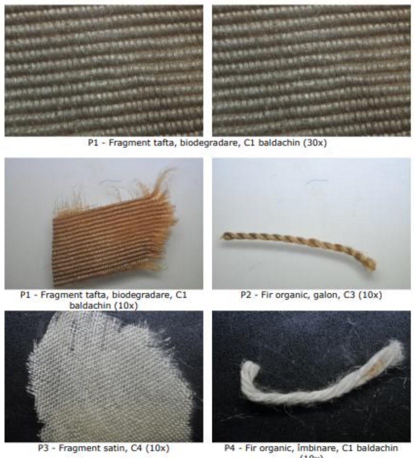
RAPORT ANALIZĂ
cu privire la identificarea materialelor din
UMBRELĂ, inv. 1183/127 (sec. XIX), Muzeul Viticulturii şi Pomiculturii Goleşti

Analize solicitate de: *restaurator textile Claudia Jinga*	**Data:** 27.09.2018
Analize efectuate de: *dr. Irina Petroviciu - expert investigaţii fizico-chimice*	**Şef Secţie:** *dr. Migdonia Georgescu*
Metode de analiză utilizate: *Investigarea materialelor s-a realizat prin microscopie optică [1] şi spectrometrie în infraroşu cu reflexie totală atenuată (FTIR/ATR)[2]*	
Raport de analiză întocmit de: *dr. Irina Petroviciu - expert investigaţii fizico-chimice*	**Data:** 5.11.2018

Rezultate, observaţii, comentarii:

Cod probă - descriere	Rezultat
P1 Fragment tafta, biodegradare, C1 baldachin	mătase/mătase
P2 Fir organic, galon, C3	mătase
P3 Fragment satin, C4	mătase/mătase
P4 Fir organic, îmbinare, C1 baldachin	bumbac
P5 Fir organic, îmbinare, C6, dublură	mătase
P6 Fragment satin, biodegradare, C1, dublură	mătase/mătase

Anexa 1. Imagini ale probelor analizate

P1 - Fragment tafta, biodegradare, C1 baldachin (30x)
P1 - Fragment tafta, biodegradare, C1 baldachin (10x)
P2 - Fir organic, galon, C3 (10x)
P3 - Fragment satin, C4 (10x)
P4 - Fir organic, îmbinare, C1 baldachin (10x)

Raportul de analiză cu privire la identificarea materialelor componente.

În urma investigațiilor efectuate s-a putut elabora diagnosticul, obiectiv pe baza căruia să poată fi întocmită metodologia științifică de intervenție. Diagnosticul piesei a concluzionat că în ansamblu, umbrela de tip parasol, prezintă o stare avansată de degradare. Piesa este deshidratată, murdară, prezintă sfâșieri ce au condus la producerea lacunelor de dimensiuni considerabile, șifonări produse de utilizare, degradare fotochimică, halouri de umiditate, toate acestea contribuind decisiv la aspectul estetic grav afectat al umbrelei.

Cunoscând diagnosticul s-a stabilit următoare metodologie, optimă, pentru restaurarea umbrelei de tip parasol.

Forma tridimensională a obiectului impune demontarea materialelor textile pentru investigare, studiere și tratare, astfel că demontarea va reprezenta **prima etapă de intervenție.**

Etapa a II-a vizează analizarea formei, dimensiunilor, suprafețelor exacte de intervenție și crearea graficului de lucru în funcție de zonele deteriorate/degradate[9]. Astfel că, este necesar realizarea unui set de relevee tehnice de dimensionare, stare de conservare, poziționare, executarea unui tipar tipodimensional (din pânză) pentru reconstituirea baldachinului și a dublurii.

---

[9] Marin, Sorina, *op.cit.* – dosar nr.553/2000, Arhiva laboratorului Restaurare textile, Muzeul Național de Artă a României.

Tehnologia de execuție va fi una clasică:

a. desen pe calc cu creion cu mină grafit moale a contururilor exacte, respectând toate deformările, considerate martori pentru tiparele de reconstituire finale;

b. marcaje cromatice a suprafețelor de degradare și stabilirea unui cod cromatic pentru identificarea lor tipologică.

c. calcularea suprafețelor minime de intervenție prin reducerea zonelor afectate la forme geometrice cu arii ușor de calculat.

d. adunarea acestor suprafețe și raportarea procentuală la suprafața totală a materialului tafta, a satinului și a galonului; cei 16 clini (8 din materialul tafta și 8 din satin) vor fi reduși la 16 triunghiuri, galonul va fi redus la o formă dreptunghiulară cu arii ușor de calculat.

Etapa a III-a presupune demontarea clinilor și a galonului și analizarea individuală: curățări mecanice; tratament umed; uscare controlată; executarea unui tipar după cei 8 clini ai baldachinului și cei 8 clini ai dublurii, în vederea realizării a unei cupole noi; croirea celor 16 clini (8 din tafta, ai cupolei și 8 din satin, ai dublurii); festonarea tuturor clinilor croiți; asamblarea clinilor respectând punctele de prindere originale; remontarea pe cadrul metalic.

Metodologia de conservare restaurare a umbrelei va fii subiectul unei viitoare lucrări, datorită complexității acesteia.

Reprezentând un demers complex, restaurarea operei de artă necesită o primă fază de cercetare a materialelor originale, a tehnicii de realizare și a stării de conservare pentru elaborarea unui diagnostic obiectiv pe baza căruia să poată fi întocmită o metodologie științifică de intervenție.

THE ANALYSIS STAGES REGARDING THE ESTABLISHMENT OF THE RESTORATION METHODOLOGY OF THE UMBRELLA THAT BELONGED TO ZINCA GOLESCU

Abstract

The restoration of a three-dimensional object such as umbrella is a premiere for the textile restoration laboratory of the Golești Museum. The scientific research represented investigations execution of a different nature.

The theoretical study regarding, the piece history, the way of realization, the technique of the object and the textile materials contained, its specific functionality, the scientific investigations regarding the conservation state and the degree analysis of umbrella degradation allowed the drafting of conclusions the optimal restoration methodology will be established.

MUZEUL JUDEȚEAN ARGEȘ
ARGESIS, *STUDII ȘI COMUNICĂRI*, seria ISTORIE, **TOM XXIX**, 2020, p. 381-386

IN MEMORIAM

EMILIAN POPESCU
(1928–2020)

De curând, ne-a părăsit încă unul din marii istorici ai generației de la cumpăna de milenii…

Emilian Popescu s-a născut la 20 februarie 1928 în comuna Orlești, jud. Vâlcea. După școala primară în satul natal, a urmat Seminarul „Sfântul Nicolae" din Râmnicu Vâlcea (1940-1947); contactul cu limbile clasice (greaca și latina), obiecte de învățământ foarte importante la vremea aceea, i-au marcat orientarea profesională și intelectuală. Totodată, ca urmare a unor examene de diferență la liceu și a trecerii în clasa VIII-a printr-un examen integral, foarte exigent, a devenit bacalaureat al Liceului „Alexandru Lahovary" din Râmnicu Vâlcea.

S-a înscris la Facultatea de Teologie, Universitatea din București, unde funcționau ca profesori personalități de seamă, precum Teodor M. Popescu, Ioan C. Coman și Dumitru Stăniloaie. Dar abia încheiase primul an de studii universitare, când, prin „reforma învățământului" din 1948, Facultatea de Teologie a fost desființată. În aceste condiții, s-a transferat la Facultatea de Filologie a Universității din București (secția de limbi clasice), pe care a absolvit-o în anul 1952.

De asemenea, în 1955, a absolvit Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, cu o teză de licenţă despre *Sfântul Grigorie Palama*, sub îndrumarea lui Dumitru Stăniloaie.

Pregătirea clasică i-a dat şansa de a intra cercetător la Institutul de Istorie şi Filosofie al Academiei Române – şi aceasta trecută printr-o reformă realizată de regimul totalitar, care se instalase de abia câţiva ani.

În anul 1956, s-a înfiinţat Institutul de Arheologie din Bucureşti, urmare a reorganizării Muzeului Naţional de Antichităţi. Cu acest prilej, a avut şansa de a fi transferat şi cooptat în sectorul de epigrafie, condus de marele nostru profesor Dionisie M. Pippidi. Aici personalitatea sa ştiinţifică s-a dezvoltat în preajma altor mari profesori, precum Radu Vulpe, Ion Nestor, Gheorghe Ştefan, toţi foşti discipoli ai lui Vasile Pârvan.

În anul 1970 şi-a susţinut teza de doctorat la Facultatea de Istorie (Universitatea Bucureşti), cu tema *Contribuţii la geografia istorică a spaţiului balcano-dunărean în secolele V-VII*; lucrarea tratează în special probleme ale organizării bisericeşti, dar şi alte realităţi istorice din zona Dunării de Jos şi ale sud-estului european.

Un moment important pentru cariera sa de cercetător a fost admiterea ca bursier al Fundaţiei Alexander von Hmboldt (1971-1973), când a studiat la Universităţile din Bonn (la seminarul de istorie antică al profesorului Johannes Straub), Köln (Institut für Altertumskunde – Alte Geschichte) şi München (Kommission für Alte Geschichte und Epigraphik). Aici s-a bucurat de sprijinul multiplu al profesorului Edmund Buchner, director al Institutului Arheologic German (Deutsches Archaeologisches Institut), un mare prieten al românilor.

În 1973, 1979, 1980 şi 1981 a beneficiat de câteva scurte stagii de documentare în Franţa, ca bursier al CNRS, studiind în bibliotecile de la Institutul Fernand Courby din Lyon şi la Collège de France (Paris), unde a cunoscut aprecierea şi prietenia unor mari învăţaţi, precum Jean Pouilloux (Lyon), Louis Robert şi Paul Lemerle (Paris). În 1985 a efectuat un alt stagiu de documentare la Dumbarton Oaks din Washington, D.C.

În planul de cercetare al Academiei Române, merită a fi subliniată preocuparea pentru publicarea izvoarelor istoriei României. Astfel epigrafiştilor din Bucureşti şi Cluj le-a revenit obligaţia de a realiza culegerea de inscripţii antice din Dacia şi Scythia Minor. Cercetătorii sectorului de epigrafie din Bucureşti au publicat până acum nouă volume din această culegere; meritul apariţiei câtorva dintre acestea revine lui Emilian Popescu (el însuşi autor a două volume), devenit în 1970 şeful sectorului de epigrafie al Institutului de Arheologie din Bucureşti.

Prin prestigiul internaţional al profesorilor D.M. Pippidi şi Emilian Popescu, comitetul internaţional a decis desfăşurarea în ţara noastră a celui de-al VII-lea Congres internaţional de epigrafie greacă şi latină, eveniment care

a avut loc la Constanța-Mamaia, între 9 și 15 septembrie 1977. Deși era anul unui eveniment dramatic din viața poporului român (cutremurul din 4 martie 1977), această manifestare științifică a fost întâmpinată prin publicarea a patru volume din culegerea națională de inscripții, precum și a unei culegeri de studii epigrafice (*Epigraphica. Travaux dédiés au septième Congrès international d'épigraphie grecque et latine*, editori D.M. Pippidi și Emilian Popescu) și a fost succedată de publicarea deîndată a *Actelor* Congresului.

În anul 1977, a fost solicitat să preia catedra de profesor universitar la Institutul Teologic din București (acum Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea din București). De acum, o mare parte a eforturilor sale vor fi consumate de sarcinile didactice; în afară de cursul general de istoria Bizanțului, a susținut o serie de cursuri și seminarii speciale și a îndrumat numeroase lucrări de licență și doctorat. Grație prestigiului său științific și a legăturilor de prietenie cu o serie de personalități ale vieții științifice din străinătate (îndeosebi din Franța și Germania), un număr important de discipoli ai săi au beneficiat de diverse burse și stagii de documentare. Totodată, aceste relații i-au permis a aduce în țară o serie de publicații și lucrări, care au îmbogățit bibliotecile Institutului de Arheologie și ale Facultății de Teologie din București.

După pensionare, a fost solicitat, în anul 2001, de IPS Dabiel, Mitropolitul Moldovei (actualul Patriarh al României) să predea la Facultatea de Teologie „Dumitru Stăniloaie" din Iași, unde a organizat Școala doctorală și a contribuit la ridicarea altor discipoli.

Arheolog și epigrafist reputat al antichității greco-romane, cu referire specială la Dacia și Scythia Minor (Dobrogea), profesorul Emilian Popescu a fost autorul a numeroase contribuții de valoare la istoria veche a României: studii epigrafice privind religiile, instrucția și educația antică din orașele pontice (Histria, Apollonia Pontică), locul și rolul creștinismului de pe teritoriul românesc, mai ales din Scythia Minor, în ansamblul istoriei creștine din sec. III-VII p. Chr., ierarhia bisericească de pe teritoriul românesc începând din perioada menționată până în veacul al XV-lea, geografia istorică a Peninsulei Balcanice în secolele III-VI.

Ca arheolog, a efectuat săpături în siturile (cetățile antice) Histria și Callatis. Din 1960, a început săpături în castrul roman de lângă orașul Câmpulung (cartierul Pescăreasa, punctul „Jidova"); prezența și insistențele sale pe lângă autoritățile locale au contribuit la salvarea acestui monument (în incinta acestuia se instalase, după război, sediul unei întreprinderi miniere). Săpăturile, efectuate în colaborare cu Muzeul județean Argeș (la a cărui conducere s-a aflat, între 1967 și 2005, profesorul Radu Stancu, nume de vrednică pomenire) au adus contribuții esențiale la cercetarea liniei de fortificații *limes Transalutanus*; de asemenea, prin lucrările de consolidare și amenajarea unui muzeu al sitului, castrul a devenit un obiectiv turistic pe harta județului.

Profesorul Emilian Popescu a fost un membru activ al unor societăți științifice din țară, precum Societatea Română de Studii Clasice și Societatea de Studii Bizantine. A fost președinte al Comisiei de Istorie Bisericească a Patriarhiei Române, președinte al Societății Române de Studii Bizantine (1983-2013) și vicepreședinte al Asociației Internaționale de Studii Bizantine (1986-2001).

Împreună cu prof. Tudor Teoteoi, a fost coordonator al mai multor volume din seria *Études byzantines et post-byzantines* (II-VI), publicate de Editura Academiei Române, între 1991 și 2011.

De asemenea, a organizat două importante manifestări științifice dedicate împăratului Constantin cel Mare și epocii sale. Amintim mai întâi sesiunea de comunicări a Comisiei de Istorie Bisericească a Patriarhiei Române, desfășurată la Mănăstirea Tismana (17-19 septembrie 2012), ale cărei lucrări au fost strânse în volumul *Cruce și misiune. Sfinții Împărați Constantin și Elena – promotori ai libertății religioase și apărători ai Bisericii,* vol. I (studii culese și publicate de Emilian Popescu și Mihai Ovidiu Cățoi), Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2013. Un an mai târziu, a organizat la București Congresul internațional prilejuit de „Aniversarea a 1700 de ani de la convertirea împăratului Constantin cel Mare și a Edictului de la Mediolanum"; comunicările au fost strânse în vol. *Cruce și misiune. Sfinții împărați Constantin și Elena – promotori ai libertății religioase și apărători ai Bisericii*, II, București, 2013 (editori Em. Popescu, V. Ioniță).

Pentru pioșenia sa și devotamentul întru slujirea Bisericii, a fost distins, în 1976, de Patriarhul Teoctist cu Crucea Patriarhală. De asemenea, în 2018, la împlinirea vârstei de 90 de ani, IPS Daniel, Patriarhul României, l-a decorat cu Ordinul Sfântul Apostol Andrei, Ocrotitorul României.

A fost ales membru corespondent (*socius ab epistolis*) al Institutului Arheologic German (anul 1979) și membru de onoare al Academiei Române (anul 2004).

Profesorul Emilian Popescu a fost de o aleasă omenie și desăvârșită sinceritate în raporturile cu cei din jur – membri ai familiei, prieteni sau colegi, precum și discipoli. Aprecierea acestora s-a manifestat prin două volume omagiale, la momente aniversative: *Studia historica et theologica: omagiu Profesorului Emilian Popescu*, apărut la Editura Trinitas, Iași, 2003 (la 75 ani); *Omagiu Profesorului Emilian Popescu la 90 de ani*, Editura Basilica, București, 2020.

Opto sit tibi terra levis!

Constantin C. PETOLESCU

ADDENDUM: LUCRARI STIINTIFICE[1]

1. *Inscripțiile grecești și latine din secolele IV-XIII descoperite în România*, Editura Academiei Române, București, 1976.
2. *Christianitas Daco-Romana. Florilegium Studiorum*, Editura Academiei Române, București, 1994.
3. *Titulatura și distincțiile onorifice acordate de Patriarhia Constantinopolului mitropoliților Țării Românești (secolele XIV-XVIII)*, Editura Basilica, București, 2010.
4. *Inscriptions de Scythie Mineure*, vol. IV (*Tropaeum – Durostorum – Axiopolis*), Editura Academiei Române – Ed. Basilica (București) – Diffusion de Boccard (Paris), București – Paris, 2015.
5. *Crucea și Răstignirea Mântuitorului Iisus Hristos în creștinismul timpuriu*, Editura Basilica, București, 2016.
6. *Studii de istorie și spiritualitate creștină*, 4 volume, Editura Academiei Române – Editura Basilica, București, 2018-2019.

[1] Prezentare selectivă. Lucrările citate la nr. 2 și 6 sunt culegeri de studii, care strâng cea mai mare parte a contribuțiilor autorului din diverse publicații.

MUZEUL JUDEȚEAN ARGEȘ
ARGESIS, *STUDII ȘI COMUNICĂRI*, seria ISTORIE, **TOM XXIX**, 2020, p. 387-392

TEODOR DOREL CIOFLAN
(1945-2020)

În data de 6 noiembrie 2020 ne-a părăsit Teodor Cioflan, muzeograf și arheolog vreme de 35 de ani la Muzeul Județean Argeș.

Teodor Cioflan s-a născut la 27 octombrie 1945, în orașul Caracal. Tot aici a efectuat studiile primare, gimnaziale (Școala Generală Nr. 3 Caracal, în perioada 1952-1959) și liceale (Liceul nr. 1 din Caracal, actualmente Colegiul National „Ioniță Asan”, în perioada 1959-1963).

După absolvirea liceului, părăsește orașul natal pentru a urma, între anii 1963-1966, Institutul Pedagogic de 3 Ani din Craiova, specializarea Istorie-Geografie. Își completează studiile la Facultatea de Istorie a Universității din București, obținând licența în Istorie în anul 1975.

În perioada 1966-1967 este încadrat ca profesor la Școala nr. 1 din Rusăneștii de Jos (județul Olt), iar între anii 1967-1971, la Liceul Dioști (județul Olt).

Carierea de muzeograf avea să o înceapă în anul 1971, la Muzeul Municipal Caracal. Aici, în perioada 1971-1976, participă la săpăturile arheologice coordonate de profesorul Dumitru Tudor la Romula (Reșca, comuna Dobrosloveni, județul Olt) și, alături de reputatul arheolog și specialist în domeniul ceramicii romane din Dacia, Gheorghe Popilian, pe șantierele arheologice de la Dobrun (județul Olt) și Fărcașele (județul Olt). Fără îndoială,

aceste colaborări au contribuit la formarea sa ca arheolog, contând și atunci când a fost acceptat să lucreze în cadrul Muzeului Județean Argeș, știut fiind faptul că directorul Radu Stancu era extrem de riguros în selectarea viitorilor colaboratori.

La 5 martie 1976 se transferă la Muzeul Județean Argeș pentru postul nou creat de muzeograf, specializarea epoca romană. Crearea acestui post a fost determinată de faptul că în 1964, Muzeul Județean Argeș se angajase să colaboreze cu Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan" din București la cercetările arheologice de la castrul roman Câmpulung-„Jidova". O vreme, în acest parteneriat, instituția argeșeană a fost reprezentată de către Eugenia Popescu, care avea ca specializare și preocupare arheologia preistorică. Fiind șefă de secție și implicată într-o serie de proiecte de cercetare arheologică, ar fi fost prea mult să își asume și responsabilitatea gestionării șantierului de la Câmpulung-„Jidova", mai ales că din anul 1970, Întreprinderea Minieră cedase terenul pe care se aflau ruinele castrului de la Câmpulung-Jidova și se înființase și un mic muzeu de sit. Prin urmare, era nevoie să fie desemnată o persoană care să reprezinte instituția în cadrul partenerialului și să se ocupe de asigurarea logisticii necesare funcționării șantierului arheologic și muzeului de sit. Toate aceste responsabilități au fost preluate de muzeograful nou angajat, Teodor Cioflan.

Din această calitate, în vara anului 1976, participă la campania de cercetări arheologice la castrul roman de la Câmpulung-„Jidova", din acel moment, activitatea sa profesională va fi legată nemijlocit de acest sit.

Colaborarea sa la Câmpulung-„Jidova" cu Emilian Popescu, continuată, apoi, din anul 1980, cu Constantin C. Petolescu s-a dovedit a fi deosebit de fructuoasă, atât în privința cercetării arheologice, cât și din punct de vedere muzeografic. Astfel, de la micul muzeu de sit fondat în 1970 în incinta castrului, până în anul 1993 s-a reușit să se reconstituie parțial latura sudică a fortificației romane, să fie cercetate arheologic, degajate și consolidate turnurile de curtină, cele patru *portae* ale castrului și clădirile de piatră din zona centrală. S-a urmărit prin aceasta crearea unui circuit în cadrul sitului care să ofere vizitatorului o imagine cât mai completă asupra planimetriei castrului. Toate aceste realizări i-au oferit multă satisfacție.

Dar activitatea sa în cadrul Muzeului Județean Argeș nu s-a limitat doar la cercetarea arheologică și la lucrările de restaurare efectuate la castrul roman de la Câmpulung-„Jidova".

În primul rând a realizat, în colaborare cu Constantin Petolescu, săpături arheologice la castrul de la Voinești (1980-1983), la castrul mic de pământ de la Câmpulung-„Jidova" și sub coordonarea lui Romeo Avram, la castrul de la Fâlfani-Isbășești (1995); cercetări care au adus un aport deosebit la cunoașterea unor probleme privind limes-ului Transalutan (cronologie, tipuri de fortificații, organizarea lor internă etc.).

Apoi, după anul 1980, a efectuat o serie de cercetări arheologice preventive, determinate de lucrările de îmbunătățiri funciare. În aceste condiții, au fost cercetate siturile de la Surdulești – așezare neolitică și din secolele VIII-X (1980), Popești – *tell* gumelnițean (1986), Șerbănești – așezare din epoca bronzului (1986), Turculești (comuna Călinești) – biserică de lemn (1988), Gorgani (comuna Călinești) – biserică (1989), Slănic (comuna Aninoasa) – așezare din epoca bronzului (1989), Stoenești – necropolă din prima epocă a fierului (1989). Pe lângă acestea, în perioada 1985-1989, Teodor Cioflan a efectuat, alături de colegul Romeo Maschio, săpături arheologice preventive în orașul Pitești (zona B-dul Republicii – Biserica Mavrodolu), prilejuite de reluarea lucrărilor de modernizare a centrului orașului. Din păcate, nu de puține ori, condițiile, mai ales de climă, în care se desfășurau aceste săpături, nu i-au făcut tocmai ușoară munca de arheolog.

Cea mai mare parte dintre rezultatele săpăturilor arheologice preventive enumerate anterior au fost valorificate după anul 1989, cu precădere în anuarul Muzeului Județean Argeș, *Argesis* – seria Istorie. De asemenea, câteva contribuții privind unele categorii de ceramică descoperite în castrul roman de la Câmpulung –„Jidova" au fost publicate de autor, singur sau în colaborare, în Revista Muzeelor și în Arhivele Olteniei (seria nouă).

După anul 1989, își continuă activitatea pe șantierul arheologic de la Câmpulung – „Jidova" și este implicat alături de colectivul de arheologi ai Muzeului Județean Argeș într-o serie de cercetări arheologice. Între acestea, cel mai important proiect l-a reprezentat cercetarea arheologică a fostei biserici Sfântul Nicolae din Pitești (2007).

Pe lângă activitatea desfășurată în cadrul muzeului, în perioada 1993-2001, având în vedere lipsa de personal din învățământul preuniversitar, a funcționat ca profesor la: Colegiul Național „I. C. Brătianu" Pitești, Grupul Școlar Industrial nr. 2 din Pitești și Grupul Școlar Industrial nr. 3 „C.F.R." din Pitești. O scurtă perioadă, între anii 2000-2004, a avut o colaborare la Facultatea de Drept a Universității din Pitești, unde a fost asistent universitar și apoi lector universitar, predând disciplinele *Istoria sistemelor administrative din România* și *Istoria dreptului în România*.

În anul 2010 s-a pensionat de la Muzeul Județean Argeș, fără însă a rupe total legăturile cu instituția pe care a slujit-o, participând până în 2016 la săpăturile arheologice de la Câmpulung – „Jidova" și până în anul 2019 la sesiunile anuale de comunicări științifice ale muzeului.

Sit tibi terra levis!

Ion DUMITRESCU

LISTA LUCRĂRILOR PUBLICATE:

a) Cărții și broșuri:

1. *Istoria statului și dreptului românesc*, Editura Cultura, Pitești. 2002,127 p.
2. *Castrul roman Jidova*, Editura Ordeessos, Pitești, 2007 (ghid), 25 p.
3. *Argeș. Cartea Eroilor*. Tipografia „Argeş”, Pitești, 1984, 334 p. (în colab.).
4. *Medalioane universitare. Dicționar*, Editura Universității din Pitești, 2002, 260 p. (colaborator).

b. Studii, articole și cronici:

1. Teodor Cioflan, *Săpăturile de la Surdulești –Miroși*, în „Argeş”, 1980, nr. 12.
2. Teodor Cioflan, *Un fragment de vas roman de tipul „cu figuri în relief”* , în „Revista Muzeelor”, 1981, 1, 18, p. 94-95.
3. Teodor Cioflan, *Colocviul „Castrele romane pe teritoriul României”,* în „Revista Muzeelor”, 1983, 9, 20, p. 92-93 (cronică).
4. Teodor Cioflan, *Un medalion ceramic roman descoperit în județul Argeș*, în „Revista Muzeelor”, 1984, 10, 21, p. 90-91.
5. Teodor Cioflan, *Ceramica de tipul "cu figuri în relief" din Dacia Romană,* în „Revista Muzeelor”, 1985, 5, 22, p. 57-64.
6. Teodor Cioflan, *Ceramica romană ștampilată ornamental descoperită în castrul* Jidava-Câmpulung, în „Revista Muzeelor”, 1986, 9, 23, p. 53-55.
7. Teodor Cioflan, *Simpozionul științific anual al Muzeului județean Argeș,* în Revista Muzeelor”, 1988, 1, 25, p. 90 (cronică).
8. Teodor Cioflan, *Cula de la Vrănești*, în „Argeş”, 1989, nr. 9.
9. Teodor Cioflan, *Săpăturile arheologice de salvare de la Slănic, com. Aninoasa, jud. Argeș,* în „Studii și comunicări. Muzeul Curtea de Argeş”, 1990, p. 22-25.
10. Teodor Cioflan, *Un brav: generalul Ion Boițeanu,* în „Revista de Istorie Militară”, nr. 1991, 3(9), p. 35-36.
11. Teodor Cioflan, *Cercetările arheologice de la Popești, jud. Argeș*, în „Argesis”, VII, 1995 p. 5-12.
12. Teodor Cioflan, *Consecințe administrative, politice și culturale ale anexării teritoriului Basarabiei la Imperiul Țarist între anii 1812-1918,* în „Buletin științific. Seria Științe economice și juridice”, Universitatea din Pitești, 2000, nr. 5, p. 245-254.
13. Teodor Cioflan, *Raporturile lui Gheorghe Tătărescu cu Nicolae Titulescu, în problema încheierii unui pact de asistență mutuală cu Uniunea Sovietică*, în „Argesis”, X, 2001, p. 361-372.

14. Teodor Cioflan, *Gheorghe Tătărescu - prim-ministru al României (1939-1940)*, în „Argesis”, XII, 2003, p. 559-570.
15. **Teodor Cioflan,** Grigore Constantinescu, *Considerații privind existența unei fortificații romane în zona Curtea de Argeș,* în „Studii și comunicări. Muzeul Curtea de Argeş”, 1987, p. 10-12.
16. Emilian Popescu, Constantin C. Petolescu, **Teodor Cioflan**, *Distrugerea castrului roman de la Câmpulung (Jidava),* în „Studii şi comunicări. Muzeul Câmpulung”, 3, 1984, p. 15-17.
17. **Teodor Cioflan,** Elena. Rotaru, *Figurine antropomorfe neolitice descoperite la Popești, jud. Argeș,* în „Revista Muzeelor”, 1988, 4, 25, p. 49-52.
18. Constantin C. Petolescu, **Teodor Cioflan,** *Discuții pe marginea reconstituirii unor elemente ale sistemului de apărare al castrului roman de la Câmpulung - Jidava, jud. Argeș*, în „Revista Monumentelor și Muzeelor – Monumente Istorice și de Artă”, 1988, nr. 2, p. 70-72.
19. **Teodor Cioflan,** E. Rotaru, *O spadă din timpul lui Mircea cel Mare intrată în patrimoniul Muzeului Județean Argeș*, în „Revista Muzeelor”, 1989, 5, 26, p. 48-50.
20. **Teodor Cioflan,** Victor Antipa, *Cercetările de suprafață de la Bălteni, com. Tigveni,* județul Argeș, în „Studii și comunicări. Muzeul Curtea de Argeș”, 1992, p. 11-13.
21. Constantin C. Petolescu, **Teodor Cioflan,** *Castrul roman de piatră de la Câmpulung (Pescăreasa, jud. Argeș). Cercetările din anii 1978-1989,* în „Argesis”, VII, 1995, p. 18-29.
22. Constantin Petolescu, Romeo Avram, Lucian Amon, **Teodor Cioflan**, *Castrul de pământ de la Fâlfani-Isbășești, jud. Argeș*, în „Argesis”, VII, 1995, p. 31-39.
23. Mircea Negru, **Teodor Cioflan**, *Lămpi din lut ars în castrul roman de la Câmpulung – Pescăreasa (Jidava)*, în „Arhivele Olteniei” (s.n.), 11, 1996, p. 49-54.
24. Constantin C. Petolescu, **Teodor Cioflan**. *Cercetările din castrul cu val de pământ de la Câmpulung (cartierul Pescăreasa),1987—1989 / Les recherches du camp à vallum en terre de Câmpulung (Pescăreasa), 1987-1989,* în „Materiale și Cercetări Arheologice” (S. N.),1, 1999 (2001), p. 215-220.
25. **Teodor Cioflan,** Romeo Maschio, *Săpăturile arheologice de salvare de la Șerbănești, județul Argeș*, în „Argesis”, IX, 2000, p. 7-14.
26. **Teodor Cioflan,** Romeo Maschio, Dragoş Măndescu, *Noi aspecte ale eneoliticului în zona Argeșului,* în „Argesis”, IX, 2000, p. 19-24.
27. **Teodor Cioflan**, Constantin Augustus Bărbulescu, *Considerații asupra unor materiale de lut descoperite în castrul roman Câmpulung – Jidava,* în „Revista de istorie a Muscelului”, VI. 2001. p. 11-17.

28. **Teodor Cioflan,** Spiridon Cristocea, Romeo Maschio, *Vechea biserică de lemn din Turculești, com. Călinești. jud. Argeș,* în „Argesis”, X, 2001, p. 185-189.
29. Spiridon Cristocea, Romeo Maschio, **Teodor Cioflan**, *Vechile biserici din Gorganu, comuna Călinești. județul Argeș*. în „Revista de Istorie a Mușcelului”, VII, 2002, p. 47-50.
30. Constantin Bărbulescu, **Teodor Cioflan**, *Lucrările de restaurare, conservare și reconstituire de la castrul roman Câmpulung-Jidava*, în „Argesis”, XV, 2006, p. 619-628.
31. Romeo Maschio, Dragoș Măndescu, **Teodor Cioflan,** *Cercetările arheologice de la biserica Sf. Nicolae și Sf. Pantelimon din Pitești*, în „Argesis”, XVII, 2008, p. 145-163.